Világ proletárjai egyesüljetek!

LENIN

MŰVEI

11

AZ OROSZNYELVŰ KIADÁS
AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSÁNAK
ÉS A SZOVJETEK
II. ÖSSZSZÖVETSÉGI KONGRESSZUSÁNAK
HATÁROZATA ALAPJÁN JELENIK MEG

V. I. LENIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

V. I. LENIN

MŰVEI

11.
KÖTET

1906 június—1907 január

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1954

Az orosz eredeti címe:

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА ПРИ ЦК ВКП(б)
В. И. ЛЕНИН. СОЧИНЕНИЯ
ИЗДАНИЕ ЧЕТВЕРТОЕ. ТОМ 11. ГОСПОЛИТИЗДАТ 1950

Lenin műveinek magyar kiadása a moszkvai Marx—Engels—Lenin Intézet által sajtó alá rendezett negyedik orosznyelvű kiadás nyomán, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

ELŐSZÓ

A tizenegyedik kötet Leninnek azokat a műveit tartalmazza, amelyeket az 1906 június és 1907 január közötti időszakban írt. A kötetbe foglalt művek nagyrésze olyan kérdésekkel foglalkozik, amelyek az I. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának tevékenységével, a duma feloszlatásával és a II. duma választási kampányának megindulásával függnek össze.

„A moszkvai felkelés tanulságai", az „El a kezekkel!", „A partizánháború" c. cikkek a fegyveres felkelés szervezésének és taktikájának kérdéseivel foglalkoznak.

A „Duma-frakciónk nyilatkozatával kapcsolatban", „Ki van amellett, hogy szövetségre lépjünk a kadetokkal?", „A kadetok kontrásai", „A politikai válság és az opportunista taktika bukása", „A duma feloszlatása és a proletariátus feladatai" c. munkákban Lenin leleplezi a kadet duma és a kadetokból álló duma-kormány jelszava támogatásának mensevik taktikáját, politikai szempontból értékeli az I. duma feloszlatását, és meghatározza a párt feladatait ebben az időszakban.

„A szociáldemokrácia és a választási egyezmények", az OSzDMP novemberi országos konferenciája elé terjesztett „Különvélemény", a „Felhívás a választókhoz. Tervezet", „A kadetokkal való blokkokról", „A szociáldemokrácia és a duma-választások", a „«Hallgasd meg az ostoba ítéletét . . .» (Egy szociáldemokrata publicista jegyzeteiből)" c. művek a II. duma választási kampányának kérdéseivel foglalkoznak.

A „Kísérlet az orosz politikai pártok osztályozására", az „Eszer mensevikek", a „Nyárspolgári szellem forradal-

márok körében“ c. cikkekben Lenin az oroszországi politikai pártok osztályelemzését adja.

Először kerültek be Lenin Műveibe a „Kit válasszunk meg az Állami Dumába?“ c. röplap, „A Bund egyesülése az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárttal“ és „A munkáspárt feladatai és a parasztság“ c. cikkek, amelyekben Lenin megmagyarázza a választási kampányban követendő fő bolsevik jelszót: a proletár osztálypolitika teljes önállóságának és a kadetokkal való blokkok megengedhetetlenségének jelszavát.

NAGY ESEMÉNYEK KÜSZÖBÉN[1]

A politikai helyzet meglepően gyorsan tisztul.

Néhány hónappal ezelőtt nem mondhattuk teljes biztonsággal, összeül-e az Állami Duma, és tulajdonképpen milyen is lesz ez a duma. Néhány héttel ezelőtt nem láthattuk még, legalábbis a nép nagy tömegei nem láthatták, milyen küzdőtéren és milyen formában bontakozik majd ki a szabadságért vívott harc következő szakasza. A dumában hitt az egyszerű paraszt, aki nem tudta elképzelni, hogy a nép rengeteg szószólójának izzóhangú kérelmei és beadványai hatástalanok maradjanak; a dumában hitt a burzsoá liberális, aki arra próbálta rávenni a kormányt, hogy *„szépszerével"* tegyen engedményeket. Nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy néhány nap alatt szemünk láttára szertefoszlik ez a hit, a néptömegek hite, olyan embereké, akiknek az érdekei táplálták és erősítették ezt a hitet. Azért hittek, mert hinni akartak, azért hittek, mert még homály takarta a legközelebbi politikai jövőt, azért hittek, mert a politikai félhomály helyet engedett mindenféle kétértelműségnek, mindenféle ingadozásnak, mindenféle csüggedésnek.

Most ismét világossá válik minden. Azoknak az embereknek előrelátó megállapításai, akik a duma-választások idején vagy a duma első napjaiban holmi pesszimista különcöknek tűntek, — beigazolódnak. Öt-hat hete ülésezik a duma, s akik szívvel-lélekkel azon voltak, hogy a dumában és a duma körül aktív tevékenységet fejtsenek ki, máris nyíltan és becsületesen megvallják a nagy jelentőségű tényt: „A nép nagyon belefáradt a várakozásba."

Évtizedekig nem fáradt bele a várakozásba, de most

néhány hét alatt belefáradt; nem fáradt bele a várakozásba, míg aludt vagy tengődött, míg élete külső berendezésében nem voltak olyan körülmények, amelyek nyomban fenekestül felforgatják életét, hangulatát, tudatát, akaratát; de belefáradt a várakozásba ez alatt a néhány hét alatt, amikor hihetetlenül gyorsan felébredt benne a tettvágy, s amikor már egyhangúakká, unalmasakká, érdektelenekké váltak számára a lángoló, rokonszenves szavak, még ha olyan magas szószékről hangzottak is el, mint a duma; belefáradtak a várakozásba a munkások, — a sztrájkhullám egyre magasabbra csapott; belefáradtak a várakozásba a parasztok, — a középkori inkvizíció borzalmait is túlszárnyaló üldözések és kínzások sem állíthatják meg a földért, a szabadságért vívott harcukat; belefáradtak a várakozásba a kronstadti és a szevasztopoli matrózok, a kurszki, a poltavai, a tulai, a moszkvai gyalogosok, a krasznoje-szelói testőrök, sőt, még a kozákok is belefáradtak a várakozásba. Most már mindenki látja, hol és hogyan bontakozik ki az újabb nagy küzdelem, mindenki megérti, hogy ez a küzdelem elkerülhetetlen, mindenki érzi, mekkora szükség van arra, hogy a proletariátus és a parasztság kitartóan, állhatatosan, felkészülve egyidejű és egybehangolt akciókba kezdjen. Mindenki érzi, hogy ehhez még várni kell . . . Nagy történelmi események küszöbén állunk, — az oroszországi forradalom második nagy szakaszának küszöbén. A szociáldemokrácia, a proletariátus osztályharcának tudatos kifejezője, egy emberként ott áll majd őrhelyén, és maradéktalanul teljesíti kötelességét.

„Rabotnyik" 1. sz.
1906 június 8.
Aláírás: N. Lenin.

INGADOZÁS FENT, ELSZÁNTSÁG LENT

Minden bizonnyal a forradalom egyik legfontosabb szakaszát éljük át. Már régóta látható, hogy a régi rendszer ellen harcoló nagyarányú tömegmozgalom újabb lendületet vett. A fellendülő mozgalom most fejlődésének csúcspontjához közeledik. A duma-választás és az ellenzéki duma első heti ülésezése és munkája volt az a „krajcáros gyertya", amelytől lángra gyúlt az egész ország. Olyan töménytelen sok volt még a gyúlékony anyag, a légkör még annyira „forró" volt, hogy nem segített semmiféle óvintézkedés.

S most már mindenki előtt szinte nyilvánvaló, hogy a tűzvész valóban lángba borította az egész országot. Csakugyan új rétegek keltek fel — a proletariátus közül is, még ama része közül is, amelyből fél évvel ezelőtt feketeszázasok kerültek ki, és különösen a parasztság közül. A hadsereg is, amely a parasztság legelmaradottabb rétegeivel van kapcsolatban, és amelyet mesterségesen úgy válogatnak össze, hogy kiirtsanak belőle, elnyomjanak és elfojtsanak benne mindent, ami eleven és friss, — még a hadsereg is, mint kitűnt, csaknem teljes egészében tüzet fogott. Mint valami nagy tűzvészkor a szikrák, úgy röpködnek mindenfelől a hadseregben kitört „lázadások" és zendülések hírei.

Ujságtudósítók, akiknek néminemű összeköttetéseik vannak a bürokráciával, közlik, hogy a hadügyminiszter óva int a duma feloszlatásától, mert szerinte ez esetben nem lehet a hadseregre támaszkodni.

Nem csoda, hogy a kormány ilyen körülmények között ingadozik. Igaz, hogy a kormány minden ingadozása ellenére is teljesen félreérthetetlen módon készül a forradalom vérbefojtására. Egyre durvábbak a provokációk. A szabad sajtó ellen élethalálharcot indítottak. A baloldali lapokat

„minden törvény ellenére elkobozzák". Kronstadtot elárasztották külön odavezényelt csapatokkal. A belosztoki pogrommal nyíltan megkezdődtek az ellenforradalmi akciók, mégpedig fegyveres akciók. A kormány ingadozik, soraiban figyelmeztető hangok, a kadetokkal való kiegyezésre szólító hangok hallatszanak, de ezek az ingadozások, ez a „habozás" egy percre sem felejtetik el vele régi, megszokott, kipróbált politikáját, a közvetlen erőszak politikáját.

A reakciósok gyakorlati emberek, mondotta Lassalle. A mi reakciósaink igazolják ezeket a szavakat. Haboznak, mérlegelnek, ingadoznak, hogy érdemes-e nyomban egy új vonalon általános támadásba indulni (vagyis feloszlatni a dumát). De *készülnek* a támadásra, s egy percre sem hagyják abba ezt a „gyakorlati munkát". Helyesen ítélik meg a helyzetet, mármint az olyan ragadozók szempontjából, amelyek már hurokra kerültek, s amelyek nyakán egyre jobban összeszorul a hurok. Tegyünk engedményeket a kadetoknak, akik „erőskezű hatalmat" ígérnek? vagy pedig tűzzel-vassal számoljunk le ellenfeleinkkel? Várunk az első megoldással — döntik el ma —, várunk vele, hiszen *erre* ráérünk holnap is, a második megoldásra ellenben mindenképpen fel kell készülnünk. Sokan közülük kétségtelenül így vélekednek: először megkíséreljük a második megoldást, úgy, hogy minél jobban megválasztjuk a pillanatot. Engedményeket tenni a kadetoknak ráérünk az utolsó pillanatban is, amikor végleg meggyőződünk arról, hogy tömeges vérontással nem tudunk *mindent* visszaszerezni!

Ragadozók szempontjából ez a megfontolás helyes. Nyilvánvaló, hogy elkeseredett és kíméletlen harc nélkül nem adják meg magukat. Arra az esetre meg, ha balul ütne ki a dolog, természetesen előkészítik maguknak a terepet, hogy visszavonulhassanak a kadetokkal való kiegyezéshez, a kadetokkal való szövetséghez, mégpedig olymódon, hogy a megegyezési alap az „erőskezű hatalom" legyen, amelyre Sztruve úr éppen a legjobbkor emlékezteti őket. A reakciósok komoly és döntő csatát készítenek elő, s a kadetokkal való kiegyezés szemükben nem más, mint a csata sikertelen kimenetelének mellékes eredménye.

A proletariátusnak józanul mérlegelnie kell a forra-

dalom feladatait és nyíltan szembe kell néznie velük. Ő is legalább olyan „gyakorlati módon" tudja felvetni a nagy kérdéseket, mint a reakciósok. Ő is a legnagyobb figyelemmel, elővigyázatossággal és erőfeszítéssel fel tud készülni az elkerülhetetlen, holnap vagy holnapután megkezdődő döntő csatára — s a kormánynak a kadetokkal való kiegyezése az ő szemében is a forradalom egyik lehetséges szakaszának mellékes eredménye. A proletariátusnak nincsen miért félnie ettől a kiegyezéstől: ezen rajtavesztenek Trepovék is, a mérsékelt liberálisok is. A proletariátusnak semmiképpen nem szabad sem közvetlenül, sem közvetve támogatnia ezt a kiegyezést, nem szabad támogatnia azt a követelést, hogy a duma többségéből felelős kormányt alakítsanak. Arra sem kell most törekednünk, hogy ezt a kiegyezést *meghiúsítsuk*, de támogatni sem fogjuk. A *magunk* útját járjuk, megmaradunk az élenjáró osztály pártjának, ama osztály pártjának, amely nem ad a tömegeknek *egyetlenegy* kétértelmű jelszót sem, amely sem közvetlenül, sem közvetve nem vállal közösséget a burzsoázia egyetlen piszkos ügyével sem, és amely minden körülmények között, bármiképpen végződik is a harc, meg tudja védeni a forradalom érdekeit.

A kormány és a duma kompromisszuma nem lehetetlen mint a forradalom egy *kis* epizódja. A szociáldemokráciának a mai körülmények között nem szabad ezt a kompromisszumot sem hirdetnie, sem támogatnia, sem „meghiúsítania". A szociáldemokrácia minden figyelmét és a tömegek figyelmét arra összpontosítja, ami a legfontosabb és a leglényegesebb, nem pedig arra, ami mellékes és másodrendű. Amennyire csak teheti, kihasználja a burzsoázia és a régi hatalom mindenféle kompromisszumát, a felső rétegek minden ingadozását. De azért mindig óva inti majd a munkásosztályt és a parasztságot a kadetok „barátságától". A felső rétegek ingadozásával szembe kell állítania az alsó rétegek megingathatatlan elszántságát, és nem ülve fel a provokációknak, eltökélten és állhatatosan gyűjtenie kell erőit a döntő pillanathoz.

„Vperjod" 13. sz.
1906 június 9.

EGYSÉGRE!

Maholnap az Állami Dumában megkezdi munkáját a szociáldemokrata parlamenti frakció. Kétségtelen, hogy ez a frakció a munkásmozgalom és a forradalom ügyének most nagy hasznára lehet erélyes, következetes fellépésével, azzal, hogy tántoríthatatlan határozottsággal hirdeti a *következetes* demokratizmus és a szocializmusért vívott *proletár* osztályharc követeléseit és jelszavait. Ma, miután az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Egyesítő Kongresszusa eldöntötte a szociáldemokrácia duma-tevékenységének kérdését, ebben a tekintetben nincsenek nézeteltérések a szociáldemokraták között. S véleményünk szerint kaukázusi elvtársaink igen helyesen jártak el, amikor aláírták az Állami Duma tagjaira kötelező hírhedt „ünnepélyes fogadalmat"[2] és egyben a lapokban közzétették ismert nyilatkozatukat, mondván: ezt azért írjuk alá, „hogy teljesíthessük a nép által ránk bízott feladatot, és hangsúlyozzuk, hogy bármiféle politikai kötelezettséget csakis a néppel szemben vállalunk".

Minél fontosabb pártunk számára, hogy képviselői az Állami Dumában fellépjenek, annál inkább kell a lehető leggondosabban mérlegelnünk a szociáldemokrácia mai taktikájának elveit. S meg kell vallanunk, hogy a politikai események menete, amely a legutóbbi néhány hét alatt rendkívül meggyorsult, éles fényt derít tegnap még egészen homályos kérdésekre, segítségünkre van álláspontunk világos és pontos meghatározásában, és eltünteti pártunk jobb- és balszárnyának igen sok nézeteltérését.

E tekintetben különös megelégedéssel mutathatunk rá egykori mensevik elvtársainknak a „Kurir"[3] mai szá-

ban kifejtett nézeteire. „A duma «törvényei»“ című vezércikk ugyan legelőször valamelyest kétértelmű módon kikel az ellen, hogy a duma-törvények kidolgozása körüli munkát üres fecsegésnek nevezzék. A lényeg azonban, mint kitűnik, az, hogy az elvtársak nem ok nélkül teszik idézőjelbe a „törvények“ szót. Síkraszállnak amellett — s ebben nagyon is igazuk van —, hogy olyan törvényeket kell kidolgozni, amelyek tulajdonképpen nem törvények, hanem „deklarációk“, a „nép szabadságjogainak kinyilatkoztatásai“, „a régi korlátok megszüntetésének proklamálásai“.

Talán a leghelyesebb volna, ha az effajta „törvényeket“ nem törvényeknek neveznénk, hanem a néphez szóló felhívásoknak. Oktalanság azonban szavakon nyargalni, amikor a lényegben egyetértünk. Márpedig ebben csakugyan teljesen egyetértünk. „Merőben ostoba és *káros* dolog lenne — írja a „Kurir“ —, ha gondosan és részletesen kidolgozott, néhány tucatnyi vagy többszáz paragrafusból, megjegyzésből stb. álló törvényjavaslatokat terjesztenénk a duma elé“ (mindenütt a mi kiemelésünk). Pontosan ez a helyzet. Az efféle munka, amelyet az elfogadott szóhasználat szerint „szervesnek“ neveznek, valóban *káros*. Káros „azért, mert az ilyen törvényjavaslatok a mindenki számára érthető, világos szembeállítás helyett arra kényszerítik a nép gondolatát, hogy *reménytelenül tévelyegjen* a cikkelyek és paragrafusok őserdejében“.

Nagyon helyes. A nép gondolata csakugyan *reménytelenül tévelyeg* a „szerves“ törvényhozói tervezgetés őserdejében. A nép gondolatát elhomályosítja, eltompítja, megfertőzi ez a tervezgetés, mert „ezek a törvények úgysem valósulnak meg. Ahhoz, hogy ezek a törvények megvalósulhassanak, előbb *ki kell harcolnunk* a hatalmat azoktól, akik ma kezükben tartják. Márpedig a hatalmat *csakis* olyan népi mozgalom harcolhatja ki, amely a duma helyébe egy *sokkal nagyobb hatalommal rendelkező és sokkal demokratikusabb szervet állít*, mely egyáltalában nem köteles alkalmazkodni a duma által kidolgozott «törvényekhez».“ Aki a nép figyelmét ilymódon ráirányítja arra, hogy okvetlenül ki kell harcolni a hatalmat, ráirányítja egy olyan szervre, amely „sokkal nagyobb hatalommal rendelkezik“, és amely nem alkalmazkodik a kadet

duma törvényeihez, igen helyesen látja a forradalmi proletariátus fő feladatait és a mai helyzet követelményeit.

A „Kurir"-ba író elvtársak ugyanebben a cikkben kitűnően pellengérre állítják a kadetokat, amiért nem értik meg ezeket a feladatokat. A kadetok úgy írják törvényjavaslataikat, mint holmi „igazi törvényhozók, megfeledkezve arról, hogy a valóságban *nincsen szemernyi* törvényhozói hatalmuk sem". „Úgy írják «törvényjavaslataikat», mintha a bíróságoknak már holnap ezek szerint az új kadet törvények szerint kellene elbírálniok a polgárok cselekedeteit."

Szégyen, gyalázat, ha valaki ilyen álláspontot foglal el, leckézteti a „Kurir" a kadetokat. Ebből a fölöttébb helyes leckéből már csak egy következtetést kell levonnunk, s ez a következtetés önmagától kínálkozik. A forradalmi szociáldemokrácia nem támogathatja és ne is támogassa azt a követelést, hogy a duma többségéből alakítsanak felelős kormányt! Hiszen egy ilyen kormány kadet kormány lenne, s a gyakorlatban *már holnap* kénytelen lenne a szabadsággal való visszaélésért büntetéseket kiszabni. Most, amikor még nem sikerült kiharcolni a hatalmat a csillagkamarától[4], egy ilyen kormány csak a régi hatalom liberális leple volna. Egy ilyen kormány ma nem lehet egyéb, mint új köntös, amellyel a régi pogromlovagok ideig-óráig leplezik magukat! Mi persze le fogjuk rántani a leplet, mégpedig hamarosan. Minden lehető eszközzel felhasználjuk ezt az új helyzetet, amikor majd kialakul, és amikor nemcsak a régi hatalom, hanem vele együtt a kadetok is belegabalyodnak az új köntösbe, s átcsap rajtuk a hullám. De nekünk, a proletariátus pártjának, nem szabad sem közvetlenül, sem közvetve, sem nyilatkozattal, sem hallgatólagosan a legkisebb mértékben sem felelősséget vállalnunk a régi hatalomnak ezért az átvedléséért. Nem szabad a tömegek között olyan jelszót terjesztenünk, amellyel támogatjuk azt a követelést, hogy a duma többségéből alakítsanak felelős kormányt. Egy ilyen jelszó, akaratunktól függetlenül, a mai politikai helyzet objektív körülményei folytán okvetlenül a proletariátus pártját is részben felelőssé tenné ezért az átvedlésért, a burzsoáziának a régi hatalommal való lepaktálásáért. Egy ilyen jelszó közvetve magában foglalná a „Kurir" által

olyan nagyszerűen bírált kadet „törvényjavaslatok“ helyeslését, hiszen csakugyan nem tagadhatjuk a kapcsolatot aközött, ahogy a kadetok tervezgetik a szabadsággal visszaélők megbüntetését, és aközött, ahogy terveik szerint e büntetések alkalmazása céljából egy kormány formájában szeretnék megkapni a hatalom egy kis részét, — megkapni a hatalom egy kis részét a régi hatalom*tól*, a régi hatalom megerősítése *végett*, a régi hatalommal való *lepaktálás alapján*, olyan spanyolfal formájában, amely háttérbe szorítja a népnek a régi hatalom *ellen* indított támadását.

S a munkáspártnak nincs is egyáltalán szüksége ilyen jelszóra. A tömegek között végzett propagandáját, agitációs munkáját és a nagy tömegeket felölelő szervezetek alakításával kapcsolatos tevékenységét még jobban, még egységesebben, még rendszeresebben és merészebben fejtheti ki, ha nem tűz ki ilyen jelszót, ha a pogromlovagok arcátlanságával, a kadetok „törvényjavaslataival“ szembeállítja szociáldemokrata „dekrétumainkat“, „proklamációinkat“, a duma szociáldemokrata frakciója útján (és bizonyos körülmények között vele együtt a trudovikok[5] útján is) a néphez intézett felhívásokat, végül pedig „azokat a felhívásokat, amelyekben felszólítjuk a lakosságot, hogy alakítson polgárőrséget, mert egyedül ez védheti meg életét és becsületét“, — azokat a felhívásokat, amelyeket a „Vperjod“[6] 9. számában javasoltunk*, amelyeket a Bund „Volkszeitung“** című lapja is ajánl, és amelyeket teljes joggal helyesel a „Kurir“.

Egységre, elvtársak! A proletariátus politikai akcióinak egysége feltartóztathatatlan erővel kialakul az egész forradalmi légkör nyomására. Ne nehezítsük meg ezt az egységet azzal, hogy nem okvetlenül szükséges és vitás jelszavakat viszünk be taktikánkba. Használjuk ki a kínálkozó lehetőséget, és teremtsük meg a mai szakaszban, amely talán a nagy oroszországi forradalom egyik legfontosabb szakaszának bizonyul majd, valamennyi szociáldemokrata teljes egyetértését!

„Vperjod“ 14. sz.
1906 június 10.

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 538. old. — *Szerk.*
** — „Néplap“. — *Szerk.*

A DUMA ÉS A NÉP

Ramisvili elvtárs, az Állami Duma szociáldemokrata képviselője, beszédében néhány igen helyes megjegyzést tett, amely nagyon jól meghatározza a szociáldemokrata taktikát. Nem is csak arról van szó, hogy a szónok egy igazi proletár képviselőhöz méltó eréllyel megbélyegezte a pogromlovagok kormányát. Nem is csak arról van szó, hogy a szónok a „nép ellenségeinek" nevezte a kormány tagjait, — s a duma kadet elnökének a szólásszabadság korlátozására tett újabb kísérlete jogos tiltakozást váltott ki a szélsőbaloldal körében. A szónok ezenkívül beszéde végén egy általános kérdést is felvetett: felvetette a duma és a nép viszonyának kérdését.

Lám, hogyan foglalt állást ebben a kérdésben ez a szociáldemokrata képviselő:

„Végezetül szeretném megjegyezni, hogy mögöttünk áll a nép. Az életben valahogy más a helyzet, nem az történik, amit mi itt, ebben a teremben teszünk. Ott egészen más a légkör, itt a légkör sokkal enyhébb, itt *békésebb* a hangulat. Lehet, hogy egy hónap múlva *magunk visszük dűlőre ügyünket*... Az élet *sokkal nyíltabban* beszél, mint ahogy itt mi beszélünk arról, ami körülöttünk történik. Azt mondom, hogy mi a kormány és a nép között állunk. A duma *veszélyes hely*. Balra tolódni vagy jobbra tolódni annyi, mint *valakivel kibékülni* vagy valakivel szakítani... Nem szabad azonban megfeledkeznünk arról, *hogy maga a nép kivívja majd* azt, amit a duma, *ingadozása és határozatlansága* folytán nem tud kivívni. Azt mondom, ennek a népnek más a hangulata, mint nekünk itt..."

Dőlt betűkkel kiemeltük ennek a beszédnek különösen fontos helyeit. A szónok helyesen állapítja meg, hogy az

élet *sokkal nyíltabban* beszél, mint a duma, hogy az életben nincs meg az a *„békesség“*, hogy *„a népnek más a hangulata“*. Ez kétségtelenül igaz. S ebből az igazságból az következik, hogy nincs igazuk azoknak, akik azt mondják, hogy a nép támogatja a dumát. A nép már most is maga mögött hagyja a dumát, nyíltabban beszél, kevésbbé békés, *erélyesebben harcol.* A szociáldemokrácia feladatának egyetlen helyes meghatározása tehát ez: meg kell magyarázni a nép legszélesebb tömegeinek, hogy a duma csak *félénken és töredékesen* fejezi ki a nép követeléseit. A szociáldemokrata taktika kérdésének *csakis* ilyen felvetése hárítja el a proletariátus pártjáról a felelősséget a kadetok ingatagságáért. A kérdésnek csakis ilyen felvetése, amely a legteljesebb mértékben számol a paraszti tömeg tudatának, elszántságának és felkészültségének fokával, áll a mai szakaszban a ránk háruló nagy feladatok magaslatán — abban a szakaszban, amelyről a szociáldemokrata proletariátus képviselői kereken megmondják: „lehet, hogy egy hónap mulva magunk visszük dűlőre ügyünket.“ Hogy képesek legyünk *dűlőre vinni*, egyebek között már most teljesen el kell határolnunk magunkat a „békés“ megoldásra tett különféle, akár hazug, akár végig nem gondolt kísérletektől.

Ramisvili elvtársnak a legteljesebb mértékben igaza volt, amikor a duma magas szószékéről kijelentette: „A duma veszélyes hely.“ Miért veszélyes? Azért, mert „ingadozásról és határozatlanságról“ tesz tanúbizonyságot. Márpedig az ingadozás és a határozatlanság olyan időkben, amikor talán már egy hónap mulva magának a népnek kell dűlőre vinnie ügyét, valósággal bűn. Aki ezeknek a tulajdonságoknak tanújelét adja, az, bármennyire őszinték is szándékai, *ilyen időkben elkerülhetetlenül* egészen fonák helyzetbe kerül. Nem a mi akaratunkon múlik, hogy ilyen időkben a környező valóság gazdasági és politikai körülményei folytán a nép elkerülhetetlenül döntő tusába kezd a régi hatalommal. Aki a közelgő tusa láttán meginog, az csakugyan elkerülhetetlenül kénytelen *„valakivel kibékülni vagy valakivel szakítani“*. A kadetok most éppen ilyen helyzetbe kerültek. A liberális burzsoázia most megeheti, amit kétkulacsos és ingadozó politikájával, a forradalom-

tól az ellenforradalomhoz való átpártolásaival éveken át főzött. A régi hatalommal való kibékülés — szakítás a harcoló néppel. A régi hatalommal való szakítás az, ami szükséges volna a harcoló néppel való kibéküléshez.

A duma többsége mindent elkövetett és mindent elkövet, hogy meghatározza álláspontját, amikor óhatatlanul választania kell e között a két lehetőség között. Ez a kadet, sőt részben még a kadetoknál is rosszabb többség politikájának minden egyes lépésével előkészíti a harcoló néppel való szakítást, előkészíti a régi hatalommal való kibékülést. Vannak, akik erre azt mondják, hogy ezek kis lépések. De ezek a tényleges politika tényleges lépései, válaszoljuk mi. Ezek a lépések megfelelnek a liberális burzsoázia életbevágó osztályérdekeinek. Éppen ilyen „békés" jellegű kétségtelenül az a *ka et* követelés *is*, hogy a régi hatalom nevezzen ki egy duma-kormányt.

Nem győzzük hangsúlyozni, hogy a munkáspárt részéről ostoba és káros lépés volna, ha ezt a követelést támogatná. Ostoba, mert a régi hatalmat ténylegesen csak a félénk dumánál továbbmenő nép harca gyengítheti meg. Káros, mert félrevezeti az embereket és zavart kelt elméjükben. Tegnap beszéltünk arról, hogy a „Kurir"-ba író elvtársak milyen helyesen mutattak rá a kadet törvényjavaslatok ostoba és káros voltára*. Ma sajnálkozással meg kell állapítanunk, hogy ugyanazok az elvtársak a duma-kormány támogatása mellett szállnak síkra, vagyis egy olyan kormánynak a támogatása mellett, amely ezeket az ostoba és káros törvényjavaslatokat életbe léptetné!

Alkalomadtán talán részletesebben kitérünk a „Kurir"-nak ezekre az ingadozásaira. Egyelőre elegendő, ha ezekre rámutatunk: ilyen komoly időkben már az ingadozás puszta ténye is az ingadozók álláspontjának teljes bizonytalanságára utal.

„Vperjod" 15. sz.
1906 június 11.

---

* Lásd ebben a kötetben 6—9. old. — *Szerk.*

HARC A HATALOMÉRT ÉS „HARC" ALAMIZSNÁKÉRT

A szociáldemokraták pártja, mint mindannyian tudjuk, már programmjában kifejezte azt a szilárd meggyőződését, hogy a néptömegek megérett szükségleteinek tényleges kielégítéséhez *teljes néphatalom* szükséges. Ha a néptömegeknek nem lesz kezükben *az egész* államhatalom, — ha az államban továbbra is megmarad bármiféle olyan hatalom, amelyet nem a nép választott, amely nem váltható le, amely nem függ teljesen a néptől, akkor a megérett és mindenki által felismert szükségletek tényleges kielégítése *lehetetlen.*

Ezt a megcáfolhatatlan igazságot a szociáldemokrata párt mindig minden erejével terjesztette a proletariátus és általában az egész nép körében. A szabadságért vívott tényleges, vagyis tömeges harc a legkülönbözőbb és gyakran teljesen váratlan szakaszokon ment át, s mindig is ez lesz a helyzet: ez másképpen nem is lehet, mivel a harc óriási nehézségekbe ütközik, feladatai igen bonyolultak és a harcolók összetétele nem állandó. A szociáldemokrácia, a munkásosztály törekvéseinek tudatos kifejezője, amely minden fejlődési fokán és minden körülmények között vezeti a proletariátus harcát, mindig szem előtt kell hogy tartsa e harc egészének általános és legfőbb érdekeit. A szociáldemokrácia arra tanít bennünket, hogy a munkásosztály részleges érdekei miatt ne feledkezzünk meg az általános érdekekről, hogy a harc egyes fokainak sajátosságai miatt ne feledkezzünk meg az egész harc fő feladatairól.

A forradalmi szociáldemokrácia mindig is így értelmezte a mai oroszországi forradalomban reá háruló fel-

adatokat. Csak a feladatok ilyen értelmezése felel meg a proletariátus, az élenjáró osztály helyzetének, a proletariátus feladatainak. Ezzel szemben a liberális burzsoázia a politikai szabadságért vívott harcban mindig egészen másképpen határozta meg feladatait, mégpedig a burzsoázia különleges osztályérdekeinek megfelelően. A burzsoáziának szüksége van a politikai szabadságra, a teljes néphatalomtól azonban fél, mert a fejlett és a harcban már egybeforrott proletariátus felhasználná ezt a néphatalmat a burzsoázia ellen. Ezért a burzsoázia, bár harcol a politikai szabadságért, egyszersmind igen sokat fenn akar tartani a régi hatalom maradványaiból (az állandó hadsereget, a nem-választott hivatalnokokat stb.).

A proletariátus harca a politikai szabadságért — *forradalmi* harc, mert e harc célja a teljes néphatalom. A burzsoázia harca a szabadságért — *opportunista* harc, mert e harc célja: alamizsnák szerzése, a hatalom megosztása az önkényuralom és a vagyonos osztályok között.

A proletariátus forradalmi harcának és a burzsoázia opportunista harcának ez a fő különbsége végighúzódik forradalmunk egész történetén. A proletariátus harcol, — a burzsoázia lopakodva igyekszik hatalomra jutni. A proletariátus harccal igyekszik szétrombolni az önkényuralmat, — a burzsoázia lesi a gyengülő önkényuralom alamizsnáit. A proletariátus az egész nép előtt kibontja a harc zászlaját, — a burzsoázia pedig az engedmények, az egyezségek és az alkudozás zászlaját bontja ki.

A proletariátus arra használ fel minden rést, a hatalom minden gyengülését, minden engedményt és alamizsnát, hogy még nagyobb arányokban, meg nagyobb tömeggel, még erélyesebben és még élesebb formában vívja meg harcát, — a burzsoázia meg arra, hogy fokozatosan elaltassa, lecsendesítse, gyengítse a harcot, hogy megnyirbálja a harci feladatokat, hogy enyhítse a harc formáit.

Gondoljunk csak vissza a szabadságért vívott harcunk egyes szakaszaira. A burzsoázia „harcol" azért, hogy a hatalom megbízzon a zemsztvóban („jogokat és hatalommal rendelkező zemsztvót") és a népben (az évtized elején). A proletariátus kibontja az önkényuralom megszüntetéséért vívandó harc zászlaját. A kormány bejelenti, hogy

beköszöntött a „bizalom" korszaka (Szvjatopolk-Mirszkij). A burzsoázia csak beszél és beszél a banketteken, — a proletariátus meg újabb réseket üt az elnyomás erődjén: január 9-én életét áldozza az utcákon, és hatalmas sztrájkmozgalmat indít.

1905 nyara. A burzsoázia küldöttséget meneszt a szabadságjogok ügyében. Ősszel a cár ajándékot ad: a Buligin-dumát[7]. A burzsoázia meg van hatva. Mindenki azt üvölti: gyerünk a dumába. A szociáldemokrácia opportunistái ingadoznak. A proletariátus tovább harcol. Az országos sztrájk, amelyhez foghatót még soha nem látott a világ, elsöpri a dumát. A proletariátus kivívja a szabadságot, és vérével védi a reakció merényletei ellen.

Az első összecsapásban leverik a proletariátust. A burzsoázia pocskondiázza a legyőzötteket és szolgai módon kapaszkodik a dumába. A proletariátus erőt gyűjt egy újabb támadásra. Továbbra is büszkén kibontva tartja a teljes néphatalomért vívott harc zászlaját. Támadása nem sikerül a duma összehívása előtt. A burzsoázia ismét meghunyászkodik: elveti az alkotmányozó gyűlés jelszavát, méltatlankodik a „megmozdulások" miatt, kibékülést, egyezséget hirdet, s azt hangoztatja, hogy a legfelsőbb hatalomnak ki kell neveznie egy kadet kormányt.

A proletariátus kihasználja az új helyzetet, mint ahogy annakidején kihasználta az 1904-es „bizalmat" és 1905 október 17-ét. Eleget tett forradalmi kötelességének, minden tőle telhetőt elkövetett, hogy egyetlen csapással elsöpörje a Vitte-dumát[8], mint ahogy elsöpörte a Buligin-dumát. Ez nem sikerült a burzsoázia árulása folytán, nem sikerült, mert a munkásosztály és a parasztság nem volt eléggé jól megszervezve és mozgósítva. A proletariátus tovább harcol, s ebben a harcában *felhasznál* minden „duma-konfliktust" és a duma körül kirobbanó konfliktust, hogy ezeket egy még nagyobb arányú és erélyesebb tömegmozgalom kiindulópontjává tegye.

Az új harc egyre nagyobb méreteket ölt. Ezt senki sem tagadja. A proletárok, parasztok, városi szegényemberek, katonák stb. sokkal nagyobb tömege indul harcba, mint azelőtt. Senki sem tagadja, hogy ez a harc a dumán kívül fog lezajlani. Ez a harc a mai helyzet objektív körülmé-

nyei folytán olyan harc lesz, amely közvetlenül szét fogja rombolni a régi hatalmat. Hogy mennyire sikerül majd szétrombolni, senki sem mondhatja meg előre. De a proletariátus, az élenjáró osztály, még állhatatosabban törekszik majd arra, hogy teljes győzelmet arasson ebben a harcban, hogy teljesen megszüntesse a régi hatalmat.

S a proletariátus következetes marad: visszautasítja a burzsoázia opportunista jelszavait, amelyekkel levette a lábáról a szociáldemokraták egy részét. Nem igaz, hogy egy kadet kormány kinevezésének elérésével „kiharcolják a hatalmat" a kamarillától. Ez burzsoá hazugság. A gyakorlatban egy ilyen kormány kinevezése most nem volna egyéb, mint újabb liberális spanyolfal a kamarilla számára. Nem igaz, hogy kadet kormány kinevezésével a látszat-alkotmány valóságos alkotmánnyá válik. Ez burzsoá hazugság. A gyakorlatban ilyen kormány kinevezésével az önkényuralom csak újabb ál-alkotmányos köntösbe bújna. Nem igaz, hogy egy kadet kormány megalakításának a követelése az egész nép követelésévé válik. Ez burzsoá hazugság. A gyakorlatban ez csak a kadet duma követelése. A gyakorlatban nem-kadetok csak azért szajkózzák ezt a követelést, mert nem értik meg, mert nagyon tág értelemben fogják fel. A gyakorlatban *az egész nép* követelései sokkal tovább mennek, mint a kadet duma követelései. Végül, nem igaz az sem, hogy ha határozatokkal, választói utasításokkal stb. „támogatjuk" a kadet kormány megalakításának a követelését (vagy ami ugyanaz, támogatjuk a kadet kormányt), ezzel tényleges harcot vívunk a régi hatalom ellen. Ez burzsoá hazugság. A proletariátus részéről az ilyen „támogatás" csak azt jelentené, hogy lemond a harcról, hogy a szabadság ügyét a liberálisok bizonytalan kezébe adja át.

A proletariátus harcol, és harcolni is fog a régi hatalom szétrombolásáért. Ennek a célnak a szolgálatába állítja majd a propagandával, az agitációval, a tömegek szervezésével és mozgósításával kapcsolatos egész munkáját. Ha nem sikerül a régi hatalmat teljesen szétrombolni, a proletariátus kihasználja részleges szétrombolását is. De hogy ilyen részleges szétrombolást hirdessen, hogy ezt szépítgesse, hogy ennek támogatására hívja fel a népet,

ezt a proletariátus sohasem fogja megtenni. Az igazi harcot az támogatja igazán, aki többre törekszik (ha kudarc esetén kevesebbet is ér el), nem pedig az, aki már a *harc előtt* opportunista módon megnyirbálja a harc feladatait.

Akit nem szédítenek meg a hangzatos frázisok, az könnyen meglátja, hogy a nép a *gyakorlatban* korántsem egy kadet kormányért fog harcolni, hanem a régi hatalom megszüntetéséért. A bürokrácia érdekei e harc tényleges lendületének *csökkentését* követelik meg. A proletariátus érdekei viszont — e harc *kiszélesítését* és kiélezését.

„Vperjod" 17. sz.
1906 június 14.

DUMA-FRAKCIÓNK NYILATKOZATÁVAL KAPCSOLATBAN[9]

A szociáldemokraták közül senki sem kételkedik ma abban, hogy pártunk tagjainak a dumában végzett munkája az adott körülmények között igen hasznos lehetne a proletariátus és általában az egész nép szempontjából.

Üdvözöltük kaukázusi elvtársainkat választási győzelmeik alkalmából*. Kötelességünknek tartjuk, hogy beszéljünk a dumában elért sikereikről, és hogy bíráljuk — érdemben bíráljuk — hibáikat.

Sikernek tartjuk Ramisvili elvtárs beszédét a duma „veszélyes" voltáról és „békés" hangulatáról. Sikernek tartjuk ugyancsak Ramisvili elvtársnak a belosztoki pogrommal kapcsolatban előterjesztett határozati javaslatát[10]. Sikernek tartjuk a gyűlésekről szóló kadet törvényjavaslat nagyszerű bírálatát, és általában a kadet tervezgetés kérdésének helyes felvetését. Remélem, lesz még alkalmunk rá, hogy erről részletesebben elbeszélgessünk az olvasókkal.

Hibának tartjuk, hogy szociáldemokratáink hallgattak a dumában, amikor Alagyin „lenyelte" az élelmezési kérdéssel kapcsolatban előterjesztett határozati javaslat Nabokov-féle meghamisítását[11]. A szociáldemokratáknak tiltakozniok kellett volna, és elő kellett volna terjeszteniök saját határozati javaslatukat. Hiba volt Gomarteli elvtárs válasza a képmutató Fjodorovszkijnak, amelyben szociáldemokrata létére kijelentette, hogy nem kívánatos dolog bevonni a hadsereget a politikába. Ez igen nagy hiba, de

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 443—445. old. — *Szerk.*

még jóvá lehet tenni. Végül hibának tartjuk a frakció által elfogadott nyilatkozat szövegét is. Ez már jóvátehetetlen hiba. Nem akarunk kötekedni — az elvtársaknak nehéz dolguk van a dumában, s a hibák eleinte elkerülhetetlenek —, de az egész párt és az egész proletariátus politikai nevelése céljából ki kell most térnünk erre a hibára.

Az egykori bolsevikok táborához tartozó elvtársak javasoltak szociáldemokrata duma-frakciónk tagjainak egy másik nyilatkozat-tervezetet. Itt közöljük ezt a tervezetet bizonyos . . . rövidítésekkel (a sajtónak nálunk kisebb szólásszabadsága van, mint a képviselőknek a dumában):

„Csoportunk révén államunk valamennyi nemzete öntudatos proletariátusának pártja, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt az Állami Duma szószékéről az egész néphez szól.

Pártunk a szociáldemokrata proletariátus nemzetközi hadseregének egyik osztaga. A szervezett és osztályérdekeinek tudatára ébredt proletariátus világszerte harcra kelt. A proletariátus harcol a tőke igája ellen. Azért küzd, hogy valamennyi dolgozó végérvényesen megszabaduljon a nyomasztó jogfosztottságtól, a koldusélettől, az elnyomástól, a munkanélküliségtől. Szocialista módon szeretné berendezni a társadalmat, s ezzel véget vetni annak, hogy a társadalom bármilyen formában kizsákmányolókra és kizsákmányoltakra oszoljon. A szociáldemokrácia soraiba hívja valamennyi dolgozót és kizsákmányoltat, nemcsak a bérmunkásokat, hanem a kistulajdonosokat is, amennyiben felismerték, hogy érdekeik közösek a proletariátus érdekeivel, amennyiben nem az elszigetelt kisüzemek megerősítésében keresnek menekvést, hanem a munkásosztállyal vállvetve a burzsoázia uralmának teljes megdöntéséért vívott harcban. S a nemzetközi szocialista proletariátus kitartó közös harcával eléri célját.

Itt Oroszországban azonban most nem a szocializmusért, hanem a politikai szabadságért harcolunk. Javában dúl a nagy oroszországi forradalom. Az önkényuralom járma lehetetlenné tette az ország bárminemű fejlődését. A felelőtlen hivatalnokok önkényeskednek, a földbirtokosok barbárul kizsákmányolják a paraszti tömeget, s ez felháborítja az egész népet. A proletariátus a nép élén har-

colt. Hősies októberi sztrájkjával rákényszerítette az ellenséget a szabadság elismerésére. Hősies decemberi felkelésével végérvényesen lehetetlenné tette, hogy tovább húzzák-halasszák a népképviselet egybehívását. S bármennyire kijátszotta is az önkényuralom a választási törvényt, bármennyire kínozta és verte is a szabadságért küzdő harcosok legjobbjait, bármennyire gyötörte is őket a börtönökben, az Állami Duma mégiscsak az önkényuralom ellenfelének bizonyult.

A nép most újabb nagy harc előtt áll. Az önkényuralom csúfot űz a népképviseletből, a népképviselet követeléseiből. Nőttön-nő a munkások, a parasztok, a katonák felháborodása. A társadalom egyes osztályainak magatartásától függ majd a nagy oroszországi forradalom kimenetele.

A liberális burzsoázia, amelyet az Állami Dumában a rendkívül befolyásos kadet párt képvisel, elkerülhetetlenül arra törekszik, hogy Oroszország mai demokratikus forradalmi átalakulásában a lehetőségekhez képest megnyirbálják a vagyontalanoknak, és különösképpen a proletariátusnak a jogait, és ezzel megzabolázzák harcukat, amelyet a teljes felszabadulásért, s nem csupán a politikai szabadságért vívnak. E törekvése folytán a liberális burzsoázia ugyancsak elkerülhetetlenül következetlen és határozatlan lesz a szabadságért vívott harcban, s ingadozni fog, hiszen egyrészt szeretne a népre támaszkodni, másrészt viszont fél a nép forradalmi öntevékenységétől. A legkíméletlenebbül harcolunk majd ez ellen az ingadozás ellen, a szabadságért és a szocializmusért. A legerélyesebben szembeszállunk minden olyan kísérlettel — bárkitől eredjen is —, amelynek célja, hogy elkenjék, mennyire összeegyeztethetetlenek a nép érdekei a régi rendszerrel és a proletariátus érdekei a burzsoázia érdekeivel. Minden erőnkkel harcolunk majd azok ellen a törekvések ellen, amelyek célja, hogy csalárd papirosengedményekkel, a reakció ragadozóinak és a forradalmi, vagyis az egyetlen igazi és következetes demokráciának az álnok kibékítésével megfékezzék a népi mozgalmat. A következetesség próbaköve szerintünk elsősorban az, hogy ki mennyire igyekszik és mennyire kész szabad, valóban

országos és óriási tömegeket felölelő, semmiféle rendőri gátak előtt meg nem torpanó mozgalmat szervezni, hogy a dumán kívül nagyarányú harcot vívhassunk a politikai és gazdasági felszabadulásért.

A parasztságot tekintjük a proletariátus valamennyi lehetséges szövetségese közül fő szövetségesünknek a szabadságért vívott harc végigvitelében. Szívvel-lélekkel mindvégig támogatni fogjuk a parasztok harcát a földesúri, félfeudális földbirtok és Oroszország ázsiai politikai rendszere ellen. Bár nem értünk egyet azokkal az utópiákkal, hogy a kapitalizmusban lehetséges egyenlősítő földhasználat, s nem fogjuk megtűrni, hogy akár csak a legkisebb mértékben is elkenjék a különbséget a proletariátus és a kistulajdonos érdekei között, mégis síkraszállunk majd valamennyi koronabirtok, valamennyi egyházi és kolostori birtok, *minden földesúri* föld elkobzásáért. Harcolunk majd a *megváltás* ellen, ez ellen a kötél ellen, amelyet a liberális burzsoázia a szegényparasztság nyakára rak. Amíg nem visszük győzelemre a forradalmat, amíg nem vívunk ki végérvényesen egy valóban demokratikus államot, óva intjük a parasztokat attól, hogy a földet átadják a burzsoá-rendőri hatalmi szervek kezébe, akár helyi, akár központi szervek ezek. Amikor majd végérvényesen létrejön egy demokratikus állam, azért fogunk síkraszállni, hogy minden földet a helyi önkormányzati szerveknek adjanak át. A leghatározottabban intjük majd a parasztokat attól, hogy a földkérdés megoldásával olyan nem-demokratikus helyi bizottságokat hatalmazzanak fel, mint amilyenek például a kadetok pártja által javasolt hivatalnok-földesúri bizottságok.

A forradalom alatt mindvégig állhatatosan támogatni fogjuk a munkások harcát a nyolcórás munkanapért, a béremelésért, a pénzbírságok eltörléséért, egyszóval minimális pártprogrammunk valamennyi követeléséért. S éppen a proletariátusnak a városi és a falusi szegénynép nagy tömegeivel kötött szövetségében látjuk a forradalom újabb győzelmének zálogát. Az Állami Duma nem olyan intézmény, amely alkalmas volna arra, hogy ezt a győzelmet kivívja és megszilárdítsa. Csak egy forradalmi úton egybehívott össznépi alkotmányozó gyűlés, amelyet nemre, val-

lásra és nemzetiségre való tekintet nélkül valamennyi polgár általános, egyenlő, közvetlen és titkos szavazással választott meg, és amely kezében tartja az egész államhatalmat, — csak ez tudja majd megvalósítani a teljes szabadságot. Csak ez teremti majd meg Oroszországban . . . csak ez váltja majd fel az állandó hadsereget a nép általános felfegyverzésével, csak ez szünteti majd meg a nem-választott és a népnek felelősséggel nem tartozó hivatalnoki kart, csak ez vezeti majd be a teljes és korlátlan politikai szabadságot.

Ennek a célnak az elérésére fogunk tántoríthatatlanul törekedni a mai forradalomban. Ezt a célt kell szolgálnia az Állami Dumának is. Segítenie kell a népet szervezkedésében, segítenie kell a népet abban, hogy teljesen és világosan megértse: meg kell dönteni a . . . hatalmat. Meg kell magyaráznia a népnek, mennyire tehetetlen és milyen szánalmas szerepet tölt be a «népképviselet» mint a régi önkényuralom újabb spanyolfala. Ne politikai tervezgetéssel, halvaszületett «törvényjavaslatok» összetákolásával foglalkozzon az Állami Duma, hanem intézzen felhívást a néphez, kíméletlenül tárja fel előtte a való igazságot, kíméletlenül leplezze le előtte annak a bandának . . . Oroszország kormányának minden bűncselekményét, szólítsa harcba a népet, kitartó, állhatatos, tántoríthatatlan és együttes harcba. S ha az Állami Duma a maga egészében nem tudja vagy nem akarja majd teljesíteni ezt a feladatot, — majd teljesítjük mi, szövetségben a duma valóban forradalmi csoportjaival vagy tagjaival.

Nincs már messze az a nap, amikor a nép győzni fog. A szabadság ügye biztos kezekben van. A proletariátus ott áll a vártán: erőt gyűjt, büszkén visszaveri azokat a szánalmas provokátorokat, akik elszigetelt ütközetekre próbálják rákényszeríteni, s egyesíti, maga köré csoportosítja az elnyomottak és kizsákmányoltak millióit és tízmillióit, akik *örökké csak dolgoztak és örökké csak nyomorogtak.*

S bármilyen gyenge, bármilyen kicsi is csoportunk az Állami Dumában, tudjuk, hogy e mögött a csoport mögött ott áll és vele kapcsolatot tartva harcol a sokmilliós proletariátus, a dolgozó és kizsákmányolt tömegek

élenjáró osztaga. A proletariátus győzni fog harcában. Követ kövön nem hagy az Oroszországot marcangoló önkényuralom iszonyatos épületéből."

Helyesen jártak-e el duma-képviselő elvtársaink, amikor visszautasították ezt a tervezetet?

Formai szempontból — helyesen. A szervezeti szabályzat szerint a Központi Bizottságra kell hallgatniok, nem pedig holmi „kívülállókra".

Frakciós szempontból — helyesen. A másik tervezetet a „másik" tábor (mármint az egykori frakciók közül a másik frakció) javasolta.

Nos, és a párt szempontjából? Helyes volt-e visszautasítani egy olyan tervezetet, amely utalt arra, hogy világosabban kellene meghatározni a párt szocialista céljait és nemzetközi jellegét? — hogy van egy, a dumán kívül folyó mozgalom? — hogy a nép előtt világosan el kell határolnunk egymástól a duma pártjait? — hogy okvetlenül pontosan külön kell választani a proletár tanítást a kispolgári tanítástól? — hogy a munkáspártnak feltétlenül védenie kell a parasztokat a kadetok *ellen?* — hogy világosabban és teljesebben ki kell fejtenünk legközelebbi követeléseinket?

Helyesen jártak-e el elvtársaink vagy Központi Bizottságunk, amikor nyilatkozatukban arról beszéltek, hogy „a dumát az egész népet felölelő mozgalom szervévé kell tenni", ahelyett, hogy a kongresszus által jóváhagyott formulával azt mondták volna: a dumát a *forradalom eszközévé* kell tenni?

Helyesen jártak-e el, amikor valamennyi említett pontban nyílvánvalóan *egy lépéssel jobbra* tolódtak pártunk egyesítő kongresszusának határozataitól és döntéseitől?

Ezt fontolja meg jól pártunk valamennyi szervezete és valamennyi tagja.

„Eho" 1. sz.
1906 június 22.

„AMIT MA MEGTEHETSZ, NE HALASZD HOLNAPRA!"

Két lap, amely nem tartozik éppen az ostoba szenzációkra szomjas bulvársajtóhoz, nevezetesen a „Nasa Zsizny" és a „Miszl"[12], mai számában fontos híreket közöl arról, hogy végre döntöttek Goremikin kormányának lemondását illetően. Az új kormány összetétele terv szerint a következő lesz: Jermolov — miniszterelnök; Uruszov — belügyminiszter; Gercenstein — pénzügyminiszter; Tyimirjazev — kereskedelmi miniszter; Sztahovics — földművelésügyi miniszter; Kuzmin-Karavajev — igazságügyminiszter; Nabokov — külügyminiszter. A közoktatásügyi tárcát hírek szerint Heiden, a közlekedésügyi tárcát meg Suhtan, mostani miniszter vagy a Miklós-vasút elnöke „veszi át".

Tehát — régi bürokraták szövetségben októbristákkal és jobboldali kadetokkal, akik javarészt szintén állami szolgálatban álló emberek, vagyis tegnapi hivatalnokok (Uruszov belügyminiszterhelyettes volt, Kuzmin-Karavajev és Nabokov — tábornok és udvari tanácsos).

Mindkét fentemlített lap azt is közli, hogy az Államtanács „centrum-pártja" (vagyis a feketeszázasok és a jogrend-pártiak[13] között álló hivatalnokok kompániája) és a kadetok között az utóbbi időben élénk tárgyalások folytak.

Tegyük fel, hogy mindez igaz. Fel *kell* tennünk, hogy ez igaz, míg be nem bizonyosodik az ellenkezője, — a hírforrás ugyanis eléggé megbízható, maga a tény pedig önmagától következik az előzményekből.

Nos hát, kinek a nézeteit igazolja a kormánynak ez az összetétele, vagy a kadetok és a pogromlovagok effajta

tárgyalásai? Gondoljunk csak vissza arra, hogy a Panyina-palotában tartott gyűlésen (május 9-én)[14] Mjakotyin úr, ez a szociál-narodnyik, azt válaszolta az egyik szociáldemokratának, hogy a kadetokat igazságtalanul vádoljuk a pogromlovagokkal való *megegyezéssel*. Gondoljunk csak vissza arra, hogy a jobbszárnyhoz tartozó szociáldemokratáink, Plehanovval az élen, mennyit kiabáltak arról, hogy teljesen alaptalan és korai volna árulásról és megegyezésről beszélni.

A tárgyalás az első lépés a megegyezés felé, válaszolta akkor az illető szociáldemokrata Mjakotyin úrnak. A megegyezés a tárgyalások betetőzése*. S lám, most bebizonyosodott, hogy csakugyan tárgyalásokat folytatnak. Minden bizonnyal simán megegyezésre jutnak.

S mi lett a teljes amnesztiából, a szabadságjogok biztosításából, az Államtanács megszüntetéséből? Volt-e szó *erről* a kadetok és a pogromlovagok tárgyalásain? A lapok erről nem írnak. S mindannyian tudjuk, hogy a „népszabadság“ bajnokai *sohasem kötötték ki ultimátumszerűen*, hogy *először* biztosítsák ezeket a rendszabályokat, s csak azután alakítsanak kadet kormányt. Éppen azt állítják első helyre, ami kevésbbé fontos, ami a nép háta mögött történik, ami tárcákhoz és jó állásokhoz juttat. Éppen azt szorítják háttérbe, ami a nép szempontjából lényeges. A kadetok a kormányban „harcolnak“ majd az amnesztiáért és a szabadságért — ezzel a válasszal tömik majd be most azoknak a naiv együgyű embereknek a száját, akik elterjesztették a nép között a „felelős“ kormány támogatásának jelszavát. Ez a kormány, ugyanúgy mint eddig, azok előtt a törvények előtt lesz felelős, amelyek továbbra is a régi pogromtörvények maradnak, s felelős lesz a csillagkamara vagy kamarilla előtt, amely a minisztereket kinevezi. Az amnesztiáért és a szabadságért vívott „harcon“ a kadetok tegnap a Rogyicseveknek a Nabokovokkal, a Nabokovoknak az Uruszovokkal, az Uruszovoknak a Goremikinekkel, a Goremikineknek a Trepovokkal folytatott tárgyalásait értették, és holnap is ezt fogják rajta érteni.

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 426. old. — *Szerk.*

De — minden rosszban van valami jó. A pogromista—októbrista—kadet kormány sietteti a fejleményeket: a kadetokat a politikai bukás felé, a népet még egy káros illúziótól való szabadulás felé, a politikai eseményeket a forradalmi kibontakozás felé viszi.

„Eho" 1. sz.
1906 június 22.

EGY HASZNOS VITA

A Goremikin-kormány hosszú közleménye „a parasztság életkörülményeinek megjavítását szolgáló rendszabályokról" több mint fele részében vitába száll a paraszti nézetekkel és a nép között elterjedt szóbeszéddel („híresztelésekkel", hogy Goremikinék megvető kifejezésével éljünk). Ez a vita rendkívül hasznos. A Goremikin-kormány vitába száll az „orosz parasztsággal", „helytelenek" nyilvánítja nézeteit, s azt bizonygatja a parasztoknak, hogy követeléseik és terveik „mindenekelőtt ellenkeznek magának a parasztságnak az érdekeivel".

Dicséretreméltó, Goremikin úrék, hogy önök a meggyőzés eszközével próbálnak hatni! Ezt már rég meg kellett volna tenni. Csakugyan jobb, ha deres, korbács, golyó vagy puskatus helyett inkább érvekkel fordulnak a parasztsághoz. A kormányközleményt csaknem valamennyi lap hozza, felolvassák a parasztoknak a papok is, a kerületi és járási előljárók is, a vidéki csendbiztosok is. A parasztok meg eltöprengenek ezen a közleményen. A parasztok megtanulják a kormánytól, hogyan kell igazi előnyeiket felfogniok. S miután a parasztok eltöprengtek ezen, meg tanultak is a kormánytól, szavazattöbbséggel eldöntenék, kinek van igaza. Jó volna, ha így volna. De nagyon is helytelen, hogy Goremikinék és lakájaik egyik kezükkel verik, sanyargatják és gyilkolják a parasztokat, a másikkal meg befogják a szájukat mindenféle „közleményekkel" a parasztok előnyeinek helyes felfogásáról. A parasztlapokat betiltják, a parasztok szószólói és a Parasztszövetség[15] tagjai börtönben vagy Szibériában sínylődnek, a falvakat elárasztották katonaság-

gal, akár valamilyen ellenséges területet, a Goremikin-kormány pedig odalök a meggyötört és agyonkínzott parasztságnak egy közleményt, amelyben kifejti, hogy a parasztokat csak saját érdekükben gyötrik és kínozzák!

Hasznos közlemény! Nagyszerű hatással van a parasztokra. A kormány magára vállalt egy kis részt a duma trudovik vagy paraszti csoportjának a munkájából. Ennek a csoportnak kellene a néphez fordulnia és elmondania, hogy a duma parasztképviselői mit követelnek föld dolgában a parasztok részére, s mi a kormány válasza ezekre a követelésekre. A trudovik csoport még nem szánta rá magát arra, hogy ezt megtegye. A kormány a segítségére sietett. Okos ez a mi kormányunk. Maga fordult közleményben az egész néphez és beszélt a parasztok követeléseiről.

Most még a legeldugottabb falvakban is, még az olyanokban is, amelyekben hírét sem hallották a Parasztszövetségnek és a parasztok duma-képviselőinek (ha egyáltalában vannak ilyen falvak — különben is, bizonyára vannak, hiszen nagyon elhagyott ország ez a mi országunk), még ott is felolvassa a pap vagy a falu bírája a kormány közleményét. A parasztok összegyűlnek, szótlanul végighallgatják, s szétszélednek. Azután meg összejönnek maguk, előljárók nélkül. S beszélgetnek a dologról. Megtárgyalják a kormánynak azt a kijelentését, hogy a kormány és a hivatalnokok nem védik a földbirtokosok érdekeit. Nevetnek egyet. Azt mondják: az kiabál, akinek a háza ég! Elbeszélgetnek arról, hogy ha a földet önként maguk a földesurak adják oda, méghozzá a hivatalnokok közvetítésével, ez a parasztoknak előnyösebb, mint a kényszerelidegenítés (esetleg még megváltás nélkül is). Egymásra nevetnek. Ezt mondják: hogy lehet az, hogy mi tökfejűek eddig nem is vettük észre, hogy jobb nekünk, ha a földbirtokosokra és a hivatalnokokra hallgatunk, mint ha magunk oldunk meg mindent?

És hátha a parasztok nem is csak nevetni fognak? Hátha még egyen-máson elgondolkoznak, s nem csupán nevetve, hanem haraggal is? Hátha nemcsak azt döntik el magukban, kinek van igaza és kinek nincsen igaza, hanem azt is, hogy miképpen harcolják ki a maguk igazát?..

Okos ez a mi kormányunk!

Különben is, Muromcev úr, az Állami Duma kadet elnöke megtiltotta, hogy a kormány szót használjuk. Ez, nemdebár, helytelen. A duma is egy része a kormánynak. Azt kell mondani: minisztérium. Akkor pontosan úgy lesz, „mint a finom uraknál": a duma törvényeket hoz, a kormány végrehajtja őket; a duma a kormányzat része.

Milyen kedves ez a Muromcev úr! Milyen kedvesek a kadetok! Olyan nagyszerűen bemagolták a német közjogi tankönyveket. Jobban ismerik a kérdést, mint Goremikin, aki a nyilatkozatban *egyetlen szóval sem említette a dumát*, hanem állandóan csak a *kormányról* beszélt. Kinek van igaza: Goremikinnek vagy Muromcevnek? Mit kell mondani: minisztériumot vagy kormányt?

Goremikinnek van igaza. Jellemző tulajdonságai... hm! hm! jellemző agyafúrtsága — folytán... véletlenül megmondta az igazat. Muromcevék jellemző professzori bölcseségük folytán illendően hazudnak.

A parasztok Goremikintől fognak tanulni, nem pedig Muromcevtől. A kormánnyal akarnak majd leszámolni, nem pedig a minisztériummal. S nekik lesz igazuk.

„Eho" 1. sz.
1906 június 22.

AZ ÉHEZŐK MEGSEGÍTÉSE ÉS A DUMA TAKTIKÁJA

A mai lapok közlik, hogy szerdán, június 21-én ülést tartott az Állami Duma összevont költségvetési és élelmezési bizottsága. Ezen az ülésen megvitatták a belügyminiszternek és a pénzügyminiszternek azt a javaslatát, hogy az Állami Duma szavazzon meg 50 millió rubelt az éhezők megsegítésére. „A bizottság, határozata értelmében, azt javasolja az Állami Dumának, hogy a legsürgősebb szükségletek fedezésére szavazzon meg 15 millió rubelt, és hogy ez összeg fedezésére vegyen fel folyószámlakölcsönt, a kormánynak pedig azt javasolja, hogy terjessze elő elképzelését az idei költségvetési kiadásoknak ez összegig terjedő csökkentésére. A kormánynak 50 millió rubel belső kölcsön felvételére vonatkozó javaslatát nem fogadták el" („Recs"[16], június 22.).

Az éhezők megsegítéséhez szükséges pénz folyósítása igen nagyjelentőségű kérdés. Minden öntudatos állampolgárnak éberen figyelemmel kell kísérnie e kérdés minden szakaszát.

Mindenekelőtt meg kell említenünk, hogy az Állami Dumában a kérdés eredetileg így vetődött fel: adhat-e a duma pénzt a pogromlovagok kormányának kezébe, vagy magának a dumának kell kezébe vennie az éhezők megsegítését? Alagyin képviselő eleinte a kérdés helyes, vagyis második megoldása mellett foglalt állást. Azt javasolta, hogy a duma válasszon néhány bizottságot, hogy a duma néhány tagját küldjék ki a helyszínre, hogy a duma forduljon a „szabad intézményekhez", s az ő kezükbe adja a pénzt és általában az éhezők megsegítésével kapcsolatos összes teendőket. Egy kopejkát se Gurko és Durnovo

uraknak! — mondotta Alagyin a duma balszárnyának tapsa és helyeslése közepette. Alagyin azonban, mint tudjuk, nem tartott ki helyes álláspontja mellett. Magasra röppent, de végül a kadet tyúkól rúdjára ült. A szociáldemokrata képviselők részéről hiba volt, hogy nem kértek szót és nem mondtak dörgedelmes beszédet erről a kérdésről. A duma elfogadta a kadetok vitazáró javaslatát.

Ezzel aztán kadet módra, földbirtokos módra, liberális módra megoldották ezt az alapvető elvi kérdést. A duma nem volt hajlandó ebben az ügyben a forradalom eszközévé válni. A duma megijedt a néptől, nem mert a néphez fordulni. A duma elvben beleegyezett abba, hogy az éhezők megsegítését Gurko úrékra és a pogromos miniszterekre bízza. A kadet duma ezzel megmutatta, hogy nem az a szándéka, hogy a néppel együtt harcoljon a pogromlovagok ellen, hanem csak az, hogy a nép segítségével nyomást gyakoroljon a pogromlovagokra, csak az, hogy egy kissé megfékezze a pogromlovagokat anélkül, hogy teljesen félreállítaná őket.

Elérkeztünk a kérdés második szakaszához. Hogyan fognak most a kadetok nyomást gyakorolni a pogromlovagokra? Megindult az alkudozás a duma bizottsága és a miniszterek között. A bizottság június 21-i ülésén megjelent a belügyminiszter és a pénzügyminiszter. A duma, amely nem kívánta azt, hogy a néppel és a „szabad intézményekkel" legyen dolga, amely nem kívánt tárgyalásokat folytatni velük, — tárgyalásokba bocsátkozott ezekkel a miniszterekkel. „Egy kopejkát se a miniszter uraknak" — ez üres szólam maradt. A miniszter urakkal ténylegesen tárgyaltak. A miniszterek hozzájárulást kértek a kölcsönhöz. A duma-bizottság megtagadta a hozzájárulást. Azt követelte, hogy a folyó évi előirányzatból vegyék a pénzt, vagyis hogy egyes *káros* kiadások csökkentésével szedjék össze az éhezők megsegítéséhez szükséges összeget. Ezzel a taktikai fogással, ezzel a bekerítő hadmozdulattal a duma igyekszik bizonyos mértékben magához ragadni az állami költségvetés ellenőrzésének jogát. A költségvetést a nép képviselői nélkül hagyták jóvá, s ezért a duma most kerülő úton arra törekszik, hogy a káros kiadások csökkentése és a

hasznos kiadásokhoz szükséges pénz előteremtése céljából felülvizsgálják a költségvetést.

Ez a kérdés második szakasza. A kadet párt, vagyis a liberális földbirtokosok, a liberális burzsoák pártja ellenőrizni akarja a régi hatalom szerveit, befolyása alá akarja vonni őket, szeretné őket megfésülni, megmosdatni, felöltöztetni, szeretné Sztolipinékat Nabokovékkal felváltani, de nem akarja a régi, rendőri, hűbéri hatalomnak *mindezeket* a szerveit és intézményeit felváltani a nép *szabad intézményeivel*, az egész nép által szabadon választott hivatalos személyekkel. Honnan lehetne pénzt szerezni az éhezők megsegítésére? Kire kellene bízni ezeknek a milliónak a felhasználását? Napjaink három fő politikai ereje lényegében három különböző válasszal felel erre a kérdésre. A rendőrök és pogromlovagok kormánya ezt feleli: szerezzük meg a pénzt egy újabb kölcsön útján, hogy ne kelljen hozzányúlnunk költségvetésünkhöz, a rendőrök és pogromlovagok költségvetéséhez. A pénzt ugyancsak nekünk, rendőröknek és pogromlovagoknak kell felhasználnunk. A munkásosztály és az egész öntudatos parasztság ezt feleli: a pénzt magának a népnek kell összeszednie, és ugyancsak a népnek kell ezt a pénzt felhasználnia „szabad intézményei" útján, amelyeket csakugyan az egész nép választott és amelyeknek csakugyan semmi közük sincs a szennyes rendőrséghez. Ezeket a szabad intézményeket fel kell használnunk egy nagyarányú tömegmozgalomhoz, amelynek célja, hogy az egész államhatalom és az egész „kincstár" a nép kezébe menjen át. A liberális földbirtokosok és a liberális burzsoák (a „kadetok") ezt felelik: nem akarunk „szabad intézményeket", félünk tőlük. A nép ez esetben „túlságosan" messzire menne. Maradjunk meg inkább a régi pogromlovagok mellett, egy kicsit megmosdatjuk és kipofozzuk őket. A pénzt is az ő költségvetésükből vegyük, olymódon, hogy csökkentjük a káros kiadásokat. A pénz felhasználását ugyancsak a pogromlovagok kormányára bízzuk, de mindent elkövetünk, hogy mi, liberális földbirtokosok ellenőrzés alá vegyük ezt a kormányt.

A válaszok félreérthetetlenek. Félreérthetetlen a kormánynak, a burzsoáziának és a proletariátusnak az álláspontja. Vajjon kit követ majd a parasztság?

A liberális burzsoák, a kadetok, ingadoznak a kormány és a nép között. Az ingadozók álláspontja kétértelmű. Könnyű azt mondani: a pénzt a folyó évi előirányzatból vegyük, olymódon, hogy csökkentjük a káros kiadásokat! A pénz azonban haladéktalanul kell, egy ilyen művelethez viszont az Államtanács és az államfő *hozzájárulása* szükséges. A kadetok tehát a felső hivatalnokréteg és a kamarilla önkéntes hozzájárulására számítanak? Mire alapozzák a kadetok számításukat? *Egy esetleges megegyezésre a leendő kormány összetételét illetően.*

Nyíltan szembe kell néznünk a valósággal. Nincs miért képmutatóskodnunk. Nincs miért bujócskát játszanunk. Az éhezők megsegítéséhez szükséges pénz megszavazása kitűnő alkalom arra, hogy a kadetok és a pogromos kormány, a kadetok és a kamarilla alkudozzanak. Engedjenek nekünk, pogromlovag urak, nevezzék ki Jermolov helyébe Muromcevet miniszterelnöknek, — akkor mi is engedünk önöknek, és megadjuk, talán a 15, de esetleg az egész 50 milliót az éhezők megsegítésére a nép „szabad intézményeinek" „veszélyes" (önökre, pogromlovagokra nézve is, ránk, földbirtokosokra nézve is veszélyes) bevonása nélkül.

Ez az értelme a mostani duma-eseményeknek. Ez az értelme Jescsina úr cikkének, amely a kadet „Recs" mai számában jelent meg, amelyet kisebb fenntartásokkal a „Recs" vezércikke külön helyeselt, s amelyben a szerző azt bizonygatja, hogy a dumának meg kell szavaznia a pénzt a pogromlovagok kormánya számára, de úgy, hogy „hozzájárulását olyan feltételekhez köti, amilyeneket a duma egyáltalán kiköthet".

A politikai helyzet világos. Szociáldemokrata dumaképviselőinkre igen komoly feladat vár. Először is, döntő ütközetet kell vívniok a kadetokkal, amikor a dumában megvitatják majd a költségvetési és élelmezési bizottság beszámolóját. Meg kell követelniök a nép „szabad intézményeinek" bevonását, fel kell nyitniok a parasztok szemét és meg kell nekik mutatniok, mi az oka annak, hogy a kadetok, akik között olyan sok a földbirtokos, félnek a néptől, amelynek szüksége van az *egész* földre, mégpedig *minden* megváltás nélkül, és a teljes szabadságra. Meg kell

követelniök az ebben a kérdésben előterjesztett határozati javaslatuk szavazásra bocsátását, hogy a proletariátus pártjának biztosítsák az egész dolgozó tömeg együttérzését, s hogy nyíltan és mindenki szeme láttára feltárják a liberális földbirtokosok ingatagságát és gyávaságát.

Másodszor, amikor a kadetok megbuktatják majd a szabad intézmények bevonására vonatkozó javaslatot, a szociáldemokratáknak másodszor is meg kell ütközniök velük erődítményeink második vonalában. Magyarázatot kell kérniök arra vonatkozólag, hogy a bizottság (a költségvetési bizottság az élelmezési bizottsággal egyetemben) miért nem tette közzé az igen tisztelt belügyminiszter úrral és pénzügyminiszter úrral folytatott tárgyalásainak *valamennyi* részletét. Alaposan fel kell készülniök arra, hogy behatóbban és szigorúbban megbírálják az egész költségvetést, mint ahogy ezt a kadetok a bizottságban tették. A duma szószékéről akkor olyan hangok fognak hallatszani, amelyek kíméletlenül feltárják a kadetok kétkulacsos játékát, amelyek leleplezik a rendőr-pogromlovagok oroszországi költségvetésének minden „titkát", — annak a költségvetésnek a titkait, amelyben tíz- meg százmilliókat dobnak ki a földbirtokosok és a tőkések megsegítésére, katonai kalandokra, besúgók és csendőrök „segítésére", a mandzsúriai tragédia mindenféle magasrangú hőseinek jutalmazására, a népet megrabló és sanyargató hivatalnokok megszámlálhatatlan falkájának kitartására. A duma szószékéről olyan hangok fognak hallatszani, amelyek nem 15 és nem 50 milliónyi *káros* kiadást sorolnak majd fel.

A kadetok csak egy kissé meg akarják dorgálni a kormányt. A szociáldemokrácia felelősségre vonja majd elsősorban a pogromlovagokat, de magukat a kadet urakat is, amiért igyekeznek elleplezni a kamarilla és a nép között tátongó szakadék mélységét.

„Eho" 2. sz.
1906 június 23.

KORMÁNYALAKÍTÁSI TÁRGYALÁSOK

Tegnap közöltük azokat az ujsághíreket, amelyek szerint feltehetőleg Jermolov, Uruszov, Nabokov, Heiden és mások lesznek az új kormány tagjai*. A mai „Recs" ezt írja erről a névjegyzékről: „A kadet párt tagjait a névjegyzék összeállítói nyilván csak feltevés alapján vették be a jegyzékbe; valójában az a helyzet, hogy a kadet párt nem vesz részt egy ilyen kormányban."

Nagyon derék, kadet uraim! De honnan tudja a „Recs", hogy a kadet párt nem vesz részt egy ilyen kormányban?

Hogyhogy „honnan", kérdi az olvasó. Hát nem a „Recs" a kadetok központi lapja? Persze, hogy az. De éppen arra szeretnénk felhívni az olvasó figyelmét, hogy egy olyan párthoz, mint a kadet párt, amely legális kongresszusokat tartott, amely uralkodó helyzetet foglal el az Állami Dumában, egy ilyen gazdag, „felvilágosult" és liberális párthoz *nem méltó*, egyáltalán nem méltó, hogy bujócskát játsszon. Nem volna-e ideje megmondani, hogy a „Recs" a párt hivatalos, központi lapja? Nem volna-e ideje közzétenni a kadet párt központi bizottságának határozatait? Két eset lehetséges, uraim: *vagy* az önök pártja hivatalosan nem vitatta meg, milyen kormányban „vesz részt". Akkor ezt nyíltan meg is kell mondani. Akkor a „Recs"-nek nem a kadet párt nevében kell beszélnie, hanem saját nevében, mondván: *„meggyőződésünk*, hogy a kadet párt nem vesz részt" stb.

Vagy pedig az önök pártja hivatalosan megvitatta ezt

* Lásd ebben a kötetben 24—26. old. — *Szerk.*

a kérdést. Akkor közzé kell tenni e vita jegyzőkönyvét, mert különben hallgatásuk azt a feltevést fogja igazolni, hogy önök titkos tárgyalásokat folytatnak a nép háta mögött.

„Ma már egy tisztább típusú névjegyzékről van szó", írja ugyancsak a „Recs", és csak Jermolov, Tyimirjazev, Heiden, Sztahovics nevét emlegeti, vagyis ezt a néhány hivatalnokembert és októbristát, de egyetlen kadetot sem. Ezek szerint *voltak tárgyalások*. A kadetoktól megkérdezték — talán az Államtanács „centrumpártja" útján —, hogy hajlandók-e résztvenni egy ilyen kormányban. S a kadetok azt válaszolták: nem, ilyen kormányban nem veszünk részt.

Így volt, kadet uraim, ugye? Voltak tárgyalások, vagy nem voltak? Beszéltek-e arról, hogy mik az *önök* feltételei, vagy nem beszéltek róla? Vajjon feltételeikben tisztán arra szorítkoztak, hogy bizonyos személyeket nevezzenek ki miniszteréknek, vagy voltak olyan kikötéseik is, mint az általános amnesztia, a szabadság biztosítása, az Államtanács megszüntetése, az általános választójog elismerése?

Amíg a kadetok pártja nem ad hivatalosan kimerítő és egészen pontos választ mindezekre a kérdésekre, addig egyre csak ezt mondjuk a népnek: polgártársak, óvakodjatok! A „népszabadság" pártjának tagjai a nép háta mögött „nem-hivatalos" tárgyalásokat folytatnak, hogy elfogadható áron eladják a népszabadságot.

„Eho" 2. sz.
1906 június 23.

UJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK OLVASÁSA KÖZBEN

N. Rahmetov elvtárs a „Golosz Trudá"-ban[17] fejtegeti „az oroszországi szociáldemokrácia politikai feladatait". Négyhasábos tárcájában igyekszik bebizonyítani, hogy

„a proletariátusnak, Oroszország egyik aktív osztályának egyáltalán nem előnyös, ha a dumát magára hagyja: ez azt jelentené, hogy törli magát az eleven politikai erők névsorából, s egyes-egyedül arra vezetne, hogy a proletariátus korántsem használná ki az oroszországi polgári forradalmat annyira, amennyire ezt megtehetné."

„Ha így vetjük fel a kérdést — jelenti ki N. Rahmetov —, nyomban meglátjuk, hogy erre nem lehet kétféleképpen válaszolni." Nagyon helyes, Rahmetov elvtárs, csak az a baj, hogy ez nem „kérdésfelvetés", hanem egyszerűen elcsépelt közhely.

A „kérdés" ugyanis *így* nem is merült fel sohasem. Rahmetov elvtárs azonban nyilvánvalóan tudja, *hogyan* is merült fel — és merül fel — a kérdés, ha a fent idézett szóáradatból teljesen váratlanul ezt a következtetést vonja le:

„A proletariátusnak az a kötelessége — saját maga előtt is, de az egész ország előtt is —, hogy a dumának az önkényuralom ellen vívott harcában ne tartsa fenn a passzív semlegességet, sőt, *ebben a harcban* merészen és határozottan *a kormánnyal szemben a duma oldalára kell állnia.*"

Itt aztán már kezdődik a „kérdés". S ezt maga Rahmetov elvtárs is tudja, mert számol azzal, hogy

„a «Szvetocs»* című lap bizonyára nagy szkepticizmussal fogadja majd ezt a taktikát. Ez a lap ezt írja: «A ‚duma útján vívott forradalom' kifogástalan dialektikus sémájának csak az a baja, hogy hívei megfeledkeznek egy hétköznapi prózai tényről: arról a tényről, hogy a mostani duma olyan intézmény, amely többségében a forradalomtól félő, és ezért a forradalommal ellenségesen szembenálló burzsoá elemekből áll.» Az efféle ítéletek mindennél világosabban mutatják, hogyan nem szabad egy szociáldemokratának soha és semilyen körülmények között sem érvelnie. Egy szociáldemokratának tudnia kell, hogy a proletariátus politikai taktikáját nem más társadalmi csoportok *hangulata* diktálja, hanem az az objektív történelmi folyamat, amely *rákényszeríti* ezeket a csoportokat bizonyos *cselekedetekre*. Egy szociáldemokratának tudnia kell, mit lesznek *kénytelenek* tenni azok az osztályok, amelyekkel dolga lesz, s ezt számba is kell vennie. Márpedig, ha így veti fel a kérdést, meggyőződik a következőkről: ha a proletariátus hajlandóságot mutat arra, hogy a cárizmussal szemben forradalmi úton támogassa a dumát, *ezáltal* nagy forradalmi aktivitásra készteti a dumát. Nagy adag politikai éretlenség szükséges, hogy valaki ne értse meg ezt az elemi «igazságot».“

Furcsa érvelés! Rahmetov elvtárs szavaiból az tűnik ki, hogy ha burzsoáziánk körében ellenforradalmi hangulat uralkodik is, mégis rá lehet kényszeríteni arra, hogy forradalmivá váljon.

Ehhez, mint kiderül, az szükséges, hogy „a forradalmi támadás tűzgyűrűjével vegyük körül a dumát“. Akkor a duma előtt felmerül a „kérdés“: „vagy elégni, vagy beleolvadni az általános tűzvészbe“, „élet, vagy halál“.

Igen féltjük Rahmetov elvtársat; csak ne csipkelődjön vele Plehanov elvtárs, amiért metafizikusan „veti fel a kérdést“, amiért egy ilyen fontos politikai kérdést nem tud dialektikusan felvetni. Hiszen az egykori mensevikek és Plehanov elvtárs oly gyakran tiltakoztak az ellen, hogy politikai kérdésekben efféle „vagy — vagy“-okat állítsanak fel. Miért kell okvetlenül „vagy elégni vagy beleolvadni az általános tűzvészbe“? Csakugyan azt gondolja Rahmetov elvtárs, hogy a Gercenstein és Nabokov féle urak

* A kormány által most betiltott moszkvai szociáldemokrata lap[18].

frakciója számára nincsen harmadik megoldás? Nos, miért ne próbálnák meg a „tisztességesebb“ bürokratákkal szövetségben például áttörni „a forradalmi támadás tűzgyűrűjét“?

Nekünk például az a véleményünk, hogy ha a forradalom győzedelmesen növekvő hulláma rá is kényszeríti valamire a kadet párt vezető elemeit, akkor éppen erre a harmadik megoldásra kényszeríti rá őket, vagyis egyszerűen arra, hogy egyezségre lépjenek a bürokratákkal.

Hogy a „népszabadság pártja“ mai formájában végül „elég“ ebben a vállalkozásban — ez több mint valószínű, de mikor fogják már Rahmetov elvtársék végre megérteni, hogy a kadetok a népszabadság körül csapott nagy lármával tulajdonképpen csak maguk felé fordították a miniszteri székeket, de semmiképpen sem szolgálták vele a „cárizmus elleni harcot“, amelyet Rahmetov elvtársék oly sikertelenül próbálnak nyakukba varrni. Különben is: a dumában az úr — egyelőre — a kadet centrum; önök *ezt* a dumát akarják „körülvenni a forradalmi támadás tűzgyűrűjével“. Ez igen derék dolog, ez mindenképpen fontos és szükséges. De vajjon nem kellene-e ugyanakkor szüntelenül figyelmeztetni a „támadókat“, hogy támadásukkal elkerülhetetlenül . . . a bürokraták karjaiba taszítják a duma mai urait? Vajjon nem kellene ezt megtenni, Rahmetov elvtárs?

„Eho“ 2. sz.
1906 június 23.

KI VAN AMELLETT, HOGY SZÖVETSÉGRE LÉPJÜNK A KADETOKKAL?

Vannak esetek, amikor tapasztalt és óvatos politikusok, akik teljesen tisztában vannak azzal, milyen komoly felelősséggel jár minden csak valamelyest is fontos politikai lépés, előre küldenek fiatal és elővigyázatlan harcosokat, valahogy úgy, mint ahogy ez felderítéskor szokás. „Oda nem kell okos ember", mondják magukban az ilyen politikusok, s hagyják, hogy ezek az ifjak a kelleténél valamivel többet kifecsegjenek, mert ezáltal ki akarják puhatolni a talajt.

N. Rahmetov elvtárs a „Golosz Trudá"-ban éppen ilyen missziót teljesítő ifjúnak a benyomását kelti. S éppen ez az oka annak, hogy egy olyan teljesen komolytalan cikk, mint amilyen Rahmetov elvtárs cikke — már a tegnapi számban derültünk ezen a cikken* —, bizonyos szempontból mégis kétségtelenül politikai jelentőségre tesz szert. Ha szociáldemokrata jobbszárnyunk olyan tekintélyes lapjában, mint amilyen a „Golosz Truda", a szerkesztőség egyetlen megjegyzés nélkül közzétesz cikkeket, amelyek arra szólítják fel a szociáldemokráciát, hogy lépjen szövetségre a kadetokkal, — ez azt jelenti, hogy pártunk súlyos betegségben szenved. Bármennyire igyekeznek is az elővigyázatos, tapasztalt, ravasz emberek elpalástolni ennek a betegségnek a tüneteit, a betegség mégiscsak megmutatkozik. Nagy vétek volna ezt agyonhallgatni.

A szociáldemokrácia opportunistáinak fő hibája az, hogy nem értik meg, mit jelent a polgári forradalom döntő győzelme. Orosz opportunistáink, akik, mint általában

* Lásd ebben a kötetben 37–39. old. — *Szerk.*

Годъ 1-й изданія. С.-ПЕТЕРБУРГЪ. Цѣна № 3 коп.

ЭХО

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

„ЭХО"

Вопросы дня.

Az „Eho" c. lap 1906 június 24-i 3. számának első oldala
Lenin „Ki van amellett, hogy szövetségre lépjünk a kadetokkal?"
c. vezércikkével

Kisebbítve

minden opportunista, lebecsülik a forradalmi marxizmus tanítását és a proletariátus élcsapat-szerepét, minduntalan abba a tévhitbe esnek, hogy a polgári forradalom „gazdája" elkerülhetetlenül csak a liberális burzsoázia lehet. Egyáltalán nem értik meg, milyen történelmi szerepe volt például a konventnek, a proletár és kispolgári alsó társadalmi rétegek diktatúrájának a nagy francia forradalomban. Egyáltalán nem értik meg a proletariátus és a parasztság diktatúrájának eszméjét, holott a proletariátus és a parasztság diktatúrája a teljes győzelmet arató oroszországi polgári forradalom egyetlen lehetséges társadalmi támasza.

Az opportunizmus lényege az, hogy az opportunisták a proletariátus tartós érdekeit feláldozzák látszólagos és pillanatnyi érdekei kedvéért. Az opportunista szociáldemokrata a polgári forradalom időszakában megfeledkezik a polgári demokrácia forradalmi szárnyának jelentőségéről, és rabszolga módra meghajol ugyancsak a polgári demokrácia nem-forradalmi szárnyának sikerei előtt. A liberális-monarchista burzsoázia (a kadetok, a demokratikus reformpárt[19] stb.) és a forradalmi, elsősorban a paraszti polgári demokrácia között fennálló lényeges különbség elkerüli figyelmét. Százszor vagy talán ezerszer is felhívtuk a jobboldali szárnyhoz tartozó elvtársaink figyelmét erre a különbségre. A kongresszus elé terjesztett bolsevik határozattervezetben* világosan utaltunk arra, hogy a liberális burzsoázia nem holmi véletlen folytán, hanem életbevágó érdekeire való tekintettel igyekszik egyezségre lépni a régi hatalonimal, ezért ingadozik a forradalom és a reakció között, ezért fél a néptől, ezért nem meri szabadon és minden irányban kifejleszteni tevékenységét. Ki kell használnunk e burzsoázia demokratikus szólamait, mondottuk, ki kell használnunk félénk lépéseit, de egy pillanatra sem szabad megfeledkeznünk „megegyezési" és árulási törekvéseiről. Ezzel szemben a paraszti demokrácia a parasztok tömegeinek objektív életkörülményei folytán kénytelen forradalmi módon cselekedni, jóllehet soraiban nincsen teljes tudatosság. *Ezt* a polgári demokráciát életbe-

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 154. old. — *Szerk.*

vágó érdekei ma nem az egyezség felé taszítják, hanem arra késztetik, hogy erélyesen harcoljon a régi hatalom ellen. Ha nem akarjuk, hogy a polgári-demokratikus forradalomban csorba essen a proletariátus életbevágó érdekein, szigorúan meg kell különböztetnünk a liberális vagy „kadet" és a paraszti vagy forradalmi polgári demokráciát.

Ez az, amit a szociáldemokrácia opportunistái nem akarnak megérteni. Márpedig az események ragyogóan igazolták és ma is igazolják ennek a különbségtételnek a helyességét. A dumában is különválik a paraszti demokrácia, amely kénytelen közeledni a forradalomhoz és a kadet iga lerázására törekedni. Az egyik oldalon a kadetok és az októbristák, a másikon a trudovikok és a szociáldemokraták — ez az a csoportosítás, amely *máris kialakult* mind a választott helyi földbizottságok kérdésében, mind pedig a gyülekezési jog kadet „megzabolázásának" kérdésében.

A szociáldemokrácia jobbszárnyához tartozó elvtársaknál süket fülekre találnak e tények. A mai helyzettel áltatva magukat, hajlanak arra, hogy éppen a dumában uralkodó pártot, vagyis a kadetok pártját azonosítsák általában a polgári demokráciával. N. Rahmetov különösen naiv módon beleesik a mensevikeknek ebbe a régi hibájába. S míg a „vén rókák" ügyesen kerülik a helytelen tételekből adódó kellemetlen következtetéseket, — a fiatal rókakölykök fecsegnek és elszólják magukat. Ha a kadetok pártja csakugyan azonos általában a polgári demokráciával (s nem csupán a burzsoázia legrosszabb és emellett szűk, felső rétegeivel), akkor nyilvánvaló, hogy a polgári demokráciával való harcos szövetség, amelyre a proletariátusnak szüksége van, szükségképpen nem egyéb, mint szövetség a kadetokkal. A proletariátus lehet élharcos a polgári forradalom győzelméért vívott küzdelemben, sőt azzá is kell válnia, de ebben a harcban szigorúan meg kell óvnia osztályönállóságát. A polgári demokrácia *nélkül* azonban nem viheti végig ezt a forradalmat. Ki tehát az, akivel „külön úton járva együtt kell ütnie"? a liberális vagy a paraszti burzsoázia?

A liberálisok, a kadetok azok, csicsergi Rahmetov. Mi gondolkozni való van ezen? A kadetok vannak fent,

ők jobban látszanak, ők tündökölnek és hallatják hangjukat! A kadetok, persze, hogy a kadetok! „A kadetok sokkal inkább ingadoznak és csűrnek-csavarnak — jelenti ki Rahmetov —, amikor általános rosszindulatot tapasztalnak, mint amikor egy *politikai koalíció* létrehozására irányuló kívánsággal lépnek eléjük... A kadetoknál sokkal többet lehet elérni a közvélemény nyomásával (azáltal, hogy határozati javaslatokat, választói utasításokat, petíciókat, követeléseket terjesztünk a duma elé, hogy tiltakozó gyűléseket rendezünk, hogy *a munkáscsoport tárgyalásokat folytat a kadetokkal)*, mint meggondolatlan, s ezért célszerűtlen botránykeltéssel, hogy ezt az erős kifejezést használjuk." (A mi kiemelésünk.)

Ez aztán olyan tökéletes következtetés, hogy Rahmetov szinte dícsérő oklevelet érdemelne érte ezzel a felírással: „a hálás bolsevikoktól". Politikai szövetkezés a kadetokkal, a szociáldemokrácia tárgyalásai a kadetokkal, — micsoda világos és félreérthetetlen jelszó! Már csak arról kell gondoskodnunk, hogy a mensevikeknek ez a jelszava minél szélesebb körben elterjedjen a munkáspártban, már csak fel kell vetnünk a munkások előtt a kérdést: *ki van amellett, hogy szövetségre lépjünk a kadetokkal?* Aki csak valamelyest ismeri a proletariátust, annak semmi kétsége sem támad azirányban, mi a válasz erre a kérdésre.

A „Golosz Trudá"-nak ugyanabban a számában jelent meg az OSzDMP Központi Bizottságának az a lényegében helyes figyelmeztetése, hogy a szociáldemokratáknak nem szabad egybeolvadniok a trudovikokkal. De a „Golosz Truda" rossz szolgálatot tett pártunk Központi Bizottságának azzal, hogy a Központi Bizottság figyelmeztetését a szociáldemokraták és a kadetok szövetségét hirdető szónoklatok leplezésére használta fel! Jobban már nem is kompromittálhatta a szociáldemokráciát, mint ahogy kompromittálta ezzel az eljárásával: azzal, hogy a szociáldemokrácia és a forradalmi burzsoázia *egybeolvadása ellen* szóló — ismétlem, lényegében jogos — nyilatkozatot egybekapcsolta a szociáldemokrácia és az opportunista burzsoázia *szövetségét* hirdető szónoklatokkal!

S milyen körülmények között vállalkoztak mensevikjeink ennek a szövetségnek a hirdetésére? Olyan körülmé-

nyek között, amikor a forradalmi és az opportunista burzsoázia szövetsége, a trudovikok és a kadetok szövetsége *felbomlóban van.* Mondhatom, a legjobbkor indult hadba derék N. Rahmetovunk. Éppen akkor, amikor a trudovikok — nem is a szociáldemokraták segítsége nélkül — mindinkább különválnak a kadetoktól, igyekeznek lerázni a kadet igát, egyre gyakrabban ellenük szavaznak és tömörülnek a kadetok és az októbristák „szövetsége" ellen. S az ilyen Rahmetovok még fontoskodva a duma forradalmasításáról beszélnek, — amikor a gyakorlatban e duma kadet ellaposítását szolgálják!

Ne felejtsék el, uraim, hogy a kadetokkal való szövetkezés, a kadetokkal folytatott tárgyalás éppen a legroszszabb módszer arra, hogy nyomást gyakoroljunk rájuk. A szociáldemokraták ezzel a valóságban nem is gyakorolnának nyomást a kadetokra, hanem gyengítenék a szociáldemokrácia önálló harcát. Éppen az forradalmasítja a dumát és „gyakorol nyomást" a kadetokra, aki kíméletlenül leleplezi minden helytelen lépésüket. Ha e helytelen lépéseik miatt megtagadjuk a kadetoktól a támogatást, ezzel sokkal nagyobb nyomást gyakorolunk a kadet dumára, mint ha támogatásuk céljából tárgyalásokat folytatunk velük. A munkáscsoport nem szavazta meg a válaszfeliratot, minthogy a kadetok megnyirbálták. A munkáscsoport nem volt hajlandó támogatni a kadetokat. Ezzel aláásta tekintélyüket a nép szemében, és erkölcsileg a kadetokról a duma „baloldali" magvára terelte a nép figyelmét. Ha kíméletlenül megbélyegezzük a *kadet* duma határozatlanságát, ezzel forradalmasítjuk a dumát is, és — ami még fontosabb — a dumában hívő népet. Ezzel a kadet iga lerázását hirdetjük, és merészebb, határozottabb, következetesebb tettekre mozgósítunk. Ezzel a kadetokat is megosztjuk, mert a szociáldemokraták és a trudovikok közös támadásával megingatjuk soraikat.

Proletár politikát folytatunk, a forradalom élharcosának, nem pedig a leggyávább és legszánalmasabb liberális burzsoá felső körök csatlósának a politikáját.

„Eho" 3. sz.
1906 június 24.

A KADET DUMA PÉNZT ADOTT A POGROMLOVAGOK KORMÁNYÁNAK

Ennek meg kellett történnie, s meg is történt. A pogromlovagok önkényuralmi kormányának költségvetésében tegnap óta van egy kis szakasz, amelyet *jóváhagytak* a — tisztesség ne essék szólván — „népképviselők". Csak az első lépés nehéz, mondja a francia közmondás. Az orosz ember erre azt mondja: csak az első pohár bor megy le nehezen, a többi már csúszik. S a kadetok az önkényuralom embereivel együtt megitták az első pohár bort.

Próbáljuk csak pontosabban rekonstruálni ennek a történelmi eseménynek a menetét. A belügyminiszter és a pénzügyminiszter 50 millió rubelt kért a dumától az éhezők megsegítésére. A duma hozzájárulása nélkül a miniszterek, *„törvény szerint"*, nem kaphatnák meg ezt a pénzt, nem vehetnék kezükbe az élelmezési kampányt. Hogy ki bonyolítsa le ezt a kampányt, erre vonatkozólag a miniszterek nem kérték ki a duma véleményét: *„törvény szerint"* ez úgyis a pogromlovagok kormányának a dolga. Hogy honnan lehet majd előteremteni a pénzt, erről a miniszterek javaslatukban szintén nem beszélnek: „a pénzügyminiszterre kell bízni, hogy kutassa fel a forrásokat", és ennyi az egész. Csak a bizottságban vetették fel a miniszterek a kölcsönt, mint a pénz előteremtésének módját. S a duma tegnapi ülésén a pénzügyminiszter nyíltan kijelentette: „Az Állami Duma annyiban illetékes, hogy felhatalmazást adjon a pénzforrások felkutatására, a módszer a felkutatásra (a „Recs" szövegét idézzük, tehát nem vállalunk felelősséget a stílusért) a felső kormányzatra tartozik." A miniszteréknek tehát tulajdonképpen csak

arra volt szükségük, hogy a duma általában hozzájáruljon, a pénzforrásokkal pedig kevésbbé törődtek.

A dumában nyomban felvetődött a kérdés két főbb megoldása, — ezeket tegnapelőtt már kifejtettük*. A kadetok amellett foglaltak állást, hogy a duma szavazzon meg 15 millió rubelt, s kérjen jelentést ennek az összegnek a felhasználásáról, a szükséges pénz forrásául pedig jelölje meg az 1906. évi költségvetés „várható megtakarításait". Ennyit mondtak, egy szóval sem többet. S a pénzügyminiszter erre a legnagyobb lelki nyugalommal ezt válaszolta a kadetoknak: „ha az Állami Duma határozatilag megszavaz 15 millió rubelt, a pénzügyminisztérium kiutalja ezt az összeget, de *nem költségvetési megtakarításokból*, hanem más biztosított kiadások terhére." Az összeg kiutalása után a miniszter „amúgyis elmegy a dumába és ezt mondja majd: olyan összeget folyósíttattak velünk, amelyre nem találtunk fedezetet".

Tehát a napnál is világosabb a dolog. A miniszter egyszerűen fittyet hányt a kadet dumának: felhasználjuk a megszavazott 15 millió rubelt, ami viszont a „megtakarításokat" illeti, határozatuk — üres szó. A miniszter szemrebbenés nélkül kijelenti, hogy nem lesznek megtakarítások. A miniszter szemrebbenés nélkül kijelenti, hogy kész átvenni a duma által megszavazott összeget, a dumának a „megtakarításokra" vonatkozó tanácsaira pedig fütyül.

Milyen szerepe volt hát *valójában* a kadet dumának? A *tanú* szerepét játszotta, akit a rendőrség beidézett, hogy láttamozza a néptől összerabolt pénz felhasználásáról kiállított utalványokat. „Törvény szerint" a pénz utalványozásához tanúk aláírása szükséges. A rendőrség követelte az aláírást. A kadet duma megadta. A rendőrségnek csak ez kellett. S hogy a tanúk elégedetlenkedtek, — az meg mit számít.

A rendőrségi tanúk szerepét éppen a *kadet* duma töltötte be. A szociáldemokrata képviselők egészen más, helyes álláspontot foglaltak el. Olyan szellemben szóltak hozzá a kérdéshez, ahogy azt tegnapelőtt kifejtettük.

* Lásd ebben a kötetben 30—34. old. — *Szerk.*

„Én azt mondom, uraim — szögezte le igen helyesen Ramisvili elvtárs —, hogy ha csak egy fillért is adunk a kormánynak, ez soha nem jut el a néphez." S határozati javaslatukban, amelyet tegnap közzétettünk, a szociáldemokraták nagyon helyesen kijelentették, hogy semmiképpen sem szabad pénzt adni az önkényuralmi kormánynak, hogy az Állami Dumának meg kell alakítania *saját* élelmezési bizottságát, hogy tagjai közül néhányat ki kell küldenie falura, és hogy be kell vonnia a „szabad társadalmi szervezeteket". A szociáldemokraták úgy fogalmazták meg határozati javaslatukat, hogy az forradalmi felhívás a néphez, olyan felhívás, amelyben ostorozzák a kormányt, „az igazi bűnöst, aki az éhínségért felelős", mert eltékozolja a nép pénzét, a nép elleni harcra szórja el a pénzt. A szociáldemokraták azt követelték, hogy *szüntessék be* a csendőrségre, a politikai rendőrségre, a felügyelőkre stb. fordított kiadásokat, *csökkentsék* a magas hivatalt betöltő naplopók járandóságait és nyugdíjait, és *vegyék revízió alá* a kincstár készpénzállományát és elszámolásait. Teljesen helyes az a követelésük is, hogy a koronabirtokoknak, az uralkodóház birtokainak, az egyházi és kolostori birtokoknak a jövedelmeit fordítsák az éhezők megsegítésére. A szociáldemokraták nyíltan vádat emeltek az egész régi hatalom és általában valamennyi szerve ellen, s bírálták az egész költségvetést.

S mi volt a szavazás eredménye? A kadetok persze győztek. A szociáldemokraták mellett szavaztak a trudovikok, — ez több lap egyöntetű megállapítása (név szerinti szavazás, *sajnos*, nem volt). A politikai csoportosulás ez alkalommal ismét világosan megmutatkozik. Az októbristák és a kadetok a régi hatalommal való kiegyezés mellett vannak, a szociáldemokraták és a trudovikok pedig határozottan ellenzik ezt. A szociáldemokraták egyöntetű fellépésükkel magukkal ragadták a parasztokat, sőt, bizonyos szakadást idéztek elő a kadetok között: nemcsak a baloldali Galeckij, hanem még a jobboldali Kuzmin-Karavajev is szégyelte a rendőri tanú szerepét. A kadetok és csakis a kadetok adták meg a „népképviselők" szégyenletes aláírását ahhoz, hogy a pénzt odaadják a pogromlovagoknak.

A kadet duma e hozzájárulásának óriási elvi jelentő-

sége van. Naiv emberek és rövidlátó politikusok gyakran ezt mondogatják: indokolatlan, korai, hogy a kadetoknak árulást és a bürokráciával való kiegyezést vetnek a szemükre. De hiszen amikor pénzt adnak a pogromlovagok kormányának, ez nem egyéb, mint kiegyezés — mégpedig a szó szoros értelmében véve nem is az első kiegyezés. Nézzük csak meg, milyen szánalmas csűrés-csavarással próbálják magukat igazolni a kadetok. Ez kompromisszum, üvölti a „Nasa Zsizny", de igazolják az átmeneti körülmények. — Persze, uraim, minden kompromisszumot, amelyet a burzsoázia a rendőri önkényuralommal kötött, mindig az átmeneti körülményekkel magyaráztak.

A parasztoknak azonban haladéktalanul segítséget kell nyújtani! — Talán a parasztképviselők árulták el a parasztokat, mi a véleményük, kadet urak? A parasztképviselők a javaslat ellen szavaztak, mert jobban tudják, mint önök, mire megy el a pénz, ha a rendőrség kezére kerül. És miért nem vette kezébe ezt az ügyet maga az Állami Duma?

Ez utópia, ez megvalósíthatatlan, számolni kell a fennálló szervezettel, míg azt törvényileg meg nem változtatják — siránkoznak kórusban Heidenék, Kokovcovék, Miljukovék, sőt még a „Nasa Zsizny" bernsteinistái is. — Igen uraim, a burzsoázia mindig utópiának tartja a régi hatalom valamennyi szervének megszüntetését, mert a burzsoáziának szüksége van ezekre a szervekre a proletariátus és a forradalmi parasztság ellen. A rendőri osztályállamban mindig lesz egy csomó „halaszthatatlan" kiadás: hiszen el kell tartani a hivatalnokokat, ha már egyszer felfogadták őket, meg kell fizetni az elkészült rendeléseket stb. stb. Mindig meglesz „a fennálló szervezet" is (nevezetesen: a rendőri-hivatalnoki szervezet), amelyet „nem lehet" egyszerre megváltoztatni, az Államtanács *stb. stb.* hozzájárulása nélkül.

Ilyen kifogások mindig lesznek. A liberális burzsoák mindenütt a világon ilyen kifogásokkal traktálják a hiszékeny népet. Ezeknek a kifogásoknak természetszerűen el kell leplezniök azt a tényt, hogy a burzsoázia elárulja a népszabadságot.

A proletariátus mindig szembeszáll majd ezzel a kép-

mutató játékkal. Arra szólítja majd fel a népet, hogy harcoljon a régi hatalom valamennyi szerve és intézménye ellen, mégpedig a munkásosztály és a forradalmi parasztság szabad szervezetei útján.

„Eho" 4. sz.
1906 június 25.

A KADETOK KONTRÁSAI

Tegnap közzétettük a lengyel szociáldemokrácia ötödik kongresszusának főbb határozatait[20]. A lengyel elvtársak, akik most csatlakoztak pártunkhoz, mintegy 25—30 000 párttag, határozottan helytelenítették a Központi Bizottságnak az Állami Duma kérdésében követett taktikáját. Általában elítélték ezt a taktikát, s még csak azt sem tartották szükségesnek, hogy külön kitérjenek a helytelen taktikából következő egyes hibákra, például olyan hibákra, mint a kadet kormány hírhedt támogatása. Magától értetődik azonban — s akik részt vettek a lengyel kongresszuson, nagyon jól tudják —, hogy a lengyel szociáldemokraták mindenképpen elutasító álláspontot foglalnak el ezzel a „támogatással" szemben. Az összes pétervári szociáldemokraták konferenciája szintén határozottan elvetette a kadet kormány támogatását[21]. A központi moszkvai vidék szociáldemokratáinak területi konferenciája ugyancsak szembeszállt ezzel a taktikával[22].

A pétervári konferencián mintegy 4 000 párttag volt képviselve, a moszkvai területi konferencián pedig mintegy 14 000. Tehát körülbelül 20 000 párttag, vagyis a párt tagjainak több mint a fele (a legutóbbi kongresszuson 31—33 ezer párttag volt képviselve) *elítélte a Központi Bizottságnak a duma-kormány támogatása kérdésében követett taktikáját.* A párt többsége ellenzi a támogatást. A párt belső kormánya, vagyis pártunk Központi Bizottsága, már nem fejezi ki a párt akaratát: elemi politikai kötelessége, hogy minél hamarabb összehívjon egy rendkívüli kongresszust. Ellenkező esetben a Központi Bizottság maroknyi csoporttá zsugorodik, amely *formai* ürügyek és

halasztgatások segítségével próbálja a pártban fenntartani hatalmát a párt akaratával szemben, amely *lényegében* már kifejezésre jutott. Mindenesetre, a párt most el tudja majd érni a kongresszus összehívását.

A duma-kormány, *vagyis kadet* kormány támogatásának taktikáját, amelyet a párt többsége elítélt, a mensevikek továbbra is védik (bár egy részüknek, mint a Pétervárott lezajlott viták megmutatták, ebben a kérdésben sikerült önálló álláspontot elfoglalni és elfordulni az opportunizmustól). Vegyük még egyszer szemügyre a jobbszárnyhoz tartozó szociáldemokraták leggyakrabban hangoztatott érveit.

Ha elérjük azt, hogy egy duma-kormány alakul, mondják, ezzel „kiharcoltuk a hatalmat a kamarillától", s „a népképviselők előtt felelőssé tesszük a végrehajtó hatalmat"; vagyis „egy látszólag alkotmányos rendszerről áttérünk a tényleges alkotmányosságra" („Golosz Truda" 5. sz.).

Ez *szemenszedett hazugság*. A duma-kormányt, vagyis kadet kormányt (ha eleget tesznek a kadetok követelésének) éppen a *kamarilla* fogja kinevezni. De vajjon mondhatjuk-e, hogy kiharcoltuk a hatalmat, ha a kamarilla liberális minisztereket nevez ki? Ha a kamarilla tetszése szerint nevez ki minisztereket, bármikor le is válthatja őket: a kamarilla nem adja át a hatalmat, hanem *hatalommegosztásdit játszik*, a kamarilla *tapogatózik*, vajjon közelednek-e majd hozzá a liberális lakájok vagy sem. A kamarilla okos tagjai, olyanok mint például Pobedonoszcev és Trepov (néhány lap közlése szerint) pontosan így vélekednek: nekünk az a legelőnyösebb, ha liberális minisztereket nevezünk ki. Ezzel nemcsak a kadetokat (vagyis a duma többségét), hanem a kadetoskodó szociáldemokratákat is megnyugtatjuk. A kellemetlenkedő miniszterekkel pedig sokkal könnyebb leszámolni, mint mondjuk a dumával. Időt nyerünk, összekeverjük a kártyát, a duma jobbszárnyába, vagyis nagyobbik részébe óriási káoszt, kölcsönös bizalmatlanságot viszünk, viszályt robbantunk ki a miniszteri tárcák körül, zavarossá tesszük a vizet, orruknál fogva vezetjük a kadetokat, mint ahogy orruknál fogva vezettük őket az éhezők megsegítésének kérdésében.

Akkor arra kényszerítettük őket, hogy „önként" a rendőrség tanúinak szerepét töltsék be, — s ugyanígy most arra kényszerítjük őket, hogy miniszteri posztjukon a rendőrség lakájainak szerepét játsszák.

Aki csak valamelyest is ismeri az orosz kadetok történetét, s ugyanúgy a többi ország „kadetjainak" történetét, az tudja, hogy a kamarillának mindig sikerült orruknál fogva vezetni a liberális-monarchista burzsoákat. Ennek megakadályozására csak egyetlen mód van: fejlesszük a proletárok és a forradalmi parasztok *önálló* politikai tudatát. S éppen ezt a tudatot homályosítják el és mételyezik meg a jobboldali szociáldemokraták. Éppen azért, hogy megóvjuk a forradalmi osztályok teljesen világos politikai tudatát és teljes harci önállóságát, nekünk, szociáldemokratáknak okvetlenül hagynunk kell, hogy a kadetok egyedül forgolódjanak a kamarilla körül a miniszteri pozíciókért. Ha ebbe belekevernénk a proletariátust, elárulnánk a proletariátus érdekeit és a forradalom érdekeit.

Ha a kamarilla kadetokat nevezne ki minisztereknek, „a népképviselet előtt felelőssé tenné a végrehajtó hatalmat" („Golosz Truda").

Ez szemenszedett hazugság. Ha ezt kadet professzorok mondják — egye fene. De ha ezt szociáldemokraták is megismétlik, ez már megbocsáthatatlan. A végrehajtó hatalom, igentisztelt kontrások, nem a „népképviselet" előtt felelős, hanem a *törvényhozó hatalom* előtt. Ezt jegyezzék meg. Most pedig tovább megyünk magyarázatunkkal. Ki tartja kezében ma Oroszországban a törvényhozó hatalmat? 1) A legfelső hatalom; 2) az Államtanács; 3) az Állami Duma.

Megértik-e most már baklövésüket? A kadet miniszterek felelősek lesznek majd a duma előtt is, az Államtanács előtt is, a kamarilla előtt is. Aki úgy tünteti fel a dolgot, mintha csak a duma előtt lennének felelősek, az *hazudik* a népnek.

Menjünk tovább. Milyen helyzetben lesznek a miniszterek, akik a legkülönbözőbb szervek előtt felelősek? Fonák helyzetben lesznek. A miniszterek kénytelenek lesznek *megtartani és megóvni* valamennyi érvényes törvényt,

amíg ezeket a törvényeket nem hatálytalanítja mind a három fentebb felsorolt törvényhozó fórum. Nem véletlen hát, hogy a kadet szószátyárok, a Rogyicsev félék, most már buzgón azt bizonygatják a dumában, hogy ők — az uralkodóház védőpajzsát tartják. A kadetok ismerik a dörgést. A jobboldali szociáldemokraták meg szajkóznak, anélkül, hogy tudnák miről van szó.

Mi az oka annak, hogy most a kormány került a kadetok agitációjának középpontjába? Mi az oka annak, hogy nem kiáltják ugyanolyan buzgalommal, ugyanolyan gyakran, ugyanolyan nagy hangon, hogy: vesszen az Államtanács? vesszenek *ezek meg ezek a törvények*, amelyek a népképviseletet gátolják abban, hogy törvényhozó hatalommá váljon? Mi az oka annak, hogy *sokkal kevesebbet* agitálnak az általános amnesztia mellett, a teljes szabadság mellett, az általános választójog mellett, mint amennyit a miniszteri tárcákért agitálnak? Gondolkoztak-e ezen? Nem, önök nem gondolkoztak ezen. A kadetok először a hátsó ajtón kopogtatnak, mert *nem akarnak* teljes szabadságot (gondoljunk csak a gyűlésekre vonatkozó törvényjavaslataikra), *nem akarják* teljesen megszüntetni az Államtanácsot (gondoljunk csak az *ő* programmjukban szereplő felsőházra), amelynek *szintén* felelősséggel tartoznak majd, mégpedig *ugyanúgy*, mint a dumának, *és így tovább*. A kadetok nem akarják azt követelni, hogy *először* adják meg a teljes amnesztiát, *először* szüntessék meg az Államtanácsot, *először* valósítsák meg a teljes szabadságot, *először* adják meg az általános stb. választójogot, s *azután* nevezzék ki őket miniszterekké. Miért nem akarják ezt a kadetok? Azért, mert ismerik a dörgést, a kadetok kontrásai pedig nem ismerik.

A kadetok ezt mondják: amikor majd miniszterek leszünk, akkor fogunk *mi harcolni* mindezekért a szabadságjogokért! Nem megy minden egyszerre. A kontrások meg hisznek és buzgólkodnak...

A kadetok tisztában vannak azzal, hogy a miniszter változatlanul a régi, rendőri, orosz törvények előtt felelős, — felelős a duma előtt is, a kamarilla előtt is, az Államtanács előtt is. Ezért aztán nem is lehet belekötni a miniszterekbe: szívesen megtenném, a legnagyobb örömmel,

csakhogy „ott" nem mennek bele, csakhogy az Államtanács még kissé akadékoskodik. Legyetek türelemmel, uraim, nálam, a kadetnál, senki sem tudja jobban meggyőzni sem a kamarillát, sem az Államtanácsot.

Jegyezzék meg, kontrások: hogy harcolhassunk a kadetoknak ez ellen az áruló taktikája ellen, nem kontrázni kell nekik, hanem fenn kell tartanunk teljes önállóságunkat, vagyis *intenünk* kell a proletariátust és a parasztságot attól, hogy megbízzon a kadetokban, hogy a kadet jelszavakat ismételgesse. Önök viszont taktikájukkal *megnehezítik* a munkásosztály és a forradalmi parasztság önálló harcát. Egy tál lencséért, a kadet reformizmusért odaadják a forradalmi elsőszülöttségi jogot.

Már nincs is szükség arra, hogy ugyanilyen részletesen megmagyarázzuk a *harmadik hazugságot*, azt a hazugságot, hogy ha a kamarilla kadet miniszereket nevez ki, ez „döntő fordulat" lesz, ezzel áttérünk a „tényleges alkotmányosságra". Az olvasó most már maga is látja, hogy ha Trepov miniszterré nevezi ki Rogyicsevet, ez mit sem változtat még az *írott* alkotmányon sem. Aki pedig azt mondja, hogy ilyen kinevezés folytán megváltozik a *tényleges* alkotmány, az már csakugyan, ahogy mondani szokták, össze-vissza beszél.

A következő alkalommal szemügyre vesszük majd a másik közkeletű érvet: „mégis csak jobb egy kadet kormány. Nincs nagy választék. Azt kell támogatnunk, ami jobb." Meglátjuk majd, szociáldemokrata érv-e ez, és mit ér.

„Eho" 5. sz.
1906 június 27.

MÉG NÉHÁNY SZÓT A DUMA-KORMÁNYRÓL

„Választani kell" — mindig ezzel a megfontolással próbálták és próbálják igazolni magukat az opportunisták. Nem lehet egyszerre valami nagyot elérni. Kicsiny, de elérhető dolgokért kell harcolni. S mikor tekinthető valami elérhetőnek? Akkor, ha a legtöbb politikai párt vagy a „legtekintélyesebb" politikusok egyetértenek vele. Minél több politikus ért egyet valamely kis javítással, annál könnyebben valósítható az meg, annál elérhetőbb. Ne legyünk utópisták, amikor nagy dolgokért harcolunk. Legyünk gyakorlati politikusok, s tudjunk csatlakozni a kis követelésekhez, e kis követelések megvalósulása *megkönnyíti harcunkat* a nagy követelésekért. A kevés a mi szemünkben a sokért vívott harc *legbiztosabb szakasza.*

Így érvel valamennyi opportunista, valamennyi reformista, ellentétben a forradalmárokkal. Éppen így érvelnek jobbszárnyunk szociáldemokratái a duma-kormány kérdésében. Az alkotmányozó gyűlés — nagy követelés. Ezt most nem lehet elérni. Még korántsem mindenki támogatja tudatosan ezt a követelést*. A duma-kormány mellett viszont síkraszáll az *egész* Állami Duma, tehát a politikai tényezők óriási többsége, — *tehát* „az egész nép". *Választani kell* — a mostani rossz és e rossznak *egészen csekély* javulása között, hiszen az „egészen csekély" javulás mellett síkraszáll a legtöbbje azoknak, akik általában elégedetlenek a fennálló rosszal. S azáltal, hogy kivívjuk ezt a keveset, megkönnyítjük magunknak a nagy dolgokért vívott harcot.

* Ezt a követelést a duma kisebb része támogatja.

Ismétlem: ez a világ valamennyi opportunistájának legfőbb, tipikus érvelése. Milyen következtetésre juttat elkerülhetetlenül ez az érvelés? Arra a következtetésre, hogy nincsen szükség semmiféle forradalmi programmra, forradalmi pártra, forradalmi taktikára. Szükség van *reformokra* és semmi egyébre. Nincsen szükség forradalmi szociáldemokráciára. Szükség van a demokratikus és szocialista reformok pártjára. Csakugyan: nem világos-e, hogy *mindig* akadnak majd a földön olyanok, akik felismerik, hogy az, ami van, nem kielégítő? Persze, hogy mindig akadnak majd ilyenek. Vajjon nem világos-e az is, hogy *mindig* az elégedetlenek *legtöbbje* foglal majd állást ennek a ki nem elégítő helyzetnek *legcsekélyebb* javítása mellett? Persze, hogy ez mindig így van. Ezek szerint nekünk, haladó és „öntudatos" embereknek az a dolgunk, hogy *mindig* a *legkisebb* követeléseket támogassuk, amelyek a rossznak a megjavítását szolgálják. Ez a legbiztosabb, a leggyakorlatibb módszer, s minden szóbeszéd holmi „gyökeres" követelésekről stb. — csak „utópista" beszéd, csak „forradalmi frázis". *Választani kell* — s mindig a fennálló rossz és a rossznak a megjavítását szolgáló legszerényebb közkeletű tervek között kell választani.

Éppen így érveltek a német opportunista szociáldemokraták. Van, mondták, egy szociál-liberális áramlat, amely a szocialisták ellen hozott kivételes törvények hatálytalanítását, a munkanap megrövidítését, a betegbiztosítást stb. követeli. Ezeket a követeléseket a burzsoázia tekintélyes része is támogatja. Ne taszítsátok el ezt magatoktól tapintatlan kirohanásaitokkal, nyújtsatok neki kezet, támogassátok, — ez esetben gyakorlati politikusok lesztek, a munkásosztálynak ilymódon bár kicsi, de reális hasznot vívtok ki, s taktikátok csak a „forradalomról" hangoztatott üres szavaknak árt majd. Forradalomra most úgysem kerülhet sor. *Választani kell* a reakció és a reform, Bismarck politikája és a „szociális birodalom" létesítését szolgáló politika között.

A bernsteinistákhoz hasonlóan érveltek a francia kormány-szocialisták is. *Választani kell* a reakció és a több, gyakorlatilag megvalósítható reformot ígérő burzsoá radikálisok között. Támogatni kell ezeket a radikálisokat,

támogatni kell kormányaikat, a szociális forradalomról hangoztatott frázisok pedig — csak üres „blanquista", „anarchista", „utópista" stb. fecsegés.

Mi a fő hibája mindezeknek az opportunista érveknek? Az, hogy ezekben az érvekben *valójában* az osztályharcnak mint a történelem egyetlen *reális* mozgatóerejének szocialista elméletét a „szolidáris", „társadalmi" haladás burzsoá elméletével helyettesítik. A szocializmus, vagyis a marxizmus tanítása szerint (nem-marxista szocializmusról most még csak nem is beszélhetünk komolyan) a történelem tényleges mozgatóereje az osztályok forradalmi harca; a reformok e harc mellékes eredményei, mellékes eredményei azért, mert e harc gyengítésére, tompítására stb. tett sikertelen kísérleteket fejezik ki. A polgári filozófusok tanítása szerint a haladás mozgatóereje mindazoknak a társadalmi elemeknek a szolidaritása, akik felismerték egyik-másik intézmény „tökéletlenségét". Az első — materialista, a második — idealista tanítás. Az első — forradalmi tanítás. A második — reformista. Az első megalapozza a proletariátus taktikáját a jelenkori tőkés országokban. A második megalapozza a burzsoázia taktikáját.

A második tanításból következik az átlagos burzsoá haladópártiak taktikája: támogasd mindenütt és mindig azt, „ami jobb"; válassz a reakció és az ezzel a reakcióval szemben ellenzéki álláspontot elfoglaló erőknek a szélsőjobboldala között. Az első tanításból következik az élenjáró osztály önálló forradalmi taktikája. Semmiképpen sem szűkítjük le feladatunkat a reformista burzsoázia legelterjedtebb jelszavainak támogatására. Önálló politikát folytatunk, és *csak* olyan reformok jelszavát tűzzük zászlónkra, amelyek *okvetlenül* előnyösek a forradalmi harc érdekei szempontjából, amelyek *okvetlenül* fokozzák a proletariátus önállóságát, tudatosságát és harcképességét. Csak az ilyen taktikával tesszük *ártalmatlanná* a felülről jövő reformokat, amelyek mindig felemásak, mindig képmutatók, s amelyekben mindig vannak burzsoá vagy rendőri csapdák.

Sőt. Csak ezzel a taktikával visszük csakugyan előbbre a komoly reformok ügyét. Ez paradoxonnak tűnik, de

ezt a paradoxont a nemzetközi szociáldemokrácia egész története igazolja: a reformisták taktikája szolgálja a *legrosszabbul* a reformok megvalósítását és azok realitását. A forradalmi osztályharc taktikája szolgálja a legjobban mind az egyiket, mind a másikat. *A gyakorlatban* éppen forradalmi osztályharccal, ennek az osztályharcnak az önállóságával, tömegerejével, kitartásával kényszerítjük ki a reformokat. Csak olyan mértékben reálisak a reformok is — amelyek *mindig* hamisak, kétszínűek, amelyeket mindig zubatovi szellem hat át —, amilyen mértékben erős ez a harc. Ha jelszavainkat egybeolvasztjuk a reformista burzsoázia jelszavaival, *gyengítjük* a forradalom ügyét, *s következésképpen a reformok ügyét is*, mert ezáltal gyengítjük a forradalmi osztályok önállóságát, állhatatosságát és erejét.

Egyik-másik olvasónk talán azt mondja: minek ismételgetjük a nemzetközi forradalmi szociáldemokráciának ezt az ábécéjét? Azért ismételgetjük, mert a „Golosz Truda" és sok mensevik elvtársunk megfeledkezik róla.

A duma-kormány, vagyis kadet kormány éppen ilyen hamis, kétszínű, zubatovi reform. Ha megfeledkezünk a duma-kormány reális jelentőségéről, arról, hogy ez kísérlet, amelynek célja, hogy a kadetok lepaktáljanak az önkényuralommal, ezzel a haladás liberális-burzsoá filozófiájával váltjuk fel a marxizmust. Ha *ilyen* reformot támogatunk, s ezt bevesszük *saját* jelszavaink közé, ezzel *gyengítjük* a proletariátus világos forradalmi tudatát is, önállóságát is, harcképességét is. Ha *teljes egészükben* fenntartjuk régi forradalmi jelszavainkat, ezzel *erősítjük* a tényleges harcot, s ilymódon inkább válik valószínűvé, hogy a reformot megvalósítják, és inkább válik *lehetővé*, hogy *ezt a reformot felhasználjuk* a forradalom érdekében, nem pedig a reakció érdekében. Mindent, ami ebben a reformban hamis és képmutató, a kadetokra hárítunk, — minden pozitívat, amit belőle meríthetünk, *felhasználunk* a magunk javára. Csak ezzel a taktikával tudjuk majd Trepov úrék és Nabokov úrék kölcsönös gáncsoskodását arra felhasználni, hogy mindkét igentisztelt akrobatát félretaszítsuk. Csak ilyen taktika esetén mondja majd rólunk a történelem, mint ahogy Bismarck mondotta a német szociál-

demokratákról: „Ha nem lettek volna szociáldemokraták, nem lettek volna szociális reformok.“ Ha nem lett volna *forradalmi* proletariátus, nem lett volna október 17-e. Ha nem lettek volna a decemberi események, nem vehettük volna elejét a duma összehívásának megtagadására tett valamennyi kísérletnek. Lesz majd még egy, még különb december, amely meghatározza a forradalom további sorsát...

Utószó. A cikk már készen volt, amikor elolvastuk a „Golosz Truda“ 6. számának vezércikkét. Az elvtársak javulnak. Azt akarják, hogy a duma-kormány, *mielőtt* még átveszi a tárcákat, követelje és érje el azt, hogy mindenütt szüntessék meg a kivételes állapotot és mindenféle fokozott védelmi intézkedést, adják meg a teljes amnesztiát, biztosítsák újra a szabadságjogokat. Nagyon helyes, elvtársak! Kérjék meg a Központi Bizottságot, hogy vegye be ezeket a feltételeket a duma-kormányról szóló határozatába. Próbálják ezt maguk megtenni, — és meglátják, hogy erre lyukadnak ki: *mielőtt* támogatnák a duma-kormányt, vagyis kadet kormányt, azt kell követelniök és el kell érniök, hogy a duma, illetőleg a kadetok forradalmi útra lépjenek. *Mielőtt* támogatnák a kadetokat, azt kell követelniök és el kell érniök, hogy a kadetok ne legyenek többé kadetok.

„Eho“ 6. sz.
1906 június 28.

UJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK OLVASÁSA KÖZBEN

Tegnap említettük, hogy Trepovnak nem érdemes szakítani a kadetokkal csupán azért, mert elvileg megengedhetetlennek tartja a föld kényszerelidegenítését a parasztok javára, hiszen a kadetok az elidegenített földért „igazságos felbecsülés alapján" jó pénzt vasalnának be a parasztokon. A mai „Szlovo"[23] ezt írja:

„Az agrárreform áll mindazoknak a híreknek a középpontjában, amelyek a duma többségéből alakítandó új kormánnyal kapcsolatban terjednek. Más forrásokból szerzett értesüléseink szerint *a talaj, amelyen a duma-kormány alakításának kérdésében megegyezés jöhet létre — egy új kölcsön.*

A kölcsön célja elsősorban az igen aktuálissá vált földkérdés megoldása. A számítások szerint ennek a kérdésnek a megoldásához, mellőzve a kényszerelidegenítés elfogadhatatlan gondolatát, kétmilliárd rubel szükséges. A kölcsön másik felét ellenőrzés nélkül a hadügyi és a tengerészeti minisztérium rendelkezésére kell bocsátani a hadsereg és a hajóhad harci készültségének fokozása céljából."

Tehát, megy minden, mint a karikacsapás: ha kétmilliárdot fordítanak a kisajátítandó földbirtokosok és mások kártérítésére és további kétmilliárdot ellenőrzés nélkül a hadügyi és a tengerészeti minisztérium rendelkezésére bocsátanak, Trepov hajlandó hatalomhoz juttatni a kadetokat, mit sem törődve tovább az elvekkel. Nem is olyan nagy az ár, nemde, kadet uraim?

* *
*

A „Nasa Zsizny" háborog pártunk újabb kongresszusának a gondolatán. A kongresszust holmi katasztrófá-

nak, holmi gyógyíthatatlan pártbetegség szimptomájának igyekszik feltüntetni. „Ismét egy kongresszus!" — rémüldözik. Hát igen, ismét egy kongresszus — mint elkerülhetetlen következménye annak a helyzetnek, amely a pártban kialakult, amikor a Központi Bizottság és útmutatásai ellentétbe kerültek az egész párt tudatával. A pártot most demokratikus elvek alapján újjászerveztük, s kérdjük a „Nasa Zsizny" demokratáitól: milyen más módon juttathatjuk kifejezésre a demokratikus párt szervezett véleményét, ha ezt nem egy kongresszus útján tesszük. Ezek az urak lapjukban idézik az „Eho"-ban[24] megjelent adatokat arról, hogy hány szervezet és hány szavazat volt a Központi Bizottság politikája ellen, s mégis rémüldöznek a kongresszus miatt.

Hát nem, az új kongresszus gondolata nem katasztrófa, hanem annak a jele, hogy a párt él, annak a jele, hogy a pártban a közvéleménynek ereje van, annak a jele, hogy a párt egyszerűen és könnyen talál kivezető utat a körülmények folytán kialakult nehéz helyzetből. S meggyőződésünk, hogy senki sem akad a pártban, aki a kongresszust katasztrófának fogja tekinteni, s még kevésbbé tekintheti majd annak felelős kormányunk: a Központi Bizottság. A párt számára a kongresszus most — szükségszerűség, a Központi Bizottság számára — kötelesség, a kadetok és kontrásaik számára — esetleg kellemetlenség. De mit tegyünk! Tudjuk, hogy akárki győz is majd a kongresszuson — a kongresszus nagyon kellemetlen lesz majd a burzsoáziának.

* *
*

A „Golosz Truda" című lapban (7. sz.) ezt olvassuk:

„*Szerkesztőségi jegyzet.* K. P—v elvtárstól[25] levelet kaptunk, melyben N. Rahmetov elvtárs cikkével foglalkozik. Szükségesnek tartjuk kijelenteni, hogy nem értünk teljesen egyet Rahmetov elvtárs némely nézetével, s többek között egyáltalán nem értünk egyet a kadetokkal való «politikai koalícióra» vonatkozó véleményével.

Rahmetov elvtársnak megadtuk a jogot arra, hogy szabadon kifejtse nézeteit. A magunk részéről az amszterdami

határozat talaján állunk, s ezt eléggé világosan és határozottan kifejezésre is juttattuk a napi politika legkülönbözőbb kérdéseivel foglalkozó vezércikkeinkben, amióta csak a kadet párt a politikai élet küzdőterére lépett."

Nem tudjuk, hogy tulajdonképpen mit is írt K. P—v elvtárs a „Golosz Truda" szerkesztőségének, de akaratlanul is kétely támad bennünk: csak nem volt a szerkesztőségnek szüksége erre a levélre, hogy „megértse" N. Rahmetov cikkét? Ha meg K. P—v elvtárs levele nélkül is tisztában volt azzal, hogy nem ért egyet N. Rahmetovval, hogyan lehetséges az, hogy elvi kérdéseket érintő vezércikkeket közöl anélkül, hogy előrebocsátaná, hogy a szerkesztőség nem ért egyet velük? Emellett ennek a cikknek a méretei, amely tulajdonképpen csak éles megjegyzései meg „szélsőséges" következtetései és jelszavai miatt érdekes, félrevezettek sok olvasót, mert arra a meggyőződésre juttatták őket, hogy a szerző közel áll a párt vezető köreihez. De kételyünk bizonyos megelégedéssel vegyül: a „Golosz Trudá"-nak ugyan egy hétre volt szüksége ahhoz, hogy megtagadja N. Rahmetovot, de végeredményben — jobb későn, mint soha.

„Eho" 7. sz.
1906 június 29.

A „PÁRTONKÍVÜLI" BOJKOTTISTÁK HELYTELEN ÍTÉLETEI

A „Miszl" című lap valamelyik nap vezércikkében azt próbálta bebizonyítani, hogy nem szabad pártfrakciók alakításával az Állami Duma trudovik csoportjának „egységét megbontani". A duma bojkottja, mondja a lap, előre eldöntötte, hogy a szélsőséges pártoknak a dumában nem lesz saját frakciójuk. S a trudovik csoport éppen mint pártonkívüli szervezet a leghasznosabb, mivel pártonkívüli helyi „együttműködési csoportjai" is vannak.

Ezek az ítéletek teljesen helytelenek. A pártonkívüli forradalmiság szükséges és elkerülhetetlen jelenség a polgári-demokratikus forradalom időszakában. A bolsevik szociáldemokraták ezt már többször is leszögezték. A pártigenlés az igen fejlett osztályellentétek eredménye és politikai kifejezése. S éppen ezeknek az osztályellentéteknek a fejletlensége a polgári forradalom jellemző sajátossága. A pártonkívüli forradalmi demokrácia ennek a forradalomnak az időszakában elkerülhetetlenül növekszik és szélesedik.

A szociáldemokraták, az öntudatos proletariátus képviselői, nem zárkózhatnak el az elől, hogy részt vegyenek a különféle pártonkívüli forradalmi szervezetekben. Ilyen szervezetek voltak például a munkásküldöttek szövjetjei, a Parasztszövetség, részben a tanítók egyesülete, a vasutasszövetség stb. Az ezekben a szervezetekben való részvételt a szociáldemokrácia és a forradalmi polgári demokrácia ideiglenes harci szövetségének kell tekintenünk. Csak ez esetben nem esik csorba a proletariátus égető és életbevágó érdekein, csak ez esetben van mód arra, hogy a marxisták kitartsanak minden körülmények között

önálló szocialista álláspontjuk mellett és — ha erre a legkisebb lehetőség kínálkozik — önálló szociáldemokrata pártszervezeteket alakítsanak.

Aki az ilyen önálló szociáldemokrata szervezetek alakításában a pártonkívüli forradalmi szervezetek „egységének megbontását" látja, az tanúbizonyságát adja annak, hogy, először is, tisztára burzsoá álláspontot foglal el, s másodszor, nem őszinte vagy meggondolatlan, amikor lándzsát tör a pártonkívüliség mellett. Csak a burzsoázia ideológusai ítélhetik el mint „egységbontást" a szocialisták külön pártba való kiválását. Csak olyan emberek, akik nem őszinték, azaz titokban féltik *leplezett* pártigenlő álláspontjukat vagy nem mélyülnek el a kérdésben, — csak azok láthatják *párt*szervezetek alakításában a pártonkívüli szervezetek „egységének megbontását". Nincsen ennek se füle, se farka, uraim. A párton*kívüliség* semlegesség a különböző (mármint a közös, forradalmi-demokratikus célok keretei között különböző) pártokkal szemben. S ha valaki elítéli a pártigenlést, azt mondván, hogy ez „egységbontás", ezzel máris szakít a semlegességgel és a pártonkívüliséggel, ez máris nyilvánvaló pártigenlés. Önök vagy kétszínűsködnek, uraim, vagy pedig helytelenül gondolkoznak: amikor tiltakoznak az egységbontás ellen és a pártonkívüliség mellett törnek lándzsát, — ezzel lényegében takargatják azt, hogy féltik a *maguk* pártigenlését. Aki ténylegesen pártonkívüli híve, mondjuk, az alkotmányozó gyűlésnek, az nem lát egységbontást abban, hogy a vele azonos nézeteket vallók egy része, bár teljes mértékben magáévá teszi ezt a követelést, önálló pártot alakít.

Hadd fejlesszék hát a pártonkívüli forradalmárok a pártonkívüli forradalmi szervezeteket. Sok szerencsét! De jó volna, ha kevesebbet kiabálnának a pártonkívüli forradalmiság „egységét megbontó" pártigenlő forradalmárok ellen.

Most térjünk rá a bojkottra. Meggyőződésünk, hogy a bojkott nem volt hiba. 1906 elején, az akkori konkrét történelmi helyzetben szükséges és helyes volt. A Buliginduma meghiúsítása és a decemberi események után a szociáldemokratáknak kötelességük volt, hogy továbbra is kibontott zászlóval harcoljanak az alkotmányozó gyűlésért,

és *minden* erőfeszítésükkel igyekezzenek ugyanúgy meghiúsítani a Vitte-dumát is. Forradalmi kötelességünknek tettünk eleget. S a bojkott, minden rágalom és elkésett bűnbánat ellenére, igen sok tekintetben elősegítette azt, hogy a munkások között ébren tartsuk a forradalmi szellemet és a szociáldemokrata tudatot. A legjobb bizonyíték erre az, hogy 1) a munkások nagy tömegei támogatták a bojkottot, 2) kitűnően végrehajtották a bojkottot a leginkább elnyomott határterületeken, 3) a kormány külön törvényt adott ki a bojkott ellen[26].

Helytelen és rövidlátó vélemény az, hogy a bojkott hiba és haszontalan dolog volt. A bojkottnak nemcsak erkölcsi és politikai haszna volt, hanem egészen reális, közvetlen haszna is. Elvonta és éppen a bojkottisták elleni harcra terelte a kormány minden figyelmét és erejét. Nevetséges, ostoba és számunkra előnyös helyzetbe hozta a kormányt: arra kényszerítette, hogy harcoljon a duma összehívásáért. A kormány a bojkott következtében sokkal, de sokkal kevesebb figyelmet fordíthatott a duma összetételére. A bojkott — hogy engedelmükkel katonai hasonlattal éljek — frontális támadás vagy elterelő frontális hadmozdulat volt, amely nélkül *nem sikerült volna* az ellenséget hátbatámadni. Úgy alakult a helyzet, hogy mi, forradalmárok elterelő frontális támadást indítottunk, amelytől rettenetesen félt a kormány, s hihetetlenül ostoba törvényt hozott. A liberális burzsoák és a pártonkívüli forradalmárok pedig kihasználták ezt a frontális támadást és azt, hogy az ellenség kénytelen volt egy ponton összevonni erőit, s átkaroló hadmozdulatot hajtottak végre. Megkerülték az ellenséget és hátországából lopakodva bejutottak a dumába, álruhát öltve behatoltak az ellenséges táborba.

Mindenki a maga módján. A proletariátus harcol, a burzsoázia lopakodik.

S most a kamarilla által összehívott, a kamarillának alárendelt, a kamarillával alkudozó dumáért a politikai felelősséget *teljes egészében* a kadetokra hárítottuk. Ezt okvetlenül meg kellett tennünk, mert a duma összetételében és tevékenységének egész jellegében kettősség mutatkozik: van benne olyasmi, amit támogatnunk kell, és olyasmi, ami ellen erélyesen harcolnunk kell. Csak a burzsoá politiku-

sok feledkeznek meg erről a kettősségről vagy nem akarják azt észrevenni. Csak a burzsoá politikusok nem akarják semmiképpen sem meglátni, milyen szerepe van a dumának mint olyan szervnek, amely elősegíti az önkényuralom ellenforradalmi egyezkedését a liberális-monarchista burzsoáziával a proletariátus és a parasztság ellen. Hogy sikerül-e majd akár csak egy bizonyos időre is létrehozni ilyen egyezséget, és milyen következményei lesznek ennek az egyezségnek, ezt még nem tudhatjuk. Ez végeredményben a dumán kívül folyó népi mozgalom erejétől, szervezettségétől és tudatosságától függ. De hogy a dumában olyan osztálynak a képviselői vannak többségben, amely *képes* ilyen egyezséget kötni, hogy mostanában tárgyalások folynak erre az egyezségre vonatkozólag, és ennek érdekében megteszik az előkészületeket, tapogatóznak — ez *tény*. Ezt a tényt nem tudják elleplezni, bármennyire is „cáfolják" a kadetok, bármilyen makacsul hallgatnak is róla a mensevikek.

S ha már egyszer így van — márpedig kétségtelen, hogy így van —, akkor világos, hogy a proletariátus osztályharcának érdekei okvetlenül megkövetelik, hogy fenntartsa teljes politikai önállóságát. A proletariátusnak kötelessége volt, hogy ne utánozza a liberális burzsoáziát, amely kapva-kap minden könyöradományon. Kötelessége volt, hogy a legerélyesebben intse a népet a kamarilla kelepcéjétől. Mindent el kellett követnie, hogy megakadályozza a hamisított, kadet „népképviselet" egybehívását. S éppen ez volt a célja a bojkottnak.

Ezért rendkívül könnyelműek és hihetetlenül történelemellenesek azoknak a jobboldali szociáldemokratáknak az ítéletei, akik a burzsoázia örömére most lemondanak a bojkottról és lecsepülik *saját* tegnapi magatartásukat. Mert hiszen a mensevikek is *bojkottisták voltak:* ők is bojkottálni akarták a dumát, csakhogy a választások más szakaszában. Gondoljunk csak vissza *két* történelmi tényre, — megbocsáthatatlan vétek volna, ha a multjukat csak valamelyest is becsülő szociáldemokraták megfeledkeznének róluk. Az *első* tény: pártunk egyenlő számú bolsevikból és mensevikből álló Egyesített Központi Bizottsága röplapjában nyíltan kijelentette, hogy mindkét fél

egyetért a bojkott gondolatát illetően és csak arra vonatkozólag vannak nézeteltérések, hogy a választások melyik szakaszában célszerűbb a bojkott. A *második* tény: a mensevikek egyetlen nyomtatott művében senki közülük nem hirdette azt, hogy részt kell venni magában a dumában, még a „mindenre elszánt" Plehanov elvtárs sem szánta rá magát arra, hogy ezt megtegye. Ha egy szociáldemokrata tagadja a bojkottot, ez azt jelenti, hogy helytelenül állítja be pártunk tegnapi történetét.

De vajjon a bojkottból *okvetlenül* az következik, hogy nem szabad a dumában saját pártfrakciót alakítanunk? Korántsem. Azok a bojkottisták, akik a „Miszl"-hez hasonlóan így vélekednek — tévednek. Mindent el kellett követnünk, és el is követtünk mindent, hogy megakadályozzuk ennek a meghamisított képviseletnek az egybehívását. Ez így van. De ha minden erőfeszítésünk ellenére mégis egybehívták a dumát, nem mondhatunk le arról, hogy felhasználjuk. Ebben csak a burzsoá politikusok láthatnak logikátlanságot, akik nem becsülik meg a forradalmi harcot és a forradalom teljes sikeréért vívott harcot. Gondoljunk csak például Liebknechtre, aki 1869-ben megbélyegezte, ostorozta és elvetette a német Reichstagot, 1870 után pedig részt vett benne. Liebknecht tisztában volt vele, milyen jelentősége van annak, ha forradalmi harcot vívunk a forradalmi népképviseletért, s nem egy burzsoá-áruló népképviseletért harcolunk. Liebknecht nem tagadta meg kishitűen multját. Teljes joggal azt mondotta: mindent elkövettem e Reichstag elleni harc érdekében, a lehető legjobb megoldásért vívott harc érdekében. A dolog rosszul végződött. De ezt is fel tudom használni anélkül, hogy szakítanék forradalmi hagyományaimmal.

A duma bojkottjából tehát nem vonhatjuk le azt a következtetést, hogy le kell mondanunk a duma felhasználásáról és egy dumabeli pártfrakció alakításáról. A kérdés másképpen merül fel: a legnagyobb óvatosság szükséges (a bolsevikok éppen *így* vették fel ezt a kérdést az egyesítő kongresszuson, mint ahogy erről határozati javaslatuk* elolvasásával mindenki meggyőződhet). Meg

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 299—300. old. — *Szerk.*

kell vizsgálnunk, vajjon felhasználhatjuk-e *most* a dumát olymódon, hogy dolgozunk a dumában, vajjon megvannak-e ehhez a megfelelő szociáldemokraták és a megfelelő külső feltételek.

Azt hisszük, megvannak. Rámutattunk arra, hogy a duma-képviselők magatartásukban bizonyos hibákat követtek el, de általában véve álláspontjuk helyes volt. A dumában *kialakult* bizonyos csoportosulás, amely *megfelel* a tényleges forradalmi helyzetnek: az októbristák és a kadetok a jobboldalon, a szociáldemokraták és a trudovikok (vagy helyesebben a trudovikok legjobbjai) a baloldalon. Ezt a csoportosulást felhasználhatjuk és fel is kell használnunk arra, hogy a népet óva intsük a kadet dumában rejlő veszélytől, hogy tovább fejlesszük a forradalmi mozgalmat, amelyet nem korlátoznak a duma keretei, a duma taktikája, a duma által követett célok stb. Amikor megvan ez a csoportosulás — ha helyesen végezzük munkánkat —, felhasználjuk a pártonkívüli forradalmi demokratákat is, s ugyanakkor teljesen határozottan és biztosan lépünk fel mint szociáldemokrata, proletár párt.

„Eho" 9. sz.
1906 július 1.

A BURZSOÁZIA DORGÁL, A PROLETARIÁTUS HARCRA MOZGÓSÍT

Az Állami Dumában nemsokára befejezik a belosztoki pogromról szóló jelentések megvitatását. A kormány bűneit teljes egészében, sőt olykor, mondhatni, szinte aprólékos pontossággal feltárták. Az Állami Duma a legteljesebb egyöntetűséggel ítélte el a helyi *és a központi* közigazgatás aljas tetteit. Azok, akik képesek azt mondani, hogy a duma „egybekombinálja az osztályok harcát", most diadalmaskodhatnának ennek az egyöntetűségnek a láttán.

De mihelyt arra került a sor, hogy *gyakorlati* következtetéseket vonjanak le azokat a rendszabályokat illetően, amelyek a pogromlovagok bandájának hallatlanul aljas bűntettei elleni *harchoz* szükségesek, nyomban megbomlott ez a látszólagos, külső egyöntetűség. Nyomban kitűnt, hogy a burzsoázia és a proletariátus — bármennyire „egybekombinálják az osztályok harcát" — *lényegesen* eltérő célokat követnek a szabadságért vívott harcukban. A burzsoázia „dorgálni" akarja a kormányt, hogy maga lásson hozzá *lecsendesíteni* a forradalmat. A proletariátus *mozgósítani* akarja a népet a forradalmi harcra.

Ez a különbség világosan megmutatkozott a belosztoki pogrommal kapcsolatban előterjesztett két határozati javaslatban. A burzsoázia (a kadet párt) fogalmazásában a határozati javaslat 1) ostorozza a kormányt, 2) a kormány lemondását követeli és 3) hangsúlyozza, hogy „a kormány beismeri *erőtlenségét* a forradalom ellen vívott harcban". A burzsoázia *erős* kormányt akar a *forradalom ellen vívott harcban.*

A proletariátus (a szociáldemokrata párt) fogalmazá-

sában a határozati javaslat másképpen hangzik: 1) ostorozza a kormányt, — a proletariátusnak és a burzsoáziának ezen az „egyöntetűségén" rendszerint nem is látnak tovább a politikához nem értő együgyű emberek; 2) kijelenti, hogy „az *egyetlen* eszköz az állampolgárok életének és vagyonának védelmére *magának a népnek a felfegyverzése*"; 3) „felhívja a *lakosságot* arra, hogy *saját maga* vegye *kezébe* életének és vagyonának védelmét", és „*tanúsítson ellenállást* a nemzetiségi üldözéssel szemben".

A burzsoázia és a proletariátus *érdekei* közötti különbség világosan megmutatkozik ebben a két különböző formulában. A burzsoázia el akarja fojtani a forradalmat. A proletariátus fel akarja fegyverezni a forradalmat. A burzsoázia hivatalnok-bíróságok után epekedik. A proletariátus a nép ítélőszékéhez apellál („ezek a bűnösök és *cinkostársaik* nem kerülhetik el a nép ítélőszékét" — szociáldemokrata duma-frakciónk határozati javaslatából). A burzsoázia csak a *miniszterekhez* intéz felhívást, arra szólítja fel őket, *hogy engedjenek*. A proletariátus a *lakossághoz* intéz felhívást, arra szólítja fel, hogy fegyverkezzen és *tanúsítson ellenállást*.

A dumában ülő elvtársaink ebben a kérdésben helyes hangot ütöttek meg. Azt kívánjuk nekik, hogy továbbra is ugyanilyen világosan, félreérthetetlenül és kérlelhetetlenül állítsák szembe a forradalmi proletariátus nyilatkozatait az opportunista burzsoázia frázisaival.

„Eho" 9. sz.
1906 július 1.

A HADSEREG ÉS A NÉP

A lapok hasábjai továbbra is a katonaság mozgolódásáról szóló hírektől tarkállanak. Ma már nehéz volna összeszámolni, hány ezredben vagy katonai egységben voltak megmozdulások és lázadások az alatt a két hónap alatt, amióta a duma „működik". A naiv (különben nem is mindig naiv) burzsoá politikusok által kiagyalt hírhedt békés parlamenti tevékenység, mint kitűnt, a katonaság soraiban is egyáltalán nem békés és egyáltalán nem parlamenti harci módszerekhez, mozgalmi formákhoz vezetett.

Liberális-burzsoá sajtónk közli a katonaság mozgolódásáról szóló tényeket és híreket, de ezt az anyagot rendszerint csak arra használja fel, hogy ráijesszen a kormányra. A tűzvész terjed — állapítják meg rendszerint a kadet lapok —, vigyázzanak hát, óvakodjanak, miniszter urak, engedjenek nekünk, míg nem késő. A miniszterek meg azzal válaszolnak, hogy (a „Novoje Vremja" és más lakájlapok útján) ijesztgetik a kadetokat: vigyázzanak, uraim, a tűzvész terjed, lépjenek hát egyezségre velünk, míg nem késő. A kadetok szerint is, a kormány szerint is a katonaság megmozdulásai csak sürgetik az azonnali intézkedéseket a forradalom elfojtására. Rövidlátó nézeteik, amelyek szorosan összefüggnek önző érdekeikkel, gátolják őket abban, hogy e megmozdulásban forradalmunk *igazi* jellegének, *igazi* törekvéseinek egyik nagyszerű megnyilvánulását lássák. A kormány is, a kadetok is a maguk hasznát lesik a hadsereg kérdésében. A pogromlovagoknak szükségük van a hadseregre, mint a pogrom eszközére. A liberális burzsoáknak azért van rá szükségük, hogy megvédje a burzsoá monarchiát a parasztok és külö-

nösen a munkások „túlságosan erős" támadásaitól és követeléseitől. Az az elcsépelt, képmutató, hazug tétel, hogy „a hadsereg legyen független a politikától", különösen alkalmas eszköz arra, hogy a burzsoázia leplezze vele igazi törekvéseit ezen a téren.

De nézzük csak meg, milyen jellegűek a katonai megmozdulások, mik a katonák követelései. Próbáljunk csak az „engedetlenség" miatt vesztőhelyre menő katonákban önálló érdekeiket követő, eleven életet élő embereket, a nép egy részét, bizonyos társadalmi osztályaink megérett szükségleteinek kifejezőit látni. Meglátjuk, hogy a katonák, akik a politikailag legkevésbbé fejlett parasztsághoz állnak a legközelebb, akiket feljebbvalóik teljesen elnyomnak, elbutítanak, agyonegzecíroztatnak, — hogy a katonák, ez a „szent nyáj", *sokkal tovább megy* követeléseiben, mint a kadetok programmja!

A kadetok és a kadet duma szívesen tetszelegnek az egész nép által támasztott követelések szószólóinak szerepében. Sok együgyű ember felül ennek. De vegyük csak szemügyre a tényeket, a nép nagy tömegeinek tényleges követeléseit, tényleges harcát, s meglátjuk, hogy a kadetok és a kadet duma *megnyirbálják* a társadalmi követeléseket, eltorzítják ezeket a követeléseket.

Vegyük szemügyre a tényeket. A preobrazsenszki ezred katonáinak az volt a követelésük, hogy támogatni kell a trudovik csoportnak a földért és a szabadságért vívott harcát. Jegyezzük meg: nem a duma támogatását követelték, hanem a trudovik csoport támogatását, — annak a csoportnak a támogatását, amelyet a kadetok a 33 képviselőnek a földmagántulajdon megszüntetésére vonatkozó agrártervezete[27] miatt az Állami Duma „durva megsértésével" vádoltak! A katonák, nyilván, tovább mennek, mint a kadetok: a „szürke nyáj" *többet* akar, mint a felvilágosult burzsoázia . . .

Az egyik pétervári gyalogezrednek ez a követelése: „. . . Nekünk, katonáknak, képviselőket kell választanunk az Állami Dumába, hogy ott síkraszálljanak azért, amire a katonáknak szükségük van." A katonák nem akarnak függetlenek lenni a politikától. A katonák nem értenek egyet a kadetokkal. A katonák olyan követelést támasz-

tanak, amely nyilvánvalóan a kasztszerű hadsereg, a néptől elszakított hadsereg megszüntetését és teljesjogú polgárok hadseregével való felváltását szolgálja. Márpedig ez egyértelmű az állandó hadsereg megszüntetésével és a nép felfegyverzésével.

A varsói körzet katonái alkotmányozó gyűlést követelnek. Gyülekezési és egyesülési jogot követelnek *a katonák számára*, „úgy, hogy ez ne legyen semmiféle engedélyhez és tisztek részvételéhez kötve". Azt követelik, hogy a katona „szülőföldjén teljesíthessen katonai szolgálatot", hogy joga legyen szolgálaton kívül polgári ruhát viselni, hogy joga legyen *katona-megbízottakat* választani, akik a katonák élelmezését intéznék, s akik a katonák ügyeivel foglalkozó bíróságokat alakítanának.

Hát ez mi? hasonlít-e ez a katonai reformra vonatkozó kadet elképzelésekhez? Vagy pedig teljesen közel áll egy össznépi és teljesen demokratikus milícia létesítéséhez?

A katonák jobban fejezik ki a nép igazi követeléseit, a nép óriási többségének követeléseit, mint a felvilágosult burzsoá urak. A katonai megmozdulások jellege és fő sajátosságai helyesebben fejezik ki a szabadságért vívott harcnak a mai körülmények között használt fő és alapvető formáit, mint a kadetok taktikája. A munkás- és a parasztmozgalom ezt még jobban igazolja. S a mi feladatunk az, hogy ezt a mozgalmat ne szorítsuk a szánalmas kadet politika szűk keretei közé, ne alacsonyítsuk le azzal, hogy a szánalmas kadet jelszavakhoz alkalmazzuk, hanem támogassuk, szélesítsük ki és fejlesszük tovább a valóban következetes, határozott és harcos demokratizmus szellemében.

„Ehó" 10. sz.
1906 július 2.

UJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK OLVASÁSA KÖZBEN

A kadet urak továbbra is ártatlan képpel „nem értik a dolgot". S valamennyi közül alighanem a legmakacsabbul „nem érti" Izgojev úr. A sértett ártatlanság hangján kikel a „bolsevik urak" ellen, amiért támadják a kadetokat.

„A «népszabadság» pártja nem csap be senkit. Senkinek sincsen joga arra, hogy többet követeljen tőle, mint amennyit a pártkongresszusok által jóváhagyott programmjában és taktikájában kitűz. Sem a fegyveres felkelésről, sem a monarchia megdöntéséről nincs szó ebben a programmban és taktikában. A bolsevikoknak számolniok kell azzal a párttal, amely valóban létezik, és kissé furcsa, hogy haragszanak azokra az emberekre, akik megmondják nekik az igazat, és nem akarnak az ő utasításaik szerint cselekedni."

Éppen ez az, Izgojev úr; éppen hogy „számolunk azzal a párttal, amely valóban létezik". Ön továbbra is „nem érti a dolgot"? Márpedig ez igen egyszerű: a „népszabadságpárti" *programm* — polgári pártról lévén szó — nem is olyan rossz programm. Jegyezzék meg, ezt a legkomolyabban mondjuk.

Ott (a *programmban*, Izgojev úr!) szó van például a szólásszabadságról, a gyülekezési jogról, és általában igen sok jó dologról. Ez azonban nem gátolta a kadetokat abban, hogy mind a szólásszabadság *ellen*, mind a gyülekezési jog *ellen*, mind pedig a többi jó dolog ellen drákói törvényjavaslatokat dolgozzanak ki.

Ami pedig a taktikát illeti . . .

Hogy a pártkongresszusok teljes mértékben jóváhagyták a taktikát: „pajzzsal vagy pajzson", „küzdelem mind-

halálig", — ez igaz. De a kadetok taktikája — nem is a kongresszusokon, hanem a gyakorlatban — valahogy másképpen fest. Önök a fegyveres felkelés ellen vannak? Erre megvan minden joguk, uraim, de hiszen önök a *hajthatatlan, engesztelhetetlen ellenzékiség* mellett vannak, amellett vannak, hogy a hatalom a nép kezébe menjen át, úgy, hogy megmarad az uralkodó, aki uralkodik, de nem kormányoz? Akkor miért *alkudoznak* a miniszteri tárcák miatt? Éppen ez az, Izgojev úr, hogy mi igenis „számolunk azzal a párttal, amely valóban létezik", s nem csak papíron van meg. Hiszen ha Önök *igazán* úgy harcolnának, ahogy ezt „a pártkongresszusaik által jóváhagyott" programmjuk és taktikájuk előírja, akkor természetesen másképpen tárgyalnánk.

Izgojev úr cikkében még sok érdekes dolgot olvashatunk. Általában véve azonban ez a cikk A. L—j elvtárs[28] hatáskörébe tartozik. Nem szándékszunk ebbe beleavatkozni.

„Eho" 10. sz.
1906. július 2.

A TÖMEGEK SZERVEZÉSÉRŐL ÉS A HARC IDŐPONTJÁNAK MEGVÁLASZTÁSÁRÓL[29]

A mai számban közöljük Hrusztaljov elvtárs cikkét, amelyben azt fejtegeti, mennyire időszerű, hogy munkásküldött szovjeteket alakítsunk. Mondanunk sem kell, hogy a cikk szerzőjének neve garancia arra, hogy kitűnően ismeri a kérdést. Ezt minden pétervári munkás tudja. A pétervári munkások azt is tudják, hogy a fővárosi proletariátust éppen most igen élénken foglalkoztatja a munkásküldött szovjetek alakításának kérdése.

Ilyen körülmények között igen nagy jelentősége van annak, hogy Hrusztaljov elvtárs vitába száll pártunk Pétervári Bizottságának határozatával.

Nem érthetünk egyet Hrusztaljov elvtárssal. Hiába próbálja azt a látszatot kelteni, mintha a Pétervári Bizottsággal szemben általában a munkásküldöttek szovjetjeinek eszméjéért és 1905 végén betöltött történelmi szerepükért szállna síkra. Hiába nem hajlandó a decemberi eseményeket a szovjetek számlájára írni. Mi ezt kertelés nélkül megtennénk, de persze nem a szovjetek „terhére" írnánk a decemberi eseményeket, hanem azok „javára". A munkásküldöttek szovjetjeinek rendkívül nagy és még korántsem kellőképpen értékelt érdemének tartjuk éppen harci szerepüket.

A munkásküldöttek szovjetje azonban *sajátos* harci szervezet volt, s a szervezet hasznosságáról hangoztatott közhelyek cseppet sem viszik előbbre azt a kérdést, hogy az *adott* pillanatban mennyire hasznos ez a *sajátos* szervezet. „A szovjet a forradalmi proletariátus forradalmi parlamentje volt", írja Hrusztaljov elvtárs. Helyes. Éppen ez a korántsem technikai harci szerep jellemző a szovjetre.

A szovjetnek az a szerepe, amelyet mint a szakmai szervezetek szervezője, mint ankétok kezdeményezője, mint egyeztető bizottság stb. betöltött, teljesen mellékes, másodrendű szerepe volt. Könnyen elképzelhető, hogy mindez meglett volna szovjet nélkül is. Az általános sztrájk azonban nehezen képzelhető el tömegeket átfogó pártonkívüli sztrájkbizottság nélkül. A szovjet a *közvetlen* tömegharc szükségleteiből nőtt ki, mint ennek a harcnak a szerve. Ez tény. Csak ezzel a ténnyel magyarázható a szovjetek *sajátos* szerepe és tényleges jelentősége. A Pétervári Bizottság határozatában éppen erre a tényre utal az a szó, hogy „harci".

Senkinek eszébe sem jutott volna, hogy ankétok, a szakmai szervezetek fejlesztése stb. céljából munkásküldött szovjeteket alakítson. *Szovjetek alakításával a proletariátus közvetlen tömegharcának szervezeteit alakítjuk.* Ilyen szerveket nem lehet bármikor alakítani, míg ezzel szemben szakmai szervezetekre és politikai pártokra *mindig* és *okvetlenül* szükség van, s ezek minden körülmények között alakíthatók és alakítandók. Éppen ezért durva hiba, ha valaki általában a szervezetek jelentőségére való utalással ellenvetéseket tesz a Pétervári Bizottságnak. Éppen ezért hiba az is, ha valaki arra hivatkozik, hogy valamennyi szociáldemokrata síkraszállt a paraszti földbirtokrendező bizottságok gondolatáért: ezeknek a bizottságoknak a terve éppen az agrárreform általános megvitatásával *kapcsolatban*, a máris növekvő agrármozgalommal *kapcsolatban* vetődik fel.

De ezek a bizottságok is „időelőtti" akciókra vezethetnek! — jegyzi meg epésen Hrusztaljov elvtárs. Éppen arról van szó, hogy a parasztok megmozdulásai és a munkások megmozdulásai között éppen ma lényeges különbség van. Széleskörű parasztmegmozdulás ma *nem lehet* „időelőtti", a munkások széleskörű megmozdulása pedig igen könnyen az lehet. Világos, hogy mi az oka ennek: a munkásosztály politikai fejlődésében *elhagyta* a parasztságot, a parasztság pedig egy országos forradalmi megmozdulásra való felkészültsége tekintetében *még nem érte utól* a munkásosztályt. A december óta eltelt idő alatt egyre inkább utóléri, és ez jelentős mértékben a decemberi események-

nek köszönhető (bármit beszéljenek is kishitű szőrszálhasogatók, akik hajlanak arra, hogy lebecsüljék vagy éppenséggel elvessék a decemberi eseményeket). S a helyi földbizottságok segítségével *még hamarabb* fogja utólérni. Siettetni a hátvédet, amely a legutóbbi ütközetben nem tudott idejében segítséget nyújtani az élcsapatnak, okvetlenül hasznos dolog, és semilyen tekintetben sem kockázatos. Siettetni az élcsapatot, amely a legutóbbi ütközetben nem kapott idejében segítséget a hátvédtől, okvetlenül kockázatos dolog, s jól meg kell fontolnunk, mielőtt ezt megtennénk.

S éppen ezt a sajátos politikai helyzetet nem vette számba, véleményünk szerint, Hrusztaljov elvtárs. Nagyon is igaza van általában a szovjetek érdemeinek és jelentőségének értékelésében. De nincsen igaza a mai időpontnak, valamint a paraszt- és munkásmegmozdulások kölcsönös viszonyának értékelésében. Nyilván megfeledkezik a Pétervári Bizottságnak egy másik határozatában szereplő másik megállapításáról: támogatnunk kell egy végrehajtó bizottság alakításának gondolatát, amely a duma baloldali csoportjaiból tevődne össze abból a célból, hogy egybehangolja a nép öntevékenyen alakult szervezeteinek tevékenységét*. Az ilyen bizottságban pontosabban lehetne megállapítani az egész parasztság felkészültségének és elszántságának fokát, s ettől függően gyakorlati síkra lehetne vinni a munkásküldött szovjetek alakítását. Más szavakkal: a Pétervári Bizottság most többre törekszik, nemcsak arra, hogy létrehozza a proletariátus harci szervezeteit, hanem arra is, hogy ezeket a szervezeteket koordinálja, *összhangba hozza* a parasztság harci szervezeteivel stb. A Pétervári Bizottság nem azért *halogatja* ma a munkásküldöttek szovjetjeinek alakítását, mert talán nem értékeli eléggé óriási jelentőségüket, hanem azért, mert számba akarja venni a *sikernek* még egy újabb, most különösen szemléltetően megmutatkozó *feltételét*, nevezetesen a forradalmi parasztok és munkások közös akcióját. A Pétervári Bizottság tehát a legkisebb mértékben sem köti meg a kezét, a legkisebb mértékben sem dönti el előre a holnapi taktikát.

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 542. old. — *Szerk.*

A Pétervári Bizottság *e pillanatban* ezt tanácsolja az élcsapatnak: ne indulj csatába, menessz először küldötteket a hátvédhez; holnap közelebb jön majd a hátvéd, szorosabban összefogva támadhatunk, s holnap már időszerűbb jelszót tudunk adni a cselekvéshez.

Be is fejezzük. Hrusztaljov elvtárs, általában véve, a legmeggyőzőbb érveket sorakoztatta fel a szovjetek alakításának védelmében. Nagyszerűen értékelte a szovjetek általános jelentőségét. Harca főképpen a szovjetek szerepének bagatellizálása s általában a forradalmi megmozdulások jelentőségének bagatellizálása ellen irányul, s tökéletesen igaza van, amikor ez ellen harcol. Nálunk elég szép számmal akadnak ilyen „bagatellizálók", mégpedig nemcsak a kadetok között. Hrusztaljov elvtárs azonban a hóhérok és pogromlovagok bűnéből nincsen állandó és szoros kapcsolatban a proletariátussal, s így nem tudta teljesen felmérni az *adott pillanatot* és a forradalmi erők *jelenlegi* „csatarendjét". *Ma* az élcsapatnak nem a közvetlen megmozdulásra kell fő figyelmét összpontosítania, hanem arra, hogy megszilárdítsa és kiterjessze a hátvéddel és valamennyi többi osztaggal való legszorosabb kapcsolatát.

„Eho" 11. sz.
1906 július 4.

UJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK OLVASÁSA KÖZBEN

Azokra a megjegyzéseinkre, amelyeket az „Eho" 9. számában a bojkott történelmi szerepének és a pártonkívüli forradalmi szervezetek jelentőségének értékelésével kapcsolatban tettünk*, igen jellemző módon reagált a polgári demokrácia szélső jobbszárnya és szélső balszárnya.

A „Miszl" című lap, amint várható is volt, zokon vette azt a kifejezést, hogy „polgári demokrácia", és haragosan megkerüli a kérdés lényegét. Ezt írja:

„Az «Eho» még a «munkásküldöttek szovjetjeiben», ezekben a tisztán proletár osztályszervezetekben is «polgári demokráciát» szimatol... Ez már csakugyan mindennek a teteje."

Ne felejtsék el, radikális urak, hogy a munkásküldöttek szovjetjei nagyobbára nem maradtak „tisztán proletár" szervezetek. Ezekbe a szovjetekbe gyakran bevették a katonák, a matrózok, a tisztviselők és a parasztok küldötteit. Nem volna jobb, ha *kereken* megmondanák, miért nem szeretik azt a kifejezést, hogy „polgári demokrácia", mintsem hogy kötekedéssel kerülgessék a nézeteltéréseket?

A „Recs" című lap kikel magából. Ellenünk írott kis cikkében a kadet eleinte kesztyűs kézzel bánik velünk, mondván: „nem akar sértő szavakat használni". Micsoda gentlemanek! A cikk végén azonban a kadet úgy szitkozódik, mint... mint az utolsó rendőrmester. A bojkottról adott értékelésünkre azt mondja, hogy „bolondozás

* Lásd ebben a kötetben 65—70. old. — *Szerk.*

vagy elképesztő bárgyúság". Óh, kadet gentleman magatartás!

A „Recs" ezt írja:

„Mindenesetre, megjegyezzük magunknak, hogy a bolsevikok taktikája *azt tűzte ki céljául*, hogy harcol a duma összehívásáért. S minden melldöngető kijelentés a bojkott szükségességéről csak *azt a célt szolgálta*, hogy félrevezesse a kormányt."

Elég volt, gentlemanek! Önök nagyon jól tudják, hogy egészen más volt az elképzelésünk. A bojkottnak az volt a célja, hogy ugyanúgy meghiúsítsuk a Vitte-dumát, mint ahogy meghiúsítottuk a Buligin-dumát. A bojkott ugyan nem érte el a *tulajdonképpeni*, vagyis egyenes és közvetlen célját, de *közvetve* hasznos volt, többek között azért, mert elvonta a kormány figyelmét. A forradalmi taktika itt is, mint mindig, mindennél jobban fejlesztette a proletariátus tudatát és harcképességét, s közvetve biztosította a felemás reformokat arra az esetre, ha nem aratnánk teljes győzelmet.

„Eho" 11. sz.
1906 július 4.

MERÉSZ TÁMADÁS ÉS FÉLÉNK VÉDELEM

Régóta tudjuk, hogy a reakciósok merész emberek, a liberálisok meg gyávák.

Ennek a régi igazságnak újabb bizonyítéka a földkérdésben a néphez intézendő duma-felhívás kadet tervezete. Sajnos, a trudovikok tervezete sem jobb a kadetoknál: a trudovikok ez alkalommal teljesen tehetetlenül a liberális burzsoázia mögött kullognak. Hát a szociáldemokrata duma-képviselők, talán ők megmentik a helyzetet?

Gondoljunk csak vissza, hogyan merült is fel tulajdonképpen a néphez intézendő duma-felhívás kérdése. Az Állami Duma válaszfeliratában amellett foglalt állást, hogy a magántulajdonban levő földeket a parasztság javára kényszer útján ki kell sajátítani. Goremikin kormányának a válasza velős, világos, rendkívül szilárd és határozott volt: *„megengedhetetlen"*.

A kormány nem szorítkozott azonban erre a durva rendőri visszautasításra. Nem, a miniszteréket kötelességük teljesítésében egyre s másra megtanította a forradalom. A miniszterek nem akarnak a duma formális kérdéseinek formális megválaszolására szorítkozni. A reakciósok nem formalisták, hanem gyakorlati emberek. Tudják, hogy az igazi erő nem a duma, hanem a nép. Agitálni akarnak a *nép körében*. Percnyi halogatás nélkül, nem vesztegetve a drága időt, megszerkesztettek egy *felhívást a néphez*. S éppen ez a kormány-közlemény (a június 20-i) vetette fel a néphez szóló duma-felhívás gondolatát. A kormány megmutatta az utat. A duma nehézkesen elindult a kormány után, — nem tudott már előbb olyan útra lépni, amely igazi népképviselethez méltó.

Hogyan szövegezték meg a kormány-közleményt?

Mint a reakciós monarchista párt igazi harci kiáltványát. Óh, a reakciósok nem feszélyeztetik magukat! Tudnak ők harcos nyelven írni. „Közleményükben" nyíltan a *kormány* nevében beszélnek. Csakugyan, minek a sok teketória? Ezek a liberális professzorok azt bizonygatják, hogy alkotmányos rendszerben élünk, hogy a duma is egy része a kormánynak. Hadd fecsegjenek a professzorok! Hadd igézzék meg a népet alkotmányosdi játékaikkal! Mi, reakciósok, gyakorlati emberek vagyunk. Tudjuk, hogy a *gyakorlatban* mi vagyunk a kormány. Ezt meg is mondjuk, és fütyülünk ezeknek a liberális szőrszálhasogatóknak a törvénycsavarására és formalizmusára. Kereken és nyíltan megmondjuk: parasztok, ti nem tudjátok, mi előnyös nektek. A kényszerelidegenítés nem előnyös nektek, s mi, a kormány, ezt *nem engedjük meg*. A földről elhangzó sok paraszti szóbeszéd mind hazugság, csalás. A parasztságról a kormány gondoskodik a legjobban. Most is adományokra készül. Tudják meg a parasztok, hogy „nem a lázongás és az erőszak" hozza meg nekik életük javulását, hanem a „békés munka" (a földbirtokosoknak végzett munka, ezt hozzá kellett volna tenni) és önkényuralmi kormányunk állandó gondoskodása a parasztságról.

Ilyen hangot ütött meg a kormány-közlemény. Ez — valóságos hadüzenet a forradalomnak. Ez — a reakciós önkényuralom valóságos kiáltványa a néphez: nem tűrjük! eltiporlak!

A kadetok és az ez alkalommal teljesen bűvkörükbe került trudovikok arra vállalkoztak, hogy válaszolnak a kormány kihívására. Ma közzétették a kadet tervezetet és a trudovikok tervezetét. Milyen szerencsétlen, igazán szánalmas benyomást kelt mindkét tervezet!

A reakciós kamarilla nem teketóriázik, felrúgja a törvényt és a kormány egyik formai *részét* a kormány reális *egészének* nyilvánítja. A kadetok és a trudovikok, mint Scsedrin bölcs piszkárjai, a törvény lapulevelei alá rejtőznek: törvénytelenséggel vernek bennünket, nyafognak ezek a — bocsánat a kifejezésért — „nép"-képviselők, mi meg a törvénnyel védekezünk! A duma törvényesen működik, és a kényszerelidegenítés mellett foglal állást. Törvény szerint a duma hozzájárulása nélkül „a kormánynak

semmiféle terve nem válhat valóra". Törvény szerint van egy bizottságunk, egy nagy bizottságunk, 99 fő... Ez a bizottság kidolgoz egy „alaposan megfontolt és helyesen megszerkesztett törvényt"... A lakosság pedig „várja meg nyugodtan és békében a törvény kiadásával kapcsolatos munkálatok befejezését" (a trudovikok kihagyták ezt a teljesen méltatlan lakájszellemű befejezést! Megszólalt a lelkiismeretük. Ehelyett azonban arra utaltak, hogy „helyi földintézményeket" kell szervezni, de *áruló módon hallgattak* arról, hogy a duma, mármint a duma kadet többsége, nyilvánvalóan azt akarja, hogy ezeket az intézményeket a *földesurak* és a *hivatalnokok* szervezzék).

Szégyen, gyalázat, népképviselő urak! Gyalázat, hogy úgy tesznek, mintha nem értenék meg azt, amit ma már a legeldugottabb faluban élő orosz muzsik is megért, vagyis hogy a papíron meglevő törvény és a való élet Oroszországban szöges ellentétbe került egymással, hogy az állítólag alkotmányos, szigorúan törvényes munka békés útján *lehetetlen* elérni azt, hogy az egész föld ténylegesen átmenjen a parasztok birtokába, és hogy az egész nép teljes szabadsághoz jusson. Nem kellett volna vállalkozniok arra, hogy válaszolnak a kormánynak, ha nem volt önökben és nincs önökben annyi elszántság, hogy a kamarilla reakciós *igazára* válaszolva ugyanolyan határozottan megírják, ugyanolyan nyíltan megmondják a maguk forradalmi igazát. A néphez szóló felhívás nem szerepel a dumával foglalkozó törvényekben: üljenek hát nyugodtan a maguk „interpellációin", bölcs törvényhozók, és ne üssék bele az orrukat olyan területre, amelyen nem mernek és nem tudnak nyíltan birokra kelni a reakciósokkal, a gyakorlat embereivel, a harc embereivel!

Ha meg valaki felhívást intéz a néphez, írja meg az igazat, a színtiszta igazságot, a keserű és semmivel sem szépített igazságot. Mondja azt a népnek:

Parasztok! A kormány felhívással fordult hozzátok. A miniszterek nem akarnak nektek sem földet, sem szabadságot adni. A miniszterek teketória nélkül, az egész kormányzat nevében, a duma ellen beszélnek, bár papíron a duma a kormány része.

Parasztok! Valójában a miniszterek nem mások,

mint éppen Oroszország önkényuralmi kormánya. A népképviselőket, a ti duma-képviselőiteket semmibe sem veszik, gúnyt űznek belőlük, mert rendőri törvénycsavarással húzzák-halasztják a dolgot. Nevetnek a nép követeléseinek hallatára, s mintha mi sem történt volna, folytatják régi politikájukat: tovább gyilkolnak, erőszakoskodnak, rabolnak, pogromokat rendeznek.

Parasztok! Tudjátok meg, a duma erőtlen ahhoz, hogy földet és szabadságot adjon nektek. A dumának kezét-lábát béklyóba verik a rendőrkormányzat törvényei. El kell érnünk azt, hogy a népképviselőknek teljhatalmuk legyen, hogy az egész államhatalom az ő kezükben legyen. Akartok földet és szabadságot? Harcoljatok egy össznépi alkotmányozó gyűlésért, harcoljatok azért, hogy mindenütt teljesen leváltsák a régi hatalmat, harcoljatok a teljesen szabad választásokért!

Parasztok! Tudjátok meg, hogy senki sem szabadít fel benneteket, ha magatok nem szabadítjátok fel magatokat. A munkások megértették ezt, s harcukkal kicsikarták az október 17-i engedményeket. Értsétek meg hát ezt ti is. Csak akkor váltok forradalmi néppé, vagyis olyan néppé, amely tudja, miért kell harcolnia, olyan néppé, amely tud harcolni, olyan néppé, amely le tudja győzni az elnyomókat. Használjátok fel duma-képviselőiteket, a dumában ülő szószólóitokat, fogjatok össze még jobban, még szorosabban egész Oroszországban, s készüljetek fel a nagy harcra. Ha nem harcoltok, nem kaptok sem földet, sem szabadságot. Ha nem harcoltok, erőszakkal rátok kényszerítik a nyomorbadöntő megváltást, rátok kényszerítik a földesurak és a hivatalnokok földbizottságait, akik ugyanúgy behálóznak és megrabolnak benneteket, mint 1861-ben tették.

Parasztok! Mindent megteszünk, amit csak megtehetünk az érdeketekben a dumában. Vívjátok végig magatok harcotokat, ha csakugyan azt akarjátok, hogy Oroszországban megszűnjön az a rendszer, amely most, a duma összeülése után is fennmaradt.

* *
*

De nevetséges dolog ilyen felhívást csak javasolni is a dumában.

Hát nem? S nem nevetséges az is, ha a begyepesedett orosz udvarnokok régi nyelvezetén írnak „felhívásokat a néphez", mint ahogy ezt a kadetok és (szégyenükre legyen) a trudovikok teszik? A nép van a dumáért, vagy pedig a duma a népért? A szabadság van a dumáért, vagy pedig a duma a szabadságért?

* *
*

Olvassák csak fel minden parasztgyűlésen a kadetok felhívását, a trudovikok felhívását és a mi felhívásunkat! Majd meglátjuk, mit válaszolnak a parasztok, ha megkérdezzük, kinek van igaza.

„Eho" 12. sz.
1906 július 5.

A DUMA-PÁRTOK ÉS A NÉP

A duma tegnapi ülésén a néphez intézendő felhívás kérdésében lezajlott viták rendkívül értékes anyagot szolgáltattak a nagy tömegek politikai neveléséhez.

A néphez intézendő felhívás kérdése az élethez olyan közelállónak bizonyult, hogy a különböző politikai pártok igazi lényege a lehető legvilágosabban megmutatkozott. Ebben a kérdésben a duma a reakciós önkényuralom (a „kormány-közlemény") és a forradalmi nép harapófogójába került; a forradalmi népnek a dumán kívül vivott harca, mondhatni, minden hasadékon és minden résen át behatolt a Tauriai Palotába. Amint megindult a vita, a formaságokról és a részletkérdésekről elkerülhetetlenül át kellett térni a kérdés lényegére.

Miért kell a dumának felhívást intéznie a néphez ? Ez a kérdés parancsolóan merült fel a duma előtt. Ez a kérdés rányomta bélyegét az egész vitára. Az egész vitát éppen arra a síkra terelte, amelyen mi tegnapi vezércikkünkben* felvetettük: válaszoljon-e a duma a kormány harcos nyilatkozatára ugyancsak harcos nyilatkozattal ? vagy egyáltalán ne válaszoljon rá ? vagy igyekezzen elsimítani a nézeteltéréseket és enyhíteni az élet által megütött éles hangot, tompítani a kérdésfelvetés élét ?

A kezdeményezést a duma jobboldala vette kezébe. Petrazsickij jobboldali kadet azon volt, hogy elnapolják a kérdés megvitatását. A jobboldali kadetot persze támogatták az októbristák. Nyilvánvalóvá vált, hogy az ellenforradalom fél a néphez szóló duma-felhívástól.

---

* Lásd ebben a kötetben 84—88. old. — *Szerk.*

A reakció határozott fellépésével hozzájárult a duma egész baloldalának tömörüléséhez. A kérdés elnapolására tett javaslatot leszavazták. A vita alapján teljesen világosan kirajzolódik a duma három fő irányzata. A „jobboldal" (az októbristák és a kadetoknak egy része) — a parasztmozgalom „megnyugtatása" mellett foglalt állást, és ezért *ellenzett* mindenféle felhívást. A „centrum" (a kadetok és bizonyára a legtöbb pártonkívüli) — a parasztmozgalom „megnyugtatása" mellett, s ezért egy *megnyugtató* felhívás kiadása *mellett* szállt síkra. A „baloldali" irányzat (a trudovikok, úgylátszik csak egy részük, és a szociáldemokraták) szerint meg kell magyarázni a népnek, hogy *nem lehet* „nyugodtan és tétlenül várni", s ezért *forradalmi*, nem pedig „megnyugtató" felhívás mellett tört lándzsát.

A trudovik Zsilkin, a lengyel Lednicki, a szociáldemokrata Ramisvili fejezte ki a legszemléltetőbb formában ennek az utóbbi irányzatnak a nézeteit. „A lakosság utolsó, szinte gyerekes reményeibe kapaszkodik" — mondotta Zsilkin. „Nem békéről, csendről és nyugalomról, hanem a régi hatalom ellen vívott szervezett harcról beszélek... Talán az Állami Duma létrejötte a békének és nyugalomnak köszönhető?" S az októberi harcról szólva a szónok, a baloldal tapsa közepette, felkiáltott: „Éppen ennek a «rendbontásnak» köszönhetjük azt, hogy most itt vagyunk." „Ebben az általános értelemben — mondotta igen helyesen a szónok — egyáltalán nem kielégítő a néphez szóló ama felhívás, amelyet a bizottság javasol nekünk" (csakhogy hozzá kellett volna tenni: s nem kielégítő a trudovikok tervezete sem, amelyben nincsenek meg azok a gondolatok és tételek, amelyeket Zsilkin beszédében kifejtett). „Hangsúlyoznunk kell és végre ki kell mondanunk, hogy nem a béke és a nyugalom, hanem a szó jó és nagyszerű értelmében vett nyugtalanság az, ami szervezheti a tömegeket"...

Lednicki még attól sem riadt vissza, hogy tegnap használt kifejezéseink közül az egyik legélesebbet átvegye, s *„szánalmasnak"* mondta a javasolt felhívást. Ramisvili is kifogást emelt „az ellen, hogy a népet a kérdés megoldásának békés és nyugodt bevárására szólítsák fel", s

kijelentette: *„csakis a forradalmi út — a helyes út“* (a „Nasa Zsizny“ beszámolója szerint idézzük). Azt is kijelentette, hogy okvetlenül beszélni kell a föld *megváltás nélküli* átadásáról.

A kadetok és a „pártonkívüliek“ többsége éppen a „megnyugtató“ felhívás mellett foglalt állást, elítélt minden forradalmi lépést (Kotljarevszkij Lednickivel szemben), azt bizonygatta, hogy a felhívás „a földbirtokosok szempontjából“ hasznos (Jakuskin kadet).

Volkonszkij feketeszázas Szkirmunttal és Petrazsickij jobboldali kadettal együtt azt bizonygatja, hogy a felhívás „veszélyes“, mert lángra lobbanthatja a forradalmat, és utal a *törvényre*, amely szerint az agrártervezetet még el kell fogadtatni a dumával, majd beterjeszteni az Államtanácsnak stb. stb. stb.

Az irányzatok nagyszerűen kirajzolódtak. Újra meg újra kitűnt, hogy a kadetok ingadoznak a reakció és a forradalom, a régi hatalom és a nép között. Az események újra meg újra megmutatták, milyen rövidlátó és ostoba „a kadetok támogatásának“ taktikája, az a taktika, amely csak gyengíti a szociáldemokrácia és a forradalmi demokrácia forradalmi pozícióját a dumában. Az események újra meg újra megmutatták, hogy a szociáldemokraták önálló fellépésükkel a maguk oldalára vonhatják még a trudovikok egy részét is, sőt bizonyos mértékig éket verhetnek a kadetok sorai közé.

Maga a politikai helyzet elkerülhetetlenül meghatározza a szociáldemokrata párt taktikáját. A jobbszárnyhoz tartozó szociáldemokraták minden erőlködése ellenére eddig *nem került sor* arra, hogy a kadetokat bármiféleképpen támogassuk, de szerencsére sor került arra, hogy a proletariátus a parasztképviselők egy részének támogatásával önálló politikát folytasson. Nem került sor az opportunisták által kitalált, kiagyalt megoszlásra: a jobboldaliak szemben a kadetokkal, a trudovikokkal és a szociáldemokratákkal együttvéve. De sor került egy *forradalmi* megoszlásra: a szociáldemokraták és a trudovikok szemben a jobboldaliakkal, a kadetok legteljesebb ingadozása mellett.

Szociáldemokrata képviselőink sajnos nem használ-

ták ki teljesen a rendkívül kedvező helyzetet. Az általános vita során okvetlenül be kellett volna terjeszteniök *saját*, szociáldemokrata tervezetüket a néphez szóló felhívásra vonatkozólag. Politikájuk csak ebben az esetben lett volna a proletariátus *osztály*pártjának, a forradalom *élcsapatának* képviselőihez méltó, következetesen és teljesen *önálló* politika. Csak ebben az esetben nem vesztek volna el a vitában Ramisvili, Zsilkin és Lednicki helyes gondolatai, hanem találkoztak volna, megszilárdultak volna, formát öltöttek volna a forradalmi szociáldemokrácia határozott és világos platformjában.

Már csak azt kívánhatjuk, hogy szociáldemokrata duma-frakciónk vonja le a tanulságokat a dumában egyre gyakrabban és gyakrabban kialakuló csoportosulásokból, hogy határozottabban lépjen a teljesen önálló proletár politika útjára, és — amikor a felhívástervezet egyes pontjainak megvitatására kerül sor — legalább részben köszörülje ki a csorbát, vagyis önálló, következetesen forradalmi fogalmazásokat terjesszen be.

A néphez szóló felhívás szociáldemokrata tervezete, még ha ezt éppen csak felolvasnák a dumában, már ezáltal is igen nagy mértékben előmozdítaná a forradalmi harc egybeolvadását és fejlődését, s a szociáldemokrácia oldalára vonná a forradalmi parasztság legjobbjait.

„Eho" 13. sz.
1906 július 6.

A REAKCIÓ ÖSSZEESKÜVÉSEI ÉS A POGROMLOVAGOK FENYEGETÉSEI

A „Rosszija" című lapot a pogromlovagok kormánya szubvencionálja, mert terjeszti ennek a kormánynak a nézeteit.

A néphez szóló duma-felhívás tervezetével kapcsolatban ez a kormánylapocska a legfenyegetőbb hangot üti meg. A lap ijesztgeti a dumát, s azt bizonygatja, hogy a tervezett lépés törvénytelen is, „észszerűtlen" is, „forradalmi" is stb. A kadet „Recs" ma már teljesen frontot változtatott, és a felhívás ellen foglal állást; nyilván megijedt a kormány előtt csúszó-mászó sajtó fenyegetéseitől.

Csak úgy árad a sok fenyegetés. A mai „Rosszija" a kadet kormány kérdéséhez hozzászólva ezt írja: „Ha Vlagyimir Krasznoje Szolniskónak a rend megteremtésére alkalmas eszközként azt javasolnák, hogy bízza rá Oroszország kormányzását Szolovej Razbojnyikra, ő bizonyára egy sokkal egyszerűbb eszközt javasolna: végezzenek Szolovej Razbojnyikkal Ilja Muromec segítségével. *Ez, mint köztudomású, segített is.*"

Ez az „Ilja Muromec", aki „végezni" akar az oroszországi forradalommal, mint kitűnik, nem más, mint *a nemzetközi ellenforradalmi hadsereg.* „A külföldi hatalmak és az oroszországi helyzet" című cikkben („Rosszija" 170. sz.) a kormánylapocska nem naivitásból, hanem ugyancsak fenyegetőzés céljából *megmagyarázza,* miért kell a külföldi hatalmaknak aktívan beavatkozniok Oroszország belügyeibe.

A kormánylapocska magyarázata rendkívül tanulságos és igen hasznos. A nemzetközi ellenforradalom fi-

gyelemmel kíséri Oroszországot, „minden eshetőségre" tömöríti és előkészíti ellene erőit. „A császári német kormány — írja a „Rosszija" — teljesen tisztában van a kialakult helyzettel (vagyis azzal, hogy „Oroszország mai helyzete mindenekelőtt a külföldi forradalmi elemek hatásának eredménye"), s ezért számos megfelelő intézkedést foganatosított, amelyeknek meg is lesz a kívánt eredményük."

Ezeknek az intézkedéseknek az a céljuk, hogy előkészítsék Németország és vele együtt Ausztria katonai erőit arra, hogy benyomuljanak Oroszországba, ha győzelemre jutna vagy felülkerekedne a szabadság. A berlini kormány erre vonatkozólag már megállapodott az osztrák kormánnyal. Mindkettő elismerte, hogy „bizonyos körülmények között az oroszországi belügyekbe való aktív beavatkozás ennek a mozgalomnak (mármint a forradalmi mozgalomnak) az elfojtása vagy korlátozása céljából — kívánatos és hasznos volna". Emellett leszögezték, hogy beavatkozásra csak az orosz kormány határozott és világos kívánsága esetén kerülhet sor.

Ausztriában, Galíciában, az orosz határon, ahol attól is tartanak, hogy esetleg elterjed egy orosz típusú agrármozgalom, három hadtestet vontak össze. Galícia helytartója, aki emellett orosz földbirtokos is, június 26-án még felhívást is intézett a lakossághoz, amelyben figyelmeztette, hogy minden forrongást a legerélyesebb módon el fognak fojtani.

A nemzetközi ellenforradalom összeesküvése tehát kétségtelen tény. Az orosz kormány az orosz nép ellen külföldi csapatokat hív segítségül. Erre vonatkozólag folytak és folynak tárgyalások, s ezek a tárgyalások máris eléggé határozott tartalmú megállapodásra vezettek.

Hadd tudják meg a munkások és a parasztok, hogy a kormány elárulja a hazát azért, hogy a pogromlovagok bandájának uralmát biztosítsa. Mindig így volt ez, s így is lesz. A történelem arra tanít, hogy az uralkodó osztályok mindig mindent, a szó szoros értelmében mindent feláldoztak: a vallást, a szabadságot, a hazát, ha az elnyomott osztályok forradalmi mozgalmának elfojtásáról volt szó. A legkisebb kétség sem fér ahhoz, hogy ugyanezt megteszik

az orosz kormány pogromlovagjai is, hogy máris ilyen lépést készítenek elő.

De ne féljenek a munkások és parasztok ettől a lépéstől. Oroszország kormányának vannak ugyan nemzetközi tartalékai: Németország, Ausztria és más országok reakciós kormányai. De nekünk is van egy hatalmas nemzetközi forradalmi tartalékunk: Európa szocialista proletariátusa, amely Németországban egy hárommilliós pártba, s általában valamennyi európai országban erős pártokba szerveződött. Üdvözöljük kormányunknak a reakció nemzetközi tartalékához intézett felhívását: ez a felhívás, először is, Oroszország legelmaradottabb elemeinek is felnyitja majd a szemét, és óriási szolgálatot tesz nekünk a monarchiába vetett hit lerombolásában, s másodszor, ez a felhívás mindennél jobban kiterjeszti az orosz forradalom bázisát és működési területét azáltal, hogy az oroszországi forradalmat nemzetközi forradalommá szélesíti.

Sok szerencsét, Trepov úrék! Lőjenek csak! Hívják csak az osztrák és a német ezredeket az orosz parasztok és munkások ellen! Mi a harc kiterjesztése mellett vagyunk, mi a nemzetközi forradalom mellett vagyunk!

* *
*

A nemzetközi összeesküvés *általános* jelentőségének értékelése mellett azonban nem szabad megfeledkeznünk az orosz pogromlovagok kis, *részleges* céljairól sem. Már megállapítottuk, hogy a „Rosszija" cikke nem a naivitás szüleménye. A „Miszl" téved, amikor így vélekedik. Nincs itt szó sem „naivitásról", sem „cinizmusról", sem „szószátyárkodásról". A cikkben a kadetokat előre megfontolt szándékkal *fenyegetik*. A pogromlovagok kormánya fél a néphez szóló duma-felhívástól, és *fenyegeti a kadetokat*: „ne merészeljétek ezt megtenni! különben szétkergetem a dumát és segítségül hívom az osztrák és a német ezredeket! Én már felkészültem."

Az ostoba kadetok máris megijedtek, és aljas módon hátrálnak, mint ahogy ezt a mai „Recs" bebizonyította. A kadetokra csak rá kell ijeszteni, máris készek meghátrálni...

A proletariátus nem ijed meg a pogromlovagok kor-

mányának szánalmas fenyegetéseitől. A proletariátus megőrzi *önálló* hadállásait, nem engedi magát megijeszteni a megijedt kadet kísértetével.

Ismétlem: lőjenek csak, Trepov úrék! Terjesszék ki a forradalom harci mezejét! A nemzetközi proletariátus résen lesz!

„Eho" 14. sz.
1906 július 7.

A DUMA FELOSZLATÁSA ÉS A PROLETARIÁTUS FELADATAI[30]

A megírás ideje: 1906 július.
Megjelent külön brosúra formájában a „Novaja Volna" kiadásában. 1906 július.

A duma feloszlatása egy sereg rendkívül fontos kérdést vet fel a munkáspárt előtt. Vegyük a legfontosabbakat: 1) általános értékelést kell adnia arról, milyen hatással van ez a politikai esemény forradalmunk további menetére; 2) meg kell határoznia a további harc tartalmát és e harc jelszavait; 3) meg kell határoznia ennek a további harcnak a formáját; 4) ki kell választania a harc időpontját, vagyis helyesebben, számba kell vennie azokat a körülményeket, amelyek segítségére lehetnek a harc időpontjának helyes megválasztásában.

Térjünk ki röviden ezekre a kérdésekre.

I

A duma feloszlatása a legszemléltetőbben és a legvilágosabban igazolta azoknak a nézeteit, akik óva intettek attól, hogy megtéveszteni engedjük magunkat a duma „alkotmányos" külsejétől és az 1906 második negyedévében folytatott oroszországi politika alkotmányos — ha lehet ezt a kifejezést használni — felszínétől. Azokat a „nagy szavakat", amelyeket a kadetok (és a kadetbarátok) a duma előtt, a duma összeülésekor és általában a dumával kapcsolatban garmadával összehordtak, az élet most egész nyomorúságos mivoltukban leleplezte.

Figyeljünk csak meg egy érdekes tényt: a dumát *szigorúan alkotmányos alapon* oszlatták fel. Nincs itt szó semmiféle „szétkergetésről". Nincs itt szó törvénytiprásról. Ellenkezőleg, szigorúan törvényes keretek között

történt minden, pontosan úgy, mint bármelyik „alkotmányos monarchiában". A legfelsőbb hatalom az „alkotmány" alapján feloszlatta a képviselőházat. Ennek meg ennek a cikkelynek az alapján feloszlatta az adott „képviselőházat", s *ugyanezzel a rendeletével* (örvendjenek, törvénytisztelők!) kitűzte az új választásokat, illetve megállapította az új duma összehívásának időpontját.

S éppen ebben nyomban megmutatkozott, mennyire látszólagos az oroszországi alkotmány, mennyire fiktív a hazai parlamentarizmus, vagyis bebizonyosodott az, amit a baloldali szociáldemokraták 1906 egész első félévében mindvégig oly kitartóan hangoztattak. S most nemcsak holmi „szűklátókörű és fanatikus" „bolsevikok", hanem még a legbékésebb legalista liberálisok is elismerték, *magatartásukkal* ismerték el az oroszországi alkotmánynak ezt a sajátos jellegét. Ezt elismerték a kadetok, hiszen a duma feloszlatására azzal válaszoltak, hogy tömegesen „kimenekültek külföldre", Viborgba, hogy a törvényeket megszegő kiáltványt adtak ki[31], — válaszoltak és válaszolnak rá a rendkívül mérsékelt „Recs"-nek a cikkeivel, amely kénytelen elismerni, hogy itt *ténylegesen* az önkényuralom helyreállításáról van szó, hogy Szuvorin akaratlanul is kifecsegi az igazat, amikor azt írja, hogy aligha fogja megérni az új dumát[32]. A kadetok az „alkotmány" helyett egyik pillanatról a másikra a forradalomba vetették minden reményüket, — s ez a fordulat a legfelsőbb hatalomnak egyetlen szigorúan alkotmányos keretek között tett lépése következtében történt. Pedig tegnap még azzal kérkedtek a kadetok a dumában, hogy ők „a dinasztia védőpajzsát" tartják és hogy a szigorú alkotmányosság hívei.

Az élet logikája erősebb az alkotmányjogi tankönyvek logikájánál. A forradalom tanít.

Mindaz, amit a „bolsevik" szociáldemokraták a kadetok győzelmeiről írtak (v. ö. N. Lenin „A kadetok győzelme és a munkáspárt feladatai" című brosúrájával*), ragyogóan beigazolódott. Nyilvánvalóvá vált, mennyire egyoldalúak és rövidlátók a kadetok. Az alkotmány-

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 197—282. old. — *Szerk.*

illúziókat — ezt a madárijesztőt, amelyről megismerték a sziklaszilárd bolsevikot — most már senki sem tekinti másnak, mint illúzióknak, kísértetnek, csalóka délibábnak.

Nincsen duma! — tör ki vad ujjongással a „Moszkovszkije Vedomosztyi"[33] és a „Grazsdanyin"[34]. Nincsen alkotmány! ismételgetik csüggedten alkotmányunk alapos ismerői, a kadetok, akik oly mesterien hivatkoztak rá, akik annyira élvezték paragrafusait. A szociáldemokraták nem fognak sem ujjongani (a dumából is kicsikartuk, amit ki lehetett csikarni belőle), sem elcsüggedni. A népnek annyi haszna volt — mondják majd —, hogy szertefoszlott egyik illúziója.

Igen, a kadet párt révén az egész orosz nép tanul, nem könyvből, hanem saját forradalmából, abból a forradalomból, amelyet ő maga vív. Egyik alkalommal azt mondtuk, hogy a kadetok révén a nép leküzdi első burzsoá szabadság-illúzióit, a trudovikok révén pedig leküzdi utolsó burzsoá szabadság-illúzióit*. A kadetok arról ábrándoztak, hogy a régi hatalom megdöntése *nélkül* meg lehet szabadulni a hűbéri rendtől, az erőszaktól, a zsarnokságtól, a barbárságtól, az önkényuralomtól. A kadetok már csődbe jutottak korlátolt ábrándjaikkal. A trudovikok arról ábrándoznak, hogy az árugazdaság megszüntetése *nélkül* meg lehet szabadulni a tömegnyomortól, az embernek ember által való kizsákmányolásától, de ők is csődbe fognak jutni, mégpedig a közeljövőben, ha majd forradalmunk eljut forradalmi parasztságunk teljes győzelméig.

A kadetok gyors felemelkedése, a választáson aratott szédítő győzelmeik, a kadet dumában elért sikereik, a „szeretett uralkodó" egyetlen tollvonásától oly hamar beállt csődjük (ez a „szeretett uralkodó", mondhatni, szemenköpte Rogyicsevet, aki szerelmet vallott neki), — mindezek komoly politikai jelentőségű események, mindezek a *nép* forradalmi fejlődésének szakaszai. A nép, vagyis a lakosság nagy tömege 1906-ig általában még nem érett meg az öntudatos forradalmiságra. Mindenki felismerte, hogy az önkényuralom elviselhetetlen, mindenki felismerte azt is, hogy a hivatalnok-kormány alkalmatlan, mindenki fel-

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 481. old. — *Szerk.*

ismerte azt is, hogy népképviseletre szükség van. De hogy a régi hatalom összeegyeztethetetlen a *hatalommal rendelkező* népképviselettel, ezt a nép még nem ismerhette fel és nem érezhette. Ehhez, mint kitűnt, szüksége volt még külön tapasztalatokra — a kadet dumával szerzett tapasztalatokra.

A kadet duma rövid élete folyamán *szemléltetően* megmutatta a népnek, milyen különbség van *a hatalommal nem rendelkező és a hatalommal rendelkező* népképviselet között. A mi jelszavunk, az alkotmányozó gyűlés (vagyis a *teljhatalmú* népképviselet) jelszava, igen helyesnek bizonyult, de az élet, vagyis a forradalom, hosszabb és tekervényesebb úton vezetett el hozzá, mint ahogy ezt előre láthattuk volna.

Vessünk egy pillantást a nagy oroszországi forradalom főbb szakaszaira, és meglátjuk, hogyan jutott el a nép *tapasztalatok alapján*, fokról fokra az alkotmányozó gyűlés jelszavához. Itt van például a „bizalom" időszaka, 1904 vége. A liberálisok örömmámorban úsznak. Előtérbe léptek. Az állhatatlanabb szociáldemokraták még azt is mondják, hogy az adott pillanatban *két* fő erő létezik: a liberálisok és a kormány. S lám, a *népet* áthatja a „bizalom" eszméje, s „bizalommal" felvonul január 9-én a Téli Palota elé. A „bizalom" időszaka a porondra visz egy *harmadik* erőt, a proletariátust, s megveti az alapját annak, hogy a nép igen *bizalmatlan* legyen az önkényuralmi kormánnyal szemben. A „bizalom" időszaka azzal végződik, hogy a nép nem hajlandó többé hinni a kormánynak a „bizalomról" hangoztatott *szavaiban*.

A következő szakasz. Megígérik a Buligin-dumát. A bizalmat tett igazolja. Összehívják a népképviselőket. A liberálisok örömmámorban úsznak, a választásban való részvételre szólítanak fel. A liberális professzorok, mint ahogyan az illik is a burzsoáziának ezekhez az „ideológiai" csatlósaihoz, arra szólítják fel a diákokat, hogy tanuljanak és ne foglalkozzanak forradalommal. Az állhatatlanabb szociáldemokraták felülnek a liberálisok érveinek. Színre lép a nép. A proletariátus az októberi sztrájkkal elsöpri a Buligin-dumát és kivívja a szabadságot, kivívja a formáját és tartalmát tekintve teljesen alkotmányos kiált-

ványt. A nép saját tapasztalatai alapján meggyőződik arról, hogy nem elég ígéretet kapni a szabadságra, hanem az is szükséges, hogy *legyen ereje megragadni* a szabadságot.

Menjünk tovább. A kormány decemberben elveszi a szabadságot. A proletariátus felkel. Az első felkelést leverik. De a Moszkva utcáin vívott szívós, elszánt fegyveres harc elkerülhetetlenné teszi a duma összehívását. A proletariátus bojkottja nem jár sikerrel. A proletariátus nem volt elég erős ahhoz, hogy meghiúsítsa a Vitte-dumát. A kadetok megtöltik a dumát. A népképviselet befejezett tény. A kadetok örömmámorban úsznak. Örömrivalgásaiknak se vége, se hossza. A proletariátus szkeptikusan várakozó álláspontra helyezkedik.

A duma megkezdi munkáját. A szabadságjogok csekély kiterjesztését a nép sokkal jobban használja ki, mint a kadetok. A kadet duma most a nép *mögött* marad hangulata és határozottsága tekintetében. A kadet duma időszaka (1906 május—június) a kadetoknál *baloldalibb* pártok legnagyobb sikereinek időszaka: a trudovikok túlszárnyalják a kadetokat a dumában, a népgyűléseken szidják a kadetokat félénkségükért, növekszik a szociáldemokraták és a szociálforradalmárok sajtója, erősödik a forradalmi parasztmozgalom, egyre gyakrabban vannak forrongások a hadseregben, a decemberben kimerült proletariátus friss erőre kap. A kadet alkotmányosság időszaka nem a kadet és nem az alkotmányos mozgalom, hanem a forradalmi mozgalom időszakának bizonyul.

Ez a mozgalom *elkerülhetetlenné teszi* a duma feloszlatását. A tapasztalatok bebizonyítják, hogy a kadetok — csak „tajték a víz felszínén". Az ő erejük — a forradalom erejéből fakad. A forradalomra pedig a kormány a dumának lényegében forradalmi (bár formájában alkotmányos) feloszlatásával felel.

A nép *tapasztalatok* alapján meggyőződik arról, hogy a népképviselet *nulla*, ha nincsen teljhatalma, ha a régi hatalom hívta egybe, ha mellette sértetlenül megmarad a régi hatalom. Az események objektív menete folytán már nem az a kérdés, hogy a törvényeket, az alkotmányt így vagy amúgy fogalmazzák-e meg, hanem az, hogy kié a *hatalom*, a reális hatalom. Minden törvény, minden

választott képviselő — *nulla*, ha nincs hatalma. Erre *tanította meg* a népet a kadet duma. Béke hamvaira, és használjuk fel jól tanulságait.

II

Ilymódon eljutottunk a második kérdéshez: a küszöbönálló harc objektív, történelem diktálta tartalmának és e harcban kitűzendő jelszavaknak a kérdéséhez.

Az állhatatlanabb szociáldemokraták, a mensevikek, ebben a kérdésben is ingadoztak. Első jelszavuk így hangzott: harcoljunk azért, hogy *újra összeüljön a duma* az alkotmányozó gyűlés egybehívása céljából. A Pétervári Bizottság tiltakozik. A jelszó badarsága nagyon is szembeötlő. Ez már nem is opportunizmus, hanem egyszerűen zagyvaság. A Központi Bizottság egy lépéssel előbbre megy. Jelszava: *harcoljunk a kormány ellen a duma védelmében alkotmányozó gyűlés egybehívása céljából.* Ez természetesen jobb. Ez már nincs messze ettől a jelszótól: harcoljunk az önkényuralmi kormányzat *megdöntéséért* egy alkotmányozó gyűlésnek forradalmi úton való egybehívása céljából. A duma feloszlatása kétségtelenül ok arra, hogy az egész nép harcoljon *hatalommal rendelkező* népképviseletért: ebben az értelemben a „duma védelmében" kitűzött jelszó nem egészen elfogadhatatlan. De hiszen éppen arról van szó, hogy *ebben az értelemben* ezt a jelszót már mi is elfogadjuk, amikor elismerjük, hogy a duma feloszlatása *ok* a harcra. Az olyan fogalmazás ellenben, hogy „a duma védelmében", ha nem magyarázzák meg *ebben* (vagyis az imént említett) értelemben, homályos marad és esetleg kétségeket támaszt, esetleg visszavezet a bizonyos fokig már túlhaladott, régi *kadet* dumához, egyszóval ez a fogalmazás számos helytelen és káros, „retrográd" gondolatot szül. Az, ami ebben a fogalmazásban helyes, teljes egészében és maradéktalanul benne van a harcról szóló határozatunk *motívumaiban*, abban a *magyarázatában*, amelyben rávilágítunk arra, hogy a duma feloszlatása miért elég fontos alkalom.

Egy marxistának semmiképpen sem szabad elfelejtenie,

hogy a *közvetlenül* küszöbönálló harcnak a jelszava nem vezethető le egyszerűen és közvetlenül bizonyos programm *általános* jelszavából. Nem elég, ha programmunkra hivatkozunk (lásd a programm végén: az abszolutizmus megdöntése és alkotmányozó gyűlés stb.), hogy meghatározzuk a közvetlenül *most* küszöbönálló, 1906 nyarán vagy őszén várható harc jelszavát. Ehhez számba kell vennünk a *konkrét* történelmi helyzetet, figyelemmel kell kísérnünk a forradalom egész fejlődését és folyamatos menetét, s feladatainkat nemcsak a programm elveiből kell levezetnünk, hanem a mozgalom *előző* lépéseiből és szakaszaiból is. Csak ez az elemzés lesz ténylegesen történelmi elemzés, márpedig dialektikus materialistáknak ezt kell nyújtaniok.

Éppen az ilyen elemzés mutatja, hogy az objektív politikai helyzet nem azt a kérdést *vetette fel*, hogy *van-e* népképviselet, hanem azt, hogy *hatalommal* rendelkező képviselet-e ez a népképviselet.

A kadet duma bukásának objektív oka nem az, hogy nem tudta kifejezni a nép szükségleteit, hanem az, hogy nem birkózott meg a *hatalomért* vívandó harc *forradalmi* feladatával. A kadet duma alkotmányos szervnek képzelte magát, a valóságban azonban forradalmi szerv *volt* (a kadetok szidtak minket, amiért a dumát a forradalom szakaszának vagy eszközének tekintettük, de az élet teljesen igazolta a *mi nézetünket)*. A kadet duma a *kormány* elleni harc szervének képzelte magát, a valóságban pedig az egész régi hatalom *megdöntéséért* vívott harc szerve volt. Így volt ez a gyakorlatban, mert ezt követelte az adott gazdasági helyzet. De *erre* a harcra a kadet duma-féle szerv, *mint kitűnt*, „alkalmatlan" volt.

A legelmaradottabb paraszt most akarva, nem akarva tudatára ébred annak, hogy semmit sem ér a duma, semmit sem ér semmiféle duma, ha a *népnek nincs hatalma*. De hogyan jusson hatalomhoz? *Meg kell döntenie* a régi hatalmat, és meg kell teremtenie egy új, népi, szabad, választott hatalmat. *Vagy* megdönti a régi hatalmat, *vagy* el kell ismernie, hogy a forradalom feladatai olyan mértékben, amilyenben ezeket a parasztság és a proletariátus kitűzi, megvalósíthatatlanok.

Így vetette fel a kérdést maga az *élet*. Így vetette fel

a kérdést az 1906-os év. Így vetette fel a kérdést a kadet duma feloszlatása.

Természetesen nem kezeskedhetünk azért, hogy a forradalom egycsapásra megoldja majd ezt a kérdést, hogy a harc könnyű, egyszerű lesz, hogy a győzelem teljesen és feltétlenül biztosítva van. Soha senki nem kezeskedik semmi ilyesmiért a harc megindulása előtt. A jelszó nem biztosíték az egyszerű és könnyű győzelemre. A jelszó megmutatja azt a *célt*, amelyet az *adott* feladatok megvalósítása érdekében el kell érni. Azelőtt ilyen közvetlenül adott feladat volt általában egy népképviselet megteremtése (vagy összehívása). Most ilyen feladat az, hogy *hatalmat* biztosítsunk a népképviseletnek. Ez pedig azt jelenti, hogy meg kell szüntetnünk, szét kell rombolnunk, *meg kell döntenünk* a régi hatalmat, meg kell döntenünk az önkényuralmi kormányt.

Ha ezt a feladatot nem oldjuk meg *teljesen*, *akkor* a népképviseletnek *sem lehet* teljes hatalma, következésképpen nem lehet elég biztosítékunk arra sem, hogy ezt az új népképviseletet nem éri utól a kadet duma sorsa.

Az objektív helyzet most azt tűzi napirendre, hogy ne a népképviseletért, hanem olyan körülmények megteremtéséért harcoljunk, amelyek között a népképviseletet nem lehet szétkergetni vagy feloszlatni, s nem lehet komédiává alacsonyítani, mint ahogy ezt Trepovék és társaik a kadet dumával tették.

III

A közelgő harc valószínű formáját részben e harc tartalma, részben a nép forradalmi harcának és az önkényuralom ellenforradalmi harcának előző formái határozzák meg.

Ami a harc tartalmát illeti, már rámutattunk arra, hogy a két éve tartó forradalomban hogyan vált a mai napig mindinkább a régi hatalom megdöntése a harc fő céljává. E cél csak az egész nép fegyveres felkelésével érhető el teljesen.

Ami a harc előző formáit illeti, ezen a téren a tömeg-

mozgalom, az egész népet felölelő mozgalom „legújabb vívmánya" Oroszországban az általános sztrájk és a felkelés. 1905 utolsó negyedéve szükségképpen kitörölhetetlen nyomokat hagyott a proletariátusnak, a parasztságnak, a hadsereg öntudatos részének és a különféle értelmiségi szakmai egyesületek demokratikus részének tudatában és hangulatában. Egészen természetes tehát, hogy az első gondolat, amely a duma feloszlatása után a harcképes elemek legszélesebb tömegeinek fejébe ötlött, az általános sztrájk volt. Szinte kétségbe sem vonta senki, hogy a duma feloszlatására a méltó válasz *feltétlenül* egy országos sztrájk.

Az a tény, hogy általában ez volt a vélemény, bizonyos mértékig hasznos volt. Az ösztönös és részleges kitörésektől a forradalmi szervezetek majdnem mindenütt tudatosan és rendszeresen *visszatartották* a munkásokat. Ezt jelentik Oroszország legkülönbözőbb helyeiről. Az október—decemberi események tapasztalatai kétségtelenül hozzájárultak ahhoz, hogy sokkal nagyobb mértékben, mint azelőtt, az *általános és egyidejű* megmozdulásra összpontosult mindenkinek a figyelme. Ezenkívül még egy rendkívül jellemző körülményt kell megemlítenünk: a munkásmozgalom néhány nagyobb központjából érkezett adatok, például pétervári adatok alapján ítélve, a munkások nemcsak hogy könnyen és gyorsan felfogták az általános és egyidejű megmozdulás szükségességének gondolatát, hanem ezenkívül szilárdan ki is tartottak a *harcos* és határozott megmozdulás mellett. A duma feloszlatása alkalmából szervezendő (egy- vagy háromnapos) *tüntető* sztrájk szerencsétlen gondolatát, amely néhány pétervári mensevik agyában született, a munkások a leghatározottabban elleneztek. Azok az emberek, akik már nemegyszer komoly harcot vívtak, helyes osztályösztönüknél fogva és tapasztalataik alapján rögtön megértették, hogy most már egyáltalán nem a tüntetés az, amire szükség van. Tüntetni nem fogunk, mondták a munkások. Elkeseredett, döntő harcba indulunk, ha elérkezik az általános megmozdulás ideje. Ez volt, minden jelentés szerint, a pétervári munkások általános véleménye. Megértették, hogy mindazok után, amiket Oroszország 1901 (a nagyarányú tüntetési moz-

galom kezdete) óta átélt, a részleges megmozdulások, de különösen a tüntetések nevetségesek lennének, hogy a politikai válság kiéleződése miatt lehetetlen megint „elölről kezdeni", hogy a kormánynak, amely decemberben nagy élvezettel „vért kóstolt", a békés tüntetések csak végtelenül előnyösek lennének. Ezek a tüntetések teljesen hasztalanul legyengítenék a proletariátust, alkalmat adnának a rendőrségnek és a katonaságnak arra, hogy fegyverteleneken gyakorlatozzanak, hogy fegyverteleneket összefogdossanak és lekaszaboljanak. Csak igazolnák némileg Sztolipin hencegését, aki azt mondta, hogy legyőzte a forradalmat, mert feloszlatta a dumát anélkül, hogy ezzel kiélezte volna a kormányellenes mozgalmat. Ezt a hencegést most már mindenki üres hencegésnek tekinti, mert mindenki tudja és érzi, hogy a harc még hátra van. Akkor a „tüntetést" harcnak tüntették volna fel, harccá (reménytelen harccá) tették volna, s a tüntetés beszüntetését mint új vereséget kürtölték volna világgá.

A tüntetősztrájk gondolata csak kadet párti Ledru-Rollinjeinkhez[35] volt méltó, akik épp olyan rövidlátóan túlbecsülték a parlamentarizmust, mint Ledru-Rollin 1849-ben. A proletariátus rögtön elvetette ezt a gondolatot, és nagyon jól tette, hogy elvetette. A munkások, akik mindig szemtől szemben álltak a forradalmi harccal, helyesebben értékelték az ellenfél harckészségét és a döntő harcos megmozdulás szükségességét, mint némely intellektuel.

Sajnos, pártunkban a harcos megmozdulás kérdése háttérbe szorult, minthogy jelenleg orosz részében a szociáldemokraták jobbszárnya van túlsúlyban. Az oroszországi szociáldemokrácia egyesítő kongresszusát elragadtatták a kadetok győzelmei, nem tudta értékelni az adott időszak forradalmi jelentőségét, és kitért az elől, hogy az október—decemberi események tapasztalataiból levonjon minden következtetést. Márpedig a párt előtt sokkal hamarabb és sokkal élesebben vetődött fel az, hogy fel kell használnia e tapasztalatokat, mint a parlamentarizmus sok híve gondolta. S hogy pártunk központi intézményei komoly időkben elvesztették a fejüket, az ennek a helyzetnek elkerülhetetlen következménye volt.

A körülmények folytán ma ismét egybe kell kapcsolnunk a politikai tömegsztrájkot a fegyveres felkeléssel. Itt rendkívül szemléltetően megmutatkozik, milyen gyenge oldalai vannak a sztrájknak, mint önálló harci eszköznek. Mindenki meggyőződött arról, hogy a politikai sztrájk sikerének rendkívül fontos feltétele az, hogy hirtelen törjön ki, hogy a kormányzatot váratlanul érje. Ez most lehetetlen. A kormány decemberben megtanulta, hogyan kell a sztrájk ellen harcolni, és igen alaposan felkészült most erre a harcra. Mindenki arról beszél, hogy az általános sztrájkban milyen nagy jelentősége van a vasútnak. Ha a vasút leáll, minden remény megvan arra, hogy a sztrájk általánossá válik. Ha nem sikerül elérni azt, hogy a vasút teljesen leálljon, csaknem bizonyos, hogy a sztrájk sem válik általánossá. Márpedig a vasutasoknak különösen nehéz sztrájkolni: a büntetőkülönítmények teljes készenlétben állanak; felfegyverzett katonai alakulatok vannak szétszórva az egész vonal mentén, az állomásokon, néha még az egyes vonatokon is. A sztrájk ilyen körülmények között esetleg nem lesz egyéb — sőt: a legtöbb esetben feltétlenül nem lesz egyéb —, mint nyílt és közvetlen összeütközés a fegyveres erővel. A mozdonyvezetőnek, a távírásznak, a váltóőrnek azonnal választania kell: vagy agyonlövik a helyszínen (nem véletlen, hogy Golutvino, Ljuberci és az oroszországi vasúthálózat más állomásai már országszerte forradalmi hírnévre tettek szert), vagy pedig munkába áll és abbahagyja a sztrájkot.

Persze joggal elvárhatjuk a legnagyobb hősiességet attól a sok-sok vasúti munkástól és alkalmazottól, akik *tettel* bebizonyították, hogy odaadóan szolgálják a szabadságot. Persze, távol áll tőlünk, hogy tagadjuk a vasutas-sztrájk lehetőségét és a sztrájk sikerének lehetőségét. De nem titkolhatjuk el magunk előtt a feladat *valódi* nehézségét: az ilyen nehézségek elhallgatása a legrosszabb politika volna. Ha meg egyenesen szembenézünk a valósággal, ha nem dugjuk fejünket homokba, világosan látjuk, hogy a sztrájk *elkerülhetetlenül*, mégpedig azonnal, fegyveres felkeléssé nő. Egy vasutas-sztrájk *nem egyéb*, mint felkelés, ez december után vitathatatlan. Vasutassztrájk nélkül pedig nem áll le a vasúti táviró, nem szakad

meg a vasúti levélszállítás, tehát egy nagyobb arányú posta- és távirósztrájk is lehetetlen.

Hogy a sztrájknak alárendelt szerepe van a felkeléssel szemben, az tehát teljesen elkerülhetetlenül következik az 1905 december után kialakult helyzetből. Akaratunktól függetlenül, bármiféle „direktívák" ellenére, a kiéleződött forradalmi helyzet folytán a tüntetés sztrájkká, a tiltakozás harccá, a sztrájk felkeléssé válik. Magától értetődik, hogy a felkelés, a tömegek fegyveres harca, csak akkor lángolhat fel, ha a hadsereg egyik vagy másik része aktívan részt vesz benne. Ha tehát sztrájkba lép a hadsereg, ha nem hajlandó a nép közé lőni, ez egyes esetekben kétségtelenül győzelemre viheti még a békés sztrájkot is. De aligha szorul bizonyításra, hogy az ilyen esetek csak kis epizódjai volnának egy rendkívül sikeres felkelésnek, és hogy csak egyetlen módon tudjuk az ilyen eseteket minél gyakoribbakká tenni, ezeket a lehető legjobban megkozelíteni, mégpedig úgy, hogy sikeresen előkészítjük a felkelést, hogy a felkelők első akcióikban erélyről és erőről tesznek tanúbizonyságot, hogy a hadsereget kétségbeesetten merész támadásokkal vagy a hadsereg nagy részének elhódításával demoralizáljuk stb.

Szóval, a jelenlegi körülmények között, ahogy ezek most, a duma feloszlatásakor kialakultak, teljesen kétségtelen, hogy az aktív harc egyenesen és közvetlenül felkelésre vezet. Lehetséges, hogy a körülmények megváltoznak, és akkor ezt a következtetést felül kell majd vizsgálni, de jelenleg ez még teljesen vitathatatlan. Ha tehát kiadnánk az országos sztrájk jelszavát, de nem adnánk ki felhívást a felkelésre, nem magyaráznánk meg, milyen szoros kapcsolatban van az országos sztrájk a felkeléssel, ez valósággal bűnös könnyelműség volna. Ezért minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy az agitációban megmagyarázzuk a harc egyik és másik formája közötti összefüggést, hogy olyan feltételeket készítsünk elő, amelyek lehetővé tennék, hogy egy folyamban ömöljön össze a harc három ága: a munkásharcok forradalmi kirobbanása, a parasztfelkelés és a katonai „zendülés". Már régen, a múlt év nyara óta, a „Potyomkin" híres felkelése óta teljesen határozottan kirajzolódott a valóban népi jellegű, azaz *tömegeket átfogó*, az

összeesküvéstől végtelenül távol álló, aktív mozgalomnak, az önkényuralom megdöntésére törekvő *felkelésnek* ez a *három formája.* A felkelés e három ágának egyesülésétől függ alighanem a leginkább az országos felkelés sikere. Kétségtelen, hogy olyan harcot kirobbantó esemény, mint a duma feloszlatása, nagy mértékben előmozdítja ezt az egyesülést, hiszen a parasztság (s következésképpen a mi főképpen parasztokból álló hadseregünk) legelmaradottabb része nagy reményeket fűzött a dumához.

A következtetés tehát ez: fokozottan ki kell használnunk éppen a duma feloszlatását mint alkalmat arra, hogy a legnagyobb erélyel agitáljunk és országos felkelésre hívjuk fel a népet. Meg kell magyaráznunk, milyen kapcsolatban van a politikai sztrájk a felkeléssel. Minden erőnkkel igyekeznünk kell elérni azt, hogy a munkások, parasztok, matrózok és katonák aktív, fegyveres harc céljából egyesüljenek és közösen lépjenek fel.

Végül, a mozgalom formájáról szólva, külön meg kell említenünk a parasztság harcát is. Itt különösen világosan megmutatkozik a sztrájk és a felkelés kapcsolata. Az is világos, hogy itt a felkelés célja szükségképpen nemcsak a legkülönbözőbb helyi hatóságok teljes szétrombolása vagy eltávolítása és új, népi hatóságokkal való felváltása (ez minden felkelés közös célja: a városokban, a falvakban, a hadseregben stb. egyaránt), — hanem egyúttal a *földbirtokosok elűzése* és a földbirtokosok földjeinek *elfoglalása* is. Már addig is, amíg az össznépi alkotmányozó gyűlés ebben a kérdésben határozatot hoz, a parasztoknak kétségtelenül arra kell törekedniök, hogy *ténylegesen* megszüntessék a földesúri földbirtokot. Erről nem kell sokat beszélni, hiszen aligha akad valaki is, aki a parasztfelkelést el tudja képzelni a földesurakkal való leszámolás és földfoglalás nélkül. Érthető, hogy minél öntudatosabb és szervezettebb lesz ez a felkelés, annál ritkábban fogják elpusztítani az épületeket, a vagyontárgyakat, a jószágot stb. Katonai szempontból bizonyos hadicélok elérése érdekében épületek, s olykor más vagyontárgyak megsemmisítése — például felgyújtása — teljesen jogos és bizonyos esetekben elengedhetetlen rendszabály. Csak szőrszálhasogatók (vagy a nép árulói) siránkozhatnak amiatt, hogy a parasztok

mindig ilyen eszközökhöz folyamodnak. De nincs miért eltitkolnunk, hogy a vagyontárgyak elpusztítása olykor csak a szervezetlenség következménye, annak a következménye, hogy nem tudják az ellenség vagyontárgyait *magukhoz ragadni* és megtartani, ahelyett, hogy elpusztítanák, — vagy a *gyengeség* következménye, amikor a harcoló *bosszút áll* ellenségén, mert nincs ereje ahhoz, hogy *megsemmisítse*, eltapossa az ellenséget. Nekünk természetesen agitációnkban egyrészt mindenképpen meg kell magyaráznunk a parasztoknak, hogy teljesen jogos és szükségszerű a *kíméletlen* harc az ellenség ellen, még a vagyontárgyak elpusztítása is, másrészt pedig rá kell mutatnunk arra, hogy a szervezettség fokától függ, menynyire nyílik lehetőség egy sokkal észszerűbb és előnyösebb megoldásra: az ellenség (a földbirtokosok és a bürokraták, különösen pedig a rendőrség) kiirtására és minden vagyonnak a nép birtokába vagy a parasztok birtokába való átadására, a vagyon mindennemű megrongálása nélkül (vagy minél kisebb megrongálásával).

IV

A harc formájának kérdésével szorosan összefügg a harc *szervezetének* kérdése.

1905 október—december nagy történelmi tapasztalatai ebben a tekintetben is kitörölhetetlen nyomokat hagytak a mai forradalmi mozgalomban. A munkásküldöttek szovjetjei és az ezekhez hasonló intézmények (a parasztbizottságok, a vasutasbizottságok, a katonaküldöttek szovjetjei stb.) óriási és teljesen megérdemelt tekintélynek örvendenek. Napjainkban aligha akad olyan szociáldemokrata vagy más párthoz, illetőleg irányzathoz tartozó forradalmár, aki nem rokonszenvezik általában minden ilyen szervezettel, és nem javasolja, hogy most ilyen szervezeteket alakítsunk.

Ebben a kérdésben, azt hiszem, nincsenek nézeteltérések, vagy legalábbis nincsenek komolyabb nézeteltérések. Éppen ezért fölösleges külön ezzel a kérdéssel részletesen foglalkozni.

De van a dolognak egy olyan oldala, amellyel igen behatóan kell foglalkoznunk, mert igen gyakran figyelmen kívül hagyják. Arról van szó, hogy a munkásküldöttek szovjetjeit (a rövidség kedvéért ezen minden efféle szervezet *típusát* értjük) a nagy októberi és decemberi napokban betöltött szerepük miatt olyan tisztelet övezi, hogy néha már csaknem fetisizálják őket. Egyesek úgy képzelik, hogy ezek a szervek mindig és minden körülmények között „szükségesek és elegendők" a forradalmi tömegmozgalomhoz. Ezért nem vizsgálják kritikusan az efféle intézmények alakításához alkalmas pillanat megválasztásának kérdését és azt a kérdést, hogy mik ez intézmények sikeres működésének reális feltételei.

Október—december tapasztalatai erre vonatkozólag igen tanulságos útmutatásokkal szolgáltak. A munkásküldöttek szovjetjei — *a közvetlen tömegharc szervei*. A *sztrájk*harc szerveiként jöttek létre. Szükségszerűen igen hamar a kormányzat ellen vívott *általános forradalmi* harc szerveivé váltak. A fejlemények folytán és a sztrájkról felkelésre való áttérés következtében *feltartóztathatatlanul a felkelés szerveivé* változtak. Teljesen vitathatatlan tény, hogy egy csomó „szovjet" és „bizottság" decemberben éppen ilyen szerepet játszott. És az események a legszemléltetőbb és legmeggyőzőbb módon megmutatták, hogy az ilyen szervek ereje és jelentősége a harc idején *teljesen* a felkelés erejétől és sikerétől függ.

Nem valamilyen elmélet, nem valakiknek a felhívásai, nem egy valaki által kigondolt taktika, nem a pártdoktrina, hanem a körülmények vezették rá ezeket a pártonkívüli, tömegmozgósító szerveket a felkelés szükségességére és tették őket a felkelés szerveivé.

És ha ma ilyen szerveket alakítunk — a felkelés szerveit teremtjük meg, ha ilyen szervek alakítására szólítunk — felkelésre szólítunk. Ha megfeledkeznénk erről, vagy elhallgatnánk ezt a nagy néptömegek előtt, az a legmegbocsáthatatlanabb rövidlátás és a legrosszabb politika volna.

S ha ez így van — márpedig kétségtelenül így van —, akkor ebből világosan következik az is, hogy a felkelés megszervezésére a „szovjetek" és hasonló tömegszervek

még *nem elegendők*. Ezek szükségesek a tömegek tömörítése, harci egyesítése, politikai útmutatást nyújtó pártjelszavak (vagy pártok megegyezése alapján kitűzött jelszavak) terjesztése, a tömeg érdeklődésének felkeltése, a tömegek felébresztése, bekapcsolása végett. De nem elégségesek a *közvetlen harci erők* megszervezésére, a szó legszorosabb értelmében vett *felkelésnek a megszervezésére*.

Íme egy kis szemléltető példa. A munkásküldöttek szovjetjét sokszor a munkásosztály parlamentjének nevezték. De egyetlen munkás sem hajlandó összehívni *saját* parlamentjét azért, hogy rendőrkézre juttassa. Mindenki belátja, hogy haladéktalanul *meg kell szervezni az erőket, katonai* módon, saját „parlamentünk" védelmében, felfegyverzett munkáscsoportok formájában.

Most, amikor a kormány a gyakorlatban végérvényesen meggyőződött arról, hogy mire vezetnek a „szovjetek" és miféle intézmények ezek, amikor állig felfegyverkezett és várja az ilyen intézmények megalakulását, hogy rátámadjon az ellenségre, nem engedve neki időt arra, hogy összeszedje magát és akcióba lépjen, most különös nyomatékkal meg kell magyaráznunk agitációnkban, milyen nagy szükség van józan mérlegelésre, milyen nagy szükség van a szovjetek megszervezése mellett *katonai szervezetre*, hogy megvédjük ezeket a szovjeteket, hogy megvívjuk azt a felkelést, amely nélkül bármilyen szovjet és a tömegnek bármilyen választott képviselője erőtlen.

A szóbanforgó „katonai szervezeteknek" — ha lehet ezt a kifejezést használni — nem arra kell törekedniök, hogy választott képviselőik útján öleljék fel a tömeget, hanem arra, hogy bekapcsolják az utcai harc és a polgárháború közvetlen részvevőinek tömegét. Ezeknek a szervezeteknek a sejtjei legyenek egészen kis, önkéntes egyesülések, tízes, ötös, sőt esetleg hármas csoportok. A legbuzgóbban hirdetnünk kell, hogy közeleg a harc, amikor *minden* becsületes polgár köteles feláldozni magát és küzdeni a nép elnyomói ellen. Legyen minél kevesebb formaság, minél kevesebb huzavona ebben a szervezetben, legyen ez minél egyszerűbb, mert a lehető legmozgékonyabbnak és legrugalmasabbnak kell lennie. Mindazoknak, akik a szabadság oldalán akarnak állni, nyomban harci „ötös

csoportokban" kell egyesülniök, — olyan emberek szabad egyesüléseiben, akik egy szakmában, egy gyárban dolgoznak, vagy akiket barátság, pártkötelékek vagy akár csak közös lakóhely (egy falu, városban egy ház vagy közös lakás) fűz egymáshoz. Ezek az egyesülések legyenek pártegyesülések is, pártonkívüli egyesülések is, — egy közvetlen forradalmi cél fűzze össze őket: a kormány elleni felkelés. Ezeknek az egyesüléseknek a legszélesebb körben kell alakulniok, mégpedig okvetlenül még mielőtt fegyverhez jutnának, *függetlenül* a fegyver kérdésétől.

Semmiféle pártszervezet nem „fegyverzi fel" a tömegeket. Ellenkezőleg, ha a tömegek mozgékony, kis harci egyesületekben vannak szervezve, ez a megmozdulás pillanatában óriási szolgálatot tesz majd a fegyverszerzésben.

A szabad harci egyesületek, a szövetségekbe tömörülő „harci csoportok", hogy ezt az elnevezést használjuk, amely a moszkvai nagy decemberi napok óta köztiszteletnek örvend, a kirobbanás pillanatában rendkívül hasznosak lesznek. Puskával bánni tudó emberek harci csoportja lefegyverzi a rendőröket, megtámadja a járőröket, fegyvert szerez magának. Lőni nem tudó vagy fegyverhez nem jutott emberek harci csoportja segít majd barikádokat építeni, felderítéseket végez, összeköttetést létesít, kelepcébe csalja az ellenséget, felgyújt épületeket, amelyekbe az ellenség befészkelte magát, lakásokat foglal le, amelyek a felkelők támaszpontjai lehetnek, — szóval a legkülönbözőbb funkciók ezreit töltik be olyan emberek szabad egyesülései, akik élethalálharcra szánták el magukat, akik nagyszerűen ismerik a terepet, akik a legszorosabb kapcsolatban vannak a helyi lakossággal.

Harsanjon hát fel minden gyárban, minden szakszervezetben, minden faluban a felhívás ilyen szabad harci csoportok szervezésére. Egymást jól ismerő emberek már jóelőre alakítanak majd ilyen csoportokat. Olyanok, akik nem ismerik egymást, a harc napján vagy közvetlenül a harc előtt, a harc színhelyén fognak ötös és tízes csoportokat alakítani, ha az ilyen egyesülések alakításának eszméje széles körben elterjed és ha ezt valóban megértik a tömegek.

Ma, amikor a duma feloszlatása újabb és újabb rétegeket háborított fel, gyakran hallhatjuk a legforradalmibb

megjegyzéseket és kijelentéseket a legkevésbbé szervezett, egész megjelenésében leginkább „feketeszázas" városi köznép egyszerű tagjaitól. Gondoskodjunk hát róla, hogy valamennyien tudjanak az öntudatos munkásoknak és parasztoknak arról az elhatározásáról, hogy hamarosan harcba indulnak a földért és a szabadságért, — valamennyien tudjanak arról, hogy feltétlenül harci csoportokat kell szervezni, — valamennyien szilárdan higgyenek a felkelés elkerülhetetlenségében és népi jellegében. Akkor elérjük azt — ez egyáltalán nem utópia —, hogy minden nagyvárosban a harci csoportok ne néhány száz önkéntest tömörítsenek, mint decemberben Moszkvában, hanem a harcosok ezreit meg ezreit. És akkor *nem segít már semmiféle géppuska*, amelytől a moszkvai közönség tartott, utalva arra, hogy az ottani harci csoportok nem egyesítettek elég embert, nem állottak elég közel a néphez.

Tehát: mindenütt munkásküldöttek szovjetjeit, parasztbizottságokat és hasonló intézményeket kell szervezzünk, s egyben a legszélesebb körű propagandával és agitációval hangoztatnunk kell, hogy egyidejű felkelésre van szükség, hogy ehhez haladéktalanul elő kell készíteni az erőket, és tömegeket átfogó szabad „harci csoportokat" kell szervezni.

* * *

P. S.* E fejezet megírása után értesültünk arról, hogy újabb „fordulat" állt be Központi Bizottságunk jelszavaiban: harcoljunk a dumáért, mint az alkotmányozó gyűlés *összehívásának szervéért.*

A szervezés kérdése tehát kiegészül az ideiglenes forradalmi kormány szervezésének kérdésével, mert lényegében forradalmi kormány lenne egy olyan intézmény, amely csakugyan tudna alkotmányozó gyűlést összehívni. Csakhogy nem kell elfelejteni, mint ahogy kadet barátaink szeretik elfelejteni, hogy az ideiglenes kormány mindenekelőtt a *felkelés szerve.* Akar a megboldogult duma a felkelés szerve lenni? akarnak a kadetok a felkelés szerve lenni? Isten hozta önöket, uraim! mi a *harcban* örülünk minden

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

szövetségesnek a polgári demokrácia soraiból. Még ha az önök szövetsége — bocsánat a kifejezésért — számunkra ugyanaz lenne is, ami Oroszország számára a Franciaországgal való szövetség (azaz pénzforrás), még akkor is nagyon örülnénk; mi reálpolitikusok vagyunk, uraim. De ha az önök, a kadetok, részvétele a felkelésben pusztán hiú mensevik ábránd, — akkor mi csak ennyit mondunk: milyen gyerekes ábrándjaik vannak, mensevik elvtársak. Csak bele ne pusztuljanak a kadetok iránti „reménytelen szerelembe", akik nem tudják kielégíteni az önök szenvedélyét . . .

Elméletileg már többször tisztáztuk az ideiglenes kormány kérdését. Bebizonyítottuk, hogy a szociáldemokraták részt vehetnek benne. De most érdekesebb ennek a kérdésnek egy másik, *gyakorlati* felvetése, ahogy ezt *felvetette* október—december. Hiszen a munkásküldöttek szovjetjei stb. a *valóságban* az ideiglenes kormány csírái voltak; a hatalom a felkelés győzelme esetén *elkerülhetetlenül* ezek kezébe ment volna át. A súlypontot át kell helyezni az új hatalom e történelmileg adott, csírájukban levő szerveinek tanulmányozására, munkájuk és *sikerük* feltételeinek tanulmányozására. Ez lényegesebb, ez érdekesebb a jelen pillanatban, mint minden „általános" találgatás az ideiglenes forradalmi kormányról.

V

Végül meg kell vizsgálnunk a megmozdulás időpontjának kérdését. A kadet duma iránt érzett gyengéd szerelem arra késztette a jobboldali szociáldemokratákat, hogy azonnali megmozdulást követeljenek. Ez az eszme ünnepélyesen kudarcot vallott. A munkásosztály és általában a városi lakosság tömegeinek viselkedése megmutatta, hogy megértik vagy átérzik a helyzet komolyságát. Magától értetődik, hogy a valóságban egyáltalában nem a dumáért, hanem a régi hatalom *megdöntéséért* folyó harc várható. A késlekedés oka pedig a közhangulat volt, az az óhaj, hogy felkészüljünk a valóban döntő és elkeseredett harcra, hogy egybehangoljuk tevékenységünket.

Lehetséges, sőt mindennél valószínűbb, hogy az új harc, a hangulat emelkedése és valamely elkerülhetetlen kirobbanás következtében éppen olyan elemi erővel és váratlanul fog kitörni, mint az eddigi harcok. Ha az események így alakulnak, ha kiderül, hogy a fejlődésnek ez az útja kikerülhetetlen, akkor a megmozdulás időpontjának kérdését felesleges is eldöntenünk, akkor a mi feladatunk abban áll, hogy megtízszerezett agitációt és szervező munkát folytassunk minden fentebb említett irányban.

Lehetséges azonban, hogy az események tőlünk, vezetőktől a megmozdulás időpontjának kitűzését is megkövetelik. Amennyiben ez így lenne, azt tanácsolnánk, hogy az országos megmozdulást, a sztrájkot és a felkelést a nyár végére vagy az ősz elejére, augusztus derekára vagy végére tűzzük ki. Fontos lenne, hogy kihasználjuk a városi építkezéseknek és a nyári mezei munkák befejezésének időszakát. Ha sikerülne elérni azt, hogy *valamennyi* befolyásos forradalmi szervezet és egyesület között megegyezés jöjjön létre a megmozdulás időpontját illetően, nem volna kizárva, hogy sikerül a megmozdulást az említett időpontban megvalósítani. Ha a harc egész Oroszországban egyidőben kezdődne, ez óriási előny lenne. Valószínűleg még annak sem volna végzetes jelentősége, ha a kormány tudomást szerezne a sztrájk időpontjáról; hiszen ez nem összeesküvés és nem katonai támadás, amelynek előfeltétele az, hogy váratlanul történjen. A hadsereget egész Oroszországban bizonyára mindennél jobban demoralizálná az, ha heteken át nyugtalanítaná őket a harc elkerülhetetlenségének gondolata, ha heteken át fegyverben tartanák őket, és eközben a legkülönbözőbb szervezetek a „pártonkívüli" forradalmárok tömegével együtt mind egyöntetűbben folytatnák agitációjukat. A befolyásos szociáldemokrata és trudovik duma-képviselők szintén hozzájárulhatnának az egyidejű megmozdulás sikeréhez.

Talán sikerülne megakadályozni egyes, teljesen hiábavaló kitöréseket, teszem katonai „zendüléseket" és reménytelen parasztfelkeléseket, ha az egész forradalmi Oroszország hinne e nagy közös harc elkerülhetetlenségében.

Ismételjük azonban, hogy ez csak *valamennyi* befolyásos szervezet teljes megegyezése esetén lehetséges. Külön-

ben nem marad más hátra, mint a közhangulat spontán emelkedésének régi útja.

VI

Összegezzük röviden az elmondottakat.

A duma feloszlatása teljes fordulat az önkényuralom felé. Egyre nagyobb lehetőség nyílik egész Oroszország egyidejű megmozdulására. Egyre valószínűbb, hogy a részleges felkelések egybeolvadnak. A lakosság széles rétegei, jobban mint valaha, érzik, mennyire elkerülhetetlen a politikai sztrájk és a felkelés mint a hatalomért vívott harc eszköze.

Feladatunk az országos felkelés érdekében a legszélesebb körben agitálni, megmagyarázni a felkelés politikai és szervezeti feladatait, minden erőnkkel azon lenni, hogy mindenki felismerje a felkelés elkerülhetetlenségét, belássa a közös támadás lehetőségét és már ne „lázadjon", ne „tüntessen", ne egyszerűen sztrájkoljon és romboljon, hanem harcoljon a hatalom megragadásáért, a kormány megdöntéséért.

Az egész jelenlegi helyzet kedvez e feladat megvalósításának. A proletariátus készül a harc élére állni. A forradalmi szociáldemokrácia felelősségteljes, nehéz, de nagy és hálás feladat előtt áll: segítenie kell a munkásosztálynak mint az országos felkelés harcosának.

Ez a felkelés meg fogja dönteni az önkényuralmat, és meg fogja teremteni a valóban hatalommal rendelkező népképviseletet — vagyis az alkotmányozó gyűlést.

P. S. Ez a cikk a sveaborgi felkelés[36] kezdete ***előtt*** íródott.

A SVEABORGI KÜLDÖTTSÉGRŐL

AZ OSzDMP PÉTERVÁRI BIZOTTSÁGA VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA

Minthogy Sveaborgból[37] sürgető hírek érkeztek arról, hogy a városban rendkívül kiéleződött a helyzet és bármely pillanatban forradalmi kirobbanásra kerülhet sor, az OSzDMP Szentpétervári Bizottságának Végrehajtó Bizottsága a következő határozatot hozza:

1) azonnal küldöttséget meneszt Sveaborgba, tagjai NNNN elvtársak;

2) ezt a küldöttséget megbízza azzal, hogy a helyszínen mindent elkövessen a helyzet pontos tisztázására;

3) a küldöttséget megbízza azzal, hogy befolyást gyakoroljon a helyi párttagokra, a forradalmárokra és a lakosságra abban az értelemben, hogy a megmozdulás elhalasztására törekedjenek, ha ez csak valamennyire is lehetséges anélkül, hogy a lakosság súlyos veszteségeket szenvedne azáltal, hogy a kormány letartóztat már előre kijelölt személyeket;

4) ugyanezt a küldöttséget megbízza azzal, hogy ha képtelen volna megakadályozni a forradalmi kirobbanást, a legaktívabban részt vegyen a mozgalom irányításában, vagyis segítséget nyújtson a harcba induló tömegeknek abban, hogy önállóan szervezkedjenek, lefegyverezzék és kiirtsák a reakciót, megfelelő előkészületek után erélyes támadó akciókat hajtsanak végre és helyes, csakugyan forradalmi, az egész nép mozgósítására alkalmas jelszavakat tűzzenek ki.

A megírás ideje: 1906 július 16 (29).

Először megjelent: „Pravda" 349. sz. 1930 december 20.

ПРОЛЕТАРІЙ

Цѣна 5 коп. Москва. № 1.

РОССІЙСКАЯ СОЦІАЛЬ-ДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ РАБОЧАЯ ПАРТІЯ.

Понедѣльникъ, 21-го августа 1906 г.

ОРГАНЪ МОСКОВСКАГО И С.-ПЕТЕРБУРГСКАГО КОМИТЕТОВЪ Р. С.-Д. Р. П.

Передъ бурей.

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОЦІАЛИСТИЧЕСКОЕ БЮРО ОПУБЛИКОВАЛО СЛѢДУЮЩЕЕ ВОЗЗВАНІЕ

КЪ РАБОЧИМЪ ВСѢХЪ СТРАНЪ

A „Proletarij" c. lap 1906 augusztus 21-i 1. számának első oldala. A „Proletarij"-nak ebben a számában jelent meg Lenin „Vihar előtt", „A bojkottról" c. cikke és más cikkei

Kisebbítve

VIHAR ELŐTT

Egy hónap telt el az Állami Duma feloszlatása óta. Véget ért a katonai felkelések és a felkelők támogatására rendezett sztrájkok első szakasza. Imitt-amott már alábbhagy a hatóságok buzgalma, amelyek „fokozott" és „rendkívüli védelemmel" óvják a kormányt a néptől. Egyre tisztábban látjuk a forradalom megtett szakaszának jelentőségét. Egyre inkább közeledik az új hullám.

Nehéz és göröngyös úton halad az orosz forradalom. Minden fellendülés, minden részleges siker után vereség, vérontás következik, s az önkényuralom csúfot űz a szabadság harcosaiból. De minden „vereség" után egyre nagyobb méreteket ölt a mozgalom, egyre keményebb a harc, egyre nagyobb a harcba bevont és a harcban részt vevő osztályok és népcsoportok tömege. A forradalom minden egyes rohama után, a harcos demokrácia megszervezésének minden egyes lépése után a reakció fékevesztett támadása következik, egy lépéssel előbbre megy a nép feketeszázas elemeinek szervezése, növekszik a létért elkeseredetten harcoló ellenforradalom arcátlansága. De a reakció, minden erőfeszítése ellenére is, egyre gyengül. A tegnap még közömbös vagy feketeszázas munkásoknak, parasztoknak, katonáknak egyre nagyobb része áll a forradalom mellé. Egymásután omlanak össze azok az illúziók, egymásután foszlanak szét azok az előítéletek, amelyek folytán az orosz nép hiszékeny, türelmes, jámbor, alázatos volt, s mindent elviselt, mindent megbocsátott.

Az önkényuralmon igen sok sebet ejtettünk, de még nem öltük meg. Az önkényuralmat mindenütt kötések és pólyák borítják, de még tartja magát, még hörög, sőt annál

vadabb, minél nagyobb a vérvesztesége. A nép forradalmi osztályai pedig, élükön a proletariátussal, kihasználnak minden nyugalmi időszakot, hogy új erőt gyűjtsenek, hogy újabb meg újabb csapást mérjenek az ellenségre, hogy végre gyökerestül kitépjék az ázsiai elmaradottság és a hűbériség átkozott fekélyét, amely megmérgezi Oroszországot.

És minden kishitűség legyőzésére, a forradalmunk jövőjét illető szűkkeblű, egyoldalú és kicsinyesen gyáva nézetek megcáfolására a legjobb mód az, ha egy futó pillantást vetünk forradalmunk multjára. Rövid még az orosz forradalom története, de máris eléggé jól bebizonyította és megmutatta, hogy a forradalmi osztályok ereje és történelmi alkotó tevékenységük gazdagsága sokkal nagyobb, mint nyugalmi időszakokban az ember gondolná. Mindahányszor fellendül a forradalom, láthatatlanul és viszonylag zajtalanul felgyülemlenek az erők új, magasztosabb feladatok megoldásához, és mindazokra, akik a politikai jelszavakat rövidlátóan és kishitűen ítélték meg, minden alkalommal rácáfolt ezeknek a felgyülemlett erőknek a kitörése.

Világosan kirajzolódott forradalmunk három fő szakasza. Az első a „bizalom" időszaka, az alkotmány szükségességét hangoztató tömeges kérelmek, kérvényezések és beadványok időszaka. A második szakasz az alkotmányt bevezető kiáltványok, aktusok és törvények időszaka. A harmadik szakasz az alkotmányosság megvalósulásának kezdete, az Állami Duma időszaka. Eleinte kértek a cártól alkotmányt. Azután erőszakkal kényszerítették a cárt az alkotmány ünnepélyes kikiáltására. Most ... most a duma feloszlatása után tapasztalatok alapján meggyőződnek arról, hogy a cár által ajándékozott, a cári törvények által elismert, a cári hivatalnokok által megvalósított alkotmány fabatkát sem ér.

Ezek közül az időszakok közül mindegyikben eleinte a liberális burzsoáziát látjuk előtérben, a lármázó, hencegő, kispolgárian korlátolt és kispolgárian önelégült liberális burzsoáziát, amely eleve meg van győződve „öröklési jogáról", s leereszkedően békés harcra, lojális ellenzékiségre és a népszabadságnak a cári hatalommal való összeegyeztetésére oktatja „kisöccsét". És ez a liberális burzsoázia

minden alkalommal megzavart néhány (jobboldali) szociáldemokratát, rájuk kényszerítette politikai jelszavait, politikai vezetését. A valóságban pedig a liberálisok politikai intrikáinak zajában nőttek és értek az alsóbb rétegekben a forradalmi erők. A valóságban a történelem által napirendre tűzött politikai feladat *megoldását* minden alkalommal proletárok vállalták magukra: maguk után vonták az öntudatos parasztságot, kivonultak az utcára, félredobtak minden régi törvényt és minden régi keretet, és a közvetlen forradalmi harc új formáival, új módszereivel, e harc eszközeinek új kombinációival gazdagították a világot.

Gondoljunk csak vissza január 9-ére. Milyen váratlanul ért mindenkit, hogy a munkások hősies megmozdulásukkal fejezték be a „bizalom" időszakát, amelyben a cár „bízott" a népben és a nép a cárban. És hogy emelték fel egyszerre az egész mozgalmat új, magasabb fejlődési fokra! Pedig külsőleg január 9-e teljes vereségnek látszott. A proletárok ezreit felkoncolták, egymást követték a megtorló intézkedések, a Trepov-uralom sötét felhői tornyosultak Oroszország egén.

A liberálisok ismét előtérbe léptek. Ragyogó kongresszusokat rendeztek, hatásos küldöttségeket menesztettek a cárhoz. Kapva kaptak az odadobott alamizsnán: a Buligin-dumán. Mint a zsíros falatot megneszelő ebek, kezdték fogukat vicsorgatni a forradalomra, s arra hívták fel a diákokat, hogy tanuljanak és ne foglalkozzanak politikával. És a forradalom kishitű hívei kezdték ezt mondogatni: menjünk a dumába, a „Potyomkin"-felkelés után reménytelen a fegyveres felkelés, a békekötés után nem valószínű, hogy sor kerül tömeges harci megmozdulásra.

A következő történelmi feladatot a valóságban ismét csak a proletariátus forradalmi harca oldotta meg. Az alkotmányt proklamáló kiáltványt az októberi országos sztrájk kényszerítette ki. A parasztok és a katonák feléledtek, s a munkások nyomában ők is a szabadság és a fény felé törtek. Beállt a szabadságjogok rövid néhány hetes időszaka, s utána a pogromoknak, a feketeszázas nekivadulásnak, a harc rettenetes kiéleződésének időszaka, hosszú hetek, amikor hallatlanul vérengző módon leszá-

moltak mindenkivel, aki fegyvert ragadott, hogy megvédje a cártól kiharcolt szabadságjogokat.

A mozgalom ismét magasabb fejlődési fokra emelkedett, bár látszólag a proletariátus újra teljes vereséget szenvedett. Vad megtorlások, a börtönök zsúfoltak, a kivégzéseknek se vége, se hossza, a felkelést és a forradalmat megtagadó liberálisok aljas módon üvöltöznek.

A lojális liberalizmus nyárspolgárai ismét előtérbe lépnek. Tőkét kovácsolnak maguknak a cárban hívő parasztok utolsó előítéletéből. Azt hangoztatják, hogy ha a demokrácia győz a választásokon, leomlanak Jerikó falai. Főszerepet játszanak a dumában, és ismét úgy viselkednek a proletariátussal és a forradalmi parasztsággal szemben, mint jóllakott házőrző kutyák a „koldusokkal" szemben.

A duma feloszlatásával véget ért a forradalmat visszatartó és megalázó liberális hegemónia. A parasztság okult a legtöbbet a dumából. Megvan az a haszna, hogy megszabadul legkárosabb illúzióitól. És a duma tanulságai után az egész nép már nem az, ami azelőtt volt. A ráháruló feladatot konkrétabban értékeli, s ez annak volt a következménye, hogy kudarcot vallott a népképviselet, amelyhez igen sokan nagy reményeket fűztek. A duma hozzásegített ahhoz, hogy pontosabban felmérjük az erőket, összpontosította a népmozgalomnak legalább némely elemét, a gyakorlatban megmutatta, hogyan viselkednek a különböző pártok, sokkal szemléltetőbben megmutatta újabb és újabb tömegek előtt a liberális polgárok és a parasztság pártjainak arculatát.

A kadetok leleplezése, a trudovikok tömörülése — ez a duma-időszak egyik legfontosabb vívmánya. A kadetok áldemokratizmusát igen sokszor megbélyegezték magában a dumában, mégpedig olyan emberek, akik hajlandók voltak hinni a kadetoknak. Az egyszerű orosz muzsik már nem politikai szfinksz többé. Bármennyire kijátszották is a választási szabadságot, hallatta hangját, és új politikai típust teremtett — a trudovikot. Ettől kezdve a forradalmi kiáltványokra[38] az évtizedek alatt kialakult szervezetek és pártok aláírása mellé odakerült a néhány hét alatt kialakult „trudovik csoport" aláírása. A forradalmi demo-

krácia új szervezettel gazdagodott, s bár ez a szervezet természetesen sok olyan illúziót táplál, amely a kistermelőt jellemzi, a jelenlegi forradalomban mégis kétségtelenül az ázsiai önkényuralom és a feudális földesúri földtulajdon elleni kérlelhetetlen tömegharc tendenciáit fejezi ki.

A dumával kapcsolatban szerzett tapasztalatokkal gazdagodva a forradalmi osztályok jobban összeforrottak, közelebb kerültek egymáshoz, inkább képesek közös rohamra. Az önkényuralom újabb sebet kapott. Még jobban elszigetelődött. Még gyámoltalanabbul áll azok előtt a feladatok előtt, amelyek megoldása teljesen meghaladja erejét. Az éhínség és a munkanélküliség pedig egyre növekszik. Egyre gyakrabban lángolnak fel parasztlázadások.

Sveaborg és Kronstadt megmutatták, milyen a hadsereg hangulata. A felkeléseket ugyan leverték, de a felkelés él, terjed és növekszik. A felkelőket támogató sztrájkhoz sok feketeszázas elem csatlakozott. Az öntudatos munkások beszüntették ezt a sztrájkot, s igazuk volt, mert a sztrájkból tüntetés lett, holott nagy és döntő harcra volt szükség.

Az élenjáró munkások helyesen ítélték meg a helyzetet. Gyorsan megváltoztatták a hibás hadmozdulatot, és a közelgő csatára gyűjtötték erőiket. Ösztönösen megértették, hogy a felkelést szolgáló sztrájk elkerülhetetlen és a tüntetősztrájk káros.

Minden jel arra mutat, hogy a hangulat egyre izzóbbá válik. A robbanás elkerülhetetlen, és talán már nincs is távol. A sveaborgi és kronstadti kivégzések, a parasztok elleni megtorlások, a trudovik duma-tagok elleni rágalomhadjárat, — mindez csak gyűlöletet szít, elszántságot szül és fokozza a harci készséget. Több bátorságot, elvtársak, több hitet az új tapasztalatokkal gazdagodott forradalmi osztályok és mindenekelőtt a proletariátus erejében, több önálló kezdeményezést! Minden jel arra vall, hogy nagy harc előtt állunk. Minden erővel arra kell törekednünk, hogy a harc egyidőben törjön ki és koncentrált legyen, hogy a tömeg ugyanolyan hősiesen harcoljon, ahogy a nagy oroszországi forradalom minden nagy szakaszában harcolt. Hadd célozgassanak gyáván a liberálisok erre a közelgő

harcra, csupán azért, hogy ezzel megfenyegessék a kormányt, hadd várják ezek a korlátolt kispolgárok „az értelem és az érzés“ minden erejével az új választásokat, — a proletariátus készül a harcra, egybeforrva és frissen indul szembe a viharral, beleveti magát a csatatűz kellős közepébe. Torkig vagyunk a gyáva kadetok hegemóniájával, ezeknek a „balga pingvineknek“ a hegemóniájával, amelyek „lomha teste a sziklák közt megbúvik gyáván“.

„Jöjj vihar s légy még erősebb!“[39]

„Proletarij“ 1. sz.
1906 augusztus 21.

A BOJKOTTRÓL

A szociáldemokraták baloldali szárnyának felül kell vizsgálnia az Állami Duma bojkottálásának kérdését. Gondoljunk arra, hogy mi mindig konkrétan, az adott politikai helyzetnek megfelelően vetettük fel ezt a kérdést. Például már a „Proletarij"[40] (a genfi) azt írta, hogy „nevetséges volna lemondani még a Buligin-duma kihasználásáról is"* — ha ez a duma megszületne. A Vitte-dumával kapcsolatban pedig „Az Állami Duma és a szociáldemokrácia" c. brosúrában (N. Lenin és F. Dan) N. Lenin cikkében a következőket olvassuk: „Feltétlenül újra, tárgyilagosan meg kell vitatnunk a taktika kérdését... Ma más a helyzet", mint a Buligin-duma idején (lásd id. brosúra 2. old.)**.

A forradalmi és az opportunista szociáldemokrácia álláspontja a bojkott kérdésében elsősorban a következőkben tér el egymástól. Az opportunisták arra szorítkoznak, hogy minden esetben a németországi szocializmus különleges időszakának általános sablonját alkalmazzák. Fel kell használnunk a képviseleti intézményeket — a duma képviseleti intézmény —, a bojkott tehát anarchizmus, s részt kell venni a dumában. Ilyen gyerekesen egyszerű szillogizmusban merült ki mindig mensevikjeink és különösen Plehanov egész okfejtése erről a kérdésről. A mensevikek határozati javaslata, amelyben kifejtik, milyen jelentősége van szerintük a képviseleti intézményeknek forradalmi időszakban (lásd „Partyijnije Izvesz-

* Lásd *Lenin* Művei. 9. köt. 1954. 178. old. — *Szerk.*
** Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 97. old. — *Szerk.*

tyija"[41] 2. sz.), rendkívül szemléletesen mutatja okfejtéseiknek ezt a sablonos, történelemellenes jellegét.

Ezzel szemben a forradalmi szociáldemokraták a kérdés súlypontját éppen a konkrét politikai helyzet figyelmes tanulmányozására helyezik át. Nem ölelhetjük fel az oroszországi forradalmi időszak feladatait olymódon, hogy lemásoljuk az utóbbi időkből egyoldalúan átvett német sablonokat, megfeledkezve az 1847—1848-as esztendők tanulságairól. Forradalmunk menetéből mit sem érthetünk meg, ha arra szorítkozunk, hogy minden további nélkül egyszerűen szembeállítjuk az „anarchista" bojkottot a választásokon való szociáldemokrata részvétellel. Tanuljanak az oroszországi forradalom történetéből, uraim!

Az oroszországi forradalom története *bebizonyította*, hogy a Buligin-duma bojkottálása volt az egyetlen helyes taktika, s hogy ezt az események teljesen igazolták. Aki erről megfeledkezik, aki bojkottról beszél, de közben fittyet hány a Buligin-duma tanulságainak (mint ahogy ezt a mensevikek mindig teszik), az szegénységi bizonyítványt állít ki magának, megmutatja, hogy nem tudja megmagyarázni és számbavenni az oroszországi forradalomnak egyik legfontosabb és eseményekben leggazdagabb időszakát. A Buligin-duma bojkottálásának taktikája helyesen vette számba mind a forradalmi proletariátus hangulatát, mind a közeli általános kirobbanást elkerülhetetlenné tevő helyzet objektív sajátosságait.

Térjünk át a történelem *második* tanulságára — a Vitte-féle kadet dumára. Mostanában igen gyakori eset, hogy szociáldemokrata intellektuelek bűnbánó beszédekben mentegetőznek ennek a dumának a bojkottálása miatt. Azt a tényt, hogy ez a duma összeült és közvetve kétségtelenül szolgálatot tett a forradalomnak, elegendőnek tartják ahhoz, hogy bűnbánóan tévedésnek ismerjék el a Vitte-duma bojkottálását.

Ez a nézet azonban felettébb egyoldalú és rövidlátó nézet. Ezek az emberek nem vesznek figyelembe egész sereg rendkívül fontos tényt a Vitte-duma előtti időkből, a duma fennállásának idejéből és a feloszlatása utáni időszakból. Gondoljunk csak arra, hogy azt a törvényt, amely ennek a dumának a választásait szabályozta, decem-

ber 11-én bocsátották ki[42], vagyis akkor, amikor a felkelők fegyverrel a kezükben alkotmányozó gyűlésért harcoltak. Gondoljunk arra, hogy *még a mensevik „Nacsalo" is* ezt írta akkor: „A proletariátus *ugyanúgy* el fogja söpörni a Vitte-dumát, mint ahogy elsöpörte a Buligin-dumát." Ilyen körülmények között a proletariátus nem engedhette át harc nélkül a cárnak az első oroszországi képviseleti intézmény összehívását, és ezt nem is volt szabad megtennie. A proletariátusnak harcolnia kellett az ellen, hogy a Vitte-duma kezességével felvett kölcsönnel megszilárdítsák az önkényuralom pozícióját. A proletariátusnak harcolnia kellett az alkotmány-illúziók ellen, mert *teljesen* ezeken az illúziókon épült fel 1906 tavaszán a kadetok választási kampánya és a parasztság körében folyó választás. Abban az időben, amikor ennyire felfújták a duma jelentőségét, ennek a harcnak nem lehetett más módja, mint a bojkott. Hogy az alkotmány-illúziók *elterjedése* milyen szorosan összefüggött a választási kampányban és az 1906 tavaszán lezajlott választásokon való részvétellel, a legjobban mensevikjeink példáján látszik. Hogy ne mondjunk mást: az OSzDMP IV. (Egyesítő) Kongresszusa határozatában a bolsevikok minden figyelmeztetése ellenére *„hatalomnak"* nevezte a dumát! Egy másik példa: Plehanov szemrebbenés nélkül ezt írta: „A kormány szakadékba fog *zuhanni*, ha szétkergeti a dumát." Milyen hamar beigazolódott az, amit akkor Plehanov ellen felhoztak, mondván: fel kell készülni arra, hogy az ellenséget bele*taszítsuk* a szakadékba, s nem szabad kadet módra abban reménykednünk, hogy az ellenség önmagától „belezuhan" a szakadékba*.

A proletariátusnak minden erejével meg kellett védenie forradalmunkban követett önálló taktikáját, vagyis azt a taktikát, hogy az öntudatos parasztsággal együtt harcol az ingadozó és áruló liberális-monarchista burzsoázia ellen. A Vitte-duma választásain azonban *nem követhettük* ezt a taktikát, mivel számos, részben objektív, részben szubjektív körülmény folytán a választásokban való részvételt Oroszország legtöbb vidékén úgy fogták

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 501. old. — *Szerk.*

fel, hogy a munkáspárt hallgatólagosan támogatja a kadetokat. A proletariátus nem követhetett felemás és mesterségesen kiagyalt, „ravaszságon" és fejvesztettségen alapuló választási taktikát, amelynek tulajdonképpeni célja ismeretlen, amely azt hirdette, hogy részt kell venni a duma-választásokon, de nem a dumában való részvétel céljából. Márpedig történelmi tény, amelyen mit sem változtat a mensevikek akármilyen makacs hallgatása, kertelése és csűrés-csavarása — tény, hogy *senki* közülük, még Plehanov sem *tehette*, hogy a sajtóban a dumában való részvétel mellé álljon. Tény, hogy a sajtóban nem jelent meg *egyetlenegy* felhívás sem arra, hogy vegyünk részt a dumában. Tény, hogy maguk a mensevikek az OSzDMP egyesült Központi Bizottságának röplapjában hivatalosan elismerték a bojkottot, és *csak* arra korlátozták a vitát, hogy a választások melyik szakaszában kell majd alkalmazni a bojkottot. Tény, hogy a mensevikek nem a *dumába* való választásokra fektették a fő súlyt, hanem *magukra* a választásokra, sőt a választási folyamatra, mint olyan eszközre, amely módot ad arra, hogy szervezkedjünk a felkelés*ért*, a duma elsöprés*éért*. Az események viszont éppen azt mutatták, hogy a választások során nincsen lehetőség tömegagitáció kifejtésére, és hogy csakis magából a dumából nyílik bizonyos mértékig lehetőség a tömegek közötti agitációra.

Aki valóban próbálja figyelembe venni és megvizsgálni mindezeket a részben objektív, részben szubjektív természetű bonyolult tényeket, az meg fogja látni, hogy a Kaukázus csupán kivétel volt, amely megerősíti a szabályt. Az meg fogja látni, hogy minden bűnbánó beszéd és minden olyan magyarázat, hogy a bojkottra csak az „ifjúi hév" tüzelt, az események teljesen korlátolt, felületes és rövidlátó értékelésén alapszik.

A duma feloszlatása most szemléltetően megmutatta, hogy 1906 tavaszán, az akkori körülmények között a bojkott általában véve kétségtelenül helyes és hasznos taktika volt. Az *akkori* körülmények között *csakis* bojkottal teljesíthette a szociáldemokrácia kötelességét: csakis így óvhatta kellőképpen a népet a cári alkotmánytól, csakis így bírálhatta kellőképpen a kadetok választási szélhámos-

ságát, s hogy ez helyes volt (mármint a bírálat és az óvás), azt fényesen igazolta a duma feloszlatása.

Egy kis példával szeretném megvilágítani az elmondottakat. Vodovozov úr, ez a félkadet, félmensevik, 1906 tavaszán szívvel-lélekkel a választások mellett és a kadetok támogatása mellett volt. Tegnap (augusztus 11-én) azt írta a „Tovariscs"-ban[43], hogy a kadetok pártja „parlamenti párt akart lenni olyan országban, amelynek nincs parlamentje, és alkotmányos párt olyan országban, amelynek nincs alkotmánya", — hogy „a kadet párt egész jellegét a radikális programm és az egyáltalán nem radikális taktika közötti gyökeres ellentmondás határozta meg".

Nagyobb diadalt a bolsevikok nem is kívánhattak volna, mint egy baloldali kadetnak vagy jobboldali plehanovistának ezt a beismerését.

Jóllehet feltétlenül visszautasítjuk a kishitű és rövidlátó bűnbánó beszédeket, jóllehet visszautasítjuk a bojkottnak „ifjúi hévvel" való ostoba magyarázatát, mégis távol áll tőlünk az a gondolat, hogy tagadjuk a kadet duma *új* tanulságait. Vaskalaposság volna, ha nem mernénk nyíltan elismerni és számbavenni ezeket az új tanulságokat. A történelem megmutatta, hogy amikor a duma egybegyűl, lehetőség nyílik arra, hogy a dumából és a duma körül hasznos agitációt folytassunk; — megmutatta, hogy a forradalmi parasztsághoz való közeledés taktikája, amely a kadetok ellen irányul, a dumán belül lehetséges. Ez paradoxonnak látszik, de ez már kétségtelenül a történelem iróniája: éppen a kadet duma mutatta meg különösen szemléltetően a tömegeknek e — röviden szólva — „antikadet" taktika helyességét. A történelem könyörtelenül eloszlatta az alkotmány-illúziókat és a „dumába vetett hitet", de egyben feltétlenül bebizonyította, hogy egy ilyen intézmény a forradalom szempontjából bizonyos fokig, ha csak kis mértékben is, de hasznos mint szószék az agitációhoz, a politikai pártok igazi „mivoltának" leleplezéséhez stb.

Mi következik ebből? Nevetséges lenne, ha szemet hunynának a valóságon. Éppen most érkezett el az ideje annak, hogy a forradalmi szociáldemokraták szakítsanak a bojkott-taktikával. Nem mondunk le arról, hogy részt

vegyünk a második dumában, amikor (vagy: „ha") ezt összehívják. Nem mondunk le arról, hogy felhasználjuk ezt a harci területet, de úgy, hogy semmiképpen sem becsüljük túl szerény jelentőségét, hanem ellenkezőleg, a történelemadta tapasztalatok alapján teljesen alárendeljük egy másik fajta harcnak — a sztrájk, a felkelés stb. útján vívott harcnak. Összehívjuk majd a párt ötödik kongresszusát; a kongresszuson határozatba foglaljuk, hogy *választások esetén* néhány hétre választási egyezményt kell kötnünk a trudovikokkal (ha nem ül össze a párt ötödik kongresszusa, lehetetlen egyöntetű választási kampány, a „más pártokkal való blokkokat" pedig feltétlenül tiltja a negyedik kongresszus határozata). És akkor megsemmisítő csapást mérünk a kadetokra.

Ezzel a következtetéssel azonban korántsem, semmiképpen sem oldottuk még meg a ránk váró bonyolult feladatot. Szándékosan emeltük ki ezeket a szavakat: „választások *esetén*" stb. Még nem tudjuk, összehívják-e a második dumát, mikor lesznek a választások, milyen lesz a választójog; milyen lesz akkor a helyzet. A mi következtetésünknek ezért megvan az a baja, hogy túlságosan általános: szükség van rá, hogy összegezzük a mult tapasztalatait, hogy számba vegyük ennek a multnak a tanulságait, hogy helyesen vessük fel a taktika majdan felmerülő kérdéseit, de még teljesen elégtelen ahhoz, hogy megoldjuk vele a legközelebbi jövőben követendő taktika konkrét feladatait.

Csak a kadetok és mindenféle „kadetoskodók" elégedhetnek meg ma ilyen következtetéssel, csak ők fabrikálhatnak maguknak „jelszót" az új duma utáni sóvárgásból, csak ők bizonygathatják a kormánynak, hogy mennyire kívánatos a duma mielőbbi összehívása stb. Csak a forradalom tudatos vagy nem tudatos árulói lehetnek *most* minden erővel azon, hogy az elkerülhetetlenül újra a magasba csapó hangulat és indulat éppen a választásokban, nem pedig egy általános sztrájkkal és felkeléssel vívott harcban érje el tetőfokát.

Elérkeztünk a mai szociáldemokrata taktika kérdésének velejéhez. A kérdés lényege most korántsem az, hogy általában részt vegyünk-e a választásokon vagy sem.

Akár „igen"-nel válaszolunk erre a kérdésre, akár „nem"-mel, az égvilágon semmit sem mondtunk meg az adott helyzetből fakadó fő feladatról. A politikai helyzet 1906 augusztusában körülbelül ugyanolyan, mint 1905 augusztusában volt, de ez alatt az idő alatt óriási lépéssel jutottunk előre: sokkal pontosabban rajzolódtak ki az egyik oldalon harcolók és a másik oldalon harcolók erői, sokkal pontosabban alakultak ki a harc formái, sokkal világosabban látható, mennyi idő szükséges egyik-másik — ha lehet ezt a kifejezést használni — hadmozdulathoz.

A kormány terve világos. Teljesen helyes volt a számítása, amikor megállapította a duma összehívásának időpontját és nem állapította meg, *a törvény ellenére*, a választások időpontját. A kormány nem akarja megkötni a kezét, nem akarja kijátszani a kártyáit. Először is, időt akar nyerni, hogy gondolkodhasson a választási törvény módosításán. Másodszor — és ez a legfontosabb —, akkorra tartogatja a választások időpontjának kijelölését, amikor az új, emelkedő hullám jellegét és erejét már pontosan meg tudja majd állapítani. A kormány az új választásokat éppen olyan időpontra akarja kitűzni (s talán olyan formában is, azaz ilyen vagy amolyan választásokat), hogy *felaprózza és erőtlenné tegye a kezdődő felkelést*. A kormány helyesen okoskodik: ha teljes nyugalom lesz, talán össze sem hívjuk a dumát vagy visszatérünk Buligin törvényeihez. Ha azonban erős lesz a mozgalom, megpróbáljuk majd szétforgácsolni olymódon, hogy ideiglenesen kitűzzük a választásokat, és ezekkel a választásokkal a gyávák vagy együgyűek közül egyiket-másikat elcsaljuk a közvetlen forradalmi harctól.

A tompa eszű liberálisok (lásd „Tovariscs" és „Recs") annyira nem értik a helyzetet, hogy szinte belerohannak a kormány kelepcéjébe. Őrült buzgalommal igyekeznek „bebizonyítani", mennyire szükséges a duma, és mennyire *kívánatos*, hogy a fellendülés a választások felé irányuljon. De még ők sem tagadhatják, hogy a legközelebbi harc formájának kérdése még nyílt kérdés. A mai (augusztus 12-i) „Recs" bevallja: „hogy mit mond majd a paraszt ősszel... ezt egyelőre nem tudni." „Szeptemberig—októberig, míg végleg ismeretessé nem válik a parasztok

hangulata, nehéz bármilyen általános jóslásokba bocsátkozni."

A liberális burzsoák hívek önmagukhoz. Nem akarnak és nem is tudnak aktívan közreműködni a harc formáinak kiválasztásában, a parasztság hangulatának ilyen vagy amolyan irányú befolyásolásában. A burzsoázia érdekei nem a régi hatalom megdöntését követelik, hanem csak e hatalom meggyengítését és egy liberális kormány kinevezését.

A proletariátus érdekei a régi, cári hatalom teljes megdöntését és teljhatalmú alkotmányozó gyűlés egybehívását követelik. A proletariátus érdekei azt követelik, hogy a legaktívabban beavatkozzon a parasztok hangulatának kialakításába, a harc legerélyesebb formáinak és legalkalmasabb pillanatának megválasztásába. Semmiképpen sem szabad levennünk a napirendről vagy elhomályosítanunk az alkotmányozó gyűlés forradalmi úton, vagyis egy ideiglenes forradalmi kormány útján való összehívásának jelszavát. Minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy tisztázzuk, mennyire vannak meg a felkelés feltételei, mennyire tudjuk a felkelést egyesíteni a sztrájkharccal, mennyire tudjuk valamennyi forradalmi erőt erre a célra tömöríteni és előkészíteni stb. A leghatározottabban rá kell térnünk arra az útra, amelyet „A hadseregnek és a hajóhadhoz" és „Az egész parasztsághoz" intézett ismert kiáltványok jelölnek ki, azok a kiáltványok, amelyeket valamennyi forradalmi szervezet „blokkja" írt alá, beleértve a trudovikok csoportját is. Végül is különösképpen gondoskodnunk kell arról, hogy a kormánynak semmi körülmények között ne sikerüljön a választások kitűzésével se felaprózni, se megállítani, se gyengíteni a kezdődő felkelést. Legyenek ebben a tekintetben feltétlenül kötelezők ránk nézve a kadet duma tanulságai, vagyis az a tanulság, hogy a duma-kampány alárendelt, másodrendű harci forma, a harc fő formája pedig — a mai helyzet objektív körülményei folytán — továbbra is a nép nagy tömegeinek közvetlen forradalmi mozgalma.

Természetes, hogy ezt a taktikát, amely a dumakampányt alárendeli a harc fő formájának, amely ezt a kampányt második helyre szorítja arra az esetre, hogyha

az ütközetnek kedvezőtlen kimenetele lenne vagy elhúzódna, míg a második dumával kapcsolatban nem szerzünk bizonyos tapasztalatokat, — hogy ezt a taktikát, ha úgy tetszik, régi bojkott-taktikának is nevezhetjük. Formailag síkra lehet szállni ezért az elnevezésért, mert a „választási előkészületek" — a mindig kötelező agitációs és propagandamunkán kívül — olyan egészen aprólékos technikai előkészületekre szorítkoznak, amelyeket csak nagyritkán lehet jóval a választások előtt végrehajtani. Nem akarunk szavakon nyargalni, de ez lényegében véve a régi taktika következetes *továbbfejlesztése*, nem pedig annak *megismétlése*, a régi bojkottból leszűrt következtetés, nem pedig a régi bojkott.

Foglaljuk össze az elmondottakat. Le kell szűrnünk a kadet duma tapasztalatait, és a tömegeket meg kell ismertetnünk e duma tanulságaival. Igyekeznünk kell bebizonyítani, hogy a duma „hasznavehetetlen", hogy alkotmányozó gyűlésre van szükség, hogy a kadetok ingadoznak, követelnünk kell, hogy a trudovikokat kiszabadítsák a kadetok igájából, támogatnunk kell az előbbieket az utóbbiakkal szemben. Azonnal el kell ismernünk, hogy új választások esetén a szociáldemokratáknak választási egyezményt kell kötniök a trudovikokkal. Minden erőnkkel szembe kell szállnunk a kormánynak azzal a tervével, hogy a választások kitűzésével szétforgácsolja a felkelést. A szociáldemokráciának fokozott erővel síkra kell szállnia kipróbált forradalmi jelszavaiért, s minden erejével azon kell lennie, hogy szorosabbra tömörítse valamennyi forradalmi elemet és osztályt, hogy a legközelebbi jövőben minden bizonnyal bekövetkező fellendülést a cári kormány elleni általános fegyveres felkeléssé változtassa.

A megírás ideje: 1906 augusztus 12 (25).

Megjelent: „Proletarij" 1. sz. 1906 augusztus 21.

A POLITIKAI VÁLSÁG ÉS AZ OPPORTUNISTA TAKTIKA BUKÁSA

I

A duma feloszlatása kétségtelenül annak a jele volt, hogy súlyos politikai válság állott be az oroszországi forradalom fejlődésében. Mint minden válság, ez is nyomban a legnagyobb mértékben kiélezte valamennyi politikai ellentétet, feltárta sok jelenségnek a hátterét, és teljes nagyságukban, világosan megmutatta a népnek azokat a feladatokat, amelyek eddig csak körvonalaikban rajzolódtak ki előtte, és amelyeknek a nagy tömegek még nem ébredtek tudatára. Mint minden válság, amely az előző fejlődés egy egész időszakának eredményeit összegezi, a duma feloszlatása is szükségképpen próbakő volt a taktikai nézetek egyik vagy másik irányzatának vizsgálatára és ellenőrzésére. Egyrészt a válság befejezi a fejlődés bizonyos szakaszát, és ilymódon lehetővé teszi, hogy szemléltető formában megállapítsuk, hogy általában helyesen vagy helytelenül értékeltük-e ezt a fejlődést. Másrészt, a válság arra késztet bennünket, hogy haladéktalanul válaszoljunk egy csomó éles formában felvetődő kérdésre, s ezeket a válaszokat az események gyors fejlődése folytán gyakran nyomban, mondhatni, a helyszínen próbára is teszi az élet.

A duma feloszlatása az oroszországi szociáldemokráciában már régen kialakult *„két taktikának"* éppen ilyen „próbaköve" volt. A „duma-időszak" alatt többé-kevésbbé nyugodtan vitatkoztunk erről a két taktikáról, mert a politikai helyzet nem tette szükségessé, hogy haladéktalanul nagy politikai lépésekhez folyamodjunk. A duma feloszlatása egyik napról a másikra szükségessé tett ilyen

lépéseket. A „két taktikát" *próbára* tette a politikai válság. A legnagyobb figyelemmel meg kell vizsgálnunk ennek a próbának az eredményeit.

II

Pártunk Központi Bizottsága a szociáldemokrácia jobbszárnyának kezében van. Szükségessé vált, hogy most gyors, pontos és világos válaszokat adjon az új taktikai kérdésekre. Milyenek voltak hát ezek a válaszok?

A legfontosabb kérdésre, a küszöbönálló harc általános jellegének kérdésére, a Központi Bizottság a következő jelszavakkal válaszolt: először az volt a jelszava, hogy „harcoljunk a duma új ülésszakáért". A kadetok felkapják ezt a jelszót (lásd a „Recs"-et és Kedrin úr interjúját az „Oko" című lapban). A szociáldemokrata párt elveti ezt a jelszót. A Központi Bizottság bolsevik tagjai tiltakoznak ellene, s tiltakozik ellene a párt Szentpétervári Bizottsága is. A Központi Bizottság elveti az első jelszót, és kitűz egy másikat: „védjük meg a dumát a kamarilla ellen az alkotmányozó gyűlés összehívása érdekében." Végül, ebből a második jelszóból adódik az utolsó, a harmadik jelszó: „harcoljunk a dumáért mint hatalmi szervért, amely egybehívja majd az alkotmányozó gyűlést." A Központi Bizottság a baloldali szociáldemokraták tiltakozása ellenére kitart e mellett a jelszava mellett. A jelszavak kérdésében tehát teljes fejetlenség uralkodik.

A második kérdés: a harcnak milyen formáját javasoljuk? A Központi Bizottság leginkább a tüntetősztrájkra hajlik. Szeretne azonnali sztrájkra mozgósítani, de egyedül marad, mert a többi forradalmi párt és szervezet nem tart vele. Erre felhívásokat ír alá, amelyek *felkelésre* szólítanak (felhívás „A hadsereghez és a hajóhadhoz", felhívás „Oroszország egész parasztságához"). De alighogy egy lépéssel előre ment a tüntetősztrájktól a felkelést szolgáló sztrájk felé, máris siet visszafelé lépni, és „a tiltakozás részleges tömegmegnyilatkozásaira" szólít fel.

A harmadik lényeges kérdés: kivel menjünk harcba? A polgári demokráciának mely rétegeire számítsunk és első-

sorban mely rétegekkel számoljunk? Mely pártokhoz vagy szervezetekhez igyekezzünk közelebb jutni? A Központi Bizottság, mint láttuk, jelszavait is, javasolt harci formáit is „a dumának mint egésznek" a színvonalához, a kadetok színvonalához alkalmazza. De „a természet visszatér, ha vasvillával űzöd is el"! A Központi Bizottság *kénytelen kizárólag* a forradalmi szervezetekkel együtt, *kizárólag* a *trudovikokkal* (a dumának ezekkel a maradványaival) együtt felhívásokat intézni a hadsereghez, a parasztsághoz, „Az egész néphez". A taktikával kapcsolatos *elmefuttatásaiban* a Központi Bizottság, mint általában valamennyi mensevik, határt von a kadetok és az októbristák között: a jobboldalon vannak „ők", a baloldalon „mi" („mi" a kadetokkal). *Tettre szólító* taktikai *felhívásaiban*, harci kiáltványaiban a Központi Bizottság határt von a kadetok és a trudovikok között: a kadetok vagy a jobboldaliakhoz, vagy a harcban semleges álláspontot elfoglaló elemekhez csatlakoznak. „Mi" — ez, *mint kitűnik*, azt jelenti, hogy „mi" a trudovikokkal a kadetok nélkül. „Mi" — ez, mint kitűnik, *valamennyi* forradalmi szervezet tájékoztató és egyeztető irodája, amelybe a „trudovik csoport bizottsága" is beletartozik, de nem tartoznak bele a kadetok. Kiderül, hogy „sokat akar a szarka, de nem bírja a farka": a jobboldali szociáldemokraták módfelett szeretnének együtt tartani a kadetokkal, de nem lehet, mert a kadetok kitérnek a fejlemények diktálta harci egyezmények elől.

Ez, nagy vonásaiban, a duma feloszlatása után követett mensevik taktika igazi története. Ez a történet néhány okmányban le van rögzítve. Olvassuk el a Központi Bizottságnak a pártszervezetekhez intézett „leveleit" (4. és 5. sz. levél), valamint azokat a felhívásokat, amelyeket „A hadsereghez és a hajóhadhoz" (a szociáldemokrata frakció és a trudovik csoportnak a bizottsága), „Oroszország egész parasztságához" (a trudovik csoport bizottsága, a szociáldemokrata frakció, az Összoroszországi Parasztszövetség, a szociálforradalmárok pártjának központi bizottsága, a szociáldemokrata párt Központi Bizottsága, az Összoroszországi Vasutas Szövetség, az Összoroszországi Tanítószövetség), „Az egész néphez" (ugyanezek a szerve-

zetek a három szakmai szervezet kivételével, plusz a Lengyel Szocialista Párt — a PPS — és a Bund) intéztek, s olvassuk el végül a Központi Bizottság három tagjának tiltakozását (amelyet „csak a párt tagjai számára" adtak ki)[44], s ezzel megismerjük azt az egész anyagot, amely rávilágít a szociáldemokráciának a duma feloszlatása után követett opportunista taktikájára.

Általában mi az eredménye a mensevik taktikai útmutatások e tényleges, okmányokban rögzített történetének? Hogy mi az eredménye, az világos: ingadozás a liberális-monarchista burzsoázia és a forradalmi polgári demokrácia között. Csakugyan, mire lyukad ki a Központi Bizottság ingadozása a jelszó kérdésében? Arra, hogy egyrészt a legális-alkotmányos utat az egyetlen, kizárólagos útnak nyilvánítja (a jelszó: „a duma új ülésszaka"), másrészt elismeri vagy megengedhetőnek tartja a forradalmi utat (a jelszó: „alkotmányozó gyűlés", *gyengítve* azzal, hogy mindenképpen belekeveri a dumát). Ez — ingadozás a kadetok (akik teljesen elfogadják és *elfogadták* az „új ülésszak" jelszavát) és a forradalmi parasztság között (a trudovikok, az eszerek, a parasztszövetség, a vasutasszövetség, a tanítószövetség, amelyek az OSzDMP Központi Bizottságával együtt aláírták az alkotmányozó gyűlés érdekében felkelésre szólító felhívást). Központi Bizottságunk, vagyis opportunista szociáldemokratáink valamivel baloldalibbak a kadetoknál és sokkal jobboldalibbak a forradalmi polgári demokráciánál. Általában erre vezet a Központi Bizottság ingadozása a jelszavak kérdésében, a harc formájának kérdésében, a politikai pártok csoportosulásának kérdésében.

A szociáldemokrácia jobb- és balszárnya között felmerülő taktikai nézeteltérések az egész duma-időszak alatt egyre világosabban mutatkoztak meg, és mindinkább abban a döntő kérdésben kristályosodtak ki, hogy hol húzzuk meg a határvonalat a polgári demokrácián belül, vagyis hogy kivel menjünk együtt. A szociáldemokrácia jobbszárnya mindent elkövetett, hogy együtt haladjon a kadetokkal (a dumának mint egésznek a támogatása, egy duma-kormány kinevezésére vonatkozó követelés támogatása). A forradalmi szociáldemokrácia taktikája

ezzel szemben arra irányult, hogy a kadetoktól különválassza a forradalmi polgári demokráciát, kiszabadítsa a forradalmi polgári demokrácia elemeit a kadetok igájából és a harci célok érdekében a proletariátussal egy csatasorba állítsa őket. A duma feloszlatása megvonta a dumaidőszak mérlegét. S mi tűnt ki? Kitűnt, hogy a szociáldemokrácia jobbszárnya *kénytelen* volt eltávolodni a kadetoktól, és a forradalmi demokráciához csatlakozni. Már csak jelszavainak bizonyos toldalékai maradtak kadet jellegűek. Az élet rákényszerítette arra, hogy a határvonalat éppen úgy húzza meg, ahogy ezt a szociáldemokrácia balszárnya mindig hangoztatta. A Központi Bizottság jelszavainak következetlensége és „hasznavehetetlensége" egészen világosan megmutatkozott.

III

Vizsgáljuk meg most a Központi Bizottság érveit. Ezeket az érveket a legteljesebben a pártszervezetekhez intézett negyedik levelében fejti ki (ennek a levélnek nincsen sem keltezése, sem száma, de a következő levelet ötös számmal jelölték). A levél igazán nagyszerű mintaképe az opportunista gondolkodásnak, — ezt érdemes volna újra meg újra kiadni, szocialista olvasókönyvekben és tankönyvekben közölni, mert szemléltetően mutatja, hogyan *nem* szabad a szociáldemokratáknak a taktikáról ítélniök.

A levél középpontjában egy olyan kérdésnek a fejtegetése áll, amelyet a levél szerzői így fogalmaznak meg: „kinek a kezébe mehet most át a hatalom?"

„Ki ma — olvassuk a továbbiakban a levélben —, vagy ki lehet ma a 140 milliós nép *szemében* a cári kormánytól kiharcolt hatalom természetes utóda?.. Mert amikor az egész nép megmozdul, hogy kivívja az államhatalmat, a nép *tudatában* okvetlenül van bizonyos *elképzelés* arról is, ki áll majd a megdöntött kormány helyére... A mozgalom minden időszakában okvetlenül valamilyen testületnek vagy szervezetnek kell az egész nép *tudatában* ezt a szerepet betöltenie."

Az idézett érvelésben kiemeltük azokat a részeket, amelyekből nyomban látható, mennyire tarthatatlan ez az

érvelés. A hatalom *kivívásának* kérdésében a Központi Bizottság nyomban kispolgári-idealista, nem pedig proletármaterialista álláspontra helyezkedik. A hatalom „természetes utódlását" a legszélesebb körben elterjedt „tudatból" vezeti le (a nép „szemében"), nem pedig a harc reális feltételeiből. Nem érti meg, hogy a „természetes utód" nem az lesz, aki „ezt a szerepet tölti be" bárkinek a „*tudatában*", hanem az, aki ténylegesen *megdönti* a kormányt, aki ténylegesen *kivívja* a hatalmat, aki *győz* a harcban. Nem „az egész nép tudata" határozza meg a harc kimenetelét, hanem a társadalom egyes *osztályainak* és elemeinek az *ereje*.

A Központi Bizottság tehát már eleve teljesen elkalandozik a tárgytól. Ahelyett, hogy megvizsgálná a tényleges harc feltételeit, megvizsgálná, hogyan folytatták és folytatják ezt a harcot, a legrosszabb módon, teljesen idealista módon arról elmélkedik, hogy mi él a nép „tudatában" és mi a nép „elképzelése" arra vonatkozólag, hogy „ki áll majd a megdöntött kormány helyére", s nem arról elmélkedik, hogy ki *igyekszik megdönteni és* ki *dönti majd meg* ezt a kormányt. Hogy ilyen opportunista következtetésre juthasson, szakítania kellett az egész marxista módszerrel, amely megköveteli annak a tanulmányozását, hogy milyen osztályoknak milyen érdekei követelik a hatalom *megdöntését* és milyenek — a hatalom korlátozását; milyen anyagi feltételek *szülik* a forradalmi harcot („megdöntés"), és milyenek — a megdöntendő hatalom és a megdöntő alkotmányos együttélésének megszervezését. Ha a Központi Bizottság nem feledkezett volna meg a marxizmus ábécéjéről, akkor — akár az oroszországi forradalom tapasztalatai alapján is — megvizsgálta volna, milyen osztályok *kénytelenek* nálunk a mozgalom fejlődése folytán, gyakran „tudatuktól" függetlenül (sőt monarchista tudatuk ellenére) *megdönteni* az útjukban álló hatalmi intézményeket. A XX. századi oroszországi *munkás- és paraszt*mozgalom története a hatalmi intézmények részleges és helyi *megdöntésének* elegendő példáját szolgáltatta volna Központi Bizottságunknak ahhoz, hogy a központi hatalom általános és teljes megdöntését marxista módon, nem pedig Ledru-Rollin módjára ítélje meg.

Minthogy a Központi Bizottság helytelen útra lépett,

e témával kapcsolatos további érveléseiben egyre jobban összezavarodik. Sorjában megvizsgálja az „ideiglenes forradalmi kormány" összetételének lehetséges és valószínű kombinációit.

A munkásküldöttek szovjetjeit, valamint a trudovik csoport és a szociáldemokrata frakció tagjaiból álló végrehajtó bizottságot a Központi Bizottság alkalmatlannak nyilvánítja. Az elsőt nem követi majd „a parasztság százmilliós tömege", a másodikat pedig nem fogja követni „a városi kispolgárság, a középburzsoázia, a katonák, a kozákok, a tisztikar stb. jelentős része. Márpedig óriási tévedés volna, ha valaki azt gondolná, hogy mindezeknek az elemeknek az akarata ellenére létrejöhet egy új államhatalom."

Azt javasoljuk az olvasónak, hasonlítsa össze ennek az érvelésnek az első részét az ideiglenes kormányra vonatkozó bolsevik határozattervezettel (lásd „Partyijnije Izvesztyija" 1906 március 20-i 2. sz.; újra megjelent Lenin „Beszámoló a kongresszusról" c. írásában, 92. old.)*[45]. Ez a tervezet pontosan felsorolja azokat a szervezeteket, amelyek a decemberi felkelésben *ténylegesen* a forradalmi hatalom szerveinek szerepét töltötték be. A munkásküldöttek szovjetjein kívül természetesen megemlíti a katonabizottságokat is, a vasutasbizottságokat is, a *paraszt*bizottságokat is, a Kaukázus és a Balti határvidék választott falusi szerveit is. A történelem tehát már válaszolt arra a kérdésre, amelyet a Központi Bizottság most oly tehetetlenül igyekszik megoldani. A történelem már megmutatta, hogy a lakosságnak mely osztályai és milyen elemei *vesznek részt* a felkelésben és *hozzák létre* a felkelés szerveit. A szociáldemokrácia opportunistái azonban nemcsak hogy elfelejtik (vagy nem tudják megérteni) a forradalom tegnapi történetét, hanem általában nem értik, mi is az, hogy ideiglenes forradalmi kormány. Csak egy keveset kell gondolkoznunk, s máris meggyőződünk arról, hogy egy ilyen kormány a felkelés szerve (nem pedig csupán eredménye, mint ahogy az ideiglenes kormányról szóló mensevik határozattervezetben tévesen feltételezik, — lásd ugyancsak a „Beszámoló" 91. oldalát, vagy a „Partyijnije Izvesztyija" 2. számát).

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 325—397. old. — *Szerk.*

Menjünk tovább. Az idézett érvelés második része még kevésbbé helyes. Az opportunisták szokásos fogása szerint épül fel: azzal akarják bebizonyítani a legmérsékeltebb jelszó észszerűbb voltát, hogy ezzel a jelszóval nagyobb számú szociális elemet lehet egyesíteni. Bernstein azt mondotta: a szociális forradalmat csak a proletariátus egy része támogatja, a szociális reformot viszont támogatja sok szociál-liberális elem is. Ne ringassátok magatokat abban a tévhitben, hogy ezeknek az akarata ellenére meg lehet teremteni a szocializmust! Váljatok inkább a demokratikus szocialista reformok pártjává! A mensevikek azt mondják: forradalmunk tényleges győzelme mellett csak a proletariátus és a kispolgárságnak a forradalmi része (elsősorban a parasztság) száll síkra. A régi monarchia liberális korlátozása mellett viszont síkraszáll „a középburzsoázia is, a tisztikar is stb." Nevezzük hát a forradalom győzelmének a liberálisok és a cár kiegyezését, váltsuk fel a ténylegesen forradalmi kormányt, a felkelésnek ezt a szervét, a dumával!

Nem, elvtársak! A politikai számtanban vannak valamivel bonyolultabb műveletek is, mint *valamennyi* „ellenzéki" elem egyszerű összeadása. Ha az ingadozó és árulásra hajló ellenzéket hozzáadjuk a ténylegesen harcoló forradalmi elemekhez, nem mindig kapunk pluszt, gyakoribb eset, hogy mínuszt kapunk. Azok, akiket érdekeik *rákényszerítenek* arra, hogy a monarchia korlátozására törekedjenek és féljenek a monarchia lerombolásától, semmiképpen sem tudják megteremteni a felkelés erélyes és bátor szervét. Aki azzal kísérletezik, hogy a felkelés leendő szervét már eleve e kadet elemek mértéke szerint szabja ki, ugyanazt teszi, mintha holmi Naumann vagy Clemenceau mértéke szerint igyekezne kiszabni Európa szociális forradalmát.

S milyen nevetséges ellentmondásba keveredtek opportunistáink! Szövetséget akarnak a középburzsoáziával és a tisztikarral, egyszóval a kadet párt elemeivel. Ez esetben azonban teljesen el kell vetniök az alkotmányozó gyűlés jelszavát, minthogy a kadetok elvetik! A Központi Bizottság teljesen képtelen dolgokra törekszik, amikor kitűzi az alkotmányozó gyűlés jelszavát, amely a középburzsoázia

és a tisztikar számára elfogadhatatlan, és ugyanakkor igyekszik magához édesgetni őket azáltal, hogy a mérsékelt és lojális dumának a legforradalmibb szerepet varrja a nyakába (azt, hogy döntse meg a kormányt és alakuljon át ideiglenes forradalmi kormánnyá!).

Különben vannak a Központi Bizottság levelében még nagyobb képtelenségek is. Hát nem bájos: „Ha ma csakugyan nem lehetne mást a hatalom hordozójává tenni, mint a munkásküldöttek szovjetjeit, már előre megmondhatjuk, hogy *a hatalomért vívott harcban* a kormány legyőzése (s ennek a győzelemnek elkerülhetetlen előfeltétele, hogy a hadsereg részt vegyen ebben a harcban) nem vezetne másra, mint «a nép oldalára átállott» hadsereg *katonai diktatúrájára.*" (Az eredetiben kiemelve.)

Gondoljuk csak meg, mit jelent ez a szörnyű szóáradat: ha a munkásküldöttek szovjetjei a hadsereg egy részének a segítségével *legyőznék* a kormányt, a hadseregnek ez az átállása „a nép oldalára"* a hadsereg katonai diktatúrájára vezetne!! Nem tudom, akad-e akár a kadet irodalomban is példa arra, hogy a harc győzelmes kimenetelét ilyen mumusként állítják be? Nem tudom, vetemedett-e ilyen állításokra akár Sztruve úr is, amikor az „Oszvobozsgyenijé"-ben[46] 1905 nyarán és a „Poljarnaja Zvezdá"-ban[47] 1906 tavaszán ostorozta a fegyveres felkelés eszméjét, amiért — úgymond — közel áll a katonai diktatúra eszméjéhez? Ha a Központi Bizottság a katonáknak és a matrózoknak legalább azokról a szokásos követeléseiről szerzett volna tudomást, amelyeket az utóbbi év alatt számtalan „lázadásuk" alatt támasztottak, meglátta volna, hogy ezek a követelések *ténylegesen* arra irányulnak, hogy a kasztszerű hadsereget népi hadsereggé, vagyis milíciává alakítsák át. A katonák és a matrózok nem mindig tudták, sőt többnyire nem tudták megfogalmazni követeléseik végső célját, de akadhat-e valaki, aki előtt nem világos az, hogy a katonai szolgálatnak a szülőföldön való letöltése a gyülekezési stb. joggal egybekötve éppen a milícia létrehozásával egyértelmű? A Központi Bizottság csakugyan

* Az idézőjel nyilván Központi Bizottságunk iróniáját fejezi ki!

annyira elvesztette volna legelemibb forradalmi ösztönét, hogy nem látja világosan, mi a különbség a dekabristák nemesi forradalmisága — a narodovolec tisztek raznocsinyec-értelmiségi forradalmisága — és a XX. századi oroszországi katonák és matrózok mélységesen demokratikus, proletár és paraszti forradalmisága között? Csakugyan nem tűnt volna fel soha a Központi Bizottságnak, mennyire megváltozott a tisztek magatartása, akik a „Narodnaja Volja" időszakában forradalmárok voltak, míg a katonatömeg csaknem teljesen közömbös volt, ma viszont reakciósok, míg éppen az egyszerű katonák tömegében hatalmas mozgalom indult meg? Az embernek teljesen el kell vesztenie minden valóságérzetét, vagy Sztruve úrnál és kompániájánál is jobboldalibb álláspontra kell helyezkednie, mert csak akkor vélekedhet úgy, hogy ha a mai orosz katona vagy matróz a kormány ellen vívott harcban átáll a munkásküldöttek szovjetjeinek oldalára, ez esetleg áttérés katonai diktatúrára, — hogy ez ellen alkalmas eszköz a tisztikar megnyerése „a duma mellett" kardoskodó mérsékelt jelszavakkal! A szociáldemokrata párt Központi Bizottsága úgy akar harcolni az orosz katonának katonai diktatúrára irányuló törekvése ellen, hogy a maga oldalára vonja a tisztikart: idáig juttattak bennünket az opportunisták.

A Központi Bizottság tarthatatlan álláspontját továbbá azzal próbálja védeni, hogy — mint mondja — kár mesterségesen egy új kormány után kutatni, hiszen megvan a duma vagy megvannak a duma maradványai, ezek „Állami Dumává nyilváníthatják magukat", s a „népi gondolat, amely nem tud eligazodni az írott alkotmány finomságain, az Állami Dumát hatalmi szervnek tartotta és annak is tartja ... Ha a csapatok, amelyek a cári kormánynak megtagadták az engedelmességet, egy új kormány szolgálatába állhatnak, akkor ez az új kormány: az Állami Duma."

Nagyszerű! Ha a „népi gondolat" holnap egy másik törvényes intézményt tart majd „hatalomnak", akkor köteleznünk kell magunkat arra, hogy tovább terjesztjük ezt az előítéletet, — szó se róla, jól értelmezik a forradalmi párt feladatait. Értsék már meg végre, kedves elvtársak,

hogy a hatalmat erőszakkal, harccal, felkeléssel kell kézbe venni. Készek erre a kadetok? Ha igen, — csak rajta, nem utasítunk vissza semmiféle harci szövetségest. Ha azonban nem, ha még annyi bátorságuk sincsen, hogy *nyílt felhívást* adjanak ki a felkelésre (egy ilyen felhívás, ha a felhívás kiadói őszinték, mégiscsak az első lépés a tettek felé, s ezt a lépést az egész dumából csak a szociáldemokraták és a trudovikok tették meg), akkor minden fecsegés a dumáról mint „hatalmi szervről, amely egybehívja majd az alkotmányozó gyűlést", nem egyéb, mint káros Manyilov-szellem, a nép becsapása.

Más légkörben a duma maradványai másképpen cselekednének, mondja a Központi Bizottság a kadetok igazolására, akik még a viborgi felhívástól is megijedtek. — Hát igen, ez az igazság, másképpen cselekednének. Mi következik ebből? Az, hogy törekednünk kell megteremteni ezt a *más* légkört. Hogyan kell erre törekednünk? Úgy, hogy a harcra képes elemeket forradalmi tudatra ébresztjük, hogy tudatukat a kadet színvonal fölé, a kadet jelszavak fölé emeljük. Önök pedig *igazolni próbálják* a kadet gyávaságot, mondván, hogy nincsen forradalmi légkör, és ugyanakkor *enyhítik* ezt a légkört olymódon, hogy a forradalmi jelszavakat kadet jelszavakkal váltják fel!

IV

A Központi Bizottság híres negyedik levelének gyakorlati következtetése így hangzik: „Azonnal mindenütt meg kell szerveznünk a tömeges tiltakozás helyi megnyilvánulásait." Ennek célját szó szerint így határozzák meg: „Meg kell teremtenünk a közelgő döntő harcra való felkészülés légkörét..." Nem felkészülni a közelgő döntő harcra, hanem megteremteni a felkészülés légkörét!..

Pártunk nem mindennapi egyöntetűséggel elítélte már és elvetette a Központi Bizottságnak ezt a jelszavát. A kampány, amelyet a „tiltakozás részleges tömegmegnyilvánulásaival" folytatott, *máris* kudarcot vallott. Hogy a soha nem látott mértékben kiéleződött polgár-

háború viszonyai között mennyire ostoba dolog a tüntetés, a tiltakozások rendezése, az túlságosan is szembeszökő. Egész sereg pártbizottságnak és pártkonferenciának a határozatai[48], amelyeket ebben a számban közlünk, eléggé világosan megmutatják, milyen felháborodással fogadták a Központi Bizottságnak ezt a jelszavát és a duma feloszlatása után folytatott egész politikáját. Nem fecséreljük tehát feleslegesen a szót arra, hogy megcáfoljuk a Központi Bizottság jelszavát, amelyet az élet már megcáfolt és a párt már elutasított. Hibájának csak az elvi jelentőségéről kell beszélnünk, ez volna az első, másodszor pedig rá kell mutatnunk arra, milyen ügyetlenül kísérletezett a Központi Bizottság az 5. számú levélben azzal, hogy kikecmeregjen lehetetlen helyzetéből.

Elvi szempontból a Központi Bizottság hibája arra vezethető vissza, hogy nem érti a tüntetősztrájk és a felkelést szolgáló sztrájk közötti különbséget. Igazán megbocsáthatatlan, hogy a decemberi események után ezt valaki ne értse meg. Erre csak akkor találunk magyarázatot, ha figyelembe vesszük, hogy a Központi Bizottság egyetlen levelében sem beszélt közvetlenül a fegyveres felkelésről. Opportunistáink ki akarnak térni a felkelés kérdésének világos felvetése elől — régóta mindig ez volt a törekvésük, s ez a törekvésük egész álláspontjukból elkerülhetetlenül következik. Ebben a törekvésben magyarázatot lelünk arra, hogy a Központi Bizottság miért beszélt mindig oly állhatatosan csak a tüntetősztrájkról és miért hallgatott a felkelést szolgáló sztrájkról.

Minthogy a Központi Bizottság ilyen álláspontra helyezkedett, elkerülhetetlen volt, hogy ne a többi forradalmi párt és szervezet mögött kullogjon. Mondhatjuk, hogy a szociáldemokrácia opportunistáin kívül *mindenki* felismerte, hogy okvetlenül fel kell vetni a felkelés kérdését. Erre a kérdésre, amint ez várható is volt, fokozott figyelmet fordított az Összoroszországi Vasutas Szövetség (lásd ebben a számunkban közzétett határozatát és a titkárság beszámolóját)[49]. Ez a kérdés egészen világosan előtérbe kerül egy csomó felhívásban, amelyet több forradalmi szervezet írt alá (a már fentebb említett felhívások: „A hadsereghez és a hajóhadhoz", „Oroszország egész

parasztságához" stb.). Központi Bizottságunk szinte akarata ellenére, szinte meggyőződése ellenére írta alá ezeket a felhívásokat!

Csakugyan: szinte lehetetlen, hogy valaki aláírja ezeket a felhívásokat és ne vegye észre a tüntetősztrájk és a felkelést szolgáló sztrájk közötti különbséget. Szembeszökő, mennyi ellentmondás van a Központi Bizottság magatartásában, mennyire állhatatlan: saját műveiben (a 4. és az 5. sz. levélben) egyetlen szóval sem említi a felkelést. Amikor ellenben más forradalmi szervezetekkel együtt lép fel, felkelésre szólító felhívásokat ír alá! Magára hagyatva Központi Bizottságunk elkerülhetetlenül kadet álláspontra süllyed, s minden erejét arra fecsérli, hogy a kadetok számára elfogadható vagy elfogadhatóknak látszó jelszavakat agyaljon ki. Amikor más forradalmi szervezetekkel zárt rendben vonul, a Központi Bizottság „felzárkózik", röstelli kadet jelszavait és illedelmesen viselkedik.

Ez az első eset, hogy az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt ilyen hozzá nem méltó helyzetbe került. Ez az első eset, hogy mindenki szeme láttára pórázon vezetik. Ez az első eset, hogy a hátvédben maradt. Kötelességünk, az OSzDMP valamennyi tagjának kötelessége mindenáron és minél előbb elérni azt, hogy ez legyen az első és az *utolsó* ilyen eset.

S hogy a Központi Bizottság képtelen megérteni a júliusi (a legutóbbi) sztrájk kudarcának okait, ez kizárólag a fentemlített elvi hibára vezethető vissza. A harc *időpontjának* kijelölésében mindenki tévedhet. *Ezt* egyáltalán nincsen szándékunkban felróni a Központi Bizottságnak. De hogy a Központi Bizottság téved a megmozdulás *jellegét* illetően, hogy tévedésbe esik, jóllehet figyelmeztette több szervezet, amelyekkel együtt felkelésre szólító felhívásokat írt alá, — ez megbocsáthatatlan.

A Központi Bizottság 5. sz. levelében holmi kicsinyes és szőrszálhasogató vitát folytat az eszerekkel (csak azt bizonygatja, hogy a trudovikok képviselője következetesebben érvelt, mint ők — de vajjon mire való mindez, és kit érdekel ez?), és csodálkozik azon, hogy éppen az élenjáró, öntudatos munkások nem reagáltak a júliusi

sztrájkra szólító felhívásra. Az elmaradott munkások reagáltak rá, az élenjárók meg nem! S a Központi Bizottság méltatlankodik, fel van háborodva, csaknem szitkozódik.

Márpedig, ha a Központi Bizottság nem foglalt volna el gyökerében helytelen álláspontot, ha nem térne el álláspontja *elvileg* a proletariátus élcsapatának az álláspontjától, könnyen megértette volna, mi a helyzet. Az elmaradott munkások talán nem ismerték még a tüntetősztrájk és a felkelést szolgáló sztrájk közötti különbséget, az élenjáró munkások azonban kitűnően ismerték. Amikor megvolt a remény arra, hogy esetleg támogatni lehet Sveaborgot és Kronstadtot *felkelésében* — s volt egy ilyen időszak —, az általános sztrájk kihirdetése természetes dolog volt. Ez azonban persze nem olyan sztrájk lett volna (*és nem is volt*), amelynek célja a duma feloszlatása elleni tiltakozás (ahogy ezt a Központi Bizottság képzelte), hanem olyan sztrájk, amelynek célja a felkelők támogatása, a felkelés *kiterjesztése*.

Egy-két nap múlva azonban végérvényesen kitűnt, hogy a sveaborgi és a kronstadti felkelést *ez alkalommal* elfojtották. A felkelőket támogató sztrájk már nem volt helyénvaló, tiltakozó sztrájkot, tüntetősztrájkot pedig az élenjáró munkások mindvégig *nem akartak*. Mindvégig a legvilágosabb formában és a leghatározottabban azt mondották (s csak Központi Bizottságunktól telt ki, hogy ezt ne tudja vagy ne értse), hogy készek általános, döntő ütközetbe indulni, de semmiképpen sem hajlandók tüntetésképpen sztrájkolni.

A júliusi sztrájk kudarca tehát, mondhatni, megadta a kegyelemdöfést az opportunista szociáldemokraták taktikájának. Egyszersmindenkorra végérvényesen kudarcott vallott a tüntetősztrájk eszméje. Egyszersmindenkorra végérvényesen megbukott a „tiltakozás részleges tömegmegnyilvánulásainak" jelszava.

S aki csak valamelyest is ismeri a nagy oroszországi központok munkásainak hangulatát, aki figyelemmel kíséri, mi történik most a parasztság körében — az egészen világosan látja, hogy a felkelést szolgáló sztrájk eszméje, a felkelés előkészítésének jelszava cseppet sem vesztett

jelentőségéből, cseppet sem halványult el, sőt ellenkezőleg, mindenütt egyre jobban érik és megszilárdul.

V

Foglaljuk össze a duma feloszlatása utáni kritikus napok mensevik taktikájáról nyújtott rövid vizsgálatunkat.

A duma-időszak alatt a mensevikek mindvégig a dumának mint egésznek a támogatását, a kadetok támogatását hirdették (a duma-kormány megalakítására irányuló követelés támogatásának ürügyével). A bolsevikok minden erejükkel azon voltak, hogy a trudovikokat elválasszák a kadetoktól, és támogatták azt a gondolatot, hogy „a duma baloldali csoportjaiból végrehajtó bizottságot" kell alakítani.

Melyik taktika igazolódott be most a duma feloszlatása után? A kadetokkal együtt csak a bátortalan viborgi felhívást sikerült kiadni. A kadetok *mint párt* nem támogatták ezt a felhívást, nem vettek részt sem a felhívás mellett kifejtett pártagitációban, sem az *ilyen* irányú munkában. Hogy ez a felhívás nem kielégítő, azt azonnyomban még mensevikjeink is elismerték. A bátortalan viborgi felhívást más, határozottabb és merészebb felhívások követték. Egyes volt duma-tagok személyi egyesülését *két* dumacsoport „bizottságának" az egyesülése követte, amelyek több felhívást írtak alá és részt vettek forradalmi tanácskozásokon, amelyek *hajlandók voltak megalakítani* a forradalom *haditanácsát*.

Melyik volt ez a két csoport, amely mint csoport, mint kollektíva épségben megmaradt a duma feloszlatása után, amely nem vesztette el a fejét, amikor kicsúszott a lába alól az „alkotmányos" talaj?

Ez a két csoport: a szociáldemokraták és a *trudovikok* csoportja volt. A „baloldali csoportok végrehajtó bizottsága", amelyet a bolsevikok hirdettek, támogatva egy ilyen bizottság megalakításának a *gondolatát — megvalósult*. A trudovik csoport *létrehozott* egy új *forradalmi* szervezetet, amelynek *új* kapcsolatai vannak a parasztsággal, a kadetok pedig politikailag meghaltak — egy hajszálra

úgy, ahogy ezt a bolsevikok megjövendölték, amikor hangsúlyozták, ahogy „a férgek a hullák körül, nem pedig az élő emberek körül hemzsegnek"*.

A szociáldemokraták harci egyezsége a trudovikokkal, az eszerekkel stb. — *ténnyé* vált, amelyet a fent felsorolt röpiratok bizonyítanak. Csak az volt a baj, s persze nagy baj, hogy *későn* fogtunk a dologhoz, hogy ezt nem fontoltuk meg korábban, hogy nem készítettük elő lassacskán a talajt, ahogy ezt a bolsevikok már az egyesítő kongresszus elé terjesztett határozattervezetükben javasolták.

Volentem ducunt fata, nolentem trahunt, — vagyis lefordítva körülbelül: a tudatos politikus megelőzi az eseményeket, a nemtudatost azt események vonszolják magukkal. A bolsevikok már hónapokkal, ha ugyan nem egy évvel ezelőtt hangoztatták, hogy *okvetlenül* harci egyezségeket kell kötni, mégpedig éppen a forradalmi demokráciával, és hogy mennyire fontos, hogy a proletariátus a harcban közelebb jusson éppen az öntudatos parasztsághoz. A duma feloszlatása *rákényszerített* bennünket erre az útra, de a mensevikek, amint erre a Központi Bizottság taktikájával kapcsolatos epizódok vizsgálata során már rámutattunk, nem voltak felkészülve, s az események „váratlan" fordulata akaratuk ellenére és tudatuk ellenére „magával vonszolta" őket.

Vegyük szemügyre a felkelés kérdését. A mensevikek, amennyire csak tehették, „húzódoztak" a felkeléstől. Az egyesítő kongresszuson még határozatot is hoztak a fegyveres felkelés *ellen*. Most *hallgatnak* a felkelésről a 4. és 5. sz. „levélben", amelyet a Központi Bizottság egymaga, más forradalmi szervezetek útmutatása nélkül írt. Amikor azonban bármit is ezekkel a szervezetekkel *együtt*, ezeknek az útmutatása szerint ír, kertelés nélkül és határozottan felkelésre szólító felhívásokat olvashatunk. Akkor a jelszavak is forradalmiak. Akkor már egy szóval sem említik a duma új ülésszakát, sőt még arról sem beszélnek, hogy a duma útján kell alkotmányozó gyűlést egybehívni. Ellenkezőleg, ez esetben ezt olvassuk („Az egész néphez" szóló felhívásban): „Nem egy *hatalom nélküli* duma,

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 269. old. — *Szerk.*

hanem a szabad stb. választások alapján egybehívott teljhatalmú alkotmányozó gyűlés, — ez az a cél, amelyet a népnek ki kell tűznie. *S nem a cári miniszteréknek, hanem a forradalmi népre támaszkodó hatalomnak* kell egybehívnia ezt a gyűlést" (a mi kiemelésünk). Lám milyen erélyes hangon szól Központi Bizottságunk, amikor olyan kispolgári forradalmárok társaságában van, mint például a trudovik csoport bizottsága és a Lengyel Szocialista Párt!

Végül vegyük szemügyre az ideiglenes forradalmi kormány kérdését. Mensevikjeink, Plehanovval az élükön, másfél éven át azt bizonygatták, hogy a szociáldemokraták semmiképpen sem tehetik, hogy a polgári forradalmárokkal együtt vesznek részt ebben az ideiglenes forradalmi kormányban, és hogy egy ideiglenes forradalmi kormány létrehozását követelő jelszó kitűzése blanquizmus, jakobinizmus és mindenféle egyéb halálos vétek.

S mi történt? Feloszlatták a dumát, s a Központi Bizottság kénytelen *éppen* az ideiglenes forradalmi kormány kérdését felvetni, azt a kérdést, hogy kikből álljon ez az ideiglenes kormány. Hogy teljesen készületlenül vetette fel a kérdést, az nyomban megmutatkozik: még azt sem érti meg, hogy az ideiglenes forradalmi kormány a *felkelés szerve.* A Központi Bizottság azt javasolja, hogy a duma maradványait: a szociáldemokratákat, a trudovikokat és a kadetok egy részét kiáltsuk ki ideiglenes forradalmi kormánnyá. De nézzük csak meg, elvtársak, mi sül ki ebből: *lám, önök azt javasolják a szocialistáknak, hogy a polgári forradalmárokkal együtt vegyenek részt az ideiglenes forradalmi kormányban!* S ezt megteszik, bár a szociáldemokraták *elenyésző kisebbségben* vannak a trudovikokkal és a baloldali kadetokkal szemben! Bizony, bizony! Az a sok doktrinér fecsegés, hogy a szociáldemokraták *semmiképpen sem* vehetnek részt a polgári forradalmárokkal együtt az ideiglenes kormányban, a valóság legcsekélyebb érintésére porrá és hamuvá válik. A nagy erőlködés, amellyel megpróbálták ezt a hamis tételt Marxra való helytelen hivatkozással igazolni, széjjelfoszlik, mint a füst. Sőt: a polgári *forradalmárokon* (a trudovikokon, az eszereken, a Lengyel Szocialista Párton, a parasztszövetség, a vasutas-

szövetség és a tanítószövetség egy részén) kívül „szigorú“ ál-marxistáink eszközeikben nem válogatva még a polgári *kiegyezőket* (a kadetokat) is igyekeznek behurcolni a leendő ideiglenes kormányba!

Hát igen, nehezen képzelhető el, hogy az opportunista taktika jobban csődbe juthatna, mint ahogy Központi Bizottságunk taktikája a duma feloszlatása után csődbe jutott. Amíg még nem késő, ki kell rántanunk pártunkat ebből a mocsárból.

„Proletarij“ 1. sz.
1906 augusztus 21.

A NAPI ESEMÉNYEKHEZ

A „véres nap" Varsóban és Lengyelország más városaiban[50], a Sztolipin elleni merénylet, Min meggyilkolása[51], mindez általános érdeklődést keltett a „partizánakciók" iránt, — azt a kifejezést használjuk, amely most már közkeletű a pártban, és az egyesítő kongresszus határozatában is szerepel.

A szerkesztőségnek az a szándéka, hogy a közeljövőben közzétegyen egy vagy több cikket, amelyben részletesen és a lehetőséghez képest minden oldalról megvizsgálja ezt a rendkívül fontos kérdést*. Egyelőre, hogy olvasóink ne legyenek tájékozatlanok erre vonatkozó nézeteinket illetően, csak a következő néhány rövid megjegyzést tesszük, s ezeket majd később több cikkben részletesen kifejtjük és pontosan megfogalmazzuk.

Első megjegyzésünk. Semilyen téren sem jó, ha végletekbe esünk, s a szocialisták közül senki sem vonja kétségbe, hogy partizánakciók szervezésekor okvetlenül számolnunk kell a nagy tömegek hangulatával. Ezért véleményünk szerint feltétlenül figyelembe kell venni a varsói munkakörülményeket és az ottani tömegek hangulatát ismerő (s úgy látszik a lengyel szociáldemokratákkal is szolidaritást vállaló) Bundnak a nézetét, nevezetesen azt a nézetet, hogy a PPS (Lengyel Szocialista Párt) „túllőtt a célon". Ténykérdés, hogy csakugyan túllőtt-e a célon, s mi nem vagyunk illetékesek arra, hogy ezt a kérdést eldöntsük. Persze, sohasem szabad túllőni a célon, de helytelen volna, ha abból, hogy olykor „végletekbe estek", egy bizonyos harci forma alkalmatlanságára következtetnénk.

* Lásd ebben a kötetben 206—217. old. — *Szerk.*

Általában véve plusznak tekintjük, hogy a duma feloszlatása után Oroszországban kiéleződött a partizánharc. A kormány zsarnokoskodó emberei ellen folytatott pusztító és kíméletlen partizánharc szerintünk időszerű és célszerű.

Második megjegyzésünk. Mindenképpen téved, s mélységesen téved pártunk Központi Bizottsága, amikor negyedik „leveléhez" (a pártszervezeteknek szóló leveléhez) fűzött megjegyzésében kijelenti: „magától értetődik, hogy a párt továbbra is elveti az úgynevezett «partizán» harci akciókat."

Ez nem igaz. Alávetjük magunkat a kongresszus határozatainak, de *semmiképpen sem* vetjük alá magunkat a Központi Bizottság olyan határozatainak, amelyek *megszegik* a kongresszus határozatait. Aki nem rest figyelmesen elolvasni az egyesítő kongresszus határozatát, amelynek címe „A partizánakciókról", könnyen meglátja, hogy pártunk a partizánakciók egyik formáját *elveti*, egy másik formáját *elismeri*, ismét egy másik formáját meg *javasolja*.

A kongresszusi határozat teljesen elveti a magánvagyon kisajátítását. *Nem veti el* a kincstári eszközök kisajátítását, de *egészen szigorú* feltételekhez köti („ha az adott helyen megalakultak a forradalmi hatalom szervei" *stb.)*.

Továbbá, a kongresszus határozata *elismeri* a vagyontárgyak kisajátításától *mentes* partizánakciókat, vagyis *elismeri a „terrort"*, elismeri az ellenség meggyilkolása céljából végrehajtott *partizán*akciókat. Ennek elismerése világosan és félreérthetetlenül kifejezésre jut a határozat tulajdonképpeni határozati részének már az első szavaiban:

„A kongresszus határozatilag kimondja, hogy: 1) mivel a forradalmi erőknek a közelgő felkelésre való előkészítése *mellett* (mindenütt a mi kiemelésünk) — amelynek alapja a munkástömegek megszervezése — *elkerülhetetlen a kormányterror és a feketeszázas erőszak* elleni *aktív harc*, ezért" . . . (ezután következik a pénz eltulajdonításának, kisajátításának stb. betiltása).

Az idézett *kongresszusi határozat* teljesen világos. A tömegek körében végzett munka „mellett" elismeri a zsarnokoskodók ellen vívott „aktív harcot", vagyis kétségtelenül elismeri meggyilkolásukat „partizánakciók" útján.

A partizánakcióknak *ezt* a második fajtáját (a zsarnokoskodók meggyilkolását) a kongresszus határozata csak a következőképpen korlátozza: „*kerülni kell* a *békés* polgárok személyi tulajdonának megsértését, *kivéve* (figyelem!) az olyan eseteket, amikor ez a kormány elleni harc *spontán* következménye, *vagy* amikor ezt, például barikádépítésnél, a közvetlen harc követelményei teszik szükségessé."

Tehát, amikor ezt a *közvetlen harc* megköveteli, a magántulajdon megsértése is megengedhető, vagyis megengedhető például barikádokhoz szükséges kocsik stb. birtokbavétele. Amikor *nincsen* közvetlen harc, a kongresszus utasítása szerint *kerülni kell* a „békés" polgárok személyi biztonságának megsértését, de a kongresszus nyomban *fenntartással* is él: ugyanis a személyi biztonság „spontán" megsértését, amikor ez a kormány elleni harc következménye, a kongresszus *nem rója fel bűnül* a partizánakciók részvevőinek.

Végül, a kongresszus egyenesen *javasolja* a pártnak a partizánakciók egyik fajtáját, amikor minden fenntartás és korlátozás nélkül kimondja: „a kormány tulajdonában levő fegyvereket és hadfelszereléseket *minden* kínálkozó alkalommal *birtokba kell venni*."

Például: a rendőröknek van fegyverük, amely a kormány tulajdona. „Alkalom kínálkozik"...

Harmadik megjegyzésünk. Azt tanácsoljuk pártunk nagyszámú harci csoportjainak, hogy szakítsanak tétlenségükkel, és hajtsanak végre mindenféle partizánakciókat, pontosan a kongresszus határozata értelmében, vagyis anélkül, hogy vagyontárgyakat bármiképpen kisajátítanának, úgy, hogy a lehető legkisebb mértékben „sértik meg" a békés polgárok „személyi biztonságát", a *lehető legnagyobb mértékben* sértik meg a spicliknek, az *aktív* feketeszázasoknak, a rendőrség, a hadsereg, a hajóhad parancsnokainak *satöbbi, satöbbi* személyi biztonságát. „A kormány tulajdonában levő fegyvereket és hadfelszerelést" pedig „*minden* kínálkozó alkalommal birtokba kell venni".

„Proletarij" 1. sz.
1906 augusztus 21.

A „MUNKÁSKONGRESSZUSRÓL“

MEGJEGYZÉS

A „Tovariscs“ című lap egy kis hírt közöl arról, hogy Akszelrod elvtárs „munkáskongresszus“ mellett agitál. Mi is értesültünk arról, hogy a mensevikek csakugyan folytatnak ilyen irányú agitációt. Az a nézetünk, hogy a párttagok kötelessége az ilyen kérdéseket nyíltan megvitatni. Vagy talán a legtekintélyesebb mensevikeknek *nyílt* munkáskongresszus mellett kifejtett agitációja a párt *háta mögött* kell hogy folyjon? Ha Akszelrodnak nincsen módja arra, hogy sajtó útján fejtse ki nézeteit, szívesen a rendelkezésére bocsátjuk lapunk hasábjait.

„Proletarij“ 1. sz.
1906 augusztus 21.

A MOSZKVAI FELKELÉS TANULSÁGAI

A „Moszkva 1905 decemberében" c. könyv (Moszkva 1906) éppen a legjobbkor jelent meg. A decemberi felkelés tapasztalatainak elsajátítása a munkáspárt égető feladata. Sajnos, erről a könyvről is azt mondhatjuk, hogy nincsen öröm üröm nélkül: az anyag felettébb érdekes, bár nem teljes, a következtetések ellenben hihetetlenül hanyagok, hihetetlenül laposak. Ezekre a következtetésekre még külön kitérünk*, most azonban vegyük szemügyre a mai politika legaktuálisabb kérdését: a moszkvai felkelés tanulságait.

A moszkvai decemberi mozgalom fő formája a békés sztrájk és a tüntetés volt. A munkástömeg zöme a harcnak csupán ezekben a formáiban vett aktívan részt. De éppen a moszkvai decemberi akció bizonyította be a legvilágosabban, hogy az általános sztrájk mint a harc önálló és fő formája, elavult, és hogy a mozgalom feltartóztathatatlan, elemi erővel áttöri ezeket a szűk kereteket, és létrehozza a harc legfejlettebb formáját, a felkelést.

Valamennyi forradalmi párt, valamennyi moszkvai szakszervezet a sztrájk kihirdetésekor tudta, sőt érezte, hogy a sztrájknak elkerülhetetlenül felkelésbe kell átcsapnia. A Munkásküldöttek Szovjetje december 6-án határozatot hozott, amelynek értelmében „törekednünk kell arra, hogy a sztrájkot fegyveres felkeléssé változtassuk". Valójában azonban egyik szervezet sem volt erre felkészülve, még a harci csoportok koalíciós tanácsa[52] is úgy beszélt (*december 9-én!*) a felkelésről, mint valami távoli

* Lásd ebben a kötetben 180—184. old. — *Szerk.*

dologról, s az utcai harc kétségtelenül a tanácstól függetlenül és a tanács részvétele nélkül folyt le. A szervezetek *nem tartottak lépést* a mozgalom növekedésével és lendületével.

A sztrájk elsősorban az októberi események után kialakult objektív feltételek folytán fejlődött felkeléssé. A kormányon már nem lehetett rajtaütni általános sztrájkkal, mert már katonai akciókra kész ellenforradalmat szervezett. Az orosz forradalom egész október utáni fejlődése, valamint a decemberi napokban Moszkvában egymást követő események csodálatosan igazolták Marxnak egyik mélyértelmű megállapítását: a forradalom előre halad azáltal, hogy egybeforrott és erős ellenforradalmat hoz létre, vagyis az ellenséget egyre szélsőségesebb védelmi eszközök alkalmazására kényszeríti, s ilymódon létrehozza a támadás mind hatékonyabb eszközeit[53].

December 7-én és 8-án: a tömegek békés sztrájkja, békés tüntetése. 8-án este: az Akvárium ostroma. 9-én nappal: a Sztrasztnaja téren a dragonyosok szétverik a tömeget. Este: a Fidler-ház szétrombolása. A hangulat egyre feszültebb. A szervezetlen utcai tömeg teljesen ösztönösen és bizonytalanul építi az első barikádokat.

10-én: a tüzérség tüzet nyit a barikádokra és az utcákon összegyűlt tömegre. Most már elszántan építenek barikádokat, s a barikádépítés már nem szórványos, hanem vitathatatlanul tömeges jelenség. Az egész lakosság kint van az utcán; a város főbb központjait barikádok hálózata lepi el. Néhány napig a harci csoportok szívós partizánharcot vívnak a katonaság ellen, olyan harcot, amely kimerítette a katonaságot és arra késztette Dubaszovot, hogy erősítésekért könyörögjön. A kormány csapatai csak december 15-én jutottak végérvényesen túlerőre, s december 17-én a szemjonovi ezred szétverte Presznyát, a felkelés utolsó támaszpontját.

A sztrájkról és a tüntetésekről szórványos barikádokra. Szórványos barikádokról tömeges barikádépítésre és a katonasággal vívott utcai harcra. A proletár tömegharc a szervezetektől függetlenül sztrájkból felkelésbe csapott át. Ez az oroszországi forradalom óriási történelmi jelentőségű eredménye, melyet 1905 decemberével — éppúgy,

mint minden eddigi eredményt —, óriási áldozatok árán értünk el. A mozgalom az általános politikai sztrájkról magasabb fejlődési fokra emelkedett. A mozgalom rákényszerítette a reakciót, hogy az ellenállásban a *végsőkig* menjen, s ezzel óriási mértékben közelebb hozta azt a pillanatot, amikor a forradalom szintén a végsőkig fog menni a támadás eszközeinek alkalmazásában. A reakciónak *nincs már mit* tennie azon túl, hogy tüzérséggel halomra löveti a barikádokat, a házakat és az utcai tömeget. A forradalomnak azonban még van mit tennie a moszkvai harci csoportokon túl, terjedelemben is, mélységben is nagyon de nagyon sok tennivalója van még. S a forradalom december óta rengeteget haladt. A forradalmi válság alapja mérhetetlenül kiszélesedett, — a pengét most élesebbre kell köszörülni.

A harc objektív feltételeiben történt változást, mely szükségessé tette a sztrájkokról a felkelésre való áttérést, a proletariátus előbb érezte meg, mint vezetői. A gyakorlat, mint mindig, megelőzte az elméletet. A békés sztrájk és a tüntetések egyszerre csak nem elégítették már ki a munkásokat, s felmerült bennük a kérdés: mi lesz tovább? — aktívabb akciókat követeltek. A barikádok építésére adott utasítás óriási késéssel jutott el a kerületekbe, akkor, amikor a központban már építették a barikádokat. A munkások tömegesen nekiláttak a dolognak, de *ezzel sem elégedtek meg*, s azt kérdezték: mi lesz tovább? — aktív akciókat követeltek. Mi, a szociáldemokrata proletariátus vezetői, decemberben ahhoz a hadvezérhez hasonlítottunk, aki ezredeit olyan ostobán helyezte el, hogy csapatainak nagyobb része nem vett aktívan részt az ütközetben. A munkástömegek útmutatásokat kerestek aktív tömegakciókhoz, de nem találtak.

Nincs tehát rövidlátóbb nézet, mint Plehanovnak az a valamennyi opportunista által felkapott nézete, hogy nem volt értelme belekezdeni az időszerűtlen sztrájkba, hogy „nem kellett volna fegyvert fogni". Ellenkezőleg, határozottabban, erélyesebben és támadóbban kellett volna fegyvert fogni, meg kellett volna magyarázni a tömegeknek, hogy a békés sztrájk egymagában lehetetlen, hogy rettenthetetlen és kíméletlen fegyveres harcra

van szükség. S most végre nyíltan és mindenki hallatára meg kell állapítanunk, hogy a politikai sztrájkok elégtelenek, s a legszélesebb tömegek között agitálnunk kell a fegyveres felkelés mellett, nem kendőzve el ezt a kérdést semmiféle „előzetes lépcsőfokokkal", nem borítva rá semmiféle fátyolt. Ha leplezzük a tömegek előtt azt, hogy szükség van elkeseredett, véres irtóháborúra, s hogy ez az eljövendő megmozdulások közvetlen feladata, ezzel megcsaljuk önmagunkat is, a népet is.

Ez a decemberi események első tanulsága. A második tanulság a felkelés jellegére, vezetésének módjára és azokra a körülményekre vonatkozik, amelyek között a katonaság átáll a nép oldalára. Erről az átállásról pártunk jobbszárnyában erősen elterjedt egy rendkívül egyoldalú felfogás. Korszerűen felszerelt katonaság ellen, úgymond, nem lehet harcolni, a katonaságnak forradalmivá kell válnia. Magától értetődik, hogy ha a forradalom nem válik tömegessé és nem ragadja magával a katonaságot, szó sem lehet komoly harcról. Magától értetődik, hogy a katonaság között végzett munka szükséges. A katonaságnak ezt az átállását azonban nem szabad holmi egyszerű és egyszeri aktusnak tekinteni, amely egyfelől a meggyőzés és másfelől a tudat eredménye. A moszkvai felkelés szemléltetően mutatja, mennyire sablonos és élettelen az ilyen felfogás. A gyakorlatban a katonaság ingadozása, amely minden igazi népmozgalom esetén elkerülhetetlen, a forradalmi harc kiélesedése esetén valósággal a *katonaságért vívott harchoz* vezet. A moszkvai felkelés éppen azt mutatja, hogy a reakció és a forradalom a legelkeseredettebben, a legkíméletlenebbül harcol a katonaságért. Maga Dubaszov kijelentette, hogy 15 000 moszkvai katonából csak 5 000 megbízható. A kormány a legkülönfélébb, a legkétségbeesettebb módszerekkel próbálta megtartani az ingadozókat: rábeszélték őket, hízelegtek nekik, megvesztegették őket, órákat, pénzt stb. osztogattak szét köztük, pálinkával itatták őket, becsapták, ijesztgették, kaszárnyába zárták, lefegyverezték őket, árulás segítségével és erőszakkal kiragadták közülük azokat a katonákat, akiket a legmegbízhatatlanabbaknak tartottak. S legyen bátorságunk egyenesen és nyíltan beismerni, hogy

ezen a téren elmaradtunk a kormány mögött. Nem tudtunk a rendelkezésünkre álló erők felhasználásával olyan aktív, merész, vállalkozó szellemű és támadó harcot vívni az ingadozó katonaságért, mint amilyet a kormány indított és hajtott végre. Előkészítettük és még nagyobb kitartással fogjuk előkészíteni a katonaság ideológiai „megdolgozását". De szánalmas szőrszálhasogatók leszünk, ha elfelejtjük, hogy a felkelés pillanatában fizikai harcot is kell vívnunk a katonaságért.

A moszkvai proletariátus a decemberi napokban igen tanulságos leckéket adott nekünk a katonaság ideológiai „megdolgozását" illetően, — például december 8-án a Sztrasztnaja téren, amikor a tömeg körülvette a kozákokat, közéjük vegyült, barátkozott velük, és rábírta őket arra, hogy visszafordduljanak. Vagy 10-én a Presznyán, amikor két munkáslány, aki egy tízezer főnyi tömegben vörös zászlót vitt, a kozákok elé vetette magát és azt kiáltotta: „öljetek meg! élve nem adjuk oda a zászlót!" S a kozákok zavarbajöttek és elvágtattak, a tömeg pedig utánuk kiáltott: „Éljenek a kozákok!" A merészség és hősiesség e példáit örökre be kell vésni a proletariátus tudatába.

De vannak példák arra is, hogy elmaradtunk Dubasszov mögött. December 9-én a Bolsaja Szerpuhovszkaja utcán a Marseillaise-t éneklő katonák vonultak végig, hogy csatlakozzanak a felkelőkhöz. A munkások küldötteket menesztenek hozzájuk. Malahov nagysietve maga vágtat oda. A munkások elkéstek, Malahov jókor érkezett. Tüzes beszédet mondott, megingatta a katonákat, majd dragonyosokkal körülfogatta, a kaszárnyába vitette és ott bezáratta őket. Malahov tudott idejében érkezni, mi nem tudtunk, noha felhívásunkra két nap alatt 150 000 ember kelt fel, s ezek meg tudták volna szervezni az utcai őrjáratokat, és ezt meg is kellett volna tenniök. Malahov dragonyosokkal vette körül a katonákat, mi viszont nem vettük körül bombákkal felszerelt embereinkkel Malahovékat. Ezt megtehettük volna, s meg is kellett volna tennünk, — a szociáldemokrata sajtó (a régi „Iszkra") már régen rámutatott arra, hogy a felkelés idején kötelességünk kíméletlenül kiirtani a polgári és katonai vezetőket.

Az, ami a Bolsaja Szerpuhovszkaja utcán történt, nagy vonásokban, úgy látszik, megismétlődött a nyeszvizsszki kaszárnya előtt is, a krutyicki kaszárnya előtt is, s akkor is, amikor a proletariátus a jekatyerinoszlavi ezred „kikapcsolására" tett kísérletet, amikor küldötteket menesztett Alekszandrovba az utászokhoz, amikor a Moszkvába irányított rosztovi tüzérséget visszavezényelték, amikor Kolomnában lefegyverezték az utászokat stb. A felkelés pillanatában az ingadozó katonaságért vívott harcban nem álltunk feladatunk magaslatán.

December szemléltetően bebizonyította Marxnak még egy mély és az opportunisták által elfelejtett tételét, azt, hogy a felkelés művészet, és hogy e művészet fő szabálya — a vakmerőségig bátor, tántoríthatatlanul elszánt *támadás*[54]. Nem tettük eléggé magunkévá ezt az igazságot. Nem tanultuk meg eléggé ezt a művészetet, a mindenáron való támadásnak ezt a szabályát, és nem eléggé tanítottuk meg rá a tömeget. Az elmulasztottakat most teljes erővel pótolnunk kell. Nem elegendő, ha a politikai jelszavakhoz való viszony szerint csoportosulunk, csoportosulnunk kell a fegyveres felkeléshez való viszony szerint is. Aki ellene van, aki nem készül rá, — azt könyörtelenül ki kell taszítanunk a forradalom híveinek sorából, oda kell löknünk a forradalom ellenségeihez, az árulókhoz vagy gyávákhoz, mert közeledik az a nap, amikor az események ereje, a harci helyzet arra kényszerít majd bennünket, hogy e szerint az ismertetőjel szerint vonjunk határt barát és ellenség között. Nem passzivitást kell prédikálnunk, nem azt, hogy egyszerűen „várjuk ki", míg a katonaság „átáll", — nem, meg kell kongatnunk az összes harangokat, hogy hirdessék a merész támadás, a fegyveres rajtaütés szükségességét, hirdessék azt, hogy e támadás során ki kell irtani az ellenség vezetőit és a legerélyesebb harcot kell vívni az ingadozó katonaságért.

A harmadik nagy tanulság, melyet Moszkva adott nekünk, a felkelés taktikájára és a felkelés erőinek megszervezésére vonatkozik. A haditaktika a haditechnika színvonalától függ — ezt az igazságot Engels sokszor magyarázta és a marxisták szájába rágta[55]. A haditechnika ma nem olyan, mint a XIX. század derekán volt.

Tömeggel a tüzérség ellen harcolni és revolverekkel barikádokat védelmezni esztelenség volna. S Kautskynak igaza volt, amikor azt írta, hogy Moszkva után ideje felülvizsgálnunk Engels következtetéseit, hogy Moszkva *„új barikádtaktikát"*[56] tett időszerűvé. Ez a taktika a partizánháború taktikája volt. Az e taktikának megfelelő szervezetet a mozgékony és rendkívül kicsiny: tízes, hármas, sőt kettes csoportok alkották. Gyakran akadnak köztünk mostanában szociáldemokraták, akik kuncognak, amikor ötös és hármas csoportok kerülnek szóba. De a kuncogás csak arra jó, hogy kényelmesen szemet hunyjanak azon az *új* kérdésen, hogy a modern haditechnika viszonyai között az utcai harc milyen taktikát és milyen szervezetet tesz szükségessé. Olvassák el, uraim, a moszkvai felkelés leírását, és meg fogják érteni, milyen összefüggés van az „ötös csoportok" és az „új barikádtaktika" kérdése között.

Moszkva időszerűvé tette ezt a taktikát, de korántsem fejlesztette ki, korántsem bontakoztatta ki csak valamennyire is nagy, valóban tömeges méretekben. Kevés volt a harcos, a munkástömeg nem kapott merész támadásokra buzdító jelszót és nem is voltak merész támadásai, a partizánosztagok jellege túlságosan egyöntetű volt, fegyverük és módszereik elégtelenek, a tömegek vezetésében csaknem teljesen járatlanok voltak. Mindezt pótolnunk kell, és pótolni fogjuk úgy, hogy okulunk a moszkvai tapasztalatokon, terjesztjük ezeket a tapasztalatokat a tömegek között, és serkentjük a tömegek alkotóerejét e tapasztalatok továbbfejlesztésében. S az a partizánháború, az a tömegterror, amely a decemberi események óta Oroszországszerte csaknem megszakítás nélkül tart, kétségkívül segít majd megtanítani a tömegeket arra, hogy a felkelés pillanatában helyes taktikát alkalmazzanak. A szociáldemokráciának el kell ismernie és taktikájába bele kell foglalnia ezt a tömegterrort, természetesen úgy, hogy megszervezi és ellenőrzi azt, hogy alárendeli a munkásmozgalom és az általános forradalmi harc érdekeinek és feltételeinek, hogy kíméletlenül eltávolítja és elvágja e partizánháborúnak azt a „csavargós" elfajulását, amellyel olyan nagyszerűen és olyan kíméletlenül végeztek a mosz-

kvaiak a felkelés napjaiban és a lettek a híres lett köztársaságok napjaiban.

A haditechnika a legutóbbi időben tovább fejlődik. A japán háborúban használatossá vált a kézigránát. A fegyvergyárak piacra dobták a géppuskát. Az egyiket is, a másikat is már sikerrel kezdik alkalmazni az orosz forradalomban, de még korántsem kielégítő méretekben. Fel tudjuk használni és fel is kell használnunk a technika vívmányait, meg kell tanítanunk a munkásosztagokat arra, hogyan kell tömegesen bombát gyártani, segítenünk kell őket, valamint harci csoportjainkat abban, hogy robbanóanyagot, gyújtózsinórt és önműködő fegyvereket szerezzenek. Ha a munkástömegek részt fognak venni a városi felkelésben, ha tömegtámadásokat fogunk intézni az ellenség ellen, ha eltökélten, kellő hozzáértéssel fogunk harcolni a katonaságért, mely most, a duma után, Sveaborg és Kronstadt után még jobban ingadozik, ha biztosítjuk, hogy a falu részt vegyen a közös harcban — a következő országos fegyveres felkelésben miénk a győzelem!

Fejlesszük hát ki szélesebb körben munkánkat, és tűzzük ki bátrabban feladatainkat, elsajátítva az oroszországi forradalom nagy napjainak tanulságait. Munkánk azon alapszik, hogy helyesen vesszük számba az osztályok érdekeit és az egész nép fejlődésének mai követelményeit. A proletariátusnak, a parasztságnak és a katonaságnak egyre nagyobb részét csoportosítjuk és fogjuk csoportosítani a cári hatalom megdöntésének és a forradalmi kormány által összehívandó alkotmányozó gyűlésnek a jelszava köré. A tömegek tudatának fejlesztése lesz továbbra is, ugyanúgy, mint eddig, egész munkánk alapja és fő tartalma. De ne felejtsük el, hogy ehhez az általános, állandó és alapvető feladathoz az olyan idők, mint amilyeneket Oroszország most él át, újabb, különleges feladatokat fűznek. Ne váljunk szőrszálhasogatókká és filiszterekké, ne hárítsuk el magunktól a jelen pillanatnak e különleges feladatait, a harc jelenlegi formáinak e különleges feladatait azáltal, hogy teljesen oktalanul a minden körülmények között és minden időben ránkháruló állandó kötelességeinkre hivatkozunk.

Gondoljunk arra, hogy közeledik a nagy tömegharc.

Ez fegyveres felkelés lesz. Ennek a felkelésnek lehetőleg egyidőben kell lezajlania. A tömegeknek tudniok kell azt, hogy fegyveres, véres, elkeseredett harcba indulnak. Halálmegvetés legyen úrrá a tömegeken, ez fogja biztosítani a győzelmet. Az ellenség elleni támadásnak a lehető legerélyesebbnek kell lennie; a támadás, s ne a védelem legyen a tömeg jelszava, az ellenség kíméletlen kiirtása lesz a tömeg feladata; mozgékony és rugalmas harci szervezet épül majd ki; a katonaság ingadozó elemeit bevonjuk az aktív harcba. Az öntudatos proletariátus pártjának teljesítenie kell kötelességét ebben a nagy harcban.

„Proletarij" 2. sz.
1906 augusztus 29.

TAKTIKAI INGADOZÁSOK

Megkaptuk Plehanov „Dnyevnyik"-jének 6. számát — tizenkét kisebb oldalt, amelyet Genfben nyomtattak. Kellemesen meglepett bennünket, hogy az orosz liberális-burzsoá sajtó ez alkalommal, kivételesen, tartózkodott Plehanov agyondicsőítésétől. A duma feloszlatása bizonyára szétoszlatta Plehanov elvtárs optimizmusát — gondoltuk, amikor a liberális lapokban olvastuk a „Dnyevnyik" 6. számának megjelenéséről beszámoló híreket, amelyekben nem voltak meg a szokásos egyetértő idézetek.

És csakugyan, Plehanov elvtárs a „Dnyevnyik" 6. számában szakít a mensevizmus szélső jobbszárnyának azzal az álláspontjával, amelyet (Rahmetov elvtárssal együtt) a duma idején elfoglalt. A legkisebb mértékben sem vállal közösséget a mensevikeknek azzal a törekvésével, hogy „az alkotmányozó gyűlésért" vívandó harc forradalmi jelszavát *gyengítsék* azáltal, hogy hozzáfűzik: „a duma útján" és „a dumáért" stb. Plehanov igen helyesen azt bizonyítja, hogy csakis az alkotmányozó gyűlés összehívása lehet a jelszavunk, és joggal bírálja a viborgi kiáltványt, amiért nem tűzi ki ezt a jelszót. Plehanov a legkisebb mértékben sem vállalt közösséget a mensevikeknek azzal a törekvésével sem, hogy az „akciót" feltétlenül egybekapcsolják a dumával, még ha ez az akció egy általános akció helyett részleges akció, egy jobban megérett, későbbi akció helyett elő nem készített, azonnali akció volna is. Plehanov, végül, ez alkalommal nem idomítja hozzá a szociáldemokrácia jelszavait a kadet jelszavakhoz, nem azonosítja a kadetokat általában a polgári demokráciával, sőt ellenkezőleg, kertelés nélkül és nyíltan bírálja a

kadetok következetlenségét (ez hát az oka annak, hogy a kadet lapok hallgatnak Plehanovról!), a leghatározottabban szembeállítja *velük* a „trudovik" parasztságot.

Mindennek rendkívül örülünk. Szomorú azonban, hogy Plehanov egy csomó taktikai kérdésben még mindig elhallgat valamit és még mindig ingadozik.

Plehanov joggal veti szemére a viborgi felhívás szerzőinek, hogy az adófizetés és az újoncállítás megtagadására való felszólításra „szorítkoztak", hogy a törvényesség talaján igyekeznek maradni. Meg kellett volna mondani, jelenti ki Plehanov: „Készüljetek, mert közeledik az óra." Ki kellett volna tűzni az alkotmányozó gyűlés jelszavát.

Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy az adófizetés megtagadása stb. a harc *eszköze*. Az alkotmányozó gyűlés összehívása pedig a harc legközelebbi *célja*. Amikor Plehanov a kadetok szemére vetette, hogy csupán egyetlen eszközre igyekeztek szorítkozni, *utalnia* kellett volna a harc más eszközeire is, ki kellett volna dolgoznia ez eszközök alkalmazásának feltételeit, meg kellett volna állapítania, mi a jelentőségük stb. Helytelen, hogy Plehanov a következő megjegyzéssel megkerüli ezt a kérdést: „elég minden napnak a maga baja." A szociáldemokráciának kötelessége, hogy necsak a helyes jelszavak kitűzésében vezesse a proletariátust, hanem a leghathatósabb és a legcélszerűbb harci *eszközök* kiválasztásában is. Az orosz forradalom tapasztalatai nem kevés anyagot szolgáltattak már arra, hogy a harci feladatok kiszélesedésével, a harcban részt vevő tömeg növekedésével párhuzamosan miképpen változnak meg a harc eszközei, módszerei, módjai is, miképpen válnak egyre hathatósabbá, egyre támadóbbá. Éppen olyan időben, mint a mai, nem szabad elhallgatnunk, hanem különösen figyelmesen tanulmányoznunk kell a különböző harci módszerek, teszem azt: a politikai sztrájk, a fegyveres felkelés stb. kérdését. Ez a mai nap baja, s az öntudatos munkások joggal követelnek tőlünk választ ezekre a kérdésekre.

Plehanov kifejti, hogy mennyire van összhangban az egyes osztályok érdekeivel az alkotmányozó gyűlés összehívásának követelése, s eszerint *három* osztályt különböztet meg. (1) A proletariátusról megállapítja, hogy osztály-

érdekei teljesen megegyeznek az egész nép érdekeivel. (2) A „trudovik parasztságról" megállapítja, hogy érdekei bizonyos körülmények között esetleg eltérnek az egész nép érdekeitől, de hangsúlyozza, hogy „osztályérdeke" megköveteli az alkotmányozó gyűlés összehívását. (3) „Azokat a rétegeket" illetően, „amelyeket a kadetok pártja képvisel", Plehanov elismeri, hogy „osztályérdekeik" arra késztetik őket, hogy bizalmatlanok legyenek az alkotmányozó gyűlés összehívásával szemben, s megállapítja, hogy ennek bizonyítéka a Sztolipin úrék tetteivel való „megbékülésük", az a körülmény, hogy félnek a földesúri földeknek minden kártérítés nélküli elvesztésétől stb. S Plehanov kijelenti, hogy „nem akar jóslatokba bocsátkozni" arra vonatkozólag, vajjon a kadetokban osztályérdekük kerekedik-e felül az egész nép érdekein, vagy fordítva.

A jövőt szokták jósolni, a kadetoknak az alkotmányozó gyűlés jelszaváról és az alkotmányozó gyűlésért vívott forradalmi harcról való lemondása viszont a jelen. S ezt elhallgatni nemcsak hasztalan dolog, hanem káros is. Ha pedig ezt nem hallgatjuk el, nyilvánvalóan el kell ismernünk: „A proletariátus az öntudatos trudovik parasztsággal *együtt szemben áll* a megbízhatatlan és ingadozó kadetokkal." Plehanov egészen közel jutott ehhez a taktikai direktívához, amely elkerülhetetlenül következik abból, ahogy a kérdést most felveti.

Azt írja: „Mindazoknak a pártoknak, amelyek részt vesznek ebben a mozgalomban (az alkotmányozó gyűlésért vívott harcban), haladéktalanul megegyezésre kellene jutniok, hogy kölcsönösen segíthessék egymást ebben az ügyben." Helyes! Melyek ezek a pártok? Azok, amelyek *baloldalibbak* a kadetoknál, s amelyeket a *forradalmi* polgári és kispolgári demokrácia pártjainak kell neveznünk (mert az alkotmányozó gyűlés jelszava *forradalmi* jelszó, ellentétben a kadetok ellenzéki és *„lojális"* jelszavával: „minél hamarabb üljön össze egy új duma"). Tehát: *a proletariátus pártjának harci egyezménye a forradalmi demokrácia pártjaival.*

Éppen ez az, amihez mindig ragaszkodtunk. Már csak azt kívánhatjuk, hogy Plehanov ezentúl következetesen érvényesítse ezt az álláspontját. Hogy ezt *következetesen*

érvényesíthesse, nemcsak a *forradalmi*-demokratikus jelszó (az alkotmányozó gyűlés jelszava) elismerését kell ennek a harci egyezménynek *feltételéül* kiszabnia, hanem annak a forradalmi harci eszköznek az elismerését is, amelyre mozgalmunk már megérett, és amelyet az alkotmányozó gyűlésért vívott harcban okvetlenül alkalmaznia kell, vagyis az *egész nép felkelésének* elismerését. Továbbá, ahhoz, hogy csakugyan megmagyarázza az alkotmányozó gyűlés jelszavát, nem pedig csak ismételgesse azt, fel kell vetnie az *ideiglenes forradalmi kormány* kérdését is. Ha nem veti fel ezt a kérdést, nem vonja meg helyesen a határvonalat a „trudovik" parasztság érdekei és „azoknak a rétegeknek" az osztályérdekei között, „amelyeket a kadet párt képvisel". Ha nem veti fel ezt a kérdést, tátongó űrt hagy propagandánkban és agitációnkban, mert hiszen minden agitátortól azt kérdezik: kinek kell, a munkáspárt véleménye szerint, összehívnia az alkotmányozó gyűlést?

A felkelés kérdését, s ugyanúgy általában a harc módszereinek kérdését is, Plehanov, mint már megjegyeztük, minden alap nélkül megkerüli. Ezt írja: „Ebben a pillanatban a felkelés csak a nép elégedetlenségének fellobbanása lehetne, csak lázadás lehetne, amelyet minden nehézség nélkül elfojtanának a hatóságok; nekünk azonban nincsen szükségünk lázadásokra, fellobbanásokra, nekünk győzelmes forradalomra van szükségünk."

Ez pontosan ugyanaz, mintha Nogi 1905 augusztusában ezt mondotta volna: „Nekünk *nem* Port-Arthur elleni támadásokra van szükségünk, *hanem* Port-Arthur elfoglalására." Szembe lehet állítani időszerűtlen támadásokat időszerű támadásokkal, elő nem készített támadásokat előkészített támadásokkal, de nem lehet szembeállítani általában a támadásokat az erőd „elfoglalásával". Ez hiba. Aki ezt teszi, megkerüli az erőd elfoglalásában alkalmazandó módszerek kérdését. S éppen ezt a hibát követi el Plehanov elvtárs.

Vagy nem mondja végig, amit gondol, vagy pedig maga sem lát világosan ebben a kérdésben.

Hogy miben különbözik a tüntetősztrájk a felkelést szolgáló sztrájktól, az világos. Hogy miben különböznek

a „tömegtiltakozás részleges megnyilvánulásai" az általános, országos megmozdulástól, az világos. Hogy miben különböznek a részleges, helyi felkelések a *valamennyi* forradalmi párt és elem által támogatott általános, országos felkeléstől, az is világos. Ha ön a tüntetéseket, a részleges tiltakozásokat, a részleges felkeléseket „fellobbanásoknak" nevezi, az ön gondolata is világos, s igen helyesen tette, hogy tiltakozott a „fellobbanások szítása" ellen.

Aki azonban azt mondja, hogy „nekünk *nem* fellobbanásokra van szükségünk, *hanem* győzelmes forradalomra", az semmit sem mond. Sőt: egy semmiségnek jelentőségteljes látszatot ad. *Elbódítja* olvasóját egy hatásos, de üres frázis csengésével. Igen nehezen találunk két épeszű forradalmárt, aki *nem ért egyet* abban, hogy nekünk „nem fellobbanásokra, hanem győzelmes forradalomra" van szükségünk. S ugyanakkor nem egykönnyen találunk két teljesen józan gondolkodású forradalmárt, aki *egyetértene* abban, hogy nevezetesen mely *pillanatban* a harcnak *melyik* eszköze nem „fellobbanás", hanem biztos *lépés* a győzelmes forradalom *felé*. Plehanov fontoskodva ismételgeti azt, amit senki nem von kétségbe, és megkerüli azt, amiben tulajdonképpen a kérdés nehézsége rejlik, — ezzel pedig nem igen halad előre.

Végezetül meg kell még jegyeznünk, hogy Plehanov természetesen igyekszik mellesleg „döfni egyet" a bolsevikokon, mondván, hogy a bolsevikok blanquisták is, mert bojkottálták a dumát, „könnyelműek" is, mert bizony nem értették meg (míg Plehanov elvtárs a „Dnyevnyik" 6. számában ki nem oktatta őket), hogy a katonák között okvetlenül megfeszített munkát kell végezni. Elég, ha erre a szurkálódásra felhívjuk az olvasó figyelmét — felesleges reagálnunk rá. Ha Plehanov elvtárs azt gondolja, hogy *mostani* taktikai álláspontjával erősíti pártunkban a mensevikeket és gyengíti a bolsevikokat, semmi kifogásunk ellene, hadd maradjon ebben a kellemes tévhitben.

„Proletarij" 2. sz.
1906 augusztus 29.

A KORMÁNY POLITIKÁJA ÉS A KÖZELGŐ HARC

A német szociáldemokraták egyik vicclapjában vagy másfél évvel ezelőtt megjelent egy karikatúra II. Miklósról. A karikatúrán a cár katonai egyenruhát viselt és nevetett. Egy szelet kenyérrel ingerelt egy rongyos muzsikot, úgy, hogy a kenyeret hol majdnem a muzsik szájához tette, hol meg visszahúzta. A rongyos muzsiknak hol felragyogott az arca és elégedetten mosolygott, hol elkomorodott a haragtól, amikor a kenyeret, amely már csaknem a szájában volt, visszahúzták. A szelet kenyérre az volt ráírva, hogy „alkotmány". Az utolsó „jelenet" pedig az volt, hogy a muzsik minden ereje megfeszítésével igyekezett leharapni egy falat kenyeret, és — leharapta Romanov Miklós fejét.

Igen találó karikatúra. Az önkényuralom csakugyan immár néhány éve „ingerli" az orosz népet az alkotmánnyal, már-már „csaknem teljesen" odaadja neki az alkotmányt, de utána nyomban visszaállítja az egész régi önkényt, a rendőrség minden garázdálkodását és minden törvénytelenséget, mégpedig sokkal rosszabb formában. Talán olyan régen volt, amikor még csaknem a világ legdemokratikusabb „parlamentjével" rendelkeztünk? Talán olyan régen volt, amikor az egész sajtó mint igen közeli és igen reális lehetőségről írt egy kadet kormányról? Az ember alig hinné, hogy ennek mindössze két-három hónapja. Néhány rendelet, kiáltvány, rendelkezés — s máris helyreállt a régi önkényuralom, a mindenki által elítélt, szidalmazott és nyilvánosan lepocskondiázott kincstárrablók, hóhérok és pogromlovagok maroknyi csoportja ismét kénye-kedve szerint megcsúfolja a népet, ismét tombol,

rabol, gyilkol, befogja a nép száját és mérgezi a levegőt a jobbágyság elviselhetetlen bűzével.

Az egész népet felölelő forradalmi harc fejlődése szempontjából a szabadság rövid napjainak és a fékevesztett reakció hosszú hónapjainak ez a gyors váltakozása azzal az erőegyensúllyal magyarázható, amely a harcoló felek között a múlt év ősze óta létrejött. Az önkényuralom *már nem* eléggé erős ahhoz, hogy a népet kormányozza, a nép *még nem* elég erős ahhoz, hogy valóban lerázza a pogromlovagok kormányát. A két harcoló fél úgy áll szemben egymással, mint két ellenséges hadsereg, amely hol kipiheni a harc fáradalmait és erőt gyűjt, hol meg újra harcot indít a gyűlölt ellenség ellen.

A kadet sajtó és a „Novoje Vremja" típusú sajtó publicistái lényegében egyetértenek ezeknek az ingadozásoknak *moralizáló* értékelésében. Ezek is, amazok is elítélik a kormány ingadozását, határozatlanságát, bizonytalan magatartását, siránkoznak miatta, arra hívják fel a kormányt, hogy legyen „szilárd", — csakhogy egyesek szerint a megtorlásokban, mások szerint a megígért alkotmány megvalósításában. Ezeknek is, azoknak is ismeretlen fogalom az osztályharc, amely megváltoztatja a tényleges társadalmi erőviszonyokat.

Márpedig ennek a harcnak a fejlődése folyamán a forradalom sorai és a reakció sorai elkerülhetetlenül öntudatosabbak lesznek és még jobban egybeforrnak, elkerülhetetlenül egyre élesebb és kíméletlenebb harci formákra térnek majd át. A „szabadság napjainak" és az „agyonlövetések hónapjainak" gyors váltakozása a lehető legalkalmasabb arra, hogy csökkentse a passzívak és közömbösek számát, hogy újabb és újabb rétegeket és elemeket vonjon be a harcba, hogy fejlessze a tömegek tudatát azáltal, hogy különböző országos kísérletek példáján rendkívül szemléltetően megmutatja az önkényuralomnak hol az egyik, hol a másik oldalát. Minél gyorsabban és minél élesebb formában megy végbe ez a váltakozás, annál hamarabb jutunk el ahhoz a végső ponthoz, amikor a társadalmi erők túlnyomó része már elkerülhetetlenül a szabadság oldalán lesz.

S az öntudatos munkások éppen ezért nyugodtan

nézhetik, milyen szédítően gyorsan „fejlődik" az önkényuralom a megtorló intézkedések alkalmazásában. Csak folytassák így, Romanov, Trepov, Ignatyev és Sztolipin úrék! Minél buzgóbban haladnak majd ezen az úton, annál hamarabb merítik ki végérvényesen utolsó tartalékaikat. Önök azzal fenyegetőznek, hogy katonai diktatúrához folyamodnak, hogy Oroszországszerte ostromállapotot hirdetnek? De az ilyen ostromállapot kétségtelenül a forradalomnak használ majd a leginkább. A katonai diktatúra és az ostromállapot miatt újabb katonatömegeket kell majd mozgósítani, pedig már most is az a helyzet, hogy a „legmegbízhatóbb" csapatoknak, a kozák csapatoknak ismételt mozgósítása miatt egyre erősebben lázonganak a tönkretett kozák falvak, egyre inkább „megbízhatatlanokká" válnak ezek a csapatok. Az ostromállapot pénzbe kerül, az önkényuralom viszont pénzügyileg már most is kétségbeejtő helyzetben van. Az ostromállapot arra vezet, hogy a katonák között egyre fokozódik az agitáció, és leszoktatja a lakosságot arról, hogy az üldözésnek akár a „legszörnyűbb" formáitól is féljen; Lengyelország és a Balti határvidék nagyszerűen tanúskodik erről.

Azt mondottuk, hogy a reakció katonai diktatúrával „fenyegetőzik". Ez tulajdonképpen helytelen, mert ma, miután a „határvidékes" kormányzóságokban, vagyis a birodalom 87 kormányzóságából 82-ben, bevezették a statáriális bíráskodást, nevetséges dolog a katonai diktatúráról, mint a jövő rendszabályáról beszélni. Ez ma már a jelen, s az elnevezés megváltoztatása, egy „szörnyűbb" szó („diktatúra", „kivételes védelem" helyett), egy diktátor kinevezése már igazán semmi újat *nem tud* hozzáadni a tömeges letartóztatásokhoz, az ítélet nélküli számüzetésekhez, a büntető különítményekhez, az utcai motozásokhoz, a tisztek ítélete alapján végrehajtott agyonlövetésekhez. Oroszországban már most is katonai-rendőri diktatúra uralkodik. A megtorló intézkedések már most is olyan méreteket öltöttek, hogy a forradalmárok, akik már Plehwe idejében megszokták ezt a „bánásmódot", aránytalanul keveset szenvednek miattuk, s ez intézkedések egész súlya a „békés" lakosságra nehezedik, amely között

Sztolipin úrék a legnagyobb helyeslésre méltó sikerrel „agitálnak".

A téli megtorló intézkedések olyan ténylegesen forradalmi felkelést követtek, amellyel a liberális-monarchista burzsoázia nem vállalt szolidaritást, s a megtorlások mégis egy olyan, velejéig ellenzéki dumához készítették elő a talajt, amely leginkább a forradalmi elemeknek volt hasznára. Az őszi megtorlások a legális „alkotmányosság" időszakát követik. Lehetetlen, hogy ezek a megtorlások *csak* a dumának egy baloldalibb összetételét készítenék elő.

A pogromlovagok falkája érzi, hogy a megtorló intézkedéseknek nincs meg a kellő hatásuk, s támogatást keresve kapkod. Egyfelől az októbristákkal való megegyezésre tett kísérleteik nem jártak sikerrel. Másfelől Pobedonoszcev és társai arra készülnek, hogy teljesen megszüntessenek mindenféle „alkotmányt". Egyfelől megnyitják az egyetemek kapuit, és a bérenc-sajtó arról kiabál, hogy szilárd liberalizmusra van szükség. Másfelől még a kadet párt kongresszusát is betiltják (hogy segítik a kadetokat Sztolipinék!), s a sajtót úgy üldözik, ahogy még Durnovo sem üldözte. Egyfelől statáriális bíróságok. Másfelől egy nagyvonalú kísérlet a falusi burzsoáziával való kiegyezésre[57].

A kormány érzi, hogy csak akkor menekülhet meg, ha a faluközösségekben megerősíti a muzsikok közül kiváló falusi burzsoáziát, hogy erre támaszkodhasson majd a paraszti tömeggel szemben. De ezt a célt, amelyre Gueskovék ügyesen és óvatosan törekednének, amely felé a kadetok finoman és körültekintően lopakodnak, a rendőrpribékek olyan durván, ostobán és otrombán igyekeznek elérni, hogy egész „kampányuk" minden bizonnyal kudarcba fullad. A paraszti burzsoázia kisszámú, de gazdaságilag igen nagy erő falun. A földesúri és egyéb földek megváltása, olyanformán, ahogy ezt a kadet agrárreform biztosítaná, elhúzná a mézesmadzagot az *egész* parasztság előtt, és nagyszerűen elérné azt a célt, amelyre az önkényuralom a medve esetlenségével „törekszik", vagyis: rendkívül megerősítené, s a „rend" támaszává tenné a paraszti burzsoáziát.

Romanovék, Trepovék, Ignatyevék és Sztolipinék azonban túlságosan ostobák, hogy ezt megértsék. A dumában durván visszautasították a parasztok földkövetelését, most meg a hivatalnokok útján *áruba bocsátják* az uralkodóház birtokainak földjeit és a kincstári földeket. S hogy vajjon sikerül-e ilymódon csakugyan a *mostani* kormány oldalára állítaniok a befolyásos falusi burzsoá rétegeket, ez igen kérdéses, mert a hivatalnok-csőcselék ugyanúgy húzza-halasztja majd a dolgot, ugyanúgy rabol majd és engedi majd magát megvesztegetni, mint ahogy ezt Romanovék és bandájuk mindig tették. S hogy a paraszti tömeget még jobban „felbőszíti" majd az uralkodóház birtokaihoz tartozó földek és kincstári földek megváltásának híre, az kétségtelen. Ezeknek a földeknek az eladása a legtöbb esetben azt fogja jelenteni, hogy a parasztoknak *többet* kell fizetniök, mert a haszonbér megváltási díjjá alakul át. S ha a parasztokat arra kényszerítik, hogy többet fizessenek a földért, — ennél jobbat nem is találhatott volna már ki a kormány arra, hogy megkönnyítse kormányellenes agitációnkat. Ez nagyszerű eszköz arra, hogy a parasztokat még jobban feldühösítsék és a *mi* jelszavunk mellé állítsák, amely arra szólítja fel őket, hogy ne legyenek hajlandók *bármit is* fizetni a földért, amelynek a forradalom győzelme után *teljes egészében* a parasztok birtokába kell átmennie.

A kormány részben a minden rendőrkormányra jellemző ostobasága miatt, részben a nagy pénzhiány miatt kezdett oly ügyetlenül kacérkodni a paraszti burzsoáziával. Pénzügyileg csapnivalóan rosszul állnak. A tönk szélére jutottak. Külföldről nem adnak pénzt. A belföldi kölcsönnel sehogy sem boldogulnak. Kénytelenek erőszakkal és *titokban* a takarékpénztárak tőkéjének egy részét kölcsönként elvonni, — *titokban*, mert a takarékpénztárak betéttulajdonosai egyáltalán nem volnának hajlandók most állami kölcsönkötvényeket vásárolni. Az önkényuralom lakájai már kezdik érezni, hogy az aranyvaluta bukása elkerülhetetlen, és hogy mindinkább korlátlan papírpénz-kibocsátásra kell áttérniök.

Csak folytassák ebben a szellemben, Sztolipin úrék! Jól dolgoznak nekünk! Jobban felbujtják a lakosságot,

mint ahogy ezt mi meg tudnánk tenni. Önök teljesen kimerítették a megtorlások lehetőségeit, s ezzel világosan megmutatták mindenkinek, hogy nekünk is okvetlenül teljesen ki kell merítenünk a forradalmi harci akciók lehetőségeit.

„Proletarij" 3. sz.
1906 szeptember 8.

EL A KEZEKKEL!

A „Moszkva 1905 decemberében" c. könyv olyan eseményekkel foglalkozik, amelyeknek óriási jelentőségük van az oroszországi forradalom történetében. A moszkvai felkelésből adódó pozitív következtetéseket nagy vonásokban kifejtettük az előző számban*. Ebben a kis cikkben ennek a fontos, de rosszul elvégzett munkának azokra az oldalaira térünk ki, amelyek különösen közelről érintik a moszkvai szociáldemokratákat.

A könyv „összeállítói" az előszóban közlik, hogy a szociáldemokrata szervezetektől kapott anyagot dolgoztak fel, bár ezek a szervezetek „mint olyanok a legkisebb mértékben sem vettek részt ebben a munkában". Nyilván teljesen abnormális jelenség, hogy a szociáldemokrata szervezetek anyagot bocsátottak olyan emberek rendelkezésére, akik nem tartoznak felelősséggel ezeknek a szervezeteknek. A munkáspárt szervezetei most kétségtelenül igen fonák helyzetbe kerültek, minthogy a könyv szerzői hanyagul dolgozták fel és egy csokorra való banalitással „szépítették" ezt az anyagot. Véleményünk szerint a moszkvai szociáldemokraták *valamennyi* szervezetének, és elsősorban persze vezető szervüknek, a Moszkvai Bizottságnak meg kell vizsgálnia ezt az ügyet, és intézkednie kell, hogy ilyen abnormális esetek ne ismétlődhessenek.

Lám, egy példa a sok közül, amelyből kitűnik, miképpen „dolgozzák fel" a könyv névtelen szerzői a szociáldemokrata szervezetektől kapott anyagot. A forradalmi szervezeteknek a moszkvai eseményekben betöltött szere-

* Lásd ebben a kötetben 160—168. old. — *Szerk.*

péről van szó, s többek között az OSzDMP Moszkvai Bizottsága kebelében működő Harci Szervezeteknek arról a felhívásáról, amely december 11-én megjelent az „Izvesztyija Szovjeta Rabocsih Deputatov"[58] 5. számában. A könyv szerzői egyáltalán nem foglalkoznak behatóbban az „Izvesztyija" tartalmával és jellegével, s a következő bírálattal fitogtatják bölcseségüket. Idéznek az 5. számból: „A harc teljes erővel kibontakozik. Moszkva utcáin sok órán át véres harcok dúlnak a felkelő nép és a cári csapatok között." A könyv szerzői „bírálnak": „Tudjuk, hogy Moszkva utcáin csak kisebb összetűzések voltak a katonaság és kis létszámú harci csoportok között." És hamis pátosszal azon jajveszékelnek, hogy „a tömeges harcot felfegyverzett csoportocskák harcával helyettesítették" (sic!*), majd felkiáltanak: „Hol kellett volna lenniök a tömegeknek, miben nyilvánulhatott volna meg aktivitásuk?" stb. stb.

Mit jelentsen ez?? Csakugyan tudományos elemzésnek nevezhető az, ha valaki a „bírálat" ilyen fogásaival igyekszik fitogtatni bölcseségét?? Gondoljuk csak meg: egy komoly történelmi munkában, a forradalmi szervezetek szerepével foglalkozó külön fejezetben a szerzők abba próbálnak belekötni, hogy december ***11-én***, vagyis néhány nappal a válság *előtt*, az *új* harci módszerek alkalmazásának legelején a Munkásküldöttek Szovjetje merészelt „felkelő népről" beszélni! Talán bizony az lett volna a teendője, hogy bölcs leereszkedéssel „kis létszámú harci csoportokról" beszéljen, nem pedig az, hogy a népet és a tömegeket a meginduló harc támogatására szólítsa fel? Hát nem szánalmas a könyv „összeállítóinak" az a görcsös erőlködése, hogy doktriner módon „bölcselkedjenek", nem szánalmas dolog, hogy szavakon nyargalnak, amikor ők maguk is a könyvnek *egy csomó* helyén általában a népről beszélnek, s azt mondják, hogy „az egész lakosság" kivonult az utcára? Értsék meg, szerencsétlen flótások, hogy csak feketeszázasoktól vagy olyan eunuhlelkű szőrszálhasogatóktól, mint amilyen Pollak, Leonyid Andrejev „A csillagokhoz" című regényének hőse, telik ki, hogy

* — így. — *Szerk.*

december 11-én ott legyenek Moszkvában a forradalmi szervezetben, de *ne beszéljenek* felkelő népről!

Menjünk tovább. A Harci Szervezetnek ugyancsak az „Izvesztyija" 5. számában megjelent felhívásán a könyv szerzői derülnek: „3—4 fényi csoportoknak kellett volna, a felhívás szerzőinek elképzelése szerint, a zsarnokok évszázados uralma alól felszabadított fővárossal megajándékozni (!) a népet." „A Harci Szervezet úgy döntött, hogy a tömegeknek felesleges akcióba lépniök."

Vegyük elő a felhívást. A könyv szerzői *nem az egészet* közlik, hanem csak részleteket idéznek belőle. De még a „kutatók" által kiválasztott idézetekből is kicseng a Harci Szervezet *határozott* felhívása: *„Legyen minél több ilyen csoport."* Ezek szerint azt a gondolatot, hogy bármit is „ajándékozni" kellett volna a népnek, hogy „a tömegeknek *felesleges* akcióba lépniök", olyan emberek nyakába varrják, akik a fegyveres harcnak már az első napján „minél több" munkást szólítanak a harci csoportokba . . .

Mi ez? ujságírói hanyagság vagy kotnyeleskedés?

A szerzők még csak meg sem kísérlik tisztázni a katonai szervezet és a haditechnika kapcsolatának, a közvetlen fegyveres harc és a kisegítő harc szerepének és kölcsönös kapcsolatának kérdését. Meg sem kísérelnek egy pillantást vetni a multra, megfeledkeznek arról, hogy az oroszországi általános sztrájkok is, a tüntetések is a mai méretekhez viszonyítva egészen kis, elenyésző számú részvevővel kezdődtek. Nyoma sincs könyvükben semmiféle komoly történelmi tanulmányozásnak, csak kirohanások vannak benne, amelyek szinte undort keltenek. A Harci Szervezet felhívását, értelmének meghamisítása céljából, csak kivonatolva közlik a 145. oldalon; csak a további fejtegetés során utalnak mellékesen arra, hogy ugyancsak e szerint a felhívás szerint „kímélni kell a gyalogságot" (154. old.), vagyis a felhívás *félreérthetetlenül számol* a tömegek pszichológiájával, pontosan megkülönbözteti a feketeszázas csapatokat az ingadozó katonaságtól. Az októbristák felhívását azonban, amelynek semmi köze sincs a moszkvai felkelés tanulmányozásához, *teljes egészében* közlik!

A szociáldemokrata szervezetek olyan emberekre bíz-

ták anyagukat, akik teljes egészében közlik az októbristák felhívását, de csak kis részeket ragadnak ki a Munkásküldöttek Szovjetje Harci Szervezetének felhívásaiból, hogy banális módon fitogtassák lapos bölcseségeiket . . .

Térjünk át a szerző urak következtetéseire. „A proletariátus mint tömeg nem lépett akcióba" (245. old.). „A moszkvai proletariátus nem lépett akcióba sem december 9-én és 10-én . . ., sem a következő napokban. És ez becsületére válik tudatosságának és szervezettségének" (244. old.).

Figyeljetek csak, munkástestvérek: ezentúl „becsületetekre" válik, hogy a tömeg *nem a kellő mértékben* vette ki a részét a harcból!! Hogy a munkástömeg nem a kellő mértékben vette ki részét az aktív, támadó harcból, ez nemdebár plusz. De hogy a munkástömeg, maga mögött hagyva vezetőit, sokhelyütt hozzáfogott barikádok építéséhez, hogy egész idő alatt azt követelte vezetőitől, hogy adjanak ki felhívást határozottabb akciókra, ez nyilván mínusz . . .

„A moszkvai események azt mutatják — írják a könyv szerzői —, hogy a mai történelmi időszakban, amelyet a militarizmus kolosszális fejlődése jellemez, a felkelő nép győzelmének elengedhetetlen feltétele az, hogy a katonaság jelentős része aktívan átálljon a felkelő nép oldalára, vagy pedig a katonatömegek a leghatározottabban megtagadják, hogy a nép ellen vívott harcban fegyvert használjanak . . ."

Az ingadozó katonaságért vívott harcot bölcseink nem vették észre és nem értették meg. Úgy látszik, azt képzelik, hogy a felkelés lehetséges anélkül, hogy harcolnánk a katonaság feketeszázas része ellen, anélkül, hogy aktívan kivenné a részét a harcból a forradalmi nép, amely zavart kelt a katonaság soraiban. A könyv szerzői a kadetok álláspontjára helyezkedtek, akik készek üdvözölni a katonaság „átállását", de „esztelenségnek és vétneknek" nyilvánítják a fegyveres felkelést és a fegyveres felkelés hirdetését . . .

„. . . A hadsereg ilyen magatartása azonban csak akkor képzelhető el, amikor már véget ért (sic!) a forradalom, amelynek emellett össznépi jellege volt. A proleta-

riátus decemberi felkelését, amellyel a polgári lakosság zöme csak passzívan (?) rokonszenvezett, a proletariátusnak azt a harcát, amelyet *saját jelszavaiért indított* (a mi kiemelésünk), nem támogathatta (!) a hadsereg, s éppen ezért «azt a törekvést, hogy az általános sztrájkot fegyveres felkeléssé fejlesszék», nem koronázhatta siker, és ezt történelmi hibának kell tekintenünk."

Jól kioktattak benneteket, moszkvai munkások! Ne harcoljatok „saját jelszavaitokért"!..

Az ember alig tudja elképzelni, hogyan lehetnek egyesek ilyen vaskalaposak, hogyan lehetnek kadet módra ilyen szegények gondolatokban és hogyan tudják ennyire ellaposítani a rendkívül komoly történelmi anyagból levont következtetéseket. A moszkvai szociáldemokraták emeljék fel szavukat a könyv szerzői ellen, és szólítsák fel a párt valamennyi tagját, a forradalom minden hívét arra, hogy gyűjtsék össze újra az anyagot, és ismertessék annak rendje és módja szerint a decemberi felkelést, mondjanak komoly bírálatot erről a felkelésről. Tárják fel kíméletlenül e felkelés valamennyi hibáját és fogyatékosságát, hogy a harcoló proletariátus tanuljon belőlük, a kadetoknak és a kotnyeleskedő ujságíróknak azonban mondja meg a proletariátus pártja: el a kezekkel!

„Proletarij" 3. sz.
1906 szeptember 8.

A LENGYEL SZOCIALISTA PÁRT PARTIZÁNAKCIÓJÁRÓL[59]

Egyesítő kongresszusunk kétségtelenül határozottan elvetett mindenféle „kisajátítást", — ebben a tekintetben tehát a Lengyel Szocialista Párt teljesen alaptalanul hivatkozik az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspártra. Kétségtelen az is, hogy a Lengyel Szocialista Párt az augusztus 2-i (15-i) „akció" megszervezésekor nem számolt sem az akció célszerűségével, sem a nagy tömegek hangulatával, sem a munkásmozgalom feltételeivel. Márpedig nyilvánvaló, hogy mindezekkel a körülményekkel számolni kell, s a partizánakciókról szóló bolsevik határozattervezetben ezt külön pontban hangsúlyozzuk. Véleményünk szerint azonban csupán az ítélendő el, hogy a Lengyel Szocialista Párt *meghamisítja* a partizánakciók taktikáját, nem pedig maga ez a „taktika". Az olyan partizánakciókat, amilyen a pétervári munkások egyik tavalyi akciója volt, amikor szétrombolták a feketeszázas „Tvert"[60], bizonyára helyeselnék a lengyel szociáldemokrata elvtársak.

„Proletarij" 3. sz.
1906 szeptember 8.

A BUND EGYESÜLÉSE AZ OROSZORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRTTAL

Nemrégen lezajlott a Bundnak, az oroszországi zsidó szociáldemokrata munkások szervezetének hetedik kongresszusa. A Bund tagjainak száma, a kongresszus jelentése szerint, 33 000 — 257 szervezetben. A kongresszusi képviseletet demokratikus elvek alapján szervezték meg: 300 párttag 1 kongresszusi küldöttet választott. A választásokon mintegy 23 000 párttag vett részt, s ezek 68 küldöttet delegáltak a kongresszusra szavazati joggal.

A legfontosabb kérdés, amelyben a kongresszusnak döntenie kellett, a Bund és az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt egyesülése volt. Tudjuk, hogy az OSzDMP Egyesítő Kongresszusa az egyesülés mellett foglalt állást, és jóváhagyta az egyesülés feltételeit. A Bund hetedik kongresszusa most elfogadta ezeket a feltételeket. Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárttal való egyesülést 48 szavazattal 20 ellenében megszavazták. Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt tehát végre valóban összoroszországi és egységes párttá vált. Pártunknak most *több mint 100 000 tagja* van: 31 000 volt képviselve az egyesítő kongresszuson, továbbá mintegy 26 000 a lengyel szociáldemokraták, mintegy 14 000 a lett és 33 000 a zsidó szociáldemokraták száma.

A Bund központi bizottságának képviselői bekerültek az OSzDMP Központi Bizottságába. Most igen komoly munka vár ránk: a Bund és az OSzDMP helyi szervezeteinek egyesítése.

A második kérdés, amelyet a Bund kongresszusán megvitattak, a mai politikai helyzet volt. A Bund hetedik kongresszusa óriási szavazattöbbséggel elfogadott részle-

tes határozatában kimondta, hogy taktikai jelszava egy *alkotmányozó gyűlés összehívása*, és elvetett minden olyan fenntartást, amely ezt a jelszót gyengítené, például azt, hogy „a duma útján" stb. A duma bojkottálását feltételesen vetette el, vagyis kimondta, hogy részt kell venni a választásokon abban az esetben, ha a proletariátus pártjának módja lesz arra, hogy önálló választási kampányt folytasson.

A harmadik napirendi kérdés a „partizánakciók" kérdése volt; a partizánakciókat nem választották ketté kisajátításokra és terrorista akciókra. Túlnyomó többséggel határozatot hoztak a partizánakciók *ellen.*

Az utolsó napirendi pont a Bund szervezetének kérdése volt. Elfogadtak egy szervezeti szabályzatot.

Egyelőre erre a néhány szóra szorítkozunk, de reméljük, a közeljövőben módunk lesz arra, hogy az olvasókkal részletesebben ismertessük a Bund hetedik kongresszusának határozatait.

A megírás ideje: 1906 szeptember.

Először megjelent:
„Leninszkij Szbornyik" XXX. köt. 1937.

ESZER MENSEVIKEK

A szociáldemokraták már 1905 elején rámutattak arra, hogy az eszerek („szociálforradalmárok") pártjának programmtervezete nyilvánvaló átmenet „a narodnyikságtól a marxizmushoz"*. Nyilvánvaló volt, hogy egy olyan pártnak, amelyben ilyen átmenet van, belülről okvetlenül fel kell bomlania.

Most már világosan látjuk az eszerek pártjának ezt az ideológiai és politikai felbomlását. „Az eszer párt első kongresszusának jegyzőkönyve", amely ebben az évben Párizsban jelent meg külön könyv alakjában, már világosan tükrözte, hogy milyen irányban megy végbe ez a bomlás. A „maximalistáknak" és a születőben levő „trudovik népi szocialista párt" képviselőinek mai politikai irodalma végérvényesen feltárta a teljes bomlást.

A szociáldemokrácia táborában kétszer volt nagy szakadás: 1900—1903-ban az „ökonomisták" és a régi iszkrások között, és 1903—1906-ban a „mensevikek" és a „bolsevikok" között, s ezeket a szakadásokat az az éles harc idézte elő, amelyet az egész nemzetközi szocializmusban fellelhető két áramlat vívott egymással, nevezetesen az opportunista áramlat és a forradalmi áramlat, az oroszországi forradalom egyik vagy másik időszakának megfelelő sajátos formájában. Ezzel szemben az eszer párt, amint először kísérletet tett arra, hogy akár csak valamelyest is nyíltan lépjen fel, és fellépésével akár csak némiképpen is bebizonyítsa, hogy az eszer párt tényleges párt, nyomban *három áramlatra* hullott szét: 1) baloldali áram-

* Lásd *Lenin* Művei. 8. köt. 1954. 71—78. old. — *Szerk.*

latra — a „maximalistákra", 2) centrumra — a régi típusú eszerekre és 3) jobboldali áramlatra — az opportunistákra (más szavakkal: „legalistákra", „trudovik népi szocialistákra" stb.), s éppen ezekkel az utóbbiakkal kívánunk ebben a cikkben foglalkozni. Az eszer párt első kongresszusának jegyzőkönyve alapján világosan kirajzolódnak előttünk a három áramlat körvonalai. Az irodalomban most már világosan megnyilvánultak a „centrumtól" különvált (vagy különváló?) áramlatok. A maximalisták kiadták az „Egyenesen a cél felé" c. munkát és Tag—in úr[61] terjedelmes programm-brosúráját: „A munkaelmélet elvei"-t. Az opportunista eszerek csaknem minden mondanivalójukat elmondták Pesehonov úr és társai írásaiban. A „centrum" képviselője, Csernov úr, a „Miszl" (vagy talán a „Golosz", a „Gyelo Naroda"[62] stb.) című lapban a maximalistákat teljes joggal „vulgáris szocialistáknak" nevezte, de az opportunista eszereket, ha emlékezetünk nem csal, egyelőre nem említette a sajtóban. Nem ingyen adatott, úgy látszik, az eszer „mocsár" és az eszer „szélsőjobboldal" konkubinátusa a fentemlített lapokban.

Annak a ténynek, hogy a „munkaelv" hívei, Lavrov és Mihajlovszkij követői három irányzatra bomlottak szét, igen nagy politikai jelentősége van az oroszországi kispolgári radikalizmus történetében. A marxistáknak a legnagyobb figyelemmel kell vizsgálniok ezt a tényt, amely közvetve arra is fényt derít, milyen politikai irányban érik az ébredő orosz parasztság gondolata.

Az eszerek programmbeli nézeteinek fő ellentmondása abban rejlik, hogy ingadoznak a narodnyikság és a marxizmus között. A marxizmus megköveteli, hogy éles határt vonjunk a maximális programm és a minimális programm között. A maximum — a társadalom szocialista átalakítása, amely az árutermelés megszüntetése nélkül *lehetetlen*. A minimum — olyan átalakítások, amelyek még az árutermelés keretei között lehetségesek. Ennek a kettőnek az összezavarása elkerülhetetlenül a proletár szocializmus mindenféle kispolgári és opportunista vagy anarchista meghamisításaira vezet, elkerülhetetlenül *elhomályosítja* a szociális forradalom feladatát, amely olymódon valósítandó meg, hogy a proletariátus kivívja a politikai hatalmat.

A régi orosz narodnyikság szempontjából, Lavrov, V.V., Mihajlovszkij és társaik elvei szempontjából a maximális prog·amm és a minimális programm különválasztása felesleges és értelmetlen, mert a narodnyikság elmélete tagadja azt, hogy az árutermelés törvényei és kategóriái alkalmazhatók Oroszország parasztgazdaságára. Lavrov és Mihajlovszkij csak valamennyire is következetes hívei (s úgyszintén V. V. és Nyikolaj —on[63], akikről egyesek teljesen helytelenül megfeledkeznek, hiszen a mai narodnyikoknak *gazdasági* eszméikhez *más* forrásaik *nincsenek*) kénytelenek voltak *tiltakozni* a programmnak maximális és minimális programmra való marxista felosztása ellen. S mihelyt az eszerek először kísérletet tettek arra, hogy a körösdiről áttérjenek egy párt alakítására, ez nyomban megmutatta ennek a tiltakozásnak az erejét és értelmét. A narodnyikság forradalmi törekvéseinek hívei kijelentették: miért követeljük csupán a föld szocializálását? Ugyanúgy követeljük a gyárak szocializálását is! Vesszen a minimális programm! Maximalisták vagyunk! Vesszen az árutermelés elmélete!

Ez a maximalista irányzat lényegében, ahogy ez várható is volt, csaknem teljesen egybeolvad az anarchizmussal.

A narodnyikság opportunista áramlatainak hívei, a nyolcvanas évek narodnyikjai, feljajdultak: mire való egy minimális programm, mire valók holmi proletárdiktatúrák? A szocializmus — távolba vesző perspektíva! Mire való a *tömegeket* ijesztő „szociálforradalmár" elnevezés? Mire való a „köztársaság" követelése? Mire való egy illegális párt? Vesszen mindez! Vesszen a maximális programm! Vesszenek a minimális programm „veszélyes" pontjai! Mindenféle programm helyett legyen nyílt, legális, nem-köztársaságpárti „trudovik népi szocialista" „platform"*!

---

* Lásd különösen Pesehonov úr cikkét a „Russzkoje Bogatsztvo"[64] júliusi és augusztusi füzetében, valamint a „trudovik népi szocialista párt" megalakulásáról, e párt szervező bizottságának vagy pétervári bizottságának üléséről stb. szóló apró ujsághireket.

A centrista eszerek, a régi eszerek e két áramlat ellen *nem tudnak* másképpen védekezni, csak azzal, hogy az árutermelés törvényeire hivatkoznak, másszóval hogy *lényegében* a marxizmus álláspontjára helyezkednek. Az eszer párt I. kongresszusán tehát mind a jobboldal, mind a baloldal teljes joggal vádolta az eszer centrumot azzal, hogy marxista szellemben beszél, hogy versengeni akar a szociáldemokratákkal, hogy a szociáldemokrata kályhától akar elindulni. Hogy mikor áll át ez a centrum a szociáldemokrácia oldalára, ez már csak idő kérdése. S minél hamarabb következik be az az időszak, amikor a forradalmi pártok teljesen nyíltan fognak működni, annál hamarabb jön el ez az idő. Semmiféle előítélet, amelyet a marxista „dogmatizmussal" szemben táplálnak, nem állhat majd meg az események kérlelhetetlen logikájával szemben.

A kadet duma rövid fennállása volt az az időszak, amelyben a parasztok tömegeinek képviselői először léptek Oroszország politikai küzdőterére. Az eszereknek szükségképpen keresniök kellett a közeledést a parasztoknak e képviselőihez, és igyekezniök kellett őket politikailag a *maguk* programmja mögé sorakoztatni. Eközben kitűnt, hogy a szociáldemokraták viszonylag hamar megalakították szociáldemokrata *párt*frakciójukat. Ezzel szemben az eszerek egész idő alatt csak a trudovikok háta mögött tudtak működni. Nyomban kitűnt, hogy a kistermelő sokkal kevésbbé alkalmas politikai tömörülésre, mint a munkásosztály. Sőt: az eszerek még a trudovikok háta mögött sem tudtak *egységes* politikai kampányt folytatni. A parasztságot legjobban érintő kérdésben, a földkérdésben, csakhamar megmutatkozott a szakadás az opportunista és a centrista eszerek között. Az előbbiek győztek a tömegek képviselői előtti „parlamenti" fellépés terén: 104 trudovikot sorakoztattak fel az opportunista agrártervezet mellé, míg az eszer párt programmjához közel álló agrártervezet mellett később csak 33 trudovik foglalt állást (ebből a 104-ből).

Ez a szakadás az egész nép előtti nyílt politikai fellépés során elkerülhetetlenül a szakadást előidéző nézeteltérések rendszerbe foglalására késztetett. Pesehonov úr,

az opportunista eszerek egyik vezetője, mindenkin túltett ebben a rendszerezésben. Vegyük szemügyre nézeteit, a ... paraszt kadetok „platformjának körvonalait és méreteit", amelyeket kifejt:

„A forradalmi követeléseket össze kell egyeztetni a forradalmi erőkkel és azokhoz kell mérni" („Russzkoje Bogatsztvo" 8. sz. 194. old.). Ezért „a föld és szabadság vonalával" nem szabad „túlságosan messzire menni". „A két szocialista párt: a szociáldemokraták és az eszerek" maximális és minimális programmja helyett a kispolgárnak egységes *„platformra"* van szüksége, mint „egy olyan kampány tervére, amely nem ölel fel hosszú, egészen a szocializmusig terjedő időszakot, hanem csak a legközelebbi időre szól". A végső célhoz vezető út további része — *„távolba vesző perspektíva"* (196. old.). Ezért a „platformból" *törölni* kell *a köztársaságot:* „számolnunk kell a lélektani tényezővel ... A monarchia eszméje túlságosan mély gyökereket vert a nép tudatában" ... „Az ezer év nem múlt el nyomtalanul" ... „A nagy tömegeknek ezzel a pszichológiájával számolni kell" ... „A köztársaság kérdése rendkívül nagy körültekintést követel meg" (198. old.). Ugyancsak ez a helyzet a nemzeti kérdéssel is. „Ebben a kérdésben is számolnunk kell a nép pszichológiájával, amely ezeréves története folyamán alakult ki"... „Ezért, véleményünk szerint, nem a nemzetiségek függetlenségének jelszavával" (és nem a nemzetek önrendelkezésének jelszavával, mondja ki a szerző egy másik helyen) „kell a tömegek közé mennünk, hanem azzal a követeléssel, amelyet maga az élet vet fel: a nemzetiségek autonómiájának a követelésével." Szóval, Pesehonov úr kertelés nélkül felveti a kérdést: „Át lehet-e venni az egész hatalmat", és kertelés nélkül azt válaszolja: *nem lehet.*

Továbbá felveti a kérdést: „El lehet-e venni az egész földet?", és szintén azt válaszolja: *nem lehet.* Óvatosan, csak óvatosan, uraim! A parasztképviselők a dumában azt mondották Pesehonov úrnak: „Bennünket azért küldtek ide, hogy földet kapjunk, nem pedig azért, hogy a földet odaadjuk." A parasztok nem akarják most sem a föld szocializálását (kiegyenlítését), sem a föld nacionalizálását. Félnek tőle. Csak *több* földet akarnak. „Célszerűbb volna

ezért, ha a platformban a «föld» vonalát nem vinnénk végig" (206. old.). „Szerintem veszélyes volna, ha most akár csak fel is vetnénk az általános kiegyenlítés kérdését" (205. old.). „Az osztásföldeket és a magántulajdonban levő földeket a munkanorma keretein belül meg kell hagyni mostani birtokosaik kezében", olvassuk a 104 képviselő tervezetében, az egész földnek a nép tulajdonába való átadását pedig el kell halasztani — nyilván szintén mint „távolba vesző perspektívát".

Óvatosságra, mértékletességre és körültekintésre van szükség mind a harci eszközök kérdésében, mind pedig a szervezés módjának kérdésében. Fegyveres felkelés? „Én (Pesehonov) mindig csak azt mondom: távoztasd el tőlem e poharat!.. Nagyon is szomorú volna, ha valaki a felkelést nemcsak sajnálatos lehetőségnek, hanem elkerülhetetlen végzetnek tekintené"... „Veszélyes... azt körültekintés nélkül alkalmazni... az egész mozgalom összeroppanhat" (7. sz. 177—178. old.). A legfontosabb aktuális feladat: a „népi erők" szervezése. „Kötve hiszem, hogy két szocialista pártunk csak valamelyest is kielégítő módon megoldhatná ezt a feladatot. Ideje meggyőződnünk arról, hogy konspiratív szervezet nem ölelheti fel a tömegeket. A kadet párt is kijelentette, hogy erre nincs elég ereje. Nyilván másvalakinek kell e feladat megvalósítását kezébe vennie, s ehhez, véleményem szerint, szükség van egy nyílt szocialista pártra" (7. sz. 179—180. old.).

Mint az olvasó látja, elvitathatatlan, hogy Pesehonov úr nézetei teljes, kerek és befejezett egészet alkotnak. Az eszerek hivatalos programmjából nem sokat hagyott meg a monarchiának ez a bajnoka, ez a politikus csizmadia, aki azzal próbálja igazolni a kancsukát, hogy ezeréves története van. S ha az „igazi" eszer urak* az egész dumaidőszak alatt ügyesen el tudták titkolni *ezeket* a nézeteltéréseket, ha még arra is be tudtak rendezkedni, hogy e nézeteltérések elleplezése céljából közösen dolgozzanak egy és ugyanazokban a lapokban, ez csak azt mutatja, hogy mi mindenre nem képes a *politikai képmutatás*.

* Minden hangzatos forradalmi frázisuk mellett.

Mi az eszer opportunizmus társadalmi-gazdasági alapja, osztályalapja? Az, hogy Pesehonov úrék és társaik *az iparkodó parasztgazda érdekeihez alkalmazkodnak*, hogy a szocializmust az ő érdekeihez idomítják.

Vegyük a legfontosabb kérdést: a földkérdést. Pesehonov úr kétszer is ismétli és nagy élvezettel szajkózza a trudovik parasztok mondását: „bennünket azért küldtek ide, hogy földet szerezzünk, nem pedig azért, hogy a földet odaadjuk." Ezek csakugyan nagyszerű szavak. De ezek a szavak teljesen rácáfolnak a narodnyikság kispolgári illúzióira, és alátámasztják a marxisták valamennyi tételét. Ezek a szavak szemléltetően mutatják, hogy *máris ébredeznek* a középparaszt tulajdonosi ösztönei. S legfeljebb a politikai gazdaságtanhoz és a nyugateurópai történelemhez még csak nem is konyító emberek nem tudják, hogy ezek az ösztönök annál jobban erősödnek és fejlődnek, minél nagyobb a politikai szabadság és a nép hatalma.

Milyen következtetést kellett szükségképpen levonnia a „tömeg" által választott iparkodó parasztgazda e szavaiból annak, akinek a szocializmus nem üres frázis? Nyilván azt a következtetést, hogy ez a parasztgazda-osztály *nem lehet* a szocializmus hordozója; — hogy a szocialisták támogathatják és kell is hogy támogassák a kisgazdák osztályát a földbirtokosok elleni harcukban, de *kizárólag* e harc polgári-demokratikus értelme miatt és polgári-demokratikus eredményei kedvéért; — hogy a szocialista *köteles* nem elkenni, hanem *feltárni*, milyen érdekellentétek vannak az egész munkástömeg és ama gazdák között, akik meg akarják erősíteni és szilárdítani a *maguk* gazdasági helyzetét, s ellenezni fognak minden olyan gondolatot, hogy a földet vagy bármit is „odaadjanak" a gazdasággal nem rendelkező, nincstelen, mezítlábas parasztok tömegének. „Mi földet akarunk szerezni, nem pedig a földet odaadni!" Hát juthatnának-e ennél jobban kifejezésre a kispolgári tulajdonosi ösztönök és vágyak?

A szociáldemokrata ebből ezt a következtetést vonja le: támogatnunk kell ezeket a kisgazdákat a földbirtokosok és az önkényuralom ellen vívott harcukban, mivel ennek a harcnak forradalmi polgári-demokratikus jellege van. Ha győzelemre jutnak, megjavul az egész nép helyzete, de

azáltal javul meg, hogy a *kapitalista* rendszer javul meg és fejlődik. Ezért feladatunk nem az, hogy tápot adjunk ez osztály tulajdonosi *vagy gazda*-ösztöneinek, hanem ellenkezőleg, az, hogy *azonnal* harcot indítsunk ezek ellen az ösztönök ellen, megmagyarázzuk a proletariátusnak ez ösztönök jelentőségét, figyelmeztessük a proletariátust és önálló pártba szervezzük. Agrárprogrammunk: támogatni a kisgazdákat abban, hogy forradalmi úton lerázzák a jobbágytartók jármát, felhívni a figyelmüket arra, hogy milyen körülmények között valósítható meg a föld nacionalizálása mint a lehető legjobb agrárrendszer a kapitalizmusban, és megállapítani, mi mindenben különböznek a proletár érdekei a kisgazda érdekeitől.

A kis szatócs szocializmusa más következtetésre jut: „számolni" kell a „tömeg" (a kisgazdák tömege, nem pedig a gazdasággal nem rendelkezők tömege) pszichológiájával, rabszolga módjára meg kell hajolni a parasztgazdának az előtt a kívánsága előtt, hogy „kapjon" a földbirtokostól, nem pedig „adjon" a proletárnak, a kisgazda kedvéért a ködös „távolba" kell eltolni a szocializmust, *el kell ismerni* a kisgazdának azt a törekvését, hogy *megszilárdítsa* gazda-helyzetét; — szóval „szocializmusnak" kell elnevezni a kisgazdák önző érdekei előtti hajbókolást és az előítéleteiknek való behódolást.

Minden monarchista érzelem — előítélet. Talán azt gondolják, hogy a szocialisták feladata — harcolni az előítéletek ellen? Tévednek: a „trudovik szocializmusnak" alkalmazkodnia kell az előítéletekhez.

Talán azt gondolják, hogy a monarchista előítéletek ellen, azért mert régiek és „szívósak" (??), különösen kíméletlen harcot kell vívni? Tévednek, a „trudovik szocializmus" abból, hogy a kancsuka régi, csak arra a következtetésre jut, hogy a kancsukával szemben „rendkívül óvatos" álláspontot kell elfoglalni.

Igaz, hogy Pesehonov úr, aki harcol — látszólag harcol — a kadetok ellen, éppen a kadetoknak a monarchia védelmében felsorakoztatott érveit ismételgeti szóról szóra. De miért volna ez baj? Hát nem tudták eddig, hogy a burzsoá radikális *csakis* azért harcol a burzsoá liberális ellen, hogy elfoglalja az ő helyét, de korántsem azért, hogy pro-

grammját lényegesen más programmal váltsa fel? Csak nem felejtették el a francia trudovik szocialisták... akarom mondani radikális szocialisták történetét, akik „harcoltak" a francia kadetok ellen, hogy miniszteri tárcához jutva pontosan azt tegyék, amit a francia kadetok tettek? Hát nem látják, hogy Pesehonov úr semmivel sem különbözik jobban Sztruve úrtól, mint Bobcsinszkij Dobcsinszkijtól?

Pesehonov úr talán sejti, hogy *a monarchia és* ama kívánság között, hogy „földet kapjanak, *nem* pedig *odaadják* a földet", van bizonyos *anyagi* kapcsolat. Hogy a földet ne kelljen „odaadni", *meg kell védeni.* De lám, a monarchia nem más, mint olyan rendszer, amely zsoldos rendőrökkel védi azokat, akik nem akarnak „adni", azok ellen, akik *képesek* elvenni*. A kadetoknak szükségük van a monarchiára a nagyburzsoázia védelme érdekében. A „trudovik szocialistáknak" szükségük van a monarchiára az iparkodó parasztgazdák védelme érdekében.

Magától értetődik, hogy a „trudovik szocialistáknak" ebből a világnézetéből elkerülhetetlenül következik a felkeléssel szemben elfoglalt vaskalapos, lapos álláspontjuk („sajnálatos lehetőség"; v. ö. Sztruve úrnak 1905 nyarán az „Oszvobozsgyenyijé"-ben megjelent cikkével, amelyben azt fejtegeti, hogy „a felkelés hirdetése értelmetlen és bűnös dolog"). Ugyancsak ebből adódik a „konspiratív szervezet" méltóságteljes megvetése és — *1906 augusztusában* — a *„nyílt szocialista* párt" utáni sóvárgás. Azokon az objektív történelmi körülményeken, amelyek a felkelést *elkerülhetetlenné* teszik, — amelyek a felvilágosulatlan tömeget minden előítélete ellenére rákényszerítik arra, hogy életbevágó érdekei védelmében éppen a monarchia ellen harcoljon, — amelyek folytán a „nyílt szocialista párt" utáni manyilovi sóvárgás Usakov úrék[65] malmára

* A tulajdonosok rendőri védelmének másik eszközét *állandó hadseregnek* nevezik. Nos, Pesehonov úr ezt írja: „A demokratikus köztársaság fogalma magában foglalja... *bizonyára,* az állandó hadsereg felváltását a nép felfegyverzésével" (8. sz. 197. old.). Legyenek olyan szívesek, uraim, Lavrov és Mihajlovszkij rajongói, magyarázzák meg nekünk *nyíltan,* mit jelent ez a nagyszerű kitétel, hogy „bizonyára"?

hajtja a vizet, — ezeken az objektív történelmi körülményeken Pesehonov úrék nem gondolkoznak. Lavrov és Mihajlovszkij rajongói kénytelenek számolni a megfélemlített tömeg pszichológiájával, nem pedig azokkal az objektív körülményekkel, amelyek *átalakítják* a *harcoló* tömeg pszichológiáját.

Foglaljuk össze az elmondottakat. Most már tudjuk, mit jelent trudovik népi szocialistának lenni. Trudovik — ez azt jelenti, hogy meghajol ama kisgazdák érdekei előtt, akik „kapni" akarnak, „nem pedig adni". Népi — ez azt jelenti, hogy meghajol a nép monarchista előítéletei előtt, és soviniszta félelem tölti el, amikor arra gondol, hogy néhány nemzetiség esetleg elszakad Oroszországtól. Szocialista — ez azt jelenti, hogy a szocializmust távolba vesző perspektívának nyilvánítja, és a szűk, doktriner programmot, a politikus csizmadiáknak terhes programmot felváltja egy széleskörű, szabad, rugalmas, mozgékony, könnyed, könnyen öltözött, sőt teljesen mezítelen „platformmal". Éljenek a „trudovik népi szocialisták"!

Pesehonov úrék — az orosz parasztságban kezdődő társadalmi reakció első fecskéi. A jó isten a földre küldte Pesehonovékat, hogy szemléltetően megmagyarázzák a kistermelők kétlakiságáról szóló marxista tételt. A parasztnak vannak ítéletei és előítéletei, vannak forradalmi hajlamai, mint kizsákmányolt embernek, és vannak reakciós vágyai, mint kisgazdának, aki szeretne „kapni, nem pedig adni". Pesehonov úrék a kis parasztgazda reakciós oldalainak eszmei kifejezői. Pesehonov úrék az orosz muzsik „*hátuljának*" szemlélői. Pesehonov úrék *ideológiailag* ugyanazt a munkát végzik, amelyet Gurko és Sztyisinszkij úrék végeznek *durva anyagi* módszerekkel, amikor az uralkodóház birtokainak és a kincstári földeknek az eladásával megvásárolják a paraszti burzsoákat.

Igen kérdéses azonban még az, hogy sikerül-e ilyen megvesztegetéssel csak valamelyest is jelentős mértékben gyengíteni a tömegek és kizsákmányolóik elkerülhetetlen összeütközéseit az éles harcban. Igen kérdéses még az is, hogy sikerül-e a hagyományos és mindenféle opportunisták

által felújított paraszti előítéletnek legyűrni a szegényparasztságnak a forradalom tüzében ébredő ítéletét. A szociáldemokraták mindenesetre eleget tesznek kötelességüknek, s fejlesztik, megtisztítják a parasztság *forradalmi* öntudatát.

A szociáldemokraták jobbszárnyának pedig szolgáljanak figyelmeztetésül Pesehonov úrék. A trudovik népi szocialisták bírálata közben olykor azt mondhatnánk egyes mensevik szociáldemokratáknak: mutato nomine de te fabula narratur (a mese rólad szól, csak a név más). Köztünk is vannak olyanok, akik nyílt párt után sóvárognak, akik készek a programmot platformmal felváltani, a tömegek szintjére leereszkedni. Van egy Plehanovunk, aki a decemberi felkelésnek ezt a híres értékelését adta: „Nem kellett volna fegyvert fogni." Van egy Malisevszkijünk, az „Otkliki Szovremennosztyi"[66] munkatársa, aki arra az állításra vetemedett (igaz ugyan, hogy *nem* az „Otkliki Szovremennosztyi"-ban), hogy a programmból el kell távolítani a köztársaságot. Ezeknek az embereknek egyáltalán nem ártana, ha jól szemügyre vennék Pesehonov úrék „természetes szépségét".

„Proletarij" 4. sz.
1906 szeptember 19.

ÚJABB ÁLLAMCSÍNY KÉSZÜL!

Gucskovnak Trubeckojhoz intézett levele sokáig foglalkoztatta és részben még ma is foglalkoztatja politikai sajtónkat, ha ugyan lehet a csúszó-mászó lapokat és azt a kevés megmaradt liberális lapot ezzel a névvel illetni. Ennek a levélnek valóban van bizonyos jelentősége. A levél hatalmas lépés az oroszországi nagyburzsoázia széles rétegei körében tapasztalható ellenforradalmi irányzat fejlődésében. E rétegek szempontjából már az októberi politikai sztrájk is döntő jelentőségű fordulópont volt. A nagyburzsoá október 17-e után azonnal ezt mondta: „elég volt!" S ezért eredeti — és igen jellemző — vonása az oroszországi forradalomnak, hogy az alkotmány kikiáltásának napját mint pártelnevezést felhasználták a nagyburzsoá elemek, akik a cári kormány oldalára álltak, bár az nyomban neki is látott annak, hogy az új alkotmányt hozzáidomítsa az önkényuralomhoz. Október — az oroszországi forradalom egyetlen eddigi részleges győzelmének dátuma. S októbrista pártnak nevezi magát nálunk az ellenforradalmi nagyburzsoázia pártja.

Az oroszországi forradalom osztályellentmondásai szemléltetően kifejezésre jutnak ebben az ellentmondásos szembeállításban. Magyarázatot nyújt erre a mai oroszországi forradalomról vallott marxista nézet. Ez a forradalom — polgári forradalom. Ez a forradalom mindenesetre megtisztítja a talajt a kapitalizmus nagyobb arányú és gyorsabb fejlődéséhez. Ha valaki azt gondolja, hogy a forradalmi parasztság teljes diadala a földért vívott harcban a „munkaelv" győzelmét, a „szocializálásra" való áttérést jelentené — ez merő kispolgári illúzió.

De a kapitalizmus talajának a megtisztítása, amely elkerülhetetlen, két egymástól erősen eltérő módon történhet. A hűbéri Oroszország átalakulása polgári országgá lehetséges olyan viszonyok között, amelyek a kapitalizmusban elképzelhető legnagyobb jólétet biztosítják a parasztság és a proletariátus tömegei számára. De az átalakulás lehetséges olyan viszonyok között is, amelyek leginkább a vagyonos osztályok, a földbirtokosok és a tőkések érdekeit szolgálják. A mi forradalmunk egyelőre ezen az utóbbi úton halad. S ha nem arat már többé egyetlen nagy győzelmet sem, kétségtelen, hogy az oroszországi forradalom végrendeletének végrehajtói az ellenforradalmár burzsoá októbristák lesznek, — mint ahogy az 1848-as felemás német forradalom végrendeletének végrehajtója a junker Bismarck volt.

Gucskov úr nem egészen ostoba ember. Már előre örül annak, hogy a forradalom végleges veresége után kezébe veszi majd a hatalom gyeplőjét, s a gyakorlati, kalmárlelkű burzsoá „liberalizmust" egybekapcsolja az elégedetlen „köznép" elleni kíméletlen katonai-rendőri megtorló intézkedésekkel. Gyakorlati, elvek nélküli burzsoá üzletember lévén, Gucskov úr jobban értette meg a tényleges politikai helyzetet, mint burzsoá értelmiségünk sok filozófusa és frázishőse. (L'ignorance est moins eloignée de la vérité que le préjudice! — a tudatlanság kevésbbé van távol az igazságtól, mint az előítélet.) Gucskov úr a való életre alkalmazza a kadetok burzsoá eszményeit. Ebben a tekintetben különösen figyelemreméltó levelének következő része, amelyet lakáj-sajtónk nem értékelt:

„Most kétségtelen — írja Gucskov Trubeckojnak —, hogy a forradalom győzelme vagy esetleg a forradalmi válság újabb kiéleződése fiatal politikai szabadságunkat is, kultúránk és jólétünk maradványait is eltemeti."

Ez a mai politikai helyzet rendkívül helyes és rendkívül találó értékelése a tőkés és a földbirtokos érdekei szempontjából. Gucskov úr fején találta a szöget. A mai politikai helyzet központi kérdése csakugyan az, hogy vajjon *a forradalmi válság újabb kiéleződése* előtt állunk-e vagy sem. Köszönjük nyíltságát, Gucskov úr! Teljesen megértjük, hogy a „Recs"-be író burzsoá professzoroknak és diplomatáknak

nem tetszik az ön határozottsága, nyíltsága, gyorsasága és lendületes támadása, az ön — ne vegye zokon vulgáris kifejezésünket — „fecsegési" képessége, bennünket, szocialistákat azonban valósággal elragadtat ez a képessége. Nekünk megfelel.

Aki tehát komolyan fel akarja vetni a mai politikai helyzet kérdését, annak teljesen világosan meg kell határoznia *a forradalmi válság újabb kiéleződéséhez* való viszonyát. Gucskov úr ezt meg is teszi. „Ellenzem", jelenti ki egész levelével. Az égvilágon mindent a forradalmi válság kiéleződése elleni harcnak, a válság kiéleződését előidéző jelenségek visszafojtásának szolgálatába állítok. Az ok világos. A forradalmi válság újabb kiéleződése a *forradalom diadalával* fenyeget, ez viszont veszélyezteti Gucskov, Romanov, Sztolipin úrék és az egész pogromlovag banda feudális birtokainak „maradványait", azoknak a burzsoá kiváltságoknak a „maradványait", amelyek védelmet nyújthatnak a proletariátus további harca ellen, szóval röviden „a *mi* jólétünk (mármint Gucskovék, Romanovék, Sztolipinék jólétének) maradványait".

Gucskov úr helyesen ítéli meg a helyzetet, sokkal helyesebben és következetesebben, mint a kadetok, akik most ellene üvöltenek és akik mindenféle Vinogradovok, Sztruvék, Izgojevek, Bergyajevek, Miljukovok személyében százszor meg százszor siránkoztak már azon, hogy az „esztelenség elemi erejének" diadala el fogja temetni „a szabadságot és a kultúrát".

De a forradalmároknak sem árt, ha a reakciósoktól megtanulják, hogyan kell következetesen felvetni a mai politikai helyzet kérdését, *vagyis* „a forradalmi válság újabb kiéleződésének" kérdését. Ez a kiéleződés elkerülhetetlenül azt fogja jelenteni, hogy a nagy oroszországi forradalom nagy évének tapasztalataival gazdagodva még nagyobb tömegek mozdulnak majd meg, mint azelőtt. S ennek az évnek a tapasztalatai, kezdve az októberi sztrájkon, a decemberi felkelésen át, a békés dumán és a duma szétkergetésén át, elvezetnek majd egy sztrájkkal mint másodrendű és kisegítő harci eszközzel egybekötött támadó országos fegyveres felkeléshez.

A kormány egész politikáját a forradalmi válságnak

ehhez a mindenki által várt újabb kiéleződéséhez alkalmazta. Kétségtelenül előre megfontolt szándékkal nem jelölte ki az új duma-választások időpontját, hogy ne kösse meg a kezét, és az egész nép harcának erős kiéleződése esetén a választások váratlan kitűzésével esetleg szétforgácsolhassa ezt a harcot. Kétségtelen az is, hogy a kormány most ugyancsak ebből a szempontból a legnagyobb figyelemmel tanulmányozza az új duma összehívásának és *a régi választójogi törvény meghagyásának* a kérdését. S a szociáldemokráciának van a legkevésbbé joga arra, hogy ezt a kérdést figyelmen kívül hagyja.

A kormány dilemma előtt áll: próbálja-e még egyszer összehívni a dumát az érvényben levő választójogi törvény alapján a megtorló intézkedéseknek, a választási terrornak, a feketeszázasok megszervezésének a fokozásával, — vagy próbálja a második duma *előtt* a választójogi törvényt olymódon módosítani, hogy kétségtelenül biztosítva legyen egy „munkaképes", vagyis feketeszázas duma. A földbirtokos osztály reakciós szelleme, a feketeszázas földbirtokosok győzelmei a zemsztvóban, a nép elégedetlenségének nyilvánvaló növekedése — mindez szinte rávezeti a kormányt arra, hogy haladéktalanul hatályon kívül helyezze az érvényben levő választójogi törvényt, hogy a Vitte-dumáról a Buligin-dumára való visszatérés szellemében, vagy még ennél is szűkebbre korlátozza a választójogot, vagy pedig egyszerűen a zemsztvók választott küldötteit hívja meg a második dumába. Sajtónk csúszómászói máris kifecsegik, hogy a „felső körökben", vagyis az udvari falka körében vannak ilyen tervek, s előkészítik a talajt, azt bizonygatva, hogy az önkényuralomnak „joga" van a duma nélkül új választójogi törvényt kiadni.

Vizsgáljuk meg, hogy a kormánypolitikának ezek közül az „irányzatai" közül melyik a valószínűbb. A december 11-i választójogi törvény fenntartása mellett szól az alkotmányos „törvényesség", a politikai óvatosság, a lojalitás. Mint látjuk, ezek mind „ideális" megfontolások, amelyekre Romanovék és Pobedonoszcevék fütyülni szoktak. Csakugyan nevetséges volna azt gondolni, hogy ilyen megfontolásoktól vezéreltetik majd magukat tetőtől talpig

vérrel és szennyel bemocskolt emberek, akik az utolsó, elkeseredett harcban rabszolgatartó jogaikat védik. Nevetséges volna azt gondolni, hogy a cári bandát zavarja a „törvényesség", ha nem jött zavarba, amikor kiadta az említett december 11-i törvényt, a február 20-i törvényt[67] stb., s ha nem jön zavarba most sem, amikor mást sem tesz, mint gúnyt űz a „törvényből". Nem, mindezek az érvek igen szánalmasak!

Európa véleménye? Egy kölcsön szükségessége? Kölcsönre égető szükség van. S az európai tőke csak akkor ad pénzt, ha biztosítva van a „rend". Hogy miféle „rend" ez, az a tőkének mindegy, s még a temetők rendje a legszimpatikusabb számára. De lám, a második kadet (vagy, isten ments, talán még baloldalibb) duma újabb pénzügyi leleplezésekkel, újabb „rendbontással" fenyeget! Nem, éppen az európai kölcsön szempontjából a kormánynak csakis az az érdeke, hogy hatályon kívül helyezze a mostani választójogi törvényt, s ilymódon biztosítsa, hogy egy feketeszázas duma üljön össze, amely jóváhagy majd minden kölcsönt.

Persze nem szabad elfelejtenünk, hogy az önkényuralom és a liberális-monarchista burzsoázia egyezsége lényegében véve a legmélyebbre nyúló gazdasági és politikai okoknál fogva *elengedhetetlen*. Ha az egyezség létrehozására az első duma útján tett első kísérlet kudarccal végződött, ez még korántsem jelenti és nem is jelentheti azt, hogy kudarccal végződik majd minden ilyen kísérlet, — márpedig erre igen, igen sok kísérletet tesznek majd. De most nem látszik különösebben valószínűnek (az önkényuralom sem tekintheti valószínűnek), hogy ez az egyezség éppen egy kadet duma útján jön létre.

A forradalmárok tanulnak a forradalomban szerzett tapasztalatokból, de tanul belőlük az önkényuralom is, mégpedig igen nagy figyelemmel. Nagyon kevés remény van arra, hogy az érvényben levő választójogi törvény alapján egy jobboldalibb duma jön létre, — ezt mindenki látja. A második duma összehívásának időpontja éppen a tél végére esik, amikor a nép nagy tömegei rendszerint különösen sokat éheznek, amikor rengeteg a munkanélküli és különösen nagy a nyomor. A kadetoknál bal-

oldalibb pártok most kétségtelenül sokkal kevésbbé lesznek hajlandók a liberális-monarchista burzsoázia pórázán járni, mint eddig, sokkal inkább lesznek képesek önálló, határozott és aktív politikai akciókra. Nem! Nem szabad magunkat illúziókban ringatnunk, nem szabad az ellenséget úgy lefestenünk, mintha teljesen ostoba volna, semmi sütnivalója nem lenne, s teljesen elővigyázatlan volna. Nem szabad kételkednünk abban, hogy a feketeszázas kormány „gondolkodó és tettrekész bajnokai" most minden erejükkel igyekeznek majd megakadályozni, hogy megismétlődjön az, ami a kadet dumával történt.

A duma szétkergetése megmutatta a kormánynak, hogy azonnali felkelésre, széleskörű, az egész népet magával ragadó felkelésre nem került sor. Az alattomban és titokban előkészített coup d'état (államcsíny) megnyerte a „felső körök" tetszését. Erősen a hatása alatt állnak annak, amiről azt hiszik, hogy sikeres és merész támadás a forradalom ellen. Most szükségszerűen azzal a gondolattal foglalkoznak, hogy *jóelőre* megismételjék ezt a támadást „a forradalmi válság újabb kiéleződésének" megelőzésére. A cár udvaroncai katonaemberek. Támadásba lendülni, kézbe venni a kezdeményezést a hadműveletekben — ennek a taktikának az előnyét nagyszerűen ismerik. Kell-e félni a felkeléstől? Egyik-másik formában bizony elkerülhetetlen — a munkássztrájkok, a katonai és parasztfelkelések ezt egy teljes év folyamán *bebizonyították*. A második kadet duma még kedvezőbb helyzetet teremtene a népnek a felkeléshez: a „statáriális liberalizmus" politikája végérvényesen kudarcot vallana, a lakosságot kimerítenék a megtorló intézkedésekkel stb. stb. Ha „a forradalmi válság újabb kiéleződése" elkerülhetetlen, *nekünk* kell elsőknek támadnunk — így érvel Ignatyev, bizonyára így érvel. S támad — a cár közvetlenül a választások előtt hatályon kívül helyezi majd a december 11-i választójogi törvényt, és új törvényt ad ki, amely *biztosítja*, hogy a duma feketeszázas duma lesz.

Nem akarunk próféták lenni, és nem mondjuk, hogy előre látjuk az igen bonyolult mai politikai helyzet minden lehetséges kimenetelét. De a szociáldemokrácia köteles pontosan mérlegelni valamennyi politikai erő törekvéseit,

hogy okosan irányíthassa taktikáját. Az ilyen mérlegelés okvetlenül erre a következtetésre vezet: munkások! készüljetek fel arra, hogy a kormány a választásokig feketeszázas választójogi törvényt léptet életbe! Parasztok! tudnotok kell, hogy a kormány terveket szövöget a választás rendjének megváltoztatására, mert azt akarja, hogy a parasztképviselők, a trudovikok *ne kerülhessenek be* a dumába!

Ne engedjük meg, hogy a kormány váratlanul rajtunk üssön. A legerélyesebb agitációval meg kell magyaráznunk a tömegeknek, milyen veszély fenyeget, — el kell oszlatnunk azt a naiv hitet, hogy a választójogi törvény biztos alapon nyugvó „alkotmányos" intézmény, — szét kell rombolnunk az alkotmány-illúziókat, — fel kell elevenítenünk az európai forradalmak olyan eseteit, amikor részlegesen módosították a választójogi törvényeket, — minden erőnkkel fejlesztenünk kell azt a tudatot, hogy a most kiéleződő válság nem parlamenti, nem alkotmányos, hanem forradalmi válság, melyben csak az erőé lehet a szó, amelyet csak győzelmes fegyveres felkeléssel lehet megoldani.

„Proletarij" 5. sz.
1906 szeptember 30.

A PARTIZÁNHÁBORÚ

A partizánakciók kérdése élénken foglalkoztatja pártunkat és a munkástömegeket. Már többször futólag érintettük ezt a kérdést, és most az a szándékunk, hogy ígéretünkhöz híven részletesebben kifejtjük erre vonatkozó nézeteinket.

I

Kezdjük az elején. Milyen alapvető követeléseket kell támasztania minden marxistának, amikor a harci formák kérdését vizsgálja? Először: a marxizmus abban különbözik a szocializmus valamennyi primitív formájától, hogy a mozgalmat nem köti egy meghatározott harci formához. Elismeri a harc legkülönbözőbb formáit, s nem „agyalja ki" azokat, hanem csak általánosítja, szervezi, öntudatossá teszi a forradalmi osztályok harcának azokat a formáit, amelyek a mozgalom folyamán maguktól jönnek létre. A marxizmus feltétlenül ellenez minden elvont formulát, minden doktriner receptet, s megköveteli, hogy nagy figyelemmel kísérjük a kibontakozó *tömeg*harcot, amely a mozgalom fejlődésével, a tömegek öntudatosságának növekedésével, a gazdasági és politikai válságok kiéleződésével a védelemnek és a támadásnak egyre újabb és egyre változatosabb módszereit teremti meg. Ezért a marxizmus fenntartás nélkül nem vet el egyetlen harci formát sem. A marxizmus semmiképpen sem szorítkozik csupán az adott pillanatban lehetséges és létező harci formákra, s elismeri, hogy az adott szociális helyzet változásával *elkerülhetetlenül szükségessé válnak* új, az adott idő-

szak vezetői előtt ismeretlen harci formák. A marxizmus e tekintetben, ha lehet ezt a kifejezést használnunk, *tanul* a tömeggyakorlattól, és egyáltalán nem pályázik arra, hogy *megtanítsa* a tömegeket íróasztal mellett ülő „rendszerezők" által kiagyalt harci formákra. Tudjuk — mondta például Kautsky a szociális forradalom formáit vizsgálva—, hogy a közelgő válság új harci formákat hoz magával, melyeket mi most nem láthatunk előre.

Másodszor, a marxizmus feltétlenül megköveteli, hogy *történelmi* szemszögből vizsgáljuk a harci formák kérdését. Aki ezt a kérdést a konkrét történelmi helyzetből kiragadva veti fel, az nincsen tisztában a dialektikus materializmus ábécéjével. A gazdasági fejlődés különböző szakaszaiban, a különböző politikai, nemzeti-kulturális, szociális stb. körülményektől függően különböző harci formák kerülnek előtérbe, válnak a harc fő formáivá, s ezzel kapcsolatban a harc másodrendű, mellékes formái is megváltoznak. Aki bizonyos harci eszköz alkalmazhatóságának kérdésére igennel vagy nemmel próbál válaszolni anélkül, hogy részletesen megvizsgálná az adott mozgalom konkrét helyzetét e mozgalom adott fejlődési fokán, az teljesen letér a marxizmus útjáról.

Ez az a két elméleti alaptétel, amelyet szem előtt kell tartanunk. A marxizmus története Nyugat-Európában tömöntelen sok példával megerősíti az elmondottakat. Az európai szociáldemokrácia jelenleg a parlamentarizmust és a szakszervezeti mozgalmat tartja a harc fő formáinak; a multban elismerte a felkelést, és ha a helyzet megváltozna, mindenkor kész azt a jövőben is elismerni, — bármi legyen is a véleménye a liberális burzsoáknak, például az orosz kadetoknak és bezzaglaveceknek[68]. A hetvenes években a szociáldemokrácia elvetette az általános sztrájkot mint minden szociális betegség kigyógyítására alkalmas csodaszert, mint olyan eszközt, amellyel nempolitikai úton azonnal meg lehet dönteni a burzsoáziát, — de feltétlenül elismeri a politikai tömegsztrájkot (különösen Oroszország 1905-ös tapasztalatai után), mint az *egyik* harci eszközt, amelyre *bizonyos* körülmények között szükség van. A XIX. század negyvenes éveiben a szociáldemokrácia elismerte az utcai barikádharcot; a XIX. szá-

zad végén bizonyos körülmények folytán elvetette; a moszkvai események tapasztalata után viszont, amelyek K. Kautsky szavai szerint új barikádtaktikát vetettek fel, azonnal kész volt arra, hogy ez utóbbi álláspontját felülvizsgálja és elismerje a barikádharc célszerűségét.

II

Miután leszögeztük a marxizmus általános tételeit, térjünk át az oroszországi forradalomra. Gondoljunk csak vissza az oroszországi forradalom által felvetett harci formák történelmi fejlődésére. Eleinte a munkások gazdasági sztrájkjai (1896—1900), majd a munkások és a diákok politikai tüntetései (1901—1902), parasztlázadások (1902), az első politikai tömegsztrájkok, amelyek különböző formákban egybe voltak kötve tüntetésekkel (Rosztov 1902, az 1903-as nyári sztrájkok, 1905 január 9), országos politikai sztrájk és ezzel együtt helyenként barikádharcok (1905 október), tömeges barikádharc és a fegyveres felkelés (1905 december), békés parlamenti harc (1906 április—június), részleges katonai felkelések (1905 június—1906 július), részleges parasztfelkelések (1905 ősze—1906 ősze).

Nagyjából ez a helyzet 1906 őszéig a harci formák tekintetében. Az önkényuralom „ellenharcának" formája a feketeszázas pogrom, kezdve az 1903-as kisinyevi tavaszi pogromon és végezve az 1906 őszi szedleci pogromon. A feketeszázas pogromoknak és a zsidók, a diákok, a forradalmárok, az öntudatos munkások mészárlásának a szervezése ez alatt az idő alatt egyre fejlődik és tökéletesedik: ezek a pogromok a megvásárolt csőcselék erőszakoskodásait egyesítik a feketeszázas katonaság erőszakoskodásaival, és annyira mennek, hogy a falvakban és a városokban tüzérséget vetnek be, egybeolvadnak büntető expedíciókkal, büntető vonatokkal stb.

Ez a kép általános háttere. E háttérből tűnik elő — kétségtelenül mint valami részleges, másodrangú, alárendelt jelenség — az, amit e cikkben tanulmányozni és értékelni szándékszunk. Miféle jelenség ez? mik a formái? és okai? mikor keletkezett és mennyire terjedt el? mi a

jelentősége a forradalom egész menete szempontjából? mi a viszonya a munkásosztály harcához, melyet a szociáldemokrácia szervez és vezet? Ezek azok a kérdések, melyekre a kép általános hátterének ecsetelése után most át kell térnünk.

A bennünket érdeklő jelenség a *fegyveres* harc. A harcot egyes személyek és kis csoportok folytatják. Ezek részben forradalmi szervezetekhez tartoznak, részben (Oroszország egyes helyein *zömükben)* semmiféle forradalmi szervezethez sem tartoznak. A fegyveres harcnak két *különböző* célja van, s ezeket *szigorúan* meg kell különböztetnünk egymástól; — ugyanis e harc célja először is: egyes személyek, katonai és rendőrparancsnokok és alárendeltjeik megölése; másodszor: pénz elkobzása mind a kormánytól, mind magánszemélyektől. Az elkobzott pénzt részben a párt kiadásaira, részben speciálisan felfegyverkezésre és a felkelés előkészítésére, részben pedig az általunk vázolt harcot folytató személyek eltartására fordítják. Nagyobb kisajátításokból (a Kaukázusban több mint 200 000 rubel, Moszkvában 875 000 rubel) elsősorban a forradalmi pártok kiadásait fedezték, a kisebb kisajátításokat főképpen, sőt néha egészükben is a „kisajátítók" eltartására fordítják. A harcnak ez a formája kétségtelenül csak 1906-ban, vagyis a decemberi felkelés után fejlődött ki és terjedt el nagyobb arányokban. A fentebb vázolt harcot előidéző okok között nagy szerepet töltött be a politikai válságnak fegyveres harccá való kiéleződése és különösen a falusi és a városi nyomor, éhínség és munkanélküliség fokozódása. A szociális harc fő, sőt *kizárólagos* formájaként a harcnak ezt a formáját alkalmazták a lakosság csavargó elemei, a lumpenproletárok és az anarchista csoportok. Az önkényuralom „ellenharcának" formája az ostromállapot, új csapatok mozgósítása, feketeszázas pogromok (Szedlec), statáriális bíróságok.

III

A szóbanforgó harc értékelése általában a következőkben merül ki: ez nem egyéb, mint anarchizmus, blanquizmus, a régi terror, a tömegektől elszakadt egyének akciója,

amely demoralizálja a munkásokat, eltaszítja tőlük a lakosság széles köreit, dezorganizálja a mozgalmat, árt a forradalomnak. Az ilyen értékelés megerősítésére könnyen meríthetők példák azokból az eseményekből, amelyekről az ujságok nap nap után beszámolnak.

De van-e ezeknek a példáknak bizonyító erejük? Hogy ezt megállapíthassuk, vegyük szemügyre azt a vidéket, ahol a szóbanforgó harci forma a *legjobban* van kifejlődve — a Lett határvidéket. Lám, hogyan panaszkodik a lett szociáldemokrácia tevékenységére a „Novoje Vremja" c. ujság (szeptember 9. és 12. sz.). A lett szociáldemokrata munkáspárt (az OSzDMP egy része) rendszeresen kiadja lapját 30 000 példányban. A lap hivatalos rovatában közli a besúgók listáját, akiknek a megsemmisítése minden becsületes ember kötelessége. A rendőrséggel együttműködő egyéneket „a forradalom ellenségeinek" nyilvánítja, s kijelenti, hogy ezeket ki kell végezni, vagyonukat pedig el kell kobozni. Felszólítja a lakosságot, hogy csak pecséttel ellátott nyugta ellenében adjon át pénzt a szociáldemokrata párt részére. A párt legutóbbi jelentése szerint a 48 000 rubel évi bevételből 5 600 rubel folyt be a libavai szervezettől fegyvervásárlásra; az összeget kisajátítás útján szerezték. — Érthető, hogy a „Novoje Vremja" kézzellábbal kapálózik az ilyen „forradalmi igazságszolgáltatás", az ilyen „rémuralom" ellen.

A lett szociáldemokratáknak ezt a ténykedését senki sem merné anarchizmusnak, blanquizmusnak, terrorizmusnak nevezni. Miért? Azért, mert itt az új harci forma *világosan* összefügg a decemberben lezajlott és most újra érlelődő felkeléssel. Egész Oroszországot illetően ez az összefüggés nem olyan világosan látható, de megvan. Hogy a „partizán"-harc éppen december után terjedt el, s hogy összefügg nemcsak a gazdasági, hanem a politikai válság kiéleződésével is, — ez kétségtelen. A régi orosz terrorizmus összeesküvő értelmiségiek műve volt; most a partizánharcot rendszerint harci csoportokba szervezett munkások vagy egyszerűen munkanélküliek folytatják. Sablonokat szerető emberek könnyen gondolnak blanquizmusra és anarchizmusra, de a felkelés körülményei között, melyek a Lett határvidéken olyan világosan megmutatkoznak,

szembeötlő, mennyire használhatatlanok az ilyen bemagolt frázisok.

A lettek példája világosan mutatja, mennyire helytelenül, minden tudományos és történelmi szemlélet nélkül gondolkodnak azok, akik a partizánháborút a felkelés körülményeitől függetlenül elemzik, ahogy ez nálunk annyira elterjedt. Tekintetbe kell venni ezeket a körülményeket, át kell gondolni a felkelés nagy akcióit elválasztó időszak sajátosságait, meg kell érteni, melyek azok a harci formák, amelyek eközben elkerülhetetlenül létrejönnek, és nem szabad csupán bemagolt fogalmakkal — anarchizmus, rablás, csavargók — elintézni a dolgot, ahogy ezt a kadetok és a „Novoje Vremja" munkatársai egyaránt teszik.

Azt mondják, hogy a partizánakciók dezorganizálják munkánkat. Vizsgáljuk meg ebből a szempontból az 1905 decembere utáni helyzetet, a feketeszázas pogromok és az ostromállapotok időszakát. Mi dezorganizálja jobban a mozgalmat *ilyen* időszakban: az ellenállás hiánya vagy a szervezett partizánharc? Hasonlítsuk össze Közép-Oroszországot az ország nyugati végeivel, Lengyelországgal és a Lett határvidékkel. Kétségtelen, hogy a partizánharc sokkal jobban elterjedt és sokkal fejlettebb a nyugati végeken. Ugyancsak kétségtelen az is, hogy általában a forradalmi mozgalom és különösen a szociáldemokrata mozgalom *inkább dezorganizált* Közép-Oroszországban, mint Oroszország nyugati végein. Persze eszünkbe sem jut ebből azt a következtetést levonni, hogy a partizánháború *folytán* kevésbbé dezorganizált a lengyel és a lett szociáldemokrata mozgalom. Nem. Ebből csak az következik, hogy az 1906-os oroszországi szociáldemokrata munkásmozgalom dezorganizáltságának nem a partizánharc az oka.

Eléggé gyakran hivatkoznak ebben a kérdésben a nemzeti viszonyok sajátosságaira. Ez a hivatkozás azonban különösen világosan mutatja a közkeletű érvelés gyengeségét. Ha a nemzeti viszonyokon múlik, akkor tehát nem anarchizmusról, blanquizmusról, terrorizmusról — ezekről az oroszországi, sőt speciálisan orosz bűnökről — van szó, hanem valami másról. Vizsgálják meg

konkrétan ezt a másvalamit, uraim! Akkor meglátják, hogy a nemzeti elnyomás vagy ellentét semmit sem magyaráz meg, mert a nyugati végeken mindig megvolt, a partizánharcot viszont csak a mai történelmi szakasz hozta létre. Sokhelyütt van nemzeti elnyomás és ellentét, de nincs partizánharc, amely néha minden nemzeti elnyomás nélkül is kifejlődik. A kérdés konkrét vizsgálata megmutatja, hogy a dolog nem a nemzeti elnyomáson, hanem a felkelés körülményein múlik. A partizánharc elkerülhetetlen harci forma akkor, amikor a tömegmozgalom valóban eljutott már a felkelésig és amikor a polgárháborúban a „nagy ütközetek" között többé-kevésbbé hosszú szünetek állnak be.

Nem a partizánakciók dezorganizálják a mozgalmat, hanem az, hogy a párt gyenge, s nem tudja *kézbe venni* ezeket az akciókat. Ez az oka annak, hogy nálunk, oroszoknál, a partizánakciók elleni szokásos átkok mellett vannak a pártot valóban dezorganizáló, titkos, véletlen, szervezetlen partizánakciók. Ha képtelenek vagyunk megérteni, milyen történelmi feltételek hozzák létre ezt a harcot, nem is tudjuk kiküszöbölni e harc rossz oldalait. S a harc mégis folyik. Hatalmas gazdasági és politikai okok idézik elő. Nem bírjuk kiküszöbölni ezeket az okokat, nem bírjuk megszüntetni ezt a harcot. Ha panaszkodunk a partizánharcra, tulajdonképpen arra panaszkodunk, hogy pártunk gyenge a felkelés szervezésében.

Amit a dezorganizálásról mondottunk, a demoralizálásra is vonatkozik. Nem a partizánháború demoralizál, hanem a partizánakciók *szervezetlensége*, rendezetlensége, pártonkívüli volta. Ettől a *kétségtelen* demoralizálástól a legkisebb mértékben sem menekülünk meg azzal, hogy elítéljük és elátkozzuk a partizánakciókat, mert elítéléssel és elátkozással semmiképpen sem szüntethetünk meg olyan jelenséget, amelyet mély gazdasági és politikai okok idéznek elő. Erre esetleg azt mondják: ha nem bírunk megszüntetni egy abnormális és demoralizáló jelenséget, az még nem ok arra, hogy a *párt* abnormális és demoralizáló harci eszközökre térjen át. Ez azonban már tisztára liberális-polgári, nem pedig marxista ellenvetés lenne, mert marxista nem tekintheti *mindenképpen* abnormális és

demoralizáló jelenségnek a polgárháborút, vagy annak egyik formáját, a partizánháborút. A marxista az osztályharc, nem pedig a társadalmi béke talaján áll. Éles gazdasági és politikai válságok bizonyos időszakaiban az osztályharc nyílt polgárháborúvá, azaz a nép két része közötti fegyveres harccá fejlődik. Ilyen időszakokban a marxista *köteles* a polgárháború álláspontjára helyezkedni. A polgárháború bármiféle erkölcsi elítélése a marxizmus szempontjából teljesen megengedhetetlen.

A polgárháború korszakában a proletariátus pártjának eszménye a *harcoló párt*. Ez teljesen vitathatatlan. Egy szóval sem mondjuk, hogy a polgárháború szempontjából nem lehet bizonyítani és bebizonyítani a polgárháború egyik-másik formájának *célszerűtlenségét* egyik-másik időszakban. Feltétlenül elismerjük, hogy *katonai célszerűségük* szempontjából bírálhatók a polgárháború különböző formái, és tökéletesen egyetértünk azzal, hogy *ilyen* kérdésekben a döntő szó a helyi szociáldemokrata szervezetek gyakorlati funkcionáriusait illeti. De a marxizmus elvei nevében feltétlenül megköveteljük, hogy a polgárháború feltételeinek elemzését ne az anarchizmusról, blanquizmusról és terrorizmusról szóló elcsépelt és sablonos frázisokkal intézzék el, hogy a partizánakcióknak a Lengyel Szocialista Párt valamelyik szervezete által valamely adott pillanatban alkalmazott esztelen módszereivel ne riasszák el a szociáldemokratákat attól, hogy általában részt vegyenek a partizánháborúban.

Azok nézeteit, akik szerint a partizánháború dezorganizálja a mozgalmat, kritikával kell fogadnunk. *Minden* új veszélyekkel és új áldozatokkal járó új harci forma elkerülhetetlenül „dezorganizálja" a harcnak erre az új formájára fel nem készült szervezeteket. Régi propagandista tanulóköreinket dezorganizálta az agitációra való áttérés. Bizottságainkat később dezorganizálta a tüntetésekre való áttérés. Minden hadművelet minden háborúban bizonyos fokig dezorganizálja a harcosok sorait. Ebből nem szabad azt a következtetést levonnunk, hogy nem kell harcolni. Ebből azt a következtetést kell levonnunk, hogy *meg kell tanulnunk* harcolni. Ennyi az egész.

Amikor olyan szociáldemokratákat látok, akik büsz-

kén és önelégülten kijelentik: nem vagyunk anarchisták, nem vagyunk tolvajok és rablók, mi felette állunk mindennek, mi elítéljük a partizánháborút, azt kérdem magamtól: vajjon tudják-e ezek az emberek, mit beszélnek? Országszerte fegyveres összeütközések és összecsapások vannak a feketeszázas kormányzat és a lakosság között. Ez teljesen elkerülhetetlen jelenség a forradalom mai fejlődési fokán. A lakosság ösztönösen, szervezetlenül — és éppen ezért gyakran alkalmatlan és *rossz* formákban — szintén fegyveres összeütközésekkel és támadásokkal reagál erre a jelenségre. Értem, hogy szervezetünk gyengesége és felkészületlensége folytán bizonyos helyen, bizonyos körülmények között esetleg le kell mondanunk arról, hogy *ezt* az ösztönös harcot a párt vezesse. Értem, hogy ebben a kérdésben a helyi szervezetek gyakorlati funkcionáriusainak kell dönteniök, s hogy a gyenge és felkészületlen szervezetek átszervezése nem könnyű dolog. De amikor azt látom, hogy egy szociáldemokrata teoretikus vagy publicista nem szomorkodik e felkészületlenség láttán, hanem büszke önelégültséggel és Nárciszra jellemző elragadtatással ismételgeti az anarchizmusról, a blanquizmusról, a terrorizmusról kora ifjúságában bemagolt frázisokat, fájlalom, hogy a világ legforradalmibb tanítását így lealacsonyítják.

Azt szokták mondani, hogy a partizánharc a züllött, részeges csavargókhoz hozz közel az öntudatos proletariátust. Ez igaz. Ebből azonban csak az következik, hogy a proletariátus pártja sohasem tekintheti a partizánháborút a harc egyetlen vagy akár csak fő eszközének; hogy ezt az eszközt alá kell rendelni más eszközöknek, összhangba kell hozni a harc fő eszközeivel és meg kell nemesíteni a szocializmus felvilágosító és szervező befolyásával. Ez *utóbbi* feltétel nélkül pedig a polgári társadalomban *minden*, kivétel nélkül minden harci eszköz közel hozza a proletariátust különböző, felette vagy alatta álló nemproletár rétegekhez, és a spontán fejlődésre bízva, mindezek a harci eszközök elkopnak, elfajulnak, prostituálódnak. A spontán fejlődésre bízott sztrájkok „Alliance"-okká — a munkásoknak és a munkáltatóknak a fogyasztók *ellen* kötött egyezményeivé — fajulnak. A parlament nyil-

vánosházzá fajul, ahol a polgári zugpolitikusok bandája nagyban és kicsinyben árulja a „népszabadságot", a „liberalizmust", a „demokráciát", a republikanizmust, az antiklerikalizmust, a szocializmust és minden egyéb kelendő cikket. Az ujság mindenkinek a rendelkezésére álló kerítővé, a tömegek megrontásának, a csőcselék aljas ösztöneire számító durva hízelgésnek stb. stb. az eszközévé fajul. A szociáldemokrácia nem ismer univerzális harci eszközöket, olyanokat, melyek kínai fallal határolnák el a proletariátust a valamivel felette vagy valamivel alatta álló rétegektől. A szociáldemokrácia különböző időszakokban különböző eszközöket alkalmaz, s alkalmazásukat *mindig szigorúan* megállapított ideológiai és szervezeti feltételektől teszi függővé*.

IV

Az orosz forradalom harci formái abban különböznek Európa polgári forradalmainak harci formáitól, hogy rendkívül változatosak. Kautsky ezt részben előre látta, amikor 1902-ben azt mondta, hogy az eljövendő forradalom (hozzáfűzte: *talán* Oroszország kivételével) nem lesz annyira a nép harca a kormány ellen, mint inkább a

* A bolsevik szociáldemokratákat gyakran azzal vádolják, hogy könnyelműen és elfogultan ítélik meg a partizánakciókat. Ezért nem lesz felesleges arra emlékeztetnünk, hogy a bolsevikoknak az a *része*, amely a partizánakciókat védi, a partizánakciókról szóló határozati javaslatban („Partyijnije Izvesztyija" 2. sz. és Leninnek a kongresszusról szóló beszámolója) a következő feltételekhez kötötte a partizánakciók elismerését: magántulajdon „kisajátítása" mindenképpen megengedhetetlen; kincstári tulajdon „kisajátítása" nem ajánlatos, s csak azzal a feltétellel *megengedhető*, ha a *párt ellenőrzi*, és ha a szerzett javakat a *felkelés céljaira* fordítják. Terror jellegű partizánakciók *ajánlatosak* a kormány zsarnokaival és az *aktív* feketeszázasokkal szemben, de csak a következő feltételekkel: 1) tekintettel kell lenni a nagy tömegek hangulatára; 2) figyelembe kell venni az adott helység munkásmozgalmának körülményeit; 3) gondoskodni kell arról, hogy a proletariátus erejét ne fecséreljék el hiába. A gyakorlati különbség e javaslat és az egyesítő kongresszuson elfogadott határozat között *kizárólag* az, hogy az utóbbi megengedhetetlennek nyilvánítja a kincstári tulajdon „kisajátítását",

nép egyik részének harca a nép másik része ellen. Oroszországban kétségtelenül azt látjuk, hogy a harcnak ez az *utóbbi* fajtája nagyobb méretekben fejlődött ki, mint a nyugati polgári forradalmakban. A nép között csak kevés ellensége van forradalmunknak, de ezek a harc kiéleződésével mind jobban és jobban szervezkednek, és a burzsoázia reakciós rétegeinek támogatását élvezik. Ezért egészen természetes és elkerülhetetlen, hogy *ilyen* időszakban, országos politikai sztrájkok idején, a *felkelés* nem öltheti fel a régi formát: a nagyon rövid időre és nagyon szűk területre korlátozódó elszigetelt akciók formáját. Egészen természetes és elkerülhetetlen, hogy a felkelés fejlettebb és bonyolultabb formát ölt: a hosszantartó és az egész országot felölelő polgárháború, vagyis a nép két része közötti fegyveres harc formáját. Az ilyen háborút nem lehet másképpen elképzelni, mint csekély számú, egymástól aránylag nagy időközökkel elválasztott nagyszabású ütközetek sorozatát és az ezekben az időközökben lezajló apró összecsapások sokaságát. Ha ez így van — s ez kétségtelenül így van —, akkor a szociáldemokráciának feltétlenül olyan szervezetek megteremtését kell feladatául kitűznie, melyek a legnagyobb mértékben vezetni tudnák a tömegeket ezekben a nagy ütközetekben is, s lehetőleg a kisebb összecsapásokban is. Ebben az időszakban, amikor az osztályharc polgárháborúvá éleződött ki, a szociáldemokráciának nemcsak azt kell feladatául kitűznie, hogy részt vesz *ebben a polgárháborúban*, hanem azt is, hogy ebben vezetőszerepet tölt be. A szociáldemokráciának arra kell nevelnie és előkészítenie szervezeteit, hogy valóban mint *harcoló fél* lépjenek fel, amely minden alkalmat megragad arra, hogy csapást mérjen az ellenség erőire.

Ez nehéz feladat, szó se róla. Ezt a feladatot nem lehet máról holnapra megoldani. Mint ahogy a polgárháború során az egész nép átnevelődik és tanul a harcban, a mi szervezeteinket is — hogy e feladattal megbirkózhassanak — nevelnünk kell, s a szerzett tapasztalatok alapján át kell őket építenünk.

Mi a legkevésbbé sem tartunk igényt arra, hogy a gyakorlati funkcionáriusokra rákényszerítsünk valamilyen kigondolt harci formát, s még kevésbbé arra, hogy író-

asztal mellől döntsük el, milyen szerepe van a partizánháború egyik vagy másik formájának az oroszországi polgárháború általános menetében. Távol áll tőlünk az a gondolat, hogy egyik vagy másik partizánakció konkrét értékelését egy-egy szociáldemokrata *irány* kérdésének tekintsük. De feladatunknak tekintjük, hogy erőnkhöz mérten elősegítsük az élet által felszínre vetett új harci formák helyes *elméleti* értékelését; — hogy kíméletlenül harcoljunk a sablonok és előítéletek ellen, melyek akadályozzák az öntudatos munkásokat abban, hogy helyesen vessenek fel egy új és nehéz kérdést, és helyesen lássanak hozzá annak megoldásához.

„Proletarij" 5. sz.
1906 szeptember 30.

A PARTIZÁNHÁBORÚ KÉRDÉSÉHEZ[69]

Ezt a határozatot elvileg helyesnek tartjuk, s le kell szögeznünk, hogy megegyezik azokkal a gondolatokkal, amelyeket „A partizánháború" című cikkben kifejtettünk. A határozat szövegéhez csak néhány másodrendű módosítást és kiegészítést javasolnánk. Az indítóokok 3. pontjában azt mondanánk: „a forradalom, minthogy *a mai helyzetben* nincsen elég ereje" stb. A tulajdonképpeni határozati részben hozzáfűznénk, hogy ellenezzük az „elkobzásokat", ahogy ezt a kongresszus határozatilag kimondta, azután meg rámutatnánk arra, hogy a partizánakciókat összhangba kell hozni a nagy tömegek hangulatával és a munkásmozgalom feltételeivel. Különben világos, hogy a moszkvai elvtársak ezt magától értetődőnek tartják.

„Proletarij" 5. sz.
1906 szeptember 30.

KÍSÉRLET AZ OROSZ POLITIKAI PÁRTOK OSZTÁLYOZÁSÁRA

Az OSzDMP Egyesítő Kongresszusa, mint tudjuk, kitért ama feladat elől, hogy Oroszország politikai pártjait osztályszempontból elemezze, és meghatározza a proletariátus viszonyát ezekhez a pártokhoz. Az amszterdami határozat[70] általános megerősítése nem egyéb, mint e feladat megkerülésének egyik formája. Márpedig a forradalom egyre égetőbbé teszi, hogy a marxista módszer és a marxista elmélet alkalmazásával világítsuk meg a pártalakulás mélyenszántó és rendkívül érdekes folyamatát, amely Oroszországban, érthető okoknál fogva, sokkal gyorsabban és sokkal élesebb formában megy végbe, mint bárhol másutt.

Ez a folyamat persze még korántsem ért véget és még nem nyújtott semmiféle teljesen tartós eredményt. De hiszen ez a folyamat nem is érhet véget *sohasem* a kapitalista társadalomban, s eredményei csak akkor válhatnának „tartósakká", ha a forradalom, amely az egész régi politikai felépítmény teljes lerombolását jelenti, megállapodna. Ezért semmiképpen sem szabad halogatnunk a polgári pártok elemzését, annál is kevésbbé, mert egyrészt az októberi szabadságjogok időszaka és másrészt az első duma időszaka már kétségtelenül *jelentős* eredményekkel járt, s ezekkel okvetlenül számolnunk kell. A sztrájkok, felkelés stb. formájában lezajlott nyílt forradalmi harc is, az új választási kampány is megköveteli pártunktól, hogy világosan és pontosan meghatározza a különféle pártokhoz való viszonyát, ez pedig csak e pártok tudományos, vagyis osztályelemzése alapján lehetséges.

Először is soroljuk fel a csak valamelyest is jelentős

politikai pártokat (vagy ha úgy tetszik, párt-*típusokat**) a „jobboldaliaktól" a „baloldaliak" felé haladva. 1) Az Orosz Nép Szövetsége, a monarchisták stb. 2) A jogrendpártiak. 3) Az októbristák. 4) A békés megújítók. 5) A demokratikus reformok pártja. 6) A kadetok. 7) A szabadelvűek, a radikálisok, a „Bez Zaglavija" csoport tagjai stb. 8) A trudovik népi szocialisták. 9) A szociálforradalmárok. 10) A maximalisták. 11) A szociáldemokraták — a mensevikek és a bolsevikok. Az anarchistákat nem számítjuk, mert túlságosan merész dolog volna, ha őket politikai pártnak neveznénk (tulajdonképpen talán még a maximalistákkal is ez a helyzet).

A pártoknak ebből a tarka sorából szembeszökően kiemelkedik politikai pártjaink *öt* fő *típusa:* 1) a feketeszázasok; 2) az októbristák; 3) a kadetok; 4) a trudovikok és 5) a szociáldemokraták. Ennek a csoportosításnak a helyessége bebizonyosodik, ha megvizsgáljuk az egyes pártok osztályjellegét.

Hogy a szociáldemokráciát külön típusnak kell tekintenünk, ahhoz nem fér kétség. Ez egy általános európai párt-típus. A szociáldemokrata párt Oroszországban az egyetlen *munkás*párt, mind összetétele, mind pedig szigorúan következetes proletár álláspontja folytán a *proletariátus* pártja.

Továbbá, ugyanolyan nyilvánvaló az is, hogy a *trudovikokat* külön típusnak kell tekintenünk. A trudovikokhoz tartoznak: a „trudovik népi szocialista párt", a tulajdonképpeni eszerek és végül a maximalisták. Mindegyik irányzat elvi alapja a „munkaelv". Valamennyiüket az a törekvés jellemzi, hogy a proletárt egy „trudovik csoportban" egyesítsék, egybeolvasszák a kistermelővel.

* A pártok *típusairól* beszélünk először is azért, mert lehetetlen nyomon követni minden apró árnyalatot, de ezek az árnyalatok nem is fontosak (teljesen jelentéktelen különbség van például holmi haladó iparospárt vagy az alkotmánypártiak demokratikus szövetsége[71] és a jogrend pártja között), másodszor pedig, hiba volna, ha csak azokkal a pártokkal számolnánk, amelyek megalakult pártként léptek színre, s mellőznénk a teljesen kirajzolódott politikai áramlatokat. A politikai légkörben beálló legkisebb változás is elegendő lehet ahhoz, hogy ezek az áramlatok néhány hét alatt *pártok* formáját öltsék.

Mindegyik igyekszik elsősorban a parasztságra támaszkodni. S az Állami Duma, azzal, hogy a parasztképviselők többségét a trudovik csoportba tömörítette, ténylegesen bebizonyította, hogy az említett irányzatok (kisebb-nagyobb mértékben) valóban meg tudták vetni a parasztság politikai szervezésének alapjait.

Igaz, hogy az ilyen típusú politikai pártok sokkal kevésbbé öltöttek pártformát és sokkal kevésbbé alakultak ki véglegesen, mint a szociáldemokrácia. A maximalisták pártja névleg nem létezik, jóllehet a szociálforradalmárokkal való szakításuk befejezett tény, mint ahogy erről mind irodalmi fellépéseik, mind terrorista akcióik önállósága tanúskodik. Az Állami Dumában az eszerek nem alakítottak külön frakciót és a trudovikok *egy részének* háta mögött működtek. A „trudovik népi szocialista párt" szintén még csak születőfélben van, bár irodalmi téren már teljesen önállóan is fellép, nem pedig csak blokkban a tiszta eszerekkel; a dumában vezérei szintén részben az eszerekkel együtt, részben az eszerektől függetlenül működtek. „Az eszer párt első kongresszusának jegyzőkönyve" (Párizs 1906) szintén azt mutatja, hogy ezek a trudovik népi szocialisták külön *„csoportként"* működnek, amely függetlenítette magát az eszer párttól. Szóval ebben a táborban találunk (1) egy konspiratív pártot (eszerek), amely teljesen képtelen csak valamelyest is szilárd és csak valamelyest is tömeges szervezetet létrehozni — képtelen volt akár a dumában, akár a szabadságjogok időszakának irodalmában saját zászlaja alatt önállóan működni; (2) egy *születőfélben* levő legális pártot (trudovik népi szocialisták), amely mint csoport szerepelt az eszerek kongresszusán (1905 december), minthogy addig képtelen volt akár csak hozzá is látni egy tömegeket felölelő szervezet megalakításához, s az irodalomban és az Állami Dumában nagyobbára az eszerekkel blokkban működött.

Az a tény, hogy a trudovikok a viszonylagos szabadság két időszaka (az „októberi" időszak és a „duma"-időszak) után még mindig nem tömörültek politikailag, persze nem tekinthető véletlennek. Ebben kétségtelenül szerepe van annak, hogy a kispolgárság (különösen a falusi) kevésbbé alkalmas a szervezkedésre, mint a proletariá-

tus. Kétségtelen, hogy a trudovikok eszmei bomlása ugyancsak azt juttatja kifejezésre, hogy a kistermelőnek rendkívül bizonytalan a helyzete a mai társadalomban: a trudovikok szélső jobbszárnya (a „trudovik népi szocialista párt" Pesehonov úrékkal az élen) alig-alig különbözik a kadetoktól, minthogy programmjából kirekeszti a köztársaságot is, az egész földnek a követelését is; a trudovikok szélső baloldala, a maximalisták, igen kevéssé különböznek az anarchistáktól.

Ez a két szélsőség jelzi, mondhatni, a trudovik kispolgárság politikai ingadozásainak kilengéseit. Gazdaságilag megvan a magyarázata annak, hogy éppen a kispolgárság tesz tanúságot ilyen állhatatlanságról. Kétségtelen, hogy az oroszországi forradalom a legközelebbi jövőben inkább fokozza, mintsem enyhíti majd ezt az állhatatlanságot. Amikor azonban megállapítjuk és megmagyarázzuk ezt az állhatatlanságot, természetesen nem szabad megfeledkeznünk a trudovik típusú pártok óriási politikai jelentőségéről. A tényleges politikai szabadság *éppen ezeket* a pártokat fogja *legjobban* megerősíteni, mert ha nincsen politikai szabadság, ezek kevésbbé lesznek képesek a szervezkedésre, mint a burzsoázia, és kevésbbé, mint a proletariátus. Másrészt, egy olyan főleg kispolgári és paraszti országban, mint amilyen Oroszország, teljesen elkerülhetetlen, hogy eszmeileg ingatag és politikailag állhatatlan, de rendkívül nagy kispolgári vagy „trudovik" pártok alakuljanak.

Olyan országban, mint Oroszország, a polgári forradalom kimenetele leginkább a kistermelők politikai magatartásától függ. Hogy a nagyburzsoázia árulóvá válik majd, az kétségtelen (kétharmad részben máris árulóvá vált). Hogy a proletariátus lesz a legmegbízhatóbb harcos, ez az orosz munkásokat illetően, az októberi és decemberi események után, még bizonyításra sem szorul. A kispolgárság pedig éppen az a változó mennyiség, amely meghatározza a kimenetelt. Éppen ezért a szociáldemokratáknak különös figyelemmel kell kísérniök a kispolgárság mostani politikai ingadozását a lojális kadet együgyűség és a merész, kíméletlen forradalmi harc között. S ezt a folyamatot természetesen nemcsak figyelemmel kell kísérniök, ha-

nem proletár szellemben minél erősebb hatást is kell gyakorolniok e folyamatra.

Menjünk tovább. Kétségtelen, hogy a kadetokat külön típusnak kell tekintenünk. A demokratikus reformpárt, amely jobboldalibb náluk, és a szabadelvűek, a radikálisok stb., akik baloldalibbak náluk — csak teljesen jelentéktelen elágazások. A mai politikai szakaszban a kadetok önálló politikai típust alkotnak. Hogy miben különbözik ez a típus a trudovikoktól, az világos. A tipikus trudovik — az öntudatos paraszt. Nem zárkózik el az elől, hogy egyezségre lépjen a monarchiával, hogy a polgári rendszer keretei között megnyugodjon a *maga* darabka földjén, de ma fő erői harcra kelnek a földbirtokosok ellen a földért, harcra kelnek a hűbéri állam ellen a demokráciáért. Eszménye — a kizsákmányolás megszüntetése; csakhogy a kizsákmányolás megszüntetését kispolgári módon képzeli el, s ezért a *gyakorlatban* törekvései nem is arra irányulnak, hogy minden kizsákmányolás ellen harcoljon, hanem csak arra, hogy a földbirtokosok és a pénzmágnások kizsákmányolása ellen harcoljon. A kadet — tipikus polgári értelmiségi, sőt részben liberális földbirtokos. A monarchiával való egyezség, a forradalom megszüntetése — legfőbb törekvése. Mivel teljesen harcképtelen, a kadet igazi alkusz. Eszménye — a burzsoá kizsákmányolás örökkévalóvá tétele rendezett, civilizált, parlamentáris formákban. Politikai ereje abban rejlik, hogy egyesíti a polgári értelmiség óriási tömegét, amelyre minden kapitalista társadalomban szükség van, de amely természetesen teljesen képtelen arra, hogy komolyabb mértékben előmozdítsa e társadalmi rendszer tényleges megváltoztatását.

A tipikus októbrista nem a polgári értelmiségi, hanem a nagyburzsoá. Az októbrista nem a polgári társadalom ideológusa, hanem közvetlen ura. Minthogy a legközvetlenebbül érdeke a kapitalista kizsákmányolás, megvet minden elméletet, fütyül az értelmiségre, egyáltalán nem tart igényt a „demokratizmusra", ahogy ezt a kadet teszi. Ő burzsoá üzletember. Ugyanúgy, mint a kadet, ő is a monarchiával való egyezségre törekszik, de ezen az egyezségen nem egyik-másik politikai rendszert, nem a parla-

mentarizmust érti, hanem néhány személynek vagy vezető személyiségnek a megegyezését az udvari kamarillával, abból a célból, hogy az uralkodó burzsoázia közvetlenül alárendelje magának a nehézkes, együgyű, ázsiai módon megvesztegethető orosz hivatalnokot. Az októbrista — kadet, aki a gyakorlati életben alkalmazza burzsoá elméleteit. A kadet — októbrista, aki szabad óráiban, amikor nem foglalkozik a munkások és a parasztok kifosztásával, eszményi polgári társadalomról álmodozik. Az októbrista még kissé megtanulja a parlamenti formákat és a demokratásdi játékkal folytatott politikai képmutatást, a kadet még kissé megtanulja az ügyes burzsoá kalmárkodást — s egybeolvadnak, elkerülhetetlenül, okvetlenül egybeolvadnak, teljesen függetlenül attól, hogy sikerül-e éppen ma és éppen a mai „békés megújítóknak" megvalósítani ezt az egybeolvadást.

De ne beszéljünk a jövőről. A mi dolgunk az, hogy megtanuljuk megérteni a jelent. Minthogy a hatalom teljes egészében az udvari csőcselék kezében maradt, egészen természetes, hogy már a kadetok demokratikus frázisai és „parlamenti" ellenzékiségük is a *gyakorlatban* sokkal inkább a náluk baloldalibb elemeket szolgálták. Természetes dolog az is, hogy az októbrista, aki közvetlen ellensége ezeknek az elemeknek, dühében otthagyja a kadetokat és (például az első duma választásain) a kormányon levő feketeszázasokat támogatja.

A feketeszázasok alkotják politikai pártjaink utolsó típusát. Ők nem az „október 17-i alkotmányt" akarják, mint Gucskov úrék, hanem az önkényuralom fenntartását és formai helyreállítását. Az ő érdeküket szolgálja az a sok szenny, sötétség és megvesztegetés, amely az istenített egyeduralkodó mindenhatósága alatt dívik. Egybeforrasztja őket az a kegyetlen harc, amelynek célja, hogy a kamarillának megmaradjanak a kiváltságai, hogy továbbra is rabolhassanak, erőszakoskodhassanak és befoghassák a száját egész Oroszországnak. Az a törekvésük, hogy minden áron megvédjék a mai cári kormányt, léptennyomon egybeolvasztja őket az októbristákkal, s ezért holmi jogrendpártiakról oly nehéz megmondani, hol ér bennük véget a feketeszázas és hol kezdődik az októbrista.

Az orosz forradalom tehát egészen rövid idő alatt körvonalazta a politikai pártoknak azokat a nagy típusait, amelyek megfelelnek az orosz társadalom főbb osztályainak. Megvan a maga pártja az öntudatos, szocialista proletariátusnak, — megvannak a maga pártjai a radikális vagy radikáliskodó kispolgárságnak és elsősorban a falusi kispolgárságnak, vagyis a parasztságnak, — vannak liberális polgári pártjaink, — vannak reakciós polgári pártjaink. A politikai képződmények csak annyiban nem felelnek meg a gazdasági megoszlásnak, az osztálymegoszlásnak, hogy az utóbbi két csoporttal a politikai pártoknak nem két, hanem három csoportja áll szemben: a kadetok, az októbristák és a feketeszázasok. Ez a diszharmónia azonban teljesen megmagyarázható a mai időszaknak az átmeneti sajátosságaival, amelyben rendkívül kiéleződött a forradalmi harc, amelyben gyakorlatilag rendkívül nehéz különválasztani az önkényuralom védelmét a monarchiának minden áron való védelmétől, amelyben a gazdasági ismérven (a haladó vagy a reakciós kapitalizmusért) alapuló csoportosulás természetszerűen egybefonódik a politikai csoportosulással (a mai kormány mellett vagy ellene). A kadetok és az októbristák rokonsága azonban túlságosan szembeötlő, s aligha vitathatja bárki is, hogy elkerülhetetlenül létrejön majd egy nagy és „gyakorlati" liberális polgári párt.

Összefoglalva: az oroszországi politikai pártok alakulásának folyamata a legragyogóbb módon igazolja a marxizmus elméletét.

P. S.* A cikk az október 17-i szövetségben beállott szakadás előtt íródott. Sipov kilépése és egy mérsékelt liberális párt (baloldali októbristák, békés megújítók és jobboldali kadetok) várható megalakulása ma bizonyára végérvényesen a valamennyi kapitalista országban kialakult négy fő párt-típusra redukálja az összes oroszországi politikai pártokat.

„Proletarij" 5. sz.
1906 szeptember 30.

---

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

MEGJEGYZÉSEK A „SZOCIAL-DEMOKRAT" 1. SZÁMÁHOZ[72]

A „Szocial-Demokrat" (az OSzDMP Központi Bizottságának *kiadványa)* imént érkezett 1. számának „Partizánakciók" c. cikke nagyszerűen igazolta azt, amit a „Proletarij" 5. számában arról mondottunk, hogy az e témával kapcsolatos közkeletű, nyárspolgári elképzelések mennyire sablonosak és mennyire nem állnak történelmi talajon*. A szerző ostorozza a rablást, az anarchizmust, a blanquizmust, a tkacsevizmust[73], az útonállást („úti rablókat", ahogy rosszul lefordították németből), — ostorozza ugyanúgy, ahogy ezt a liberálisok teszik. A liberálisok hűek önmagukhoz, amikor „anarchia" ürügyén elvetnek *mindenféle* fegyveres harcot a kormány ellen. Az a szociáldemokrata, aki szavakban ugyan nem tagadja ezt a harcot, de a gyakorlatban nem vizsgálja a kérdést *ebből a szemszögből*, ténylegesen a liberalizmus álláspontjára tér át. Lám egy jellemző példa. „Amennyiben a forradalmi pártok maguk veszik oltalmukba az anarchiát, magukra haragítják a polgári és a kispolgári osztályokat, és ezzel a reakció kezére játszanak." Tehát, vagy oltalmunkba vesszük az *anarchista* fegyveres harcot, vagy teljesen kitérünk a fegyveres harc elől! Más kivezető út, a szerző szerint, nincsen. A szervezett, tervszerű, eszmei, politikailag nevelő fegyveres harcot *nem tartja lehetségesnek*. Milyen kicsi a választéka!

„A forradalmárok partizánakcióinak egyik nemét: a magánvagyon és a kincstári vagyon kisajátítását, már eltemette az élet." De hiszen ez szemenszedett hazugság, elvtársam! Lehetetlen, hogy ön ne ismerjen olyan *mensevik*

* Lásd ebben a kötetben 206–217. old. — *Szerk.*

szervezeteket, amelyek az egyesítő kongresszus *után*, közvetlenül vagy közvetve, részt vettek kincstári vagyon kisajátításában, a *zsákmány „felhasználásában"* stb. Amikor a szociáldemokratánál a szó eltér a tettől, ez már igen nagy baj. Ez képmutatásra vezet. Ez azzal függ össze, hogy az illető szociáldemokratának vagy nem tiszta a lelkiismerete (az ilyen magyarázatot elvetjük), vagy meggondolatlan, összefüggéstelen az elmélete.

Akszelrod elvtárs a „Szocial-Demokrat"-ban haragosan válaszol nekünk a „Proletarij" 1. számában közzétett megjegyzésre*. Petit szedésű másfél hasábon fejtegeti kételyeit, szónokol, bizonygat, szemrehányásokkal illet minket, mert azt mondtuk a munkáskongresszus mellett kifejtett agitációjáról, hogy a párt „háta mögött" folytatja. Akszelrod sehogy sem tudja megérteni, mit jelent ez. De ugyanakkor maga is azt mondja: „A közeljövőben *felhasználom* majd azt (a kínálkozó lehetőséget) arra, hogy a munkáskongresszus kérdését a *politikai megvitatás porondjára* vigyem" (a mi kiemelésünk). Nos, ezt már régen meg kellett volna tenni! Azzal kellett volna *kezdeni*, hogy „a kérdést a *politikai* megvitatás porondjára viszi", nem pedig a körösdi sugdolózás porondjára. Ez esetben agitációja a párt szempontjából helyes, nyílt, a forradalmi osztályhoz méltó lett volna. Ez esetben a polgári sajtó nem kelthetett volna zavart a szociáldemokrácia soraiban és nem ronthatta volna a szociáldemokrácia tekintélyét azzal, hogy szenzációs híreket közöl erről a körösdi sugdolózásról és ezernyi kételyt támaszt. Igen szomorú, hogy Akszelrod még most is, „Levél a szerkesztőséghez" c. megkésett és rendkívül terjedelmes írásában *megkerüli* a kérdés lényegét, *egyetlen szóval* sem beszél arról, hogy tulajdonképpen milyen kongresszust is javasol, mikorra javasolja, milyen elvek alapján, ki hívja össze, milyen célból. Akszelrod efféle frázisokkal intézi el a dolgot: a kongresszus előkészítésével kapcsolatos munka éltetően hat majd a szociáldemokráciára „éppen olyan mértékben,

* Lásd ebben a kötetben 159. old. — *Szerk.*

amilyen mértékben ennek a munkának ténylegesen szociáldemokrata tartalma lesz, vagyis amilyen mértékben a körérdekeket és a frakciós számításokat kiszorítják benne a szociális-politikai kérdések és feladatok, amelyek a legközvetlenebbül összefüggnek a munkásosztály létérdekeivel".

Könyörgöm, elvtársak! Ez aztán igazán nem egyéb, mint hangzatos szavakba öltöztetett semmiség. A kongresszus előkészítése éppen olyan mértékben élénkíti majd fel a szociáldemokráciát, amilyen mértékben ténylegesen szociáldemokrata lesz! Ez új dolog is, bölcs dolog is. A „frakciós számításokat" ki kell szorítaniok a szociális-politikai kérdéseknek és feladatoknak, — pedig éppen ezeknek a kérdéseknek és feladatoknak különböző értelmezése osztotta fel a pártot frakciókra! Igazi mese a zöld disznóról.

S ugyanott Plehanov durva és útszéli módon rágalmaz a pártkongresszusért vívott harc indítóokai miatt, és ugyanolyan durva módon magasztalja Akszelrodnak azt a „szerencsés gondolatát", hogy „*minél előbb*" munkáskongresszust kell összehívni. Hát igen ... kinek támadhat ragyogóbb ötlete annál, hogy a ténylegesen szociáldemokrata munka felélénkíti a szociáldemokráciát?

A „Szocial-Demokrat" szerkesztőségi vezércikkében ezt olvassuk: „Most, ugyanúgy, mint a II. kongresszus után, mindkét frakció (a bolsevikok és a mensevikek) számbelileg valószínűleg egyformán erős", és valamivel lejjebb másodszor: „Most, ugyanúgy, mint a II. kongresszus után, mindkét frakciónak egyforma befolyása van a pártban." A szerző gondolata világos. Minthogy egy hivatalos kiadványnak, „a Központi Bizottság kiadványának" vezércikkében fejti ki, komoly jelentősége van. A munkásosztály pártjának pontosan tudnia kell, kikből állnak „frakciói" és milyen erősek. Min alapul hát a frakciók egyenlőségéről hangoztatott vélemény?

Két eset lehetséges: vagy csak a párt orosz részére (plusz Kaukázus) gondol a szerző, vagy hozzászámítja a lengyeleket, a letteket és a Bundot is. Ha csupán a párt

orosz részére gondol, ez azt jelenti, hogy szerinte a „bolsevikok" a IV. (egyesítő) kongresszus után óriási mértékben megerősödtek a „mensevikek" rovására, mert ezen a kongresszuson körülbelül 13 000 bolsevik és körülbelül 18 000 mensevik volt képviselve. De nem valószínű, hogy így gondolkodik, mivel valamennyi nemzetiségi szociáldemokrata párt már több mint egy hónapja egyesült az OSzDMP-vel. Tehát feltételeznünk kell, hogy az utóbbit tette. Ez esetben nyilvánvaló, hogy a szerző a lengyeleket és a letteket a bolsevikokhoz, a *Bundot* pedig *a mensevikekhez* sorolja. Ha a nemzetiségi szociáldemokrata pártok legutóbbi kongresszusainak adatai alapján a lengyelek és a lettek számát mintegy 40 000-re, a Bund tagjainak számát pedig mintegy 33 000-re becsüljük, csakugyan körülbelül egyensúlyba kerül a két frakció.

Felmerül azonban a kérdés, vajjon helyes-e a Bundot a mensevikekhez számítani. Persze, ha a Központi Bizottság ezt állítja, nekünk el kell hinnünk. De okvetlenül tisztáznunk kell, mit jelent ez a csoportosítás. Ami a taktikát illeti, a Bund legutóbbi határozatainak összessége nem teszi indokolttá ezt a csoportosítást. Tehát, a Bund *szervezeti* álláspontjában kell a magyarázatot keresnünk. Nyilvánvaló, hogy a Központi Bizottság kiadványa *reális* ténynek veszi azt a körülményt, hogy a Bund nem követel rendkívüli kongresszust. Aki csakugyan meg akarja változtatni a pártnak mint egésznek a politikáját, vagyis a Központi Bizottság politikáját, annak kongresszust kell követelnie; aki nem követel kongresszust, nem akarja komolyan megváltoztatni a politikát — ez ennek a gondolatmenetnek a lényege.

Ezek az érvek megcáfolhatatlanok, s kötelességünknek tartjuk előmozdítani azt, hogy pártunk valamennyi szervezete tisztázza és helyesen értékelje ezeket az érveket. Csakugyan, egy demokratikus szervezetben a semlegesség csaknem lehetetlen, s a tartózkodás gyakran egyértelmű a cselekvéssel. Ennek a „cselekvésnek" az eredménye nyilvánvaló. A Központi Bizottság kiadványa teljesen zavaros gondolatokat propagál a „munkáskongresszusról", s a taktikában határozottan és következetesen mensevik álláspontot foglal el. Hogy milyen következményei lehet-

nek ennek a pártra nézve egy választási kampány vagy akciókra szólító újabb felhívások esetén, azt eléggé jól megmutatták a Központi Bizottságnak a duma idején és a duma szétkergetése után hirdetett „jelszavai". Mostani „tartózkodásával" a Bund csakugyan a Központi Bizottság mensevik taktikájának és politikájának részesévé vált.

A megírás ideje: 1906 október eleje.

Először megjelent:
„Leninszkij Szbornyik" XVI. köt. 1931.

AZ OROSZ RADIKÁLIS KÉSŐN KAPOTT ÉSZBE![74]

A „Tovariscs" szeptember 20-i számában megjelent az egyik kadet igen tanulságos „beszélgetése" bizonyos, nála baloldalibb politikussal (talán egy trudovikkal?), aki e lap munkatársának, V. V. H—ov úrnak[75] az álláspontját képviselte. Lám, hogyan oktatja ki a radikális a kadetot:

„Vajjon nem éppen fordítva?" — kérdi a kadettól, aki arról szónokolt, hogy csak az ad erőt, ha meg vagyunk győződve a magunk jogáról. „Nem az erő adja meg azt a meggyőződést, hogy jogunk sérthetetlen?" „Pártjuk tevékenységét... politikai donquijoteizmusnak tartom... Önök fikciókat erősítgettek"... „Ez alkotmány-illúzióik következménye... Az, amit önök mondtak, és ahogy ezt mondták, arra vezetett, hogy sokan szentül hittek a duma mindenhatóságában. Márpedig ez nem mozdította elő a társadalmi erőgyűjtést... Amikor hallottam a dumában és a dumán kívül mondott beszédeiket, mindig azt szerettem volna, hogy ne tekintsék már a dumát alkotmányos szervnek, s ne lássanak benne egyebet, mint egy szervét a társadalmi akaratnak, amely egy másik akarat ellen harcol... A helyzet mindenekelőtt azt tette szükségessé, hogy szervezzük erőinket... A dumának minden erejével arra kellett volna törekednie, hogy maga hozzon létre egy apparátust, amelyet a törvény nem adott meg neki... Önök megmutatják Achillesz-sarkukat: alkotmány-illúzióikat... Mindig újra meg újra meggyőződtem arról, milyen mély gyökereket eresztettek az önök pártjában az alkotmány-fikciók... Azért szitkozódom (vagyis szidom önöket, kadetokat), mert már egyre kevésbbé érezték

magukat harcoló félnek, s a harc holmi likvidálói voltak. Többek között olyasmit javasoltak, ami más országban csak a felek harcának az eredményeként jött létre."

Milyen tanulságos beszéd, nemde? Csak az a baj, hogy derék bernsteinistánk túlságosan is ostoba kadetot „produkált", hogy „beszélgetésben" legyőzze. Mégiscsak vannak okosabbak is. Vannak olyanok, akik figyelemmel kísérik a mensevik irodalmat és különösen Plehanov írásait. Egy ilyen kadet másképpen válaszolt volna beszélgetőtársának.

Azt mondta volna: kedves radikálisom! Qui prouve trop, ne prouve rien. Aki túlságosan sokat bizonyít, semmit sem bizonyít. S ön saját álláspontja szempontjából kétségtelenül *túlságosan* sokat bizonyít. Hát nem önök voltak azok, akik a duma-választásokon támogattak bennünket és harcoltak a bojkottisták ellen? A választások viszont *lekötelezték*. Ezek a választások *teljesen* annak a jegyében zajlottak le, amit ön most „alkotmány-illúzióknak" nevez (pfuj! pfuj! nem olvasott ön túlságosan sok bolsevik irodalmat?). Tudnék önnek, kedves radikálisom, saját lapjában, a „Tovariscs"-ban mutatni olyan helyet — s nem is egyet! —, ahol önök (nem okvetlenül személyesen ön, hanem elvbarátai) arról próbálták meggyőzni a hiszékeny orosz nyárspolgárt, hogy a gonosz miniszteréknek le kell mondaniok, ha a választásokon győz a „népszabadság" pártja. Nos? Mit szól hozzá? Talán megfeledkezett erről, kedves radikálisom? Mi viszont emlékszünk erre, nagyon jól emlékszünk rá. Nem választhatott, kedvesem, aki nem ígérte meg, hogy lojális lesz, aki nem esküdött meg arra, hogy csak alkotmányos harci módszereket alkalmaz. Mi pedig, mi, a népszabadság pártja, csak azért, egyesegyedül és kizárólag azért adunk ígéreteket, hogy ezeket teljesítsük!

Ön azt mondja, hogy szentül hittünk a duma mindenhatóságában, s hogy ez nem mozdította elő „saját" erőgyűjtésünket? Az isten szerelmére, olvassa csak el, mit írt Plehanov, egy író, aki az ön szemében feltétlenül tekintély. Lám, éppen önök, az ön elvbarátai, s korántsem a kadetok azok, akik szeretik bizalmas beszélgetésekben kijelenteni, hogy tulajdonképpen vérbeli szociáldemokra-

ták, és ezt nyíltan ki is jelentenék, ha... ha a szociáldemokrácia teljesen elfogadná Plehanov álláspontját. De vajjon nem Plehanov volt az, aki az OSzDMP Egyesítő Kongresszusán azt mondotta, hogy csak anarchisták kiabálhatnak alkotmány-illúziókról? Hát nem Plehanov volt az, aki benyújtott egy határozati javaslatot, amelyben a dumát *hatalomnak* nevezte — s ezt az elnevezést jóváhagyta a szociáldemokraták egyesítő kongresszusa!! —, sőt, „maga a cár által létrehozott és törvényesen elismert" hatalomnak? Nem Plehanov volt az, aki a mensevikek köztiszteletnek örvendő lapjában azt írta — s önök, a „Nasa Zsizny"-be író urak, mindig dícsérték a mensevikeknek ezeket a tendenciáit! —, hogy a dumában végzett szerves munkának van a legnagyobb agitációs jelentősége? S önök tapsoltak Plehanovnak, lelkesen írtak a sajtóban a „blanquizmus" elleni harcban tanúsított „bátor magatartásáról" (bizony! bizony! éppen ezt a kifejezést használták!). Önök a szó szoros értelmében még el sem hordták cipőjüket, amióta mindez történt, s már maguk is szánalmas blanquista tévtanokat ismételgetnek!!

Ha a kadet kezdett volna így védekezni, védekezése támadássá változott volna, s a radikálisra megsemmisítő csapásokat mért volna...

Ez a radikális az alkotmány-illúziók ellen irányított mostani partizánakciójával a népi eposznak arra a hősére emlékeztet, aki egy temetési menet láttán azt kiabálta: „sohase fogyjon el a munkátok." Csakugyan, gondoljuk meg: mikor volt fontos és égetően szükséges, hogy harcoljunk az alkotmány-illúziók ellen? Nyilván akkor, amikor a legjobban dívottak és *nagy* kárt okozhattak, s ténylegesen okoztak is, mert elkápráztattak mindenféle „kis erőket". Vagyis akkor, amikor a nagy tömegnek úgy tűnhetett, és *szükségképpen* úgy tűnt, hogy van alkotmány, holott a gyakorlatban semmiféle alkotmány nem volt. Éppen ilyen időket éltünk az első duma választásai és a duma ülésezése alatt, azaz 1906 március—júniusában. Éppen akkor okoztak csakugyan *nagy* kárt az alkotmány-illúziók. Akkor azonban csak a bolsevik szociáldemokraták folytattak ellenük rendszeres harcot, az ár ellen úszva. Akkor H—ov úrék és a „Nasa Zsizny" más publi-

cistái *táplálták* ezeket az illúziókat, mert „küzdöttek" a bolsevikok ellen, és szidták őket, amiért élesen bírálták a kadetokat.

Most a dumát szétkergették. A kadetokat leverték. Még csak eszébe sem jut senkinek azt mondani, hogy van alkotmány. Most még a nem egészen nemes élőlények is rúghatnak egyet a kadetokon („szidom őket" — lásd a „beszélgetést"), és minden második szavukkal átkozhatják az alkotmány-illúziókat. Ejnye, radikális urak! Drága a tojás húsvétkor!..

H—ov úrnak és kompániájának az esete igen tanulságos példája annak, hogy magukat művelt politikusoknak, sőt szabadelvűeknek vagy radikálisoknak képzelő emberek hogyan úsznak tehetetlenül és elvtelenül, jellemtelenül és erőtlenül az árral. 1906 március—júniusában táplálják az alkotmány-illúziókat, mert a dumát hatalomnak nevezik, a kadetok mögött kullognak, útálattal fintorgatják az orrukat, amikor egyesek kíméletlenül bírálják ezt az akkoriban oly divatos pártot. 1906 szeptemberében „szidják" a kadetokat és „küzdenek" az alkotmány-illúziók ellen, nem értik meg, hogy megint lemaradtak, hogy ez most nem elegendő, hanem nyílt felhívást kell kiadni a forradalmi harc meghatározott (az előző történelmi fejlődés által meghatározott) formájára.

Jó volna, ha ezeknek az uraknak a példáján az orosz értelmiség, amely tömegével termel ki magából efféle szánalmas embereket, végre felismerné, mennyire káros az opportunizmus. Kár, hogy nálunk ezt a szót gyakran „egyszerű szidalomnak" tekintik, anélkül, hogy gondolkodnának értelmén. Az opportunista nem árulja el pártját, nem lesz hűtlen hozzá, nem hagyja el. Továbbra is őszintén és buzgón szolgálja. Jellegzetes és jellemző vonása azonban az, hogy enged a pillanatnyi hangulatnak, hogy nem tud ellenállni a divatnak, hogy politikailag rövidlátó és jellemtelen. Az opportunizmus a párt hosszú időre szóló és lényeges érdekeit feláldozza pillanatnyi, átmeneti, másodrendű érdekeinek oltárán. Némileg fellendül az ipar, viszonylag felvirágzik a kereskedelem, kissé megélénkül a burzsoá liberalizmus, — s az opportunista máris azt üvölti: ne ijesszétek meg a burzsoáziát, ne idegenkedjetek

tőle, hagyjátok a szociális forradalomról szóló „frázisokat"! Összeült a duma, a rendőri-alkotmányos „tavasz" szele fujdogál, — s az opportunista máris hatalomnak nevezi a dumát, gyorsan elátkozza a „végzetes" bojkottot, sürgősen kitűzi a jelszót, hogy támogatni kell a dumakormány, vagyis kadet kormány megalakítására irányuló követelést. Lecsendesedtek a hullámok — s az opportunista ugyanolyan őszintén és ugyanolyan rosszkor kezdi „szidni" a kadetokat és ostorozni az alkotmány-illúziókat.

Amíg ilyen értelmiségi hangulatok uralkodnak, szó sem lehet semmiféle következetes politikáról, amely méltó volna egy igazán forradalmi osztályhoz, és amely minden kis elhajláson és ingadozáson át egyenesen az ellenség elleni határozott és határtalanul merész küzdelem előkészítéséhez vezetne el. Ezért kell az öntudatos proletariátusnak bíráló szemmel fogadni az ő oldalára átálló értelmiséget, ezért kell megtanulnia kíméletlenül harcolni a politikában megnyilvánuló opportunizmus ellen.

Megjelent a „Vesztnyik Zsiznyi"
c. folyóirat 12. számában.
1906 október 18.
Aláírás: N. Lenin.

A KADET KONGRESSZUS EREDMÉNYEIHEZ

Már több ízben tisztáztuk, hogy az önkényuralomnak a proletár-paraszti forradalom ellen vívott harca elkerülhetetlenül a liberális ellenzéket is sujtja. Ha a proletariátus hallgat, a pogromlovagok kormánya természetesen nem szalasztja el az alkalmat, és a kadetokat is fojtogatja. Most a békés megújítókra vetette magát. Még az októbristákat sem nézi valami jó szemmel. S ha a statáriális bíráskodás folytán bizonyos időre el is némulnak a pisztolyok, nem robbannak bombák és nem hallhatjuk a klasszikus „fel a kezekkel!" kiáltásokat — ez persze még a legkisebb mértékben sem biztosíték arra, hogy a kadetokra és a békés megújítókra végre rávirrad a legális, alkotmányos harc várva-várt nyugalma.

Úgy tűnhetett, mintha a vad reakció következtében a liberális ellenzék vezető körei erősen balra tolódtak volna. A duma szétkergetése teljesen aláásta az alkotmány-illúziókat. Nincs a „Tovariscs"-nak, vagy akár a „Sztolicsnaja Pocstá"-nak[76] egyetlen olyan munkatársa sem, aki ezt ma nem érti meg. Az ember azt hitte volna, hogy a kadet sajtó (az egész vidéki és jelentős részében a fővárosi kadet sajtó) pusztulása, a kongresszus betiltása, a párt legalizálásának visszautasítása, a viborgi felhívás aláíróinak bíróság elé állítása feltétlenül arra készteti majd a kadetokat, hogy szakítsanak a közvélemény mozgósításának álláspontjával, és végre rátérjenek a társadalmi erők megszervezésének álláspontjára. Továbbá, az ember azt hitte volna, hogy ha a kadet vezérekben nem lesz annyi hősies elszántság, hogy büszkén illegalitásba vonuljanak, akkor had-

seregük is azon nyomban, ott a helyszínen elhagyja ezeket a vezéreket.

A kadet kongresszus azt mutatta, hogy ezek a számítások helytelenek. Egyelőre mindenesetre helytelenek. A kongresszus jóváhagyta — igaz, hogy nem éppen a legszívesebben — azt az „egyhelyben járást", vagy helyesebben „egy lépést sem" javaslatot, amelyet a központi bizottság a kongresszus elé terjesztett. A kongresszus határozatot hozott a társadalmi erők szervezéséről, de teljesen plátói, egyáltalában senkit semmire nem kötelező határozatot, amely egyetlen szóval sem utal még arra sem, hogy miért és miben szervezkedhetnek és kell hogy szervezkedjenek ezek az erők. A kongresszus — igaz, hogy viszonylag jelentéktelen többséggel — elfogadta a taktikai határozat híres 4. pontját, amely kimondja, hogy a párt passzív ellenállást tanúsít azzal a passzív ellenállással szemben, amely a nép nagy tömegeiben spontánul növekszik, és amelyre a viborgi felhívás felszólítja a tömegeket. A kongresszus a „népszabadság" egységes, osztatlan pártjának kongresszusaként ért véget.

S ennek kétségtelenül így is kellett lennie. Még nem ütött a kadet párt szakadásának órája. Az osztályellentétek ugyan már visszavonhatatlanul a nyílt ellenforradalom táborába taszították a nagyburzsoázia széles rétegeit, de még nem osztották meg eléggé annak a középburzsoáziának és kispolgárságnak a széles rétegeit, amely a választásokon a kadetokra szavazott. Nem, egyelőre nincsenek még objektív jelek arra, hogy a nyárspolgári vidéket a forradalom láttán elfogta volna az a burzsoá félelem, amely már menthetetlenül úrrá lett a Gucskov-vágású ál-humanistákon.

Ez a bomlás gyors ütemben halad. S persze, maguk a kadet vezérek sem bizonyosak abban, hogy a „népszabadságnak" általuk létrehozott tarka *blokkja* kiállja az éleződő szociális és politikai harc próbáját.

Az oroszországi forradalomban kétségtelenül lesz egy döntő pont, amelyen túl ennek a blokknak a szakadása teljesen elkerülhetetlen lesz. Ehhez a döntő ponthoz akkor jutunk majd el, és akkor jutunk majd túl rajta, amikor a proletár-*paraszti* felkelés áradata végérvényesen magával

ragadja a városi kispolgárságnak és részben a városi *közép*burzsoáziának a legszélesebb rétegeit. Akkor, de csakis akkor, csakugyan nem marad majd más az óriási kadet blokkból, mint az a vagyonos középburzsoázia, amelynek már eleve elrendeltetett, hogy végülis osztozzon Gucskov úr burzsoá félelmében. Akkor szertefoszlik majd a nemzeti forradalomnak az a délibábja, amely ma még mindig olyan erős, és amely sokakat gátol abban, hogy kellőképpen értékeljék az oroszországi forradalomban kialakult osztályellentétek valóban gigantikus alkotó szerepét. Ezen a ponton a *közvélemény* szervezésén alapuló óriási politikai párt régen elavult anakronizmussá válik, s a valóban tömegeket felölelő mozgalom valamennyi eleme, jobboldali és baloldali elemei egyaránt, az erőre, a puszta anyagi erőre fogja bízni azt a nagy, nemcsak romboló, hanem egyben alkotó szerepet, amely nélkül természetesen elképzelhetetlen a forradalom tényleges végigvitele. De ott, ahol az anyagi erő legfelsőbb jogaiba lép, nincsen helye semmiféle kadet-burzsoá hegemóniának. Erről tanúskodik harcunk egész multja; nem kell jósnak lennünk, hogy csalhatatlanul megjövendöljük, hogy ugyanez történik majd, ha újabb forradalmi fellendülésen megyünk át. A kadet szerepe az, hogy „törvényes alapon" részt vegyen a forradalom zsákmányának elosztásában, — ennyi, és semmivel sem több.

S lám, miért volt objektíve igazuk azoknak a kadet vezéreknek, akik szerint a viborgi felhívást egyszerűen lelkesedésből fakadó hibának kell nyilvánítani, mivel ez a felhívás *közvetlenül* a passzív ellenállás taktikáját hirdeti. Ugyanis ma, amikor olyan kemény harc folyik, nincs és nem is lehetséges olyan tömeges passzív ellenállás, amely nem csapna át közvetlenül aktív támadásba. Sztruve úrnak teljesen igaza van, amikor azt mondja, hogy a harcnak ez a civilizált módszere (ellentétben, ugyebár, a tisztán forradalmi, támadó harci módszerrel) csak egy civilizált, alkotmányos kormány ellen helyénvaló. Ki kételkedik akár csak egy percig is abban, hogy a Sztolipin-féle banda elindítja büntető különítményeit, mihelyt az első jelek arra utalnak, hogy az adófizetés és az újoncállítás megtagadása tömeges méreteket ölt? S ki

fogja ez esetben visszatartani a lakosságot attól, hogy ne térjen át a védelemre, az aktív fegyveres támadásra?

S a viborgi felhívás, még akkor is, amikor tiszta kadet értelmezésében aláírták, a legjobb esetben ezzel az áttéréssel fenyegette a kormányt, de semmiképpen sem volt gyakorlati jelszó. S Miljukov és Sztruve úrék ebben az esetben egyáltalán nem felelősek azoknak a vidéki kadetoknak a politikai naivitásáért, akik ezt a felhívást gyakorlati jelszónak vették. Erről tanúskodik a felhívás vidéki sorsa. A terrorizált sajtó igen keveset és igen visszafojtott hangon beszélt erről a sorsról, de amit mondott, az szerintünk arról tanúskodik, hogy a „népszabadság" pártja, mint párt, nagy erőfeszítéssel a gyakorlatban érvényesítette a felhívásban meghirdetett passzív ellenállás elvét magával a felhívással szemben. S ha ez így van, a kongresszus csak megerősíthette a kadetoknak ezt az álláspontját. A kongresszus kisebbsége, amely felháborodva tiltakozott ennek az álláspontnak a megerősítése ellen, végülis megadta magát és bentmaradt a pártban.

Az ország mélyéből pedig nap nap után hírek érkeznek arról, hogy a passzív ellenállás eszméje visszhangra talált a néptömegek között. Az adófizetés megtagadása, az újoncállítás megtagadása, a hatóságok bojkottálása mindinkább valóban gyakorlati jelszóvá válik. Senki sem húny szemet azon, hogy milyen óriási szervezeti hiányosságok mellett növekszik ez a mozgalom. Senki sem vitatja, hogy ebben a mozgalomban elkerülhetetlenül káosz támad. De ez a káosz rendet teremt, — megteremti a forradalom rendjét, a nép kaotikus, ösztönös kirobbanásainak ezt a magasabb fokát. Annak a gyűlöletnek, amely most a statáriális alkotmány erős nyomása alatt a néptömegekben izzik, ki kell törnie és hol itt, hol ott csakugyan ki is tör nyílt fegyveres harci fellobbanások formájában. Nincsenek olyan adataink, amelyek alapján teljes biztonsággal előre meg tudnánk mondani, hogy az újoncozás vagy az adóbeszedés pillanatában országos felkelés robban majd ki, akár csak tisztán passzív ellenállás formájában is, de hogy ilyen harc lesz, ez elkerülhetetlen. S a kadetok idejében félreállnak. „Lelkiismeretünk nem engedi meg, hogy szankcionáljuk ezt a veszélyes kísérletet", jelentette ki a

kadet kongresszus Tirkova úrnő, a párt központi bizottságának tagja révén.

A lelkiismeretre való hivatkozás azonban természetesen mit sem változtat a lényegen. Ha a közelgő események matematikai pontossággal utalnának is arra, hogy a népi forradalom nemsokára győzelmet arat, a kadetok vezető körei akkor sem foglalnának el más álláspontot ebben a kérdésben. A kadet párt egész multja biztosíték erre, s a pogromlovagokkal a miniszteri tárcákról folytatott tárgyalásokban csúcspontjához ért a kadet párt története; ezek a tárgyalások objektíve hasonlíthatatlanul jellemzőbbek voltak a kadet pártra, mint a viborgi felhívás. S Gredeszkul professzor, a párt egyik legtekintélyesebb képviselője, a leghatározottabban alátámasztja ezt („Recs" 180. sz.): „Együtt éltünk népünkkel — mondja —, részt vettünk viharos kirobbanásaiban." De ez a „viharos, szenvedélyes ifjúság" időszaka volt; most pedig elérkezett „a kitartó és állhatatos érettség" ideje. S ennek az érettségnek a palládiuma — a választási kampány, a dumának azzal a feliratával, amellyel platform formájában válaszolt a trónbeszédre.

A kadet párt sohasem vett részt és nem is vehetett részt a nép „viharos kirobbanásaiban", — igentisztelt professzorunk itt egyszerűen csak fecsegett, hogy mondjon valamit. De a kadet párt, kongresszusa révén, nem tolódott jobbra sem. Egyhelyben maradt. Továbbra is az a szándéka, hogy a mai forradalmi válságban csak annyiban vesz részt, amennyiben az *tisztán parlamenti* válsággá fajulhat.

Csak üdvözölhetjük azt, hogy a kongresszus ebben az értelemben olyan félreérthetetlenül és világosan fogalmazta meg határozatait. A kongresszus persze feltétlenül nagyon kiábrándítja majd azokat, akik a viborgi felhívásban a kadetok „balra tolódásának kezdetét" és az oroszországi forradalom kialakuló nemzeti jellegének világos jelét látták.

A kongresszus kimondta, hogy a forradalmat csak parlamenti harc formájában képzeli el, s ezáltal a demokrácia nagy tömegei előtt élére állította a hatalomért vívandó nyílt harc kérdését. Az oroszországi forradalom

egész menete arról tanúskodik, hogy a demokrácia nem kadet módra válaszol majd erre a kérdésre. S a szociáldemokráciának készülnie kell arra, hogy e válasz pillanatában a városi és a falusi szegénynép éppen benne, a szociáldemokráciában találja meg természetes vezérét a forradalom időszakában.

„Proletarij" 6. sz.
1906 október 29.

NYÁRSPOLGÁRI SZELLEM FORRADALMÁROK KÖRÉBEN

Az ellenforradalmi időszakokat többek között az jellemzi, hogy az ellenforradalmi eszmék nemcsak durva és közvetlen formában terjednek, hanem finomabb formában is, teszem például, olymódon, hogy a forradalmi pártok soraiban növekszik a nyárspolgári hangulat. A forradalmi pártok elnevezést Martov elvtárs „Oroszország politikai pártjai" című új brosúrájában gyűjtőfogalomként használja a szociáldemokrata és a szociálforradalmár pártra. Reméljük, más alkalommal visszatérhetünk Martovnak erre az érdekes brosúrájára, amelyben a mensevik irodalomban szokatlan nyíltsággal és határozottsággal bírálja a kadetokat, de ugyanakkor teljesen helytelenül, nem-marxista módon osztályozza politikai pártjainkat, és beleesik a mensevizmus alapvető hibájába, mert az októbrista típusú pártokat a „centrum" pártjai közé sorolja.

De ezt csak mellesleg szerettük volna megjegyezni. Most a szociáldemokrata és a szociálforradalmár irodalom néhány más újdonsága érdekel bennünket. Az ezekben a körökben tapasztalható ellenforradalmi hangulat legkomolyabb megnyilvánulásaival, helyesebben tükröződéseivel szándékszunk foglalkozni. A decemberi felkelés veresége után a demokrácia táborában tapasztalható ellenforradalmi hangulatok legkomolyabb megnyilvánulása a kadetok pálfordulása volt, akik sutba dobták az alkotmányozó gyűlés jelszavát, s a „Poljarnaja Zvezda" és más kiadványok hasábjain minden elképzelhető módon ócsárolták és mocskolták a fegyveres felkelés részvevőit és ideológusait. A duma szétkergetése és a júliusi népi megmozdulások kudarca után a demokrácia táborában tapasz-

talható ellenforradalmi hangulatokat illetően újdonság volt, hogy az eszerektől végérvényesen levált jobbszárnyuk, hogy megalakult a félkadet, „népi szocialista" párt. Az első, nagy fellendülés, az október—decemberi fellendülés után, a harcos, küzdő demokráciáról leváltak a kadetok. A második, kisebb fellendülés, a május—júniusi fellendülés után kezdtek leválni róla a népi szocialisták.

A „Proletarij"[77] 4. számában felvázoltuk a népi szocialisták ideológiai és politikai arculatának főbb vonásait*. Azóta sikerült kész párt formájában fellépniök, közzétették a „trudovik (népi szocialista)" párt programmját — amellyel az eszer programmot forradalmi programmból opportunista, legális kispolgári programmá alakították át, nyilvánosságra hozták az új párt szervező bizottságának összetételét. Igaz, hogy ennek a szervező bizottságnak 17 tagja (Annyenszkij, Jelpatyevszkij, Mjakotyin, Peschonov és más urak) között mindössze *egy* van, aki a „trudovik csoport" tagjaként duma-képviselő volt, mégpedig Krjukov úr, gimnáziumi tanár és publicista. Az *igazi* „trudovikok" közül egyetlenegy csak valamelyest is ismertebb nevet sem találunk az új trudovik párt alapítói között! Nem csoda, hogy a népi szocialistákat egyesek ál-trudovikoknak nevezik. Nem csoda, hogy a lapokban már hírek jelentek meg arról, hogy más trudovik pártok is alakulnak. A „Tovariscs" közölte, hogy Szegyelnyikov úr, aki természetesen duma-tevékenysége alapján a nép körében sokkal nagyobb tekintélyt élvező és sokkal ismertebb „trudovik", mint a teljesen ismeretlen Krjukov úr, *népi trudovik* pártot alapít. Azon a népes gyűlésen, amelyről a „Tovariscs" beszámolt, Szegyelnyikov úr nyíltan és teketória nélkül kifejtette eszméit, nem tartva igényt a szocialista címre, és kitűzve a „demokratikus monarchia" zászlaját. A népből kikerült trudovik egyenes és nyílt magatartására, amint erről ugyanez a hír beszámol, a legnagyobb haraggal reagált az egyik ujságíró-trudovik, Mjakotyin úr, aki vele szemben a népi szocialisták nézetei mellett szállt síkra.

Ennek a családi perpatvarnak a részletei a mi szem-

* Lásd ebben a kötetben 188-198. old. — *Szerk.*

pontunkból nem érdekesek. Számunkra csak az a fontos, hogy rávilágítsunk a tegnapi eszerek és egyes „trudovikok" körében tapasztalható opportunista tendenciák különféle megnyilvánulásaira. Pesehonov úr valamennyinél inkább „haladó" ebben a tekintetben (az eszerek között sokkal több a merész „haladó szellemű újító", mint köztünk). A „Russzkoje Bogatsztvo" szeptemberi füzetében egyre tovább és tovább megy a forradalmároktól a kadetok felé vezető úton. Igyekszik elmosni a különbséget a forradalmi „kiharcolok" és a kadet „kapok" között. Augusztusban azt „bizonygatta", hogy nem lehet sem az egész szabadságot, sem az egész földet kivívni, most meg azt „bizonygatja", hogy nem lehet a „szabadságot alulról kivívni". Ce n'est que le premier pas qui coûte*, vagy ahogy az orosz mondja: csak az első pohár bor megy le nehezen, a többi már csúszik. Az újkadet [publicista] egy legális folyóirat hasábjain ízekre szedi a fegyveres felkelés eszméjét, az ideiglenes forradalmi kormány eszméjét, de természetesen nem nevezi nevükön a dolgokat, nem idézi teljes egészében a forradalmi pártok felhívását, amelyet „megcáfol", szabadságot élvezve kiforgatja és vulgarizálja azoknak a gondolatait, akik az illegális sajtóban síkraszálltak a felkelés eszméje, az ideiglenes forradalmi kormány eszméje mellett. Hát valamiért mégis csak legalizálták pártjukat a népi szocialista urak! Persze, nem azért legalizálták, hogy a felkelés eszméje mellett szálljanak síkra, hanem azért, hogy ezt az eszmét megcáfolják!

A szociáldemokrata irodalomban az ellenforradalmi hangulatok tükröződését illetően nagy újdonság volt a „Nase Gyelo" c. moszkvai hetilap. A kadet sajtó mindenkinek telekürtölte már a fülét a mensevikeknek erről az újabb nagy „haladásáról"; — a mensevikek, mint köztudomású, a forradalmároktól a kadetok felé haladnak. A „Recs" külön üdvözlő cikket közölt, a „Tovariscs" lelkesen elismételte a „Nase Gyelo" főbb gondolatait, a „Recs" elismételte a „Tovariscs" ezzel kapcsolatos nyilatkozatát, a „Tovariscs", nézeteinek igazolására, a „Recs"-re hivatkozott — szóval, az orosz forradalom művelt árulói-

* Pontos fordítása: csak az első lépés nehéz. — *Szerk.*

nak felvilágosult társaságát szokatlan lelkesedés fogta el. A „Recs" valakitől még azt is megtudta, hogy a „Nase Gyelo" élén tekintélyes mensevik urak: Maszlov, Cserevanyin, Groman, Valentyinov állnak.

Nem tudjuk, helyesek-e a „Recs"-nek ezek az értesülései, bár általában azt tartja magáról, hogy jólértesült mindenféle mensevik ügyekben. De ismerjük Cserevanyinnak a „Nase Gyelo" 1. számában megjelent vezércikkét. Érdemes idéznünk azt a részt, amelyet a kadetok oly örömmel fogadtak:

„Ostobaság és értelmetlenség volna a proletariátus részéről, ha egyesek javaslatára hallgatva a parasztsággal együtt harcot akarna indítani mind a kormány, mind a burzsoázia ellen, egy teljhatalmú, össznépi alkotmányozó gyűlésért" (4. old.). „Ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy hívják össze az új dumát." A kormánynak a duma-többségből kell alakulnia. „S többre nem is igen számíthatunk ma, amikor a parasztság annyira szervezetlen és oly szörnyen tudatlan" (6. old.). Mint látjuk, ez olyan nyílt beszéd, hogy már szinte . . . szent együgyűség. Cserevanyin elvtárs, bár bentmaradt a forradalmi pártban, sokkal inkább jobbra tolódott, mint Pesehonov úr, aki új „legális pártot" alapított. Pesehonov úr az alkotmányozó gyűlés jelszaváról *még nem* mond le, és egy duma-kormány alakításának követelését *még mindig* azért bírálja, mert szerinte ez a követelés elégtelen.

Nem akarjuk megsérteni olvasóinkat, s ezért természetesen nem fogjuk cáfolni Cserevanyin álláspontját. Ő már amúgyis frakcióra való tekintet nélkül a szociáldemokraták soraiban „közszájon forog". De felkérjük olvasóinkat arra, hogy a legkomolyabban gondolják meg, mi lehet az oka annak, hogy egy tekintélyes és felelős pozíciót betöltő mensevik ilyen hihetetlenül könnyen liberálissá válik. Nem nehéz elítélni és megcáfolni az opportunizmus szembeötlő „szélsőségeit", „kilengéseit". Sokkal fontosabb, hogy felfedjük a szociáldemokratákat pirulásra késztető hibák okait. Felkérjük olvasóinkat, gondolják meg, vajjon csakugyan mélyebb szakadék tátong Cserevanyin és Központi Bizottságunk között, mint Szegyelnyikov és Pesehonov között?

Ennek az egész „négyesnek" a törekvései egy és ugyanabban gyökereznek. A nyárspolgár, kispolgár típusú embereket kimerítette a forradalom. Jobb a kis, szürke, szegényes, de nyugodt törvényesség, mint a forradalmi kirobbanásoknak és az ellenforradalom vad tombolásának viharos váltakozása. A forradalmi pártokon belül ez a törekvés abban jut kifejezésre, hogy egyesek át akarják alakítani ezeket a pártokat. Hadd legyen a párt zöme nyárspolgár: „a pártnak *tömegeket* kell felölelnie." Vesszen az illegalitás, vesszen az alkotmányos „haladást" gátló konspiráció! Legalizálni kell a régi forradalmi pártokat. Ehhez pedig az szükséges, hogy a két fő vonalon: a politikai és a gazdasági vonalon gyökeresen megreformálják programmjukat. A programmból ki kell dobni a köztársaságnak és a föld elkobzásának a követelését, ki kell dobni a szocialista célok félreérthetetlenül világos, engesztelhetetlenül éles, kézzelfogható kifejtését, a szocializmust „távolba vesző perspektívának" kell feltüntetni, mint ahogy ezt felülmúlhatatlan bájjal Pesehonov úr mondotta.

A fentemlített „négyes" különféle képviselői különféle alkalmakból különféle formában fejezik ki éppen ezt a törekvést. Szegyelnyikov demokratikus monarchiája; — a „népi szocialista" párt „haladása" a trudovikoktól a kadetok felé; — az alkotmányozó gyűlésért vívandó forradalmi harc elvetése, mint ahogy ezt Cserevanyin teszi; — Akszelrod és Plehanov munkáskongresszusa; — Központi Bizottságunk jelszava: „harcoljunk a duméért"; — az ugyancsak a Központi Bizottság kiadásában megjelenő „Szocial-Demokrat" 1. számában olvasható fejtegetés a konspiráció és az illegalitás konzervativizmusáról és egy „általános nemzeti polgári forradalomra" való áttérés haladó voltáról, — mindez egy általános fő törekvésnek a megnyilvánulása, mindennek az az alapja, hogy a forradalmi pártok körében felüti a fejét a nyárspolgári szellem.

A párt legalizálása, a tömegekhez való „közelebb vitele", a kadetokkal való egyezség, az általános nemzeti polgári forradalomhoz való közeledés szempontjából Cserevanyin *teljesen logikusan* „ostobaságnak és esztelenségnek" nyilvánította az alkotmányozó gyűlésért vívott harcot.

Már a „Proletarij" 1. számában rámutattunk arra*, hogy Központi Bizottságunk égbekiáltó módon ellentmondásba került önnönmagával, amikor a pártszervezetekhez intézett híres leveleiben (4. és 5. sz.) a középburzsoáziával, a tisztikarral stb. való szövetséget hirdette, és ugyanakkor kitűzte az alkotmányozó gyűlés jelszavát, amely az ő számukra *elfogadhatatlan*. Cserevanyin ebben a tekintetben következetesebb, és helyesebben, vagyis becsületesebben, nyíltabban érvel, mint Pesehonov úrék vagy Központi Bizottságunk. A Központi Bizottság „Szocial-Demokrat"-ja vagy ravaszkodik, vagy pedig hihetetlen értetlenségről tesz tanúságot, amikor egyrészt ostorozza „azokat az útirányokat, amelyek eltérítik a proletariátust az általános nemzeti mozgalomtól", „amelyek politikai elszigeteltségre kárhoztatják", másrészt pedig támogatja az alkotmányozó gyűlés jelszavát és ezt mondja: „fel kell készülni a felkelésre".

Vegyük a munkáskongresszust. Nemrégen (október 6-án) a „Tovariscs" c. kadet lap végre kifecsegte ennek a kongresszusnak a titkát. Lám, mit mondott, e lap közlése szerint, „a szociáldemokrácia egyik legrégibb vezetője, aki felvetette a munkáskongresszus kérdését", a napokban tartott beszámolójában: „Ők (a „munkáskongresszus" tagjai) esetleg elfogadják — talán bizonyos módosításokkal — a szociáldemokrácia egész programmját, s akkor a párt kilép földalatti szervezetéből." Ez világos. A legrégibb vezetők röstellik kereken kimondani: módosítani akarjuk a párt programmját, hogy a párt ilymódon legális párttá válhasson. Nos, mondjuk, ki kellene dobni a köztársaság követelését, az alkotmányozó gyűlés követelését és a proletariátus szocialista diktatúrájára való utalást, s hozzá kellene fűzni, hogy a párt csak törvényes eszközökkel harcol (mint ahogy ezt a kivételes törvény előtt a német szociáldemokraták programmja leszögezte) stb. „*Akkor a párt kilépne földalatti szervezetéből*" — álmodoznak a „legrégibb vezetők" —, akkor véglegesen áttérne a „konzervatív" illegalitásról, forradalmiságról, földalatti szervezetről a „haladó" alkotmányos törvényességre.

* Lásd ebben a kötetben 138–155. old. — *Szerk.*

Éppen ez a munkáskongresszus szemérmesen titkolt lényege. A munkáskongresszus — kloroform, amelyet a legrégibb vezetők a „konzervatív" szociáldemokratáknak rendelnek, hogy fájdalommentesen végrehajthassanak rajtuk egy olyan műtétet, amilyet Pesehonov úrék a szociálforradalmár párton végrehajtottak. A különbség csupán az, hogy Pesehonov úrék — ügyes, gyakorlati emberek, és tudják, merre menjenek, míg a mi legrégibb vezetőinkről bűn volna ezt állítani. Nem értik meg, hogy a mai politikai viszonyok között a munkáskongresszus — üres frázis; amikor meg ezek a viszonyok megváltoznak olyan értelemben, hogy fellendül a forradalom, a munkáskongresszus korántsem a nyugodt nyárspolgári törvényesség győzelmét hozza majd magával, hacsak a forradalmi szociáldemokrata párt kiszélesedése nem teszi majd akkor feleslegessé a munkáskongresszust, ha meg a mai viszonyok olyan értelemben változnak meg, hogy a reakció teljes és tartós győzelmet arat, akkor a munkáskongresszus esetleg *megnyirbálja* a szociáldemokrata programmot olyan mértékben, amely még Akszelrodot is megrémíti majd.

Hogy a kadet sajtó minden erejével támogatja a munkáskongresszus gondolatát, az teljesen érthető, mert kitűnően érzi ennek a vállalkozásnak nyárspolgári és opportunista tendenciáit. Nem véletlen, hogy Portugalov urat — ezt a kadetot, aki pártonkívüli szocialistának vallja magát — elragadtatja Akszelrod „bölcs álláspontja", hogy felkapja a pártról mint „körösdi szervezetről" („kör" — 100—150 ezer párttaggal, vagyis európai méretek szerint egy- vagy másfél millió szavazattal a választásokon!) mondott becsmérlő szavait, s fontoskodva ezt kérdi: „az osztály van a pártért vagy a párt az osztályért?" Erre a bölcs kérdésre válaszolva ugyancsak kérdéssel fordulunk a polgári írókhoz: a fej van a hasért vagy a has a fejért?

Végül, vegyük szemügyre a Központi Bizottság „Szocial-Demokrat"-jának érveléseit. Ugyancsak Portugalov úr helyesen fogta fel ezeknek az érveléseknek a lényegét, amikor idézett egy részt, amely legalább olyan dicsőségre méltó, mint Cserevanyin kijelentései. „A men-

sevik áramlat igyekezett elébevágni a fejleményeknek, amelyek folyamán a proletariátus élenjáró rétegeire támaszkodó értelmiség földalatti forradalmi harca elkerülhetetlenül általános nemzeti polgári forradalommá változik." Portugalov úr a következő magyarázatot fűzi ehhez: „Még nem is olyan régen az ilyen fenyegetéseket (? sajtóhiba? ilyen gondolatokat?) okvetlenül «polgári-demokratikus» eretnekségnek nyilvánították. Ma a «polgári demokratáknak» nincs már semmi hozzáfűznivalójuk ezekhez a megjegyzésekhez."

Portugalov úrnak igaza van. A „Szocial-Demokrat" vezércikkírójának érvelését nem is olyan régen, de ma is, és mindig polgári-demokratikus eszmék gyümölcsének nyilvánították, nyilvánítják, és fogják is nyilvánítani. Gondoljunk csak bele ebbe az érvelésbe. A földalatti harc változhat nyílt harccá, az értelmiség harca változhat népi vagy tömegharccá, az osztály élenjáró rétegeinek harca változhat az egész osztály harcává, a földalatti forradalmi harcnak általános nemzeti polgári forradalommá való változása azonban nem egyéb, mint értelmetlen zagyvaság. Ennek az érvelésnek gyakorlati értelme az, hogy a proletariátus álláspontját a polgári demokrácia álláspontjával váltják fel.

„A kétéves polgárháború alatt nemzeti forradalom bontakozott ki nálunk. Ez tény" ... mondja a „Szocial-Demokrat" vezércikkírója. Ez nem tény, hanem frázis. Az oroszországi polgárháború, ha ezen a szón komoly értelemben vett polgárháborút értünk, még két éve sem tart. 1904 szeptemberében nem volt semmiféle polgárháború. A polgárháború fogalmának mértéktelen kiszélesítése csak azoknak kedvez, akik nem vesznek tudomást az *igazi* polgárháborúban a munkáspártra háruló *különleges* feladatokról. Az oroszországi forradalom sokkal inkább volt általános nemzeti forradalom 1905 október 17-e előtt, mint ma. Gondoljunk csak arra, hogy a földbirtokosok azóta átálltak a reakció oldalára. Gondoljunk csak arra, hogy azóta „októbrista" típusú ellenforradalmi pártok alakultak, és hogy a kadetoknak 1906 nyarán kétségtelenül sokkal inkább voltak már ellenforradalmi vonásaik, mint 1905 nyarán az oszvobozsgyenyistáknak. Az oszvo-

bozsgyenyisták egy évvel ezelőtt nem beszéltek és nem is beszélhettek a forradalom beszüntetéséről, Sztruve akkor a forradalom mellé állott. A kadetok most nyíltan megmondják, hogy céljuk — a forradalom beszüntetése.

Mire vezethető hát vissza az az állítás, hogy a földalatti forradalmi harc általános nemzeti polgári forradalommá változik? Arra, hogy az oroszországi forradalom során már feltárt osztályellentéteket nem veszik figyelembe vagy elhomályosítják. Arra, hogy a proletariátust *önálló* forradalmi politikát folytató élenjáró harcosból a polgári demokrácia ama frakciójának függelékévé teszik, amely leginkább szem előtt van, amely leginkább igényt tart arra, hogy „általános nemzeti" törekvések képviselőjét lássák benne. Érthető tehát, miért kellett a polgári liberálisnak ezt mondania: ehhez már nincs mit hozzáfűznünk, teljesen egyetértünk vele, mi éppen amellett szállunk síkra, hogy a proletár harc általános nemzeti harccá változzon. Ha valaki a proletár harcot általános nemzeti harccá (vagy, ami ugyanaz, általános nemzeti forradalommá) akarja változtatni, ez azt jelenti, hogy kiragadja azt, ami a kadetok pártjában és más, baloldalibb pártokban közös, és ezt a közöset kötelezőnek nyilvánítja, minden egyebet pedig félretol, mint olyasmit, ami „a proletariátust politikai elszigeteltségre kárhoztatja". Vagyis azt jelenti, hogy a kadetok követeléseihez csatlakozik, mert minden egyéb követelés már nem lesz „általános nemzeti". Ebből természetesen a felemás szociáldemokrata opportunizmus olyan jelszavai adódnak, mint az, hogy „harcoljunk a dumáért mint olyan hatalmi szervért, amely összehívja majd az alkotmányozó gyűlést", vagy a dumáért mint „az alkotmányozó gyűlés kivívásának eszközéért" („Szocial-Demokrat" 1. sz.). Ebből adódik a szociáldemokrata opportunizmusnak az a jelszava, hogy: ostobaság és esztelenség harcolni az alkotmányozó gyűlésért, mert az alkotmányozó gyűlés követelése „politikai elszigeteltségre kárhoztatja a proletariátust", túllépi az „általános nemzeti polgári forradalom" kereteit stb.

A forradalmi szociáldemokratáknak másképpen kell megítélniök a kérdést. Az „általános nemzeti polgári forradalomról" szóló túlságosan általános és burzsoá meghami-

sításra túságosan alkalmas frázisok helyett elemeznünk kell a pontosan meghatározott osztályok és pártok konkrét helyzetét a forradalom különböző szakaszaiban. 1900-ban és 1901-ben a régi „Iszkra" és a „Zarja" teljes joggal úgy beszélt a szociáldemokráciáról, mint az általános nemzeti felszabadulás eszméjének hordozójáról, mint élenjáró harcosról, aki a maga oldalára von mindenkit, egészen a liberális nemesi előljárókig. Akkor ez igaz volt, mert a kormány politikájában nem volt még semmi, az égvilágon semmi, ami akár csak a legszerényebb polgári liberalizmust is ki tudta volna elégíteni. Oroszország októberi országos sztrájkja bebizonyította ennek a megállapításnak a helyességét, mert a proletár harc vált akkor a gravitáció középpontjává mindenféle, még a legszerényebb polgári liberalizmus számára is.

Október 17-e után megváltozott a helyzet, s meg is kellett változnia. A liberális-monarchista burzsoázia (hiába nevezi Martov elvtárs „liberális-demokratikusnak") szükségképpen a monarchia és a földesúri földbirtok védelmére kelt, akár közvetlenül (októbristák), akár közvetve (kadetok), hiszen a forradalom további győzelmei közvetlenül, komolyan fenyegették ezeket a kedvelt intézményeket. Súlyos hibát követ el, aki megfeledkezik arról, hogy a forradalom fejlődésével, a forradalom feladatainak növekedésével megváltozik a nép ama osztályainak és elemeinek az összetétele is, amelyek részt tudnak venni az e feladatok megvalósításáért vívott harcban. A proletariátus a polgári forradalmon át a szocializmus felé halad. Éppen ezért a polgári forradalomban egyre forradalmibb és forradalmibb néprétegeket kell mozgósítania és bevonnia a forradalmi harcba. 1901-ben felrázta a zemsztvo-liberálisokat. Ma, az objektív körülmények folytán, fő feladata már az, hogy felkeltse, felvilágosítsa és bevonja a harcba a forradalmi parasztságot, s közben minden erejével igyekezzen ezt a forradalmi parasztságot kivonni nemcsak a tiszta kadetok ideológiai és politikai gyámsága alól, hanem a Pesehonov típusú trudovikoké alól is. Ha a forradalom győzelemre juthat, ez *kizárólag* a proletariátus és a ténylegesen forradalmi, nem pedig opportunista parasztság szövetségének lehet az eredménye. Ha

tehát komolyan azt mondjuk, hogy a forradalom mellett (nem pedig csak az alkotmány mellett) vagyunk, ha komolyan beszélünk egy „újabb forradalmi fellendülésről", akkor erélyesen harcolnunk kell mindazok ellen, akik szeretnék teljesen elvetni az alkotmányozó gyűlés jelszavát vagy gyengíteni akarják ezt a jelszót olymódon, hogy okvetlenül egybekapcsolják a dumával (a dumával mint hatalmi szervvel, amely összehívja majd az alkotmányozó gyűlést, vagy a dumával mint az alkotmányozó gyűlés kivívásának eszközével stb.), olymódon, hogy a kadet vagy állítólag általános nemzeti polgári forradalom keretei közé szorítják a proletariátus feladatait. A parasztság tömegéből csak a jómódú parasztság és a középparasztság válik okvetlenül opportunistává, sőt később reakcióssá is. Ez azonban a parasztság kis része. A szegényparasztság a proletariátussal együtt alkotja a nép, a nemzet túlnyomó többségét. *Ez* a többség *tud* győzni, és teljes győzelmet is fog aratni a polgári forradalomban, *vagyis kiharcolja a teljes szabadságot és az egész földet*, s a kapitalista társadalomban lehetséges jólét maximumát biztosítja a munkásoknak és a parasztoknak. Ha úgy tetszik, a nemzet többségének ezt a forradalmát általános nemzeti polgári forradalomnak is nevezhetjük, de mindenki számára világos, hogy ezeknek a szavaknak rendszerint egészen más az értelmük, hogy ma ténylegesen kadet értelmük van.

Mi — „konzervatív" szociáldemokraták vagyunk abban az értelemben, hogy a régi forradalmi taktika mellett állunk. „A proletariátusnak végig kell harcolnia a demokratikus forradalmat, maga mellé állítva a parasztság tömegét, hogy az önkényuralom ellenállását erőszakkal letiporja és a burzsoázia ingadozását ellensúlyozza" („Két taktika")*. Ez 1905 nyarán íródott. Most nagyobb a tét a harcban, nehezebb a feladat, élesebb harc elé nézünk. Ellensúlyoznunk kell mindenféle burzsoáziának az ingadozását, az értelmiségiét is, s a paraszti burzsoáziáét is. A proletariátus mellé kell állítanunk az erélyes forradalmi harcra képes szegényparasztság tömegét. Nem a mi kívánságunk, hanem az objektív körülmények *tűzik ki* a

* Lásd *Lenin* Művei. 9. köt. 1954. 91. old. — *Szerk.*

„forradalom újabb fellendülése“ előtt *éppen ezeket* a magasztos feladatokat. Az öntudatos proletariátusnak mindvégig eleget kell tennie kötelességének.

P. S.* A cikk nyomdába adása után olvastuk el Martov elvtársnak a „Tovariscs“-ban megjelent levelét. L. Martov a kadetokkal való blokk kérdésében szakít Cserevanyinnal. Ez nagyon derék. De meglepő és igen szomorú, hogy L. Martov *nem szakít* Cserevanyinnak azzal a felfedezésével, hogy „ostobaság és esztelenség alkotmányozó gyűlésért harcolni“, jóllehet a „Tovariscs“-nak általa idézett 73. számából *okvetlenül ismernie kellett* ezt a felfedezést. Vagy talán Martov is haladt már annyira, hogy eljutott Cserevanyinig?

„Proletarij“ 6. sz.
1906 október 29.

---

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

MARTOV ÉS CSEREVANYIN A POLGÁRI SAJTÓBAN[78]

HOGYAN HASZNÁLJÁK FEL EGYES SZOCIÁLDEMOKRATÁK AZ OLYAN POLGÁRI, KADET LAPOKAT, MINT A „TOVARISCS", S EZEN KERESZTÜL A „NOVIJ PUTY"-OT[79] IS ARRA, HOGY HAZUG HÍREKET TERJESSZENEK A FORRADALMI SZOCIÁLDEMOKRÁCIÁRÓL. — CÁFOLAT. — ÉRTÉKELÉS. — KÖVETKEZTETÉSEK

MILYEN VALÓTLANSÁGOT TERJESZT L. MARTOV A POLGÁRI SAJTÓ ÚTJÁN

A „Tovariscs" c. polgári, kadet lap október 12-i száma (85. sz.) minden magyarázat nélkül *közölte* a „Novij Puty" c., ugyancsak kadet lap következő szavait: „Nekünk (a „Novij Puty"-nak) el kell ismernünk, hogy amikor ők (a bolsevikok) a szélső baloldaliakkal való állandó blokkhoz ragaszkodnak (mint ahogy ezt Martov úr leveléből megtudjuk), következetesebbek, mint Martov úr."

A „Novij Puty" tehát közvetlenül L. Martovra hivatkozik a bolsevikokról szóló hazug közleményének igazolására.

Rekonstruáljuk a tényeket.

A „bolsevik" „Proletarij" 1. számában, „A bojkottról" című cikkben a következőket olvassuk (3. old.): „Összehívjuk majd a párt ötödik kongresszusát; a kongresszuson határozatba foglaljuk, hogy választások esetén néhány hétre választási egyezményt kell kötnünk a trudovikokkal (ha nem ül össze a párt ötödik kongresszusa, lehetetlen egyöntetű választási kampány, a «más pártokkal való blokkokat» pedig feltétlenül tiltja a negyedik kongresszus határozata). És akkor megsemmisítő csapást mérünk a kadetokra"*.

* Lásd ebben a kötetben 134. old. — *Szerk.*

Ez *minden*, amit az előttünk ismert szociáldemokrata irodalomban egyelőre találhatunk arról, hogy a bolsevikok milyen álláspontot foglalnak el a választási egyezmények kérdésében. Világos, hogy a „Novij Puty"-ot L. Martov félrevezette. A bolsevikok *sohasem* ragaszkodtak „a szélső baloldaliakkal való állandó blokkhoz", sőt ezt még csak nem is említették sohasem. Ez az első. Másodszor: *bármiféle* „blokkhoz" a bolsevikok szükségesnek tartották, hogy az új kongresszus *vizsgálja felül* a lezajlott kongresszus határozatait. Ezt hiába hallgatják el azok, akik *félnek* a szociáldemokrata munkáspárt új kongresszusától. Ezt hiába hallgatják el a polgári lapok is, amelyek hazug híreket közölnek olvasóikkal, vagy azt a hamis benyomást keltik, hogy a szociáldemokrata pártban *nincsen* formális tilalom *mindenféle* blokkra.

Harmadszor: a polgári lapokba író L. Martov szántszándékkal vagy nemtörődömségből vagy tudatlanságból a „Tovariscs" c. kadet lap útján arra a gondolatra készteti az olvasókat, hogy a bolsevikok megengedik az egyezményeket a választás *alsóbb* szakaszaiban is, vagyis a *tömegek között* folytatott agitációban, míg ő maga, L. Martov, célszerűbbnek tartja, ha csak „részleges egyezményeket kötünk többfokozatú választási rendszerünk felsőbb szakaszaiban".

L. Martovnak *nincsenek semmiféle adatai* ehhez az állításhoz. L. Martov a polgári sajtó útján *valótlanságot* terjeszt, mert a bolsevikok *csakis* a választások felsőbb szakaszaira javasoltak egyezményt, mégpedig *csakis* a trudovikokkal, és csak néhány hétre, és *csak az ötödik kongresszus hozzájárulásával.*

Hogy elterjeszthesse ezt a *valótlanságot*, amely könnyen behatolhat a tömegekbe, minthogy a kadet lapok, ahogy ezt mindenki tudja, hajlanak arra, hogy szimpatizáljanak a mensevikekkel, és szimpátiából kinyomassanak mindent, amit azok jónak tartanak a bolsevikokról összehazudni, — L. Martov *„lerövidítve"* közölte a „Proletarij" nézeteit. Bár ezek a nézetek teljes egészükben elférnek abban az öt nyomtatott sorban, amelyet fentebb minden kihagyás nélkül közöltünk, L. Martov mégis szükségesnek tartotta, hogy ezeket *lerövidítse*, sőt emellett *saját szavaival*

közölje. S amint az olvasó látja, L. Martov lerövidített közlése nem egyéb, mint *teljes hamisítás.*

A „Proletarij" öt sorban csak futólag érinti a kérdést. Nem tér ki külön a választásoknak sem az alsóbb, sem a felsőbb fokozataira, szakaszaira. Esetleg felmerül tehát az az ellenvetés, hogy nekem sincs semilyen adatom ahhoz az állításhoz, hogy ebben az öt sorban nincsen szó az első szakaszban kötendő megegyezésekről? Ilyen ellenvetése azonban csak olyanoknak lehet, akik szavakon nyargalnak, és ki akarják forgatni mások érveléseinek nyilvánvaló értelmét.

Kétségtelen, hogy egy kérdés ötsoros kifejtésében sok a hiányosság, de vajjon megengedi-e a cikk egész szelleme és egész tartalma, hogy azt, amire nem tér ki, szélesebb értelemben (már ami az egyezményeket illeti), nem pedig szűkebb értelemben magyarázzák?

De még az idézett cikk „betűje" is (ha nem „rövidítjük le" à la L. Martov*) feltétlenül a szélesebb értelmezés ellen szól, mert aki csak valamelyest is ismeri a választásokat, tudja, hogy az *első* szakaszban kötött megegyezés *nem korlátozódhat* „néhány hétre", hanem *hónapokat* vesz igénybe. Elegendő, ha rámutatunk arra, hogy Pétervárott *már most* emlegetnek pártokat, amelyek a választásokon blokkra kívánnak lépni a kadetokkal, *már most* beszélnek arról, hogy körülbelül miképpen oszlanak majd meg a pétervári képviselők mandátumai a kadetok és e pártok között. A választásokat, ahogy beszélik, december 17-re tervezik. Már két hónappal előbb, közvetlenül vagy közvetítők útján, tárgyalásokat kezdenek folytatni azok, akik csakugyan egyezményt kívánnak kötni a választások legalsóbb szakaszában. Vegyék továbbá figyelembe, mennyi ideig tartanak maguk a választások, tegyék ehhez hozzá azt az időt, amely szükséges ahhoz, hogy egy *párt* döntsön ebben a kérdésben, hogy egy *párt* a központból eljuttassa útmutatásait Oroszország minden részébe, — s meglátják, hogy a választások legalsó szakaszában a pártok egyezményei *hónapokat* vesznek igénybe, s „néhány hétre" éppen csak a választások felsőbb szakaszaiban lehet

* — L. Martov módjára. — *Szerk.*

egyezményt kötni, vagyis legfeljebb el lehet osztani a mandátumokat a harc után, azoknak az erőviszonyoknak a mérlegelésével, amelyek közvetlenül maguknak a választóknak a szavazása alapján kialakultak.

Végül, ha már arra késztettek, hogy a sajtóban nyilatkozzam erről a kérdésről, nem volna helyénvaló, ha nem fejteném ki saját véleményemet. A mai politikai viszonyok között az ötödik kongresszuson a következő álláspontot foglalnám el: a szociáldemokrácia számára teljesen megengedhetetlen, hogy a választások legalsó szakaszában bármiféle blokkot vagy egyezményt kössön bármilyen más párttal. A választásokon teljesen önállóan kell a tömegek előtt fellépnünk. A választások felsőbb szakaszaiban megengedhető, hogy egyezményeket kössünk a trudovikokkal, de kizárólag a mandátumok arányos elosztását illetően, s közben a pártonkívüli trudovikokat pártos trudovikokká kell „*tennünk*" olymódon, hogy a trudovik opportunistákat és félkadetokat (az eneszeket, a „népi szocialista pártot" stb.) szembeállítjuk a forradalmi polgári demokratákkal.

MARTOV ÉS CSEREVANYIN

L. Martov a „Tovariscs"-ban rácáfolt Cserevanyinra, aki a kadetokkal való egyezményről beszélt. Cserevanyin ugyancsak a „Tovariscs"-ban megmagyarázza most a „félreértést". Ezekből a magyarázkodásokból kitűnik, hogy Cserevanyin a „Nase Gyelo" 1. számában tulajdonképpen nem mondott semmi teljesen határozottat arról, hogy a választások legalsó fokán vagy felsőbb fokain tartja-e megengedhetőknek az egyezményeket. Ezzel tehát lényegében amellett foglal állást, hogy *a városban és a falun egyaránt a választások alsóbb fokain* is *megengedhetők* az egyezmények. Hogy milyen pártokkal tartja megengedhetőknek az egyezményeket, erről Cserevanyin nem beszél. Szerinte nincsen különbség (mint ahogy úgy látszik Martov szerint sincsen különbség) a forradalmi és az opportunista burzsoázia között, a szociálforradalmárok és a kadetok között, a „33" duma-képviselő típusából való trudovikok és az „enesz" típusú trudovikok között stb. Sőt,

Cserevanyin még azt is megengedhetőnek tartja, hogy *a választások alsóbb fokain minden egyezmény nélkül a polgári jelöltekre adjuk le szavazatunkat!*

Cserevanyin álláspontja tehát teljesen tisztán kirajzolódik. Cserevanyin, aki nemcsak tekintélyes (mint ahogy ezt a polgári sajtó tanúsította), hanem felelős mensevik is, s emellett még a „Nase Gyelo" c. hetilap élén áll, helyesel mindenféle blokkot, sőt még azt is helyesli, hogy a szociáldemokraták a polgári jelöltekre szavazzanak. A bolsevikoknak tehát feltétlenül teljesen igazuk volt, amikor azt mondták, hogy a mensevikek a munkásosztályt a liberális-monarchista burzsoázia uszályhordozójává teszik, a szociáldemokráciát pedig a kadetok kontrásának szerepéig alacsonyítják le.

Ne legyenek ma már senkinek hamis elképzelései arról, hogy mi is az igazi értelme a közkeletű mensevik jelszónak: harcoljunk a *dumáért* mint a forradalom szervéért vagy rúgójáért vagy eszközéért stb. A forradalom támogatása céljából a mensevikek támogatják általában „a dumát". S hogy támogassák általában a dumát, készek, még megegyezés nélkül is, a forradalom beszüntetésére törekvő kadet párt jelöltjeire szavazni!

Gondoljunk csak a Millerand-, Viviani-, Briand-féle francia szocialistákra, akik ma, Clemenceau-val az élen, sikeresen kormányozzák a hiperburzsoá Franciaországot, csapatokat vezényelnek ki a sztrájkolók ellen stb. A szocializmus támogatása céljából arra szólították fel híveiket, hogy támogassák általában a köztársaságot, a köztársaságot mint olyat. A köztársaság támogatása céljából — egyezmény alapján is, egyezmény nélkül is — közönséges polgári zugpolitikusokra, opportunistákra szavaztak. S ilymódon fokozatosan és feltartóztathatatlanul odáig jutottak, hogy maguk is a burzsoá elnyomás ugyanilyen közönséges híveivé váltak.

Járt útra, kitaposott útra lépett Cserevanyin és a hasonszőrű emberek!

S Martov? Martov ellenzi az egyezményeket a választások alsóbb fokain, Rácáfol Cserevanyinra. Ez nagyon örvendetes. Csakhogy . . . vizsgáljuk meg, *hogyan* cáfol rá. Minden értelmes politikus mindig alárendeli választási

taktikáját általános politikai taktikájának. Cserevanyin taktikája most, a kadet lapok szolgálatkészsége folytán, mindenki előtt ismeretes: „Ostobaság és értelmetlenség volna a proletariátus részéről, ha egyesek javaslatára hallgatva a parasztsággal együtt akarna harcot indítani mind a kormányzat, mind a burzsoázia ellen egy teljhatalmú, össznépi alkotmányozó gyűlésért." Cserevanyinnak ezt a híres tételét *idézte* a „Tovariscs"-nak az a száma is, amelyre L. Martov „válaszolt". S lám, L. Martov megcáfolja Cserevanyin választási taktikáját, de *egy kukkot sem* szól Cserevanyin *egész* politikai taktikájának ez ellen az alaptétele ellen.

Ki hát következetesebb kettőjük közül? Ki áll biztosabban a lábán? A duma mellett vagy a forradalom mellett? Általában a duma mellett — ez azt jelenti: a kadetok mellett, — ez azt jelenti: az alkotmányozó gyűlés ellen. A forradalom mellett — ez azt jelenti: csak a duma bizonyos része mellett bizonyos körülmények között, — ez azt jelenti: a kadetok ellen, — ez azt jelenti: ostobaság és esztelenség ma elvetni vagy akár csak gyengíteni is az alkotmányozó gyűlés jelszavát.

SZOCIÁLDEMOKRATÁK POLGÁRI LAPOKBAN

Megengedhető-e, hogy szociáldemokraták polgári lapok munkatársai legyenek?

Nem. Minden elméleti megfontolás is, a politikai illem is, az európai szociáldemokrácia gyakorlata is ellene szól ennek. Tudjuk, hogy a német szociáldemokrácia egyik nemrégen lezajlott kongresszusán felvetették és megvitatták ezt a kérdést. Tudjuk, hogy német elvtársaink *szigorúan elítélik* a szociáldemokraták közreműködését polgári lapokban, s erélyesen harcolnak azért, hogy a forradalmi proletariátus pártja ezen a téren se tűrjön meg sem blokkokat, sem egyezményeket, hanem megóvja önállóságát, hogy a munkáspárt írói *ténylegesen*, s ne csak szavakban, szervezettek legyenek, ellenőrzés alatt álljanak, vagyis röviden — szigorúan pártos írók legyenek.

Van-e jogunk arra, hogy nálunk, Oroszországban eltérjünk ezektől a szabályoktól?

Felmerül majd az az ellenvetés, hogy mindig lehet kivétel a szabály alól. — Ez vitathatatlan. Nem ítélhető el egy száműzött, ha bármilyen laphoz fordul. Nehezen ítélhető el *olykor* az a szociáldemokrata, aki — hogy keresethez jusson — egy polgári lapnak valamely másodrendű osztályán dolgozik. Találhatunk magyarázatot egy sürgős és gyakorlati cáfolat közzétételére stb. stb.

De nézzük meg, mi történik nálunk. A *szociáldemokrata* „Nase Gyelo" által előidézett „félreértések" cáfolata ürügyén L. Martov csaknem két hasábnyit ír egy kadet lapban, s a legnagyobb lelkinyugalommal kifejti egyes szociáldemokraták nézeteit, vitatkozik más szociáldemokratákkal, kiforgatja a számára kellemetlen szociáldemokraták nézeteit, s cseppet sem törődik azzal, hogy a kadetokkal kötött irodalmi „blokkja" nagy megelégedésére szolgál a proletariátus valamennyi ellenségének. A kadet lapok felkapják L. Martovnak a kadet sajtóban megjelent cikkét, telekürtölik vele a világot, hozzátoldanak egyetmást ahhoz a hazugsághoz, amelyet a forradalmi szociáldemokratákról mondott, vállon veregetik Martovot („Recs") stb. Cserevanyin kísértésbe esik. Ha Martov a „Tovariscs"-ban megcáfolta Cserevanyin „félreértéseit" és ez alkalommal ezeregy más dologról beszélt, akkor miért ne cáfolná meg Cserevanyin is, ugyancsak a „Tovariscs"-ban, L. Martov „félreértéseit"? Igaz is, miért ne lehetne ezt az esetet felhasználni arra, hogy a kadet sajtóban (a szociáldemokrata sajtóban mégiscsak kényelmetlen!) vitatkozni kezdjünk azon, nem kellene-e a szocialistáknak még egyezmény nélkül is a polgári jelöltekre szavazni*?

S nini, a kadet lapokban külön rovat nyílt: a szociáldemokrata opportunisták családi-irodalmi levelezése. Minthogy e levelezés tárgya — a kadetokkal való blokkok, sőt a kadetokra való szavazás megengedhetősége, a kadetok szívesen adnak egy kis helyet a hajléktalan „haladó" szociáldemokratáknak, akik szakítanak a forradalmi szociáldemokrácia „konzervatív" szabályaival.

* F. Dan átköltözött a „Tovariscs"-ba, mégpedig nem is azért, hogy „félreértéseket" megcáfoljon, hanem csak úgy, a társaság kedvéért.

A mensevik irodalmi tábornokok két lakásban rendezkednek be. A pompásabbikban finom urakkal tárgyalnak a kadetokkal való blokkokról, s egyúttal anekdotákat mondanak a forradalmi szociáldemokratákról. Az egyszerűbbikben — holmi munkásujságban vagy szociáldemokrata kiadványban vagy röpiratban — feltálalják a munkásoknak a „pártonkívüli munkáskongresszust", és felvilágosítják őket arról, hogy milyen ostobaság és esztelenség alkotmányozó gyűlésért harcolni. Várjanak csak a munkások egy kicsit, legyenek egy kis türelemmel: majd amikor a „Tovariscs" c. kadet lapban véget ér a szocialisták és a burzsoázia blokkjaival foglalkozó szociáldemokrata vita, a munkások is megtudnak majd egyet-mást... S Turgenyev egyik alakjának életelve szerint cselekedve a munkáskongresszus mellett kardoskodó elvtársaink egymás után írják a leveleket a „Tovariscs"-nak, s közben ezt hajtogatják: a mi pártunk — értelmiségi párt...

Lehetséges volna, hogy a szociáldemokrata munkások ne avatkozzanak be ebbe, hogy véget vessenek ennek a gyalázatnak? Lehetséges volna, hogy ez pártunk egyetlen tagjának is közömbös?

A megírás ideje: 1906 október.

Megjelent külön brosúra formájában a „Proletarszkoje Gyelo" kiadásában. 1906 október.

EGY RENDKÍVÜLI PÁRTKONGRESSZUS ÖSSZEHÍVÁSÁRÓL[80]

A Központi Bizottság kiadásában megjelenő „Szocial-Demokrat" mindkét számában cikkek jelentek meg egy rendkívüli pártkongresszus összehívása ellen, Plehanov és Martov tollából. A cikkeket olyan izgatott, rosszindulatú hangon, annyi keserűséggel, ingerültséggel, személyeskedéssel, gyanúsítással írták, hogy ez egycsapásra újra megteremti az emigráns veszekedések legrosszabb korszakának légkörét. Minthogy pártunk Központi Bizottsága *saját* kiadványában ezeket és *csakis* ezeket a cikkeket közli a kongresszusról, igazán fonák helyzetbe kerül. Gondoljuk csak meg: a demokratikusan szervezett munkáspárt felelős kormánya kikel magából, teljesen elveszti önuralmát, amikor látja, hogy egy újabb kongresszus mellett agitálnak! Ez aztán igazán illetlenség, elvtársak. Éppen azáltal, hogy haraggal és szidalmazással fogadják az *önök* meghatalmazásainak és az *önök* taktikájának felülvizsgálatáért folytatott agitációt, a legszigorúbb ítéletet mondják ki maguk felett. A kongresszus egyes hívei — ha volna bennük káröröm — nem is kívánhatnának jobbat, mint azt, hogy nyomassák ki újra és terjesszék széles körben Plehanov és Martov cikkét!

Felmerül a kérdés, mi az oka annak, hogy a Központi Bizottság nevében olyanok szállnak szembe a kongresszussal, akik kizárólag sértődötten, csaknem elcsukló hangon tudnak beszélni? Az, hogy már túlságosan világos és kézenfekvő az a két fő tény, amely az új kongresszusért folytatott agitációt szükségessé tette. Az egyik e tények közül a párt összetételét érinti, a másik — a párt taktikáját.

Összetételét tekintve pártunk az egyesítő kongresszus idején 13 000 bolsevikból és 18 000 mensevikből állott. A Központi Bizottság és még inkább a Központi Lap szerkesztősége a 18 000 párttagnak az akaratát fejezi ki. Most csatlakozott a párthoz 14 000 lett, 26 000 lengyel és 33 000 bundista*. A „Szocial-Demokrat" 1. számának vezércikke két ízben és teljesen határozottan elismeri, hogy ma a párt mindkét frakciója körülbelül egyformán erős. Ez a vélemény nyilván azon alapszik, hogy a lengyeleket és a letteket a bolsevikokhoz, a Bundot pedig a mensevikekhez számítják. Tegyük fel, helyes, hogy a Bundot a mensevikekhez számítják. Még akkor is nyilvánvalóan teljesen abnormális dolog, hogy a mensevik Központi Bizottság képviseli *egész* pártunkat (a Központi Bizottság hét mensevikből, három bolsevikból, egy lettből és két bundistából áll; egy lengyel a Központi Lap tagjának jogait élvezi; minden politikai kérdésben szavazati joggal részt vesz még a Központi Lap öt mensevik szerkesztője).

Ami a taktikát illeti, a kongresszus óta eltelt 5—6 hónap alatt a párt forradalmunk két nagy szakaszán ment át: az egyik a duma-időszak, a másik „a dumát szétkergető kormány" időszaka. Központi Bizottságunk duma-taktikája lényegében az egész (kadet) duma támogatása volt. Ez a taktika abban a jelszóban csúcsosodott ki, hogy támogatni kell a duma-kormány (vagyis kadet kormány) követelését és kinevezését. Hogy a párt többsége nem fogadta el ezt a taktikát és ezt a jelszót — ez tény. A duma-időszak alatt a szociáldemokrata párt *harcolt saját* Központi Bizottságának taktikája ellen. Ezt a tényt felesleges magyarázni, felesleges jelentőségéről beszélni.

Továbbá, a duma szétkergetése után a Központi Bizottság a tiltakozás részleges tömegmegnyilvánulásainak rendezése mellett foglalt állást. Általános taktikájának jelszava a következő lett: harcoljunk a dumáért mint olyan

* A „Tovariscs" október 11-i száma, állítólag a Központi Bizottság adatai alapján, új számokat közöl, de ezek lényegében nem változtatják meg az általános arányokat. Az új adatok szerint pártunk tagjainak száma most mintegy 150 000. Közülük mintegy 33 000 bolsevik, 43 000 mensevik, 13 000 lett, 28 000 lengyel és 33 000 bundista.

hatalmi szervért, amely összehívja majd az alkotmányozó gyűlést. S ismét csak kétségbevonhatatlan történelmi tény, hogy a párt óriási többsége nem fogadta el sem Központi Bizottsága konkrét jelszavát, sem általános taktikáját. S aki figyelmesen elolvassa a „Szocial-Demokrat" 1. és 2. számát, az feltétlenül látja, hogy ezekben a számokban védeni, igazolni és megindokolni igyekeznek ezt az általános taktikát (harcoljunk a dumáért mint az alkotmányozó gyűlés összehívásának eszközéért; a kadetok — ez a parasztsághoz képest haladó városi burzsoázia stb.).

Ebből világosan látható, mi vár a pártra egy újabb duma-kampány esetén — a párt harcba fog indulni a Központi Bizottság duma-jelszavai ellen, forradalmi akciók közeledése esetén pedig a párt erői szétforgácsolódnak és a harc dezorganizálódik, minthogy a Központi Bizottság nem képviseli a párt többségének akaratát. Tehát az új pártkongresszus minden késleltetése ma nemcsak teljes szakítás a párt demokratikus szervezetének egész szellemével és egész értelmével, hanem egyszersmind a legveszélyesebb akadálya a proletariátus legközelebbi duma-harcának és általános forradalmi harcának.

P. S.* A „Szocial-Demokrat"-nak e kis cikk megírása után megjelent 3, 4. és 5. száma még jobban alátámasztja az elmondottakat. A választási egyezmények kérdésében a mensevikek között teljes szakadás állt be, s a mensevikek Központi Bizottsága ingadozik Martovtól Cserevanyin felé. Martov nyilvánosan rácáfolt Cserevanyinra. Plehanov beállt munkatársként egy kadet laphoz, hogy támogassa Cserevanyint. A „Szocial-Demokrat" 4. számának vezércikke azt bizonyítja, hogy a Központi Bizottság a párt akarata ellenére ismét ki akarja tűzni jelszavait: az egész duma támogatásának és egy duma-kormány kinevezésére irányuló követelés támogatásának a jelszavát.

„Proletarij" 7. sz.
1906 november 10.

---

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

HOGYAN ÍRJÁK A TÖRTÉNELMET...

Régi történetről van itt szó: az Állami Duma bojkottjáról. A „Szocial-Demokrat" 3. számában az egyik mensevik elvtárs a következőképpen írja le („Helyzet vagy álláspont" c. cikk):

„Amikor a történelem elénk tárta a Buliqin-duma tervét, általános elvi álláspontunkból kiindulva azt javasoltuk, hogy szervezzünk párhuzamosan öntevékeny választásokat egy népi dumába, hogy ezzel ellensúlyozzuk a Buliqin-dumát, amelybe nem juthattunk be. Amikor aztán a decemberi felkelés után..."

Álljunk csak meg egy pillanatra, igentisztelt történész! Hogy a tényekkel mit sem törődve a Buliqin-tervről átugrik a decemberi felkelésre — ez még csak hagyján, ez csak időrendi ugrás. De hogy átugrik taktikájukon és „elvi álláspontjukon" — ez már egészen más, ez már legalább is... diplomáciai ugrás. *Csak* „öntevékeny választásokat" javasoltak? a Buliqin-dumát *csak* olyan dumaként kezelték, amelybe „nem juthattak be"? Ezek szerint az volt a szándékuk, hogy saját, népi dumájuk érdekében bojkottálják a Buliqin-dumát? vagy fittyet hányjanak ennek a dumának? S nem harcoltak akkoriban holmi bojkottisták ellen? Nem ragaszkodtak ahhoz, hogy pozitívan részt vegyünk a „Buliqin-duma" készülő választási kampányában? nem követelték, hogy a párt a választásokon támogassa a baloldali liberálisokat stb.? Hogy lehet, hogy minderről megfeledkezett?

„Amikor a decemberi felkelés után"... Álljunk csak meg, még egy apróság került el a figyelmét. Oroszország

bojkottálta a Buligin-dumát, népi duma pedig a mai napig sincsen ... Nos, talán elismerték, hogy akkori taktikájuk hibás volt? Nem, azt válaszolták a bojkottistáknak, hogy a Buligin-dumával kapcsolatos taktikájuk helyes volt, s csupán a forradalom miatt nem tudott teljes nagyszerűségében kibontakozni ... S most, miután *mindezt* visszaidézte emlékezetébe, folytassa történetírását.

„Amikor aztán a decemberi felkelés után az új duma, a Vitte-duma összehívásának ténye előtt álltunk, azt javasoltuk, hogy vegyünk részt a választások első szakaszaiban, mert két lehetőségre számítottunk: vagy már maga az a tény, hogy részt veszünk a választásokon, forradalmi fellendülésre vezet, amely elsöpri a Vitte-dumát ...“

Álljunk csak meg, igentisztelt történész, álljunk csak meg, mit beszél? „Az a tény, hogy részt veszünk a választásokon, forradalmi fellendülésre *vezet*“ ... Nem, ön bizonyára csak tréfál! Önök mindig azzal vádolták a bolsevikokat, hogy naivul túlbecsülik erőnket — csak nem akarja most komolyan azt mondani, hogy esetleg forradalmi fellendülésre — méghozzá milyenre: „amely elsöpri“ ... stb. — *vezet* „az a tény, hogy részt veszünk a választásokon“. Nem, ezt nyilván nem gondolja komolyan.

Tehát: „... vagy már maga az a tény, hogy részt veszünk a választásokon, forradalmi fellendülésre vezet, amely elsöpri a Vitte-dumát, és létrehoz egy, számunkra kedvezőbb képviseleti intézményt; vagy pedig közvetlenül nem áll be forradalmi fellendülés — s akkor nemcsak lehetőségünk lesz, hanem a körülmények folytán kénytelenek leszünk részt venni a dumában, ahogy ez Moszkva Lefortov kerületében történt.“

Ne vegyék zokon, de ezt a második „vagy“-ot akkor, ha jól emlékszem, egyetlen szóval sem említették.

Hát igen, nem említettük — válaszol történészünk.

„Igaz, hogy az egyesített szerkesztőség kiadásában megjelent brosúrában kijelentettük, hogy nem ajánlatos részt venni közvetlenül a duma-képviselők választásán. Ezt azonban csupán kompromisszumból tettük, kompromisszumból kötöttük meg már eleve a kezünket abban a reményben, hogy

egy egységes taktika kidolgozását illetően sikerül a bojkottistákkal valamilyen megegyezésre jutni. Ez részünkről «opportunizmus» volt, mégpedig tudatos alkalmazkodás a bojkottista elvtársak elmaradott és rövidlátó nézeteihez, s ezt őszintén megbántuk."

No lám! Önök mást mondtak, s mást gondoltak. S amit mondtak, azt az egész proletariátus és az egész forradalmi nép előtt mondták... Önök „megbánták" ezt! Ismerik azt a közmondást, hogy „aki egyszer hazudni mer, hitelt többé nem igen nyer"? S hátha az önök „megbánása" is „alkalmazkodás" valakinek az „elmaradott" vagy „rövidlátó" nézeteihez? Hol a határa az ilyen „opportunizmusnak", az ilyen „kompromisszumoknak"? Hogyan tekintsünk bármely jelszavukra, ha önök maguk kijelentik, hogy egy rendkívül fontos taktikai kérdésben jelszavuk nem volt őszinte? Egyesek most esetleg joggal gondolják azt, hogy önök csak azért nevezik magukat szociáldemokratáknak, mert „alkalmazkodnak" a forradalmi proletariátus „elmaradott és rövidlátó nézeteihez".

Nem, szót kell emelnem a védelmükben. A vita hevében súlyosan megrágalmazták önnönmagukat. Önök őszinte bojkottisták voltak a választások harmadik szakaszában, mint ahogy mi őszinte bojkottisták voltunk a választások valamennyi szakaszában. De együtt voltunk *bojkottisták*. Nebst gefangen, nebst gehangen. Akiket együtt kapnak el, azokat együtt akasztják. Önök most bennünket akarnak „akasztani", amiért bojkottisták voltunk. Ez esetben azonban, kedves elvtársak, önmagukat is fel kell akasztaniok: önöket is tetten érték. „Mi azonban megbántuk!" — jelentik ki önök. Ez csakugyan enyhítő körülmény. De ez nem igazolja önöket és nem menti fel önöket a büntetés alól. Nos, esetleg az akasztás elmarad, de, mondjuk, agyba-főbe verik önöket. Ezt akarják?

Lám, mi nem is bántuk meg, amit tettünk. Mi azt mondtuk és most is mondjuk: bojkott vagy nem bojkott — ez nem elvi kérdés, ezt a célszerűség dönti el. Az első duma bojkottja célszerű volt. Ez eleven, konkrét formában proletár módon értékelte a néptömegek előtt a dumát mint olyan intézményt, amely erőtlen ahhoz, hogy megoldja a forradalom legfontosabb kérdéseit. A duma szét-

kergetése és minden, ami utána következett, most igazolja ezt az értékelést; a néptömegek világosan látják, hogy a proletariátus ezen a téren is természetes vezetőjük volt a forradalomban, mert előre figyelmeztette őket az alkotmány-illúziók meddőségére. A bojkott magára vonta a kormány figyelmét és lekötötte erőit, — s ezáltal elősegítette a polgári ellenzék választási győzelmét. A bojkott a forradalmi tiltakozás egységes aktusában tömörítette a proletariátus nagy tömegeit. Az agitáció és a szervezés szempontjából óriási jelentősége volt.

A bojkott nagy szolgálatot tett, — de ezt *már* megtette. A dumáról megadtuk értékelésünket, a duma-illúziókra súlyos csapást mértünk, — minek tennénk ezt meg még egyszer. A kormány erőit most nem kötné le a bojkott — a kormány természetesen okult az elmúlt választásokon szerzett tapasztalatokból. Az agitációs és szervező munkát a választásokon való részvétel talaján ugyanolyan jól el tudjuk végezni, mint a bojkott talaján — hacsak a választási törvény nem lesz még sokkal rosszabb. Ebben az esetben pedig talán újra bojkotthoz kell majd folyamodnunk. Az is lehet, hogy kisebb gondunk is nagyobb lesz mint a duma-választások, — teszem, ha újra nagyarányú forradalmi összeütközésekre kerül sor.

Ilymódon, a bojkott kérdésében, nézetünk szerint, továbbra is a célszerűség dönt. Csakhogy *egyelőre* nem látunk elég okot a bojkottra.

Aki bűnösnek érzi magát, megbánhatja bűnét. Ebben az esetben azonban saját *fejére* szórjon hamut és *saját* ruháját tépdesse, nem pedig másét. Teljesen felesleges, hogy meghamisítsák a történelmet, és a bűnbánat hevében rágalmakat szórjanak, — még ha saját magukat rágalmazzák is.

„Proletarij" 7. sz.
1906 november 10.

UTÓIRAT „A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÉS A VÁLASZTÁSI KAMPÁNY" CÍMŰ CIKKHEZ

Ez a cikk már megvolt, amikor a „Tovariscs" c. lapban megjelent G. V. Plehanov „Nyílt levele az öntudatos munkásokhoz". Ebben a levélben Plehanov a burzsoázia balszárnya és a szociáldemokrácia jobbszárnya között „lavírozva" végérvényesen szakít a nemzetközi forradalmi szociáldemokrácia elveivel és a párt egyesítő kongresszusának határozataival. A pártkongresszus határozatilag megtiltott mindenféle blokkot polgári pártokkal. Az öntudatos, szervezett proletariátus pártgyűlésein „a proletárügy elárulásának" nyilvánít mindenféle blokkot a burzsoáziával; L. Martov a „Tovariscs"-ban megjelent cikkében és a pártszervezetekhez intézett levelében bolsevik, vagyis következetesen forradalmi álláspontra helyezkedik, és a leghatározottabban ellenzi, hogy a választások első szakaszában bármiféle blokkot kössünk. „Az első kérdésben („blokkok" vagy egyezmények a választások alatt) — írja Martov — azt javasolnám, hogy *a kongresszus határozatára támaszkodva* a választások *első szakaszában*, vagyis ott, ahol a tömegek előtt fellépünk, óvjuk meg részvételünk *teljes önállóságát.*" A kérdés ilyen felvetése Plehanov szerint a „hamisan értelmezett engesztelhetetlenség" megnyilvánulása. „Ott, ahol nem lehetünk bizonyosak abban, hogy jelöltünk győz — írja Plehanov —, *kötelesek vagyunk egyezményre lépni más pártokkal, amelyek harcolni kívánnak régi rendszerünk ellen*"*. Plehanov tehát a kongresszus határozata ellenére megengedhetőknek tartja a polgári pártokkal való egyezményeket, de „politikai bölcsesége"

* Plehanov kiemelése.

folytán előrelát olyan eseteket, amikor nem kell ilyen egyezményeket kötnünk. „Ott — írja —, ahol kétségtelen, hogy sikerül *bejuttatnunk saját jelöltünket**, a többi párttól *függetlenül* működhetünk és kell is működnünk." Csodálatos „politikai bölcseség"! Ahol bizonyosak vagyunk abban, hogy magunk bejuttatjuk jelöltünket, ott magunk bejuttatjuk. Ahol ebben nem vagyunk bizonyosak, ott segítségért fordulunk azokhoz, akik ...„harcolni kívánnak a régi rendszer ellen", vagy segítjük azokat, akik ezt „kívánják", abban, hogy bejuttassák az ő jelöltjüket. S vajjon ott, ahol azok, akik „harcolni kívánnak", bizonyosak abban, hogy maguk bejuttatják jelöltjeiket, mi a véleménye, óh, kadet lapok munkatársa, Plehanov, igyekeznek-e majd ezek egyezségre lépni velünk? Lám, az egyezményekről minden politikai csecsemő tudja, hogy csak azokban az esetekben szükségesek, amikor a párt nem bizonyos abban, hogy saját erejéből bejuttathatja jelöltjeit. Mi azonban ilyen esetben is ellenzünk mindenféle egyezményt. G. V. Plehanov ellenben, a szabadság vérbeli bajnokaként, riadót fúj a kadet „Tovariscs"-ban és összehívja mindazokat, akik „harcolni kívánnak"... Parancsoljanak, mindannyian, akik „kívánnak"! A proletariátus harcol, önök... „kívánnak" harcolni! Nagyszerű... S ha ez is kevés a proletárnak, akkor, természetesen, „a szabadság ellensége".

Így aztán a kadetoknak oly kedves mensevik vezér, megfeledkezve arról, amit a duma szétkergetése után mondott, szép lassan, fokról fokra lecsúszik... Cserevanyinig... Plehanov a reá jellemző „gyorsasággal, hévvel és szemmértékkel" jobbszárnyunk legjobboldalibb elemei felé törekszik. Martov messze mögötte marad; a „Szocial-Demokrat" alig bír lépést tartani eszmei vezérével. Még a Központi Bizottság lapja az, amely a választási kampányunk osztályjellegéről folytatott hosszas viták után az egyezmények bonyolult rendszerét javasolja nekünk, s olyan létrát épít, amelyen a szociáldemokráciának lassan le kell ereszkednie a kadetokhoz. Eleinte a „Szocial-Demokrat" azt javasolja, hogy önállóan, vagyis mint osz-

* Plehanov kiemelése.

tály lépjünk fel ott, ahol esélyeink vannak a sikerre; ahol nincsenek esélyeink sikerre — egyesüljünk a polgári pártokkal, „amelyek velünk együtt alkotmányozó gyűlés összehívására törekszenek“; ha ezek a pártok nem akarnak alkotmányozó gyűlést — annál rosszabb (ez az utolsó, harmadik, osztályellenes és antidemokratikus lépcsőfok) — velük is egyesülünk. Hogyan tudja majd a kongresszus által a kongresszusi határozatok végrehajtására választott Központi Bizottság megszegni ezeket a határozatokat — ez az ő titka. Tény, hogy ma a szociáldemokráciára nézve a legszégyenletesebb látványban van részünk, amikor ugyanannak a vezető, központi lapnak a szerkesztőségében „a rák visszafelé mászik“ . . . s „a hattyú a felhők felé tör“, amikor egy számunkra oly fontos kérdésben, mint a választási taktika, nemcsak a pártban, hanem még a „vezető“ frakcióban sincs sem egységes elgondolás, sem egységes akció. Hát elképzelhető, hogy bármely országban a legopportunistább pártokon kívül bármely szocialista párt megtűrne ilyen politikai feslettséget ? S a furcsa az, hogy éppen ezek a rákok, csukák és hattyúk, ez az egymást cáfoló Martov és Plehanov, folytatják a legelkeseredettebb kampányt egy rendkívüli kongresszus összehívása ellen, egy olyan kongresszus ellen, amelyre most nagyobb szükségünk van, mint valaha.

„Proletarij“ 7. sz.
1906 november 10.

A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÉS A VÁLASZTÁSI EGYEZMÉNYEK[81]

A megírás ideje: 1906 október vége.
Megjelent külön brosúra formájában a „Vperjod" kiadásában. 1906 november.

A második duma választási kampányának kérdése ma erősen foglalkoztatja a munkáspártot. Ebben a kérdésben különösen élénk vita folyik arról, hogy kössön-e a szociáldemokrácia a választásokon más pártokkal „blokkokat", vagyis állandó és ideiglenes egyezményeket. A polgári, kadet sajtó — a „Recs" is, a „Tovariscs" is, a „Novij Puty" is, az „Oko" is stb. — mindenképpen igyekszik meggyőzni a munkásokat arról, hogy a szociáldemokratáknak „blokkra" (választási egyezményre) kell lépniök a kadetokkal. A mensevik szociáldemokraták részben az ilyen blokkok mellett foglalnak állást (Cserevanyin a „Nase Gyeló"-ban és a „Tovariscs"-ban), részben pedig ellenzik ezeket a blokkokat (Martov a „Tovariscs"-ban). A bolsevik szociáldemokraták ellenzik a blokkokat, s csak a választási kampány felsőbb fokain tartják megengedhetőnek, hogy a forradalmi és az ellenzéki pártok a választások első szakaszában kialakult erőviszonyok alapján részleges egyezményeket kössenek a mandátumok elosztását illetően.

Próbáljuk röviden kifejteni ennek az utóbbi álláspontnak az indítóokait.

I

A szociáldemokrácia felfogása szerint a parlamentarizmus (a képviseleti gyűléseken való részvétel) egyik eszköze a proletariátus felvilágosításának, nevelésének és önálló osztálypártba szervezésének, egyik eszköze a munkások felszabadításáért vívott politikai harcnak. Ez a

marxista nézet a leghatározottabban elválasztja a szociáldemokráciát egyrészt a polgári demokráciától, másrészt az anarchizmustól. A burzsoá liberálisok és radikálisok felfogása szerint a parlamentarizmus általában az államügyek intézésének „természetes" és egyetlen normális, egyetlen törvényes módja, s tagadják az osztályharcot, tagadják a mai parlamentarizmus osztályjellegét. A burzsoázia minden erejével, minden lehető módon és a legkülönbözőbb ürügyekkel igyekszik ellenzőt tenni a munkások szemére, hogy ne lássák, miképpen szolgál a parlamentarizmus a burzsoá elnyomás eszközéül, hogy ne ismerjék fel a parlamentarizmus történelemszabta jelentőségét. Az anarchisták szintén nem tudják felmérni a parlamentarizmusnak a történelem által meghatározott jelentőségét, és teljesen lemondanak erről a harci eszközről. Az oroszországi szociáldemokraták ezért erélyesen harcolnak mind az anarchizmus ellen, mind pedig a burzsoáziának az ellen a törekvése ellen, hogy a parlament talaján a régi hatalommal kötött egyezséggel minél hamarabb *véget vessen* a forradalomnak. Egész parlamenti tevékenységüket feltétlenül és teljesen alárendelik a munkásmozgalom általános érdekeinek és a mai, polgári-demokratikus forradalomban a proletariátusra váró különleges feladatoknak.

Ebből adódik mindenekelőtt az, hogy a szociáldemokrácia egészen másképpen vesz részt a duma-kampányban, mint a többi párt. A többi párttal ellentétben mi egyáltalán nem tartjuk öncélúnak a kampányt, sőt semmiféle döntő jelentőséget nem tulajdonítunk neki. A többi párttal ellentétben ezt a kampányt alárendeljük az osztályharc érdekeinek. A többi párttal ellentétben e kampány jelszavául nem a parlamenti reformokat szolgáló parlamentarizmust tűzzük ki, hanem az alkotmányozó gyűlésért vívandó forradalmi harcot, mégpedig e harc legfejlettebb formáit, amelyek a harci formáknak az utóbbi években végbement történelmi fejlődéséből fakadnak*.

---

* Itt nem térünk ki a bojkott kérdésére, mert brosúránk témája ezt a kérdést nem öleli fel. Csak azt szeretnénk megjegyezni, hogy ezt a kérdést nem lehet a *konkrét* történelmi körülményektől elvonatkoztatva vizsgálni. A Buligin-duma bojkottja *sikerrel* járt. A Vitte-duma bojkottja szükséges és *helyes* volt. A forradalmi

II

Milyen következtetést vonhatunk le a mondottakból a választási egyezményeket illetően? Először is: fő és alapvető feladatunk, hogy fejlesszük a proletariátusnak, az egyetlen következetesen forradalmi osztálynak, a győzelmes polgári-demokratikus forradalom egyetlen lehetséges vezérének osztályöntudatát és önálló osztályszervezetét. Éppen ezért egyik legfontosabb általános feladatunk, hogy biztosítsuk az egész választási kampány és az egész duma-kampány osztályönállóságát. Ezzel nem tagadjuk a többi feladatot, a részletfeladatokat, de ezeket mindig alá kell rendelnünk ennek a fő feladatnak, ahhoz kell őket hozzáidomítanunk. Okvetlenül ebből az általános tételből kell kiindulnunk, amelyet mind a marxizmus elmélete, mind a nemzetközi szociáldemokrácia egész tapasztalata igazol.

Egyeseknek talán úgy tűnik majd, hogy az oroszországi forradalomban a proletariátusra váró sajátos feladatok nyomban fenekestül felforgatják ezt az általános tételt. A nagyburzsoázia tudniillik máris elárulta a forradalmat — lásd az októbristákat —, vagy pedig alkotmány segítségével igyekszik megállítani a forradalmat (a kadetok); a forradalom csak abban az esetben győzhet, ha a proletariátust támogatja a paraszti tömeg leghaladóbb és legöntudatosabb része, amelyet objektív helyzete arra kényszerít, hogy harcoljon, nem pedig egyezséget kössön, hogy végigküzdje, nem pedig lassítsa a forradalmat. Ezek szerint — következtethetnek egyesek — a szociáldemokráciának a választások egész tartamára egyezményeket kell kötnie a paraszti demokráciával.

Abból az igen helyes tételből, hogy forradalmunk teljes győzelme csak a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája formájában lehetsé-

---

szociáldemokráciának *elsőként* kell a legerélyesebb és a legközvetlenebb harc útjára lépnie, és *utolsóként* kell közvetettebb harci módszerekhez folyamodnia. A Sztolipin-duma bojkottja a régi formában lehetetlen és az első duma tapasztalatai után helytelen volna.

ges, semmiképpen sem lehet azonban még erre a következtetésre jutni. Bizonyításra szorul még, hogy a paraszti demokráciával a választások egész tartamára kötött blokk a mai pártviszonyok szempontjából (a paraszti demokráciát nálunk már ma is nem egy, hanem több párt képviseli) és az adott választási rendszer szempontjából lehetséges és előnyös. Bizonyításra szorul még, hogy az egyik vagy másik párttal kötött blokkal jobban fejezzük ki és jobban védjük a valóban forradalmi parasztság érdekeit, mint ha pártunk teljesen önállóan bírálja *ezeket* a parasztidemokrata pártokat, és *szembeállítja* a paraszti demokrácia egyes elemeit más elemeivel. Abból a tételből, hogy a proletariátus a mai forradalomban a forradalmi parasztsághoz áll a legközelebb, feltétlenül adódik a szociáldemokrácia általános politikai „irányvonala": a paraszti demokráciával együtt az áruló nagyburzsoá „demokrácia" (a kadetok) ellen. De hogy vajjon adódik-e ebből *azonnal* az eneszekkel (n. sz. — népi szocialista párt) vagy az eszerekkel való választási blokk, ezt még nem mondhatjuk meg, míg nem vizsgáljuk meg, miben különböznek *ezek* a pártok egymástól és a kadetoktól, míg nem vizsgáljuk meg a *mai* választási rendszert a maga többfokozatú választásaival. Ebből közvetlenül és *okvetlenül* csak egy adódik: választási kampányunkban semmiképpen nem szorítkozhatunk arra, hogy a proletariátust mindentől elvonatkoztatva egyszerűen szembeállítsuk az egész polgári demokráciával. Ellenkezőleg, minden figyelmünket arra kell összpontosítanunk, hogy forradalmunk *történetének adatai* alapján pontos különbséget tegyünk a liberális-monarchista és a forradalmi-demokrata burzsoázia között, vagyis konkrétan a kadetok, az eneszek és az eszerek között. Csak ilyen megkülönböztetés alapján állapíthatjuk meg egészen helyesen, kik legyenek legközelebbi „szövetségeseink". Emellett nem felejtjük el, hogy először is, a szociáldemokratáknak a polgári demokráciából kikerült *minden* szövetségesüket úgy kell szemmel tartaniok, mint az ellenséget. Másodszor pedig, külön meg fogjuk még vizsgálni, mi előnyösebb nekünk: ha megkötjük a kezünket (példának okáért) holmi eszerekkel kötött *általános* blokkal, vagy ha megtartjuk a legteljesebb önállóságunkat, hogy a döntő pillanatban

mindig meglegyen a lehetőségünk arra, hogy a pártonkívüli „trudovikokat" kettéosszuk opportunistákra (eneszek) és forradalmárokra (eszerek), hogy az előbbieket *szembeállítsuk* az utóbbiakkal stb.

Tehát abból a megfontolásból kiindulva, hogy forradalmunk proletár-paraszti jellegű forradalom, még nem vonhatjuk le azt a következtetést, hogy a második duma választásainak egyik vagy másik fokán okvetlenül egyezményeket kell kötnünk egyik vagy másik paraszti-demokrata párttal. Ebből a megfontolásból kiindulva még azt a következtetést sem szabad levonnunk, hogy a választásokon általában korlátoznunk kell proletár osztályönállóságunkat, nem is beszélve már ennek az önállóságnak a feladásáról.

III

Hogy közelebb jussunk feladatunk megoldásához, először is szemügyre kell vennünk, hogy nagyjából hogyan csoportosulnak majd a pártok a második duma választásain, másodszor pedig részletesen meg kell vizsgálnunk az adott választási rendszer sajátosságait.

Választási egyezmények egyes pártok között jönnek létre. Mik a főbb típusai azoknak a pártoknak, amelyek a választásokon harcolnak majd egymással? A feketeszázasok, kétségtelenül, még jobban egybeforrnak majd, mint az első duma választásain. Az októbristák és a „békés megújítók" (a békés megújhodás pártja) vagy hozzájuk, vagy a kadetokhoz csatlakoznak, vagy pedig (ami a legvalószínűbb) a feketeszázasok és a kadetok között ingadoznak. Mindenesetre alapvető hiba, ha az októbristákat „centrum-pártnak" tekintik (mint ahogy ezt L. Martov „Oroszország politikai pártjai" című új brosúrájában teszi): a *tényleges* harcban, amelynek végleg el kell majd döntenie forradalmunk kimenetelét, a *centrumot* a *kadetok* alkotják. A kadetok — egy szervezett párt, amely önállóan vesz részt a választásokon, megmámorosodva az első duma választásain elért sikerétől. Ebben a pártban azonban nincsen valami szigorú fegyelem, ez a párt nem különösebben egybeforrott. A baloldali kadetok elégedetlenek,

mert Helsingforsban vereséget szenvedtek, és duzzognak. Egy részük (nemrégen például Moszkvában Alekszinszkij úr) átpártol az eneszekhez. Az első dumába bekerültek a kadetoknak olyan „rendkívül ritka példányai", akik még a 33 képviselő minden magánföldtulajdon megszüntetését követelő tervezetét is aláírták (Badamsin, Zubcsenko, Lozskin). Tehát van remény arra, hogy esetleg sikerül ennek a „centrumnak" akár csak egy elenyészően kis részét is a baloldaliak oldalára vonni. A kadetok nagyon jól érzik, milyen gyengék a néptömegek között (a kadet „Tovariscs" nemrégen maga is kénytelen volt ezt elismerni), és szívesen kötnének blokkot a baloldaliakkal. Nem véletlen, hogy a kadet lapok szíves-örömest megnyitották hasábjaikat a szociáldemokrata Martov és Cserevanyin előtt a szociáldemokraták és a kadetok közötti blokk kérdésének megvitatására. Mi persze sohasem felejtjük el, és megmagyarázzuk a tömegeknek a választási kampány alatt, hogy a kadetok az első dumában nem tettek eleget ígéretüknek, gáncsolták a trudovikokat, alkotmányosdit játszottak stb. stb., sőt arra vetemedtek, hogy teljesen elhallgattak az általános-titkosról[82], hogy drákói törvényjavaslatokat terjesztettek be stb.

Ezután következnek a „trudovikok". Az ilyen típusú, vagyis kispolgári és főképpen paraszti pártokhoz tartozik a *pártonkívüli* „trudovik csoport" (amely nemrégen tartotta meg kongresszusát), az eneszek és az eszerek (a „Lengyel Szocialista Párt" és más pártok többékevésbbé megfelelnek az eszereknek). Közülük csak az eszerekről mondható, hogy valamelyest következetes és határozott forradalmárok és köztársaságpártiak. Az eneszek — opportunisták, mégpedig sokkal rosszabbak, mint a mi mensevikjeink, tulajdonképpen félkadetok. A pártonkívüli „trudovik csoport" talán mindkettőnél befolyásosabb a paraszti tömegek között, de nehéz megállapítani, mennyire határozott demokraták, bár kétségtelenül sokkal baloldalibbak, mint a kadetok, és nyilván a forradalmi demokráciához tartoznak.

A szociáldemokrácia az egyetlen párt, amely belső viszályai ellenére teljesen fegyelmezetten lép fel a választásokon, — amelynek pontosan meghatározott és szigorúan osz-

tályjellegű bázisa van, — amely egyesítette valamennyi oroszországi nép valamennyi szociáldemokrata pártját.

De hogyan kössünk általános blokkot a trudovikokkal, amikor az ilyen típusú pártoknak olyan az *összetételük*, ahogy ezt fentebb vázoltuk? Ki áll jót a *pártonkívüli* trudovikokért? Vajjon lehetséges-e, hogy egy párt pártonkívüliekkel kössön blokkot? Honnan tudhatjuk, hogy Alekszinszkij úrék holnap nem állnak majd át az eneszektől a kadetokhoz?

Világos, hogy *igazi* pártegyezség a trudovikokkal *lehetetlen*. Világos, hogy semmiképpen sem szabad elősegítenünk az opportunista eneszek és a forradalmár eszerek egyesülését, hanem meg kell osztanunk és egymással szembe kell állítanunk őket. Világos, hogy amikor van egy pártonkívüli trudovik csoport, nekünk minden tekintetben előnyösebb, ha megóvjuk teljes önállóságunkat, hogy feltétlenül forradalmi szellemben hassunk rájuk, mint ha megkötjük a kezünket és eltussoljuk a monarchisták, a köztársaságpártiak stb. közötti különbségeket. Ez utóbbi a szociáldemokraták számára *teljesen megengedhetetlen*, s már ebből a megfontolásból is okvetlenül el kell vetnünk a blokkokat, ha már egyszer a pártok *meglevő* csoportosulása egyesíti a pártonkívüli trudovikokat, az eneszeket és az eszereket.

Vajjon ezek a pártok csakugyan egyesíthetők és egyesülnek is? Feltétlenül egyesíthetők, mert közös kispolgári osztálybázisuk van. Ténylegesen egyesültek az első dumában, egyesültek az októberi időszak ujságjaiban is, a duma-időszak ujságjaiban is, a diákság között lezajlott választásokon is (si licet parva componere magnis — ha szabad kis dolgokat nagyokkal összehasonlítani). Csakugyan, ez kis tünet, de más tünetekkel együtt vizsgálva jellemző, hogy az „autonóm" diákság között lezajlott választásokon gyakran három lista került szembe egymással: a kadetok, aztán a trudovikok, az eneszek, az eszerek és a Lengyel Szocialista Párt blokkja, és végül a szociáldemokrácia.

A proletariátus szempontjából mindennél fontosabb, hogy világosan lássuk a pártok osztálycsoportosulását, az pedig nyilvánvaló, hogy a pártonkívüli (vagy az eneszek

és az eszerek között ingadozó) trudovikok önálló befolyásolása előnyösebb, mint bármilyen kísérlet arra, hogy a párt megegyezésre lépjen a pártonkívüliekkel. A *pártokra* vonatkozó adatok akaratlanul is erre a következtetésre vezetnek rá bennünket: szó sem lehet semmiféle egyezményről a választások legalsó szakaszában, a tömegek között folytatott agitációban; a választások felső szakaszaiban pedig minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy a mandátumok elosztásánál csapást mérjünk a kadetokra a szociáldemokraták és a trudovikok részleges egyezménye segítségével, — csapást mérjünk az eneszekre a szociáldemokraták és az eszerek részleges egyezménye segítségével.

Felmerül esetleg egy ilyen ellenvetés: amíg ti, javíthatatlan utópista bolsevikok, arról álmodoztok, hogy csapást mértek a kadetokra, a feketeszázasok levernek benneteket, ahányan vagytok, mert *szétforgácsoljátok a szavazatokat!* A szociáldemokraták, a trudovikok és a kadetok együtt bizonyára teljes vereséget mérnének a feketeszázasokra, de azáltal, hogy külön-külön léptek fel, esetleg könnyű győzelemhez juttatjátok a közös ellenséget. Tegyük fel, hogy a feketék 26 szavazatot kapnak 100-ból, a trudovikok és a kadetok 25—25 szavazatot, a szociáldemokraták pedig 24-et. Máris a feketeszázas jut be, ha a szociáldemokraták, a trudovikok és a kadetok nem lépnek blokkra egymással.

Ezt az ellenvetést gyakran komolyan veszik, s ezért figyelmesen meg kell vizsgálnunk. De hogy megvizsgálhassuk, először szemügyre kell vennünk az *adott*, vagyis a mai oroszországi választási rendszert.

IV

Duma-választásaink nem közvetlenek, hanem többfokozatúak. Többfokozatú választásoknál csak a legalsó fokon veszélyes a szavazatok szétforgácsolása. Csak az ősválasztók szavazásakor nem tudjuk, hogyan oszlanak majd meg a szavazatok; csak a tömegek között folytatott agitációban dolgozunk „vaktában". A felsőbb szakaszok-

ban, amikor elektorok útján választunk, a fő ütközet már véget ért, már csak el kell osztani a mandátumokat a jelöltjeik és szavazataik pontos számát *ismerő* pártok részleges megegyezése alapján.

A választások legalsó fokán a városokban elektorokat, a falvakban tíz portánként megbízottakat, a munkáskúriában meghatalmazottakat választanak.

A városokban minden választóegységben (szavazókörzetben stb.) a választók nagy tömege előtt lépünk fel. Itt vitathatatlanul megvan az a veszély, hogy szétforgácsolódnak a szavazatok. Vitathatatlan, hogy a városokban helyenként a feketeszázas elektorok *kizárólag* azért juthatnak be, mert nincsen „baloldali blokk", mert példának okáért a szociáldemokraták elvonják a szavazatok egy részét a kadetoktól. Emlékszem, Moszkvában Gucskov körülbelül 900 szavazatot kapott, a kadetok pedig mintegy 1 400-at. A szociáldemokrata jelöltnek csak 501 szavazatot kellett volna elvonnia a kadetoktól, és Gucskov máris többséget kapott volna. S kétségtelen, hogy a városi kispolgárság gondol erre az egyszerű fortélyra, nem meri majd szétforgácsolni a szavazatokat, hanem inkább csak a legmérsékeltebb ellenzéki jelöltre hajlandó szavazni. Ebből adódik az, amit Angliában „háromszögű" választásnak neveznek, amikor ugyanis a városi kisember nem mer a szocialistára szavazni, nehogy elvonja a szavazatokat a liberálistól és ilymódon győzelemre juttassa a konzervatívot.

Milyen mód van e veszély elhárítására? Erre csak egy mód van: megegyezés a választások legalsó szakaszában, vagyis az elektorok *közös listája*, amelyen az egyes pártoknak annyi jelöltjük van, amennyiben a *harc előtt* szerződéssel megállapodtak. A szerződő pártok ez esetben felhívják választóik tömegét, hogy csak erre a közös listára szavazzanak.

Vizsgáljuk meg, milyen érvek szólnak e módszer mellett, és milyenek szólnak ellene.

E módszer mellett szólnak a következő érvek: az agitáció szigorú pártagitáció maradhat. Hadd bírálják a szociáldemokraták a tömegek között a kadetokat, amennyire kedvük tartja, csak tegyék hozzá, hogy a kadetok mégis

jobbak a feketeszázasoknál, s megegyeztünk velük egy közös listában.

E módszer ellen szólnak a következő érvek: a közös lista égbekiáltó ellentétben lesz majd a szociáldemokraták egész önálló osztálypolitikájával. Ha a tömegeknek közös kadet és szociáldemokrata listát javaslunk, ezzel elkerülhetetlenül a végtelenségig elhomályosítjuk az osztálymegoszlást, a politikai megoszlást. Aláássuk kampányunk elvi és általános forradalmi jelentőségét, hogy mandátumhoz juttassuk a dumában a liberálist! Az osztálypolitikát alárendeljük a parlamentarizmusnak, ahelyett, hogy a parlamentarizmust rendelnénk alá az osztálypolitikának. Megfosztjuk magunkat attól a lehetőségtől, hogy felmérjük *saját* erőinket. Elvesztjük azt, ami valamennyi választás tartós és szilárd eredménye lehet: nem fejlődik majd a szocialista proletariátus öntudata és egybeforrottsága. Kivívjuk azt, ami átmeneti, feltételes és bizonytalan eredmény: a kadetok fölénybe jutnak az októbristákkal szemben.

S miért veszélyeztetjük a szocialista nevelés céltudatos munkáját? Mert az a veszély fenyeget, hogy a feketeszázasok mandátumokhoz jutnak? De hiszen Oroszország valamennyi városának összesen 35 duma-mandátuma van 524-ből (Szentpétervárnak 6, Moszkvának 4, Varsónak és Taskentnek 2—2, a további 21 városnak pedig 1—1). A városok tehát egymaguk semmiképpen sem változtathatják meg akár csak valamennyire is lényegesen a duma összetételét. Különben is, nem szorítkozhatunk csupán arra, hogy formálisan vizsgálgassuk a szavazatok szétforgácsolódásának számtani lehetőségeit. Azt is meg kell fontolnunk, hogy politikailag mekkora a valószínűsége a szavazatok szétforgácsolódásának. S ha ezt megfontoljuk, kitűnik, hogy a feketeszázasoknak még az első duma választásain is elenyésző kisebbségük volt, hogy az olyan esetek, mint a fentemlített „Gucskov-féle eset", kivételek. A „Vesztnyik k.-d. partyiji"[83] (1906. IV. 19., 7. sz.) adatai szerint 20 városban, amelynek 28 duma-mandátuma volt, 1 761 elektorból 1 468 kadet volt, 32 haladópárti és 25 pártonkívüli. Az októbristáknak volt 128 elektoruk, a kereskedő- és iparospártnak 32 és a jobboldá-

liaknak 76, vagyis a jobboldali elektorok száma összesen 236-ra, tehát az elektoroknak kevesebb mint 15 százalékára rúgott. 10 városban nem választottak meg *egyetlenegy* jobboldali elektort sem, 3 városban volt egyenként legfeljebb 10 jobboldali elektor (80-ból). Észszerű-e, ha ilyen körülmények között lemondunk arról, hogy saját osztályjelöltjeinkért harcoljunk, s csak azért mondunk le erről a harcról, mert alaptalanul túlságosan félünk a feketeszázasoktól? Nem lesz-e ennek a politikának az elvi állhatatlanságtól eltekintve az a baja, hogy szűkkeblű gyakorlati szempontból is túlságosan rövidlátó?

Hát a trudovikokkal való blokk a kadetokkal szemben? — kérdik majd erre. Mi azonban már rámutattunk a trudovikok között uralkodó pártviszonyoknak azokra a sajátosságaira, amelyek miatt egy ilyen blokk nem kívánatos és *nem célszerű*. A városokban, amelyekben a munkáslakosság zöme összpontosul, sohasem szabad lemondanunk arról, hogy teljesen önállóan szociáldemokrata jelölteket állítsunk, *hacsak erre nincsen különösen nagy szükség*. S nincsen rá különösebben nagy szükség. Valamivel kevesebb vagy több kadet vagy trudovik (különösen enesz típusú trudovik!), — ennek nincsen komoly politikai jelentősége, mert maga a duma a legjobb esetben is csak alárendelt, másodrendű szerepet tölthet be. A dumaválasztások eredményének meghatározásában a parasztságnak, a kormányzósági elektorgyűléseknek van döntő politikai jelentőségük, nem pedig a városoknak*. A kor-

* Magától értetődik, hogy a kisvárosok is befolyásolják a kormányzósági választó-gyűlések összetételét a városi kongresszusok útján. A kadetoknak és a haladópártiaknak itt is biztos fölényük volt: például a városi kongresszusok 571 elektora közül 424 volt kadet és haladópárti, és 147 jobboldali („Vesztnyik k.-d. p." 1906. III. 28., 5. sz.). Az egyes városok között persze igen nagyok az eltérések. Ilyen körülmények között bizonyára igen sok esetben sikerülne önállóan levernünk a kadetokat, anélkül, hogy félnünk kellene a szavazatok esetleges szétforgácsolódásától, s anélkül, hogy függnünk kellene bármely nem-szociáldemokrata párttól. — Azt bizonyára egyetlen szociáldemokrata sem fogja komolyan állítani, hogy a választások legalsó szakaszában a munkáskúriában is blokkokat kell kötnünk. A munkástömegek között különösen nagy szükség van a szociáldemokraták teljes önállóságára.

mányzósági elektor-gyűléseken pedig szigorú elvhűségünk bárminemű megszegése nélkül sokkal jobban köthetjük meg politikai szövetségünket a trudovikokkal a kadetok ellen, mint falun a választások legalsó szakaszában. Most pedig térjünk át a falusi választásokra.

V

A nagyvárosokban a politikai pártok szervezettsége imitt-amott, mint tudjuk, kiiktatta a választások egyik fokát. A törvény kétfokozatú választásokat írt elő. A gyakorlatban viszont az volt a helyzet, hogy a választások olykor közvetlenek vagy csaknem közvetlenek voltak, mert a választók pontosan ismerték a választási harcban részt vevő pártok jellegét, sőt, egyes esetekben még azokat a *személyeket* is ismerték, akiket egy-egy párt be akart juttatni a dumába. Falun ellenben olyan sok foka van a választásoknak, a választók annyira szétszórtan élnek, a pártok nyílt fellépése olyan óriási akadályokba ütközik, hogy az első duma választásai teljes „homályban" zajlottak le, és a második duma választásai is így fognak lezajlani. Más szavakkal: falun a pártagitáció igen gyakran, sőt a legtöbb esetben általában a pártokról beszél majd, és *szántszándékkal*, a rendőrségtől félve, hallgatni fog a személyekről. A radikális és a forradalmi parasztok (de nem is csak a parasztok) szándékosan a pártonkívüliség leple mögé bújnak majd. A tíz portát képviselő megbízott megválasztásánál az számít, hogy ismerik a jelöltet, személy szerint megbíznak benne, együttéreznek az *ő* szociáldemokrata beszédeivel. A *helyi* pártszervezetekre támaszkodó szociáldemokraták száma itt elenyésző lesz. De azoknak a szociáldemokratáknak a száma, akik megnyerik a helyi falusi lakosság rokonszenvét, esetleg sokkal nagyobb lesz, mint a pártunk legkisebb sejtjeire vonatkozó adatokból gondolhatnánk.

A kispolgári romantikusok, olyanok, mint az eneszek, akik a mai rendszerben nyílt szocialista pártról álmodoznak, nem értik meg, hogyan fokozza a konspiratív párt iránti bizalmat és rokonszenvet e párt következetessége, kompromisszumot nem ismerő, harcos szelleme és egy-

szersmind megfoghatatlan szervezete, amely korántsem csupán párttagok útján hat a tömegekre. A harc tüzében megedződött, valóban forradalmi illegális párt, amely hozzászokott Plehwe úrékhoz és nem retten meg Sztolipin úrék semmiféle szigorától, polgárháború idején esetleg sokkal nagyobb hatással lehet a tömegekre, mint egyikmásik legális párt, amely nem tud egyebet, mint „zöldfülű naivitással" „szigorúan alkotmányos útra" lépni.

A párttag szociáldemokratáknak és a nem párttag szociáldemokratáknak nagy esélyeik lesznek a tíz portát képviselő megbízottak és a meghatalmazottak megválasztásakor. Hogy falun a választásoknak ezekben a szakaszaiban sikert érjünk el, ahhoz egyáltalán nem fontos, hogy blokkot kössünk a trudovikokkal vagy közös listával induljunk. Egyrészt, a választó egységek itt túlságosan kicsinyek. Másrészt, igen kevés lesz az olyan trudovik, aki ténylegesen párttag, vagy a párt szervezetéhez akár csak valamelyest is közel áll. A szociáldemokraták szigorú pártszelleme, az a körülmény, hogy feltétlenül alávetik magukat pártjuknak, amely hosszú éveken át illegálisan fenn tudott maradni, noha mintegy 100—150 ezer tagja van Oroszország különböző népeiből, s a szélső baloldaliak közül egyedül alakított pártfrakciót az első dumában, ez a pártszellem komoly ajánlás és óriási biztosíték lesz mindazok szemében, akik nem félnek a komoly harctól, hanem szívvel-lélekkel vágynak rá, bár nem bíznak még egészen saját erejükben, nem merik magukhoz ragadni a kezdeményezést, félnek nyíltan fellépni. A szigorú, „illegális" pártszellemnek ezt az előnyös oldalát, amennyire csak lehet, ki kell használnunk, s egyáltalán nem érdekünk, hogy ezt akár a legcsekélyebb mértékben is gyengítsük holmi állandó blokkokkal. Az egyetlen ugyancsak pártjellegű és szintén határozott, kíméletlenül forradalmi vetélytársunk itt csak az eszerek lehetnek. De az eszerekkel való blokk a falusi választások *első* szakaszában az igazi pártszellem elvei alapján csak kivételképpen volna lehetséges: gondoljunk csak arra, hogy a falusi választások konkrétan, ténylegesen milyen körülmények között zajlanak le, s máris meggyőződünk er-

ről*. Amennyiben a pártonkívüli forradalmár parasztok úgy fognak dolgozni, hogy szántszándékkal nem kötik le magukat egyetlenegy párt mellett sem, annyiban nekünk előnyösebb, ha minden tekintetben az általunk kívánt értelemben a szigorú pártszellem irányában hatunk rájuk. A szövetség, az agitáció pártonkívülisége nem feszélyezheti a pártba szervezett szociáldemokratát, mert a forradalmár parasztok sohasem fogják a szövetségből kizárni, a szociáldemokrata viszont az egyesítő kongresszusnak a parasztmozgalom támogatásáról szóló külön határozata alapján részt vehet a pártonkívüli forradalmi szövetségben. Tehát, bár fenntartjuk pártszellemünket és következetesen megőrizzük, kihasználva óriási erkölcsi és politikai előnyeit, egyszersmind megvan a lehetőségünk arra, hogy teljesen alkalmazkodjunk a pártonkívüli forradalmi paraszti környezetben, a pártonkívüli forradalmi egyesületekben, körökben, gyűléseken végzett munkához, a pártonkívüli forradalmi kapcsolatokra támaszkodó munkához stb. Ahelyett, hogy szigorú pártszellemünket korlátozó és szűkítő blokkot kötnénk az eszerekkel, akik szervezetükkel a forradalmi parasztság egészen kis részét ölelik fel, még szélesebb körben és még szabadabban kihasználjuk pártunk állásait is, a pártonkívüli „trudovik" környezetben végzett munka minden előnyét is.

Ebből az a következtetés adódik, hogy falun a választási kampány alsóbb szakaszaiban, vagyis a tíz portát képviselő megbízottak és a meghatalmazottak megválasztásakor (olykor bizonyára a meghatalmazottak megválasztása lesz majd gyakorlatilag a választások *első* szakasza), nincsen szükségünk *semmiféle* választási egyezményekre. Határozott politikai álláspontot elfoglaló emberek, akik alkalmasak arra, hogy a tíz portát képviselő megbízott vagy a meghatalmazott tisztjére jelöljék őket, olyan kis százalékban vannak, hogy azoknak a szociáldemokratáknak, akik megnyerték a parasztok bizalmát és megbecsü-

* Hiszen természetesen nem véletlen, hogy az első dumában az eszerek egyáltalán nem tudtak mint párt fellépni, — sokkal inkább nem tudtak, mint nem akartak. Az eszerek a dumában is, ugyanúgy, mint az egyetemeken, előnyösebbnek tartották, ha a *pártonkívüli* trudovikok mögé bújnak vagy blokkra lépnek velük.

lését (márpedig enélkül elképzelhetetlen bármiféle komoly jelölés), minden esélyük megvan arra, hogy csaknem *kivétel nélkül* megválasszák őket tízportás megbízottaknak vagy meghatalmazottaknak anélkül, hogy bármilyen egyezményt kötnének más pártokkal.

A meghatalmazottak gyűlésein pedig már meglesz a lehetőségünk arra, hogy az egész választást eldöntő első választási küzdelmek pontos eredményeire támaszkodjunk. Itt lehetségesek és szükségesek... nem a blokkok, persze nem a szoros, az állandó egyezmények, hanem a mandátumok elosztását szolgáló részleges egyezmények. Itt, és még inkább a duma-képviselőket választó elektorgyűléseken, a trudovikokkal együtt le kell vernünk a kadetokat, az eszerekkel együtt le kell vernünk az eneszeket stb.

VI

Ha tehát megvizsgáljuk az érvényben levő választási rendszert, azt látjuk, hogy a városokban a választások alsóbb szakaszaiban a blokkok különösképpen nem kívánatosak, és nem is szükségesek. Falun a választások alsóbb szakaszaiban (vagyis a tíz portát képviselő megbízottak és a meghatalmazottak megválasztásakor) a blokkok nem kívánatosak, és teljesen feleslegesek. Döntő politikai jelentőségük van a kerületi meghatalmazott-gyűléseknek és a kormányzósági elektor-gyűléseknek. Ezeken, vagyis a választások felsőbb szakaszaiban, szükségesek a részleges egyezmények, és lehetségesek is anélkül, hogy lemondanánk pártos jellegünkről, ami nem kívánatos; lehetségesek a részleges egyezmények, mert a tömegek között vívott harc véget ért, mert ehhez már nincsen szükség arra, hogy a nép között bármilyen mértékben közvetlenül vagy közvetve védelmezzük (vagy akár csak megengedhetőnek nyilvánítsuk ezt) a pártonkívüliséget, mert ez már a legkisebb mértékben sem jár azzal a veszéllyel, hogy elhomályosítjuk a proletariátus szigorúan osztályjellegű, önálló politikáját*.

* Érdekes, hogy a nemzetközi szociáldemokrácia gyakorlatában is vannak példák arra, hogy megkülönböztették a választások alsóbb és felsőbb szakaszaiban kötött megegyezéseket. Francia-

Vizsgáljuk most meg először formális, mondhatni számtani szemszögből, miféle egyezmények lesznek ezek a választások felsőbb szakaszaiban kötött részleges egyezmények.

Vegyük a hozzávetőleges százalékarányokat, vagyis nézzük meg, hány elektor (és meghatalmazott; ezek a további fejtegetésben mindig beleértendők) jut egy-egy pártra száz elektorból. Az elektorok gyűlésén egy-egy elektornak 100 szavazatból legalább 51-et kell kapnia, hogy győzzön. A szociáldemokrata elektorok taktikájában az általános szabály tehát a következő: igyekeznünk kell a magunk oldalára vonni a szociáldemokráciához a legközelebb álló vagy a támogatásra legérdemesebb polgári-demokrata elektorok közül annyit, hogy velük együtt legyőzzük a többieket, és ilymódon bejuttassuk részben a szociáldemokrata elektorokat, részben pedig a polgári-demokrata elektorok közül a *legjobbakat**.

Megmagyarázzuk ezt a szabályt néhány egyszerű példával. Tegyük fel, 100 elektorból 49 feketeszázas, 40 kadet, 11 szociáldemokrata. A szociáldemokratáknak és a kadetoknak részleges egyezményt kell kötniök, hogy teljes egészében bejuttassák a duma-képviselők közös listáját, persze olymódon, hogy az elektorok száma szerint arányosan elosztják a duma-mandátumokat (vagyis az

országban a szenátor-választások kétfokozatúak: a választók megyei elektorokat választanak, ezek pedig megválasztják a szenátorokat. A francia forradalmi szociáldemokraták, a guesde-isták, a választások alsó szakaszában sohasem engedtek meg semmiféle egyezményt, semmiféle közös listát, de megengedték a részleges egyezményeket a választások felső szakaszában, vagyis a mandátumok elosztását célzó egyezményeket a megyei elektor-gyűléseken. Az opportunisták, a jaurèsisták, a választások alsó szakaszában is kötöttek egyezményeket.

* Az egyszerűség kedvéért feltételezzük, hogy az elektorok tisztán pártok szerint és kizárólag pártok szerint oszlanak meg. A gyakorlatban persze akad majd sok pártonkívüli elektor. A szociáldemokrata elektorok feladata ez esetben az, hogy igyekezzenek minél jobban tisztázni valamennyi elektor, és különösen a polgári-demokrata elektorok politikai állásfoglalását, és szervezzenek meg egy „baloldali többséget" a szociáldemokrata jelöltekből és a szociáldemokrácia szempontjából legkívánatosabb polgári jelöltekből. Azokról a főbb ismérvekről, amelyek alapján megkülönböztethetjük a párttendenciákat, alább fogunk beszélni.

adott példában a kormányzóság duma-mandátumainak ötöd részét, mondjuk tízből kettőt, a szociáldemokraták, négyötöd részét, tízből nyolcat, a kadetok kapnának). Ha az elektorok közül 49 kadet, 40 trudovik és 11 szociáldemokrata, igyekeznünk kell egyezményt kötni a trudovikokkal, hogy leverjük a kadetokat, és megszerezzük magunknak a mandátumok egyötöd részét, a trudovikoknak pedig a mandátumok négyötöd részét. Ebben az esetben kitűnő lehetőség kínálkozna arra, hogy megállapítsuk, mennyire következetes és mennyire határozott a trudovikok demokratizmusa: vajjon hajlandók-e teljesen elfordulni a kadetoktól, és a munkáspárt elektoraival együtt leverni őket, vagy pedig igyekeznek majd „megmenteni" egyik-másik kadetot, sőt esetleg nem a szociáldemokratákkal, hanem a kadetokkal blokkra lépni. Itt aztán a tettek alapján bebizonyíthatjuk és megmutathatjuk az egész népnek, mennyire húz egyik-másik kispolgár a monarchista burzsoáziához vagy a forradalmi proletariátushoz, s ezt meg is kell tennünk.

Az utóbbi példában a trudovikoknak jólfelfogott érdekük, hogy a szociáldemokratákkal kössenek blokkot, nem pedig a kadetokkal, mert ez esetben a mandátumok $^4/_5$ részét, ellenkező esetben pedig csupán a mandátumok $^4/_9$ részét kapják. Ezért még érdekesebb volna az ellenkező eset: ha az elektorok közül 11 volna kadet, 40 trudovik és 49 szociáldemokrata. Ez esetben a trudovikoknak jólfelfogott érdekük volna, hogy a kadetokkal lépjenek blokkra: akkor „mi", vélekedhetnének, több duma-mandátumot kapnánk. A demokratizmus és a ténylegesen dolgozó tömegek érdekei iránti elvhűség viszont feltétlenül megkövetelné, hogy a szociáldemokratákkal lépjenek blokkra, ha ezért fel is kell áldozniok néhány duma-mandátumot. A proletariátus képviselőinek figyelmesen tanulmányozniok kell minden ilyen és ehhez hasonló esetet, s meg kell magyarázniok az elektoroknak és az egész népnek (a nagyközönség előtt nyilvánosságra kell hozni a meghatalmazottak és az elektorok gyűlésein kötött egyezmények eredményeit) ennek a választási számtannak az *elvi* értelmét.

Továbbá, utolsó példánkban van egy olyan eset, amikor a szociáldemokratákat jólfelfogott érdekeik is, elvi

megfontolásaik is arra késztetik, hogy megosszák a trudovikokat. Ha a trudovikok között van, teszem, két teljesen pártszerű eszer, minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy magunkhoz csatoljuk őket, és 51 szavazattal leverjük valamennyi kadetot és valamennyi többi, *kevésbbé forradalmi* trudovikot. Ha a trudovikok közül 2 eszer és 38 enesz, lehetőségünk nyílik arra, hogy megállapítsuk, mennyire hívek az eszerek a demokratizmus érdekeihez és a dolgozó tömegek érdekeihez: álljatok a köztársaságpárti demokraták mellé, mondanánk, szemben az eneszekkel, akik megengedhetőnek tartják a monarchiát, — álljatok a földesúri földek elkobzása mellé, szemben az eneszekkel, akik megengedhetőnek tartják a megváltást, — álljatok az egész nép felfegyverzésének hívei mellé, szemben az eneszekkel, akik megengedhetőnek tartják az állandó hadsereget. S meglátnánk, kiket tartanak többre az eszerek: a szociál-kadetokat* vagy a szociáldemokratákat.

Ilymódon eljutottunk ennek a választási számtannak elvi és politikai oldalához és jelentőségéhez. Kötelességünk ezzel kapcsolatban az, hogy a mandátumhajhászással szembeállítsuk a szocialista proletariátus álláspontjának és polgári-demokratikus forradalmunk teljes győzelme érdekeinek töretlenül állhatatos és következetes védelmét. Szociáldemokrata meghatalmazottainknak és elektorainknak semmiképpen és semilyen ürüggyel sem szabad elhallgatniok *szocialista* céljainkat, szigorú osztályálláspontunkat, amelyet mint *proletár* párt elfoglalunk. De nem elegendő, ha állandóan csak azért hajtogatjuk az „osztály" szót, hogy ezzel bebizonyítsuk, mi a szerepe a proletariátusnak mint a *mai* forradalom élcsapatának. Nem elegendő, ha a proletariátus vezetőszerepének bebizonyítása érdekében csupán kifejtjük szocialista tanításunkat és a marxizmus általános elméletét. Ehhez az is szükséges, hogy a *mai* forradalom égető kérdéseinek vizsgálatakor a *gyakorlatban*

---

* Így nevezte az eneszeket a „Szoznatyelnaja Rosszija"[84]. De ha már itt tartunk: ennek a kiadványnak első és második füzetén igen sokat mulattunk. Csernov, Vagyimov és más urak *nagyszerűen* megcáfolják Pesehonovot is, Tag—int is. Különösen jól cáfolják meg Tag—int a kapitalizmuson át a szocializmus irányában fejlődő árutermelés elmélete szempontjából.

megmutassuk, hogy a munkáspárt tagjai mindenkinél következetesebben, mindenkinél helyesebben, mindenkinél határozottabban, mindenkinél ügyesebben védik *ennek* a forradalomnak az érdekeit, e forradalom *teljes* győzelmének érdekeit. Ez nem könnyű feladat, — s minden szociáldemokratának, aki bekapcsolódik a választási kampányba, alapvető és legfontosabb kötelessége, hogy erre a feladatra felkészüljön.

A pártok és a pártárnyalatok megkülönböztetése a meghatalmazottak és az elektorok gyűlésein (s ugyanúgy az egész választási kampányban, ez magától értetődik) kicsiny, de nem haszontalan gyakorlati lépés lesz. Ezzel különben az élet eldönt majd sok vitás kérdést, amely a szociáldemokrata munkáspártot izgatja. A szociáldemokrata munkáspárt jobbszárnya, a „Nase Gyelo" szélsőséges opportunistáitól a „Szocial-Demokrat" mérsékelt opportunistáiig, minden úton-módon igyekszik elmosni és eltorzítani a trudovikok és a kadetok közötti különbséget, s nyilván nem veszi észre azt az új, igen fontos jelenséget sem, hogy a trudovikok eneszekre, eszerekre és vagy emezekhez, vagy amazokhoz húzó elemekre oszlanak. Persze, már az első dumának és a duma szétkergetésének a története is olyan bizonyító adatokat szolgáltatott, amelyek feltétlenül szükségessé teszik, hogy megkülönböztessük a kadetokat és a trudovikokat, s amelyek megmutatják, hogy az utóbbiak sokkal következetesebb és határozottabb demokraták. A második duma előtt lezajló választási kampánynak még szemléltetőbben, még pontosabban, még teljesebben, még nagyobb méretekben kell ezt megmutatnia és bebizonyítania. A választási kampány *maga tanítja majd meg* a szociáldemokratákat arra — ahogy ezt példákon igyekeztünk bebizonyítani —, hogy helyesen *különböztessék meg* az egyes polgári-demokrata pártokat, és ténylegesen megcáfolja vagy, helyesebben mondva, elveti azt a mélységesen hibás véleményt, amely szerint a kadetok általában egész polgári demokráciánk fő képviselői, vagy akár csak komoly képviselői is.

Meg kell még jegyeznünk, hogy a szociáldemokratáknak általában az egész választási kampányban, és akkor, amikor a választás felsőbb szakaszaiban választási egyez-

ményeket kötnek, egyszerűen és világosan, közérthető nyelven kell beszélniök, és a leghatározottabban félre kell dobniok a tudós terminusok, az idegen szavak, a bemagolt, kész, de a tömegek számára még érthetetlen, a tömegek előtt ismeretlen jelszavakat, meghatározásokat, következtetéseket. Értenünk kell ahhoz, hogyan lehet szólamok nélkül, nagy szavak nélkül, tényekkel és számadatokkal a kézben *megmagyarázni* a szocializmus kérdéseit és a mai orosz forradalom kérdéseit.

Itt önmagától felvetődik ennek a forradalomnak két alapvető kérdése: a szabadság kérdése és a földkérdés. Ezekre az alapvető és az egész népet izgató kérdésekre kell tisztán szocialista propagandánkat összpontosítanunk: meg kell magyaráznunk, mi a különbség az önálló kisgazda álláspontja és a proletariátus álláspontja között, a nép körében befolyásért harcoló pártok között. A feketeszázasok, az októbristákat is beleértve, a szabadság ellen vannak, s ellenzik azt, hogy a földet átadják a népnek. Az a szándékuk, hogy *erőszakkal*, megvesztegetéssel, csalással *véget vessenek* a forradalomnak. A liberális monarchista burzsoázia, a kadetok pártja, *szintén* igyekszik *véget vetni* a forradalomnak, mégpedig egy csomó engedmény útján. *Nem akarja* a népnek odaadni sem a teljes szabadságot, sem az egész földet. Szeretné *fenntartani* a földesúri földbirtokot megváltással és azáltal, hogy helyi földbizottságokat szervez, de nem általános, közvetlen, egyenlő és titkos választás útján. A trudovikok — vagyis a kispolgárság, különösen a falusi — az egész földre és teljes szabadságra törekszenek, de ebben a törekvésükben nem állhatatosak, nem tudatosak, nem magabiztosak, hanem ingadoznak: egyrészt beleesnek a szociálkadetok (eneszek) opportunizmusába, akik igazolni próbálják a liberális burzsoázia hegemóniáját a parasztság felett, akik ezt a hegemóniát elméletté emelik, másrészt meg abban az utópikus álomban ringatják magukat, hogy az árutermelés alatt lehetséges a kiegyenlítődés. A szociáldemokráciának következetesen síkra kell szállnia a proletariátus álláspontjáért, és meg kell tisztítania a parasztság *forradalmi* öntudatát az enesz opportunizmustól és attól az utópizmustól, amely háttérbe szorítja a *mai* forradalom csakugyan égető felada-

tait. A munkásosztály, s ugyanúgy az egész nép, csak a forradalom *teljes* győzelme esetén tud *ténylegesen*, gyorsan, merészen, szabadon és széles körben *hozzáfogni* az egész civilizált emberiség fő feladatának megoldásához: ahhoz, hogy a munkát kiszabadítsa a tőke igájából.

A harc *eszközeinek* kérdésével is figyelmesen foglalkozunk majd a választási kampányban és akkor, amikor a pártok részleges egyezményeket kötnek egymással. Meg fogjuk magyarázni, mi az alkotmányozó gyűlés, és miért félnek tőle a kadetok. Megkérdezzük majd a liberális burzsoáktól, a kadetoktól, milyen rendszabályok mellett szállnak majd síkra, és milyen rendszabályokat igyekszenek majd *önállóan foganatosítani*, hogy a népképviselőkkel ne bánhasson senki úgy, ahogy az első duma képviselőivel „bántak". Nem felejtjük el a kadetoknak és a nép minél nagyobb tömegének meg fogjuk magyarázni a tavaly október—*decemberi* harci formákkal szemben elfoglalt aljas, áruló álláspontjukat. Megkérdezzük majd minden jelölttől, hajlandó-e egész duma-tevékenységét *alárendelni* a *dumán kívül* folyó harc érdekeinek, a földért és a szabadságért küzdő nagyarányú népi mozgalom érdekeinek. Fel kell használnunk a választási kampányt a *forradalom szervezésére*, vagyis a proletariátusnak és a polgári demokrácia *igazán* forradalmi elemeinek szervezésére.

Ezzel a *pozitív* tartalommal kell lehetőleg megtölteni az egész választási kampányt, és erre kell gondolnunk különösen akkor, amikor a többi pártokkal részleges egyezményeket kötünk.

VII

Foglaljuk össze az elmondottakat.

A szociáldemokrácia egész választási taktikájának kiindulópontja legyen a forradalmi proletariátus osztálypártjának teljes önállósága.

Ettől az általános tételtől csak égető szükség esetén és pontosan korlátozó feltételekkel lehet eltérni.

Az oroszországi választási rendszer és a lakosság zömében, a parasztságban kialakult politikai csoportosulások sajátosságai folytán a választások legalsó szakaszaiban,

vagyis a nagyvárosokban az elektorok választásain, falun pedig a tíz portát képviselő megbízottak és a meghatalmazottak választásain erre nincsen égető szükség. A nagyvárosokban nincs szükség erre, hiszen a választások itt *egyáltalán* nem a duma-képviselők száma miatt fontosak, hanem azért, mert a szociáldemokraták itt a lakosság legszélesebb, legjobban összpontosított, helyzetüket tekintve „leginkább szociáldemokrata" rétegei előtt lépnek fel.

Falun a tömegek politikai fejletlensége, politikai szervezetlensége, szétszórtsága, a gyér település és a választások külső feltételei folytán különösen kifejlődnek a pártonkívüli (és pártonkívüli forradalmi) szervezetek, egyesületek, körök, gyűlések, nézetek, törekvések. Ilyen körülmények között a blokkok a választások legalsó szakaszaiban teljesen feleslegesek. Itt sokkal helyesebb és célszerűbb, ha a szociáldemokraták szigorúan mint párt lépnek fel.

A proletariátus és a forradalmi parasztság szövetségének szükségességét hangoztató általános tétel alapján tehát csak részleges megegyezések (olyan megegyezések, mint a trudovikokkal való megegyezés a kadetok ellen) szükségesek a választások felsőbb szakaszaiban, vagyis a meghatalmazottak és az elektorok gyűlésein. A trudovikok soraiban végbement politikai megoszlások sajátosságai is a kérdésnek ilyen megoldása mellett szólnak.

Mindezekben a részleges egyezményekben a szociáldemokratáknak szigorúan meg kell különböztetniök a polgári-demokratikus pártokat és a polgári-demokratikus pártokban tapasztalható árnyalatokat aszerint, hogy demokratizmusuk mennyire következetes és határozott.

A választási kampány és a részleges megegyezések ideológiai és politikai tartalma az lesz, hogy megmagyarázzuk a szocializmus tanítását és a szociáldemokrácia önálló jelszavait a mai forradalomban, hogy megmagyarázzuk a szociáldemokrácia feladatait és e feladatok megvalósításának útjait és módjait.

Ez a brosúra a „Szocial-Demokrat" ötödik számának megjelenése előtt íródott. E szám megjelenéséig pártunknak minden reménye megvolt arra, hogy pártunk Központi

Bizottsága mindenképpen elveti majd a választások első szakaszában a polgári pártokkal való egyezményeket, amelyek a szocialisták számára megengedhetetlenek. Kénytelenek voltunk ezt gondolni, minthogy egy olyan befolyásos mensevik, mint L. Martov, *határozottan* szembeszállt azzal, hogy a választások első szakaszában *bármiféle* egyezményeket kössünk, s nemcsak a „Tovariscs"-ban szállt szembe ezzel, hanem a Központi Bizottság által a pártszervezeteknek megküldött levélben (Martov levele) is, amely a választási kampány előkészítésének kérdésével foglalkozik.

Most kitűnt, hogy Központi Bizottságunk Cserevanyin felé fordult, vagy legalább is megingott. A „Szocial-Demokrat" 5. számának vezércikke *megengedhetőknek* tartja a blokkokat *a választások első szakaszában*, s még azt sem szögezi le pontosan, hogy nevezetesen mely polgári pártokkal! Plehanov, aki a kadetokkal való blokk védelme végett átköltözött a „Tovariscs" c. kadet lapba, ma (október 31-én) levelet tett közzé, s ez a levél megmutatja mindenkinek, kinek a hatására ingott meg a Központi Bizottság. Plehanov, szokása szerint, orákulumszerű jóslatokba bocsátkozik; lapos közhelyeket hangoztat; teljesen megkerüli a szocialista proletariátus osztályfeladatait (nyilván szívélyességből a polgári lap iránt, amely menedéket adott neki), és még csak nem is próbálja érinteni a konkrét adatokat és érveket.

Csak nem készteti ez a genfi „rendreutasítás" a Központi Bizottságot arra, hogy Martovtól lecsússzon... Cserevanyinig?

Csak nem fogja az egyesítő kongresszuson választott Központi Bizottság felrúgni a kongresszus határozatát, amely megtilt mindenféle egyezményt a polgári pártokkal?

A szociáldemokrácia egyöntetű választási kampányát komoly veszély fenyegeti.

A szocialista munkáspártot az a veszély fenyegeti, hogy a választások első szakaszában a polgári pártokkal egyezmények jönnek majd létre, amelyek megbontják sorait és megfosztják a proletariátust osztályönállóságától.

Egyesüljenek a forradalmi szociáldemokraták, és indítsanak kíméletlen harcot az opportunista zűrzavar és az ingadozások ellen!

KÜLÖNVÉLEMÉNY, AMELYET LENGYELORSZÁG, A LETT HATÁRVIDÉK, SZENTPÉTERVÁR, MOSZKVA, A KÖZPONTI IPARVIDÉK ÉS A VOLGAVIDÉK SZOCIÁLDEMOKRÁCIÁJÁNAK KÜLDÖTTEI AZ OSzDMP ORSZÁGOS KONFERENCIÁJA ELÉ TERJESZTETTEK[85]

Az Állami Duma törvényhozó tevékenységének komédiája és a duma szétkergetése teljes mértékben igazolta az Állami Duma bojkottálásának taktikáját, amely elősegítette azt, hogy a néptömegek helyes képet kapjanak arról, mennyire nincsen semmi hatalma és nincsen önálló szerepe ennek az intézménynek.

A burzsoázia ellenforradalmi magatartása és az oroszországi liberalizmus egyezkedési taktikája azonban megakadályozta a bojkott közvetlen sikerét, és arra késztette a proletariátust, hogy a duma-kampány talaján is felvegye a harcot a földesúri és burzsoá ellenforradalommal.

Ezt a harcot a szociáldemokráciának a dumán kívül és magában a dumában is folytatnia kell azért, hogy a proletariátus osztályöntudatát fejlessze, hogy továbbra is leleplezze az egész nép előtt az alkotmány-illúziókat és továbbfejlessze a forradalmat.

Erre való tekintettel és az említett célból az OSzDMP-nek a legerélyesebben részt kell vennie a jelenlegi duma-kampányban.

A szociáldemokrata választási és duma-kampány legfontosabb feladatai a következők: először, meg kell magyarázni a népnek, hogy a duma teljesen alkalmatlan eszköz a proletariátus és a forradalmi kispolgárság, különösen pedig a parasztság követeléseinek megvalósítására. Másodszor, meg kell magyarázni a népnek, hogy amíg a tényleges hatalom a cári kormányzat kezében van, a politikai szabadságot nem érhetjük el parlamenti úton; meg kell

magyarázni a fegyveres felkelés, az ideiglenes forradalmi kormány és az általános, közvetlen, egyenlő és titkos szavazással választott alkotmányozó gyűlés szükségességét. Harmadszor, bírálni kell az első dumát, és meg kell magyarázni az oroszországi liberalizmus csődjét, főleg pedig azt, hogy mennyire veszélyes és végzetes lenne a forradalom ügyére nézve, ha a kadetok liberális-monarchista pártja vezető és irányító szerepet töltene be a szabadságért küzdő mozgalomban.

A szociáldemokráciának mint a proletariátus osztálypártjának az egész választási és duma-kampány idején feltétlenül meg kell őriznie önállóságát, s a kampány során sem szabad semmi körülmények között sem jelszavait, sem taktikáját összeolvasztania egyetlen más ellenzéki vagy forradalmi párt jelszavaival vagy taktikájával sem.

Ezért általános szabályként leszögezzük, hogy a szociáldemokráciának a választási kampány első fokán, vagyis a tömegek előtt feltétlenül önállóan kell fellépnie, és csakis pártjelölteket szabad a választásokon felléptetnie.

E szabály alól kivételt csak a legszükségesebb esetekben és csakis olyan pártokkal kapcsolatban lehet tenni, amelyek teljes mértékben csatlakoznak közvetlen politikai harcunk fő jelszavaihoz, vagyis elismerik a fegyveres felkelés szükségességét és harcolnak a demokratikus köztársaságért. Az ilyen egyezmények azonban csakis közös jelöltlista felállítására terjedhetnek ki, és semmiben sem korlátozhatják a szociáldemokrácia politikai agitációjának önállóságát.

A munkáskúriában a szociáldemokrata párt feltétlenül önállóan lép fel, semmiféle más párttal sem köthet megegyezést.

A választások felsőbb fokain — vagyis az elektorok gyűlésein a városokban, a meghatalmazottak és az elektorok gyűlésein vidéken — megengedhetők részleges egyezmények, de kizárólag abból a célból, hogy az egyezményre lépő pártok szavazatainak száma arányában elosszák a mandátumokat. Eközben a szociáldemokrácia a polgári pártokat — demokratikus következetességük és határozottságuk szempontjából — a következő főbb típusok

szerint különbözteti meg: a) az eszerek, a Lengyel Szocialista Párt és a hozzájuk hasonló köztársasági pártok*; b) az eneszek és a hozzájuk hasonló trudovikok**; c) kadetok.

A megírás ideje: 1906 november 4 (17).
Megjelent: „Proletarij" 8. sz.
1906 november 23.

---

* Ide sorolhatók esetleg a szocialista cionisták is[86].

** Ide sorolható esetleg néhány zsidó demokrata. E kérdések eldöntésére a zsidó szociáldemokraták nélkül nem vagyunk illetékesek.

FELHÍVÁS A VÁLASZTÓKHOZ

TERVEZET

Munkástestvérek, Oroszország polgárai! Közelednek a duma-választások! A munkásosztály pártja, a szociáldemokrácia, felhívja mindnyájatokat, vegyetek részt a választásokon, hogy elősegítsétek a szabadságért ténylegesen harcolni képes erők tömörülését.

A néptömegek a mi forradalmunkban harcolnak a hivatalnokok és a rendőrség, a földbirtokosok és a tőkések uralma ellen, s elsősorban az önkényuralmi cári kormányzat ellen. A tömegek harcolnak a földért és a szabadságért, azért, hogy megdöntsék a pogromlovagok és hóhérok bandáját, amely megvesztegetéssel, csalással, vadállati erőszakkal, börtönnel és statáriális bíróságokkal válaszol a milliók és tízmilliók követeléseire.

Az 1905 októberi sztrájkkal egész Oroszország munkásai erőszakkal kikényszerítették a cártól azt az ígéretet, hogy biztosítja a szabadságot, és törvényhozói jogokkal ruházza fel a dumát. A cári kormány megszegte ezeket az ígéreteket. A választási törvény a földbirtokosok és a tőkések javára megnyirbálta a parasztok és a munkások jogait. Magának a dumának a jogait szinte a semmire korlátozták. De még nem is ez a lényeg. A lényeg az, hogy a szabadságjogok és egyéb jogok csak papíron maradtak, mert a tényleges hatalom, a tényleges erő továbbra is osztatlanul a cári kormány kezében volt. Semmiféle duma nem adhat és nem ad a népnek földet és szabadságot, míg a tényleges hatalom a pogromlovagoknak és a szabadság hóhérainak a kezében lesz.

Ezért bojkottálták a dumát a forradalmi munkások, s velük együtt a többi népréteg öntudatos szabadság-

harcosainak többsége. A duma bojkottja kísérlet volt arra, hogy kiragadjuk a pogromlovagok kezéből a népképviselők összehívását. A duma bojkottálásával figyelmeztettük a népet arra, hogy ne higgyen a papírrongyoknak, ezzel felhívtuk arra, hogy harcoljon a tényleges hatalomért. A bojkott nem sikerült, mert a liberális burzsoázia elárulta a szabadság ügyét. A „nép"-szabadság pártja, a kadet párt, a liberális földbirtokosoknak és a „felvilágosult" polgári fecsegőknek ez a pártja, elfordult a proletariátus hősies harcától, esztelenségnek kiáltotta ki a parasztságnak és a hadsereg legjobbjainak a felkelését, és részt vett a pogromlovagok által rendezett választásokon. A kadet burzsoázia árulása miatt az egész népnek egy időre számolnia kell azokkal a törvényekkel és választásokkal, amelyeket a pogromlovagok rendeztek, amelyeket a pogromlovagok meghamisítottak, amelyekkel a pogromlovagok gúnyt űznek a népből.

S ha most részt veszünk a választásokon, felnyithatjuk és fel kell nyitnunk a nép szemét, hadd lássa, mennyire szükséges, hogy harcoljunk a hatalomért, hadd lássa, milyen hiábavaló a kadet alkotmányosdi játék. Oroszország polgárai! Gondolkozzatok az első duma tanulságain!

Azokat, akik harcoltak a szabadságért és azért, hogy a parasztok megkapják a földet, leverték, száműzték, börtönbe vetették. A dumában a kadetok voltak többségben. Ezek a liberális burzsoák féltek a harctól, féltek a néptől, beszédekre és feliratokra szorítkoztak, türelemre intettek, a pogromlovagok kormányával való kiegyezésre, lepaktálásra törekedtek. S a cár, amikor látta, hogy nem harcosokkal, hanem hajbókoló burzsoákkal áll szemben, elkergette őket kellemetlen beszédeik miatt.

Munkások, parasztok, dolgozók! Ne feledjétek ezt a komoly leckét! Emlékezzetek arra, hogy 1905 őszén, amikor a forradalmi munkások álltak a harcoló nép élén, amikor a munkások sztrájkjához, a munkások felkeléséhez csatlakoztak a parasztok és az öntudatos katonák felkelései, a kormány engedményeket tett. 1906 tavaszán és nyarán ellenben, amikor a liberális-monarchista burzsoázia, a kadetok pártja, a nép hatalma és a pogromlovagok

hatalma között ingadozók pártja állt a nép élére, engedmények helyett rúgást kaptak a duma-képviselők a dumát szétkergető rendőröktől.

A duma szétkergetése mindenkinek megmutatja, milyen hiábavalók és meddők a kadet feliratok, milyen nagy szükség van a proletárharc nyújtotta támogatásra. A munkásosztály az októberi sztrájkkal kivívta azt, hogy ígéretet tettek a szabadságra. Most erőt gyűjt, hogy a nép általános felkelésével ténylegesen kivívja az ellenségtől a szabadságot, megdöntse a cári kormányt, kikiáltsa a köztársaságot, bevezesse kivétel nélkül valamennyi állami hatóság választhatóságát, és egy ideiglenes forradalmi kormány útján általános, közvetlen, egyenlő és titkos választással össznépi alkotmányozó gyűlést hívjon egybe.

A szabadságért harcoló munkásosztály arra törekszik, hogy ez a szabadság necsak a gazdagokat és a nemeseket, hanem az egész népet szolgálja. A munkásoknak szükségük van szabadságra, hogy nagyarányú harccal teljesen kiszabadítsák a munkát a tőke igájából, véget vessenek mindenféle kizsákmányolásnak és szocialista társadalmat rendezzenek be. Amíg fennmarad a tőke uralma, a nyomortól, a munkanélküliségtől és az elnyomástól nem mentheti meg a népet semmiféle egyenlőség, még az sem, ha a kisgazdák, a parasztok egyenlők az egész nép tulajdonában levő föld használatában. A munkások csak egybeforrva, a dolgozó tömegek támogatásával rázhatják le a világ munkásait fojtogató tőke igáját. A szocialista társadalomban a szabadság és az egyenlőség nem lesz csalás; a dolgozókat nem forgácsolják majd szét az egymástól elszigetelt kis gazdaságok; a közös munkával felhalmozott gazdagság szolgálni fogja a nép tömegét, nem pedig elnyomni; a dolgozók hatalomra jutásával vége szakad minden nemzeti vagy vallási elnyomásnak, vége szakad annak, hogy az egyik nem elnyomja a másik nemet.

Munkástestvérek, Oroszország polgárai! Használjátok fel a választásokat arra, hogy megerősítsétek a szabadság és a szocializmus igazi harcosait, hogy mindenki előtt világosan feltárjátok a különféle pártok igazi céljait és igazi jellegét!

A szociáldemokratákon kívül a pártok három fő

csoportja vesz részt a választásokon: a feketeszázasok, a kadetok és a trudovikok.

A feketeszázasok — azok a pártok, amelyek támogatják a kormányt. Ezek a pártok az abszolút monarchia, a rendőruralom és a földesúri földbirtok fenntartása mellett törnek lándzsát. Ezek közé tartozik a monarchisták pártja, az orosz nép szövetsége, a jogrend pártja, a kereskedő- és iparospárt, az október 17-i szövetség, a békés megújhodás pártja. Mindezek a pártok a nép nyílt ellenségei, nyíltan védik a pogromlovagok kormányát, azt a kormányt, amely szétkergette a dumát, a statáriális bíróságok kormányát.

A kadetok (vagyis a „népszabadság pártja") — a liberális-monarchista burzsoázia legfőbb pártja. A liberális burzsoák ingadoznak a nép és a pogromlovagok kormánya között. Szavakban a kormány ellen vannak; a gyakorlatban mindennél jobban félnek a néptől; a gyakorlatban egyezséget akarnak a monarchiával, vagyis a pogromlovagokkal, a nép ellen. A kadetok a dumában drákói törvényeket javasoltak a sajtó és a gyülekezések ellen. A kadetok a dumában ellenezték, hogy a földkérdés megoldását az általános, közvetlen, egyenlő és titkos szavazással választott helyi földbizottságokra bízzák. A kadetok — liberális földbirtokosok, akik félnek attól, hogy a parasztok esetleg maguk, saját szájuk íze szerint oldják meg a földkérdést. Aki nem akarja, hogy a rendőruralom szétkergethesse a nép képviselőit, aki nem akarja, hogy a parasztok nyakába varrjanak ugyanolyan, nyomorba döntő váltságdíjakat, mint 1861-ben, az gondoskodjon arról, hogy a második duma ne legyen ismét kadet duma.

A trudovikok — olyan pártok és csoportok, amelyek a kistulajdonosok, főképpen a kisparasztok érdekeit és nézeteit fejezik ki. A legbátortalanabb ezek közül a pártok közül a „trudovik népi szocialista párt"; ez a párt nem sokkal jobb a kadetoknál. Ezután következik a duma „trudovik csoportja", amelynek legjobbjai, olyanok, mint Onyipko, a duma szétkergetése után a felkelő nép segítségére siettek. A legforradalmibb a trudovik pártok közül a „szociálforradalmárok" (eszerek) pártja. A trudovikok hajlanak arra, hogy határozottan — olykor még felkelés

árán is — megvédjék a paraszti tömeg érdekeit a földért és a szabadságért vívott harcában, de korántsem mindig tudnak egész tevékenységükben megszabadulni a liberális burzsoák befolyásától és a burzsoá nézetektől. A kistulajdonos választúton áll a munka és a tőke világméretű nagy harcában: — vajjon arra törekedjen-e, hogy burzsoá módon „ember legyen belőle", hogy maga is tulajdonossá váljon, vagy pedig arra törekedjen, hogy segítségére legyen a proletariátusnak a burzsoá uralom megdöntésében. Mi, szociáldemokraták felhasználjuk a választásokat arra, hogy megmondjuk a paraszti tömegnek és a parasztság valamennyi barátjának: a parasztok csak akkor szerezhetik meg a földet és vívhatják ki a szabadságot, ha nem feliratokkal kísérleteznek, hanem harcolnak, ha nem a cárban és a liberális burzsoák ígéreteiben hisznek, hanem a munkásosztállyal vállvetve vívott közös harc erejében.

A szociáldemokraták pártja az öntudatos és harcoló proletariátus pártja. Ez a párt nem hisz a burzsoázia semmiféle ígéretében, s nem a kisgazdaság megerősítésében keres menekvést a nyomortól és a szükségtől, hanem valamennyi dolgozónak a szocializmusért vívott egységes harcában.

Munkástestvérek és mindahányan, akik a tőkének dolgoztok! Mindannyian láttátok, hogy abban a pillanatban, amikor a kormány eltiporta a szabadság első csíráit, a burzsoázia kezdte megfosztani a munkásokat minden vívmányuktól, ismét kezdte meghosszabbítani a munkanapot, leszállítani a munkabért, növelni a bírságpénzeket, mindenféle úton-módon sanyargatni, nyomorgatni vagy az utcára dobni az öntudatos munkásokat. Csak a szabadság kivívásával biztosíthatják a munkások és alkalmazottak vívmányaikat a burzsoáziával szemben, csak ilymódon vívhatnak ki nyolcórás munkanapot, jobb bért és elviselhetőbb életkörülményeket. S csak egybeforrott, egységes, odaadó és merész harccal vívhat ki a munkásosztály a dolgozó tömegek élén igazi szabadságot az egész nép számára.

Munkástestvérek, Oroszország polgárai! Szavazzatok az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt jelöltjeire! Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkás-

párt harcol a teljes szabadságért, a köztársaságért és azért, hogy a hivatalnokokat a nép válassza. Harcol mindennemű nemzeti elnyomás ellen. Harcol azért, hogy a parasztok megkapják az *egész* földet, *minden megváltás nélkül.* Támogatja az öntudatos matrózok és katonák minden követelését, és harcol azért, hogy az állandó hadsereget az egész nép felfegyverzése váltsa fel.

Munkástestvérek, Oroszország polgárai! Szavazzatok az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt jelöltjeire!

„Proletarij" 8. sz.
1906 november 23.

A KADETOKKAL VALÓ BLOKKOKRÓL

A mensevikek az OSzDMP országos konferenciáján a bundisták segítségével megszavaztak egy határozatot, amely megengedhetőknek nyilvánítja a kadetokkal való blokkokat. A kadet sajtó ujjong és világgá kürtöli a jó hírt, a mensevikeket pedig könnyedén még egy fokkal lejjebb, még egy lépéssel jobbra taszítja. Az olvasó máshelyütt megtalálja a konferencia határozatait, a forradalmi szociáldemokraták különvéleményét és tervezetüket a választókhoz intézendő felhíváshoz*. Itt pedig megkíséreljük vázolni a kadetokkal való blokkok általános és sarkalatos politikai jelentőségét.

Ehhez a vázlathoz jó anyagot szolgáltat a „Szocial-Demokrat" 6. száma és különösen „A szélsőbaloldal blokkja" című szerkesztőségi cikk. Kezdjük ennek a cikknek egyik legjellegzetesebb részével.

Azt mondják nekünk — írja a „Szocial-Demokrat" —, hogy „a mensevikek, akik azt a feladatot tűzték ki maguknak, hogy az egész dumát forradalmi útra terelik, a duma szétkergetése után feladták álláspontjukat, és blokkot kötöttek a forradalmi pártokkal és csoportokkal, amely abban nyilvánult meg, hogy először is két közös kiáltványt bocsátottak ki — a hadsereghez és a parasztsághoz —, másodszor, a közelgő sztrájkra való tekintettel bizottságot alakítottak az akciók összeegyeztetésére. Hogy egy ilyen precedensre hivatkoznak, az súlyos félreértésen alapul. Az említett esetben pártunk a többi forradalmi pártokkal és csoportokkal *nem politikai* blokkot kötött,

* Lásd ebben a kötetben 301—306. old. — *Szerk.*

hanem *harci* egyezményt, amit mi mindig célszerűnek és szükségesnek tartottunk."

A „Szocial-Demokrat" kiemelése.

... Nem *politikai* blokkot, hanem *harci* egyezményt ... Az isten szerelmére, mensevik elvtársak! Hiszen ez nemcsak értelmetlen, hanem valósággal analfabéta megállapítás. Két eset lehetséges: vagy csak parlamenti egyezményeket értenek blokkokon, vagy nemcsak parlamenti egyezményeket értenek rajtuk. Az első esetben a blokk harci egyezmény a parlamenti harcra. A másodikban a harci egyezmény politikai blokk, mert az a „harc", amelynek nincs politikai jelentősége, nem harc, hanem egyszerűen verekedés.

Elvtársak, akik a Központi Bizottságban ülnek! nézzenek szerkesztőik körmére, bizony nézzenek a körmükre, mert különben szégyent vall a szociáldemokrácia.

Nem egyszerű nyelvbotlás-e ez a zagyvalék, amelyet a Központi Bizottság sajtószerve az olvasók elé tálal? Vagy talán csak ügyetlen fogalmazás?

— Egyáltalán nem. Nem az a „Szocial-Demokrat" hibája, hogy furcsa dolgokat mond, hanem ellenkezőleg, azért mond furcsa dolgokat, mert egész érvelése és egész álláspontja egy komoly hibán alapszik. „*Nem* politikai blokk, *hanem* harci egyezmény"* — e szavak értelmetlen egybekapcsolása nem véletlen, hanem szükségszerűen és elkerülhetetlenül következik a mensevizmus alapvető „értetlenségéből", hisz a mensevikek nem értik meg, hogy Oroszországban most a parlamenti harc teljesen, mégpedig a legközvetlenebbül, a parlamenten kívül folyó harc feltételeitől és jellegétől függ. Másszóval: ez az egy logikai melléfogás kifejezi azt, hogy a mensevikek általában nem értik a duma egész szerepét és jelentőségét a jelenlegi forradalmi helyzetben.

Mi, természetesen, nem fogjuk átvenni azokat a módszereket, amelyeket a mensevikek és vezérük, Plehanov

---

* Be kellett hát következnie annak a furcsa esetnek, hogy a mensevikek, akik állandóan azt vetették szemünkre, hogy a „harcot" szembeállítjuk a „politikával", *sajátmaguk* éppen erre az értelmetlen szembeállításra építették fel *egész gondolatmenetüket!*

a „harc" és „politika" kérdésében velünk folytatott vitában alkalmaztak. Nem fogjuk szemükre vetni, hogy ők, a szociáldemokrata proletariátus vezérei, képesek *nempolitikai* harci egyezményeket kötni.

A következő kérdésre hívjuk fel a figyelmet: *miért* kellett mensevikjeinknek a duma szétkergetése után *csak a forradalmi* pártokkal és csoportokkal blokkra lépniök? Természetesen nem azért, mert ezt már régen hirdette (kizárólag azért, mert gyűlölte a mensevikeket) bizonyos Lenin nevű anarcho-blanquista. Az objektív körülmények *kényszerítették* a mensevikeket arra, hogy valamennyi elméletük ellenére, éppen ilyen forradalmi, kadet-ellenes blokkot kössenek. Az objektív körülmények folytán — a mensevikek akaratától függetlenül, és *függetlenül* attól, hogy felismerték-e ezt — az első dumában folytatott békés parlamenti harc dialektikus fejlődése ezt a harcot *néhány nap alatt* egyáltalán nem békés, nem parlamenti harccá változtatta. A mensevikek által (a szemükön levő kadet ellenző miatt) fel nem ismert, formailag meg nem kötött *politikai blokk*, amely az óhajok és legközelebbi politikai törekvések közösségében, a legközelebbi politikai célok eléréséért vívott harc eszközeinek közösségében nyilvánult meg, — ez a fel nem ismert „politikai blokk" a *körülmények folytán* „harci egyezménnyé" változott. És a mi bölcseink ennek a váratlan, Plehanovnak az első duma idején írott leveleiben előre nem látott fordulatnak a láttán annyira megzavarodtak, hogy felkiáltottak: „ez *nem* politikai blokk, *hanem* harci egyezmény!"

Éppen azért nem ér semmit az önök politikája, kedves elvtársak, mert *olyan* „harc" érdekében akarnak egyezményeket kötni, amely nem tényleges, hanem fiktív harc, amelynek nincs döntő jelentősége, és nem veszik észre, hogy megvannak a feltételek *olyan* „harchoz", amelyet az oroszországi forradalom egész menete lebírhatatlan erővel előtérbe tol, amely az első pillantásra a legbékésebbnek, a legparlamentibbnek, a legalkotmányosabbnak látszó körülményekből fakad, — sőt azokból a körülményekből, amelyeket a dumában ülő Rogyicsevék az istenített, nem-felelős uralkodóról zengett beszédekben dicsőítettek.

Önök éppen azt a hibát követik el, melyet alaptala-

nul a bolsevikok szemére hánynak. Az önök politikája nem harci politika. Az önök harca nem tényleges politikai harc, hanem alkotmányos harcnak álcázott játék, parlamenti kretinizmus. Ahhoz a „harchoz", melyet a körülmények talán már holnap szükségessé tesznek, önöknek van *egy* egyezkedési vonaluk, — a „politika" számára pedig van egy *másik* egyezkedési vonaluk. És ezért önök nem alkalmasak sem a „harcra", sem a „politikára", hanem csak arra, hogy a kadetoknak kontrázzanak.

Pártunkban mostanában sokat vitatkoznak a „blokk" szó értelmén. Egyesek azt mondják: a blokk — közös lista. Mások meg így vélekednek: nem, a blokk — közös platform. Ezek mind ostoba, skolasztikus viták. A lényegen mit sem változtat az, hogy szorosabb vagy kevésbbé szoros egyezményeket neveznek-e önök blokkoknak. A vita lényege egyáltalán nem az, hogy milyen egyezmények engedhetők meg: szorosak vagy nem szorosak. Aki így gondolkozik, megfeneklik az apró és kicsinyes parlamenti technikában, és megfeledkezik e technika *politikai tartalmáról*. A vita lényege az, hogy a szocialista proletariátus *milyen vonalon* kössön egyezményeket a burzsoáziával,— egyezményeket, amelyek a polgári forradalomban általában véve elkerülhetetlenek. A bolsevikok között lehetnek nézeteltérések részletkérdésekben: például abban, hogy szükségesek-e választási egyezmények a forradalmi burzsoázia egyik vagy másik pártjával, de a bolsevikok és a mensevikek közötti vita lényege egyáltalán nem ez. A vita lényege mindig egy és ugyanaz: a liberális-monarchista burzsoázia háta mögött kullogjon-e a szocialista proletariátus a polgári forradalomban, vagy pedig a forradalmi-demokrata burzsoázia előtt járjon.

„A szélsőbaloldal blokkja" című cikkben tömegével bukkanunk olyan példákra, amelyek megmutatják, hogyan terelődik a mensevikek figyelme a nézeteltérés politikai lényegéről lényegtelen apróságokra. A cikk szerzője maga is blokk-taktikának nevezi mind a közös platformot, mind a közös listát (2. old., 3. hasáb). És ugyanakkor azt állítja, hogy mi a trudovikokkal és az eszerekkel kötendő „blokk" mellett szállunk síkra, a mensevikek pedig nem blokk mellett szállnak síkra, hanem csak a

kadetokkal való „részleges egyezmények" mellett. Ez gyerekes állítás, kedves elvtársak, nem pedig érvelés!

Hasonlítsuk össze a mensevikeknek az országos konferencián elfogadott határozatát a bolsevikok határozati javaslatával. Ez utóbbi az eszerekkel való egyezményeket szűkebb feltételekhez köti, mint az előbbi a kadetokkal való egyezményeket. Ez vitathatatlan, mert, először is, a bolsevikok csak olyan pártokkal való egyezményekhez járultak hozzá, amelyek harcolnak a köztársaságért és elismerik a fegyveres felkelés szükségességét, a mensevikek viszont általában hozzájárultak „az ellenzéki demokratikus párttal" való egyezményekhez. Szóval, a bolsevikok a forradalmi burzsoázia fogalmát világos *politikai* ismérvekkel határozták meg, a mensevikek pedig *politikai* meghatározás helyett csupán egy *parlamenti-technikai* műszóval éltek. Köztársaság és fegyveres felkelés — ezek meghatározott politikai kategóriák. Ellenzék — ez csak parlamenti kifejezés. Ez a kifejezés annyira homályos, hogy magában foglalja az októbristákat is, a békés megújítókat is, és mindenkit, aki elégedetlen a kormánnyal. Igaz, hogy a „demokratikus" jelző politikai mozzanatot visz be a meghatározásba, de ez nem eléggé határozott. Ezen a meghatározáson a kadetokat kell érteni. És éppen ez helytelen. Aki „demokratikusnak" nevez egy *monarchista* pártot, egy olyan pártot, amely elismeri a felsőházat, egy olyan pártot, amely drákói törvényeket javasolt a gyülekezési jog és a sajtószabadság korlátozására, egy olyan pártot, amely a választási feliratból kidobta a közvetlen, egyenlő és titkos szavazást, egy olyan pártot, amely ellenezte az egész nép által választandó földbizottságokat, — az *becsapja a népet*. Ez nagyon erős szó, de igaz. A mensevikek becsapják a népet, amikor a kadetok demokratizmusáról beszélnek.

Másodszor, a bolsevikok a polgári köztársaságpártiakkal való egyezményeket csak „kivételképpen" engedik meg. A mensevikek nem kötik ki, hogy a kadetokkal való blokkok csupán kivételek legyenek.

Harmadszor, a bolsevikok semmiképpen nem engednek meg semmiféle egyezményt a munkáskúriában („*semmiféle más párttal*"). A mensevikek a *munkáskúriában is*

megengedik a blokkokat, mert szerintük csak olyan csoportokkal és pártokkal nem szabad itt egyezményre lépni, amelyek „nem a proletariátus osztályharcának álláspontján állnak". Ez nem véletlen, mert voltak a konferencián proletár osztályösztönnel rendelkező mensevikek, akik vitába szálltak ezzel az ostoba fogalmazással, de a mensevikek óriási többsége leszavazta őket. Ebből egy teljesen határozatlan és ködös valami támadt, ami tág teret hagy mindenféle kalandorpolitikának. Ezenkívül pedig ebből az a marxisták számára teljesen képtelen gondolata támad az embernek, hogy a szociáldemokrata párton kívül talán még valamely más pártról is *lehet* azt mondani, hogy „a proletariátus osztályharcának talaján áll".

Hogyne neveznénk ezekután legalább is gyerekesnek minden kísérletet annak bebizonyítására, hogy a bolsevikok *szorosabb blokkot* hajlandók kötni a köztársaságpárti burzsoáziával, az eszerekkel, mint a mensevikek a monarchista burzsoáziával, a kadetokkal ??

A szorosabb vagy kevésbbé szoros blokkról szóló teljesen hazug elmefuttatás arra való, hogy eltussolják vele azt a politikai kérdést, *kivel* és *mi célból* engedhetők meg blokkok. Vegyük „A választási platform tervezeté"-t, amely a „Szocial-Demokrat" 6. számában jelent meg. Ez a dokumentum — egy a mensevik politikának abból a töméntelen sok dokumentumából, amely azt bizonyítja, hogy a mensevikek *ideológiai* blokkban vannak a kadetokkal. A konferenciának az a határozata, amely a választási platform e tervezetéhez fűzendő „módosításokról" szól, szemléltetően mutatja ezt. Gondoljuk csak meg: a szociáldemokraták konferenciájának saját Központi Bizottságát emlékeztetnie kellett arra, hogy egy illegális kiadványból nem szabad kihagyni a köztársaság jelszavát, hogy nem lehet csupán kérelemről és harcról szóló általános homályos szavakra szorítkozni, hanem pontosan meg kell jelölni és proletár szemszögből jellemezni kell a különböző pártokat, hogy rá kell mutatni a felkelés szükségességére, hogy hangsúlyozni kell a szociáldemokrácia osztályjellegét! Hogy a szociáldemokrata párt Központi Bizottságát figyelmeztetni kellett arra, hogy a párt *első*

választási felhívásában hangsúlyozni kell a párt osztályjellegét, — ez csak azt mutatja, hogy teljesen abnormális helyzet alakult ki, hogy a Központi Bizottság nézeteiben gyökeres hiba van.

Még nem lehet tudni, lesznek-e nálunk gyakorlati egyezmények a kadetokkal, s ha igen, milyen széles alapokon. Ideológiai egyezmény, ideológiai blokk azonban már van: a választási platform tervezetében elhomályosítják a proletariátus álláspontja és a liberális monarchista burzsoázia álláspontja közötti különbséget*. Ezzel ellentétben, a választókhoz szóló felhívás bolsevik tervezete nemcsak erre a különbségre utal, hanem a proletariátus álláspontja és a kistulajdonosok osztályának álláspontja közötti különbségre is.

A választási blokkok kérdésében éppen ezt az elvi, ideológiai oldalt kell előtérbe helyezni. Hiába próbálnak a mensevikek így mentegetőzni: hiszen mi önállóak leszünk az egész választási agitációban, semmivel sem fogjuk korlátozni ezt az agitációt, és csak az utolsó pillanatban vetetjük fel jelöltjeinket a kadetok listájára!

Ez nem igaz. Természetesen meg vagyunk róla győződve, hogy a mensevikek legjobbjai ezt őszintén óhajtják. De nem az óhajokon múlik, hanem a jelenlegi politikai harc objektív körülményein. E körülmények viszont olyanok, hogy a mensevikek *minden lépése* választási kampányukban *máris be van szennyezve* kadetizmussal, minden ilyen lépésüket máris az jellemzi, hogy elhomályosítják a szociáldemokrata álláspontot. Ezt megmutattuk a választási platform tervezetének példáján, és megmutatjuk mindjárt egy egész csomó más dokumentum és vélemény alapján is.

A mensevikek fő érve — a feketeszázas veszély. Ennek

---

* A mensevikeknek ez a hibája — nem az első. Az OSzDMP híres duma-nyilatkozatában ugyanezt a hibát követték el. A bolsevikokat eszer szellemmel vádolták, maguk meg elkenték a szociáldemokraták és a trudovikok nézetei közötti különbséget, úgy hogy a duma-időszak eszer ujságjai a szociáldemokraták duma-nyilatkozatát az eszer eszmék plágiumának nevezték! Ezzel szemben a duma-nyilatkozat ellentervezetében[87] mi világosan rámutattunk arra, hogy miben különbözünk a kispolgároktól.

az érvnek első és fő hibája az, hogy nem lehet kadet taktikával és kadet politikával a feketeszázas veszély ellen harcolni. Ennek a politikának lényege: *megbékülés* a cárizmussal, *vagyis* a feketeszázas veszéllyel. Az első duma eléggé világosan megmutatta, hogy a kadetok nem küzdenek a feketeszázas veszély ellen, hanem hallatlanul aljas beszédeket mondanak arról, hogy az uralkodó, aki *kétségtelenül a feketeszázasok vezére* — ártatlan, és nem tartozik felelősséggel. Amikor tehát a mensevikek a kadetokat bejuttatják a dumába, nemcsak hogy nem harcolnak a feketeszázas veszély ellen, hanem ellenkezőleg, port hintenek a nép szemébe, elhomályosítják a feketeszázas veszély tényleges jelentőségét. Ha valaki azzal harcol a feketeszázas veszély ellen, hogy kadetokat juttat be a dumába, az ugyanazt teszi, mint a lakáj Rogyicsev, aki úgy harcol a pogromok ellen, hogy azt mondja: „pimaszság, ha valaki az uralkodót teszi felelőssé a pogromokért."

A közkeletű érv második hibája az, hogy a szociáldemokraták a demokratikus harcban hallgatólagosan átengedik a hegemóniát a kadetoknak. Miért lenne a szavazatok szétforgácsolódása, amely győzelemre juttatja a feketeszázasokat, éppen a *mi* bűnünk, mert nem szavaztunk a kadetokra, és miért nem a *kadetok* bűne, mert nem szavaztak ránk?

— Mi kisebbségben vagyunk — felelnek a keresztény alázatosságtól áthatott mensevikek. — A kadetok többen vannak. A kadetok csak nem nyilváníthatják magukat forradalmároknak.

— Igaz! De ez nem érv arra, hogy szociáldemokraták kadetoknak nyilvánítsák magukat. Sehol a világon nem fordult elő, és nem is fordulhatott elő, hogy félúton megállott polgári forradalomban a szociáldemokraták többségben lettek volna a polgári demokratákkal szemben. És *mindenütt*, minden országban, a szociáldemokraták *első* önálló fellépését a választási kampányban a liberálisok üvöltéssel és prüszköléssel fogadták, s *azzal vádolták a szocialistákat, hogy a feketeszázasok kezére játszanak.*

Ezért nagyon nyugodtan fogadjuk a mensevikek szokásos felkiáltását: a bolsevikok bejuttatják a feketeszázasokat. *Valamennyi* liberális ezt kiáltotta *valamennyi* szo-

cialistának. Azzal, hogy lemondanak a kadetok elleni harcról, a kadetok ideológiai befolyása alatt hagyják a proletár és félproletár elemek tömegeit, akik csatlakozhatnak a szociáldemokráciához*. Maholnap önök, hacsak nem szakítanak a szocializmussal, úgyis kénytelenek lesznek a feketeszázas veszély ellenére önállóan harcba szállni. És ma könnyebb és szükségesebb megtenni a helyes lépést, mint holnap. A harmadik dumában (ha a második után össze fogják hívni) még nehezebben bonthatják majd fel a kadetokkal kötött blokkot, még jobban belegabalyodnak a forradalom árulóival való természetellenes kapcsolatba. A *tényleges* feketeszázas veszély pedig, ismételjük, egyáltalán nem a fekete duma-mandátumokban rejlik, hanem a pogromokban, a statáriális bíróságokban. S önök megnehezítik a nép harcát ez ellen a tényleges veszély ellen, mert kadet ellenzőt tesznek a nép szemére.

Az elterjedt érv harmadik hibája: a dumának és szerepének helytelen értékelése. „A szélsőbaloldal blokkja" című pompás cikkben a mensevikek kénytelenek voltak szokásos bizonygatásaikra rácáfolva elismerni, hogy a dolog lényege nem a technikai megegyezés, hanem éppen a két taktika közötti alapvető politikai különbség.

Ebben a cikkben a következőket olvassuk:

„A «blokk»-taktikának, tudatosan vagy öntudatlanul, az a célja, hogy az eljövendő dumában egybeforrott elmosódott szociáldemokrata színezetű forradalmi kisebbség jöjjön létre, amely rendszeresen harcolna mind a duma többsége, mind pedig a kormány ellen, és kellő pillanatban, megdöntve a dumát, ideiglenes kormánnyá kiáltaná ki magát. A részleges egyezmények taktikája arra irányul, hogy a dumát mint egészet, azaz a duma-többséget, a lehetőség szerint kihasználják az önkényuralmi rendszer elleni harchoz, de emellett mindvégig megőrizzék a dumában az önálló szociáldemokrata frakció szélsőséges álláspontját."

---

* Maguk a kadetok kezdik elismerni, hogy a választásokon *baloldali veszély* fenyegeti őket (szó szerint így írja a „Recs" Pétervár kormányzóságról szóló beszámolójában). Amikor a kadetok feketeszázas veszélyről kiabálnak, az orruknál fogva vezetik a mensevikeket, hogy elhárítsák maguktól a baloldali veszélyt!!

Ami az „elmosódott színezetet" illeti, már rámutattunk arra, hogy ebben éppen a mensevikek hibásak, s ez megnyilvánul mind a munkáskúria választásain, mind pedig abban, hogy szabadabban ítélik meg a blokkokat, és a szociáldemokrata elveket kadet elvekkel cserélik fel. Ami az ideiglenes kormány „kikiáltását" illeti, ez ugyancsak nevetséges mensevik állítás, mert a mensevikek elfelejtik, hogy a dolog nem a kikiáltáson múlik, hanem a *felkelés* egész menetén és sikerén. Az olyan ideiglenes kormány, amely nem a felkelés szerve, csak üres szóbeszéd vagy puszta kaland.

A kérdés lényegére vonatkozólag azonban a mensevikek az említett idézetben véletlenül kibökték a tiszta igazságot. Valóban, a leglényegesebb éppen az, hogy egy „teljesen" liberális duma („a duma egésze") kedvéért *feláldozzuk*-e a szociáldemokraták választási kampányának *önállóságát, vagy sem?* A bolsevikoknak valóban fontosabb a választási kampány teljes önállósága, politikánk és frakciónk teljes (nem pedig félkadet) szociáldemokrata szelleme. A mensevikeknek pedig fontosabb a teljesen kadet duma, amelyben nagy számmal vannak olyan szociáldemokraták, akik félkadetokként jutottak be a dumába. A dumának két típusa lehet: 200 fekete, 280 kadet, 20 szociáldemokrata, vagy 400 kadet és 100 szociáldemokrata. Szerintünk előnyösebb az első változat, és gyerekesnek tartjuk, ha valaki abban látja a fekete veszély megszüntetését, hogy a feketéket kiszorítják a dumából.

Mi mindenütt egyetlen vonalon haladunk: a választási harcban is, a dumában folyó harcban is, az utcai harcban is — amelyet fegyverrel a kézben vívnak. Mindenütt: a szociáldemokraták a forradalmi burzsoáziával együtt az áruló kadetok ellen. A mensevikek pedig a „dumában folyó" harcot a kadetokkal együtt vívják (a duma egészének és a kadet kormány jelszavának a támogatása), felkelés esetén viszont politikát változtatnak, és „*nem* politikai blokkot, *hanem* harci egyezményt" kötnek. Ezért volt igaza annak a bolseviknak, aki a konferencián azt mondta: a bundisták a kadetokkal való blokkok támogatásával becsempészték a kadet kormány jelszavának a támogatását.

A fenti idézet kitűnő igazolása annak, hogy a kadetokkal kötött blokkok hogyan változtatják át üres frázisokká a választási kampány jelszavairól szóló mensevik határozat szép szavait: „a dumában meg kell szervezni a forradalom erőit" (tehát nem a kadetok függelékét kell megszervezni, dezorganizálva a forradalom tényleges erőit?), — „le kell leplezni a duma tehetetlenségét" (tehát nem kell elrejteni a tömegek elől a kadetok tehetetlenségét?), — „meg kell magyarázni a tömegeknek, hogy a harc békés kimenetelébe vetett remények — illúziók" (tehát nem kell erősíteni a tömegekben az efféle illúziót tápláló kadet párt befolyását?).

És a kadet sajtó kitűnően felismerte a kadetokkal való mensevik blokkok *politikai* jelentőségét. Fentebb azt mondtuk: a liberálisok mögött vagy a forradalmárok előtt. Ennek bizonyítására politikai sajtónkra utalunk.

Vannak-e csak valamennyire is komoly és nagyobbszámú bizonyítékok arra, hogy a bolsevikok a polgári forradalmárok mögött kullognak, s tőlük függenek? Nevetséges beszélni is erről. Az egész oroszországi sajtó szemléltetően mutatja, és a forradalmárok valamennyi ellensége elismeri, hogy éppen a bolsevikok követnek önálló politikai irányvonalat, magukkal ragadva a polgári forradalmárok egyes csoportjait és legjobb elemeit.

És a polgári opportunisták? Tízszer annyi ujságjuk van, mint az összes szociáldemokratáknak és szociálforradalmároknak együttvéve. És éppen ők azok, akik önálló politikai irányvonalat követnek, s egyszerű kontrásokká változtatják a mensevikeket és a népi szocialistákat.

A mensevikek határozataiból az *egész* kadet sajtó *csak* a blokkokra vonatkozó részeket közli, és *kihagyja* az olyan dolgokat, mint „a duma erőtlensége", vagy az, hogy „a dumában meg kell szervezni a forradalom erőit" stb. A kadetok nemcsak hogy kihagyják ezeket a dolgokat, hanem *egyenesen szidják* őket, s hol „frázisokról", hol a mensevikek „következetlenségéről", hol „a mensevizmus jelszavainak tarthatatlanságáról", hol pedig „a bolsevikoknak a mensevikekre gyakorolt pusztító hatásáról" beszélnek.

Mit jelent ez? Ez azt jelenti, hogy akaratunktól füg-

getlenül, a mensevikek legjobbjainak óhaja ellenére, a politikai élet felszívja a mensevikek *kadet tetteit*, és félredobja *forradalmi frázisaikat*.

A kadet elfogadja a mensevikek segítségét, megveregeti Plehanov vállát, amiért blokkokat hirdet, és ugyanakkor, mint az összerabolt profiton jóllakott kalmár, megvetően, gorombán kiáltja: ez kevés, mensevik urak! ideológiai közeledés is kell! (lásd a „Tovariscs" cikkeit Plehanov leveléről) — ez kevés, mensevik urak, a vitát is meg kell szüntetni vagy legalább is meg kell változtatni! (lásd a *baloldali* kadet „*Vek*" vezércikkét konferenciánk határozatairól). Nem is beszélek a „Recs"-ről, amely egyszerűen leinti a kadetok után sóvárgó mensevikeket, mondván: „mi a dumába azért megyünk, hogy *törvényeket hozzunk*", nem pedig azért, hogy forradalmat csináljunk!

Szegény mensevikek, szegény Plehanov! A kadetoknak írott szerelmesleveleiket megelégedéssel olvasták, de az előszobán túl még nem engedik őket.

Nézzük Plehanov szereplését a „Tovariscs" c. polgári, kadet ujságban. Milyen örömujjongással fogadta Plehanovot Prokopovics úr és Kuszkova úrnő, ugyanazok, akiket 1900-ban Plehanov kikergetett a szociáldemokrata pártból, mert polgári párttá próbálták züllleszteni. Most Plehanov elfogadta a Prokopovics- és Kuszkovaféle híres „Credo"* taktikáját — és a bernsteinisták szemtelenül csókokat hintenek neki, s ezt kiáltják: mi, *polgári demokraták*, mindig ezt mondtuk!

Plehanovnak pedig, hogy bejusson a kadetok előszobájába, az egész nép előtt *meg kellett tagadnia tegnapi kijelentéseit*.

Íme, a tények.

A „Dnyevnyik"-nek a duma feloszlatása után, 1906 júliusában megjelent 6. számában Plehanov azt írta, hogy azoknak a pártoknak, melyek *részt vesznek* a mozgalomban, meg kell egyezniök. Hogy együtt üthessenek, *előzetesen megállapodásra* kell *jutniok*. „Azok a *pártok*, amelyek régi rendszerünk ellenségei, kötelesek . . . megegyezni e propaganda alapeszméjét illetően. A duma szétkergetése után

* — hitvallás, programm, világnézet. — *Szerk.*

pedig ez az eszme csak az alkotmányozó gyűlés eszméje lehet . . .“

. . . „*Csak*“ az alkotmányozó gyűlés eszméje. Ez volt 1906 júliusában Plehanov terve a politikai blokkra és a harci egyezményre vonatkozólag.

Öt hónap alatt, 1906 novemberéig, Plehanov megváltoztatja az egyezmény vonalát. Vajjon miért? Csak nem változott meg azóta az alkotmányozó gyűlést követelő és nem követelő pártok viszonya?

A kadetok azóta — amint azt mindenki elismeri — még inkább jobbra tolódtak. És Plehanov *bekapcsolódik* a kadet sajtóba, s *hallgat* az alkotmányozó gyűlésről, amelyről a liberális előszobákban tilos beszélni.

Hát nem nyilvánvaló, hogy ez a szociáldemokrata elcsúszott?

De ez még nem minden. A „Dnyevnyik“-nek ugyancsak a 6. számában Plehanov *nyíltan* beszélt a kadetokról. *Akkor* (oly régen volt már ez!) Plehanov megmagyarázta, mi az önző osztályalapja annak, hogy a kadetok oly bizalmatlanok az alkotmányozó gyűlés eszméjével szemben. Plehanov akkor szó szerint ezt írta a kadetokról:

„Aki bármilyen ürüggyel lemond ennek az eszmének (az alkotmányozó gyűlés eszméjének) a propagálásáról, az nyíltan értésünkre adja, hogy lényegében nem is igyekszik méltó választ adni Sztolipin úr és társai cselekedeteire, hogy fájó szívvel ugyan, *de megbékül ezekkel a cselekedetekkel*; hogy ezek ellen csak *szavakban, csak a látszat kedvéért* tiltakozik“ (a mi kiemelésünk).

Plehanov, aki most bekapcsolódott az egyik kadet ujság munkájába, a választási blokk hirdetését ideológiai blokkal kezdte. A kadet ujságban Plehanov nem akarta megmondani a népnek, hogy a kadetok *kibékülnek* a Sztolipin-féle bandával, hogy *csak a látszat kedvéért* tiltakoznak.

Vajjon miért nem akarózott Plehanovnak 1906 novemberében megismételni azt, amit 1906 júliusában mondott?

Íme, ezt jelentik a kadetokkal való „technikai“ blokkok, s ezért folytatunk kíméletlen harcot azok ellen a

szociáldemokraták ellen, akik hozzájárulnak ezekhez a blokkokhoz.

Nem korai-e az öröm, kadet urak? A szociáldemokraták blokkok nélkül fognak választani a Kaukázusban és az Uralban, Lengyelországban és a Lett határvidéken, a moszkvai központi területen és valószínűleg Pétervárott is.

Semmiféle blokkot a kadetokkal!! Semmiféle kibékülés azokkal, akik kibékülnek a Sztolipin-féle bandával!

„Proletarij" 8. sz.
1906 november 20.

A KADETOSKODÓ SZOCIÁLDEMOKRATÁK ELLENI HARC ÉS A PÁRTFEGYELEM

A kadetokkal való blokkok megengedése meghatározta a mensevikek igazi arcát, megmutatta, hogy a munkáspárt opportunista szárnyát alkotják. A kadetokkal való blokkok ellen a legszélesebbkörű és a legkíméletlenebb ideológiai harcot indítunk, és kell is indítanunk. Ez a harc mindennél jobban neveli és egybeforrasztja a forradalmi proletariátus tömegeit, amelyek *önálló* (nemcsak szavakban, hanem ténylegesen önálló, vagyis a kadetokkal való blokkoktól mentes) választási kampányunkban új anyagot szereznek majd osztályöntudatuk fejlesztéséhez.

Felmerül a kérdés, hogyan egyeztethető össze ez a kíméletlen ideológiai harc a proletariátus pártfegyelmével. Ezt a kérdést nyíltan fel kell vetnünk, és azonnal teljesen tisztáznunk kell, hogy ne legyen *semmiféle* félreértés és semmiféle ingadozás a forradalmi szociáldemokrácia gyakorlati politikájában.

Vizsgáljuk meg először ennek a kérdésnek elvi, s azután mindenkit közvetlenül érintő gyakorlati oldalát.

Elvileg már többször leszögeztük, mi a nézetünk a fegyelem jelentőségét és a munkáspárt fegyelmének fogalmát illetően. *Akcióegység, a megvitatás és a bírálat szabadsága* — ez a mi meghatározásunk. Csak az ilyen fegyelem méltó az élenjáró osztály demokratikus pártjához. A munkásosztály ereje — a szervezet. Szervezet nélkül a proletariátus tömege — semmi. Megszervezve — minden. A szervezettség — akcióegység, egységes gyakorlati fellépés. De természetesen minden akció és minden fellépés csak azért és annyiban értékes, amennyiben előrelendíti, nem pedig

hátráltatja a munkát, amennyiben ideológiailag tömöríti, felemeli a proletariátust, nem pedig lesüllyeszti, lezülleszti, gyengíti. Az elvtelen szervezettség — értelmetlenség, amely a gyakorlatban a munkásokat a hatalmon levő burzsoázia szánalmas uszályhordozóivá teszi. Ezért a proletariátus szempontjából szabad vita és szabad bírálat nélkül nincsen akcióegység. Az öntudatos munkásoknak azért sohasem szabad elfelejteniök, hogy az elveket néha olyan komolyan megszegik, hogy feltétlenül meg kell szakítani minden szervezeti kapcsolatot.

Hogy valamelyik tudálékos tollforgató esetleg félre ne magyarázza szavaimat, a kérdés általános tárgyalásáról azonnal áttérek konkrét tárgyalására. Ha szociáldemokraták megengedik a kadetokkal való blokkokat, vajjon nem teszi-e ez szükségessé a szervezeti kapcsolatok teljes felbontását, vagyis a szakadást? Szerintük *nem*, s minden bolsevik így gondolkodik. Először is, a mensevikek csak most lépnek, állhatatlanul és bizonytalanul, a gyakorlati opportunizmus en grand* útjára. Még nem is száradt meg a tinta, amellyel Martov megírta, hogy elhatárolja magát a kadetokkal való blokkokat megengedő Cserevanyintól, — s ezt akkor írta, amikor Genfből még nem hangzott el a kadet jelszó[88]. Másodszor — s ez még sokkal fontosabb —, az oroszországi proletariátus mai harcának objektív körülményei olyanok, hogy ellenállhatatlan erővel *meghatározott* döntő lépésekre kényszerítenek. Akár nagy fellendülés felé tart a forradalom (ahogy mi gondoltuk), akár a teljes hanyatlás felé (ahogy egyes szociáldemokraták gondolják, bár nem merik ezt megmondani), — a kadetokkal való blokkok taktikája *mindkét* esetben elkerülhetetlenül megbukik, mégpedig a közeljövőben. Ezért minden intellektuel idegeskedés nélkül *kötelesek* vagyunk most megóvni a párt egységét, a forradalmi proletariátus állhatatosságára, egészséges osztályösztönére támaszkodva. S végül harmadszor, a mensevikeknek és a Központi Bizottságnak a blokkok javára hozott határozata a mostani választási kampányban gyakorlatilag nem köti meg a helyi szervezetek kezét, és nem erő-

* — nagy méretekben. — *Szerk.*

szakolja rá egész pártunkra a kadetokkal való blokkoknak ezt a szégyenletes taktikáját.

Most néhány szót a kérdés konkrét felvetéséről. Mennyiben kötelezők az OSzDMP országos konferenciájának határozatai? — és a Központi Bizottság irányelvei? — és mennyiben autonómak a helyi pártszervezetek?

E kérdések körül, kétségtelenül, végnélküli viták támadnának pártunkban, ha maga a konferencia nem döntötte volna el őket. A konferencia valamennyi küldötte egyetértett abban, hogy a konferencia határozatai *nem kötelezők* és senkit nem kötnek meg semmiben, mert a konferencia tanácskozó, nem pedig határozatképes szerv. A konferencia küldötteit nem demokratikusan választották; a Központi Bizottság válogatta össze őket az általa megjelölt szervezetek tagjai közül és az általa meghatározott számban. *Ezért* a bolsevikok, a lettek és a lengyelek a konferencián nem fecsérelték az időt a blokkokról szóló mensevik határozat módosítására, nem dolgoztak ki semmiféle kompromisszumot (például olymódon, hogy helyesnek ismerték volna el a bojkottot, s *ugyanakkor* megengedhetőknek nyilvánították volna a monarchista burzsoáziával való blokkokat!), hanem egyszerűen *szembeállították* a határozattal saját platformjukat, saját jelszavaikat, saját választási taktikájukat. A bolsevikoknak feltétlenül ilyen magatartást kellett tanúsítaniok egy tanácskozási joggal felruházott konferencián, amelynek nem az volt a feladata, hogy egy kongresszust helyettesítsen, hanem hogy azt előkészítse, — nem az, hogy a kérdéseket eldöntse, hanem hogy azokat világosabban és pontosabban felvesse, — nem az, hogy beszüntesse, elfojtsa a pártban folyó harcot, hanem hogy ezt a harcot irányítsa, határozottabbá és fokozottabb mértékben ideológiai harccá tegye.

Menjünk tovább. A konferencia határozatai (kisebb-nagyobb módosításokkal) a Központi Bizottság irányelveivé válnak. A Központi Bizottság irányelvei kötelezők az egész pártra. Milyen mértékben kötelezők ebben a kérdésben?

Természetesen olyan mértékben, amilyenben ez összeegyeztethető a kongresszus határozataival és a helyi párt-

szervezeteknek a kongresszus által elismert autonómiájával. Erről a mértékről ugyancsak végnélküli és megoldhatatlan viták lehetnének (hiszen az egyesítő kongresszus határozata megtiltja, hogy a választási kampányban bármiféle blokkot kössünk polgári pártokkal), — ha a konferencia, *mind a mensevikek, mind a bolsevikok, mind a központi bizottsági tagok hozzájárulásával* nem hozta volna egyik legkevésbbé rugalmas határozatát. Az a körülmény, hogy *ennek* a határozatnak a megszavazásakor nem volt frakciós megoszlás, egyik legfontosabb záloga a munkáspárt egységének és harcképességének.

Íme ennek a határozatnak a szövege:

„A konferencia kifejezi azt a meggyőződését, hogy egy és ugyanazon szervezetben a szervezet minden tagja köteles végrehajtani a választási kampányra vonatkozó összes határozatokat, amelyeket a helyi szervezetek illetékes szerve a Központi Bizottság *általános* irányelveinek megfelelően hozott; *a Központi Bizottság emellett a helyi szervezeteknek megtilthatja nem tisztán szociáldemokrata listák felállítását, de nem kötelezheti őket nem tisztán szociáldemokrata listák felállítására.*"

Az általunk kiemelt szavak elejét veszik a végnélküli vitáknak, s reméljük, elejét veszik a nem kívánatos és veszélyes súrlódásoknak. A Központi Bizottság általános irányelvei nem léphetnek túl azon, hogy *megengedhetőknek* nyilvánítják a kadetokkal való blokkokat. Közben frakcióra való tekintet nélkül valamennyi szociáldemokrata kijelentette, hogy a kadetokkal való blokkok mégsem nagyon illendők, mert valamennyien megengedtük a Központi Bizottságnak, hogy ezeket betiltsa, de nem engedjük meg, hogy ezeket előírja.

A következtetés világos. A pártnak két platformja van. Az egyik — a konferencia 18 küldöttének: a mensevikeknek és a bundistáknak a platformja. A másik — 14 küldöttnek: a bolsevikoknak, a lengyeleknek és a letteknek a platformja. A helyi szervezetek illetékes szervei tetszés szerint választhatnak ezek közül a platformok közül, módosíthatják, kiegészíthetik, új platformokkal helyettesíthetik ezeket. Az illetékes szervek határozata után *valamennyien*, valamennyi párttag, *egy emberként cselekszünk.*

Odesszában a bolsevikoknak kadet jelölt nevét feltüntető szavazócédulát kell az urnába dobniok, bármennyire is émelyeg közben a gyomruk. Moszkvában a mensevikeknek csak szociáldemokrata jelölteket feltüntető szavazócédulát kell az urnába dobniok, bármennyire fáj is a szívük a kadetok után.

De a választások nem holnap lesznek. Forrjanak egybe minél szorosabban a forradalmi szociáldemokraták, és indítsanak nagyarányú, kíméletlen ideológiai harcot a kadetokkal való blokkok ellen, akik fékezik a forradalmat, gyengítik a proletár osztályharcot, megmételyezik a tömegek állampolgári tudatát!

„Proletarij" 8. sz.
1906 november 23.

HOGYAN FOLYTATJÁK AZ ARMAVIRI SZOCIÁLDEMOKRATÁK A VÁLASZTÁSI KAMPÁNYT?

Az első duma választásain az armaviri szociáldemokraták blokkokat kötöttek a kadetokkal. Erről annakidején írt is a „Volna"[89], s élesen megrótta érte az armaviri elvtársakat. Ezzel kapcsolatban akkoriban pártunk Központi Bizottsága is írt Armavirba, s feltárta az ottani elvtársak előtt, hogy megsértették az egyesítő kongresszus irányelveit.

Az armaviri elvtársaknak most bizonyára vannak gyakorlati tapasztalataik arra vonatkozólag, hogy mit is jelentenek a kadetokkal való blokkok. Legalább is legújabb pártirodalmukban nemcsak hogy nem hirdetik a kadetokkal való blokkokat, hanem ellenkezőleg, *kereken* megmondják az *igazságot* a kadetokról. Nem akarunk belekötni az armaviri kiadványok irodalmi formájába, ez kicsinyesség és szőrszálhasogatás volna. Csak azokat a szemléltető részleteket közöljük, amelyek rávilágítanak az armaviri elvtársak taktikájára.

Itt van előttünk az „Armavirszkij Proletarij" c. lapnak, az OSzDMP Armaviri Bizottsága kiadványának 1. száma, amely 1906 októberével van keltezve, és 5 000 példányban jelent meg.

A vezércikkben a következőket olvassuk:

„A kadetok, a kereskedők, a hivatalnokok, a földbirtokosok, a liberálisok hadd táncoljanak, ahogy a kormány fütyül, a proletariátus nem hajt térdet, és nem köt fegyverszünetet."

A következő cikkben, amely speciálisan a választások előkészítésére mozgósít, azt olvassuk:

„Tömörüljetek, szavazzatok, hódítsátok meg a dumát! Eleget ültek már a Tauriai Palota bársonyszékeiben a kadet urak. Ideje már, hogy a munkások kérges kezükkel kipöndörítsék ezeket a szószátyárokat és naplopókat!"

„Siessetek biztosítani magatoknak proletár helyeteket a dumában, hogy a kadet fecsegő testület forradalmi csatamezővé váljon, amelyen majd összeütközünk a nép hóhérával, az átkozott önkényuralommal."

„A választókhoz" intézett röpiratban, amely 1906 novemberével van keltezve és 3 000 példányban jelent meg, az Armaviri Bizottság ezt írja:

„A nép megértette, hogy csak erővel, erőszakkal szerezheti meg azt, amit nem ad meg neki önként a haldokló önkényuralom, amit nem adott meg neki a hatalommal nem rendelkező kadet duma ... Gázoljunk át forradalmunkkal ezen a dumán, vigyük be képviselőink útján a Tauriai Palotába a nép hatalmát, gyujtsuk meg az új dumában képviselőink útján a forradalmi tűz hatalmas máglyáját, és szítsuk ezt a tüzet az egész proletár és forradalmi Oroszország viharos lélekzetével. Be az új dumába, be az új dumába!!

... Elvtársak, polgárok! Eljövendő dumánk nem lesz feketeszázas duma, de nem lesz kadet duma sem — ez proletár és paraszti duma lesz, a mi teljhatalmú dumánk."

Ismétlem, szőrszálhasogatás volna, ha belekötnénk e felhívások formájába vagy részleteibe.

A fontos a felhívások szelleme. A fontos az, hogy az armaviri szociáldemokraták, akik átmentek a szószátyárokkal és naplopókkal kötött blokkok tisztítótüzén, önálló politikát folytatnak.

Így reménykedhetnek a szociáldemokratákban, uraim a „Recs"-ből és a „Tovariscs"-ból, a „Vek"-ből és a „Russzkije Vedomosztyi"-ból[90]! Ime a „baloldali veszély", amelyről a „Recs" a napokban elszólta magát!

Harcra hát valamennyien, forradalmi szociáldemokraták! Harcra a kadetokkal való blokkok ellen! A mensevik elvtársak az armaviri szociáldemokratákhoz hasonlóan átmennek majd a burzsoázia opportunistáival kötött blokkok tisztítótüzén, és vissza fognak térni a forradalmi szociáldemokráciához.

„Proletarij" 8. sz.
1906 november 23.

KIT VÁLASSZUNK MEG AZ ÁLLAMI DUMÁBA?[91]

POLGÁRTÁRSAK! IGYEKEZZETEK AZ EGÉSZ NÉPPEL VILÁGOSAN MEGÉRTETNI, MILYEN FŐBB PÁRTOK HARCOLNAK A SZENTPÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOKON ÉS MIRE TÖREKSZENEK AZ EGYES PÁRTOK!

MELYIK A HÁROM FŐ PÁRT?

A *feketeszázasok* — az orosz nép szövetsége, a monarchisták, a jogrend pártja, az október 17-i szövetség, a kereskedő- és iparospárt, a békés megújhodás pártja.

A *kadetok* — a „népszabadság" pártja, vagyis az alkotmányos-„demokrata" (a gyakorlatban liberális-monarchista) párt, a „demokratikus" reformpárt, a radikálisok stb.

A *szociáldemokraták*. Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt. Ez a párt Oroszország valamennyi nemzetisége öntudatos munkásainak, az orosz, a lett, a lengyel, a zsidó, a kisorosz, az örmény, a grúz, a tatár stb. öntudatos munkásoknak a pártja.

KIKNEK AZ ÉRDEKEIT VÉDI A HÁROM FŐ PÁRT?

A feketeszázasok a mai cári kormányt védik, s a földbirtokosok,

A kadetok a liberális burzsoák, a liberális földbirtokosok, a keres-

A szociáldemokrácia — a munkásosztály pártja, amely valamennyi

a hivatalnokok, a rendőruralom, a statáriális bíróságok, a pogromok mellett szállnak síkra.

kedők és a tőkések érdekeit képviselik. A kadetok — a burzsoá ügyvédek, ujságírók, professzorok és hasonlók pártja.

dolgozó és kizsákmányolt érdekeit védi.

MIRE TÖREKSZIK A HÁROM FŐ PÁRT?

A feketeszázasok arra törekszenek, hogy fenntartsák a régi önkényuralmat, a nép jogfosztottságát, a földbirtokosok, a hivatalnokok, a rendőrség korlátlan uralmát a nép fölött.

A kadetok arra törekszenek, hogy a hatalom a liberális burzsoázia kezébe menjen át. A monarchiának a rendőri és katonai hatalom fenntartásával óvnia kell a tőkések jogát a munkások és a parasztok megrablására.

A szociáldemokraták arra törekszenek, hogy az egész hatalom a nép kezébe menjen át, vagyis demokratikus köztársaságot akarnak. A teljes szabadságra azért van szüksége a szociáldemokratáknak, hogy harcolhassanak a szocializmusért, a munkának a tőke igájából való kiszabadításáért.

MILYEN SZABADSÁGOT AKAR ADNI A NÉPNEK A HÁROM FŐ PÁRT?

A feketeszázasok nem adnak a népnek semmiféle szabadságot, semmiféle hatalmat. Az egész hatalom a cári kormányé. A nép joga:

A kadetok olyan „népszabadságot" akarnak, amely alá van rendelve, először, a felsőháznak, vagyis a földbirtokosoknak és a tőkéseknek; má-

A szociáldemokraták azt akarják, hogy a népnek teljes szabadsága legyen, hogy az övé legyen az egész hatalom, hogy valamennyi

adót fizetni, a gazdagokra dolgozni, börtönben ülni.	sodszor, a monarchiának, vagyis a cárnak és felelősségre nem vonható rendőri és katonai erejének. A hatalom egyharmada legyen a népé, egyharmada a tőkéseké, egyharmada a cáré.	hivatalnokot válasszák, hogy a katonákat kiszabadítsák a kaszárnyának nevezett fegyházakból, és hogy létrejöjjön a szabad népfelkelés.

MILYEN ÁLLÁSPONTOT FOGLAL EL A HÁROM FŐ PÁRT A PARASZTOK FÖLDKÖVETELÉSÉVEL SZEMBEN?

A feketeszázasok a jobbágytartó földesurak érdekeit védik. Semmiféle földet a parasztságnak! Csak a gazdagok vásárolhassanak földet a földbirtokosoktól önkéntes megegyezés alapján.	A kadetok engedményekkel akarják fenntartani a földesúri földbirtokot. A parasztoknak megváltást ajánlanak, amely egyszer, 1861-ben, már tönkretette őket. A kadetok nem egyeznek bele abba, hogy a földkérdést általános, közvetlen, egyenlő és titkos szavazással választott helyi bizottságok oldják meg.	A szociáldemokraták meg akarják szüntetni a földesúri földbirtokot. Az egész földnek a parasztok birtokába kell átmennie, mégpedig feltétlenül megváltás nélkül. A földkérdést az általános, közvetlen, egyenlő és titkos szavazással választott helyi bizottságoknak kell megoldaniok.

MIT ÉRHET EL EGÉSZ HARCA SIKERES KIMENETELE ESETÉN A HÁROM FŐ PÁRT?

A feketeszázasok minden lehető eszközzel harcolva	A kadetok, akik csak „békés" eszközökkel harcol-	A szociáldemokraták, akik minden eszközzel har-

elérhetik azt, hogy a nép végérvényesen tönkremegy, hogy egész Oroszország a statáriális bíróságok és a pogromok következtében végérvényesen elvadul.

nak, elérhetik azt, hogy a pogromlovagok kormánya kis engedményekkel megvásárolja a nagyburzsoáziát és a falusi gazdagokat, a liberális fecsegőket meg szétkergeti, mert nem eléggé lakáj módon beszélnek az istenített, felelősségre nem vonható, sérthetetlen, alkotmányos uralkodóról.

colnak, beleértve a felkelést is, az öntudatos parasztság és a városi szegénynép segítségével kivívhatják a teljes szabadságot, és megszerezhetik a parasztságnak az egész földet. Teljes szabadság esetén és egész Európa öntudatos munkásainak segítségével az orosz szociáldemokraták gyors léptekkel elindulhatnak a szocializmus felé.

POLGÁRTÁRSAK! SZAVAZZATOK A VÁLASZTÁSOKON AZ OROSZORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRT JELÖLTJEIRE!

A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÉS A TRUDOVIK PÁRTOK

Polgártársak! Aki tudatosan akar részt venni az Állami Duma választásain, annak mindenekelőtt világosan meg kell értenie a három fő párt között fennálló alapvető különbséget. A *feketeszázasok* a pogromok és a cári kormány erőszakoskodásai mellett vannak. A *kadetok* a liberális földbirtokosok és tőkések érdekeit védik. A *szociáldemokraták* a munkásosztály és általában valamennyi dolgozó és kizsákmányolt érdekeit képviselik.

Aki tudatosan akar síkraszállni a munkásosztály és általában valamennyi dolgozó érdekeiért, annak tudnia kell, melyik párt az, amely csakugyan valamennyi többinél következetesebben és határozottabban tudja védeni ezeket az érdekeket.

MELY PÁRTOK KÉSZEK SÍKRASZÁLLNI A MUNKÁSOSZTÁLY ÉS ÁLTALÁBAN VALAMENNYI DOLGOZÓ ÉRDEKEIÉRT?

A munkásosztály pártja, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt, amely azon az állásponton van, hogy a proletariátusnak osztályharcot kell folytatnia.

A trudovik pártok, vagyis a kistulajdonos álláspontján levő pártok:

A szociálforradalmárok pártja.

A trudovik (népi szocialista) párt és a pártonkívüli trudovikok.

KINEK AZ ÉRDEKEIT VÉDIK A GYAKORLATBAN EZEK A PÁRTOK?

A proletárok érdekeit, akiket életkörülményeik — minthogy semmi reményük nincs arra, hogy tulajdonosokká váljanak — arra késztetnek, hogy a kapitalista társadalmi rendszer alapjainak teljes megváltoztatására törekedjenek.

A kistulajdonosok érdekeit, akik harcolnak a tőke igája ellen, de életkörülményeik folytán igyekeznek tulajdonosokká válni, megerősíteni kis gazdaságukat, kereskedelemmel és bérmunkások alkalmazásával meggazdagodni.

MENNYIRE ÁLLHATATOSAK EZEK A PÁRTOK A MUNKA ÉS A TŐKE NAGY NEMZETKÖZI HARCÁBAN?

A szociáldemokrácia nem tűrheti meg, hogy a munka bármiféle kompromisszum-

A trudovik pártok a tőke uralmának megszüntetéséről álmodoznak, de a kistulajdonos életkörülményei folytán elkerülhetetlenül ingadoznak: harcoljanak-e a bérmunkásokkal együtt

ra lépjen a tőkével. Megszervezi a bérmunkásokat a tőke ellen vívott kíméletlen harcra, a termelési eszközök magántulajdonának megszüntetésére és a szocialista társadalom felépítésére.	a tőke ellen, vagy pedig igyekezzenek kibékíteni a munkásokat és a tőkéseket olymódon, hogy valamennyi dolgozót egyenlősítő földjuttatással vagy hitel biztosításával és egyébbel kistulajdonossá változtatják.

MIT ÉRHETNEK EL EZEK A PÁRTOK VÉGSŐ CÉLJUK TELJES MEGVALÓSÍTÁSA ESETÉN?

Azt, hogy a proletariátus politikai hatalomra jut, és a kapitalista termelés társadalmi nagyüzemi, szocialista termeléssé változik.	Azt, hogy az egész föld egyenlő mértékben megoszlik a kistulajdonosok, a kisparasztok között, de úgy, hogy elkerülhetetlenül ismét harcba indulnak egymás ellen, és gazdagokra és szegényekre, munkásokra és tőkésekre oszlanak.

MILYEN SZABADSÁGOT AKARNAK KIVÍVNI A NÉPNEK EZEK A PÁRTOK A MOSTANI FORRADALOMBAN?

Teljes szabadságot és a nép teljes hatalmát, vagyis demokratikus köztársaságot, a hivatalnokok választását, az állandó hadsereg felváltását az egész nép felfegyverzésével.	Teljes szabadságot és a nép teljes hatalmát, vagyis demokratikus köztársaságot, a hivatalnokok választását, az állandó hadsereg felváltását az egész nép felfegyverzésével.	A demokráciának, vagyis a nép teljhatalmának egyesítését a monarchiával, vagyis a cár, a rendőrség és a hivatalnokok hatalmával. Ez ugyanolyan értelmetlen kívánság és ugyanolyan áruló politika, mint a liberális földbirtokosoké, a kadetoké.

MILYEN ÁLLÁSPONTOT FOGLALNAK EL EZEK A PÁRTOK A PARASZTOK FÖLDKÖVETELÉSÉVEL SZEMBEN?

A szociáldemokrácia követeli, hogy a földbirtokosok minden földjét adják át a parasztoknakminden megváltás nélkül.

A szociálforradalmárok követelik, hogy a földbirtokosok minden földjét adják át a parasztoknak minden megváltás nélkül.

A trudovikok követelik, hogy a földbirtokosok minden földjét adják át a parasztoknak, de megengedhetőnek tartják a megváltást. Minthogy megengedhetőnek tartják a megváltást, amely tönkreteszi a parasztokat, ugyanolyan áruló politikát folytatnak, mint a liberális földbirtokosok, a kadetok.

POLGÁRTÁRSAK! SZAVAZZATOK A VÁLASZTÁSOKON AZ OROSZORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRT JELÖLTJEIRE!

Megjelent külön röplap formájában a „Proletarij" c. lap 8. számának mellékleteként. 1906 november 23.

EGY ÚJABB SZENÁTUSI MAGYARÁZAT

Olyan körülmények között, amikor csak valamelyest is nyílt politikai harc folyik, az élet rendkívül gyorsan és rendkívül éles formában próbára tesz minden taktikai lépést. Az OSzDMP országos konferenciájának küldöttei közül bizonyára nem sikerült még valamennyinek hazajutni és pártszervezetének beszámolni arról, hogy a kadetokkal való blokkok vitás kérdése teljesen új megvilágításba került. Márpedig ez a kérdés most valamennyi aktuális politikai kérdés közül a legfontosabb.

Az OSzDMP konferenciáján a küldöttek közül senkiben még csak fel sem merült az a gondolat, hogy a szociáldemokraták akár csak valamelyest is gyengíthetnék vagy esetleg teljesen meg is változtathatnák a választási kampányban követett önálló taktikai jelszavaikat. Formálisan, a párt Központi Bizottsága által javasolt és 18 szavazattal 14 (a bolsevikok, a lengyelek, a lettek) ellenében elfogadott határozatban, a kiindulópont az OSzDMP platformjának és jelszavainak teljes önállósága. Semmiképpen sem engedhető meg semmiféle csak valamelyest is állandóbb jellegű szövetség más pártokkal platformunk bármilyen „enyhítése" alapján. S a szociáldemokraták jobb- és balszárnya között kizárólag akörül folyt a vita, hogy a jobboldali szociáldemokraták a gyakorlatban kitartanak-e e mellett az elvi álláspont mellett, nem kerülnek-e ellentmondásba vele azáltal, hogy megengedhetőknek nyilvánítják a kadetokkal való blokkokat, nem mesterkélt-e, nem fiktív-e, nem csupán szavakon való nyargalás-e a „technikai" és az ideológiai egyezmények különválasztása.

De... úgy látszik a mi pártunkban, vagyis reális „alkotmányában" is van egy szenátus-féle intézmény, van lehetőség arra, hogy szenátusi magyarázatok útján a párt „törvényeit", a párt hivatalos szerveinek határozatait teljesen kiforgassák. Az OSzDMP határozatainak újabb szenátusi magyarázata, amint az várható is volt, Genfből érkezett. A magyarázat a „Tovariscs" c. kadet lapban jelent meg mint G. Plehanov „Nyílt válasza"[92] (pontosan így csinálta ezt Lassalle is!) e lap egyik olvasójának, „aki nem tartja magát sem burzsoának, sem szociáldemokratának". Pártunk csaknem-Lassalle-ja a segítségére sietett e lap olvasójának, amely ténylegesen a szociáldemokrácia renegátjainak sajtószerve.

A „Tovariscs" olvasója többek között azt kérdezte G. Plehanovtól, „mi lehetne, véleménye szerint, a baloldali és szélsőbaloldali pártok közös választási platformja". G. Plehanov ezt válaszolta: „erre a kérdésre nincs és nem is lehet más válasz, mint ez a két szó: a *teljhatalmú duma.*"

„Nincs és nem is lehet más válasz..." Csaknem-Lassalle-unk e szavainak bizonyára elrendeltetett, hogy „történeti" szavakká váljanak, legalább is e szó gogoli értelmében. G. Plehanov annak idején méltóztatott meghallgatni egy beszámolót arról, hogy van az OSzDMP-nek valamilyen Központi Bizottsága, hogy összeül ennek a pártnak valamilyen országos konferenciája, hogy a Központi Bizottság is, s ez a konferencia is kidolgozza válaszát azokra a kérdésekre, amelyek nemcsak Kuszkova úrnőt és Prokopovics urat, G. Plehanov mostani munkatársait, hanem Oroszország szocialista munkásait is érdeklik. G. Plehanovot cseppet sem zavarja ez, s kijelenti: „nincs *és nem is lehet* más válasz, mint az enyém." S ezeket a kegyesen odavetett szavakat közzéteszi egy kadet lapban éppen akkor, amikor Oroszország egész olvasóközönsége már ismer egy *másik* választ, amelyet az egész Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt területi szerveinek és központi szerveinek *valamennyi* képviselője adott.

Ez csakugyan olyan Nozdrev-féle „történet".

De vizsgáljuk meg nagyérdemű G. Plehanovunknak a maga nemében egyedülálló és utólérhetetlen válaszát.

Mindenekelőtt, mint látjuk, szerinte még gondolni sem lehet arra, hogy egy közös választási platform nélkül lehetségesek egyezmények a választások első szakaszában. Nekünk, bolsevikoknak, igen tetszik ez a nézet. A mensevikeknek azonban ennek elismerésével G. Plehanov igen rossz szolgálatot tesz. A konferencián, a mensevikekkel és a bundistákkal folytatott vitákban, s ugyanúgy a „Proletarij" 8. számában* is, mindig utaltunk arra, hogy a választások első szakaszában kötött egyezmények elkerülhetetlenül rányomnák bélyegüket a tömegek közötti pártfellépésünkre, hogy tehát ezek az egyezmények óhatatlanul és elkerülhetetlenül, akaratunk és terveink ellenére, azt a színezetet kapnák, mintha bizonyos ideológiai közeledés menne végbe, mintha a szociáldemokraták politikai önállósága bizonyos mértékig elhomályosodna, gyengülne, elmosódna. G. Plehanov megszokott ügyességével és pártszerű tapintatával támogatta a mensevikek ellen intézett támadásunkat. Nyíltan bevallott még többet is, mint amennyit mi hangoztattunk, mert *közös platformról*, vagyis a kadetokkal való nyílt *ideológiai* blokkról beszélt.

Kitűnik, hogy nemcsak az orosz államban, hanem az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspártban is kompromittálják a szenátusi magyarázatok azt, akinek az érdekében azokat írják.

Menjünk tovább. Gondolja csak el az olvasó, mi is a közvetlen értelme ennek a Plehanov-féle „kadet-szociáldemokrata" jelszónak: „teljhatalmú duma", — függetlenül attól, hogy milyen álláspontot foglalnak el vele szemben az egyes pártok. Ezek a szavak: „teljhatalmú duma", azt jelentik, hogy teljhatalmat követelnek a dumának. Milyen dumának? Nyilván annak a dumának, amelybe Oroszország polgárai most választanak majd képviselőket a december 11-i törvény és a szenátusi magyarázatok alapján. *Ennek* a dumának kell G. Plehanov javaslata szerint teljhatalmat követelnünk. Plehanov nyilván meg van győződve arról, hogy ez a duma nem lesz feketeszázas duma, hiszen egy feketeszázas dumának nem követelhetne teljhatalmat. Aki kitűzi a „teljhatalmú duma" jelszavát,

* Lásd ebben a kötetben 313. old. — *Szerk.*

és ugyanakkor mint komoly veszélyről arról kiabál, hogy létrejöhet egy feketeszázas duma, egyik szavával agyonüti a másikat. Aki kitűzi ezt a jelszót, tulajdonképpen igazolja a bolsevikoknak azt a véleményét, hogy a gyakorlatban nem fenyeget komoly veszély egy feketeszázas duma létrejöttére, és hogy a kadetok agyalják ki vagy túlozzák el egyes esetekben ezt a veszélyt önző céljaik érdekében, vagyis azért, hogy gyengítsék a munkások és az egész forradalmi demokrácia önbizalmát, hogy a kadet párttól elhárítsák a ténylegesen fenyegető *„baloldali veszélyt"*. Maga a „Recs", a kadetok hivatalos lapja, elismerte *ezt* a veszélyt a Pétervár kormányzóságban folyó választási kampány helyzetéről szóló kadet beszámolóban.

Térjünk át Plehanov jelszavának tényleges politikai tartalmára. Feltalálója el van ragadtatva tőle. „Ez az általános tétel — írja —, akárcsak egy algebrai tétel, teljesen pontosan kifejezi mind a baloldaliak, mind a szélső baloldaliak legaktuálisabb politikai feladatát", mert módot ad arra, hogy csorbítatlanul, teljes egészében megtartsák valamennyi többi követelésüket. „A kadetok nem tudják a teljhatalmú dumát úgy elképzelni, ahogy azt a szociáldemokratáknak el kell képzelniök. De ezeknek is, amazoknak is szükségük van teljhatalmú dumára. Ezért ezeknek is, amazoknak is harcolniok kell érte."

Plehanovnak ezekből a szavaiból világosan kitűnik, hogy még szerinte is elkerülhetetlenül másképpen fogják értelmezni ezt a jelszót a kadetok és másképpen a szociáldemokraták. A jelszó azonos, „közös", de a kadetok ennek a jelszónak az értelmét *nem tudják* „úgy elképzelni", mint ahogy azt a szociáldemokraták elképzelik.

Felmerül a kérdés, mire való akkor a közös jelszó? és miért kell egyáltalán jelszavakat és platformokat adni a tömegnek?

A látszat kedvéért? azért, hogy elhallgassunk olyasmit, amiről nem szabad a tömegeket felvilágosítani? azért, hogy a nép háta mögött mindenféle előnyökkel kecsegtető parlamenti manővert hajtsunk végre? vagy pedig azért, hogy fejlesszük a tömegek osztályöntudatát, és valóban megmagyarázzuk nekik tényleges politikai feladataikat?

Köztudomású, hogy a polgári zugpolitikusok mindig

és mindenütt a legkülönbözőbb jelszavakkal, programmokkal és platformokkal traktálják a népet, hogy ezáltal becsapják. A polgári zugpolitikusok mindig, de különösen választások előtt, elnevezik magukat liberálisoknak is, haladópártiaknak is, demokratáknak is, sőt „radikális szocialistáknak" is, *csak azért*, hogy szavazatokat szerezzenek és becsapják a népet. Ez kétségtelenül általános jelenség valamennyi kapitalista országban. Sőt, Marx és Engels ezért beszélt a burzsoá képviselőkről, die das Volk vertreten und zertreten, — akik a népet képviselik és képviselői mandátumuk segítségével eltiporják[93].

S lám, az egyik „legrégibb" orosz szociáldemokrata, a szociáldemokrácia egyik alapítója abban a választási kampányban, amelyben először vesz majd részt az egész párt, olyan platformot tűz ki, amelyet nyilvánvalóan másképpen értelmeznek majd a kadetok és másképpen a szociáldemokraták! Mi ez? Hogyan lehet ez?

Hiszen ha a kadetok és a szociáldemokraták nem tudják egyféleképpen elképzelni a teljhatalmú dumát, a nép nagy tömegeinek sem lehet azonos elképzelésük róla, mivel a kadetok is, a szociáldemokraták is egyik vagy másik osztálynak bizonyos érdekeit, bizonyos törekvéseit vagy előítéleteit képviselik. Plehanov nyilván helytelennek tartja a teljhatalmú duma kadet értelmezését, márpedig a politikai feladatok minden helytelen értelmezése káros a népre. Plehanov tehát olyan formában tűzi ki a jelszót, hogy az *nyilvánvalóan* káros a népre, mert nem magyaráz meg, nem tisztáz egyes helytelen nézeteket. Vagyis, egyszerűen és nyíltan szólva, ezzel becsapja a munkásokat és az egész népet azért, hogy a kadetok és a szociáldemokraták egységének látszatát keltse.

Miért helytelen a kadetoknak a teljhatalmú dumáról alkotott elképzelése? Plehanov hallgat erről. Ez a hallgatás először is azt bizonyítja, hogy Plehanov a választási kampányt (a választási platform kitűzése már a választási kampány egy lépése) nem a nép tudatának fejlesztésére, hanem elhomályosítására használja fel. Másodszor pedig, ez a hallgatás megfosztja minden értelmétől Plehanovnak azt a következtetését, hogy „a kadetoknak is, a szociáldemokratáknak is szükségük van teljhatalmú

dumára". Ez nem egyéb, mint csűrés-csavarással álcázott értelmetlenség: hogy mondhatja valaki, hogy két különböző pártnak szüksége van egy és ugyanarra a dologra, amelyet különbözőképpen értelmeznek! Ez esetben nem egy és ugyanarról a dologról van szó: akárki rajtakaphatja Plehanovot logikai bukfencén. Megjelölhetjük példának okáért az abszolút monarchiát is, a demokratikus köztársaságot is „*a*"-val, és azt mondhatjuk, hogy különböző pártok készek e közös algebrai formulát különböző számtani mennyiségekkel behelyettesíteni. Ez tisztára Plehanov-féle logika, vagy helyesebben, Plehanov-féle szofisztika lenne.

Plehanov tulajdonképpen *teljes valótlanságot* mond, amikor azt állítja, hogy a kadetoknak is, a szociáldemokratáknak is szükségük van teljhatalmú dumára, sőt mi több: teljhatalmú népképviseletre, amelyről cikke második felében állandóan beszél. Teljhatalmú népképviselet az alkotmányozó gyűlés, mégpedig olyan alkotmányozó gyűlés, amely nem az egyeduralkodó mellett létezik, hanem a cári kormány *megdöntése után* jön létre. Ha Plehanov megfeledkezett erről az egyszerű igazságról, azt ajánljuk neki, olvassa el az OSzDMP programmját és különösen a programm utolsó szakaszát, amelyben éppen erről van szó.

A kadetoknak nincsen szükségük ilyen, ténylegesen teljhatalmú népképviseletre, ez veszélyes rájuk nézve, és végzetes az általuk képviselt érdekek szempontjából. Kizárja a monarchiát, amelyet tiszta szívből szeretnek és amely burzsoá zsebüknek oly drága. Megfosztja őket attól a reménytől, hogy a földesúri földekért megváltást fizetnek majd. Ez annyira igaz, hogy „Dnyevnyik"-je 6. számában *még* Plehanov *is* arról beszélt, hogy a kadetok önző osztályérdekekből bizalmatlanok az alkotmányozó gyűlés eszméjével szemben, hogy a kadetok félnek az alkotmányozó gyűléstől, s ezért *kibékülnek* a Sztolipin-féle bandával.

A „Proletarij" 8. számában már idéztük Plehanov „Dnyevnyik"-je 6. számának ezeket a részeit*, s rámutattunk arra, hogy Plehanovnak most vissza kell vonnia tegnapi kijelentéseit. Az a kitétele, hogy „a kadetoknak is

* Lásd ebben a kötetben 318—319. old. — *Szerk.*

szükségük van teljhatalmú dumára", nem is egyéb, mint saját szavainak *visszavonása*.

Plehanov alapvetően *helytelen állításából* logikailag elkerülhetetlenül több más helytelen megállapítás adódik. *Nem igaz*, hogy „maga a teljhatalmú népképviselet az előfeltétele annak, hogy megvalósuljon valamennyi haladó párt valamennyi többi... követelése", hogy „e nélkül a népképviselet nélkül a követelések közül egy sem valósul meg", hogy a baloldaliak és a szélsőbaloldaliak harca akkor kezdődik, amikor „az (mármint a teljhatalmú népképviselet) meglesz". A teljhatalmú népképviselet a forradalom betetőzése, végigvitele, a forradalom teljes győzelme. A kadetok ellenben meg akarják állítani a forradalmat, be akarják szüntetni apró engedményekkel, s ezt nyíltan meg is mondják. Plehanov a munkásokkal és általában az egész néppel el akarja hitetni, hogy a kadetok képesek harcolni a forradalom teljes győzelméért, s ezzel még jobban félrevezeti a néptömegeket.

„Egyelőre csak egy teljhatalmú Sztolipin urunk van", írja Plehanov. Nem tudjuk, elszólás-e ez, vagy szintén kadetutánzás („a teljhatalmú duma = cári duma olyan miniszterekkel, akiket a duma többségéből a cár nevez ki"), vagy pedig egy fogás a cenzúra megtévesztésére? Sztolipinnek egyáltalán nincsen teljhatalma, sőt Sztolipin a cár és a feketeszázas cári udvari falka teljesen jelentéktelen lakája. Ha Plehanovot erről nem győzte meg az, ahogy a duma leleplezte a pogromokat, akkor olvasgassa, mit írnak a liberális lapok az orosz nép szövetségének mindenható befolyásáról.

„Most — mondja Plehanov — a baloldali és a szélsőbaloldali pártoknak együtt szembe kell szállniok azokkal, akik nem akarnak teljhatalmú népképviseletet, vagy talán egyáltalán nem akarnak semmiféle népképviseletet."

Tehát szembe kell szállniok a kadetokkal, akik *nem akarnak* teljhatalmú népképviseletet.

Plehanovnak szerencsésen sikerült egyik szavával agyonverni a másikat, amikor a doktrinerség elleni harc látszatát keltve a legrosszabb fajtájú, jezsuita doktrinerség példaképét mutatta. Frakciós szempontból a bolsevikok örülhetnének fellépésének, mert súlyosabb csapást már

nem is mérhetett volna senki a mensevik taktikára. Az egyesült OSzDMP tagjaiként azonban szégyeljük G. Plehanov fellépését.

A „Recs", a kadetok hivatalos lapja úgy válaszolt Plehanovnak, hogy most talán már a legjámborabb szociáldemokraták is kigyógyulnak opportunista illúzióikból. A „Recs" első válasza, a 226. sz. (november 25) vezércikke nem egyéb, mint a kezet nyújtó Plehanov kigúnyolása, egy olyan liberálisnak a gúnyolódása, aki nem felejtette el Plehanovnak és „*Iszkra*"-beli munkatársainak a liberálisok opportunizmusa elleni támadásokat. „Plehanov úr ebben az esetben is — írta Plehanovon nevetve a kadet lap — minden tiszteletet és elismerést érdemlő erőfeszítést tesz, hogy társait legjobboldalibb álláspontjukról is valamivel jobbra tolja." De . . . de mégis vannak ellenvetéseink.

S a kadet ellenvetései egyértelműek a gyárosnak azzal a tipikus válaszával, amelyet a munkásnak ad, amikor az elhatárolja magát munkástársaitól, akik közösen sztrájkkal támogatott követelést támasztanak, s kérelemmel fordul hozzá. — Kérelemmel jöttél? Dícséretre méltó. De mit érek veled, amikor oktalan munkástársaid nem úgy cselekszenek, mint te? Mit érek veled, amikor nem vagy végig következetes? Teljhatalmú dumát? Hogyhogy! Csak nem kompromittálom magam a rend emberei előtt! Azt kell mondani: kormányt a duma többségéből. Ez esetben megegyezünk a szociáldemokratákkal egy közös platformban!

Ez a tartalma a „Recs" válaszának, amelyben mindvégig finoman gúnyolódnak Plehanov naiv „algebráján" is, meg azon is, hogy 1904 novemberében benne volt a szociáldemokraták vezető testületében (Plehanov akkoriban az OSzDMP Központi Lapjának szerkesztőségi tagja és Legfelsőbb „Tanácsának" elnöke volt), abban a testületben, amely visszautasította a „híres párizsi egyezményt" a polgári demokráciával[94]. Akkor éppen volt egy „algebrai jel", élcelődik a „Recs", mégpedig a „demokratikus kormány". Mi ezen alkotmányos monarchiát értettünk. Az eszerek, akik elfogadták az egyezményt, demokratikus köztársaságot értettek rajta. Ön visszautasította akkor az egyezményt, G. V. Plehanov! Azóta talán megjött az

esze? Mi, kadetok, megdícsérjük önt, de az *ügy érdekében* még egy lépést kell jobbra tennie.

S a „Recs" nyíltan megvallja, hogy a kadetok az „alkotmányozó gyűlés" jelszavával is az orránál fogva vezették a népet. Mi, kadetok, alkotmányozó gyűlést akartunk *„az uralkodó kiváltságának* (vagyis jogainak) *fenntartásával"*, de semmiképpen sem köztársasági alkotmányozó gyűlést. Nekünk előnyös volt ezzel a csalással megnyerni a tömegek rokonszenvét, most azonban fontosabb számunkra a cári banda rokonszenve. Ezért vesszen a „teljhatalmú duma" „veszélyes", „kétértelmű", „reménytelen" jelszava, „amely tápot ad káros forradalmi illúzióknak". A szociáldemokratáktól a Központi Bizottság régi jelszavát követeljük: támogatni kell a duma többségéből alakítandó kormányt, mégpedig azokkal *„a következményekkel együtt"*, amelyek ebből a jelszóból adódnak. Ezek a következmények pedig: nem gyengíteni kell a duma kadet többségét, hanem *erősíteni* (sic*).

És a „Recs" következő számában egy szerkesztőségi cikkben külön megmagyarázzák a feketeszázas cári bandának (azzal az ürüggyel, hogy a kérdést Plehanovnak magyarázzák), hogy a kadetoknak *nincsen szükségük* „teljhatalmú" dumára. Ha a dumát teljhatalmú dumának nyilvánítanák, ez államcsíny volna. Ebbe a kadetok soha nem egyeznek bele. „Mi, kadetok, a legkisebb mértékben sem törekszünk teljhatalmú dumára, s nem is kell arra törekednünk." „Lehetséges volna, hogy Plehanov úr, szokásos éleselméjűsége ellenére, az események menetéből nem vonta le" ezt a tanulságot?

Hát igen, a kadetok fején találták a szöget, amikor Plehanov szokásos éleselméjűségén gúnyolódnak. Az orosz forradalom egész menetéből Plehanov nem okult annyira, hogy megértse a kadetokat. Úgy kell neki, megérdemelte, hogy a kadetok megvetően félrelökjék a pártjától függetlenül és pártja akarata ellenére cselekvő szociáldemokratának feléjük nyújtott kezét.

Annak a válasznak, amelyet a „Recs" Plehanovnak adott, általános politikai jelentősége is van. A kadetok

* — így. — *Szerk.*

napról napra, sőt óráról órára egyre inkább jobbra tolódnak. Kertelés nélkül megmondják, hogy egyezségre lépnek majd a feketeszázas monarchiával, és szétoszlatják a „káros forradalmi illúziókat".

Egész Oroszország munkásainak, ez meggyőződésünk, igen nagy hasznára lesz ez a lecke. Ahelyett, hogy blokkokat kötnének a kadetokkal, önálló választási kampányt fognak folytatni, a maguk oldalára vonják a forradalmi burzsoáziát, és végérvényesen a politikai árulás gödrébe taszítják azoknak a burzsoá zugpolitikusoknak a bandáját, akik a „népszabadságról" hangoztatott frázisaikkal félrevezetik a népet!

„Proletarij" 9. sz.
1906 december 7.

A MENSEVIZMUS VÁLSÁGA

A pártonkívüli munkáskongresszus és a kadetokkal való blokkok hirdetése kétségtelenül a mensevik taktika bizonyos válságának a jele. Minthogy azok közé tartozunk, akik elvileg ellenezzük a mensevikek egész taktikáját, természetesen nem tudnánk magunk eldönteni, mennyire érett meg ez a válság ahhoz, hogy — mondhatni — külsőleg megnyilvánuljon. J. Larin elvtárs a segítségünkre sietett „Széleskörű munkáspárt és munkáskongresszus" című új, rendkívül tanulságos brosúrájában (Moszkva 1906, a „Novij Mir" könyvkiadó *közreműködésével*).

J. Larin elvtárs eléggé gyakran a mensevikek többségének nevében beszél. A mensevizmus felelős képviselőjének nevezi magát, s ezt teljes joggal teszi. Dolgozott a Délvidéken is, s Pétervár leginkább „mensevik" kerületében, a viborgi kerületben is. Mint küldött részt vett az egyesítő kongresszuson. Állandóan írt a „Golosz Trudá"-nak is, az „Otkliki Szovremennosztyi"-nak is. Mindezek a tények rendkívül fontosak, amikor értékeljük ezt a brosúrát, amelynek jelentősége a szerző igazmondásában, nem pedig logikájában, — mondanivalójában, nem pedig fejtegetéseiben rejlik.

I

A taktika vizsgálatában a marxistáknak a forradalom objektív menetének értékeléséből kell kiindulniok. A bolsevikok, mint tudjuk, a helyzetről szóló határozati javaslatukban, amelyet az egyesítő kongresszus elé terjesztettek[95], igyekeztek ennek a követelménynek eleget tenni. A men-

sevikek maguk vonták vissza erről a kérdésről szóló határozati javaslatukat. Larin elvtárs úgy látszik érzi, hogy ilyen kérdéseket nem lehet levenni a napirendről, és igyekszik megvizsgálni polgári forradalmunk menetét.

Két időszakot különböztet meg. Az első, amely az egész 1905-ös évet öleli fel, a nyílt tömegmozgalom időszaka. A második, amely 1906-tól tart — „a szabadság tényleges diadalának", „a népi törekvések megvalósulásának" kínosan lassú előkészítése. Ebben az előkészítésben döntő szerepe van a falunak, amelynek segítsége nélkül „az egymástól távol eső városokat letiporják". Olyan időket élünk, amikor „a forradalom belsőleg, látszólag passzívan, fejlődik".

„Az, amit agrármozgalomnak neveznek: az állandó forrongás, amely nem csap át aktív támadásra irányuló általános kísérletekbe, a kis helyi harcok a helyi hatóságok, a földbirtokosok ellen, az adófizetések késleltetése, a büntető különítmények — mindez együttvéve alkotja azt az utat, amely a falu számára, ha nem is az erővel való takarékoskodás, ami kétséges, de mindenesetre az eredményeivel való takarékoskodás szempontjából a legelőnyösebb. Minthogy a falu ezen az úton haladva nem merül ki teljesen, és általában több könnyítést vív ki, mint amennyi vereséget szenved, az agrármozgalom mélyen aláássa a régi hatalom tartópilléreit, és olyan körülményeket teremt, amelyek között a régi hatalomnak elkerülhetetlenül kapitulálnia kell majd, vagy meg kell buknia, mihelyt először komolyan próbára teszik erejét, amikor ennek eljön az ideje." S a szerző utal arra, hogy 2—3 év alatt megváltozik majd a rendőrség és a hadsereg személyi állománya, mert a rendőrséget és a hadsereget az elégedetlen falu elemei töltik majd meg; „a mi fiaink lesznek majd katonák", mint ahogy az egyik paraszt a szerzőnek mondotta.

Larin elvtárs két következtetésre jut. 1) Nálunk „a falu nem nyugodhat meg. Ausztria 48-as eseményei nálunk nem ismétlődhetnek meg." 2) „Az oroszországi forradalom az északamerikai vagy lengyelországi forradalomtól eltérően nem halad a szó szoros értelmében vett össznépi fegyveres felkelés útján."

Vizsgáljuk meg ezeket a következtetéseket. Az elsőt a szerző túlságosan tárcastílusban okolja meg, és túlságosan pontatlan a megfogalmazás. Lényegében véve azonban a szerző megközelíti az igazságot. Forradalmunk kimenetele csakugyan leginkább attól függ, hogy mennyire lesz állhatatos a harcban a parasztság sokmilliós tömege. A nagyburzsoázia nálunk jobban fél a forradalomtól, mint a reakciótól. A proletariátus egymaga nem győzhet, nincs elég ereje hozzá. A városi szegénynépnek nincsenek önálló érdekei, de nem is alkot önálló erőt a proletariátushoz és a parasztsághoz viszonyítva. A falunak van döntő szerepe, nem olyan értelemben, hogy vezeti majd a harcot (erről szó sem lehet), hanem olyan értelemben, hogy biztosítja a győzelmet.

Ha Larin elvtárs megfontolta volna következtetését és összefüggésbe hozta volna a polgári forradalmunkra vonatkozó szociáldemokrata eszmék egész fejlődésével, szemtől szemben találta volna magát a számára gyűlöletes bolsevizmus régi tételével: azzal a tétellel, hogy Oroszország polgári forradalmának győzelmes kimenetele csak a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájaként lehetséges. Lényegében véve Larin éppen erre az álláspontra jutott. Ennek az álláspontnak nyílt elismerésében csak az a mensevik tulajdonság gátolja, amelyet maga is ostoroz, nevezetesen: a bizonytalan és gyáva gondolkodás. Csak össze kell hasonlítanunk Larinnak és a Központi Bizottság „Szocial-Demokrat"-jának erre a kérdésre vonatkozó ítéleteit, s nyomban meggyőződünk arról, hogy Larin ebben a kérdésben közeledik a bolsevikokhoz. Lám, a „Szocial-Demokrat" arra az állításra vetemedett, hogy a kadetok a városi nem-rendi burzsoáziát, a haladó burzsoáziát, a trudovikok pedig a falusi rendi burzsoáziát, a nem-haladó burzsoáziát képviselik! A „Szocial-Demokrat" nem vette észre, hogy a kadetok között vannak földbirtokosok és ellenforradalmi burzsoák, míg a trudovikok között ott van a nem-rendi városi demokrácia (a városi szegénynép alsó rétege)!

Továbbá. A falu nem nyugodhat meg, mondja Larin. Vajjon bebizonyította-e ezt? Nem bizonyította be. Egyáltalán nem vette számításba, milyen szerepe van a pa-

rasztburzsoáziának, amelyet a kormány rendszeresen igyekszik megvásárolni. Nem gondolkozott eléggé azon sem, hogy a parasztoknak nyújtott „könnyítések" (a haszonbérek leszállítása, a földbirtokosok és a rendőrség „kordába szorítása" stb.) *fokozzák* a falu felbomlását ellenforradalmi gazdagokra és a szegénynép tömegére. Ilyen gyér anyag alapján nem szabad ilyen messzemenő következtetéseket levonni, mert ennek sablonize van.

De vajjon bebizonyítható-e egyáltalán az a tétel, hogy „a falu nem nyugodhat meg"? Igen is, meg nem is. Igen — abban az értelemben, hogy gondosan megalapozva elemezzük a valószínű következményeket. Nem — abban az értelemben, hogy az adott polgári forradalomban ezek a következmények teljesen kétségtelenek. Patikamérlegen nem mérhetjük le, hogyan egyensúlyozódnak majd ki a falu növekvő és összefonódó új ellenforradalmi és új forradalmi erői. Ezt *csak a tapasztalatok* fogják világosan megmutatni. A forradalom a szó szűk értelmében — éles harc, s csak a harc során, a harc kimenetelében mutatkozik meg és ismerhető fel teljesen valamennyi érdeknek, valamennyi törekvésnek, valamennyi adottságnak tényleges ereje.

A forradalom élenjáró osztályának feladata az, hogy helyesen felismerje a harc *irányát*, és kimerítse a győzelem *valamennyi* lehetőségét, *valamennyi* esélyét. Ennek az osztálynak kell *elsőként* a közvetlen forradalom útjára lépnie és *utolsóként* lelépni erről az útról, hogy más, „hétköznapibb", „kerülőbb" utakra térjen. Ezt az igazságot egyáltalán nem értette meg Larin elvtárs, aki igen sokat és (mint alább látni fogjuk) igen oktalanul spontán kitörésekről és tervszerű tevékenységről beszélt.

Térjünk át a második következtetésre — a fegyveres felkelésre vonatkozó következtetésre. Ebben a kérdésben Larin még gyávábban gondolkodik. Gondolatai rabszolgahűséggel követik a régi mintákat: az északamerikai és a lengyel felkelést. Ezeken kívül nem hajlandó tudomást venni más, „a szó szoros értelmében vett" felkelésekről. Még azt is mondja, hogy forradalmunk nem halad a „formális" (!) és „formai" (!!) fegyveres felkelés útján.

Furcsa, hogy egy mensevik, aki érdemeket szerzett a formalizmus ellen vívott harcban, odáig jut, hogy for-

mális fegyveres felkelésről beszél! Magára vessen, Larin elvtárs, ha gondolatait annyira korlátozzák a formális és formai szempontok. A bolsevikoknak más volt a felfogásuk ebben a kérdésben, és más ma is. Jóval a felkelés előtt, a III. kongresszuson, vagyis 1905 tavaszán, külön határozatban hangsúlyozták *a tömegsztrájk és a felkelés kapcsolatát*[96]. A mensevikek szeretnek erről hallgatni. De hiába. A III. kongresszus határozata tényleges bizonyíték arra, hogy amennyire csak lehetett, megközelítő pontossággal előreláttuk az 1905 végén vívott népi harc sajátosságait. S a felkelést korántsem az északamerikai vagy a lengyel felkelés „mintájára" végrehajtott felkelésként képzeltük el, hiszen Észak-Amerikában és Lengyelországban tömegsztrájkról még csak szó sem lehetett.

December után pedig (az egyesítő kongresszus számára kidolgozott határozattervezetben[97]) rámutattunk arra, hogy miképpen változott meg a sztrájk és felkelés viszonya, hogy milyen szerepe van a parasztságnak és a katonaságnak, hogy nem elegendők a katonai lázadások, hogy egyezményt kell kötni a hadsereg forradalmi-demokratikus elemeivel.

S a duma-időszak alatt az események ismételten bebizonyították, hogy Oroszországban a szabadságért vívott harcban elkerülhetetlen a felkelés.

Larinnak a formális felkelésre vonatkozó érvelései megmutatják, mennyire tájékozatlan a mai forradalom történetében vagy nem törődik ezzel a történettel és különleges felkelés-formáival, aminek egy szociáldemokratánál igazán nem volna szabad előfordulnia. Larin tézise: „az oroszországi forradalom nem halad a felkelés útján" — a tények kicsúfolása, hiszen Oroszországban a szabadságjogok *mindkét* időszaka (az októberi időszak is, a duma-időszak is) éppen a *felkeléseknek*, persze nem az amerikai és nem a lengyelországi, hanem a XX. századi oroszországi felkeléseknek az „útját" mutatták. Larin „általánosságban" beszél az olyan országok felkeléseinek történelmi példáiról, amelyekben a falusi vagy a városi elemek vannak túlsúlyban, Amerikáról és Lengyelországról, s még csak meg sem próbálja tanulmányozni vagy akár csak felvázolni az oroszországi felkelés sajátosságait, és

így maga is elköveti a mensevizmus alapvető hibáját: ő is „bizonytalanul és gyáván" gondolkodik.

Gondoljuk csak meg, milyen az ő konstrukciója a „passzív" forradalomról. Kétségtelenül nagyon is lehetséges, hogy az új fellendülésnek, az új támadásnak vagy a mozgalom új formáinak az előkészítése hosszú ideig tart majd. De ne legyenek doktrinerek, uraim, nézzék csak meg, mit jelent a falunak ez az „állandó forrongása", amikor vele *párhuzamosan* „kis helyi harc" folyik, „büntető különítményeket" vezényelnek ki, és *kicserélődik* a rendőrség és a hadsereg állománya. Hiszen ön maga sem érti, mit beszél. Az ön által leírt helyzet ugyanis nem egyéb, mint hosszantartó *partizánháború*, amelyet időről időre félbeszakít a *katonai felkelés* számos, egyre szélesebbkörű és egyre egységesebb *kirobbanása*. Kígyót-békát kiáltanak a „partizánokra", az „anarchistákra", az „anarchoblanquista-bolsevikokra" és másokra, s ugyanakkor maguk is bolsevik módra festenek képet a forradalomról! A hadsereg személyi állománya kicserélődik, az „elégedetlen falu elemei" töltik fel. Mit jelent ez? Hát elképzelhető, hogy nem tör felszínre a matrózegyenruhába és katonai mundérba bújtatott falunak ez az „elégedetlensége"? Hát elképzelhető, hogy ez nem tör felszínre, amikor a katona szülőfalujában „állandó forrongás" van? amikor az országban egyrészt „kis helyi harc" folyik, másrészt meg „büntető különítményeket" vezényelnek ki? S vajjon elképzelhető, hogy a feketeszázas pogromoknak, a kormányzat erőszakoskodásainak, a rendőrség gaztetteinek időszakában a katonaság elégedetlensége *más* formában törjön ki, s nem katonai felkelés formájában?

Amikor ön kadet frázisokat ismételget („forradalmunk nem halad a felkelés útján", — ezt a frázist éppen a *kadetok* hozták forgalomba 1905 végén; lásd a Miljukovféle „Narodnaja Szvobodá"-t[98]), egyszersmind maga is utal arra, hogy egy újabb felkelés elkerülhetetlen: „a hatalom megbukik, mihelyt először komolyan próbára teszik erejét." Ön talán azt gondolja, hogy a kormány erejét egy széleskörű, tarka, bonyolult népi mozgalom esetleg komolyan próbára teheti anélkül, hogy előzőleg lett volna

egy sereg nem komoly és részleges erőpróba? hogy általános sztrájk lehetséges egy csomó részleges sztrájk nélkül? hogy általános felkelés kitörhet egy csomó elszigetelt, szétszórt, nem általános felkelés nélkül?

Ha a hadseregben gyarapodnak az elégedetlen falu elemei, és a forradalom általában véve előre halad, elkerülhetetlen egy olyan felkelés, amely a feketeszázas hadsereg ellen vívott *elkeseredett* harc formájában nyilvánul meg (mert a feketeszázasok is szervezkednek és tanulnak, ezt ne felejtsék el! ne felejtsék el, hogy vannak társadalmi elemek, amelyek a tudatos feketeszázas szellemet táplálják!), olyan harcnak a formájában, amelyet mind a nép, mind pedig a katonaságnak egy része folytat. Tehát készülnünk kell, elő kell készítenünk a tömegeket, fel kell készülnünk tervszerűbb, egybeforrottabb és támadóbb felkelésre, — ez következik Larin tételéből, a *passzív* (??) forradalomról szóló kadet meséjéből. A mensevikek „az oroszországi forradalom menetére hárították bánatukat és csüggedésüket" (58. old.), vallja be Larin. Ez az! A passzivitás a kispolgári értelmiség tulajdonsága, nem pedig a forradalomé. Passzívak azok, akik elismerik, hogy a hadsereg megtelik az elégedetlen falu elemeivel, hogy elkerülhetetlen az állandó forrongás és a kis helyi harc, — s ugyanakkor Iván Fjodorovics Sponykára jellemző lelki nyugalommal vigasztalják a munkáspártot: „az oroszországi forradalom nem halad a felkelés útján."

Hát a „kis helyi harc"? Ön talán úgy találja, igentisztelt Larin, hogy „a falu számára az eredmények szempontjából ez a legelőnyösebb út"? Ön talán fenntartja ezt a véleményét, a büntető különítmények ellenére is, sőt ezeket a büntető különítményeket is a legelőnyösebb úthoz sorolja? De vajjon gondolkozott-e ön akár csak egy cseppet is azon, miben különbözik a kis helyi harc a partizánháborútól? Semmiben, igentisztelt Larin elvtárs.

Amerika és Lengyelország rossz példáiba belemerülve nem vette észre a harcnak azokat a sajátos formáit, amelyeket az oroszországi felkelés hozott létre, az a felkelés, amely hosszadalmasabb és szívósabb, mint a régi típusú felkelések, s amelyben hosszabb időközök vannak a nagy összeütközések között.

Larin elvtárs teljesen összezavarodott, és nem gondolta végig a dolgot. Ha van a forradalomnak falun talaja, ha a forradalom szélesedik és újabb erőket von be, ha a hadsereget az elégedetlen parasztok töltik meg, s a falu állandóan és szüntelenül forrong és állandóan kis helyi harcok folynak, akkor ez azt jelenti, hogy igazuk van a bolsevikoknak, akik harcolnak az ellen, hogy a felkelés kérdését levegyék a napirendről. Egyáltalán nem hirdetjük azt, hogy bármilyen helyzetben, bármilyen körülmények között felkelésre van szükség. De követeljük, hogy a szociáldemokraták ne bizonytalanul és gyáván gondolkozzanak. Ha ön elismeri, hogy megvannak a *feltételek* a felkeléshez, ismerje el magát a felkelést is, — ismerje el, hogy a pártnak a felkeléssel kapcsolatban különleges feladatai vannak.

Aki azt mondja, hogy a kis helyi harc „*a legelőnyösebb út*", vagyis a nép harcának legelőnyösebb formája forradalmunk egy sajátos időszakában, s ugyanakkor nem hajlandó elismerni azokat az *aktív* feladatokat, amelyek ezen a „legelőnyösebb úton" haladva az élenjáró osztály pártjára hárulnak, az nem tud gondolkozni vagy becstelenül gondolkozik.

II

„Passzivitási elmélet" — így nevezhetnénk Larin érvelését a „passzív" forradalomról, amely előkészíti azokat a körülményeket, melyek között „a régi hatalom megbukik, mihelyt először komolyan próbára teszik erejét". S ez a „passzivitási elmélet", a gyáva gondolkodásnak ez a természetes következménye, rányomja bélyegét bűnbánó mensevikünk egész brosúrájára. Ez a mensevik felveti a kérdést, vajjon mi az oka annak, hogy pártunk óriási ideológiai befolyása ellenére szervezetileg olyan gyenge. Ennek nem az az oka, felel Larin, hogy pártunk értelmiségi párt. A mensevikeknek ez a régi „begyepesedett" (Larin kifejezése) magyarázata egy lyukas garast nem ér. Ennek az az oka, hogy az adott időszakban objektíve nem volt szükség más pártra, és nem is voltak meg az objektív feltételek egy másfajta párthoz. Ennek az az oka,

hogy „a spontán kitörések politikájához", amelyet a proletariátus a forradalom kezdetén folytatott, nem is volt szükség pártra. Nem volt szükség másra, mint „egy technikai apparátusra, amely a spontaneitást" és „a spontán hangulatot szolgálja", amely agitációs és propagandamunkát végez két kirobbanás között. Ez nem volt a szó európai értelmében vett párt, hanem „fiatal konspiráló munkások szűkkörű — 9 millióból 120 000-t tömörítő — egyesülése"; ebben az egyesülésben kevés volt a családos munkás; a társadalmi tevékenységre kész munkások többsége nem volt bent a pártban.

Most véget ér a spontán kitörések időszaka. A számítás foglalja el az egyszerű hangulat helyét. A „spontán kitörések politikája" helyett kifejlődik a „tervszerű tevékenység politikája". Szükség van egy „európai típusú pártra", „az objektív-tervszerű politikai tevékenység pártjára". „Apparátus-párt" helyett szükség van egy „élcsapat-pártra", „amelyben összegyűjtenék a munkásosztály soraiból mindazokat, akik alkalmasak arra, hogy aktív politikai életet éljenek". Ez — áttérés a „számításon alapuló tevékenység európai pártjára". A „hivatalos mensevizmust a maga felemás és bizonytalan gyakorlatával, a maga csüggedésével és helyzetének megnemértésével" felváltja „az európai szociáldemokrácia egészséges realizmusa". „Ennek a realizmusnak a hangja már jóideje eléggé erősen harsog Plehanov és Akszelrod szájából, — akik tulajdonképpen az egyedüli európaiak a mi «barbár» környezetünkben . . ." S ha a barbárságot európai szellemmel váltjuk fel, ez természetesen azzal kecsegtet, hogy kudarcok helyett sikereink lesznek majd. „Ahol a spontaneitás uralkodik, elkerülhetetlenek a hibák az értékelésben, a kudarcok a gyakorlati munkában." „Ahol spontaneitás van — utópizmus is van, ahol utópizmus van — egymást érik a kudarcok."

Larinnak ezekben az érveléseiben ismét szembeötlik, milyen égbekiáltó aránytalanság van a helyes, bár nem új gondolat apró kis magja és a merőben reakciós értetlenség óriási héja között. Egy kanál méz — egy hordó kátrány.

Teljesen kétségtelen és vitathatatlan, hogy valamennyi ország munkásosztálya — a kapitalizmus fejlő-

dése arányában, a polgári forradalom vagy a polgári forradalmak, sőt esetleg a sikertelen szocialista forradalmak tapasztalatainak felgyülemlése arányában — izmosodik, fejlődik, tanul, nevelődik, szerveződik. Más szavakkal: a munkásosztály mindenütt a spontaneitástól a tervszerűség felé, — csupán a hangulat irányításától valamennyi osztály objektív helyzetének irányítása felé, a kitörésektől a kitartó harc felé halad. Mindez így van. Így van ez, amióta világ a világ, s ugyanúgy vonatkozik a XX. századi Oroszországra, mint a XVII. századi Angliára, a XIX. század harmincas éveinek Franciaországára és a XIX. század végi Németországra.

De Larinnak éppen az a hibája, hogy semmiképpen sem tudja megemészteni azt az anyagot, amelyet a szociáldemokratáknak forradalmunk nyújt. Úgy megkapja az oroszországi barbarizmus kitöréseinek szembeállítása az európai tervszerűséggel, mint a gyereket egy új kép. Olyan közhelyeket mond, amelyek általában valamennyi korszakra vonatkoznak, és nem érti meg, hogy amikor ezeket a közhelyeket naivan a közvetlen forradalmi harc korszakára alkalmazza, ezáltal tulajdonképpen *renegát* álláspontot foglal el a forradalommal szemben. Ez tragikomikus volna, ha Larin őszintesége nem oszlatna el minden kételyt arra vonatkozólag, hogy *öntudatlanul* kontrázik a forradalom renegátjainak.

A barbárok spontán kitörései, az európaiak tervszerű tevékenysége... Ez tisztán kadet formula és kadet gondolat, az oroszországi forradalom árulóinak a gondolata, akik lelkesednek az „alkotmányosságért", értve ezen alkotmányosságot Muromcev szellemében, aki kijelentette: „A duma a kormány része", vagy a lakáj Rogyicsev szellemében, aki felkiáltott: „Pimaszság az uralkodót felelőssé tenni a pogromokért." A kadetok egész renegát irodalmat teremtettek, olyan renegátok (Izgojevék, Sztruvéék, Prokopovicsék, Portugalovék et tutti quanti*) irodalmát, akik szidták az *őrületes spontaneitást*, vagyis a forradalmat. A liberális burzsoá, mint az a bizonyos állat a mesében, képtelen felemelni tekintetét és megérteni, hogy csak

* — és a hozzájuk hasonlók. — *Szerk.*

a nép „kitörésének" köszönhető, hogy nálunk a szabadságnak legalább az árnyéka megvan.

S Larin naivul, minden kritika nélkül a liberálisok mögött kullog. Larin nem érti meg, hogy az általa érintett kérdésnek két oldala van: 1) a spontán harc szembeállítása az ugyanolyan lendületű, ugyanolyan formákban folyó tervszerű harccal és 2) a forradalmi (szűk értelemben vett forradalmi) korszak szembeállítása az ellenforradalmi vagy „csak-alkotmányos" korszakkal. Larin logikája fabatkát sem ér. A spontán politikai sztrájkot nem a tervszerű politikai sztrájkkal állítja szembe, hanem a tervszerű részvétellel, példának okáért, a Buligin-dumában. A spontán felkelést nem a tervszerű felkeléssel állítja szembe, hanem a tervszerű szakmai harccal. S ezért marxista elemzése az ellenforradalom lapos kispolgári dicsőítésévé fajul.

Az európai szociáldemokrácia „az objektív-tervszerű politikai tevékenység pártja", gügyögi lelkesen Larin. Milyen gyerekes felfogás! Nem veszi észre, hogy azért a rendkívül szűkkörű *„tevékenységért"* lelkesedik, amelyen az európaiak kénytelen-kelletlen nem mehettek túl, amikor nem volt közvetlen forradalmi harc. Nem veszi észre, hogy a *törvényes* harc tervszerűségéért lelkesedik — és szidja a „törvényes" tevékenység kereteit meghatározó *erőért és hatalomért* vívott spontán harcot. Az oroszok 1905 decemberi spontán felkelését nem a németek 1849-es és a franciák 1871-es „tervszerű" felkelésével hasonlítja össze, hanem a német szakszervezetek tervszerű fejlődésével. Az oroszok 1905 decemberi spontán és sikertelen általános sztrájkját nem a belgák 1902-es „tervszerű" *és sikertelen* általános sztrájkjával hasonlítja össze[99], hanem Bebelnek vagy Vanderveldének a Reichstagban mondott tervszerű beszédével.

Larin tehát nem érti meg a proletariátus tömegharcának azt a világtörténelmi jelentőségű haladását, amely az 1905 októberi sztrájkot és az 1905 decemberi felkelést jellemezte. Az oroszországi forradalomnak azt a *hanyatlását* (az *ő* nézete szerint is *átmeneti* hanyatlását), amely a *törvényes* keretek között mozgó előkészítő tevékenység szükségében mutatkozik meg (szakszervezetek, választá-

sok stb.), a spontántól a tervszerű felé, a hangulattól a számítás felé stb. való *haladássá* avatja.

Tehát forradalmi marxista tanulság helyett (nem spontán politikai sztrájkra van szükség, hanem tervszerű politikai sztrájkra; nem spontán felkelésre van szükség, hanem tervszerű felkelésre) kadet-renegát tanulságot von le (nem „őrületes spontaneitásra": sztrájkra, felkelésre van szükség, hanem a Sztolipin-féle törvényeknek való tervszerű engedelmességre és a feketeszázas monarchiával való tervszerű kiegyezésre).

Nem, Larin elvtárs, ha magáévá tette volna a marxizmus szellemét, s nem csak a marxizmus szavait sajátította volna el, ön tudná, miben különbözik a forradalmi dialektikus materializmus az „objektív" történészek opportunizmusától. Gondoljon akár csak arra, amit Marx Proudhonról mondott. A marxista nem zárkózik el a törvényes harc elől, a békés parlamentarizmus elől, az elől, hogy „tervszerűen" alávesse magát a történelmi munka Bismarckék és Benningsenék, Sztolipinék és Miljukovék szabta kereteinek. De ha a marxista a forradalomért vívott harchoz fel is használ *minden talajt*, még a reakciósat is, mégsem süllyed le odáig, hogy dicsőítse a reakciót, nem feledkezik meg *a tevékenység legjobb lehetséges talajáért* vívandó harcról. Ezért a marxista az *első*, aki előrelátja a forradalmi időszak közeledését, s kezdi ébreszteni a népet, és félreverni a harangot, amikor a nyárspolgár még a hűséges alattvaló rabszolgaálmát alussza. Ezért a marxista az *első*, aki a nyílt forradalmi harc útjára lép, aki közvetlenül összecsap az ellenséggel, s leleplezi a különféle szociális és politikai tökfilkók békülékeny illúzióit. Ezért a marxista az *utolsó*, aki letér a közvetlen forradalmi harc útjáról, s csak akkor tér le róla, amikor már minden lehetőség kimerült, amikor már *egy csepp* remény sincsen egy rövidebb útra, amikor már nyilvánvalóan semmi talaja sincsen a tömegsztrájkok, a felkelés stb. előkészítésére mozgósító felhívásnak. Ezért a marxista megveti a forradalomnak azt a töméntelen sok renegátját, aki azt vágja a fejéhez: mi „haladóbbak" vagyunk nálad, mi korábban mondtunk le a forradalomról! mi korábban „vetettük alá magunkat" a monarchista alkotmánynak!

Két eset lehetséges, Larin elvtárs. Vajjon azt gondolja ön, hogy a felkelésnek és a szűk értelemben vett forradalomnak már egyáltalán nincsen semmiféle talaja? Ha ezt gondolja, mondja meg nyíltan, és bizonyítsa be nekünk marxista módon, gazdasági elemzéssel, a különböző osztályok politikai törekvéseinek számbavételével, az eszmeáramlatok jelentőségének kifejtésével. Bebizonyította ezt? Ha igen, akkor kijelentjük, hogy mindaz, ami a felkelésről elhangzott, üres fecsegés. Ebben az esetben ezt mondjuk: amink *volt*, az nem nagy forradalom volt, hanem csupán nagy szájhősködés. Munkások! a burzsoázia és a kispolgárság (a parasztokat is beleértve) elárult és elhagyott benneteket. De a *mi* erőfeszítéseink ellenére *általuk* létrehozott talajon kitartóan, türelmesen és szívósan dolgozunk majd a *szocialista* forradalom érdekében, amely nem lesz többé olyan felemás és nyomorúságos, olyan gazdag frázisokban és olyan szegény alkotótevékenységben, mint a polgári forradalom!

Vagy csakugyan elhiszi azt, amit mond, Larin elvtárs? Elhiszi, hogy közeledik a forradalom dagálya, hogy a kis helyi harc és a csendes erjedés mondjuk 2—3 év alatt előkészíti majd egy új elégedetlen hadsereget és egy újabb „komoly megpróbáltatást"? hogy „a falu nem tud megnyugodni"? Ez esetben el kell ismernie, hogy a „kitörések" az össznépi felháborodás, nem pedig az elmaradott barbárság erejének a jelei, — hogy kötelességünk a spontán felkelést tervszerű felkeléssé változtatni, olymódon, hogy hosszú hónapokon, vagy akár éveken át állhatatosan és kitartóan dolgozunk ezen, nem pedig lemondunk a felkelésről, ahogy ezt mindenféle Júdások teszik.

Az ön mostani álláspontja, Larin elvtárs, éppen hogy nem más, mint „bánat és csüggedés", „bizonytalan és gyáva" gondolkodás, az ön passzivitásának áthárítása a mi forradalmunkra.

Éppen ezt, és csakis ezt jelenti az, hogy ujjongva kijelenti: a bojkott hiba volt. Ez rövidlátó és útszéli örömujjongás. Ha a bojkottról való lemondás „haladó", akkor mindenkinél haladóbbak a „Russzkije Vedomosztyi"-ban közreműködő jobboldali kadetok, akik harcoltak a Buliginduma bojkottálása ellen, s arra szólították fel a diákokat,

hogy „tanuljanak, s ne lázongjanak". Nem irigyeljük a renegátoknak ezt a haladó szellemét. Az a véleményünk, hogy ha valaki „hibának" tekinti a Vitte-duma bojkottját (amelynek összehívásában vagy 3—4 hónappal ezelőtt senki sem hitt), és *hallgat* azoknak a hibájáról, akik azt hirdették, hogy részt kell venni a Buligin-dumában, tulajdonképpen nem tesz mást, mint hogy a forradalmi harcos materializmusát a reakció előtt hajbókoló professzor „objektivizmusával" váltja fel. Véleményünk szerint jobban tették azok, akik — miután a nyílt harc útján valóban *mindent* megpróbáltak — *utolsókként* léptek kerülőútra s mentek be a dumába, mint azok, akik elsőkként szólítottak fel a Buligin-dumában való részvételre, még mielőtt kitört volna az a népi felkelés, amely elsöpörte ezt a dumát.

Larinnak annál is kevésbbé lehet megbocsátani azt a kadet szólamot, hogy a bojkott hiba volt, mert az *igazságnak megfelelően* elmondja, hogy a mensevikek *„mindenféle bölcs és ravasz dolgokat sütöttek ki, kezdve a választási elven és a zemsztvo-kampányon, egészen addig az állításig, hogy a párt erőit úgy kell összegyűjtenünk, hogy a duma bojkottja céljából részt veszünk a választásokon"* (57. old.). A mensevikek felszólították a munkásokat, hogy válasszanak a dumába, jóllehet maguk sem hittek abban, hogy a dumában részt lehet venni. Hát nem volt helyesebb azoknak a taktikája, akik — minthogy nem hittek ebben — bojkottálták a dumát? akik kijelentették, hogy a nép becsapása, ha valaki a dumát „hatalomnak" nevezi (ahogy a mensevikek még Muromcev előtt az egyesítő kongresszus határozatában nevezték)? akik csak akkor mentek be a dumába, amikor a burzsoázia végérvényesen elárulta a bojkott egyenes útját, s arra kényszerített bennünket, hogy kerülőúton menjünk, de nem azzal a céllal és nem úgy, ahogy ezt a kadetok teszik?

III

Az apparátus-párt és az élcsapat-párt szembeállítása, ahogy ezt Larin teszi, vagyis a rendőrség ellen harcolók pártjának szembeállítása az öntudatos politikai harcosok pártjával — látszólag mélyértelmű és a legteljesebb mérték-

ben „tisztán-proletár" szellemű szembeállítás. A gyakorlatban azonban ez pontosan ugyanolyan értelmiségi opportunizmus, mint az a hasonló értelmű szembeállítás, amelyhez 1899—1901-ben a rabocsemiszlencek és az akimovisták[100] folyamodtak.

Egyrészt, amikor megvannak az objektív feltételek a tömegek közvetlen forradalmi támadásához, a „spontaneitás szolgálata" a párt *legfontosabb* politikai feladata. Aki az *ilyen* forradalmi munkát szembeállítja a „politikával", az a politikát zugpolitikává süllyeszti. Az ilyen ember felmagasztalja a duma-harc politikáját, s a tömegek októberi és decemberi politikája fölé helyezi, — vagyis proletár-forradalmi álláspontról értelmiségi-opportunista álláspontra tér át.

Minden harci formához szükség van megfelelő technikára és megfelelő apparátusra. Amikor az objektív körülmények folytán a parlamenti harc válik a harc fő formájává, a pártban elkerülhetetlenül erősödnek a parlamenti harcot szolgáló apparátus vonásai. És fordítva, amikor az objektív körülmények politikai tömegsztrájkok és felkelések formájában zajló tömegharcot hoznak létre, a proletariátus pártjának rendelkeznie *kell* olyan „apparátusokkal", amelyekkel a harcnak *éppen ezeket* a formáit „szolgálja", és magától értetődik, hogy ezeknek különleges „apparátusoknak" kell lenniök, amelyek nem hasonlítanak a parlamentiekre. A proletariátus szervezett pártja, amely elismerné, hogy megvannak az előfeltételek népi felkelésekhez, s nem gondoskodna megfelelő apparátusról, értelmiségi fecsegők pártja volna; a munkások az ilyen pártot elhagynák és az anarchizmus, a polgári forradalmiság stb. felé fordulnának.

Másrészt, minden osztály, köztük a proletariátus, vezető politikai élcsapatának összetétele függ ugyancsak ennek az osztálynak a helyzetétől is, harcának fő formáitól is. Larin például arra panaszkodik, hogy pártunkban a munkásifjúság van túlsúlyban, hogy kevés benne a családos munkás, hogy a családos munkások elhagyják a pártot. Az orosz opportunista e panaszáról eszembe jut Engels egyik kitétele (alighanem „A lakáskérdés", „Zur Wohnungsfrage" c. műben). Valamelyik tudálékos bur-

zsoá professzorral, egy német kadettal vitatkozva Engels ezt írta: hát nem természetes, hogy pártunkban, a forradalom pártjában, az ifjúság van túlsúlyban? Mi a jövő pártja vagyunk, a jövő pedig az ifjúságé. Mi az újítók pártja vagyunk, az újítókat pedig mindig szívesebben követi az ifjúság. Mi a régi rothadás ellen vívott önfeláldozó harc pártja vagyunk, azok között pedig, akik önfeláldozó harcra készek, mindig az ifjúság az első.

Csak hadd toborozzák inkább a kadetok a 30 éves „fáradt" öregeket, a szociáldemokrácia „megokosodott" forradalmárait, renegátjait. Mi mindig az élenjáró osztály ifjúságának a pártja leszünk!

S maga Larin önkénytelenül nyíltan megvallja, miért sajnálja annyira a harcba belefáradt családos embereket. Ha nagyobb számban gyűjtenénk össze a pártban ilyen fáradt embereket, a párt „nehezebben mozdulna meg, s ez kihúzná a talajt a politikai kaland alól" (18. old.).

Ez már beszéd, derék Larinunk! Mire való a ravaszkodás és az önámítás. Önnek nem élcsapat-pártra van szüksége, hanem *hátvéd-pártra*, hogy nehezebben mozduljon meg. Így is kell ezt nyíltan megmondani!

„... Kihúzná a talajt a politikai kaland alól..." Európában is szenvedett vereségeket a forradalom, ott voltak az 1848 júniusi napok, az 1871 májusi napok, de olyan szociáldemokraták, olyan kommunisták, akik azt tekintették volna feladatuknak, hogy „kalandnak" nyilvánítsák a tömegek forradalmi akcióit — ilyenek még nem voltak. Ehhez az kellett, hogy a forradalmi marxistákhoz (remélem, nem hosszú időre) jellemtelen és gyáva oroszországi kispolgárok csatlakozzanak, akiknek nincs meg az önbizalmuk, és elcsüggednek, valahányszor az események a reakciónak kedveznek, olyan kispolgárok, akiket — tisztesség ne essék szólván — „értelmiségnek" neveznek.

„... Kihúzni a talajt a kaland alól"! De ha már így van, akkor az első *kalandor* — maga Larin, mert a „kis helyi harcot" a forradalom *legelőnyösebb* útjának nevezi, mert a *tömegekbe beleoltja* azt a hitet, hogy a *forradalom növekszik*, hogy a hadsereget 2—3 év alatt az elégedetlen falu tölti meg, hogy nemsokára „megdől a régi hatalom", „mihelyt először komolyan próbára teszik erejét".

De Larin másban is kalandor, sokkal rosszabb és kicsinyesebb értelemben is az. Larin a munkáskongresszus és a „pártonkívüli párt" (az ő kifejezése!) híve. Szociáldemokrácia helyett szükség van egy „Összoroszországi Munkáspártra" — amely azért „munkás"-párt, mert ebbe be kell venni a kispolgár forradalmárokat, az eszereket, a Lengyel Szocialista Pártot, a fehérorosz gromadát[101] stb.

Larin Akszelrod tisztelője. De rossz szolgálatot tett neki. Annyira felmagasztalta a munkáskongresszusért vívott harcban tanúsított „fiatalos lendületét", „igazi pártos bátorságát", olyan szenvedélyesen átölelte, hogy... ölelésével megfojtotta! A munkáskongresszus Akszelrodféle zavaros „eszméjét" agyonverte a naiv és őszinte gyakorlati funkcionárius, aki azonnal kibökte mindazt, amit a munkáskongresszus sikeres propagandája érdekében el kellett volna hallgatni. A munkáskongresszus nem egyéb, mint a „cégér leszedése" (a 20. old. Larinnál, akinek a szociáldemokratizmus — csak cégér), nem egyéb, mint *egybeolvadás az eszerekkel* és a szakszervezetekkel.

Helyes, Larin elvtárs! Köszönjük, hogy legalább őszinte! A munkáskongresszus csakugyan ezt jelenti. Éppen ez volna az eredménye, még a kongresszus rendezőinek akarata ellenére is. S éppen ezért a munkáskongresszus most egy kis opportunista kaland. Kicsi, mert itt nincsen a háttérben semmiféle nagy eszme, hanem csak az, hogy az intellektuel belefáradt a marxizmusért vívott kitartó harcba. Opportunista — ugyanazért, no meg azért, mert a munkáspártba ezrével veszik fel az olyan kispolgárokat, akik még korántsem forrottak ki végérvényesen. Kaland azért, mert a mai körülmények között az ilyen kísérlet nem a békét, nem az építő munkát, nem az eszerek és a szociáldemokraták együttműködését hozná magával, akiknek Larin nagykegyesen „a propagandista egyesületek" szerepét juttatja „a széleskörű pártban" (40. old.), hanem azt, hogy a harcnak se vége, se hossza nem volna, hogy még sokkal több volna a civakodás, a szakadás, még sokkal nagyobb volna az ideológiai zűrzavar és a gyakorlati munka szervezetlensége.

Más — megjövendölni, hogy az eszer „centrumnak" az eneszek és a maximalisták leválása után a szociál-

demokratákhoz *kell* csatlakoznia*, és megint más — olyan almáért mászni fel a fára, amely csak most érik, de még nem érett meg. Vagy kitöri a nyakát, kedvesem, vagy elrontja a gyomrát az éretlen gyümölccsel.

Larin „Belgiummal" érvel — pontosan ugyanúgy, mint 1899-ben R. M. (a „Rabocsaja Miszl" szerkesztője) és Prokopovics úr (amikor átélte a szociáldemokrata „spontán kitöréseit", de még nem volt olyan „okos", hogy „tervszerűen tevékenykedő" kadettá váljon). Könyvecskéjéhez Larin gondosan mellékeli a belga munkáspárt szervezeti szabályzatának gondos fordítását! Csakhogy derék Larinunk elfelejtette áthozni Oroszországba Belgium ipari viszonyait és történetét. Egy csomó polgári forradalom *után*, a Proudhon kispolgári álszocializmusa ellen vívott évtizedes harc *után*, az ipari kapitalizmus óriási fejlettsége *mellett*, amely alighanem a legmagasabb színvonalon áll a világon, — Belgiumban a munkáskongresszus és a munkáspárt átmenet volt a nem-proletár szocializmusról a proletár szocializmusra. Oroszországban, ahol ma javában dúl a polgári forradalom, amely *elkerülhetetlenül* kispolgári eszméket és kispolgári ideológusokat termel ki, ahol egyre növekszik egy „trudovik" áramlat a parasztság és a proletariátus közbülső rétegeiben, ahol van egy, csaknem tízéves multra visszatekintő *szociáldemokrata* munkáspárt, a munkáskongresszus rossz találmány, az eszerekkel való egybeolvadás pedig (ki tudja? talán harmincezren vannak, talán hatvanezren — mondja együgyűen Larin) — értelmiségi hóbort.

Hát igen, ez a sors iróniája! A mensevikek hosszú éveken át azt üvöltötték, hogy a bolsevikok közel állnak az eszer irányzathoz. S lám a bolsevikok elvetik a munkáskongresszust, mégpedig többek között *éppen azért*, mert elhomályosítaná a proletár és a kistulajdonos álláspontja közötti különbséget (lásd a Pétervári Bizottság határozatát[102] a „Proletarij" 3. számában). A *mensevik* pedig a munkáskongresszus védelme közben *az eszerekkel való egybeolvadás* mellett száll síkra. Erre még nem volt példa.

— Nem akarom a pártot az osztályban feloldani —

* Lásd ebben a kötetben 191. old. — *Szerk.*

mosakodik Larin. — Csak az élcsapatot akarom egyesíteni, a kilenc millióból kilencszázezret (17. és 49. old.).

Vegyük szemügyre az 1903-as gyári statisztika hivatalos adatait. A gyári munkások száma összesen — 1 640 406. Ebből 500 munkásnál többet foglalkoztató gyárakban dolgozik — 797 997; 100 munkásnál többet foglalkoztató gyárakban — 1 261 363. A legnagyobb gyárak munkásainak száma (800 000) valamivel alacsonyabb annál a számnál, amelyet Larin az eszerekkel egyesített munkáspártra vonatkozólag tervez!

Larin tehát nem reménykedik abban, hogy Oroszországban, ahol a szociáldemokrata pártnak már most mintegy 150—170 000 tagja van, s ugyanakkor 800 000 munkás dolgozik a legnagyobb gyárakban, emellett pedig nagy bányaüzemek vannak (amelyeket ez az adat nem foglal magában), és rengeteg tisztán proletár elem van a kereskedelemben, a mezőgazdaságban, a közlekedésben stb. — hogy a szociáldemokrácia számára hamarosan 900 000 *proletárt* nyerhetünk meg mint párttagot?? Ez igen furcsa, de így van.

Larinnak ez a hitetlensége azonban csak az intellektuel gyáva gondolkodásmódjából fakad.

Mi igenis hiszünk ennek a feladatnak a megvalósíthatóságában. A „munkáskongresszus" és a „pártonkívüli párt" kalandjával szemben kitűzzük jelszavunkat: *szélesítsük ki* ötszörösére és tízszeresére *szociáldemokrata pártunkat*, de főképpen és *csaknem kizárólag* tisztán proletár elemekkel, és kizárólag a forradalmi marxizmus ideológiai zászlaja alatt*.

Most, a nagy forradalom éve után, amikor olyan gyorsan fejlődnek a különféle pártok, a proletariátus

* A szakszervezetek beolvasztása a pártba, mint ahogy ezt Larin javasolja, nem észszerű. Ez leszűkíti a munkásmozgalmat és a munkásmozgalom bázisát. A tulajdonosok elleni harchoz mindig sokkal több munkást egyesítünk majd, mint a szociáldemokrata politikához. Ezért (ellentétben Larinnak azzal a *helytelen* állításával, hogy a bolsevikok ellenzik a pártonkívüli szakszervezeteket) a pártonkívüli szakszervezetek mellett vagyunk, mint ahogy mellettük volt *már 1902-ben* a „Mi a teendő?" című „jakobinus" (az opportunisták véleménye szerint jakobinus) brosúra szerzője (lásd *Lenin* Művei. 5. köt. 1953. 471—472. old. — *Szerk.).*

sokkal gyorsabban tömörül egy önálló pártba, mint bármikor ezelőtt. A duma-választások előmozdítják ezt (persze, ha nem kötünk opportunista blokkokat a kadetokkal). A burzsoázia és különösen a kispolgárság (az *eneszek*) árulásai megerősítik a forradalmi szociáldemokráciát.

Mi meg fogjuk valósítani Larin „eszményét" (900 000 párttag), sőt túl is szárnyaljuk, de nem kalandokkal, hanem olymódon, hogy a régi úton haladva kitartóan dolgozunk. Most csakugyan ki kell szélesíteni a pártot *proletár* elemekkel. Nem normális jelenség, hogy Pétervárott mindössze 6 000 párttag van (81 000 munkás van Szentpétervár kormányzóság 500 és több munkást foglalkoztató gyáraiban; összesen 150 000 munkás), — hogy a központi iparvidéken mindössze 20 000 a párttagok száma (377 000 munkás van az 500 és több munkást foglalkoztató gyárakban; összesen 562 000 munkás). *Értenünk* kell ahhoz, hogy az ilyen központokban ötször és tízszer annyi munkást vonjunk be a pártba*. Ebben Larinnak feltétlenül teljesen igaza van. De ne engedjük, hogy úrrá legyen rajtunk az intellektuel kishitűség és az intellektuel idegesség. Elérjük ezt a célt *szociáldemokrata* útunkon haladva, kalandok nélkül.

IV

Az egyetlen „örvendetes jelenség" Larin elvtárs brosúrájában az, hogy hevesen tiltakozik a kadetokkal való blokkok ellen. Erre vonatkozólag az olvasó részletes idézeteket talál lapunk e számának egy másik cikkében, amelyben a szerző jellemzi a mensevizmus valamennyi ingadozását ebben a fontos kérdésben.

---

* Azt mondjuk: „értenünk kell ahhoz, hogy bevonjuk őket a pártba", mert a szociáldemokrata munkások száma ezekben a központokban kétségtelenül messze felülmúlja a párttagok számát. Van egy megrögzött szokásunk, s ez ellen harcolnunk kell. Értenünk kell ahhoz, hogy ott, ahol erre szükség van, felhasználjuk a lose Organisationokat — a szabadabb, szélesebb körű, hozzáférhetőbb *proletár* szervezeteket. Jelszavunk: *szélesítsük ki a szociáldemokrata munkás*pártot a párton kívüli munkáskongresszussal és a pártonkívüli párttal szemben!

Itt pedig az érdekel bennünket, hogy általában hogyan jellemzi a mensevizmust egy olyan „tekintélyes" tanú, mint a mensevik Larin. Éppen a kadetokkal való blokkok kapcsán tiltakozik a *„vulgarizált begyepesedett mensevizmus"* ellen. A „begyepesedett mensevizmus" — írja — képes azt kívánni, hogy „a szociáldemokrácia egyesüljön a burzsoázia táborához tartozó ellenfeleivel, ami egyértelmű az öngyilkossággal". Nem tudjuk, vajjon Larin elvtárs, amikor Plehanovval szemben meg kell védenie nézeteit, tud-e jellemesebb lenni, mint Martov. De Larin nemcsak a kadetokkal való blokkok kapcsán száll szembe a „hivatalos" és „begyepesedett" mensevizmussal. „Minden, ami elavult, mondja például Larin a mensevizmusra célozva, begyepesedik"!! (65. old.) A mensevizmus mindinkább elavul, s átengedi helyét az „európai realizmusnak". „Ebből adódik a mensevizmus örök bánata, következetlensége és csüggedése" (62. old.). A munkáskongresszusra vonatkozó szóbeszédről a következőket írja: „Ezt az egész szóbeszédet valahogy az jellemzi, hogy nem mondják végig, amit elkezdenek, hogy gyáván gondolkoznak, mert talán nem szánják rá magukat arra, hogy nyíltan kimondják azt, ami belsőleg már megérett" (6. old.) stb.

Már tudjuk, mi a háttere a mensevizmus e válságának, ennek a begyepesedésének*: — az, hogy a kispolgár intellektuel nem hisz a további forradalmi harc lehető-

* Megint csak a sors iróniája! A mensevikek 1903 óta a bolsevikok „formalizmusáról" és „bürokratizmusáról" kiabálnak. Azóta mindvégig ők élvezték az egész pártban a „bürokratikus" és „formális" kiváltságokat. Most pedig egy *mensevik* megállapítja, hogy a mensevizmus *begyepesedett*. Jobb rehabilitálást a bolsevikok már nem is kívánhattak volna. Larin nem ott keresi a mensevizmus begyepesedettségét, ahol valójában van. A begyepesedettség forrása — az az opportunizmus, amelyet Akszelrod és Plehanov európai szellem gyanánt a mensevikekbe olt. Nyoma sincs az európai szellemnek a svájci kispolgártól átvett ideológiában és szokásokban. A kispolgári Svájc — a cselédszobája az igazi Európának, a forradalmi hagyományok Európájának, a nagy tömegek által vívott kiélezett osztályharc Európájának. A begyepesedettség pedig világosan megmutatkozott már akár abban is, ahogy Plehanov felvetette a munkáskongresszus kérdését (munkáskongresszus szemben egy pártkongresszussal), — s éppen ez ellen a kérdésfelvetés ellen tiltakozik Larin olyan hevesen és őszintén.

ségében, s nem meri elismerni, hogy a forradalom befejeződött, nem meri elismerni, hogy a reakció végérvényesen győzelemre jutott. „A mensevizmus nem volt egyéb, mint ösztönös, félig-meddig spontán vágy egy párt után", mondja Larin. A mensevizmus — az intellektuelek spontán vágya egy szűkreszabott alkotmány és békés törvényesség után, mondjuk mi. A mensevizmus — a reakció látszólag objektív apológiája, amely forradalmi környezetből kerül ki.

A bolsevikok kezdettől fogva, már a „Vperjod"[103] című genfi lapban (1905 január—március), már a „Két taktika" című brosúrában* (1905 július) egészen másképpen vetették fel a kérdést. Egy cseppet sem tévedtek, amikor azt mondták, hogy a polgári forradalomban harcoló különböző osztályok érdekei és feladatai egymásnak ellentmondanak, s már akkor nyíltan kijelentették: lehetséges, hogy az oroszországi forradalom egy koraszülött alkotmánnyal ér véget. Mi, akik a forradalmi proletariátus oldalán állunk, és annak ideológusai vagyunk, maradéktalanul teljesíteni fogjuk kötelességünket, — a liberálisok minden árulása és aljassága ellenére, minden ingadozás ellenére, a kispolgárok minden gyávasága és bizonytalansága ellenére bátran hirdetni fogjuk forradalmi jelszavainkat, — valóban teljesen ki fogunk meríteni minden forradalmi lehetőséget, — büszkék leszünk arra, hogy az *elsők* voltunk, akik a felkelés útjára léptünk, és az *utolsók*, akik letértünk erről az útról, amikor csakugyan nem lehetett már tovább menni rajta. S ma még igen, igen távol állunk attól, hogy minden forradalmi lehetőséget és perspektívát kimerítettnek nyilvánítsunk. Egyenesen és nyíltan hirdetjük a felkelést és a felkelésre való kitartó, állhatatos, szívós felkészülést.

S amikor majd látjuk, hogy a forradalom véget ért, ezt egyenesen és nyíltan meg is mondjuk. Az egész nép szeme láttára kihúzzuk platformunkból valamennyi közvetlen forradalmi jelszavunkat (teszem például az alkotmányozó gyűlés jelszavát). Nem ámítjuk majd sem magunkat, sem másokat jezsuita szofizmákkal (olyan szofizmák-

* Lásd *Lenin* Művei. 9. köt. 1954. 1—133. old. — *Szerk.*

kal, mint például a Plehanov-féle „teljhatalmú duma" a *kadetok számára)**. Nem igyekszünk majd tisztára mosni a reakciót, nem nevezzük majd a reakciós alkotmányosságot az egészséges realizmus talajának. Megmondjuk és bebizonyítjuk majd a proletariátusnak, hogy a burzsoázia árulásai és a kistulajdonosok ingadozásai tönkretették a polgári forradalmat, és hogy most maga a proletariátus készít elő és hajt végre majd egy újabb, szocialista forradalmat. S ezért a forradalom hanyatlása, vagyis a burzsoázia teljes árulása talaján semmiképpen sem kötünk már semmiféle blokkot az opportunista burzsoáziával, sőt még a forradalmi burzsoáziával sem, — mert a forradalom hanyatlása azt jelentené, hogy a polgári forradalmiság üres frázissá válik.

Ezért cseppet sem hoz ki a sodrunkból az a sok haragos szó, amelyet Larin a fejünkhöz vág, amikor azt kiabálja, hogy közeledik a bolsevizmus válsága, hogy a bolsevizmus kimerült, hogy mi mindig a mensevikek után kullogtunk stb. Csak elnézően mosolyoghatunk mindezeknek a szurkálódási és piszkálódási kísérleteknek láttán.

A bolsevikoktól elszakadtak, és el is fognak szakadni egyes személyek, de irányzatunkban *nem lehet* válság. A helyzet az, hogy mi már a kezdet kezdetén (lásd „Egy lépés előre, két lépés hátra"**) kijelentettük: nem hozunk létre semmiféle különálló „bolsevik" irányzatot, mindig és mindenütt csak a *forradalmi szociáldemokrácia* álláspontjáért szállunk síkra. A szociáldemokráciában pedig, még a szociális forradalomban is, elkerülhetetlenül lesz egy opportunista és egy forradalmi szárny.

Vessünk csak egy futó pillantást a „bolsevizmus" történetére, s nyomban meggyőződünk erről.

1903—1904. A mensevikek szervezeti demokratizmust hirdetnek. A bolsevikok azt mondják erről, hogy ez intellektuel frázis, míg a párt nem lép fel nyíltan. Az egyik mensevik *Rabocsij* (Egy munkás) aláírással Genfben megjelent brosúrájában (1905) *elismeri*, hogy a mensevikek körében a gyakorlatban nem volt semmiféle demokratizmus. A mensevik Larin *elismeri*, hogy mindaz, amit „a

* Lásd ebben a kötetben 336. old. — *Szerk.*

** Lásd *Lenin* Művei. 7. köt. 1953. 207—452. old. — *Szerk.*

választási elvről beszéltek", „kiagyalt dolog" volt, kísérlet arra, hogy „megtévesszék a történelmet", és hogy a gyakorlatban a mensevik „szentpétervári csoportban még 1905 őszén sem volt választási elv" (62. old.). Viszont a bolsevikok voltak az *elsők*, akik az októberi forradalom után a „Novaja Zsizny"-ben[104] azonnal kijelentették, hogy a párt *a gyakorlatban* áttér a demokratizmusra*.

1904 vége. A zemsztvo-kampány. A mensevikek a liberálisok után kullognak. A bolsevikok (ellentétben a széltében-hosszában terjesztett mesével) nem vetik el a zemsztvo-képviselők előtt rendezett „jó tüntetéseket", de elvetik „az intellektuelek rossz okoskodásait"**, akik azt mondják, hogy a harc mezején *két* erő van (a cár és a liberálisok), hogy a zemsztvo-képviselők előtti fellépés a tüntetés magasabb formája. Most a mensevik Larin maga is elismeri, hogy a zemsztvo-kampány „kiagyalt dolog" (62. old.), „ügyes és ravasz csel" volt (57. old.).

1905 eleje. A bolsevikok egyenesen és nyíltan felvetik a felkelés kérdését, a felkelés előkészítésének kérdését. A III. kongresszus határozatában megjövendölik, hogy *a sztrájk egyesül majd a felkeléssel.* A mensevikek csűrnek-csavarnak, kitérnek a felkelés feladatai elől, arról fecsegnek, hogy a tömegeket fel kell fegyverezni az önfelfegyverzés égető szükségességének tudatával.

1905 augusztus—szeptember. A mensevikek (Parvus az új „Iszkrá"-ban) sürgetik a Buligin-dumában való részvételt. A bolsevikok sürgetik a duma aktív bojkottját, a felkelés közvetlen hirdetését.

1905 október—december. A sztrájkok és felkelések formájában zajló népi harc elsöpörte a Buligin-dumát. A mensevik Larin az egyesítő kongresszus elé terjesztett írásbeli nyilatkozatában elismeri, hogy a mensevikek a forradalom legnagyobb fellendülése idején bolsevik módon cselekedtek. Az ideiglenes kormány csíraállapotban levő

---

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 14—25. old. — *Szerk.*

** A genfi „Vperjod" 1. számában (1905 januárjában) megjelent tárcának, amely a „zemsztvo-kampány tervét" bírálja, ez volt a címe: „A proletárok jó tüntetéseiről és néhány intellektuel rossz okoskodásairól" (lásd *Lenin* Művei. 8. köt. 1953. 14—19. old. — *Szerk.).*

szerveiben mi, szociáldemokraták, a forradalmi burzsoáziával együtt veszünk részt.

1906 eleje. A mensevikek bánatosak. Nem hisznek a dumában, nem hisznek a forradalomban. Arra szólítják fel a tömegeket, hogy a duma bojkottálása céljából vegyenek részt a választásokon *(Larin,* 57. old.). A bolsevikok teljesítik forradalmár kötelességüket, s mindent elkövetnek, hogy a tömegek bojkottálják a második dumát, amelyben forradalmi körökben *senki* sem hitt.

1906 május—június. Folyik a duma-kampány. A bojkott a burzsoázia árulása miatt nem sikerült. A bolsevikok forradalmi munkát végeznek az új, bár rosszabb talajon. A duma idején a mi taktikánk, a forradalmi szociáldemokraták taktikája az egész nép szemében még világosabban különválik az opportunizmustól: bíráljuk a kadetokat a dumában, harcolunk azért, hogy a trudovikokat kiszabadítsuk a kadetok befolyása alól, bíráljuk a dumába vetett illúziókat, azt hirdetjük, hogy szükség van a duma baloldali csoportjainak forradalmi közeledésére.

1906 július. A dumát szétkergetik. A mensevikek kapkodnak, s haladéktalan tüntetősztrájk és részleges megmozdulások mellett foglalnak állást. A bolsevikok tiltakoznak. *Larin, amikor erről beszél, elhallgatja a Központi Bizottság három tagjának tiltakozását, amelyet a párttagok számára nyilvánosságra hoztak.* Larin nem mondja meg az igazat erről az incidensről. A bolsevikok rámutatnak arra, hogy a tüntetés ostobaság, s egy *későbbi* felkelés mellett foglalnak állást*. A mensevikek a forradalmi burzsoáziával együtt felkelésre mozgósító felhívásokat írnak alá.

1906 vége. A bolsevikok elismerik, hogy a burzsoázia árulásai folytán kénytelenek kerülőútra lépni, kénytelenek részt venni a dumában. Vesszen mindenféle blokk! Veszszenek legelsősorban a kadetokkal való blokkok! A mensevikek a blokkok mellett vannak.

Nem, Larin elvtárs, nekünk nem kell szégyelni, hogy az oroszországi szociáldemokrácia forradalmi és opportunista szárnya ilyen harcot vív egymással!

„Proletarij" 9. sz. 1906 december 7.

* Lásd ebben a kötetben 117—119. old. — *Szerk.*

A PROLETARIÁTUS ÉS SZÖVETSÉGESE AZ OROSZORSZÁGI FORRADALOMBAN

Ezt a címet adta K. Kautsky a „Neue Zeit"[105] legújabb számaiban „Az orosz forradalom hajtóerői és távlatai" címmel megjelent cikke utolsó fejezetének. Kétségtelen, hogy Kautskynak ez a cikke is, mint más munkái, hamarosan megjelenik orosz fordításban. Minden szociáldemokratának feltétlenül el kell olvasnia ezt a cikket — nem azért, mert a marxizmus *német* teoretikusától talán elvárhatjuk, hogy választ ad a *mi* taktikánk égető kérdéseire (az orosz szociáldemokraták fabatkát se érnének, ha messze földről várnának ilyen válaszokat), hanem azért, mert Kautsky rendkívül logikusan vizsgálja az oroszországi polgári forradalomban követett egész szociáldemokrata taktika *alapjait*. Pártunk valamennyi tagja, valamennyi öntudatos munkás számára, akit elhalmoz a mindennapi aprómunka, és akit elkábítanak az elvtelen polgári liberális firkászok elcsépelt közhelyei, rendkívül fontosak a megfontolt, képzett és tapasztalt szociáldemokraták ilyen művei, amelyek lehetővé teszik, hogy a szürke hétköznapok fölé emelkedjünk, hogy behatoljunk a proletariátus taktikájának alapvető kérdéseibe, hogy világosabb képet alkossunk magunknak a szociáldemokrácia különféle áramlatainak elvi tendenciáiról és gondolkodásmódjáról.

Kautsky legújabb cikke ebben a tekintetben különösen fontos, mert lehetővé teszi, hogy összehasonlítsuk a Plehanov által Kautskyhoz (és vele együtt más külföldi szociáldemokratákhoz) intézett kérdések *jellegét*, azzal a *móddal*, ahogyan Kautsky e kérdések közül néhányra válaszolt.

Plehanov, akit Melgunov kadet ma (december 10-én) a „Tovariscs"-ban oly találóan „az orosz szociáldemokrácia *egykori* vezérének és teoretikusának" nevezett, aziránt érdeklődött Kautskynál, hogy véleménye szerint (1) mi az oroszországi forradalom „általános jellege": polgári forradalom-e ez, vagy szocialista forradalom? (2) mi legyen a szociáldemokrácia viszonya a polgári demokráciához, és (3) milyen taktikát kövessen a szociáldemokrácia a duma-választásokon.

Az orosz opportunisták vezére azt szerette volna kicsikarni Kautskytól, hogy helyeselje a kadetokkal való blokkokat. A német forradalmi szociáldemokraták vezére észrevette, hogy a kérdések feltevője a szájába rágja a választ olyasmire, amit a kérdésekben nyíltan nem is érint, s jobbnak látta, ha azzal válaszol Plehanovnak, hogy nyugodtan, kimerítően, propagandista módjára *megmagyarázza*, hogyan kell egy marxistának *felvetnie* a polgári forradalom és általában a polgári demokrácia kérdését. Vizsgáljuk meg alaposabban Kautskynak ezt a magyarázatát.

Felületesség volna, ha az oroszországi forradalmat az önkényuralom megdöntésére irányuló mozgalomnak tekintenénk. Az oroszországi forradalmat olyan forradalomnak kell tekintenünk, amelyben a nép nagy tömegei önálló politikai tevékenységre ébrednek. Ez Kautsky alapgondolata.

Lám, mit jelent ez. Felületes volna a szociáldemokrácia feladatainak olyan elemzése, amely arra szorítkozna, hogy rámutat a politikai szabadság kivívásának (az abszolutizmus megdöntésének) szükségességére és arra, hogy ez különböző osztályok „közös" feladata. Meg kell vizsgálni a *tömegek* helyzetét, objektív életkörülményeit, a tömegeken belül fennálló osztálykülönbségeket és annak a szabadságnak *reális tartalmát*, amelyre a *gyakorlatban* törekszenek. Nem általános frázisokból kell az érdek közösségét levezetni, nem *általában* „a politikai szabadságról" kell a különböző osztályok közös harcára következtetnünk, hanem ellenkezőleg, a különböző osztályok helyzetének és érdekeinek pontos elemzése alapján kell megállapítanunk, hogy tulajdonképpen mennyire és miben

azonos, vagy mennyire és miben egyezik (és egyezik-e egyáltalán?) a szabadságért vívott harcuk, a szabadságra irányuló törekvésük. Nem kadet módra, nem liberális módra kell gondolkodnunk, nem úgy, ahogy ezt Prokopovics úrék és társaik teszik, hanem *marxista módra.*

Továbbá. Ha a kiindulópont a tömegek érdeke, akkor az oroszországi forradalom lényege az *agrárkérdés* (a földkérdés). Nem a kormány erőszakoskodásainak és a „reakció" (amely teljesen lefoglalja sok kadetvágású szociáldemokrata figyelmét) megnyilvánulásainak alapján kell a forradalom kudarcára vagy győzelmére következtetnünk, hanem azon az alapon, hogy számbavesszük a tömegek helyzetét a földért vívott harcban.

A mezőgazdaság Oroszország nemzetgazdaságának alapja. A mezőgazdaság hanyatlik, a parasztok tönkrementek. Ezt még a liberálisok is elismerik (Kautsky Petrunkevicset és Manuilovot, ezt a két kadetot idézi). De Kautsky nem elégszik meg azzal, hogy rámutat a liberálisoknak és a szocialistáknak *erre* a közös nézetére. Nem vetemedik arra, hogy ebből kadet következtetést vonjon le: „tehát, a szociáldemokratáknak támogatniok kell a kadetokat". Azonnal áttér az *osztályérdekek* elemzésére, és kimutatja, hogy a liberálisok *elkerülhetetlenül* felemás álláspontot foglalnak el az agrárkérdésben. A liberálisok általában elismerik a mezőgazdaság hanyatlását, de nem értik meg a mezőgazdaság kapitalista jellegét, s ezért nem értik meg azt sem, hogy milyen különleges okok folytán késlekedik éppen a kapitalista, és nem valamilyen más fejlődés.

S Kautsky részletesen megvizsgálja az egyiket ezek közül a sajátos okok közül, mégpedig Oroszország tőkehiányát. A külföldi tőkének nálunk különösen nagy szerepe van. Ez késlelteti a mezőgazdaság kapitalista fejlődését. Kautsky következtetése: „A mezőgazdaság hanyatlása az, ami az ipari proletariátus erőinek növekedése mellett a jelenlegi oroszországi forradalom fő oka."

Mint látjuk, Kautsky figyelmesen és körültekintően tanulmányozza az oroszországi polgári forradalom sajátos jellegét, s nem kerüli meg ezeket a sajátosságokat azzal,

hogy doktriner módon minden polgári forradalom „általános jellegére" hivatkozik, ahogy ezt a kadetok és a kadetvágású szociáldemokraták teszik.

Kautsky a továbbiakban az agrárkérdés megoldását taglalja. Itt sem elégszik meg az elcsépelt liberális frázissal: lám, a kadet duma is földet akar adni a parasztoknak (lásd Plehanov írásait). Nem. Kimutatja, hogy a parasztok földjének növelése egymagában, ha a parasztok nem kapnak emellett komoly pénzbeli segítséget, a semmivel egyenlő. Az abszolutizmus nem képes ténylegesen segíteni a parasztságon. Hát a liberálisok? A liberálisok megváltást követelnek. A megváltás meg feltétlenül tönkreteszi a parasztokat. „Csak a nagybirtokok *elkobzásával*" (Kautsky kiemelése) lehet jelentős mértékben növelni a parasztok földjét anélkül, hogy újabb terheket raknánk a parasztság vállára. A liberálisok azonban a leghatározottabban ellenzik az elkobzást.

Kautskynak erre a gondolatára érdemes kitérni. Aki csak valamelyest is alaposan ismeri az oroszországi forradalmi körök pártárnyalatait, az tudja, hogy *mindkét* forradalmi párt opportunistái éppen a megváltás kérdésében nemcsak liberális nézetekkel vannak megfertőzve, hanem amellett még Kautskyt is meghamisították. Mensevikjeink az egyesítő kongresszuson is, meg számos pétervári gyűlésen is (például Dan, amikor nyáron a pétervári munkásoknak beszámolt a kongresszusról) hangoztatták, hogy nem helyes az agrárprogrammnak az a pontja, amelyet a kongresszus a bolsevikok segítségével fogadott el, akik azt követelték, hogy „elidegenítés" helyett (lásd Maszlov eredeti tervezetét) feltétlenül elkobzást vegyenek be a programmba. Mensevikjeink azt mondották, hogy ez helytelen, hogy csak vulgáris forradalmárok ragaszkodhatnak az elkobzáshoz, hogy a szociális forradalom szempontjából nem lényeges, lesz-e megváltás vagy sem, s erre vonatkozólag Kautsky „Szociális forradalom" c. brosúrájára hivatkoztak, amelyben Kautsky általában a szocialista forradalommal kapcsolatban azt fejtegeti, hogy a megváltás megengedhető. Az eszer mensevikek, a félkadet népi szocialisták is pontosan ugyanígy próbálták igazolni azt, hogy a megváltás kérdésében a liberalizmus felé fordultak (a „Narodno-

Szocialisztyicseszkoje Obozrenyije"[106] egyik füzetében), s ugyancsak Kautskyra hivatkoztak.

Kautsky valószínűleg nem ismeri sem a mensevikek magatartását ebben a kérdésben, sem a népi szocialisták és csoportjuk politikájának értelmét. De azzal, ahogyan az oroszországi forradalommal kapcsolatban *felvetette* a megváltás kérdését, ismét nagyszerűen kioktatta valamennyi opportunistánkat arról, hogyan nem szabad okoskodni. Azokból az *általános* tételekből, amelyek megállapítják, hogy a megváltás és az elkobzás milyen viszonyban van egymással a különböző forradalmakban, vagy általában a szocialista forradalomban, nem lehet arra következtetni, hogy menynyire helyes a megváltás az *1905—1906-os Oroszországban*. Fordítva kell eljárnunk. Tisztáznunk kell, milyen osztályok tették szükségessé, hogy nálunk Oroszországban úgy vessük fel a megváltás kérdését, ahogyan felvetettük, ezeknek az osztályoknak az érdekeiből kell levezetnünk, milyen politikai jelentősége van az adott kérdésnek az adott forradalomban, s akkor szabad ítéletet mondanunk arról, hogy mennyire helyesek vagy helytelenek a különféle pártok nézetei.

Magától értetődik, hogy Kautsky ezen az úton haladva nem jutott el arra, hogy *elkendőzze* a liberálisok és a forradalmárok közötti különbséget a megváltás kérdésében (mint ahogy a plehanovisták és a népi szocialisták mindig erre lyukadnak ki), hanem arra, hogy feltárja e különbség *mélységét*. Plehanov, amikor kérdéseivel Kautskyhoz fordult, a konkrét kérdések mellőzésével elleplezte az „ellenzéki" és a „forradalmi" mozgalom között fennálló különbséget. Kautsky lerántotta ezeket a plehanovi lepleket, napvilágra hozta a megváltás fontos kérdését, és megmutatta Plehanovnak, hogy nemcsak a feketeszázasok, *hanem a liberálisok is* „a maguk módján" harcolnak a parasztok forradalmi mozgalma ellen.

„Ha nem szüntetik meg az állandó hadsereget — írja Kautsky —, ha nem szüntetik be a hajóhad fejlesztését, ha nem kobozzák el a cári család és a kolostorok egész vagyonát, ha az állam nem jelenti be a csődöt, ha nem kobozzák el a nagy monopóliumokat, amennyiben még magánkézben vannak — a vasutakat, az olajforrásokat,

a bányákat, a kohókat stb. —, nem tudják majd honnan előteremteni azokat az óriási összegeket, amelyekre az orosz mezőgazdaságnak szüksége van, hogy kikerüljön szörnyű helyzetéből."

Emlékezzünk csak vissza a bolsevikok utópizmusáról és ábrándozásáról szóló szokásos mensevik beszédekre, például Plehanov beszédeire, amelyeket a kongresszuson mondott, amikor azt követeltük, hogy az agrárkövetelések radikalizmusát kapcsoljuk össze politikai radikalizmussal (az állandó hadsereg megszüntetése, a hivatalnokoknak a nép által történő választása stb.). Plehanov nevetett, amikor arról volt szó, hogy meg kell szüntetni az állandó hadsereget, és hogy a hivatalnokokat a népnek kell választania! A plehanovista „Szovremennaja Zsizny"[107] *helyesli* a „Nase Gyelo" irányvonalát: a politikai opportunizmust „politikai materializmusnak"(??) nevezi, s szembeállítja a „forradalmi romantikával".

Kitűnik, hogy az óvatos Kautsky *jóval tovább megy*, mint a legszélsőségesebb bolsevik, s *az agrárkérdéssel kapcsolatban* sokkal „utópikusabb" és „romantikusabb" (mármint az opportunisták szempontjából) követeléseket támaszt!

Kautsky nemcsak a földesúri földek elkobzását, nemcsak az állandó hadsereg megszüntetését, hanem a *nagy kapitalista monopóliumok elkobzását* is követeli!

S Kautsky mindjárt a fentidézett hely után teljesen következetesen megjegyzi: „Világos, hogy a liberálisok visszariadnak az ilyen hatalmas feladatoktól, a fennálló tulajdonviszonyok ilyen komoly megváltoztatásától. Lényegében folytatni akarják a mostani politikát, s érintetlenül meg akarják hagyni azokat az alapokat, amelyekre támaszkodva a külföldi tőke Oroszországot kizsákmányolja. Szilárdan kitartanak az állandó hadsereg mellett, mert az ő szemükben csak ez biztosíthatja a rendet, és *óvhatja meg tulajdonukat* . . ."

Plehanov tiltakozik: igazságtalanul bántak vele; ő csak azt kérdezte Kautskytól, hogy véleménye szerint a duma-választásokon támogatni kell-e az ellenzéki pártokat, s neki nem erre válaszolnak! Duma-választások és — az állandó hadsereg megszüntetése! Micsoda csodabogara ez

holmi fantaszta anarchista gondolatmenetének, micsoda forradalmi romantika az opportunista által követelt „politikai materializmus“ helyett!

Kautsky pedig a duma-választásokra vonatkozó kérdésre válaszolva továbbra is „tapintatlanul“ bírálja a liberálisokat. Azzal vádolja őket, hogy a militarizmusra és a kölcsönök kamataira továbbra is egy-egy milliárd rubelt akarnak kisajtolni az orosz népből. „Ők (a liberálisok) azt gondolják, hogy egy duma létrehozása elegendő ahhoz, hogy milliárdokat varázsoljanak elő a föld alól.“ „A liberalizmus ugyanolyan kevéssé képes erre (az orosz parasztok kielégítésére), mint a cárizmus.“ Kautsky külön fejezetet szentel a liberalizmus és a szociáldemokrácia viszonyának tisztázására. Rámutat arra, hogy Oroszországban nincs a régi sablonnak megfelelő polgári demokrácia, amelyben a városi kispolgárság foglalta el az első helyet. A városi kispolgárság, a Nyugattól eltérően, Oroszországban „sohasem lesz a forradalmi pártok biztos támasza“.

„Oroszországban nincs meg a polgári demokrácia erős gerince.“ Kautskynak ez a következtetése részint annak a különleges helyzetnek az elemzésén alapszik, amelyet a kispolgárság a városokban elfoglal, részint pedig annak számbavételén, hogy a tőkések és a proletariátus között fennálló osztályellentét Oroszországban hasonlíthatatlanul erősebben fejlődött ki, mint a „régi sablonnak“ megfelelő polgári forradalmak korszakában. S ennek a következtetésnek óriási jelentősége van. Éppen itt van a súlypontja annak az egész „módosításnak“, amelyet Kautsky Plehanov kérdésfelvetésébe belevitt, — annak a módosításnak, amely a gyökeres megváltoztatással egyértelmű.

Plehanov kérdéseiben a polgári demokrácia *régi sablonjával* operál, s ennél tovább nem megy. Egy elcsépelt szót használ, s teljesen megfeledkezik arról, hogy az *oroszországi* adatok alapján meghatározza, milyen *mértékben*, mennyire *következetesen* stb. demokratikusak azok a *különféle rétegek*, amelyek most Oroszországban polgári demokráciaként lépnek fel. Kautskynak az az érdeme, hogy észrevette Plehanovnak ezt az alapvető hibáját, és

hozzálátott, hogy a gyakorlatban megmagyarázza neki azt a *módszert*, amellyel el kell jutni Oroszország polgári demokráciájának tényleges megértéséhez. S Kautsky ügyes elemzése nyomán az elcsépelt régi sablonból kirajzolódtak Oroszország *eleven* társadalmi erői: a városi kispolgárság, — a földbirtokosok osztálya, akik egy fillér erejéig liberáliskodnak és egy tallér erejéig a feketeszázas ellenforradalmat támogatják, — a kapitalisták, akik úgy félnek a proletariátustól, mint a tűztől, — és végül a parasztság.

Az a homályos kérdés, hogy mi legyen a viszonyunk a „polgári demokráciához" (a mult század negyvenes éveinek francia típusú polgári demokráciájához?) — eltűnt. A köd eloszlott. Márpedig éppen ezzel a ködde homályosították el a nép látását Prokopovicsaink, Kuszkováink, Izgojevjeink, Sztruvéink és más hasonszőrű liberálisaink, akiknek Plehanov a kezére játszik. A régi sablonok köde helyett a valóban marxista elemzés rávilágított arra, hogy az orosz burzsoázia különféle rétegeinek és elemeinek demokratizmusa között egészen sajátos viszony áll fenn.

Kautsky ennek az elemzésnek a segítségével meghatározza az oroszországi liberalizmusnak és a parasztok forradalmiságának azt a sajátos viszonyát, amelyet a kadetok szándékosan takargatnak, és amelyet sok szociáldemokrata vakságból nem lát meg! „Minél inkább forradalmárrá válik a paraszt, annál reakciósabb a nagybirtokos, annál kevésbbé marad a liberalizmus támasza, ami régebben volt, *annál ingatagabbak a liberális pártok*, annál inkább fordulnak a *jobboldal felé* a város *liberális professzorai és ügyvédjei*, hogy ne veszítsék el végérvényesen a kapcsolatot korábbi támaszukkal." Ez a folyamat „csak meggyorsítja a liberalizmus csődjét".

Kautsky csak akkor tér át Plehanov kérdéseinek közvetlen megválaszolására, miután már feltárta azokat az okokat, amelyek folytán a jelenlegi oroszországi forradalomban a *liberalizmus csődbe jutott*. Mielőtt arra válaszolnánk, hogy kell-e támogatni az „ellenzéket", előbb tisztában kell lennünk azzal (magyarázza Kautsky), hogy mi ennek az „ellenzéknek" (vagyis az orosz liberalizmusnak) az osztálytámasza és az osztálylényege, és milyen összefüggésben van a forradalom és a forradalmi osztályok

fejlődése a liberalizmus helyzetével és érdekeivel. Miután mindenekelőtt *ezt* tisztázta, Kautsky *először* azt a következtetést vonja le, hogy a liberalizmus csődbe jutott, *s csak ezután* tájékoztatja az olvasót a Plehanovot érdeklő kérdésről: támogatni kell-e a duma-választásokon az ellenzéket, vagy sem? Nem csoda, hogy Kautskynak a Plehanov által felvetett kérdések kétharmad részére egyáltalán nem is kellett válaszolnia . . .

Bár Kautsky válaszai nem elégítik ki Plehanovot, az orosz szociáldemokraták tömegeinek mégis segítségére lesznek abban, hogy helyesen gondolkodjanak.

(1) Polgári forradalom-e az oroszországi forradalom vagy szocialista forradalom?

Így nem vethetjük fel a kérdést, mondja Kautsky. Ez — régi sablon. Az orosz forradalom, természetesen, nem szocialista forradalom. A proletariátus szocialista diktatúrájáról („egyeduralmáról") szó sem lehet. De ez a forradalom nem is polgári forradalom, mert a *„burzsoázia nem tartozik a mai oroszországi forradalmi mozgalom hajtóerői közé"*. „Ahol a proletariátus önállóan lép fel, a burzsoázia már nem forradalmi osztály."

És Kautsky a liberálisokkal szemben tanúsított szokásos bolsevik „tapintatlanságot" meghaladó eréllyel kijelenti, hogy a mi burzsoáziánk jobban fél a forradalomtól, mint a reakciótól, hogy azért gyűlöli az abszolutizmust, mert létrehozta a forradalmat, hogy a forradalom *megszüntetése érdekében* akar politikai szabadságot! (Ezzel szemben Plehanov naivul azonosította kérdéseiben az ellenzéknek a régi rendszer ellen vívott harcát azzal a harccal, amelyet a kormánynak a forradalmi mozgalom elfojtására irányuló merényletei ellen vívunk!)

Kautskynak ez az első válasza a legragyogóbban igazolja a bolsevizmus taktikájának *legfontosabb alaptételét*. Az orosz bolsevikok már a Genfben megjelenő „Vperjod" és „Proletarij" c. lapokban, s később a „Két taktika" c. brosúrában *mindig* abban látták a mensevizmus ellen vívott harcuk alapját, hogy a jobboldali szociáldemokraták meghamisítják a „polgári forradalom" fogalmát. Százszor megmondtuk, és a mensevikek számtalan nyilatkozata alapján sokszor kimutattuk, hogy a „polgári

forradalom" fogalmának olyan értelmezése, amely szerint az oroszországi forradalomban a burzsoáziáé az elsőség és a vezetőszerep — nem egyéb, mint a marxizmus ellaposítása. Polgári forradalom a burzsoázia ingatagsága *ellenére*, a burzsoázia ingatagságának *ellensúlyozásával* — így fogalmazták meg a bolsevikok a szociáldemokrácia fő feladatát a forradalomban.

Kautsky elemzése a legteljesebben kielégít bennünket. A mi törekvésünket — amely mindig abban állott, hogy az opportunizmussal szemben megvédjük a forradalmi szociáldemokrácia álláspontját, s korántsem abban, hogy holmi „eredeti" bolsevik irányzatot hozzunk létre — Kautsky a legteljesebben helyeselte, és ez annál is inkább értékes, mert ezt a *dolog lényegének* kifejtése alapján tette, s nem egyszerűen, tábornok módjára „jóváhagyta" az egyik vagy a másik frakciót.

(2) Kautsky nemcsak *„igen könnyen lehetségesnek"* tartja, hogy *„a forradalomban a szociáldemokrata párt jut győzelemre"*, hanem ki is jelenti, hogy a szociáldemokraták kötelessége *„híveikbe beleoltani a győzelem hitét,* mert nem harcolhat eredményesen az, aki már eleve lemond a győzelemről".

Kautskynak ez a következtetése a bolsevizmus taktikájának második ragyogó igazolása. Aki csak valamelyest is ismeri a szociáldemokrácia két irányzatának irodalmát, annak tudnia kell, hogy a mensevikek *minden erejükkel* vitatták, hogy a szociáldemokrácia győzelme a mai oroszországi forradalomban lehetséges és célszerű. A mensevikek már 1905 tavaszán konferenciájukon (Plehanov, Akszelrod és mások részvételével) határozatot hoztak arra, hogy a szociáldemokrata pártnak *nem* szabad a hatalom kivívására törekednie. S azóta ez a gondolat — mármint hogy a szociáldemokraták nem törekedhetnek a szociáldemokrácia *győzelmére* a polgári forradalomban — *vörös* (vagy fekete?) fonálként végig húzódik a mensevizmus *egész* irodalmán és *egész politikáján.*

Ez a politika — opportunizmus. A szociáldemokrácia *győzelme* a mai oroszországi forradalomban *igen könnyen lehetséges.* Kötelesek vagyunk beleoltani a munkáspárt valamennyi hívébe *ennek* a győzelemnek a hitét. Nem

harcolhat eredményesen az, aki már eleve lemond a győzelemről.

Egész pártunknak meg kell gondolnia és el kell sajátítania ezeket az egyszerű és világos igazságokat, amelyeket Plehanov szofisztikája és skolasztikája elhomályosított.

(3) Aki azt gondolja, hogy „mindazoknak az osztályoknak és pártoknak, amelyek politikai szabadságra törekednek, egyszerűen együtt kell működniök, hogy azt kivívják", az az *„eseményeknek csak a politikai felszínét tartja szem előtt"*.

Ez a bolsevizmus harmadik igazolása. Nem lehet abból az egy megállapításból, hogy a kadetok „a maguk módján harcolnak a szabadságért", arra következtetni, hogy együtt kell működnünk velük. Ez a marxizmus ábécéje, amelyet Plehanov és Akszelrod, híveikkel egyetemben, csak átmenetileg homályosítottak el.

(4) Melyik az az osztály, amely segítheti a szociáldemokrata proletariátust abban, hogy a mostani forradalomban győzzön, támogathatja a proletariátust, és megszabhatja a haladéktalanul megvalósítandó átalakulások határait? Ez az osztály, Kautsky véleménye szerint, a *parasztság. Csak* a parasztságnak van a proletariátussal *„tartós gazdasági érdekközössége"* a „forradalom *egész* tartamára". „Az ipari proletariátus és a parasztság érdekközösségében rejlik az orosz szociáldemokrácia forradalmi ereje és győzelmének lehetősége, de ugyancsak ez szabja meg azokat a kereteket is, amelyek között ezt a győzelmet ki lehet használni."

Ez azt jelenti: nem a proletariátus szocialista diktatúrájára, hanem a proletariátus és a parasztság demokratikus diktatúrájára van most szükség. Kautsky csak más szavakkal fogalmazza meg annak az egész taktikának ősrégi alapelvét, amelyet mind az opportunistákkal, mind a „rajongókkal" ellentétben a forradalmi szociáldemokrácia hirdetett. A forradalom minden tényleges és teljes győzelme csak diktatúra lehet, mondotta Marx[108], s itt természetesen a tömegnek a kisebbség felett gyakorolt diktatúrájára (vagyis semmi által nem korlátozott hatalmára), nem pedig ennek ellenkezőjére gondolt. Nekünk persze

nem az a fontos, hogy a bolsevikok így vagy amúgy fogalmazzák-e meg taktikájukat, hanem ennek a taktikának a *lényege*, amelyet Kautsky *teljes egészében* helyesel.

Aki marxista módon, nem pedig kadet módon akarja megítélni azt, hogy milyen szerepe van a proletariátusnak forradalmunkban, hogy ki lehet és ki legyen a „szövetségese" — annak a proletár taktika alapjait illetően a forradalmi, nem pedig az opportunista szociáldemokrácia álláspontjára kell jutnia.

A megírás ideje: 1906 december 10 (23).

Megjelent: „Proletarij" 10. sz.
1906 december 20.

A BUND LAPJÁNAK EGYIK CIKKE ALKALMÁBÓL

Minthogy lapunk illegális vállalkozás, a körülmények megfosztják attól a lehetőségtől, hogy akár csak valamelyest is rendszeresen figyelemmel kísérje az Oroszországban, nem-orosz nyelven megjelenő szociáldemokrata lapokat. Márpedig, ha Oroszország valamennyi nemzetiségének szociáldemokratái nincsenek szoros és állandó kapcsolatban egymással, pártunk nem válhat ténylegesen összoroszországi párttá.

Ezért nyomatékosan felkérjük valamennyi elvtársat, aki érti a lett, a finn, a lengyel, a zsidó, az örmény, a grúz nyelvet és más nyelveket, és hozzájut ilyen nyelvű szociáldemokrata lapokhoz, legyen a segítségünkre abban, hogy az orosz olvasókat tájékoztassuk a szociáldemokrata mozgalom helyzetéről és a nem-orosz szociáldemokraták taktikai nézeteiről. A segítség nemcsak abban nyilvánulhat meg, hogy bizonyos kérdéssel kapcsolatban beszámolókat küldenek nekünk a szociáldemokrata irodalomról (olyanokat, mint a „Proletarij"-ban közzétett cikkek a lengyel szociáldemokraták és a Lengyel Szocialista Párt vitájáról és a letteknek a partizánharcra vonatkozó nézeteiről), hanem abban is, hogy megküldik nekünk egyes cikkeknek, vagy csupán egyik-másik cikk legjellegzetesebb részeinek fordítását.

Nemrégen egyik elvtársunk megküldte nekünk „A választási kampány platformja" című cikk fordítását; a cikk M. aláírással a Bund „Volkszeitung"* című lapjának 208. (november 16-i) számában jelent meg. Adatok híján nem ítélhetjük meg, mennyire fejezi ki ez a cikk az egész

* — „Néplap". — *Szerk.*

szerkesztőség nézeteit, de mindenesetre tükrözi a zsidó szociáldemokraták bizonyos áramlatait. S az orosz szociáldemokratáknak, akik hozzászoktak ahhoz, hogy a kérdéseket csak vagy bolsevik, vagy mensevik szemszögből vizsgálják, ismerniök kell az ilyen áramlatokat. Alább közöljük ennek a cikknek a fordítását:

„Hogy pártunk milyen energiát fejthet ki, és milyen befolyásra tehet szert a választásokon, az mindenekelőtt attól függ, hogy álláspontunk mennyire világos és határozott, jelszavaink mennyire világosak és határozottak. Fontos állami és társadalmi kérdések állnak előttünk, s nekünk az a feladatunk, hogy ezeket a kérdéseket olyan világosan és határozottan vessük fel, hogy ezekre csak egyféleképpen lehessen válaszolni, mégpedig úgy, ahogy mi válaszolunk rájuk. Ha álláspontunk nem lesz eléggé határozott, nem segítenek rajtunk semmiféle tökéletesített szervezeti apparátusok. A választási kampány platformjának jelentősége teljesen attól függ, hogy álláspontunk mennyire világos.

A Bund VII. kongresszusa nagy vonásokban megjelölte taktikánkat. E taktika lényege a következő: a duma szétkergetése világosan megmutatta a lakosság széles rétegeinek, hogy semilyen lehetőség nincsen arra, hogy békés úton hozzájussunk a földhöz és a szabadsághoz, és hogy az egyetlen kivezető út: a fegyveres felkelés. Ez azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy az új duma-választások a forradalmi taktikát békésalkotmányos taktikával váltják fel, minthogy ezek a választások olyan körülmények között zajlanak majd le, amikor mindenki *felismerte* a forradalmi taktika *szükségességét;* a választó meg fogja követelni képviselőjétől, hogy a dumát a néptömegek forradalmi szervévé tegye. A mi feladatunk a választásokon az, hogy megmagyarázzuk a választóknak ezeket a körülményeket, melyek megkövetelik tőlünk, hogy magukat a választásokat a forradalmi néptömegek mozgósításáért vívott harc küzdőterévé tegyük.

A duma ülésszakai alatt, s még inkább a duma szétkergetése után az ország nagy lépéssel jutott előbbre politikai öntudatának fejlődésében, s éppen ennek alapján számítanak is a forradalmi pártok választási sikerre. Az első választásokon a kispolgár választó a kadetokra szavazott, s ezzel kifejezésre juttatta heves tiltakozását a kormány barbár cselekedetei ellen. Ez a választó, aki még mindig nem szakított alkotmányillúzióival, meg volt győződve arról, hogy a kadetok megszerzik neki a földet és a szabadságot. A dumában folytatott taktika

szertefoszlatta ezeket az illúzióit, és meggyőzte a választót arról, hogy a földet és a szabadságot csak harccal szerezheti meg, de semmiképpen sem békés úton. A választók előtt felmerült a kérdés, hogyan harcoljanak és ki alkalmas erre a harcra: vajjon a kadetok a maguk diplomatikus parlamentarizmusával és a legjobb esetben a «passzív ellenállás» fegyverével, vagy pedig a forradalmi pártok harci taktikájukkal. Világos, hogy a választók, amikor az a kérdés merül fel, miképpen lehetne kivívni a tényleges szabadságot, elismerik, hogy erre a harcra a forradalmi pártok alkalmasak, s egyáltalán nem alkalmasak rá az alkotmányos pártok.

A kadetok ezt megértették, s most minden erejükkel azon vannak, hogy egy kézlegyintéssel elintézzék a való élet tanulságait; gátolni szeretnék az ország politikai tudatának fejlődését, hogy az ne menjen túl azon a fokon, amelyen az első választások előestéjén volt. «Egy lépéssel se tovább!», üvöltik, «felejtsétek el azt, amire a történelem megtanított benneteket», az új választásoknak, írják, az a feladatuk, hogy megteremtsék azokat a politikai körülményeket, amelyek között az első duma dolgozott. A népnek azokat kell a dumába küldenie, akiknek az első dumában többségük volt, mert ezzel arra a pontra juttatja az ország politikai helyzetét, amelyen az egyetlen kivezető út a duma többségéből alakított felelős kormány volt („Recs" 189. sz.). «Ha Oroszországnak szüksége van tényleges alkotmányra — mondja 196. számában a «Recs» — és tényleges népképviseletre, akkor a nép olyan képviselőket küld majd a dumába, akik újra leszögezik azt, amit az első duma a trónbeszédre válaszoló feliratában mondott, és akik hozzáfognak ahhoz, amiben az első dumát meggátolták.» Akaratlanul is felmerül a kérdés, mi lesz, ha a második dumát is «meggátolják» abban, amit az első duma meg akart tenni. Erre a kérdésre a kadetok azt válaszolják, hogy «a kormány kénytelen lesz engedni a választók szilárd, békésen és törvényesen kifejezett akaratának» („Recs" 195. sz.). A kadetok nagyon jól tudják, hogy erejük az alkotmány-illúziókon alapszik, s ezért mindenképpen igyekeznek a választókba beleoltani azt a véleményt, amely közvetlenül az első választások előtt uralkodott, és elültetni bennük azt a hitet, hogy «a választók szilárd, békésen és törvényesen kifejezett akaratának» mindenható ereje van. A forradalmi pártok ereje nem abban rejlik, hogy a választók hisznek «a választók szilárd, békésen és törvényesen kifejezett akaratának mindenható erejében», hanem éppen ellenkezőleg, abban, hogy nem hisznek ebben az erőben, hogy világosan megértik a forradalmi harc szükségességét.

A mi feladatunk tehát a választókat illetően az, hogy a leghatározottabb formában felvessük előttük a kérdést: kívánják-e azt, hogy az eljövendő duma többsége továbbra is a régi legyen, a maga rugalmas taktikájával, amellyel képtelen bármit is elérni; kívánják-e azt, hogy az eljövendő duma csak «újra leszögezze» azt, amit az első mondott, vagy pedig ennek a dumának nem szabad üres fecsegésre szorítkoznia, és hathatósabb harci eszközökhöz kell nyúlnia. Vajjon szükséges-e, hogy a duma «eljuttassa a politikai helyzetet» ahhoz a ponthoz, amelyen júniusban és júliusban volt, s amely nem vezetett semmiféle eredményre, vagy pedig egy lépéssel tovább kell mennie a nép tényleges győzelméhez vezető úton?

Ez a kérdés legyen platformu k a választási harcban. A kadet párt körül olyan légkört kell teremtenünk, hogy minél kevesebben higgyenek abban, hogy a kadet párt meg tudja szerezni a földet és a szabadságot; erélyesen és kíméletlenül bírálnunk kell azt a harci módszert, a passzív ellenállást, amelyet a kadetok Helsingforsban agyaltak ki, s a nép előtt fel kell tárnunk, mennyire erőtlenek, mennyire tarthatatlanok harci módszereik.

Csak ezzel az elengedhetetlen feltétellel lesz majd a második duma időszaka egy lépés előre az első duma időszakához viszonyítva."

Ha figyelmesen elolvassuk ezt a cikket, azt látjuk, hogy eléggé pontosan tükrözi azokat a nézeteket, amelyeket a Bund küldöttsége az OSzDMP legutóbbi országos konferenciáján képviselt. Mint tudjuk, ez a küldöttség egyrészt a mensevikekkel együtt arra szavazott, hogy engedjük meg a kadetokkal való blokkokat, másrészt meg a bolsevikokkal együtt megszavazta „a választási platform tervezetének", ennek a Központi Bizottság által előterjesztett tervezetnek a gyökeres módosítását (mármint azt, hogy a platformba be kell venni a köztársaság jelszavát, utalni kell a felkelésre, pontosan jellemezni kell a pártokat, határozottabb formában tisztázni kell a szociáldemokrata párt osztálylényegét stb. — lásd a konferencia határozatát a platform „módosításairól" a „Proletarij" 8. számában[109]).

M. elvtárs idézett cikke éppen ezért *tűnik* annyira bolsevik cikknek, mert ebben csak a Bund balkezét látjuk, jobbkeze meg el van rejtve a kadetokkal való blokkok mellett síkraszálló cikkekben.

A bundisták azonban mégsem foglalnak el mensevik álláspontot a kadetokkal való blokkok kérdésében. Igen jól rájuk illik az az ismert mondás, hogy: Si duo faciunt idem, non est idem — „ha ketten cselekszik ugyanazt, nem ugyanaz". E között a kettő között van bizonyos különbség, s ez a különbség okvetlenül megmutatkozik azon a módon, ahogy ugyanazt cselekszik, megmutatkozik eljárásaikon, megmutatkozik azokon az eredményeken, amelyeket elérnek, amikor „ugyanazt cselekszik" stb. A kadetokkal való blokkok a mensevikeknél és a kadetokkal való blokkok a bundistáknál — ez nem egy és ugyanaz. A mensevikeknél a kadetokkal való blokkok teljesen összhangban vannak általános taktikájukkal, — a bundistáknál nincsenek vele összhangban. S ebből adódik az, hogy az olyan cikkek, mint a fentidézett cikk, rendkívül világosan feltárják, milyen következetlenek és állhatatlanok a bundisták, akik tegnap bojkottáltak, ma helyeslik a Vitte-duma bojkottját és ugyanakkor megengedhetőknek tartják a kadetokkal való blokkokat. A mensevikeknél a kadetokkal való blokkok természetesen és egyáltalán nem kényszeredetten hatnak, mint eszmei blokkok. A bundistáknál ezek a blokkok csak a „technikai" blokkok szerepét töltik be.

A politikának azonban megvan a maga objektív logikája, amely független az egyes személyek vagy pártok előzetes célkitűzéseitől. A bundisták feltételezik, hogy a blokk csak technikai blokk lesz, az egész ország politikai erőit azonban úgy csoportosítják, hogy ebből ideológiai blokk adódik. Azután, hogy a kadetok olyan lelkesedéssel fogadták a konferencia mensevik határozatát, azután, hogy Plehanov a „Tovariscs"-ban megírta híres, herosztrátoszi hírességű levelét a „teljhatalmú dumáról", ez aligha szorul bizonyításra.

Gondoljuk csak meg jól a cikk szerzőjének ezt az állítását: „A kadetok nagyon jól tudják, hogy erejük az alkotmány-illúziókon alapszik, s ezért mindenképpen igyekeznek a választókba beleoltani" ezeket az illúziókat. „A kadetok ereje az alkotmány-illúziókon alapszik..." Helyes-e ez, s mit is jelent ez tulajdonképpen? Ha ez nem helyes, ha a kadetok ereje azon alapszik, hogy ők a

polgári demokrácia kiemelkedő képviselői az oroszországi polgári forradalomban, akkor helyes a mensevizmus, vagyis a szociáldemokrata jobbszárny általános taktikai vonala. Ha ez helyes, ha a kadetok ereje nem a polgári demokrácia erejében, hanem a nép *illúzióinak* erejében rejlik, akkor helyes a bolsevizmus, vagyis a szociáldemokrata balszárny általános taktikai vonala.

A polgári forradalomban a szociáldemokratáknak mindenképpen támogatniok kell a polgári demokráciát — ez Plehanovnak és elvbarátainak alaptétele; és ebből a tételből *egyenesen és közvetlenül* azt a következtetést vonják le, hogy támogatni kell a kadetokat. Mi viszont ezt mondjuk: a tétel helyes, a következtetés azonban teljesen használhatatlan, mert először még tisztázni kell, melyek azok a pártok vagy áramlatok, amelyek a mai helyzetben a polgári demokrácia valóban *harcra képes erejét* alkotják. A kadetok is, a trudovikok is, az eszerek is — „polgári demokrácia", legalább is marxista szempontból, vagyis az egyetlen tudományos elemzés szempontjából. A kadetok „ereje" nem a polgári néptömeg (a parasztság, a városi kispolgárság) harci ereje, nem a földbirtokos osztály (a feketeszázasok) és a tőkés osztály (az októbristák) gazdasági és pénzügyi ereje: ez annak a polgári értelmiségnek az „ereje", amely nem *önálló* gazdasági osztály, és ezért nem alkot semmiféle *önálló* politikai erőt; ez tehát *bitorolt* „erő", amely attól függ, hogy a polgári értelmiség milyen hatással van a többi osztályra, amennyiben ezeknek az osztályoknak nem sikerült még kidolgozni világos önálló politikai ideológiát, amennyiben ezek az osztályok alávetik magukat a polgári értelmiség ideológiai vezetésének; ez mindenekelőtt a demokrácia lényegére és a demokráciáért vívott harc módjaira vonatkozó *hibás nézeteknek* az „ereje", azoké a nézeteké, amelyeket a nép polgári tömegében a polgári értelmiség alakít ki és ápol.

Aki ezt tagadja, azt, akár a naiv gyermeket, megszédíti a „népszabadság pártja" szavak csengése, az szemet húny azon a közismert tényen, hogy a kadetokat nem követik sem a tömegek, sem pedig a földbirtokosok és tőkések legtekintélyesebb képviselői.

Aki ezt elismeri, az elismeri, hogy a munkáspárt *leg-*

aktuálisabb feladata az, hogy harcoljon a népre gyakorolt kadet befolyás ellen, — s ezt a harcot korántsem azért ismeri el, mert mi talán a polgári demokrácia nélkül végrehajtandó polgári forradalomról álmodozunk (ez ostobaság, amelyet a szociáldemokrata jobbszárny varr a nyakunkba), hanem azért, mert a kadetok *gátolják* azt, hogy kibontakozzon és érvényesüljön a polgári demokrácia *tényleges ereje.*

A kadet pártba tartozik Oroszország földbirtokosainak kis része (a földbirtokosok zöme feketeszázas), a tőkések kis része (zömük októbrista). Csak a polgári értelmiség tartozik többségében, zömében ebbe a pártba. Ezért van a kadetok politikájának olyan bódító hatása a politikai kisdedóvósokra és a politikailag elerőtlenedett aggokra, ezért csapnak a kadetok olyan lármát, olyan nagy zajt, ezért ünneplik olcsó sikereiket, ezért van vezetőszerepük a liberális sajtóban, a polgári tudományban stb. Ezért olyan *felfújt* valami ez a párt, amely a monarchiával való egyezmény áruló hirdetésével szétzülleszti a népet, — de amelynek mégsincsen semmi ereje ahhoz, hogy a gyakorlatban bármilyen egyezményt érjen el.

A kadetok nem polgári demokraták, hanem a polgári demokrácia testet öltött árulói, — ugyanúgy, mint ahogy mondjuk a francia radikális szocialisták vagy a német szociál-liberálisok nem értelmiségi szocialisták, hanem a szocializmus testet öltött értelmiségi árulói. Ezért a polgári demokrácia támogatása érdekében le kell lepleznünk, mennyire felfújt valami a kadetok áldemokratizmusa.

Ezért ártanak annyira a forradalomnak és a munkásosztály ügyének a plehanovisták, akik szüntelenül azt kiabálják nekünk: a reakció ellen kell harcolni, nem pedig a kadetok ellen!

Kedves elvtársak! Az önök félreértése éppen abból adódik, hogy nem értik meg a kadetok ellen vívott harcunk *értelmét!* Mi az alapja, a lényege ennek a harcnak? Talán az, hogy a kadetok burzsoák? Persze, hogy nem ez, hanem az, hogy a kadetok csak szószátyárok, akik demokráciáról fecsegnek, hogy a kadetok a harcoló demokrácia árulói.

Mármost: van-e a kadetoknak hatásuk a nép tömegére,

a polgári demokrata néptömegre? Persze, hogy van, mégpedig igen széles körben, töméntelen ujság stb. stb. révén. Nézzük csak meg: harcba szólíthatjuk-e a polgári demokrata néptömeget a reakció ellen, *ha nem leplezzük le* ennek a tömegnek mostani ideológiai vezéreit, akik *ártanak* a polgári demokrácia ügyének? Ezt nem tehetjük meg, kedves elvtársak.

Harcolni a reakció ellen mindenekelőtt annyi, mint a tömegeket ideológiailag elszakítani a reakciótól. De a „reakció" korántsem azért hat ideológiailag olyan erősen és állhatatosan a tömegekre, mert ez feketeszázas befolyás, hanem *éppen azért, mert ez kadet* befolyás. Ez nem paradoxon. A feketeszázas — nyílt és durva ellenség, aki tud gyujtogatni, gyilkolni, pusztítani, de nem tudja meggyőzni még a legegyszerűbb parasztot sem. A kadet azonban *meggyőzi* a parasztot is, a kispolgárt is, s miről győzi meg? arról, hogy az egyeduralkodó nem vonható felelősségre, hogy lehet békés úton kivívni a szabadságot (vagyis úgy, hogy a hatalom az egyeduralkodó kezében marad), hogy a földbirtokosok receptje szerint készült megváltás a parasztok számára a legelőnyösebb mód arra, hogy hozzájussanak a földhöz stb. stb.

Ezért nem győzhetjük meg sem a naiv parasztot, sem a naiv kispolgárt a komoly harc szükségességéről, ha nem vonjuk ki a kadet frázisok, a kadet ideológia hatása alól. S aki azt mondja: „a reakció ellen kell harcolni, *nem pedig* a kadetok ellen", az nem érti meg a harc *ideológiai* feladatait, az nem a tömegek meggyőzésében látja a harc lényegét, hanem a fizikai befolyásban, az vulgárisan fogja fel a harcot, mondván: a reakciót kell „ütni", nem pedig a kadetot.

Persze fegyverrel a kézben egyelőre nem a kadetot fogjuk ütni, még az októbristát sem, hanem *csak* a kormányt és közvetlen lakájait, — s amikor ezeket ténylegesen leverjük, a kadet pénzért ugyanúgy lándzsát tör majd a köztársasági demokrácia mellett, mint ahogy most (a professzori fizetésért vagy az ügyvédi honoráriumért) lándzsát tör a monarchista demokrácia mellett. De hogy ténylegesen leverhessük a reakciót, ki kell szabadítanunk a tömegeket a kadetok ideológiai befolyása

alól, akik hamis képet festenek ezeknek a tömegeknek a reakció elleni harc feladatairól és lényegéről.

Térjünk vissza a bundistákhoz. Csakugyan lehetséges volna, hogy még mindig nem látják, hogy az *általuk* megengedhetőknek nyilvánított „technikai" blokkok a kadetokkal a gyakorlatban *már most is* hatalmas eszköz arra, hogy a néptömegekben megszilárdítsák a kadetok iránti bizalmat (nem pedig arra, hogy megteremtsék a bizalmatlanság légkörét)? Csak a vak nem látja ezt. Hogy az összes mensevik szociáldemokraták, s köztük a bundisták is, ideológiai blokkot kötöttek a kadetokkal, az tény, s az afféle cikkek, mint M. elvtárs cikke — szép, de ártatlan, plátói álmok.

„Proletarij" 10. sz.
1906 december 20.

HOGYAN HAMISÍTJA MEG A KORMÁNY A DUMÁT ÉS MIK A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA FELADATAI?

A cári kormány kitartóan folytatja a duma meghamisítására irányuló „munkáját". Óva intettük a hiszékeny oroszországi nyárspolgárokat, hogy ne fűzzenek túlságosan nagy reményeket az alkotmányos rendszerhez, s ezzel kapcsolatban már a duma meghamisításának megkezdése előtt („Proletarij" 5. sz., 1906 szeptember 30) azt írtuk, hogy újabb államcsínyre készülnek, vagyis a második duma *előtt* meg akarják változtatni az 1905 december 11-i választójogi törvényt. „Kétségtelen — írtuk akkor —, hogy a kormány a legnagyobb figyelemmel tanulmányozza most" *„a régi választójogi törvény meghagyásának"* a kérdését*.

Bizony, a cári kormány tanulmányozta és tanulmányozza, sőt talán már el is döntötte ezt a kérdést. Jobbnak látta, ha szenátusi magyarázatok útján módosítja a választójogi törvényt. Most újabb lépéseket tesz, hogy korlátozza az agitáció szabadságát (ha az oroszországi szabadságot egyáltalán lehet *még* korlátozni) és meghamisítsa a választásokat. A napokban megjelent egy *utasítás*, amely megtiltja, hogy a nem-legalizált pártoknak szavazócédulákat adjanak ki. Mindinkább statáriális eljárással tiltják be a lapokat. Egyre gyakoribbak a letartóztatások. Házkutatásokat és razziákat tartanak abból a teljesen átlátszó célból, hogy kinyomozzák az elektorok és a legbefolyásosabb választók nevét, s ezeket is, amazokat is „lekapcsolják". Egyszóval, javában dúl a választási kampány — élcelődik az oroszországi ember.

* Lásd ebben a kötetben 202. old. — *Szerk.*

Hogy milyen messzire megy majd a kormány a duma meghamisítására alkalmazott statáriális módszereiben, ezt senki sem tudhatja. Miért ne tartóztatnák le az elektorokat a választások napján is, vagy akár *a választások után* is? A törvény — Oroszországban még mindig használják ezt az ostoba szót! — kitér a duma-képviselők sérthetetlenségére, de az elektorok sérthetetlenségét egy szóval sem említi. Sajtónk már az első duma választásai alkalmával rámutatott erre a körülményre. Akkor „Vitte elszalasztotta az alkalmat" — ahogy a feketeszázas cári banda vélekedik, a gyakorlatban azonban az a helyzet, hogy a kormány akkor, a decemberi felkelés után, még túlságosan gyenge volt ahhoz, hogy hozzáfogjon a forradalmi erődök következő vonalának elfoglalásához. Most az ellenforradalom összeszedte erőit, és a maga szempontjából igen helyesen teszi, amikor felrúgja az alkotmányt (amelyben csak a naiv kadetok hihettek). A reakció emberei nem olyanok, mint a liberális Balalajkinok. Ők a tett emberei. Látják, és tapasztalatból tudják, hogy Oroszországban a legparányibb szabadság is elkerülhetetlenül a forradalom fellendülésére vezet. Ezért *kénytelenek* egyre tovább és tovább hátrálni, mind jobban és jobban felrúgni az októberi alkotmányt, mindenféle reteszekkel mind jobban elzárni azt a politikai szelepet, amelyet egy kis időre kinyitottak.

Az oroszországi kadet vagy a párton kívüli haladószellemű intellektuel határtalan bornírtsága szükséges ahhoz, hogy valaki ezzel kapcsolatban a kormány őrültségén siránkozzon, és arról próbálja meggyőzni a kormányt, hogy alkotmányos útra kell lépnie. A kormány *nem tehet mást*, ha meg akarja védeni a cári hatalmat és a földbirtokosok földjeit a leplezett, visszafojtott, de teljesen el nem fojtott alulról jövő támadás ellen. S mi azt mondjuk a kormánynak: rajta! tolják helyükre a reteszeket, zárják el a kis időre kinyitott szelepeket. Míg a szelepek nyitva voltak, a friss levegő szította a tüzet a kazánban. Ha a szelepeket elreteszelik, olyan robbanás keletkezhet, hogy jobbat már nem is kívánhatnánk. A mi feladatunk az, hogy a nép tömegeiben minél szélesebb körben kihasználjuk a Sztolipin-féle agitációt, Sztolipinék-

nak az „alkotmány lényegére“ vonatkozó nagyszerű magyarázatait.

Itt aztán fel is tárul előttünk a liberális-monarchista burzsoázia taktikája és a szocialista proletariátus taktikája között tátongó mély szakadék. A szociáldemokrácia harcot hirdet, a legkülönbözőbb történelmi tanulságok alapján megmagyarázza a népnek, mennyire elkerülhetetlen a harc, készül a harcra, s a forradalmi agitáció erősítésével felel a reakció erősödésére. A liberálisok nem hirdethetik a harcot, mert félnek tőle. A reakció erősödésére azzal felelnek, hogy az alkotmány utáni sopánkodással megmételyezik a nép tudatát, és hogy erősítik opportunizmusukat. A liberálisok úgy cselekednek, ahogy ezt az egyik trudovik, Szegyelnyikov, a Panyina-palotában május 9-én rendezett népgyűlésen igen találóan és szemléletesen kifejezte. Amikor a liberálist szidják, azt mondja: hála istennek, hogy nem ütöttek meg. Amikor megütik, hálát ad az istennek, hogy nem ölték meg. Amikor megölik, azon hálálkodik istennek, hogy halhatatlan lelkét megszabadították halandó testétől.

Amikor a Sztolipin-féle feketeszázas banda sziszegve megfenyegette a kadetokat, és hadjáratot indított forradalmiságuk ellen, a kadetok jajveszékelve azt üvöltötték: nem igaz, mi nem vagyunk forradalmárok, mi hűséges alattvalók vagyunk! Vesszen a viborgi felhívás, vesszenek a baloldaliakkal kötött blokkok, vesszen a legeslegjobboldalibb szociáldemokratának, Plehanovnak „teljhatalmú dumát“ követelő jelszava, vesszenek a káros forradalmi illúziók! Elmegyünk a dumába törvényeket hozni. Amikor a feketeszázas banda kijelentette, hogy a kadetoknak, mint nem-legalizált pártnak, nem adnak szavazócédulákat, a kadetok felhördültek: így „másképpen vetődik fel az egyezmények kérdése“ (a december 13-i „Recs“ vezércikke)! Így „nagyobb jelentőségre tesz szert az ellenzék egyetlen regisztrált pártja, a békés megújhodás pártja“. „Az egyezményeknél ezt okvetlenül figyelembe kell venni!“ S amikor majd egy-egy kadet elektort, aki nagynehezen valahogy a békés megújítók listájára került, behurcolnak a rendőrőrszobára — a kadetok hálát adnak majd az istennek, hogy mégsem vették el tőlünk teljesen az alkotmányt.

Az egyetlen teljesen veszélytelen párt: az októbristák pártja, mondják majd a jogrendnek ezek a lovagjai, — hát nem hangoztattuk mindig, hogy az október 17-i kiáltvány talaján állunk?

Hogyan vélekednek erről a mensevik elvtársak? Nem kellene-e sürgősen egy újabb pártkonferenciát összehívni, és kimondani, hogy egyezményre lehet lépni a békés megújítókkal, sőt esetleg még az októbristákkal is? Hiszen ők is „félszabadságot" akarnak, ahogy a teljesen megzavarodott Plehanov ma, december 14-én az egykori szociáldemokraták lapjában érvel!

Nem véletlen, hogy a kadetok között felmerült a békés megújítók kérdése. Ez a kérdés korábban is felmerült már, mielőtt még kiadták volna a szavazócédulákra vonatkozó utasítást. Még a „Tovariscs" baloldali kadetjai is (akiket egyes tréfacsinálók „csaknem-szocialistáknak" neveznek) már a december 5-i számban a békés megújítókat is a haladó pártokhoz sorolták, s így összesen hat haladó pártról beszéltek (a kadetok, a szociáldemokraták, az eszerek, az eneszek, a demokratikus reformpárt és a békés megújítók pártja). A „Tovariscs"-nak ugyanebben a számában egykori szociáldemokraták szörnyű haraggal megtámadták a három *fő* pártot ismertető plakátot, amely a „Proletarij" 8. számának mellékleteként jelent meg*. „Politikai lelkiismeretlenség" — jajveszékeltek Plehanov barátai —, hogy Heident a feketeszázasok közé sorolják!

Igen örülünk, hogy a szociáldemokrácia renegátjait rákényszerítettük arra, hogy védelmére keljenek a tegnapi októbristának, aki a duma szétkergetése után tiltakozott a viborgi felhívás ellen, és a kormány összetételére vonatkozólag tárgyalt Sztolipinnal.

Csakhogy ügyesebben kellett volna a védelmére kelni, uraim, Plehanov munkatársai! Mindenki tudja, hogy az első választásokon az októbristák (köztük Heiden és Sipov) blokkban voltak a feketeszázasokkal. Önök hajlanak arra, hogy erről megfeledkezzenek, mert megváltozott a párt neve? De a „Tovariscs" december 5-i számának ugyanazon az oldalán (a 4. oldalon) azt olvassuk, hogy az

* Lásd ebben a kötetben 328—334. old. — *Szerk.*

október 17-i szövetségben van egy áramlat, amely a békés megújhodás pártjával való megegyezés mellett száll síkra, és hogy ez az áramlat a szövetség pétervári szekciójában túlsúlyban is van. Valamivel lejjebb pedig közölnek egy hírt arról, hogy „az egyesült orosz nép fővezetősége" megengedi az októbristákkal való blokkot, amiért a „Tovariscs" nem is hajlandó az októbristákat alkotmánypártiaknak tekinteni.

Jó, nemde? Az októbristákat nem vagyunk hajlandók alkotmánypártiaknak nevezni, mert a feketeszázasok hajlandók velük blokkra lépni. A békés megújítókat pedig haladóknak nevezzük, bár az októbristák hajlandók velük blokkra lépni.

Ó, bölcs piszkárjai a hírhedt haladószellemű „értelmiségnek"!

Az intellektuel radikálisok a békés megújítók védelmére kelnek, a kadet párt központi lapja a békés megújhodás felé fordul, amint kiadták a szavazócédulákra vonatkozó utasítást — mindezek a liberális taktika tipikus példái. A kormány egy lépést tesz jobbra — mi pedig kettőt! No lám — ismét legálisak és békések, tapintatosak és lojálisak vagyunk, szavazócédulák nélkül is alkalmazkodunk, mindig alkalmazkodunk, amennyire aljasságunkból telik!

Ez a liberális burzsoázia szemében reális politika. Erre a csúszó-mászó realizmusra (hogy az egyik szociáldemokrata nagyszerű kifejezésével éljünk) büszkék, ezt a politikai tapintat és a bölcs, diplomatikus taktika netovábbjának tekintik. Valójában azonban ez nemcsak a legostobább és a legárulóbb taktika, hanem a legmeddőbb taktika is, amellyel a német kadetok, kezdve a frankfurti szószátyárokon, egészen a Bismarck előtt hajbókoló nemzeti liberálisokig[110], több mint fél évszázaddal a polgári forradalom után a junkerek (oroszra lefordítva a feketeszázas földbirtokosok: Dorrerék, Bulacelék, Puriskevicsék) és a „parlamenti formákkal szegélyezett katonai önkényuralom"[111] hatalmát szilárdították meg.

Ideje volna, hogy mensevikjeink, akiket rabul ejt a kadetoknak ez a politikája, és akik ezt a politikát átveszik, szintén megértsék, hogy az egyetlen reális, jó érte-

lemben, nem pedig rossz értelemben reális politika a forradalmi marxizmus politikája. A reakció ravaszkodásaira és pálfordulásaira nem azzal kell válaszolnunk, hogy a jobboldalhoz alkalmazkodunk, hanem azzal, hogy a proletár tömegek között még állhatatosabban és még szélesebb körben hirdetjük a forradalmat, hogy fejlesztjük a forradalmi osztályharc szellemét és a forradalmi osztályszervezeteket. Ezzel és csakis ezzel fokozzák majd azoknak az erejét, akik egyes-egyedül harcolnak a reakció ellen, bármilyen pálfordulásokhoz és ravaszkodásokhoz folyamodik is a reakció. De amikor a kormányzat feketeszázas mesterkedéseire azzal felelnek, hogy taktikájukat a jobboldalhoz idomítják, ezzel szétforgácsolják és gyengítik az egyetlen harcképes erőt, a forradalmi osztályok erejét, és zugpolitikus „manőverek" csillogtatásával elhomályosítják ezeknek az osztályoknak forradalmi tudatát.

A mensevikek eleinte ellenezték a kadetokkal való egyezményeket. Martov elítélte az egyezményeket. J. Larin felháborodva visszautasította őket. Még Nyik. I—szkij[112] sem helyeselte az egyezményeket. S a szenátusi magyarázatoknak (genfi és pétervári reakciós szenátusunk magyarázatainak) a hatására Martov és társai a jobboldalhoz alkalmazkodtak. Amellett vannak, hogy blokkot kell kötni a kadetokkal, de semmiképpen sem a kadetoknál jobboldalibbakkal, — isten ments! Az „ellenzéki demokrata pártokkal" (az országos konferencia határozata, amelyet a Központi Bizottság javaslatára 18 szavazattal 14 ellenében elfogadtak), — de semmiképpen sem ezeknél jobboldalibbakkal.

De lám a kadetok a békés megújítók felé fordulnak. Vajjon önök is, mensevik elvtársak? Válaszuk a szenátusi magyarázatokra — blokkok a kadetokkal; válaszuk a szavazócédulák megvonására — blokkok a békés megújítókkal? Mit tesznek majd válaszképpen az elektorok letartóztatására??

Hogy a tömegek között nem hajlandók valóban forradalmi propagandát folytatni, az már tény. Önök már nem harcolnak a békés útba vetett illúziók ellen és a kadetok ellen, akik ezekben az illúziókban ringatják magukat. Csak a feketeszázas veszéllyel vannak elfoglalva. A kadetokkal

való közös listák érdekében folytatott „finom manővereik" homokra épülnek. A forradalmi szociáldemokrata tömegmunka reális tartalmát gyengítik, s ebből a hamis politikából nem önöknek van hasznuk, — talán a kadetoknak sem, — sőt talán még a békés megújítóknak sem, hanem az októbristáknak! A duma meghamisítására azzal felelnek, hogy meghamisítják a forradalmi szociáldemokrata taktikát — de ezzel sem a dumát nem javítják meg, sem a szocializmust nem erősítik, sem a forradalmat nem viszik előbbre.

Az elvtelen prakticizmus politikája a legkevésbbé praktikus politika.

A duma meghamisítására a munkásosztálynak azzal kell felelnie, hogy nem tompítja, hanem kiélezi forradalmi agitációját, hogy választási kampányában elhatárolja magát a szánalmas kadet árulóktól.

A megírás ideje: 1906 december 14 (27).

Megjelent: „Proletarij" 10. sz.
1906 december 20.

A POLITIKAI HELYZET ÉS A MUNKÁSOSZTÁLY FELADATAI[113]

A duma szétkergetése után a kormány csak katonai terrorral tudta fékentartani az ország felháborodását. A fokozott és a kivételes védelem, a végnélküli letartóztatások, a statáriális bíróságok, a büntetőkülönítmények, mindez együttvéve nem nevezhető másnak, mint katonai terrornak.

A kormány a szabadságért küzdő mozgalom katonai elfojtásával kipróbálta erejét. Ha elég erősek vagyunk — egyáltalán nem hívjuk össze a dumát, azonnal kielégítjük az orosz nép szövetségének és a hozzá hasonló „igaz-orosz" feketeszázas pártoknak a kívánságait. Ha nem vagyunk elég erősek — még egyszer összehívjuk a dumát, megpróbáljuk átalakítani a választási törvényt, megpróbáljuk biztosítani azt, hogy a duma feketeszázas duma legyen, vagy pedig igyekszünk megzabolázni a kadet dumát. Így okoskodott a kormány.

A kíméletlen elfojtás katonai ereje, legalább is eddig, csak arra volt elegendő, hogy szenátusi magyarázatokkal a törvény ellenére megfosszák választójoguktól a munkások, a nincstelen parasztok, a vasutasok ezreit és tízezreit. A kormány rendkívül nagy pénzügyi nehézségekkel küzd. Kölcsönt egyelőre nem sikerül szereznie. Elkerülhetetlenül csőd fenyegeti. Magában az országban a kormány egyetlen pártra sem támaszkodhat, s ingadozik az útonállók bandája (az igaz-orosz emberek) és az októbristák között. De még az októbristákkal sem tudott teljesen közös nevezőre jutni.

Ilyen körülmények között kezdődik a második duma választási kampánya. A nyárspolgár meg van rémülve.

№ 1. ЕЖЕНЕДѢЛЬНИКЪ № 1.

ТЕРНІИ ТРУДА

24 декабря 1906 года.

КОНТОРА и РЕДАКЦІЯ: Николаевская ул., кв. 34.
Пріемъ по дѣламъ редакціи по средамъ и субботамъ отъ 3 до 5 час. дня.

Политическое положеніе и задачи рабочаго класса.

Послѣ разгона Думы правительство сдерживало возмущеніе страны только посредствомъ военнаго террора. Усиленныя и чрезвычайныя охраны, аресты безъ конца, военно-полевые суды, карательныя экспедиціи, все это, вмѣстѣ взятое, нельзя назвать иначе, какъ военнымъ терроромъ.

Правительство испытывало свою силу на этомъ военномъ подавленіи освободительнаго движенія. Хватитъ силы,—вовсе не созоветъ Думы, сразу удовлетворитъ желанія союза русскаго народа и тому подобныхъ «истинно-русскихъ» партій черносотенцевъ. Не хватитъ силы,—созоветъ еще разъ, попытается передѣлать избирательный законъ, попытается обезпечить черносотенную Думу или укоротитъ кадетскую Думу. Такъ разсуждало правительство.

Военной силы безпощаднаго подавленія хватило до сихъ поръ по крайней мѣрѣ, только на то, чтобы посредствомъ сенатскихъ разъясненій отнять, вопреки закону, избирательное право у тысячъ и десятковъ тысячъ рабочихъ, немущихъ крестьянъ, желѣзнодорожниковъ. Финансовыя затрудненія правительства чрезвычайно усилились. Займа пока не удается добыть. Грозитъ неминуемое банкротство. Внутри страны правительство не можетъ опереться ни на одну партію, колеблясь между шайками хулигановъ (истинно-русскіе люди) и октябристами. Вполнѣ опѣться оно не могло даже и съ октябристами.

При такихъ условіяхъ начинается избирательная кампанія во вторую Думу. Обыватель запуганъ. На него удручающе повліяли военно-полевые суды. Онъ находится подъ впечатлѣніемъ правительственнаго хвастовства, что Дума будетъ послушной. Онъ поддается настроенію и готовъ простить всѣ ошибки кадетамъ, готовъ выбросить за бортъ все то, чему научила его первая Дума и голосовать за кадета, лишь бы не прошелъ черносотенецъ.

Со стороны обывателя такое поведеніе понятно. Обыватель никогда не руководится твердымъ міросозерцаніемъ, принципами цѣльной партійной тактики. Онъ всегда плываетъ по теченію, слѣпо отдаваясь настроенію. Онъ не можетъ разсуждать иначе, какъ противопоставляя Черной сотнѣ самую умѣренную изъ оппозиціонныхъ партій. Онъ не въ состояніи самостоятельно обдумать опытъ первой Думы.

Но то, что естественно для обывателя, непростительно для партійнаго человѣка и совсѣмъ уже неприлично для соціалдемократа. Прислушайтесь, въ самомъ дѣлѣ, къ доводамъ тѣхъ соціалдемократовъ, которые зовутъ соціалистовъ рабочихъ *голосовать за кадетовъ* (все равно, за однихъ ли только кадетовъ тамъ, гдѣ соціалдемократы отказались вовсе выставлять своего кандидата, или за кадета вмѣстѣ съ соціалдемократомъ, гдѣ есть общій списокъ). Вмѣсто доводовъ вы услышите одинъ только припѣвъ, одинъ крикъ страха и отчаянія: какъ бы не прошли черносотенцы! голосуйте всѣ за кадетовъ! составляйте общіе списки съ кадетами!

Соціалдемократъ, членъ рабочей партіи, не можетъ опускаться до такой обывательщины. Онъ долженъ дать себѣ ясный отчетъ въ томъ, какія дѣйствительныя общественныя силы ведутъ борьбу, какое дѣйствительное значеніе имѣетъ Дума вообще и господствовавшая въ первой Думѣ партія кадетовъ въ особенности. Кто разсуждаетъ о современной политикѣ пролетаріата, не обдумавъ всѣхъ этихъ вопросовъ, тотъ никогда не можетъ прійти къ сколько-нибудь вѣрнымъ выводамъ.

За что идетъ теперь борьба въ Россіи? За свободу т. е. за власть народныхъ представителей въ государствѣ, а не стараго правительства. За землю для крестьянъ. Правительство всѣми силами борется противъ этихъ стремленій, отстаиваетъ свою власть, свою землю (ибо самые богатые помѣщики принадлежатъ къ числу самыхъ знатныхъ и наиболѣе высокопоставленныхъ лицъ въ государствѣ). Правительство имѣетъ противъ себя рабочихъ и массу крестьянской бѣдноты, а также, разумѣется, и городской бѣдноты, о которой не къ чему говорить отдѣльно, ибо у нея нѣтъ особыхъ интересовъ въ отличіе отъ основныхъ интересовъ пролетаріата и крестьянства

Какъ относятся къ борьбѣ высшіе классы, помѣщики и буржуазія? Сначала, до 17-го октября, большая часть ихъ были либеральны, т. е. сочувствовали свободѣ, даже помогали такъ или иначе борьбѣ рабочихъ. Буржуазія была недовольна самодержавнымъ порядкомъ управленія и требовала себѣ тоже

A „Tyernyii Truda“ c. hetilap 1906 december 24-i 1. számának első oldala Lenin „A politikai helyzet és a munkásosztály feladatai“ c. vezércikkével

Kisebbitve

Lesújtó hatással voltak rá a statáriális bíróságok. Lépre megy, elhiszi a kérkedő kormánynak, hogy a duma engedelmes lesz. Enged hangulatának, és kész a kadetoknak megbocsátani minden hibájukat, kész elvetni mindazt, amire az első duma megtanította, és a kadetokra szavazni, csak hogy ne jussanak be a feketeszázasok.

A nyárspolgároknál érthető ez a magatartás. A nyárspolgárnak soha sincs szilárd világnézete, sohasem vezérelik egy határozott párttaktika elvei. Mindig úszik az árral, vakon engedve hangulatának. Nem tud másképpen okoskodni, csak úgy, hogy a feketeszázasokkal szembeállítja a legszerényebb ellenzéki pártot. Képtelen önállóan megfontolni az első duma tapasztalatait.

De az, ami egy nyárspolgár esetében természetes dolog, megbocsáthatatlan egy pártember számára, nem is beszélve egy szociáldemokratáról, akihez egyáltalán nem illő az ilyen magatartás. Hallgassuk csak meg azoknak a szociáldemokratáknak az érveit, akik arra szólítják fel a szocialista munkásokat, hogy *a kadetokra szavazzanak* (az már teljesen mindegy, hogy csak a kadetokra-e, olyan esetben, amikor a szociáldemokraták egyáltalán nem akartak jelöltet állítani, vagy a kadetokra és a szociáldemokratákra együtt, olyan esetben, amikor közös listával indulnak). Érvek helyett nem hallanak egyebet, mint elcsépelt frázisokat, ijedt jajgatást és kétségbeesett kiabálást: csak a feketeszázasok ne jussanak be! szavazzatok mindannyian a kadetokra! induljatok közös listával a kadetokkal!

Egy szociáldemokrata, a munkáspárt tagja, nem süllyedhet le odáig, hogy ilyen nyárspolgári módon gondolkozzon. Tisztában kell lennie azzal, milyen tényleges társadalmi erők harcolnak egymással, mi a tényleges jelentősége általában a dumának és különösen a kadetok pártjának, amely az első dumában uralkodó helyzetet foglalt el. Aki a proletariátus mai politikáján elmélkedik, de nem fontolja meg mindezeket a kérdéseket, az sohasem juthat csak valamennyire is helyes következtetésekre.

Miért folyik ma Oroszországban a harc? A szabadságért, vagyis azért, hogy az államban a hatalom ne a régi kormány, hanem a népképviselők kezében legyen. Azért, hogy a földet a paraszt kapja meg. A kormány

minden erejével harcol ezek ellen a törekvések ellen, védi hatalmát, földjét (hiszen a leggazdagabb földbirtokosok az ország legelőkelőbb és legmagasabb állású személyiségei). A kormányzattal szembenállnak a munkások, szembenáll vele a szegényparasztság tömege, s természetesen a városi szegénynép tömege is, amelyről felesleges is külön beszélnünk, hiszen nincsenek a proletariátus és a parasztság legfőbb érdekeitől eltérő érdekei.

Hogyan viszonyulnak a harchoz a felsőbb osztályok, a földbirtokosok és a burzsoázia? Eleinte, október 17-e előtt, nagyrészük liberális volt, vagyis szimpatizált a szabadsággal, sőt ilyen vagy amolyan formában támogatta a munkások harcát. A burzsoázia elégedetlen volt az önkényuralmi kormányrendszerrel, és követelte, hogy őt is vonják be az államügyek intézésébe. A burzsoázia demokratikusnak, vagyis a népszabadság hívének nevezte magát, hogy törekvései a népben támogatásra találjanak. Október 17-e után azonban a burzsoázia megelégedett azzal, amit kaptunk, vagyis azzal, hogy a földbirtokosokat és a tőkéseket bevonták az államügyek intézésébe és hogy az épségben megmaradt régi hatalom megígérte a szabadságot. A burzsoázia megijedt a proletariátus és a parasztság önálló harcától, s kijelentette: elég volt a forradalomból!

Október 17-e előtt volt egy nagylétszámú liberális-burzsoá zemsztvo-párt; a zemsztvo-képviselők rendszeresen összegyűltek híres féllegális kongresszusaikon, s külföldön kiadták az „Oszvobozsgyenyije" című folyóiratot. Október 17-e után a zemsztvo-kongresszusok részvevői kettéoszlottak: a tőkés üzletemberek és a gazdagabb vagy hűbéri módon gazdálkodó földbirtokosok elmentek az októbristák pártjába, vagyis nyíltan átálltak a kormány oldalára. Másik részük, különösen az ügyvédek, a professzorok és a többi polgári értelmiség megalakította a kadet (alkotmányos-demokrata) pártot. Ez a párt szintén a forradalom ellen fordult, szintén megijedt a munkások harcától, szintén kijelentette: elég volt! De ez a párt ravaszabb módszerekkel akarta és akarja beszüntetni a harcot, mégpedig azáltal, hogy kisebb engedményeket biztosít a népnek, hogy a parasztoknak lehetővé teszi a megváltást stb. A kadetok pártja megígérte, hogy kihar-

colja a népnek a szabadságot és a parasztoknak a földet, ha a nép megválasztja a kadetokat a dumába. A szociáldemokraták tudták, hogy ezzel be akarják csapni a népet, s ezért bojkottálták a dumát. A felvilágosulatlan parasztok és a megfélemlített nyárspolgárok azonban mégis bejuttatták a kadetokat a dumába. A kadetok, ahelyett hogy harcoltak volna a szabadságért, a dumából arra szólították fel a népet, hogy nyugodjon meg, a maguk részéről pedig arra törekedtek, hogy cári miniszterekké nevezzék ki őket. S a dumát szétkergették az ott elhangzott kellemetlen beszédekért, azért, mert a szociáldemokraták és a merészebb duma-képviselők a duma szószékéről felhívást intéztek a néphez és harcba szólították.

Ma már a vak is látja, s a legfelvilágosulatlanabb ember is tudja, milyen párt a kadetok pártja. Ez nem a nép harcosainak, hanem polgári kérelmezőknek, közvetítő alkuszoknak a pártja. A munkások és az öntudatos parasztok csak akkor érhetik el céljaikat, amikor a tömeg már nem hisz majd a kadet pártnak, amikor a tömeg megérti majd, hogy önálló harcra van szükség. Aki tehát a kadetokra szavaz és a kadetok megválasztását hirdeti, elhomályosítja a tömegek tudatát, lazítja egybeforrottságukat és gyengíti harckészségüket.

Az öntudatos munkásokra most egészen más feladat vár. A nyárspolgári tehetetlenséggel és elvtelenséggel szemben a választási kampányban következetes, állhatatos, határozott, szocialista elveket kell hirdetniök.

Az öntudatos munkások legközelebbi feladata az, hogy megmagyarázzák a proletariátus tömegeinek és a parasztság valamennyi haladó képviselőjének, milyen harc is folyik tulajdonképpen, milyen helyzetet foglalnak is el tulajdonképpen a különböző osztályok ebben a harcban.

A munkások valamennyi osztály közül a legtovább jutottak forradalmunk alatt. Ma a munkások zöme a szociáldemokráciához húz. A munkások között persze szükség van még fokozottabb, még szélesebbkörű munkára, de ehhez a munkához már kiegyengettük az utat. A legfontosabb és a legnehezebb a munka a parasztság között. A parasztság — kistulajdonosok osztálya. Ez osztály számára sokkal kevésbbé kedvezők a körülmények ahhoz,

hogy harcoljon a szabadságért és a szocializmusért, mint a munkások számára. A parasztokat nem fogják össze nagyüzemek, sőt, a kis, egymástól elszigetelt gazdaságok szétforgácsolják őket. A parasztság nem lát maga előtt olyan nyílt, félreismerhetetlen, egységes ellenséget, mint amilyet a munkások a tőkésben látnak. A parasztok részben maguk is gazdák és tulajdonosok; ezért mindig a burzsoáziához húznak, utánozni akarják a burzsoáziát, kis tulajdonuk fejlesztéséről és megszilárdításáról, nem pedig a munkásosztálynak a tőkésosztály ellen vívott általános harcáról álmodoznak.

Ez az oka annak, hogy a szegényparasztság egész tömege mindig és minden országban kevésbbé volt állhatatos a szabadságért és a szocializmusért vívott harcban, mint a munkások. Ez az oka annak, hogy nálunk, Oroszországban is a duma parasztképviselői, a trudovikok, bármilyen sokat okultak a kadetok árulásán, még mindig nem tudtak kiszabadulni a liberális burzsoázia hatása alól, még mindig nem tudtak szakítani nézeteivel, előítéleteivel, a politikában alkalmazott módszereivel — azokkal a módszerekkel, amelyek látszólag ravaszak és ügyesek, és gyönyörű „manőverekből" állanak, a valóságban azonban ostobák, üresek, olyanok, hogy minden igaz harcos csak szégyellheti őket.

Öntudatos munkások! Használjátok fel a választási kampányt arra, hogy végérvényesen felnyissátok a nép szemét! Ne üljetek fel azoknak a jószándékú, de gyenge és állhatatlan embereknek, akik arra szólítanak fel benneteket, hogy a kadetokkal közös listával induljatok a választásokon, hogy a kadetokkal közösen kiadott jelszavakkal elhomályosítsátok a tömegek tudatát. Fogadjátok kellő kritikával a feketeszázas veszélytől intő szokásos kiabálást, jajveszékelést és rémüldözést. Az oroszországi forradalomra nézve a tényleges, a komoly veszély az, hogy a parasztság tömege fejletlen, hogy harcában nem állhatatos, hogy nem érti meg, mennyire üres és mennyire áruló a polgári liberalizmus. Harcoljatok ez ellen a veszély ellen, mondjátok meg nyíltan, kertelés nélkül a nép tömegének, mi az igazság, — ezzel elvonjátok a kadetok csengő frázisaitól, és megnyeritek ahhoz, hogy támogassa a szociáldemo-

krációt. Ezzel, és csakis ezzel tudjátok lekűzdeni a tényleges feketeszázas veszélyt. És semmiféle szenátusi magyarázat, semmiféle kivégzés, semmiféle letartóztatás nem foszthatja meg a népet *ennek* a munkának a gyümölcseitől, amelynek célja a tömegek állampolgári és osztálytudatának fejlesztése, a tömegek szervezése önálló, nem pedig liberális-burzsoá harci feladatok végrehajtására.

Megjelent: „*Tyernyii Truda*" *1. sz.*
1906 december 24.

A MUNKÁSPÁRT FELADATAI ÉS A PARASZTSÁG[114]

A Volgavidék a parasztmozgalom egyik legnagyobb pontja. A Volgavidéken a munkáspárt legégetőbb feladata, hogy önálló proletár osztálypolitikát folytasson, s közben szüntelenül magyarázza a paraszttömegnek, hogy csak akkor juthat földhöz és szabadsághoz, ha szakít régi liberális földbirtokos-kadet vezéreivel, ha a forradalmi proletariátushoz csatlakozik.

S a munkáspárt választási kampányának is a legteljesebb mértékben ezt a feladatot kell szolgálnia. Éppen ezért a Volgavidéken különösen ártalmasak a kadetokkal való blokkok, amelyek a szociáldemokráciának, a proletariátus osztályharcát vezető pártnak az egész elvi álláspontja folytán általában is megengedhetetlenek. Hogy erre szemléletesebben rávilágítsunk, nézzük meg példának okáért, mi az álláspontja az első duma egyik volgavidéki parasztképviselőjének. Ez a képviselő I. Zsilkin úr, egy trudovik, akit Szarátov kormányzóság választott.

Ez a Zsilkin nevű trudovik jelenleg a „Tovariscs" című pétervári kadet lapba ír, és síkraszáll a kadetokkal való blokkokért. Vizsgáljuk csak meg, *hogyan* száll síkra ezekért a blokkokért. A „Tovariscs" december 17-i számában leírja, hogyan zajlottak le az első duma választásai Szarátov kormányzóságban. A parasztok saját embereiket választották meg, mert ösztönszerűen — a dolgozók és kizsákmányoltak helyes ösztönével — nem bíztak a liberális földbirtokosokban és a burzsoá ügyvédekben. Amikor a kormányzóságban összegyűltek az elektorok, hogy duma-képviselőket válasszanak, az elektoroknak körülbelül kétötöd része paraszt volt.

(Meg kell jegyeznünk, hogy Szarátov kormányzóságnak 150 elektora volt. Köztük 64 a parasztokat, 51 a földbirtokosokat és 35 a városi lakosságot képviselte. Zsilkin úr 152 elektorról beszél, — lehet, hogy a munkáskúriát is hozzászámította.)

A kormányzósági gyűlésen a parasztelektorok összeütközésbe kerültek „tekintélyes" kadetokkal, olyanokkal, mint például N. N. Lvov úr, aki „szoros kapcsolatban áll a kadet párt központi bizottságával". A kerületi székhelyek elektorai között voltak a kadetoknál baloldalibb emberek. S csakhamar, csaknem önmagától kialakult egy baloldali blokk, a „dolgozók szövetsége", a duma későbbi trudovik csoportjának csírája.

Megindult az alkudozás a kadetokkal a duma-mandátumokért. A kadetok maguknak követelték a mandátumok $^2/_3$ részét, a „dolgozók" meg maguknak. Nem tudtak megegyezésre jutni. A kadetok nem hittek a dolgozók szövetségének erejében, nem hittek abban, hogy ez a szövetség eléggé egybeforrott. Az utolsó választás előtti gyűlésen azonban kitűnt, hogy a 152 szavazatból a szövetség jelöltjei *78—89 szavazatot* kaptak. „A kadetok fő jelöltjei 50—67 szavazatot kaptak."

Erre a kadetok megadták magukat. Beleegyeztek abba, hogy az ő pártjukból kerüljön be kevesebb képviselő a dumába. „A dolgozók szövetségének bizottsága beleegyezett abba, hogy bejuttat két, kadet színek alatt induló jelöltet: N. N. Lvovot és Sz. A. Kotljarevszkijt. S jellemző — írja Zsilkin —, hogy ezek a jelöltek, akik a szavazócédulák szerint 59 és 67 szavazatot kaptak, a döntő szavazásnál 111 szavazathoz jutottak."

Hát igen, ez rendkívül jellemző. Csakhogy Zsilkin trudovik sajnos nem érti meg az általa közölt tények *értelmét*.

Gondoljuk csak meg: a dolgozók baloldali szövetsége, amelynek 152 szavazatból 78—89 szavazata, vagyis *többsége* volt, bejuttatta a dumába N. N. Lvovot. S ezért száll síkra Zsilkin úr, a trudovik, a kadetokkal való blokkok mellett.

Tudjátok-e, munkások és parasztok, ki ez az N. N. Lvov? Lvov — földbirtokos, a „felszabadítás szövetségé-

nek" egyik alapítója, vagyis egyik alapítója a kadet pártnak. Hét évig nemesi előljáró volt. A dumában a legjobboldalibb kadetokhoz tartozott. Másszóval, harcolt a szociáldemokrata munkásképviselők és a trudovik képviselők ellen, sőt, emellett az volt a véleménye, hogy az egész kadet párt túlságosan balra tolódik! Az volt a véleménye, hogy a gyülekezésre és a sajtóra vonatkozó drákói kadet törvények túlságosan liberálisak, hogy a tönkretevő megváltás, amelyet a kadet földbirtokosok a parasztoknak javasoltak, túlságosan bőkezű reform a parasztok számára. A kadetok igazságos becslés alapján el akarták adni a földet a parasztoknak, úgy hogy ezt az igazságos becslést paritásos alapon a parasztok és a földbirtokosok végezzék el a kormányzat képviselőinek részvételével. Egy paraszt, egy földbirtokos és valaki a rendőrség részéről — ugye milyen igazságosak voltak a kadetok? Lvov földbirtokos úrnak ez túlságosan liberálisnak tűnt. A földbirtokos úr úgy látszik azt szerette volna, hogy a helyi földbizottságokban több legyen a rendőr.

S ezért Lvov úr a dumában beszédeket mondott a parasztok földkövetelései *ellen*. Lvov úr a duma idején a hátsó lépcsőn fel-feljárt azokhoz, akik hatalmon vannak, hogy miniszteri tárcákat alkudjon ki a liberális földbirtokosoknak a dumában ülő trudovikok és szociáldemokraták „megzabolázása" fejében. Lám, milyen ez a Lvov nevű liberális földbirtokos, akit a trudovikok juttattak be a dumába. Lvov földbirtokos a duma szétkergetése után is tárgyalgatott Sztolipinnal arról, hogy esetleg belép a kormányába!!

Hogy szabadabban tárgyalhasson Sztolipinnal, Lvov otthagyta a kadetokat, és megalakította a békés megrablás pártját. *Ezzel a párttal a kadetok most blokkra lépnek.* Erről a pártról a „Tovariscs" című lap, amelybe Zsilkin úr ír, azt mondja, hogy haladó, nem pedig feketeszázas párt!

Nekünk azonban az a fontos, hogy Lvov úr kadet volt, amikor bejutott a dumába. Az a fontos, hogy a kadet földbirtokos a legaljasabb módon elárulta a parasztokat, amikor a dumában harcolt követeléseik ellen, amikor még a duma szétkergetése után is miniszteri tárcákért alku-

dozott olyan emberekkel, akik tömegével agyonlövették és lemészároltatták a parasztokat.

Lám, milyen kadet földbirtokosokat juttattak be a dumába a trudovikok!

Tegyük fel, hogy Zsilkin úr és a többi trudovik *akkor* nem tudta, milyen jómadár ez a Lvov. Tegyük fel, hogy Zsilkin úr és társai *tévedtek*. Egy tévedésért nem lehet senkit elítélni.

Rendben van. De lehetséges volna, hogy Zsilkin úr most sem tudja, hogyan állnak át a Lvov-féle kadet földbirtokosok a „népszabadságtól" a Sztolipin-féle statáriális kormány oldalára? Zsilkin úr tudja ezt, s *mégis* azt tanácsolja a trudovikoknak és a szociáldemokrata munkásoknak, hogy lépjenek blokkra a liberális földbirtokosok és a burzsoá ügyvédek pártjával, a kadet párttal.

Lvov — tipikus kadet áruló, a liberálisok földbirtokos pártjának tipikus képviselője.

Zsilkin — tipikus nem tudatos és állhatatlan trudovik, aki a „liberális" földbirtokosok mögött kullog, s nem tudja felnyitni a parasztok szemét, nem tud győzni, még akkor sem, amikor többségben vannak, nem tudja önálló harcra mozgósítani a parasztokat.

A Volgavidék valamennyi öntudatos munkásának, valamennyi szociáldemokratájának tanítania kell a népet Lvov és Zsilkin példáján.

Munkások! Segítséget akartok nyújtani ahhoz, hogy a dumába bejussanak olyan kadetok, mint Lvov földbirtokos, aki ma a népszabadságról szaval, holnap meg átpártol Sztolipin oldalára?

Ha ezt nem akarjátok, vessetek el mindenféle blokkot a kadetokkal, a „liberális" földbirtokosoknak e pártjával. Szólítsátok fel a parasztokat arra, hogy a szociáldemokrata munkáspártot támogassák, ne pedig a kadetok pártját.

Parasztok! Akartok mégegyszer a dumába bejuttatni olyan „liberális" földbirtokosokat, mint amilyen a kadet Lvov, aki a duma előtt tejjel-mézzel folyó Kánaánt ígért, a dumában meg a földbirtokosok földjének igazságos felbecsülését javasolta, mégpedig úgy, hogy ezt a földbirtokos-kormányzat által kinevezett hivatalnokok végezzék?

A liberális földbirtokosokra vagy a burzsoá ügyvédekre akarjátok bízni a parasztkövetelések védelmét?

Ha ezt nem akarjátok, szavazzatok a szociáldemokratákra, vagyis a munkáspártra. A szociáldemokrata munkáspárt sehol a világon nem árulta el a tönkretett, nyomorgó, dolgozó, kizsákmányolt parasztság érdekeit. A liberális burzsoázia mindenütt a világon ugyanúgy becsapta a földért és a szabadságért harcoló parasztokat, mint ahogy nálunk a Lvov-féle kadetok becsapják.

Nincs és nem is lehet más eszköz a trudovikok állhatatlansága ellen, mint az erős, öntudatos, osztályálláspontjáról le nem térő munkáspárt. A parasztok csak az öntudatos munkásokkal együtt haladva szerezhetik meg a földet és a szabadságot.

1906 december 28.

Először megjelent:
„Volzsszkaja Kommuna" 19. sz.
1935 január 21.
Aláírás: N. Lenin.

ELŐSZÓ
W. LIEBKNECHT „SEMMIFÉLE KOMPROMISSZUMOT, SEMMIFÉLE VÁLASZTÁSI EGYEZMÉNYT!" CÍMŰ BROSÚRÁJÁNAK OROSZ FORDÍTÁSÁHOZ

Liebknecht brosúrája, amelyet itt fordításban az orosz olvasó kezébe adunk, különösen nagy érdeklődésre tarthat számot ma, a második duma választásainak előestéjén, amikor a választási egyezmények kérdése élénken foglalkoztatja mind a munkáspártot, mind pedig a liberális burzsoá közvéleményt.

Itt nem térünk ki Liebknecht brosúrájának általános jelentőségére. Az olvasónak kezébe kell vennie Fr. Mehringnek a német szociáldemokrácia történetével foglalkozó művét és német elvtársaink számos más munkáját, hogy világos képe legyen Liebknecht brosúrájának jelentőségéről, és helyesen megértse a brosúra egyes helyeit, amelyek félremagyarázhatók, ha nem vesszük figyelembe, mikor és hogyan mondotta Liebknecht azt, amit mondott.

Itt az a fontos, hogy rámutassunk Liebknecht fejtegetésének *módszereire.* Az a fontos, hogy megmutassuk, hogyan *nyúlt hozzá* az egyezmények kérdéséhez, s ezáltal segítsük az orosz olvasót a bennünket érdeklő kérdésnek: a kadetokkal való blokkok kérdésének önálló megoldásában.

Liebknecht egy szóval sem tagadja, hogy az ellenzéki polgári pártokkal való egyezmények „hasznosak" — mind a „parlamenti mandátumok" szempontjából, mind pedig abból a szempontból, hogy „szövetségesünket" (állítólagos szövetségesünket) bevonjuk a közös ellenség, a reakció ellen vívott harcba. De éppen abban mutatkozik meg a német szocialisták régi harcosának tényleges politikai éleslátása és következetes szociáldemokratizmusa, hogy *nem szorítkozik* erre a megfontolásra. Megvizsgálja, hogy a „szövetséges" nem leplezett ellenség-e, akit rendkívül

veszélyes volna sorainkba beengedni? csakugyan harcol-e, és hogyan harcol ez a szövetséges a közös ellenség ellen? vajjon ezek az egyezmények, amelyek a parlamenti mandátumok számának növelése szempontjából hasznosak, nem lesznek-e egyben károsak a proletár párt hosszabb idő alatt megvalósítandó, mélyebbre nyúló feladatai szempontjából?

Vegyük akár csak ezt a három, az imént vázolt kérdést, és vizsgáljuk meg, vajjon *megérti-e* ezek értelmét, mondjuk, az orosz szociáldemokraták és a kadetok egyezményeinek egy olyan bajnoka, mint Plehanov. Azt látjuk majd, hogy Plehanov hihetetlenül szűklátókörűen veti fel az egyezmények kérdését. A kadetok készek harcolni a reakció ellen, tehát ... egyezményeket kell kötni a kadetokkal! Plehanov ennél tovább nem megy, a kérdés további fejtegetése szerinte doktrinerség. Nem csoda, hogy azt a szociáldemokratát, aki ennyire megfeledkezett a szociáldemokrata politika követelményeiről, ott találjuk a szociáldemokrácia olyan renegátjai mellett, és velük együttműködve, mint Prokopovics úrék és a „Tovariscs" többi publicistája. Nem csoda, hogy egy ilyen szociáldemokratának az elvbarátai, a mensevikek is, vagy zavartan hallgatnak, nem mervén nyíltan megmondani, mit gondolnak Plehanovról, s faképnél hagyva őt a munkásgyűléseken, vagy pedig egyenesen a szemébe nevetnek, mint ahogy azt a bundisták a „Volkszeitung"-ban* és a „Nasa Tribuná"-ban[115] teszik.

Liebknecht arra tanít bennünket, hogy a szociáldemokratáknak érteniök kell a burzsoázia táborához tartozó minden szövetségesük veszélyes oldalainak feltárásához, s nem szabad ezeket a veszélyes oldalakat elleplezniök. Nálunk pedig a mensevikek azt üvöltik, hogy nem a kadetok ellen kell harcolni, hanem a feketeszázas veszély ellen! Milyen hasznos volna az ilyen embereknek, ha fontolóra vennék Liebknecht szavait: „A rendőrpolitikusok ostoba és kíméletlen erőszakoskodásai, a szocialistaellenes törvénynek — ennek a drákói törvénynek, a forradalmat hirdető pártok ellen kiadott törvénynek — a merényletei csak a megvető sajnálat érzését

* — „Néplap". — *Szerk.*

ébreszthetik bennünk, de az olyan ellenségtől, aki kezet nyújt nekünk, hogy választási egyezményt kössünk vele, aki mint barát és testvér hozzánk dörgölőzik, — az ilyen ellenségtől, és *csakis az ilyentől, félnünk kell.*"

Mint látjuk, Liebknecht is gondol a rendőrség erőszakoskodásaira, a feketeszázas törvényekre. S mégis bátran megmondja a munkásoknak: nem ettől az ellenségtől kell félni, hanem az álbarátokkal kötött választási egyezménytől. Miért vélekedett így Liebknecht? Azért, mert mindig az volt a véleménye, hogy a harcosok ereje csak akkor valóban erő, amikor ez az *öntudatos* munkástömegek ereje. A tömegek öntudatát pedig nem züllesztik szét az erőszakoskodások és a drákói törvények — de szétzüllesztik a munkások *álbarátai*, a liberális burzsoák, akik a harcról szóló üres frázisokkal *elvonják* a tömegeket az igazi harctól. Mensevikjeink és Plehanov nem értik meg, hogy a kadetok ellen vívott harcnak tulajdonképpen az a célja, hogy a munkástömegek tudatát kiszabadítsuk a népszabadság és a régi hatalom összeegyeztetésére vonatkozó hamis kadet gondolatok és előítéletek hatása alól.

Liebknecht, hogy még nyomatékosabban hangsúlyozza, mennyivel veszélyesebbek az álbarátok, mint a nyílt ellenség, ezt mondotta: „egy újabb szocialistaellenes törvény kiadása kisebb baj volna, mint az, ha választási egyezmények folytán elmosódnának az osztályellentétek és a pártok közötti határok."

Fordítsuk le Liebknechtnek ezt a mondatát az 1906 végi orosz politika nyelvére: „egy feketeszázas duma kisebb baj volna, mint az, ha a kadetokkal kötött választási egyezmények folytán elmosódnának az osztályellentétek és a pártok közötti határok." Milyen vadul Liebknechtnek rontanának e mondata miatt a „Tovariscs" és más hasonszőrű lapok írói, akik a szocializmustól átpártoltak a liberálisokhoz! Milyen gyakran voltunk tanúi annak, hogy munkásgyűléseken és mensevik kiadványok hasábjain efféle gondolatokért ugyanolyan „elítélés" érte a bolsevikokat, mint amilyen Liebknechtnek jutott osztályrészül (e brosúra 54. old.). De a bolsevikok ugyanolyan kevéssé ijednek meg ettől a nekirontástól és elítéléstől, mint

amilyen kevéssé megijedt tőle Liebknecht. Csak rossz szociáldemokratáktól telik ki, hogy olyan megvetően beszéljenek arról a kárról, amelyet a munkástömegeknek a népszabadság liberális árulói okoznak, akik választási egyezmények segítségével igyekeznek közéjük furakodni.

Ha már itt tartunk, szóljunk néhány szót a liberalizmusnak erről az árulásáról. Opportunistáink, köztük Plehanov is, ezt kiabálják: tapintatlanság, ha valaki nálunk most is a liberalizmus árulásáról beszél. Plehanov még egy teljes brosúrát is írt, hogy a tapintatlan munkásszocialistákat a kadetok iránti előzékenységre oktassa. Hogy mennyire nem eredetiek Plehanovnak ezek a gondolatai, hogy mennyire elcsépelték a Plehanov-féle frázisokat már a német liberális burzsoák is, azt mindennél világosabban megmutatja Liebknecht brosúrája. Kitűnik, hogy Plehanov a forradalmi szociáldemokraták ellen „ütőkártyának" szánta *ugyanazt* a gyermekmesét a farkasról és a pásztorról, amellyel Liebknechtet is próbálták megijeszteni a német opportunisták, mondván: annyira megszokja már mindenki segélykiáltásaitokat: „jön a farkas! jön a farkas!", hogy senki sem fog hinni nektek, amikor majd egyszer tényleg jön a farkas. Liebknecht igen találóan válaszolt annak a sok német opportunistának, aki ugyanúgy gondolkodott, mint most Plehanov: „mindenesetre azok, akik figyelmeztetnek, legalább olyan jól védik a párt érdekeit, mint azok, akik gúnyolódnak."

Vegyük szemügyre a másodikat az említett kérdések közül: vajjon csakugyan harcol-e liberális burzsoáziánk, vagyis a kadetok, a feketeszázas veszély ellen, és hogyan harcol ellene? Plehanov nem tudja ezt a kérdést sem felvetni, sem a forradalmi Oroszországban követett kadet politika figyelmes vizsgálata alapján megoldani. Plehanov, a marxizmus ábécéje ellen vétve, a polgári forradalom „általános fogalmából" következtetéseket von le az orosz szociáldemokraták és a kadetok konkrét viszonyát illetően, ahelyett, hogy az oroszországi polgári forradalom reális sajátosságainak tanulmányozása alapján következtetne a burzsoázia, a proletariátus és a parasztság között a mai Oroszországban fennálló kölcsönös kapcsolat általános fogalmára.

Liebknecht más okoskodásra tanít bennünket. Amikor arról beszéltek neki, hogy a liberális burzsoázia harcolt a reakció ellen, azzal válaszolt, hogy megvizsgálta, *hogyan* harcolt. S többször rámutatott — ebben a brosúrájában és sok más cikkében — arra, hogy a német liberálisok (pontosan ugyanúgy, mint a mi kadetjaink) „elárulják a szabadságot", hogy közelednek a „junkerekhez (a földbirtokosokhoz) és a papsághoz", hogy forradalmi időkben nem tudtak forradalmárok lenni.

„Attól a pillanattól kezdve — mondja Liebknecht —, hogy a proletariátus mint a burzsoáziától különvált és vele érdekellentétben álló osztály lép fel, *a burzsoázia többé nem demokratikus.*"

A mi opportunistáink meg, mintha éppen gúnyt akarnának űzni az igazságból, demokratáknak magasztalják fel a kadetokat (még a szociáldemokrata pártkonferenciák határozataiban is), jóllehet a kadetok programmjukban elvetik a demokratizmust, elismerik a felsőházat stb., jóllehet az Állami Dumában a gyülekezési jog korlátozására drákói törvényeket javasoltak, és harcoltak az ellen, hogy a hatóságok engedélye nélkül általános, közvetlen, egyenlő és titkos választás útján helyi földbizottságokat alakítsanak!

Liebknecht teljes joggal elítélte azokat, akik a forradalom szót üres fráziskénti használták. Amikor ő forradalomról beszélt, valóban hitt is benne, — valóban nem csak a pillanatnyi érdekek, hanem az egész forradalom alapvető érdekei szempontjából vizsgált meg minden taktikai kérdést és minden taktikai lépést. Liebknechtnek, ugyanúgy, mint az orosz forradalmár szociáldemokratáknak is, végig kellett mennie azokon a nehéz átmeneteken, amelyek a közvetlen forradalmi harctól a szánalmas, szégyenletes, aljas feketeszázas alkotmányhoz vezettek. Liebknecht tudott alkalmazkodni ezekhez a nehéz átmenetekhez, minden talajon, még a legrosszabb talajon is tudott dolgozni a proletariátusért. De nem ujjongott, amikor az aljas alkotmány ellen vívott harcról áttért az ennek az alkotmánynak a talaján végzett munkára, nem nevetett azokon, akik *mindent* elkövettek, hogy megakadályozzák egy ilyen „alkotmány" *létrejöttét*. Liebknecht szerint nem az volt „elővigyázatos", aki minél hamarabb rúgott egyet a

bukófélben levő (bár csak átmenetileg bukófélben levő) forradalmon, hogy minél hamarabb alkalmazkodhasson a megnyirbált alkotmányhoz. Nem, a forradalom régi harcosa abban látta a proletár vezér „elővigyázatosságát", hogy valamennyi kishitű és gyáva burzsoánál később „alkalmazkodik" ahhoz, ami a forradalom átmeneti vereségeiből születik. „A gyakorlati politika — mondja Liebknecht — rákényszerített bennünket arra, hogy alkalmazkodjunk annak a társadalomnak az intézményeihez, amelyben élünk; de minden újabb lépésre, amelyet a mai társadalmi rendhez való alkalmazkodás útján tettünk, nehezen szántuk rá magunkat, és mindegyiket *csak nagy vonakodással tettük meg.* Ezen bizony sokan gúnyolódtak. *De az, aki fél rálépni erre a lejtős síkra, mindenesetre megbízhatóbb társunk, mint az, aki vonakodásunkon gúnyolódik.*"

Jegyezzétek meg ezeket az aranyat érő szavakat, munkástestvérek, akik bojkottáltátok a Vitte-dumát. Minél gyakrabban jussanak eszetekbe ezek a szavak, amikor szánalmas szőrszálhasogatók gúnyolódnak majd előttetek a duma bojkottján, s közben megfeledkeznek arról, hogy a Buligin-duma bojkottjának zászlaja alatt bontakozott ki az első (és eddig egyetlen — de meggyőződésünk, hogy nem utolsó) népi mozgalom az *ilyen* intézmények ellen. Hadd büszkélkedjenek az áruló kadetok azzal, hogy mindenkinél előbb készek voltak önként hason csúszni az ellenforradalom törvényei előtt. Az öntudatos proletariátus arra lesz büszke, hogy mindenkinél tovább magasra tartotta zászlaját és nyílt harcba vonult, — arra lesz büszke, hogy csak súlyos csapások alatt esett el a harcban, hogy mindenkinél tovább tett kísérleteket és szólította fel a népet arra, hogy még egyszer felemelkedjen, tömegesen rohamba induljon és megfojtsa az ellenséget.

* * *

Térjünk át végül a harmadik és utolsó kérdésre az említett kérdések közül. Nem ártanak-e a választási egyezmények annak, amit különösen a szívünkön viselünk: a szociáldemokratizmus „elvei tisztaságának"? Ó jaj! Erre a kérdésre már felelt az orosz politikai valóság

— felelt tényekkel, amelyek láttán szégyenpír önti el az öntudatos munkások arcát.

A mensevikek azt bizonygatták határozataikban, s égre-földre esküdöztek a gyűléseken, hogy csak technikai egyezményeket kötnek, hogy folytatják a kadetok ellen vívott ideológiai harcot, hogy az égvilágon semmiért nem engednek egy hajszálnyit sem szociáldemokrata álláspontjukból, tisztán proletár jelszavaikból.

S mit láttunk? Nem más, mint Plehanov, elment a kadet ujságok előszobájába, hogy a nép elé tárja azt a „közvetítő", se nem kadet, se nem szociáldemokrata jelszavát, amely mindenkinek kellemes, amely senkit nem sért: a „teljhatalmú duma" jelszavát. Nem baj, hogy ez a jelszó egyenesen becsapja a népet, port hint a nép szemébe — csak legyen egyezmény a liberális földbirtokosokkal! De a kadetok megvetően elűzték Plehanovot, a szociáldemokraták elfordultak tőle, egyesek közülük lesújtva, mások felháborodva. Plehanov most egyedül maradt, és abban tölti ki haragját, hogy szidja a bolsevikokat „blanquizmusukért", a „Tovariscs" munkatársait „szerénytelenségükért", a mensevikeket azért, mert nem diplomatikusak, — szid mindenkit, csak saját magát nem szidja! Szegény Plehanov, mennyire beigazolódtak rajta Liebknecht nyílt és világos, büszke és éles szavai, amelyeket a megegyezések elvi ártalmasságáról mondott!

Vasziljev „elvtárs" pedig (aki szintén a svájci konyhából szemléli a forradalmat) a „Tovariscs"-ban (december 17-én), közvetlenül Plehanovra hivatkozva, azt javasolta, hogy oszlassuk fel egyszerűen a szociáldemokrata pártot, és olvadjunk össze átmenetileg — csak átmenetileg! — a liberálisokkal. Hát igen, nem hiába mondotta Liebknecht, hogy az ő pártjukban is aligha akadt valaki, aki el akart térni „a párt elveitől". Nem az akaráson múlik, hanem azon, hogy *a körülmények* hová juttatják a pártot egy hibás lépés miatt. Plehanov is a legjobbat akarta: békében és egyetértésben a kadetokkal együtt harcolni a feketeszázas veszély ellen, — s az eredmény: szégyen és gyalázat a szociáldemokráciára.

Munkástestvérek, olvassátok a legnagyobb figyelemmel Wilhelm Liebknecht brosúráját, és vegyétek szi-

gorúan szemügyre azokat, akik a kadetokkal való egyezményeket tanácsolják nektek, mert ezek az egyezmények végzetes kihatással lehetnek a proletariátusra és a szabadság ügyére!

1906 december.

N. Lenin

Megjelent 1907-ben W. Liebknecht „Semmiféle kompromisszumot, semmiféle választási egyezményt!" c. brosúrájának orosz fordításában, a „Novaja Duma" kiadásában.

ELŐSZÓ K. KAUTSKY „AZ OROSZORSZÁGI FORRADALOM HAJTÓERŐI ÉS TÁVLATAI" CÍMŰ BROSÚRÁJÁNAK OROSZ FORDÍTÁSÁHOZ

Az orosz öntudatos munkások már régóta *saját* írójuknak tekintik K. Kautskyt, aki nemcsak megalapozni és megmagyarázni tudja a forradalmi marxizmus elméleti tanítását, hanem kellő hozzáértéssel, a tények komoly vizsgálata alapján alkalmazni is tudja az oroszországi forradalom nehéz és bonyolult kérdéseire. S ma, amikor a szociáldemokraták figyelmét olykor csaknem teljesen leköti a liberális paprikajancsik és tudatos vagy öntudatlan szajkóik elvtelen csácsogása, amikor a „parlamenti" technika jelentéktelen mozzanatai sokak előtt háttérbe szorítják a proletár osztályharc elvi kérdéseit, amikor lépten-nyomon még rendes embereken is úrrá lesz a csüggedés, s csökkenti szellemi és politikai képességeiket — ma különösen fontos Oroszország valamennyi szociáldemokratája számára, hogy figyelmesen meghallgassa Kautsky véleményét az oroszországi forradalom főbb kérdéseiről. S talán nem is annyira az a fontos, hogy meghallgassák Kautsky véleményét, mint inkább az, hogy átgondolják, hogyan veti fel a kérdést, — Kautsky ugyanis nem olyan könnyelmű, hogy az oroszországi taktikának előtte kevéssé ismert konkrét kérdéseiről fecsegjen, nem annyira tájékozatlan az oroszországi ügyekben, hogy közhelyekkel vagy a legdivatosabb szólamok kritika nélküli ismétlésével intézze el a dolgot.

Kautsky azokra a kérdésekre válaszol, amelyekkel Plehanov több külföldi szocialistához fordult. S amikor ezekre a kérdésekre válaszol — helyesebben, amikor ezek közül az ügyetlenül felvetett kérdések közül kiválasztja azt, amiről az ügy érdekében *lehet* hasznosan elbeszélgetni

valamennyi ország szocialistáival —, Kautsky először egy szerény fenntartással él. „Az *orosz* elvtársakkal szemben a *tanuló* helyzetében érzem magam, amikor orosz ügyekről van szó.“ Ez a szerénység nem a szociáldemokrácia „tábornokának“ hamis szerénykedése, aki kispolgári fintorokkal kezdi, hogy végül holmi Bourbon módjára mennydörögjön. Nem. Kautsky *csakugyan csupán* olyan kérdések megválaszolására szorítkozott, amelyek tisztázásával *segítségére* lehet Oroszország gondolkodó szociáldemokratáinak az aktuális konkrét feladatok és a jelszavak elemzését szolgáló önálló munkájukban. Kautsky nem akart tábornok lenni, aki csak jobbra át-ot vagy balra át-ot vezényel! Inkább megmaradt kívülálló, de elmélyedő elvtársnak, aki megmutatja, milyen úton kell nekünk magunknak megkeresnünk a választ.

Plehanov aziránt érdeklődött Kautskynál, hogy véleménye szerint, először is, mi az oroszországi forradalom „általános jellege“: polgári forradalom-e ez, vagy pedig szocialista forradalom. Másodszor, mi legyen a szociáldemokrácia viszonya a polgári demokráciához. Harmadszor, támogassa-e a szociáldemokrata párt a duma-választásokon az ellenzéki pártokat.

Első pillantásra úgy tűnik, hogy ezeket a kérdéseket Plehanov igen „finoman“ válogatta össze. De nem hiába mondja az orosz közmondás: „Ahol finom a szál, ott el is szakad.“ Arról van szó, hogy ezekben a kérdésekben csak valamelyest is tájékozott és figyelmes emberek azonnal meglátják a finom — *hamisítást*. Ez hamisítás, először is abban az értelemben, hogy ez tipikus példája annak a metafizikának, amely ellen Plehanov annyira szeret fennköltt hangon szavalni, bár maga nem tudja ezt a metafizikát saját konkrét történelmi fejtegetéseiből kiűzni. Ez hamisítás, másodszor, abban az értelemben, hogy a megkérdezettet tudatosan egy kis és igen szűk zsákutcába szorítja. Csak olyanok, akik politikai kérdésekben teljesen, mondhatni szűziesen ártatlanok, nem veszik esetleg észre, hogy Plehanov szántszándékkal messziről kezdi, hogy azután szép lassan a megkérdezettet rábírja ... a kadetokkal való blokkok helyeslésére!

Ha valaki szinte rákényszeríti naiv beszélgetőtársát arra, hogy igazolja az egy bizonyos párttal való blokkok helyességét, de nem nevezi meg ezt a pártot; — ha valaki forradalmi mozgalomról beszél, de nem különböztet meg forradalmi és ellenzéki polgári demokráciát; — ha valaki arra célozgat, hogy a burzsoázia a *maga módján* „harcol", vagyis másképpen, mint a proletariátus, de nem mondja meg nyíltan és világosan, mi is tulajdonképpen a különbség a kettő között; — ha valaki az amszterdami határozattal próbálja a külföldi előtt *elleplezni* az oroszországi szociáldemokrácia vitás kérdéseinek tényleges tartalmát, s igyekszik beszélgetőtársát, mint egy kis csókát e határozat kelepcéjébe csalni; — ha valaki a forradalom „általános jellegéről" szóló *frázisból* konkrét tételeket von le a meghatározott esetben követendő meghatározott taktikára, a polgári demokrácia különböző pártjaihoz való viszonyra vonatkozólag, ahelyett, hogy „az oroszországi forradalom általános jellegére" úgy következtetne, hogy pontosan megvizsgálja azokat a konkrét adatokat, amelyek fényt derítenek a különböző osztályok érdekeire és helyzetére az oroszországi forradalomban, — vajjon ez nem hamisítás? vajjon ez nem valóságos kicsúfolása Marx dialektikus materializmusának?

Igen — igen, nem — nem, s ami ezen felül van, a gonosztól van! Vagy polgári, vagy szocialista forradalom, a többit meg egyszerű szillogizmusok segítségével „le lehet vezetni" az alapvető „tételből"!

Kautsky óriási érdeme az, hogy az ilyen kérdésekre válaszolva azonnal megértette a dolog lényegét, és a már maguknak a kérdéseknek a megfogalmazásában rejlő hiba lényegét. Kautsky *lényegében azzal* válaszolt Plehanov kérdéseire, hogy *elvetette* Plehanov kérdésfelvetését! Kautsky azzal válaszolt Plehanovnak, hogy *helyesbítette* Plehanov kérdésfelvetését. Kautsky bírálata, amelylyel Plehanov kérdésfelvetését illette, annál megsemmisítőbb volt, minél enyhébben és óvatosabban helyesbítette az ankét kezdeményezőjét. „Helyesen járunk el — írja Kautsky —, ha magunkévá tesszük azt a gondolatot, hogy teljesen új helyzetekkel és problémákkal állunk szemben, amelyekre nem illik egyetlen régi sablon sem."

Éppen az elevenére tapintott Plehanov kérdésének: polgári forradalom-e a mi forradalmunk általános jellegét tekintve, vagy pedig szocialista forradalom? Ez a régi sablon, mondja Kautsky. Így nem vethetjük fel a kérdést, ez nem marxista kérdésfelvetés. Az oroszországi forradalom nem polgári forradalom, mert a burzsoázia nem tartozik a mai oroszországi forradalmi mozgalom hajtóerői közé. S az oroszországi forradalom nem is szocialista forradalom, mert *semmiképpen* sem juttathatja a proletariátust *egyed*uralomra vagy diktatúrára. A szociáldemokrácia győzhet az oroszországi forradalomban, és *köteles* is erre törekedni. De a mostani forradalom győzelme nem lehet csak a proletariátus győzelme, amelyet minden más osztály segítsége nélkül vív ki. Vajjon melyik osztály, a mai forradalom objektív körülményei folytán, a proletariátus szövetségese? A *parasztság:* „Csak a proletariátus és a parasztság között van tartós érdekközösség a forradalmi harc egész tartamára."

Kautskynak mindezek a tételei a legnagyszerűbben igazolják az oroszországi szociáldemokrácia forradalmi szárnyának taktikáját, vagyis a bolsevikok taktikáját. S taktikánknak ez az igazolása annál is inkább értékes, mert Kautsky, mellőzve a konkrét és gyakorlati kérdéseket, minden figyelmét arra összpontosította, hogy rendszeresen kifejtse a forradalmunkban követendő szocialista taktika *általános alapelveit.* Rámutatott arra, hogy Plehanov elcsépelt érvelési módjának: „a forradalom polgári forradalom — tehát támogatni kell a burzsoáziát" — semmi köze sincs a marxizmushoz. Ezzel tehát elismerte szociáldemokrata opportunizmusunknak, vagyis a mensevizmusnak alapvető hibáját, amely ellen a bolsevikok már 1905 eleje óta harcoltak.

Továbbá, Kautskynak az elemzése, aki nem az általános frázisokból, hanem meghatározott osztályok helyzetének és érdekeinek vizsgálatából indult ki, igazolta azt a következtetést, amelyet a kadetok kontrásai „tapintatlannak" tartottak, vagyis azt, hogy Oroszországban a burzsoázia jobban fél a forradalomtól, mint a reakciótól, hogy az abszolutizmust azért gyűlöli, mert előidézte a forradalmat, hogy a forradalom beszüntetése érdekében akar politikai szabadságot. S nézzük meg ezzel

szemben, milyen naivul hisz a kadetokban Plehanovunk, aki kérdéseiben észrevétlenül azonosította az ellenzéknek a régi rendszer ellen vívott harcát és a kormánynak a forradalmi mozgalom elfojtására irányuló merényletei ellen vívott harcot! A „polgári demokráciára" vonatkozó sablonos mensevik nézettől eltérően Kautsky utalt a demokrácia forradalmi és nem-forradalmi elemeire, rávilágított a liberalizmus csődjére, és arra, hogy a liberálisok elkerülhetetlenül annál hamarabb fognak jobbra tolódni, minél önállóbbá és öntudatosabbá válik a parasztság. A proletariátusnak és a parasztságnak a burzsoázia állhatatlansága ellenére kell végrehajtania a polgári forradalmat — a bolsevik taktikának ezt az alaptételét Kautsky teljes egészében megerősítette.

Kautsky rámutat arra, hogy a forradalom során a szociáldemokrata párt teljesen kivívhatja a győzelmet, s hogy e pártnak *kötelessége* híveibe beleoltani a győzelembe vetett hitet. A mensevikek félnek attól, hogy a szociáldemokrácia győzelmet arat ebben a forradalomban, s ezt a nézetet is teljesen megcáfolja Kautsky következtetése. Plehanov nevetséges buzgalma, amellyel forradalmunk feladatait az „amszterdami határozat alapján" igyekszik „megoldani", különösen komikusan hat Kautsky egyszerű és világos tétele mellett: „nem harcolhat eredményesen az, aki már eleve lemond a győzelemről."

Hogy milyen alapvető különbség van Kautskynak és mostani opportunistáink vezérének, Plehanovnak a *módszerei* között, az még jobban szembetűnik, amikor az előbbinél azt olvassuk: ha valaki azt gondolja, hogy „mindazoknak az osztályoknak és pártoknak, amelyek politikai szabadságra törekszenek, egyszerűen együtt kell működniök, hogy ezt kivívják", ez azt jelenti, hogy az illető az *„eseményeknek csak a politikai felszínét tartja szem előtt"*. Ez úgy hangzik, mintha Kautsky éppen a liberálisokhoz átpártolt szociáldemokratáknak azt a kis kompániáját — Portugalovékat, Prokopovicsékat, Kuszkováékat, Bogucsarszkijékat, Izgojevéket, Sztruvéékét és más urakat — tartaná szem előtt, akik pontosan a Kautsky által említett hibát követik el (s magukkal ragadják Plehanovot is). Az a körülmény, hogy Kautsky nem ismeri ezeknek az urak-

nak az irományait, csak fokozza *elméleti* következtetésének jelentőségét.

Mondanunk sem kell, hogy Kautsky *teljesen* egyetért *valamennyi* orosz szociáldemokratának azokkal az alaptételeivel, amelyek szerint a parasztmozgalom *nem szocialista* jellegű mozgalom, hogy a kisüzemi paraszti termelésből nem jöhet létre a szocializmus stb. A szociálforradalmároknak pedig, akik szeretik azt bizonygatni, hogy ők „szintén egyetértenek Marxszal", igen tanulságos volna, ha kissé elgondolkoznának Kautsky e szavain.

Befejezésül néhány szót a „tekintélyekről". A marxisták nem tehetik magukévá a radikális intellektuelek szokásos álláspontját annak álforradalmi elvontságával egyetemben: „nincsen szükség semmiféle tekintélyekre".

Nem. A munkásosztálynak, amely világszerte nehéz és szívós harcot folytat a teljes szabadságért, szüksége van tekintélyekre, — de természetesen csak olyan értelemben, amilyen értelemben a fiatal munkásoknak szükségük van az elnyomás és a kizsákmányolás ellen küzdő öreg *harcosok* tapasztalataira, azoknak a tapasztalataira, akik sok sztrájkot hajtottak végre, akik több forradalomban vettek részt, és akiket bölcsekké tesznek a forradalmi hagyományok és széles politikai látókörük. A proletariátus nemzetközi harcának tekintélyére szüksége van minden ország proletariátusának. A nemzetközi szociáldemokrácia teoretikusainak tekintélyére szükségünk van pártunk programmjának és taktikájának tisztázásához. De ennek a tekintélynek természetesen semmi köze sincs a polgári tudomány és a rendőrpolitika hivatalos tekintélyeihez. Ez a tekintély a nemzetközi szocialista hadsereg közös soraiban vívott igen változatos harc tekintélye. Amilyen fontos ez a tekintély a harcosok látókörének kiszélesítése szempontjából, ugyanolyan megengedhetetlen volna egy munkáspártban, ha valaki arra tartana igényt, hogy a napi politika gyakorlati és konkrét kérdéseit kívülről, a távolból döntse el. Minden egyes ország közvetlen harcot vívó élenjáró öntudatos munkásainak kollektív szelleme lesz a legnagyobb tekintély minden ilyen kérdésben.

Ez a nézetünk mind Kautsky, mind Plehanov véleményének tekintélyét illetően. Az utóbbi elméleti munkái

— különösen a narodnyikok és az opportunisták bírálata — maradandó vívmányai egész Oroszország szociáldemokráciájának, és semmiféle „frakciószellem" nem vakíthat el az „értelemnek" csak némi „fizikai erejével" rendelkező embereket annyira, hogy megfeledkezzenek e vívmányok fontosságáról, vagy éppenséggel tagadják ezek fontosságát. De mint az orosz szociáldemokraták politikai vezére az oroszországi polgári forradalomban, mint taktikus — Plehanov minden kritikán aluli. Ezen a téren olyan opportunista volt, hogy százszorta többet ártott az orosz szociáldemokrata munkásoknak, mint Bernstein a maga opportunizmusával a német munkásoknak. S nekünk az a kötelességünk, hogy a legkíméletlenebbül harcoljunk Plehanovnak ez ellen a kadet szellemű politikája ellen, aki visszatért Prokopovics úrék és társaik ölelő karjai közé, visszatért azokhoz, akiket 1899—1900-ban maga űzött el a szociáldemokrata pártból.

Hogy Plehanovnak ez a taktikai opportunizmusa végeredményben a marxista módszer alapjainak teljes tagadásával egyenlő, erről a legjobban akkor bizonyosodhatunk meg, ha megismerkedünk Kautskynak az olvasó elé tárt cikkben kifejtett *gondolatmenetével.*

A megírás ideje: 1906 december.

Megjelent 1907-ben K. Kautsky „Az oroszországi forradalom hajtóerői és távlatai" c. brosúrájának orosz fordításában, a „Novaja Epoha" kiadásában.

MILYEN ÁLLÁSPONTOT FOGLALNAK EL A DUMA-VÁLASZTÁSOK KÉRDÉSÉBEN A POLGÁRI PÁRTOK ÉS MILYET A MUNKÁSPÁRT?

A lapok tele vannak hírekkel a választások előkészületeiről. Csaknem naponta értesülünk hol a kormánynak egy újabb „magyarázatáról", amellyel a megbízhatatlan állampolgároknak egyre újabb és újabb kategóriáit törli a választók névsorából, — hol újabb üldözésekről, gyűlések betiltásáról, lapok betiltásáról, elektorokként és képviselőjelöltekként számításba jövő személyek letartóztatásáról. A feketeszázasok nekibátorodtak. Pimaszabbul üvöltenek és kurjongatnak, mint valaha.

A kormánynak nem tetsző pártok is készülnek a választásokra. Ezeknek a pártoknak szilárd meggyőződésük, mégpedig teljes joggal, hogy a választók *tömege* hallatni fogja szavát, hogy a választások útján kifejezésre tudja majd juttatni igazi meggyőződését, a választók zaklatására kiagyalt fogások, a gáncsoskodások és mindenféle korlátozások ellenére is. Ez a meggyőződés azon alapszik, hogy a legvadabb üldözéssel, a legkibírhatatlanabb gáncsoskodásokkal is egész Oroszországban csak százakat, ezreket, vagy legfeljebb tízezreket tudnak kirekeszteni a választók közül. De a *tömeg* hangulatán és a kormánnyal szemben tanúsított magatartásán ez mitsem változtat. Törölhetnek a választók névsorából 10—20 ezer választót, mondjuk, Pétervárott, de a fővárosi választók másfélszázezres tömege ennek láttán csak összébbhúzódik, magába zárkózik, elrejtőzködik, elhallgat egy kis időre, de nem tűnik el, s a tömegek hangulata ettől nem változik, de ha meg is változik, persze nem a kormány javára változik meg. Amíg tehát teljesen meg nem változtatják a választójogi törvényt, amíg végérvényesen szét nem

tiporják a választási legalitás utolsó maradványait is (ezeket még széttiporhatják az elektorok tervszerű letartóztatásával — Sztolipintól minden kitelik!) — addig kétségtelen, hogy a tömegek hangulata fogja eldönteni a választások eredményét, mégpedig természetesen nem a kormány és feketeszázasai javára.

S mindenki, aki nem a kormány oldalán áll, a választók tömegében reménykedik. Ha azonban megnézzük, miben is áll tulajdonképpen a tömegekbe vetett remény, *milyen* magatartást tanúsítanak ezek vagy amazok a pártok a tömeggel szemben, akkora különbséget látunk, hogy szinte mély szakadék tátong a polgári pártok és a proletariátus pártja között.

A kadetok a liberális polgári pártok élén állnak. Az első duma választásain szégyenletesen elárulták a harc ügyét, lemondtak a bojkottról, engedelmesen részt vettek a választásokon és magukkal ragadták a felvilágosulatlan tömeget. Most a tömeg maradiságában reménykednek, abban reménykednek, hogy gáncsolni fogják majd a baloldali pártok agitációját és választási kampányát. Amikor a kadetok a tömegben reménykednek, tulajdonképpen a tömeg felvilágosulatlanságában és megfélemlítettségében reménykednek, mondván: a mi programmunkon és taktikánkon a tömeg nem igazodik el, a békés és legális, a legbékésebb és a legbátortalanabb tiltakozáson túl nem megy, — nem azért, mert nem akar, hanem azért, mert nem engedik. Ránk fognak szavazni, mert a baloldaliaknak nincsenek sem ujságjaik, sem gyűléseik, sem röplapjaik, sem biztosítékaik önkényes letartóztatások és üldözések ellen, — így vélekedik a kadet. S büszkén az égnek emeli tekintetét: hála néked, mennybéli uram, hogy nem hasonlítok valamelyikre ezek közül a „szélsőségesek" közül! én nem vagyok forradalmár, tudok alkalmazkodni, a legengedelmesebben és legalázatosabban tudok alkalmazkodni bármilyen rendszabályhoz, még szavazócédulákat* is szerzek a békés megújítóktól.

A kadetok egész választási kampánya ezért arra irányul, hogy a tömegeket a feketeszázas veszéllyel rémít-

* Lásd ebben a kötetben 393. old. — *Szerk.*

gessék, hogy a szélsőbaloldali pártok részéről fenyegető veszéllyel rémítgessék, hogy alkalmazkodjanak a nyárspolgári szellemhez, a kispolgár gyávaságához és tunyaságához, s meggyőzzék a kispolgárt arról, hogy a kadetok a legveszélytelenebbek, a legszerényebbek, a legmérsékeltebbek, a leggondosabbak. Megrémültél, nyárspolgár? — kérdik szinte naponta olvasóiktól a kadet ujságok. — Bízzál bennünk! Mi nem fogunk téged ijesztgetni, mi ellenezzük az erőszakot, mi engedelmeskedünk a kormánynak, csak bízzál bennünk, s mi „a lehetőséghez képest" mindent elintézünk az érdekedben! S a megrémült nyárspolgárok háta mögött a kadetok mindent latba vetnek, hogy a kormányt meggyőzzék lojalitásukról, hogy a baloldaliakat meggyőzzék szabadságszeretetükről, hogy a békés megújítókat meggyőzzék arról, milyen közel állnak pártjukhoz és szavazócéduláikhoz.

A tömegek semmiféle felvilágosítása, semmiféle agitáció, amely felkeltené a tömegeket, semmiféle magyarázat a következetesen demokratikus jelszavakhoz, kereskedés a mandátumokkal a megrémült nyárspolgár háta mögött — ez a választási kampánya a liberális burzsoázia valamennyi pártjának, kezdve a pártonkívülieken (a „Tovariscs"-belieken) egészen a demokratikus reformpártig.

A munkáspárt magatartása a tömeggel szemben — szöges ellentéte ennek. Nem az a fontos nekünk, hogy egyezségekkel duma-mandátumokat biztosítsunk magunknak. Ellenkezőleg, ezek a mandátumok is csak azért és annyiban fontosak nekünk, amennyiben előmozdíthatják a tömegek *tudatának* fejlesztését, politikai színvonaluk *emelését*, a tömegek *szervezését*, mégpedig nem a nyárspolgári jólét, a „nyugalom", a „rend" és a „békés (polgári) boldog élet" érdekében, hanem a *harc* érdekében, amelynek célja a munka teljes felszabadítása minden kizsákmányolás és minden elnyomás alól. Csak ezért és ennyiben fontosak nekünk a duma-mandátumok és az *egész* választási kampány. A munkáspárt a tömeghez fűzi minden reményét, de nem a megrémült, passzivan engedelmeskedő, jármát alázatosan viselő tömeghez, hanem az öntudatos, követeléseket támasztó, harcoló tömeghez. A munkáspártnak megvetően vissza kell utasítania azt a szokásos

liberális eljárást, amelynek célja, hogy a nyárspolgárt a feketeszázas veszély kísértetével rémítgessék. A szociáldemokrácia feladata — a tömegeket *felvilágosítani* arról, hogy honnan fenyeget a tényleges veszély, és mi a tényleges harci feladatuk azoknak az erőknek, amelyek nem a dumából táplálkoznak, nem a duma-beli vitákban élik ki magukat, nem a dumában próbálják megoldani Oroszország jövőjének kérdését.

A munkáspárt ezért óva inti a tömegeket a kadet burzsoázia kulissza mögötti választási mesterkedéseitől, a tömegek tudatát megzavaró ordítozásaitól: bízzátok ránk, ügyvédekre, professzorokra és művelt földbirtokosokra a feketeszázas veszély elleni harcot!

Csak szocialista öntudatotokban és szocialista szervezetetekben bízzatok — mondja a tömegeknek a munkáspárt. Ha az elsőséget a harcban és a harc vezetésének jogát a liberális burzsoáknak adjátok át, eladjátok a szabadságot csengő frázisokért, divatos, élénkszínű csillogó cégérekért. Bármilyen feketeszázas veszély fenyegetne is a dumában, ez nem lenne olyan káros, mint a liberális burzsoáziát, e burzsoázia jelszavait, jelöltlistáit és politikáját vakon követő tömegek tudatának megmételyezése.

Azok között a tömegek között, amelyekhez a munkáspárt fordul, számbeli többségben van a parasztság és mindenféle kispolgári rétegek. Ezek határozottabbak a kadetoknál, becsületesebbek náluk, sokkal inkább harcra készek, de a politikában túlságosan gyakran a kadet fecsegők pórázán járnak. Ma is ingadoznak a harcoló proletariátus és az egyezkedő burzsoázia között.

Akik a kadetokkal való blokkokat hirdetik, nem csak a proletariátusnak és a szabadság ügyének ártanak. Káros hatással vannak a kispolgár és paraszti szegénynép tudatának fejlődésére. Nem tesznek eleget közvetlen kötelességüknek: nem szabadítják ki őket a liberális burzsoázia befolyása alól. Nézzük csak meg a trudovikokat, a „népi szocialistákat" és az eszereket. Ezek ingadoznak, és szintén főleg a kadetokkal való egyezségek terveivel foglalkoznak. A trudovikok vezérei, miután nem sikerült önálló pártot alakítaniok, megsokszorozzák a dumában elkövetett hibái-

kat, arra szólítva fel a tömegeket, hogy a kadetokra szavazzanak (Anyikin az ujságtudósítók révén, Zsilkin a „Tovariscs"-ban stb.). Ez a parasztság harcának nyílt elárulása, a parasztok nyílt kiszolgáltatása a liberális földbirtokosoknak, akik az „igazságos" becslésen alapuló megváltással ugyanúgy megrabolják majd a parasztokat, mint ahogy őseik 1861-ben megrabolták őket. Hát a „népi szocialisták"? Őket még a kadetok is nevetve „a második korosztály kadetjainak" nevezik (Miljukov a „Recs"-ben). Vezéreik (Annyenszkij és mások) szintén a kadetokkal való blokkokat hirdetik. Csöppnyi kis pártjuk (amely az irányukban jóindulatú „Tovariscs" adatai szerint még a békés megrablás pártjánál is gyengébb — egész Oroszországban mindössze valami 2 000 tag!) a kadetok egyszerű függvénye. A szociálforradalmárok szintén kétértelmű magatartást tanúsítanak: az októberi időszakban is, az első duma időszakában is takargatták az eneszekkel való szakadásukat, együtt haladtak velük, közös lapokat adtak ki. Most nem folytatnak semmiféle nyílt és önálló harcot, nem lépnek fel eléggé széles körben, eléggé nyíltan és eléggé élesen „a második korosztály kadetjai" ellen, nem nyújtanak a tömegeknek semmiféle kimerítő anyagot e párt bírálatához, nem adnak semmiféle elvi értékelést az egész választási kampányról és általában minden választási egyezményről.

A munkáspárt nagy történelmi hivatása, hogy előmozdítsa a munkásosztály *önálló* politikai pártjának kialakulását. S ezt a munkát gátolják a kadetokkal való blokkok bajnokai.

Második nagy hivatása, hogy a tönkremenő, nyomorgó, pusztuló kispolgárság és parasztság tömegeit kiszabadítsa a liberális burzsoázia eszméinek és előítéleteinek befolyása alól. S ezt a munkát is gátolják a kadetokkal való blokkok bajnokai. A liberális burzsoázia nem szakítja el a parasztot a liberálistól, hanem erősíti ezt a természetellenes kapcsolatot, amely végzetes kihatással van a szabadság ügyére és a proletariátus ügyére. Ők nem intik a paraszti tömeget a kulisszák mögött űzött liberális politikától (vagy helyesebben politikai intrikáktól, amelyek célja a dumamandátumokon való osztozkodás), hanem szentesítik eze-

ket a politikai intrikákat azáltal, hogy részt vesznek bennük.

Vesszen minden blokk! Legyen a munkáspárt választási kampányában ténylegesen önálló, s ne csak szavakban legyen az. Mutasson példát az egész népnek és különösen az egész proletár tömegnek az eszmei, állhatatos, merész bírálatra. Ezzel és csakis ezzel nyerhetjük majd meg a tömegeket arra, hogy ténylegesen részt vegyenek a szabadságért vívott harcban, nem pedig a szabadságot eláruló kadetok játék-liberalizmusához húzzanak.

Megjelent: „Tyernyii Truda" 2. sz.
1906 december 31.

PLEHANOV ÉS VASZILJEV

A munkásosztály egész pártjának érdemes figyelmesen megvizsgálnia, milyen álláspontot foglal el a mensevik szociáldemokrata sajtó Plehanovnak a „Tovariscs"-ban megjelent herosztrátoszi hírességű nyilatkozataival szemben. A mensevik áramlat legtekintélyesebb képviselője, a mensevikek vezére, ahogy őt állandóan valamennyi liberális lap nyíltan nevezi, a nagy nyilvánosság előtt javasolja a szociáldemokraták és a kadetok *közös platformját.*

S a mensevikek hallgatnak!

Mintha nem volnának sem lapjaik, sem gyűjteményeik, sem röplapjaik, sem intézményeik, sem testületeik, mintha nem volna egyetlen pártszervezetük sem. Mintha nem is érdekelné őket, mit mond egész Oroszország fülehallatára az *ő* vezérük az *ő* politikájukról . . .

Mi azonban mindannyian nagyon jól tudjuk, hogy a mensevikeknek vannak szervezeteik — még olyan befolyásosak is, mint a Központi Bizottság —, és különféle lapjaik. Ezért hallgatásuk ismét csak azt bizonyítja, mennyire helytelen az álláspontjuk. Csak a bundisták válnak ki a mensevik tömegből. Szembeszálltak a „teljhatalmú duma" jelszavával „Volkszeitung"* c. lapjukban, amely sajnos az orosz olvasók előtt csaknem teljesen ismeretlen. Kinevették Plehanovot orosz nyelven kiadott „Nasa Tribuna" c. folyóiratukban is. Ezzel legalább bebizonyították, hogy mernek önálló véleményt nyilvánítani, s merik a gyakorlatban, nem pedig csak szavakban

* — „Néplap". — *Szerk.*

elismerni, hogy van *saját* pártszervezetük, amely *köteles* minden politikai kérdésben nyíltan és kertelés nélkül állást foglalni, amelynek a proletariátussal szemben fennálló politikai kötelességét egyéni szempontok, sógorkomaság és egyes személyek tisztelete fölé kell helyeznie. . .*

Micsoda tűrhetetlen jelenség ez a munkáspártban! A párt túlsúlyban levő áramlata, amely kezében tartja a Központi Bizottságot, nem mer szólni *egyik* tagjának hibáiról. A mensevikek minden gyűlésen, minden vitában, amely a munkások előtt zajlik le, mindahányszor a bolsevikokkal polemizálnak, égre-földre esküdöznek, hogy nem értenek egyet Plehanovval. A sajtóban meg hallgatnak: egyetlen pártsejt sem ad ki egyetlen *hivatalos* nyilatkozatot sem. Mit jelentsen ez? Csendben nem értenek egyet, és hivatalos hallgatásukkal meg helyeselnek? A háta mögött szidják. . . urukat, jelenlétében meg hallgatnak. Így csak az viselkedik, aki. . . nos, találják ki, igen tisztelt elvtársak, ki viselkedik így.

A munkásoknak és az egész pártnak pedig ezt mondjuk: nem bízhatunk olyan politikai vezérekben, akik valamennyi testületükkel eltűnnek a színről, amikor valaki pimaszul a tyúkszemükre lép. Ezekben nem bízhatunk. Ezek a „vezérek" minden végleges döntésnél *nem úgy* fognak cselekedni, ahogy ők mondják, hanem úgy, ahogy *helyettük mondja* egy harmadik valaki.

---

* Az imént kaptunk egy kivonatot a tifliszi *mensevikek* „Cin" („Előre") c. grúz szociáldemokrata lapjának december 8-i számából. A tifliszi mensevikek határozottan szembeszállnak Plehanovval, s kijelentik, hogy a „teljhatalmú duma" mellett felsorakoztatott érvei hibásak, hogy a szociáldemokraták *nem tudnak* ezen a jelszón alkotmányozó gyűlést érteni. A „teljhatalmú duma" jelszava — írják — „programmunk megnyírbálása volna". A továbbiakban bebizonyítják, hogy ez a jelszó a kadetok számára is elfogadhatatlan, s hogy különben is szó sem lehet a szociáldemokraták és a kadetok közös platformjáról. Közös platformmal „szárnyát szegjük pártunk önállóságának, elkenjük a szociáldemokrácia és a polgári pártok nézetei közötti különbséget".

Helyes, tifliszi mensevik elvtársak! Örömmel megállapítjuk, hogy a Központi Bizottság és az orosz mensevikek többsége ellenére a bundisták és a kaukázusiak nem bújtak ki kötelességük alól, s nyíltan hibának nyilvánították Plehanov véleményét és egész fellépését.

De különben is Plehanovnak és a mensevikeknek ebben az incidensben tanúsított magatartása kitűnően igazolja azt a mendemondát, hogy pártunk értelmiségi párt. Nálunk csakugyan mérhetetlenül nagy befolyása van a proletariátusra a nem-proletár értelmiségnek, — ez való igaz. Ha ez nem így volna, vajjon tűrhetné-e a proletár párt akár csak egy hétig is Plehanov kirohanásait és a mensevikek állásfoglalását ezekkel a kirohanásokkal szemben? Milyen szemléltetően megmutatkozik ebben a *párton kívüli* munkáskongresszusról terjesztett mendemondák igazi jellege. Lám, ha pártunkat felváltaná egy legális munkáspárt (egyszerű munkáspárt, nem szociáldemokrata párt), mint ahogy ezt Larin, a „Nase Gyelo" és a „Szovremennaja Zsizny" publicistáival együtt kívánja, — tág tere volna a Plehanovéhoz hasonló fellépéseknek. Irjál bármelyik lapban, lépj bárkivel bármilyen irodalmi vagy általános politikai blokkba, javasold a saját nevedben, nem törődve semmiféle pártszervezettel, *saját* jelszavaidat! Legyen a pártonkívüli munkástömeg teljes szervezetlensége mellett teljes szabadsága az intellektuel individualista természetnek. Mi más ez, mint a régi Prokopovics-féle „Credo"* eszménye? (E miatt a „Credo" miatt 1899—1900-ban Plehanovval együtt megtámadtuk Prokopovicsot, és valamennyi elvbarátjával egyetemben kiűztük a szociáldemokrata pártból.) A „*Credo*" — amely a szociáldemokrata opportunizmus kvintesszenciája — a gazdasági harcot szolgáló politikamentes, párton kívüli munkásegyesüléseket és liberális politikai harcot hirdetett. A kadetokkal való blokkok és a párton kívüli munkáskongresszus — ez nem egyéb, mint az 1899-es „Credo" 1906—1907-es új kiadása.

Plehanov nyilatkozatai a „Tovariscs"-ban — ez nem egyéb, mint annak a Larin-féle javaslatnak a gyakorlati megvalósítása, amely azt követelte, hogy minden rendű és rangú „szocialista" — amennyiben ezeket lehet szocialistáknak nevezni — szabad propagandista egyesüléseket alakítson párton kívüli munkásszervezetek formájában. Plehanov a „Tovariscs"-ban *tulajdonképpen* nem mint

* — hitvallás, programm, világnézet kifejtése. — *Szerk.*

párttag, nem mint a párt valamelyik szervezetének tagja lépett fel. Ez tény, amelyet semmiféle szofizmákkal nem lehet meg nem történtté tenni, amely elől a mensevik Központi Bizottság semmiféle „agyonhallgatása" nem mentheti meg pártunk bizonyos frakcióját. Plehanov tulajdonképpen éppen larini módon lépett fel, mint egy *párton kívül álló* szocialista valamelyik párton kívül álló „szocialista" lapban egy párton kívüli *nem*-szocialista, sőt szocialista*ellenes* javaslattal.

Vasziljev elindult Plehanov nyomdokain. Svájc, minthogy mentes az oroszországi forradalmi proletariátus hagyományaitól, egyre több és több „haladó" opportunistát termel ki.

Vasziljev tekintélyes mensevik. Együtt dolgozott a mensevikekkel, mégpedig nem akármilyen szürke kis mensevikekkel holmi istenhátamögötti helyen, hanem a legtekintélyesebb, rendkívül felelősségteljes pozícióban levő mensevikekkel. A mensevikeknek tehát *nincsen joguk* arra, hogy becsmérlően nyilatkozzanak Vasziljevről.

S Vasziljev egyenesen Plehanovra hivatkozik. Sőt. Egyenesen *támaszkodik* rá. „Merész felhívásnak" nevezi Plehanovnak a kadet sajtóban megjelent nyilatkozatát, amelyben a szociáldemokrata párt szégyenére a szociáldemokraták és a kadetok közös platformját javasolja. „Sajnálja", hogy „más pártoknak nincsenek Plehanovjai".

Vasziljevnek nagy az ambíciója, de kevés a muníciója. Meg akarta dícsérni Plehanovot, s dícséretképpen kibökte: „más pártoknak, sajnos, nincsenek Pleha*novjai*." Nagyszerű! Derék Vasziljevünk, ő kezdeményezte, hogy a „Pleha*novok*" szót *gúnyos értelemben* használjuk olyan politikusok megjelölésére, akik egymagukban, pártjuktól függetlenül működnek. Ezentúl bizonyára ezt mondják majd: „*Plehanovok* e szó *vasziljevi* értelmében . . ."

A Vasziljevek megveregetik a „Plehanovok" vállát, s ezzel felteszik a pontot az i-re. Az 1899-es „Credo" szerzői, Prokopovics úrék és társaik, forradalmi bacilusoktól mentes tiszta munkásmozgalomról beszéltek. A Vasziljevek olyan forradalomról beszélnek, amelynek „alkotmányt" kell a világra hoznia, s ezzel be is tölti hivatását, világra hozza *mindenféle* bábák nélkül, for-

radalmárok nélkül. *Ne legyenek* bábák, ne legyenek forradalmárok, ne legyen forradalmi nép — ez Vasziljev jelszava.

Scsedrin egykoron nagyszerűen kigúnyolta Franciaországot, amely agyonlövette a kommünárokat, az orosz zsarnokok előtt csúszó-mászó bankárok Franciaországát, s köztársaságpártiak nélküli köztársaságnak nevezte[116]. Ideje már, hogy egy új Scsedrin szülessen, s kigúnyolja Vasziljevet és a mensevikeket, akik a forradalmárok „hiányának", a forradalom „hiányának" jelszavával védelmezik a forradalmat.

Jogunk van-e *így* magyarázni Vasziljev „fellépését"? Jogunk van-e vele egy sorba állítani a mensevikeket?

Persze, hogy van! Vasziljev egész cikkét, minden gondolatát, minden javaslatát teljesen áthatja az a „terv", hogy a forradalom meggyilkolásával segítse az alkotmány megszülését. „Egy időre félre kell tennünk" minden programmot, valamennyi szociáldemokratát, eszert stb. egybe kell olvasztanunk a kadetokkal egyetlen liberális pártban, valamennyiüket egyesítenünk kell abban a harcban, amelyet a „politikai alkotmányért" vívunk „a gazdasági programmok egyidejű megoldása nélkül" (pontosan így olvasható a levélben: a programmok megoldása nélkül. Az orosz proletariátus svájci tanácsadói nem mindig tudnak oroszul beszélni), — hát nem az a kívánság ütközik ki ebből, hogy a forradalomról való lemondással megmentse az alkotmányt?

A szó igazi, komoly értelmében vett forradalom *elképzelhetetlen* „a gazdasági programmok megoldása" nélkül. A forradalmat csak a tömegek vívhatják meg, amelyeket mélyenszántó *gazdasági* szükség hajt. Oroszország abszolutizmusának bukása, *tényleges* bukása, *elkerülhetetlenül gazdasági* fordulat volna. Ezt csak olyan emberek nem értik meg, akik még csak nem is gyanúsíthatók azzal, hogy bármi közük volna a szocializmushoz. Aki elveti a gazdasági programmokat, az elveti a forradalom gazdasági fő okait, elveti a gazdasági érdekeket, amelyek az elnyomott, megfélemlített, felvilágosulatlan nép tömegeit nagyarányú, példátlanul önfeláldozó harcra ösztökélik. Az ilyen emberek tulajdonképpen figyelmen kívül hagyják a tömege-

ket, csak az intellektuel szószátyárok bandáját hagyják meg, és liberális fecsegéssel váltják fel a szocialista politikát.

„Mi haszna a parasztoknak abból, hogy foglalkozik ügyükkel a duma, amelyet később elsősorban éppen az agrárkérdés miatt oszlattak fel?" Hát nem érdemelte ki Vasziljev ezzel az okfejtésével, hogy már életében emlékművet állítsanak neki világszerte egyedülálló szocialista opportunizmusáért?

S vajjon ez (áttérünk a fentebb felvetett két kérdés közül az utóbbira) nem mensevik okfejtés?

A kadetokkal egy vagonban kell a Tverig utaznunk, de úgy, hogy ne zavarjuk egymást, mondja Plehanov. A kadetokkal együtt kell a dumába utaznunk, egyesülve ezzel a nem-forradalmi párttal (egy időre! „rövid időre"! egészíti ki a mensevikeket Vasziljev) forradalmi célok érdekében, mondják a mensevikek. Együtt kell utaznunk a kadet kormányig, mondotta nemrégen Központi Bizottságunk.

Ha utazni kell, hát utazzunk, bólogat Vasziljev, *„de úgy, hogy ne lökdössük egymást, ne ijesztgessük egymást"*. „Most azonban, ebben a pillanatban, az (mármint az osztályok és csoportok harca) végzetes bűn."

Az osztályharc — bűn; ha az alkotmánynak ártunk forradalmi követelésekkel (olyanokkal, mint például a teljhatalmú duma, az alkotmányozó gyűlés stb.) — ez bűn. Bármennyire elhagyják is a mensevikek Vasziljevet (egyelőre, tegyük fel, még nem hagyták el), sohasem feledtethetik el azt a tényt, hogy *éppen ez a gondolat* az alapja a kadetokkal való blokkoknak is, a duma-kormány alakítását sürgető követelés támogatásának is, s általában minden közös utazásnak a Tverig stb. stb.

Vasziljev persze unicum*. De a maguk nemében egyedülálló természeti jelenségek is csak bizonyos környezetben vannak meg, csak bizonyos helyzetből adódnak. Vasziljev persze az opportunizmus Mont-Blanc-ja. S Mont-Blanc-ok nem emelkednek sztyeppék közepén. Mont-Blanc-ok csak az Alpokban vannak. Vasziljevek olyanok-

* — egyedülálló a maga nemében. — *Szerk.*

kal együtt adatnak a világnak, mint a „Plehanovok", a Cserevanyinok és tutti quanti* egészen Prokopovicsig.

S a „vasziljevi értelemben vett Plehanovoknak" köszönheti Sztruve úr, hogy Szoljanij Gorodokban egy gyűlésen december 27-én a következőket mondhatta (a „Tovariscs" december 28-i száma): „a kadetok valamennyi mostani ellensége a közeljövőben kadet lesz. A «Tovariscs»-ot máris kadet lapként emlegetik. A népi szocialistákat szociál-kadetoknak, a mensevikeket — félkadetoknak nevezik. G. V. Plehanovot sokan kadetnak tekintik, s valóban az a helyzet, hogy a kadetok örömmel fogadhatnak sokmindent abból, amit Plehanov mostanában mond. Csak az kár, hogy ezt nem akkor mondta, amikor a kadetok egyedül álltak. És talán csak a bolsevikok maradnak javíthatatlanok, amiért előbb-utóbb a történelmi múzeumba kerülnek."

Köszönjük a bókot, ügyetlen Sztruve úr! Hát igen, abba a történelmi múzeumba kerülünk, amelynek neve: „Oroszország forradalmának történelme". A mi bolsevik jelszavaink, a Buligin-duma bolsevik bojkottja, a bolsevikok felhívásai tömegsztrájkra és felkelésre (amelyeket még a III. kongresszuson adtak ki) — *a legszorosabban és örökre* összefüggnek az oroszországi októberi forradalommal. S ezt a helyet a *múzeumban* még a reakció hosszúhosszú évei vagy évtizedei (legfeljebb néhány évről vagy évtizedről lehet szó) alatt is felhasználjuk arra, hogy a proletariátust az áruló októbrista-kadet burzsoázia gyűlöletére, az intellektuel frázisok, a kispolgári gerinctelenség megvetésére neveljük. Ezt a helyet a *múzeumban* felhasználjuk arra, hogy minden körülmények között, még a legrosszabb politikai viszonyok között is, a kibékíthetetlen osztályharcot hirdessük a munkásoknak, s arra tanítsuk őket, hogy készüljenek az *új* forradalomra — amely mentesebb lesz a burzsoázia következetlenségétől és lazaságától, amely közelebb áll majd a proletariátus szocialista forradalmához.

---

* — mindahányan vannak. — *Szerk.*

Az önök helye a múzeumban pedig, igentisztelt Sztruve úr, azoknak a helye, akik az ellenforradalom győzelme idején ujjonganak és üres frázisokat csépelnek. Ilyenkor önnek mindig lesz miért ujjongani, — ujjongani azon, hogy a forradalmárok a harcban leverve elestek, és a porond most a liberálisoké, akik önként estek el, lefeküdtek az ellenség színe előtt, hogy hason csússzanak, „amennyire aljasságukból telik".

Ha a forradalomnak,várakozásunk ellenére, nem adatott meg, hogy még egyszer fellendüljön, nem adatott meg, hogy a hatalmat kiragadja a cári banda kezéből — ön sokáig lesz az ellenforradalom hőse, nekünk pedig lesz *egy* „helyünk a múzeumban", de azért egy jó helyünk: az *októberi népi harc* helye. Ha viszont a forradalom még egyszer fellendül — s hisszük, hogy fellendül —, egy hét alatt hírmondója sem marad a szánalmas kadetoknak, a proletariátus és a tönkretett parasztság tömegei ismét bolsevik jelszavakkal fognak harcolni. A forradalom csak a porban fetrenghet, amikor a kadetoké a hegemónia. A forradalom csak akkor győzhet, amikor a hegemónia a bolsevik szociáldemokráciáé.

„Proletarij" 11. sz.
1907 január 7.

A MUNKÁSPÁRT VÁLASZTÁSI KAMPÁNYA PÉTERVÁROTT[117]

Lezajlott az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt egész pétervári szervezetének harmadik — az utóbbi év alatt harmadik — konferenciája[118]. Az első konferencia, 1906 februárjában — a Vitte-duma választásainak kérdését tárgyalta; a második, 1906 júniusában — a dumakormány megalakítását sürgető követelés támogatásának kérdését; a harmadik, 1907 januárjában — a második duma választási kampányának kérdését.

A nagy politikai kérdéseket a polgári pártok esetről esetre tárgyalják, s egyik vagy másik párt-„fórum", amely a kulisszák mögött különféle zugpolitikus recepteket készít a nép számára, egyszerű határozattal dönt. Csak a szociáldemokrata munkáspártban van csakugyan szervezeti demokratizmus, minden óriási nehézség ellenére, — még ama nagy áldozatok ellenére is, amelyeket egy illegális pártnak ezért a demokratizmusért hoznia kell. Csak a szociáldemokrata munkáspárt mérlegeli minden nagyobb politikai lépés előtt e lépés *elvi* jelentőségét, s nem hajhász csupán pillanatnyi sikereket, hanem aláveti gyakorlati politikáját végső céljának: annak, hogy a munkát végérvényesen felszabadítsa mindenféle kizsákmányolás alól. Csak a munkáspárt az, amely harcba indulva megköveteli minden tagjától, hogy megfontoltan, nyíltan és világosan válaszoljon arra a kérdésre, hogy a párt tegyen-e meg bizonyos lépést, s ha igen, hogyan tegye meg.

S a pétervári szervezet legutóbbi konferenciája valamennyi párttag demokratikus képviseletén alapult. Emellett a küldöttválasztásoknak úgy kellett lezajlaniok, hogy minden választó állást foglal a kadetokkal való egyez-

mények kérdésében. Ha a választók nem adnának tudatos választ a taktika legaktuálisabb kérdésére, a konferenciai küldöttek választásainak demokratizmusa semmitmondó és a proletariátushoz méltatlan játék volna.

Íme a konferencia által elfogadott határozat:

Figyelembe véve, hogy 1) a szociáldemokrácia mint a proletariátus osztálypártja feltétlenül köteles önálló választási kampányt folytatni minden olyan esetben, amikor nincsenek különleges és kivételes körülmények; 2) hogy a szentpétervári szociáldemokrácia, élén a Pétervári Bizottsággal, mindezideig teljesen önálló választási kampányt folytatott, s befolyást gyakorolt a dolgozó lakosság valamennyi rétegére, azokra a rétegekre is, amelyek következetes proletár álláspontot foglalnak el, meg azokra a rétegekre is, amelyek még nem tették teljesen magukévá ezt az álláspontot; 3) hogy most, két héttel a választások előtt, már mindinkább látható, hogy Szentpétervárott nem sok esélyük van a jobboldali pártoknak, de komoly esélyeik vannak (főképpen a szokás hatalma folytán) a kadetoknak; az OSzDMP előtt ezért parancsoló szükségszerűséggel felmerül az a feladat, hogy minden erejével igyekezzen aláásni a kadetok hegemóniáját a központban, hiszen egész Oroszország szeme erre a központra szegeződik; 4) hogy a városi dolgozó szegénynép széles rétegei között, amelyek még nincsenek proletár álláspontón, és befolyásolhatják a választások kimenetelét a városi kúriában, ingadozás tapasztalható, mert ezek a rétegek egyrészt afelé hajlanak, hogy a kadetoknál baloldalibbakra szavazzanak, vagyis meg akarnak szabadulni az áruló liberálismonarchista burzsoázia vezetésétől, másrészt meg a kadetokkal való blokk útján legalább néhány trudovik képviselőt szeretnének biztosítani maguknak a dumában; 5) hogy az ingadozó trudovik pártok között olyan törekvés tapasztalható, hogy igazolják a kadetokkal való blokkot, ha ezáltal egy vagy legjobb esetben két mandátumot kapnak a hat fővárosi mandátumból, — igazolják ezt a blokkot azzal, hogy a szociáldemokraták nem hajlandók semilyen feltétellel egyezményt kötni a városi szegénynép nem-szociáldemokrata rétegeivel a liberális burzsoázia ellen; — a konferencia kimondja: 1) azonnal közölni kell az eszer párt szentpétervári bizottságával és a trudovik csoport bizottságával, hogy az OSzDMP Pétervári Bizottsága kész velük egyezményre lépni azzal a feltétellel, hogy nem kötnek semmiféle egyezményt a kadetokkal; 2) az egyezmény feltételei: az egyezményre lépő pártok teljes önállósága a jelszavak, a programmok és általában a taktika tekintetében.

A hat duma-mandátum a következőképpen oszlana meg: két mandátum a munkáskúriának, kettő — a szociáldemokratáknak, egy — a szocialforradalmároknak és egy — a trudovikoknak; 3) a tárgyalásokat a konferencia rábízza végrehajtó szervére; 4) a kormányzóságban ugyanezekből az elvi megfontolásokból kiindulva a mandátumok elosztására egyezményeket lehet kötni az eszerekkel és a trudovikokkal.

Megjegyzés. Az enesz párt (trudovik vagy népi szocialista párt) tekintetében a konferencia kimondja: Kiindulva abból a tényből, hogy ez a párt kitérő álláspontot foglal el a dumán kívüli harc főbb kérdéseiben, a konferencia csak azzal a feltétellel tartja megengedhetőnek a szocialforradalmárokkal és a trudovikokkal való egyezményt, ha nem jön létre egyezmény e pártok és az enesz párt között.

Ha szemügyre vesszük ezt a határozatot, szembeötlik három fő pontja. Először, mindenképpen vissza kell utasítani mindenféle egyezményt a kadetokkal. Másodszor, a szociáldemokratáknak eltökélt szándékuk, hogy minden körülmények között önálló listákkal lépnek fel, és harmadszor, a konferencia megengedi a szocialforradalmárokkal és a trudovikokkal való egyezményeket.

A munkáspárt előtt nyilvánvaló volt, hogy vissza kell utasítani a kadetokkal való egyezményeket. Mihelyt Pétervárott megkezdődtek a választási gyűlések, nyomban mindenki világosan látta, hogy igazuk volt a forradalmi szociáldemokratáknak, akik ezt mondották: liberálisaink azért kürtölték tele az üresfejű és elvtelen emberek fejét a feketeszázas veszéllyel, hogy elhárítsák maguktól a ténylegesen fenyegető baloldali veszélyt. A kormány kis rendőri mesterkedései, a szegénynép választóinak kisemmizése szenátusi magyarázatok útján — mindez nem változtathatta meg a választók tömegének (100, 120 vagy 150 ezer választónak — az már mindegy) a hangulatát. S a tömeg hangulata világosan megmutatkozik a gyűléseken — a hangulat baloldalibb a kadetok álláspontjánál.

Természetesen, a feketeszázas veszély esetleg nem abban mutatkozik meg, hogy a választók tömege a feketeszázasokra szavaz majd, hanem abban, hogy a feketeszázas rendőrség letartóztatja a baloldali választókat és elektorokat. Azt beszélik ugyanis, s ez a hír makacsul tartja magát, hogy a választási gyűlések mostani viszony-

lagos „szabadsága“ (hogy az emberek egy kissé fellélegezhettek — ezt Oroszországban már szabadságnak nevezik!) a kormány provokációja, mert a kormánynak az a szándéka, hogy letartóztatja a legtekintélyesebb szónokokat és elektorokat. De egyáltalán nem nehéz megérteni, hogy az *ilyen* feketeszázas veszély ellen egyáltalán nem az szükséges, hogy blokkokat kössünk a kadetokkal, hanem az, hogy a tömegek felkészüljenek a harcra, amely nem fér el az úgynevezett parlamentarizmus keretei között.

Másodszor: a konferencia, mint ahogy ez várható is volt, úgy határozott, hogy a szociáldemokraták a fővárosban mindenképpen önálló választási kampányt folytatnak. Javasolhatunk valamely más pártnak ilyen vagy amolyan egyezményt, de régebben is felkészültünk a teljes önállóságra, és most is készek vagyunk rá. Az egyezmény ilyen körülmények között a gyakorlatban, az egész választási kampány szempontjából — kivétel; a szociáldemokrácia önállósága — szabály.

Harmadszor. A konferencia azzal a feltétellel javasolt egyezményt az eszereknek és a trudovikoknak, hogy különválnak mind a kadetoktól, mind a kadetoskodó eneszektől, továbbá azzal a feltétellel, hogy két mandátumot átengednek a munkáskúriának, a fennmaradó négy mandátumon meg osztozkodnak, mégpedig úgy, hogy a felét a szociáldemokraták, s a másik felét az eszerek és a trudovikok kapják.

Ennek a javaslatnak az az alapja, hogy bizonyos pártokat elvileg különválasztunk aszerint, hogy milyen álláspontot foglalnak el a dumán kívüli harcot illetően, amely esetleg már holnap napirendre kerül. A szociáldemokrácia, amely elvi feltételekhez köti más pártokkal való egyezségét, ilymódon anyagot szolgáltat ahhoz, hogy a tömegeket propagandával és agitációval felvilágosítsuk a különféle pártok igazi jellegéről. A szociáldemokrácia számol a Pétervárott kialakult helyzet sajátosságaival, számol azzal, hogy a kadetok pórázon vezetik a „trudovik“ hangulatú városi kispolgárság tömegét. Ilyen körülmények között nem hanyagolhatjuk el azt a feladatunkat, hogy aláássuk a kadetoknak ezt a hegemóniáját,

segítségére legyünk a dolgozó népnek abban, hogy *egy lépéssel* — persze nem nagy, de kétségtelenül politikai jelentőségű lépéssel — tovább menjen a határozottabb harc, a világosabb politikai eszmék, a határozottabb osztályöntudat felé.

S *ezt* elérjük agitációnkkal, választási kampányunk megszervezésének módjával, mégpedig mindenképpen, bármi legyen is a trudovikok és az eszerek válasza javaslatunkra. Felesleges, hogy különféle számításokkal próbáljuk megállapítani, mennyire valószínű, hogy erre pozitív vagy negatív választ adnak majd. Ez nem kötheti le figyelmünket. Számunkra a proletariátus alapvető, ilyen vagy amolyan részleges lehetőségektől független politikája a fontos: a békés harc és az alkotmányosdi játék csalóka illúzióival szemben nekünk világosan elemeznünk kell a fejlemények folytán egyre közelgő dumán kívüli harc feladatait. A városi és a falusi dolgozó nép kispolgár rétegeinek a következőket mondjuk: a kisgazda állhatatlanságának és ingadozásának megakadályozására csak egy eszköz van. S ez az eszköz — a forradalmi proletariátus önálló osztálypártja.

Megjelent: „Prosztije Recsi" 1. sz.
1907 január 14.

A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÉS A DUMA-VÁLASZTÁSOK[119]

A megírás ideje: 1907 január 13—14 (26—27).
Megjelent külön brosúra formájában a „Novaja Duma" kiadásában. 1907 január.

A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÉS A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOK

A pétervári szociáldemokrata szervezet konferenciája határozatot hozott arról, hogy nem köt blokkot a kadetokkal, hanem a trudovikoknak és a szociálforradalmároknak javasol egyezményt. A mensevikek egy csomó formális kifogással tiltakoztak ez ellen a határozat ellen, és minthogy kisebbségben voltak, otthagyták a konferenciát.

A liberális lapok máris nagy port vertek fel e körül az eset körül. Előre látják a szociáldemokrata párt kettészakadását, és sietve egy csomó politikai következtetést vonnak le ebből. Minderre való tekintettel rendkívül fontos, hogy minden öntudatos munkásnak tiszta képe legyen arról, mi is történik tulajdonképpen a pétervári szociáldemokrata szervezetben, és milyen álláspontot foglaljon el a történtekkel kapcsolatban.

Szeretnénk tehát megvizsgálni azokat az alapvető kérdéseket, amelyek az esettel kapcsolatban felmerültek, mégpedig: 1) a konferencia összetételét; 2) a mensevikek távozásának közvetlen okát — a Központi Bizottságnak azt a kísérletét, hogy a konferenciát két részre, városira és kormányzóságira ossza; és 3) *az egész eset jelentőségét*, különösen a Pétervárott zajló választási kampányra való tekintettel.

I

A SZOCIÁLDEMOKRATA KONFERENCIA ÖSSZEHÍVÁSÁNAK KÖRÜLMÉNYEI ÉS A KONFERENCIA ÖSSZETÉTELE

A pétervári szervezet konferenciájának az volt a feladata, hogy végérvényesen döntsön napjaink legfonto-

sabb politikai kérdésében, nevezetesen abban a kérdésben, hogy kössünk-e egyezményt a kadetokkal a duma-választások első szakaszában, vagy sem.

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspártnak demokratikus szervezete van. Ez azt jelenti, hogy a párt valamennyi ügyét, közvetlenül vagy képviselők útján, a párt valamennyi tagja intézi, mégpedig kivétel nélkül valamennyi, egyenlő jogokkal; emellett a párt valamennyi vezető funkcionáriusát, valamennyi vezető testületét, valamennyi szervét választják, mindegyik beszámolási kötelezettséggel tartozik és leváltható. A pétervári szervezet ügyeit az OSzDMP választott Pétervári Bizottsága intézi. A pétervári szervezet legfelső szerve a szervezet *képviselőinek konferenciája*, minthogy valamennyi párttag (mintegy 6 000) összehívása lehetetlen. A szervezet *valamennyi* tagjának joga van erre a konferenciára képviselőt küldeni: bizonyos számú párttag — például a legutóbbi konferencia esetében minden 50 párttag — egy képviselőt küld ki. Ezeket a képviselőket valamennyi párttag *választja*, s a képviselők döntése egy-egy kérdésben az egész helyi szervezet számára a legfelsőbb és végérvényes döntés.

Ez azonban még nem minden. Hogy egy-egy kérdésben a döntés csakugyan demokratikus legyen, ehhez még nem elegendő a szervezet választott képviselőinek összehívása. Elengedhetetlen, hogy a szervezet *valamennyi* tagja, amikor képviselőt választ, egyszersmind *önállóan és külön-külön* állást foglaljon az egész szervezetet érdeklő vitás kérdésben. Demokratikusan szervezett pártok és egyesületek elvi megfontolásokból nem mondhatnak le arról, hogy ilymódon kikérjék kivétel nélkül valamennyi párttag véleményét — legalább a legfontosabb esetekben, és különösen akkor, amikor olyan politikai akcióról van szó, amelyben a *tömeg* önállóan lép fel, teszem például: sztrájkról, választásról, valamely nagyobb helyi intézmény bojkottálásáról stb.

Miért valljuk azt, hogy ilyen esetekben nem elegendő, ha képviselőket küldünk ki? Miért van szükség az úgynevezett „referendumokra", vagyis arra, hogy kikérjük *valamennyi* párttag véleményét? Éppen azért, mert a tömegakciók sikeréhez minden egyes munkás tudatos és

önkéntes részvétele szükséges. Egy sztrájk nem lehet egységes, a választások nem lehetnek tudatosak, ha *minden egyes munkás* tudatosan és önkéntesen nem döntötte el magában a kérdést: sztrájkoljon-e, vagy sem, szavazzon-e a kadetokra, vagy sem? Arra nincs mód, hogy minden politikai kérdést valamennyi párttag véleményének kikérésével döntsünk el; ez örökös, kimerítő, meddő szavazásokra vezetne. De a legfontosabb kérdések eldöntéséhez, amelyek emellett közvetlenül összefüggnek *maguknak a tömegeknek* bizonyos tevékenységével, a demokratizmus nevében nemcsak képviselők kiküldése, hanem valamennyi párttag véleményének kikérése is szükséges.

Éppen ezért a Pétervári Bizottság úgy határozott, hogy a konferencia küldötteinek választására feltétlenül csak akkor kerüljön sor, *miután* a párttagok megvitatták azt a kérdést, hogy kell-e egyezményeket kötni a kadetokkal, *miután* valamennyi párttag szavazott ebben a kérdésben. A választás olyan dolog, amelyben közvetlenül részt vesz a tömeg. A szocialisták felfogása szerint a fő erő a tömegek tudatossága. Tehát *minden* párttagnak tudatosan el kell döntenie, hogy a választásokon szavazzunk-e a kadetokra, vagy sem. Valamennyi egybegyűlt párttagnak először nyíltan meg kell vitatni ezt a kérdést, s csak azután válik lehetővé, hogy mindegyik párttag ilyen vagy amolyan szellemben tudatos és szilárd döntést fogadjon el. Csak egy ilyen döntés teszi lehetővé, hogy a konferencia küldötteit ne sógor-komaság, barátság vagy megszokás alapján válasszák („mi bizony *saját* Nyikolaj Nyikolajevicsünket vagy Iván Ivanovicsunkat fogjuk megválasztani!"), hanem olymódon, hogy *maga* a tagság (vagyis *valamennyi* párttag) tudatosan meghatározza saját politikai álláspontját*.

A duma-választás, vagyis az első és legfontosabb szavazás, amellyel meghatalmazottakat vagy elektorokat

* Egyesek azt mondják, hogy a képviselők választása, még ha a választók nem is szavaznak a kérdés lényegét illetően, a képviselő *nézeteinek* ismeretén alapulhat. Ez azonban csak akkor helyes, amikor valamely képviselő nézeteinek *összességéről* van szó, nem pedig egy speciális kérdésről, amely magának a tömegnek a tevékeny-

választunk, nem képviselők útján történik majd, hanem úgy, hogy minden választó külön-külön szavaz. Ha tehát a gyakorlatban, s nem csupán szavakban, valóban *demokratikus, munkás* pártba szervezett szocialisták akarunk lenni, el kell érnünk azt, hogy *minden munkás* tisztázza magában a kérdést, szavazzon-e a kadetokra, vagy sem. Nem elég, ha képviseletünket rábízzuk Iván Ivanicsra, aki ismerősünk, vagy Szidor Szidoricsra, aki derék ember, — a vitás kérdést a tagság „alsó köreiben" a *dolog lényegét érintve tudatosan* kell megvitatnunk. Csak akkor lesz a demokratikus döntés a *tömegek* tudatosan demokratikus döntése, nem pedig csupán az „ismeretség alapján" kiküldött képviselők döntése.

A Pétervári Bizottság Pétervár és Szentpétervár kormányzóság *egész* szociáldemokrata szervezetének választott vezetője. Hogy egy olyan ügyben, mint a dumaválasztások, vezethesse a *tömegeket*, köteles volt (ha nemcsak szavakban ismeri el a demokratizmust) arra törekedni, hogy az *egész tömeg* tudatosan vegyen részt a választásokon. S hogy az egész tömegnek a választásokon való részvétele tudatos és egységes legyen, ehhez az szükséges, hogy ne csak a párt képviselői, hanem minden egyes párttag is határozott választ adjon Pétervári Bizottságának: helyesli-e a kadetokkal való egyezményeket, vagy sem.

Ez a jelentősége a „vitáknak", vagyis annak, hogy a képviselők választása előtt *megtárgyaljuk* a leginkább vitatott kérdést. Minden taggyűlésen a konferenciára kiküldendő képviselők megválasztása előtt először meg kellett *tárgyalni* a vitás politikai kérdést, meg kellett hallgatni a Pétervári Bizottság, vagyis a vezető helyi szerv előadóját, és szót kellett adni azoknak, akik más nézeteket vallottak. A kérdés megtárgyalása után a párt *valamennyi* tagja szavazatával megmondja, hogy helyesli-e a kadetokkal való egyezményeket, vagy sem.

ségével függ össze. Ha a választó nem hajlandó szavazni a platform kérdésében (a kadetokkal való blokkok mellett, vagy ezek ellen), ez ilyen körülmények között azt jelentené, hogy nézetei tisztázatlanok maradnak, hogy határozatlan, hogy nem ért egyet teljesen képviselőjével.

A szavazást ellenőrzi az ellenőrző bizottság, amelynek tagjai mindkét áramlat képviselői (ha a szervezetben az adott kérdésben két áramlat van). Csak e feltételek teljesítésével nyílik a Pétervári Bizottságnak valóban lehetősége arra, hogy ismerje a párttagság *egész* tömegének *tudatos* véleményét, és következésképpen ne vaktában vezessen, hanem arra támaszkodjon, hogy a tömeg teljesen tisztázta a kérdést.

Erre a magyarázatra azért volt szükségünk, mert a konferencián ellenvélemények merültek fel a „vitákat" és az egész párttagság véleményének kikérését illetően.

Hogy mennyire alaptalanok ezek az ellenvélemények, ez a párttagok számára annál is inkább nyilvánvaló, mert maga a Központi Bizottság november 10-i levelében, amelyben megállapítja, hogy a helyi szervezeteknek kell eldönteniök a kérdést (mármint azt a kérdést, hogy kössünk-e egyezményeket), kereken azt javasolja, hogy valamennyi párttag *„vitassa meg előzőleg"* a kérdést.

Most vizsgáljuk meg a konferencia összetételét. Eredetileg a konferencián részt vehetett valamennyi képviselő, akit valamely szervezetben választottak, anélkül, hogy a választásokat ellenőrizték volna (azaz anélkül, hogy ellenőrizték volna a „mandátumokat", vagyis a meghatalmazásokat). Összesen 71 képviselő, vagyis küldött volt, mégpedig 40 bolsevik és 31 mensevik. Ez a szám az egyes kerületek szerint a következőképpen oszlott meg:

Vaszilij-szigeti	7	bolsevik,	6	mensevik.	Összesen	13
Viborgi	2	«	5	«	«	7
Városi	5	«	7	«	«	12
Vasutas	1	«	2	«	«	3
Lett	2	«	—	«	«	2
Moszkvai	4	«	5	«	«	9
Narvai	—	«	—	«	«	—
Névai	2	«	1	«	«	3
Városkörnyéki	9	«	2	«	«	11
Kisiparos (kereskedősegéd)	4	«	1	«	«	5
Pétervári	3	«	2	«	«	5
Észt	—	«	—	«	«	—
Katonai szervezet	1	«	—	«	«	1
Összesen ...	40 bolsevik,		31	mensevik.	Összesen	71

Nem volt jelen az észtek két küldötte (mindkettő bolsevik) és a lettek egy küldötte (mensevik). Velük együtt 42 bolsevik és 32 mensevik lett volna.

Ebből látható, hogy a bolsevikok *eredetileg* is többségben voltak, mielőtt még bármiképpen ellenőrizték volna a meghatalmazásokat. Teljesen alaptalan tehát minden olyan szóbeszéd, hogy a bolsevikok különféle „machinációkkal" jutottak többségre. A mensevikek most már a polgári sajtóban is panaszkodnak arra, hogy a bolsevikok nem hagytak jóvá minden meghatalmazást. Csakhogy elfelejtették közölni ezekkel a lapokkal, hogy a bolsevikok a mandátumok ellenőrzése *előtt is*, a meghatalmazások bárminemű felülvizsgálata *előtt is mindenképpen* többségben voltak!

Hogy még világosabban és most már végérvényesen eldöntsük, kik voltak többségben a konferencián, a mandátumok (a meghatalmazások) száma helyett vegyük szemügyre *a párttagok által leadott összes szavazatok számát.*

A következő kép tárul elénk:

Nem-vitatott szavazatok	1 848*	a bolsevikokra és	787	a mensevikekre
Vitatott szavazatok ...	300	«	946	«
Összesen	2 148	a bolsevikokra és	1 733	a mensevikekre

Ezek szerint összesen körülbelül 4 000 (3 881) párttag szavazott. A bolsevikoknak *több mint 400 szavazatos többségük van.*

Kétségtelen tehát, hogy a bolsevikoknak még abban az esetben is nagy többségük volna, ha *minden* vitatott szavazatot szabályszerűnek ismernének el. A szavazatok egyik vagy másik részének szabályszerűsége vagy szabálytalansága körüli vita tehát egyáltalán nem érintette a bolsevikok többségének kérdését; a vita akörül folyt, hogy miképpen lehetne minél teljesebben érvényesíteni a demokratikus képviselet elvét.

* Ebbe beletartozik 185 olyan szavazat, amelyet a konferencia határozata szabályszerűnek nyilvánított. Ezek nélkül a nem-vitatott szavazatok száma 1 663.

Mi hát az oka annak, hogy a bolsevikok mégis érvénytelenítették a meghatalmazások (mandátumok) egy részét? Ennek az az oka, hogy a *vitatott* mandátumokat nem lehetett szabályszerűeknek elismerni. A szabálytalan mandátumok pedig nem kezelhetők ugyanúgy, mint a szabályos mandátumok, amelyeket senki nem vitatott.

Milyen mandátumokat vitattak? Az olyanokat, amelyek körül szabálytalanságok fordultak elő, például olyan esetekben, amikor nem volt meg az ellenőrzés az ellenőrző bizottság tagjai részéről, amikor a szavazás előtt nem volt vita (a kérdés megtárgyalása), amikor nem szavaztak „platformok szerint" (vagyis nem kérdezték meg *valamennyi* szavazót, hogy helyesli-e a kadetokkal való egyezményeket, vagy sem). A szabálytalan mandátumok nem tekinthetők demokratikus úton szerzett mandátumoknak.

Most felmerül a kérdés, mi volt a teendő a vitatott mandátumokkal. Lehetetlen volt minden egyes esetet külön megvizsgálni. Ez még egy nappal elhúzta volna a konferenciát, holott amúgyis *szűkében* volt az időnek: alig sikerült befejezni a munkát addig az időpontig, amikor a munkásoknak meg *kellett* kezdeniök a meghatalmazottak választását (január 7).

Egyetlen megoldás maradt: fel kellett emelni a „képviseleti normát" *valamennyi vitatott* mandátumra; s a konferencia ezeknél nem minden 50, hanem minden 75 szavazat után ismert el egy mandátumot. Három megfontolásból nyúlt a konferencia ehhez a módszerhez: 1) ezáltal sikerült elejét venni az önkénynek és a kölcsönös piszkálódásnak az egyes vitatott mandátumok értékelése közben; 2) ilymódon egyenlő elbánásban részesültek mind az egyik, mind a másik fél által vitatott mandátumok; 3) ez a módszer a Pétervári Bizottságnak egy olyan határozatán alapult, amelyet még jóval a konferencia előtt hozott, — a Pétervári Bizottság ugyanis elhatározta, hogy olyan esetekben, amikor a konferencia küldötteinek demokratikus választása teljesen megvalósíthatatlan (például amikor a rendőrség intézkedései folytán nem lehet gyűléseket összehívni), bevonhatók nem teljesen demokratikusan választott képviselők, de ez esetben *fel kell emelni* a képviseleti normát, vagyis nem minden 50 szavazat,

hanem minden 75, minden 100 stb. szavazat után kell 1 képviselőt bevonni.

Vegyük most szemügyre a vitatott és a nem-vitatott szavazatok számát. A nem-vitatott szavazatokkal, 50 szavazat után 1 küldöttet számítva, bekerült 37 bolsevik és 16 mensevik küldött. A vitatott szavazatokkal, 75 szavazat után 1 küldöttet számítva, bekerült 4 bolsevik és 12 mensevik. Tehát összesen 41 bolsevik (plusz 1 a katonai szervezettől, amelyben demokratikus választások lehetetlenek) és 28 mensevik.

Kerületek szerint ez a végérvényesen jóváhagyott 70 mandátum a következőképpen oszlik meg:

Vaszilij-szigeti	7	bolsevik,	6	mensevik.	Összesen	13
Viborgi	2	«	4	«	«	6
Városi	5	«	7	«	«	12
Vasutas	1	«	2	«	«	3
Lett	2	«	1	«	«	3
Moszkvai	4	«	4	«	«	8
Narvai	—	«	—	«	«	—
Névai	2	«	1	«	«	3
Városkörnyéki	9	«	1	«	«	10
Kisiparos (kereskedősegéd)	4	«	—	«	«	4
Pétervári	3	«	2	«	«	5
Észt	2	«	—	«	«	2
Katonai szervezet	1	«	—	«	«	1
Összesen ...	42 bolsevik,		28	mensevik.	Összesen	70

Ebből látható, hogy a konferencia összetétele elleni panaszok teljesen alaptalanok. Persze, ha a tájékozatlan közönség előtt lármát csapnak egyik-másik mandátum érvénytelenítése miatt, egyik-másik meghatalmazás el nem ismerése miatt, — ez egy pillanatra bizonyos mértékig hatással lehet a közönségre, ha nem gondolja át a dolgot. Ez azonban nem vita, hanem puszta civakodás.

Csak meg kell ismerkednünk a konferencia összetételére vonatkozó összes adatokkal, s nyomban világossá válik, hogy a képviseleti norma felemelése *valamennyi* vitatott szavazat esetében — nem volt *semmiféle* önkényes lépés. Hiszen nem véletlen, hogy 2 635 vitathatatlan, vagyis senki által nem vitatott szavazat volt, s csak 1 246 szavazatot vitattak! Senki sem állíthatja komolyan, hogy

a vitatott szavazatok *tömegét* véletlenül vitatták, minden alap nélkül!

Gondoljuk csak meg például, mit jelent az, ha „platform nélkül" szavaznak, mint ahogy ezt a mensevikek oly gyakran tették (csak ez az oka annak, hogy majdnem ezer vitatott szavazatot szedtek össze). Ez azt jelenti, hogy nem kérdezik meg *valamennyi* párttagot, a kadetokkal való egyezmények mellett foglal-e állást, vagy a kadetok ellen. A küldöttválasztásokat a tagság véleményének kikérése nélkül vagy platformok nélkül tartják. Tehát, a konferencia nem ismerheti *pontosan* maguknak a párttagoknak a véleményét! Tehát, *magának a tömegnek* a véleményét nem kérik ki a vitás kérdésben (amely összefügg a tömeg tevékenységével). Vajjon elkerülhetők-e ilyen körülmények között a helytelenségek?

Vajjon lehetséges-e, hogy a szervezeti demokratizmus *őszinte* híve ilyen szavazás mellett szálljon síkra? A demokratizmus nem abban rejlik, hogy a tömeg ismeretség alapján megbízik egyes képviselőiben, hanem abban, hogy maga az egész tömeg tudatosan szavaz a legfontosabb kérdések lényegét illetően.

Végül, a konferencia összetételével kapcsolatos panaszok teljesen alaptalanok azért is, mert Pétervárott az utóbbi időben *több* ilyen konferencia volt. Egy évvel ezelőtt volt egy konferencia a bojkott kérdésében. A konferencián a bolsevikok voltak többségben. Az első duma idején volt egy konferencia a duma-kormány (vagyis kadet kormány) megalakítását sürgető követelés kérdésében. A konferencián a bolsevikok voltak többségben.

Nem nevetséges-e, ha most egyesek arra célozgatnak, hogy a kadetokkal való választási egyezmények kérdésében a bolsevik többség véletlen is lehetett?

II

A KONFERENCIA KETTÉOSZTÁSÁNAK KÉRDÉSE

A párt Központi Bizottsága, amely többségében mensevikekből áll, azt követelte a pétervári konferenciától, hogy oszoljon ketté városi és kormányzósági kon-

ferenciára. A mensevikek elvonulásuk igazolásaképpen arra próbálnak hivatkozni, hogy a konferencia nem tett eleget ennek a követelésnek.

Vizsgáljuk csak meg, hogy a párt szervezeti szabályzata értelmében jogos volt-e ez a követelés, kötelező volt-e a konferenciára nézve, megvalósítható volt-e.

Pártunk szervezeti szabályzata teljesen határozottan megállapítja, hogy a párt szervezete demokratikus. A párt egész szervezete alulról épül fel, a választási elv alapján. A helyi szervezetek, a párt szervezeti szabályzata szerint, helyi tevékenységükben önállóak (autonómak). A Központi Bizottság, a szervezeti szabályzat szerint, összefogja és irányítja a párt egész munkáját. Ebből világosan kitűnik, hogy nincsen joga beleszólni a helyi szervezetek *összetételébe*. Ha a szervezet alulról épül fel — az egész demokratizmusnak, a párt egész szervezeti szabályzatának a legteljesebb megsértése volna, ha felülről beleszólnának a szervezet összetételébe. Tegyük fel, hogy a szervezet ilyen vagy amolyan okok folytán különböző részeket egyesít, például egy várost és egy kormányzóságot. Ha a szervezet demokratikusan épül fel, nem lehet ezt az egyesülést egy felülről kiadott paranccsal fenntartani (vagy elrendelni). Tehát a kettéosztás csak akkor lehetséges, ha ezt alulról kívánják: a város különválhat a kormányzóságtól, s ezt senki sem tilthatja meg neki. A kormányzóság különválhat a várostól, és senki sem tilthatja ezt meg neki. Ha alulról a szervezetnek egyetlen csak valamennyire is nagyobb, csak valamennyire is különálló része nem jelentette be azt a kívánságát, hogy külön akar válni — a Központi Bizottság nem *győzheti meg* a szervezet *egyetlen* befolyásos részét sem arról, hogy külön kell válnia! Ha valaki ilyen körülmények között felülről próbálja elrendelni a kettéoszlást, ez a demokratizmus kigúnyolása, a párt szervezeti szabályzatának kigúnyolása. Ez egyes-egyedül és kizárólag azt jelenti, hogy a Központi Bizottság hatalmát rosszra próbálják felhasználni, vagyis nem a pártegység érdekében, hanem a párt egyik része (a mensevikek) érdekében, hogy hatalmát a helyi funkcionáriusok akaratának és határozatának meghamisítására próbálják felhasználni.

A Központi Bizottság nagyon is érezte követelése tarthatatlanságát, s *írásba foglalt általános* határozatában igen óvatosan fejezte ki magát. A Központi Bizottság általános határozata *javasolja* valamennyi pártszervezetnek, hogy a szervezet kereteit *„a lehetőség szerint"* (szó szerint így!) idomítsák hozzá a választókerületekhez. Hogy egy ilyen tanács kötelező volna, arról szó sem lehetett, — *és nem is volt róla szó.* Hogy a Központi Bizottságnak valamilyen külön céljai voltak éppen Pétervárt illetően, az abból is látható, hogy a Központi Bizottság *Oroszország egyetlen más városában sem* követelte a konferencia kettéosztását. Például, *Vilnában* a városi konferencián szintén részt vesznek olyan üzemek szociáldemokrata képviselői, amelyek a *város határán kívül* vannak, vagyis *más* választókerülethez tartoznak. A Központi Bizottságnak eszébe sem jutott, hogy felvesse a vilnai konferencia kettéosztásának kérdését!

Odesszában szintén volt egy általános konferencia, jóllehet az üzemek egy része ott is kívül esik a város közigazgatási határán. De vajjon van-e egyetlen olyan nagyváros, amelyben a szervezet keretei megfelelnek a közigazgatási felosztásnak, amely a területet városra és a kormányzóság részére osztja fel? Beszélhetünk-e komolyan arról, hogy a nagyvárosokban, a szociáldemokrata munkásmozgalom központjaiban, külön kellene választani a város *környékét*, külön kellene választani olyan gyárakat, amelyek gyakran a legnagyobbak közé tartoznak, külön kellene választani *a leginkább proletárlakta „külvárosokat"*? Ez a józan ész olyan durva kigúnyolása, hogy ebbe már csak olyan emberek kapaszkodhatnak, akik semmitől sem riadnak vissza, amikor ürügyet keresnek a szakadáshoz.

Vegyük szemügyre Pétervár kerületeit, s nyomban meggyőződünk arról, mennyire megvalósíthatatlanok a konferencia kettéosztására irányuló követelések. Hogy a szervezetet vagy éppenséggel a konferenciát kettéoszthassuk városira és kormányzóságira, vagy ismernünk kell minden egyes párttag címét, lakóhelyét, vagy a *területi* elv szerint alakított kész alapszervezetekkel, szekciókkal, kerületekkel kell rendelkeznünk, vagyis olyan kerületekkel, amelyeket aszerint állítottak össze, hogy az egyes párttagok lakó-

helye és az egyes gyárak telephelye ehhez vagy ahhoz a *közigazgatási* kerülethez tartozik-e.

Márpedig azt látjuk, hogy Szentpétervárott (s bizonyára Oroszország legtöbb városában) a kerületeket, az alkerületeket és az alapszervezeteket nemcsak a területi (helyi) elv szerint alakítottuk, hanem részben *szakmai elv szerint is* (az egyes szakmák szerint, a munkások és általában a lakosság foglalkozása szerint), részben pedig a *nemzetiségi* elv szerint is (a különböző nemzetiségek, a különböző nyelvek szerint).

Például, Szentpétervárott van egy *vasutas* kerület. Ez szakmai elv szerint épül fel. Hogyan osszuk ezt szét városira és kormányzóságira? Az egyes vasutasok lakóhelye szerint: Pétervár, Kolpino, más állomások? Vagy a vonatok tartózkodási helye szerint, amelyeknek, a Központi Bizottság szerencsétlenségére, rendszerint Pétervár „városából" a „kormányzóságba", sőt esetleg különböző kormányzóságokba kell menniök?

Próbálják kettéosztani a *lett* kerületet! S ott van emellett még az észt kerület és a katonai szervezet.

Még a területi elv szerint alakított kerületeket sem lehet kettéosztani. Erre a konferencián maguk a munkások is rámutattak. Felállt például Moszkva kerület egyik munkása, és azt mondja: ismerek kerületünkben gyárakat, amelyek telephelye ott van a városhatár közelében. Amikor befejezik a munkát, azonnal látható, hogy a munkások egy része a „város" felé tart, másik része meg a „kormányzóság" felé. Hogy csináljuk itt meg a kettéosztást? S a munkások valósággal kinevették a Központi Bizottság javaslatát.

Csak igen naiv emberek nem veszik észre, mi ennek az egész esetnek a nyilvánvaló háttere. Csak igen naiv emberek mondhatják: mégis meg kellett volna próbálni *„megközelítőleg"*, a *„lehetőség szerint"* kettéosztani.

Ha megközelítőleg akarjuk kettéosztani a szervezeteket, meg kell tűrnünk bizonyos *önkényt*, mert a lett, a vasutas és más kerületeket *lehetetlen* pontosan kettéosztani. S minden önkény újabb, véget nem érő tiltakozásokra, panaszokra, a Központi Bizottság újabb határozataira vezetne, és töméntelen sok újabb ürügyet szolgáltatna a szakadásra.

Nézzük meg a kerületek listáját (amelyet fentebb idéztünk), — azt látjuk, hogy akadhatnának olyanok, akik csupán négy kerületet nyilvánítanának tiszta városi, kétségtelenül városi kerületnek: a Vaszilij-szigeti, a városi, a viborgi, a pétervári kerületet. Miért csak ezeket a kerületeket? Azért, mert *ezekben többséget kapnának a mensevikek*. S hogyan lehetne igazolni ezt az önkényt?

S hogyan igazolta a Központi Bizottság azt az önkényt, hogy eszébe sem jutott Vilnát kettéosztani, Szentpétervártól pedig megkövetelte, hogy kettéoszoljon? Ha kifogásokat emelnek az önkény ellen, ki fogja végérvényesen eldönteni kifogásaikat? Ugyanaz a Központi Bizottság . . .

Most már a legnaivabb emberek is megértik, hogy a konferencia összetétele és a kettéosztás visszautasítása ellen emelt panaszok — egyszerű szemfényvesztés. A dolog lényege az, hogy a mensevikek úgy határoztak, hogy nem vetik alá magukat a pétervári szervezet többségének, és szakadást idéznek elő közvetlenül a választások előtt, hogy ilymódon a szocialista munkásoktól áttáncoljanak a kadetokhoz.

III

MIT JELENT AZ, HOGY A MENSEVIKEK OTTHAGYTÁK A KONFERENCIÁT?

Fenti következtetésünk egynémely olvasónk szemében túlságosan élesnek tűnhet. Nekünk azonban az a véleményünk, hogy egy szocialista nem hallgathatja el, nem kenheti el az igazságot komoly politikai ügyekben, mert ez ránézve méltatlan eljárás volna. Nevükön kell neveznünk a dolgokat. Le kell lepleznünk minden mellébeszélést és szemfényvesztést, hogy a munkástömeg teljesen világosan megértse a dolog lényegét. Csak a polgári pártok tekintik a választásokat a kulisszák mögött folyó játéknak, a koncon való osztozkodásnak. A munkáspártnak viszont elsősorban arra kell törekednie, hogy a nép helyesen megértse a pártok közötti viszonyt, helyesen megértse érdekeit és harci feladatait, helyesen megértse a kulisszák mögött folyó mesterkedések lényegét.

Láttuk, hogy az OSzDMP pétervári szervezete konfe-

renciájának az összetétele, a konferencia kettéosztásának visszautasítása ellen emelt panaszok — üres mellébeszélés. Tudtuk, hogy a dolog lényege igen egyszerű. A mensevikek minden áron azt akarták, hogy megegyezésre lépjünk a kadetokkal. A mensevikek tudták, hogy a pétervári szervezet tagjainak többsége nem ért egyet ezzel a nézettel. A mensevikek az országos konferencián olyan határozatot hoztak, hogy mindenütt alávetik magukat a helyi szervezet határozatának. Most *megszegik ígéretüket*, és *szakadással* próbálják elérni céljaikat.

Az a 31 mensevik, aki otthagyta a konferenciát, ma (január 13-án) máris kijelentette a pétervári lapokban, hogy blokkot javasol a kadetoknak is és valamennyi trudovik pártnak, nemcsak a szociálforradalmároknak és a trudovikoknak (ezeknek a konferencia is javasolt egyezményt), hanem a „népi szocialistáknak" is.

A dolog tehát egészen világos. Az öntudatos proletariátus elhatározta, hogy önálló választási kampányt folytat. A kispolgárság (a trudovikokat is beleértve) ingadozik, az egyik oldalról a másikra hajlik, és képes arra, hogy a kadetokkal való egyezséget az elvi harc fölé helyezze. A mensevikek a munkáspárt kispolgári részét alkotják. Az utolsó pillanatban a legkisebb ürügybe belekapaszkodva otthagyják a forradalmi proletariátust, és átállnak a kadetok oldalára.

Ennek a következtetésnek a helyességét mindennél jobban igazolják a kadet lapok. A kadetokat pedig már igazán senki sem gyanúsítja azzal, hogy szimpatizálnak a pétervári, vagyis bolsevik szociáldemokrácia nézeteivel!

Vegyük elő a kadet párt központi lapját, a „Recs" című ujságot. Mindenki nagyon jól tudja, hogy ez a lap a „Tovariscs" c. ujsággal együtt mindig a szakadás felé taszította a mensevikeket, és mindent elkövetett, hogy a mensevikeket felmagasztalja, gondosan elhatárolva őket a bolsevikoktól. Amint elterjedt a híre annak, hogy a mensevikek otthagyták a szociáldemokrata konferenciát, a „Recs" nyomban (január 11-én) szerkesztőségi cikket tett közzé „A szociáldemokrata konferencia és az egyezmények" címmel. Ez a cikk nyíltan *üdvözli* a mensevikek „határozott magatartását", *üdvözli a szakadást*, amelynek

megvetették az alapját. Ez a cikk nyíltan kijelenti, hogy a *mensevikek és a népi szocialisták* (a legmérsékeltebb, félkadet párt a kispolgári, trudovik pártok közül) „*a szűk értelemben vett forradalmi pártok blokkján kívül*" (vagyis a pétervári szociáldemokratákon és azokon kívül, akiknek egyezményt javasoltak, vagyis a szociálforradalmárokon és a trudovik csoport bizottságán kívül) maradnak.

S a kadetok nyíltan kijelentik, hogy készek „*újra felvenni*" a tárgyalásokat „mindkét mérsékelt szocialista párttal". Nyíltan kijelentik, hogy „a szocialista pártok között végbement differenciálódás (különválás) bizonyos mértékig azzal a lehetőséggel kecsegtet, hogy a mérsékelt szocialistáknak a duma-taktika kérdésében vallott nézetei is közelebb jutnak majd a mi nézeteinkhez" (mármint a kadetok nézeteihez).

A kadetok legfőbb lapjának ezek a szavai rendkívül fontosak. Nem csak arról van szó, hogy a kadetok értékelik a mensevikek pálfordulásának gyakorlati eredményeit. A kadetok világosan látják, hogy a mensevikek által előidézett szakadásnak elvi jelentősége van, vagyis, hogy ez a szakadás a gyakorlatban megváltoztatja a mensevikek viszonyát a politikai harccal, a munkásosztály feladataival kapcsolatban vallott főbb nézetekhez. A kadetok nagyon jól tudják, hogy a mensevikek nemcsak az egyezmények gyakorlati megengedése értelmében változtatták meg álláspontjukat, hanem emellett a burzsoázia főbb nézetei felé fordultak, eltávolodtak a proletár politikától, közelebb jutottak a polgári politikához. A „Recs" nyíltan megmondja, hogy a *mérsékelt szocialisták* (vagyis a mensevikek) közelednek a kadet taktikához, a gyakorlatban elismerik a kadetok elsőségét és vezetését. A kadetok még nem is tudják, hogy elfogadják-e az eszerek és a trudovikok a szociáldemokrata konferencia javaslatát, s *máris* a politikai erőknek teljesen meghatározott megoszlásával számolnak: a liberális burzsoázia vezeti a mérsékelt kispolgárságot és a proletariátus kispolgári részét; a forradalmi proletariátus önállóan halad, s a legjobb esetben (számunkra a legjobb, a kadetok számára a legrosszabb esetben) csak a kispolgárságnak egy részét ragadja magával.

Így ecsetelik a helyzetet a kadetok. S feltétlenül el kell

ismernünk, hogy a kadetoknak ebben teljesen igazuk van. Mint a nap egy kis csepp vízben, úgy tükröződik ebben a kis pétervári esetben a liberális burzsoázia, a munkásosztály és a kispolgárság politikájának állandó, minden kapitalista országra feltétlenül jellemző viszonya. A liberális burzsoázia mindig és mindenütt arra törekedett, hogy néhány mandátummal megvesztegesse a felvilágosulatlan tömeget, s így elvonja a forradalmi szociáldemokráciától. A kadetok Oroszországban kezdik alkalmazni a burzsoázia és a proletariátus harcának „angol" módszerét, amelynek lényege, hogy a burzsoázia nem erőszakkal harcol a proletariátus ellen, hanem megvesztegetéssel, ravaszsággal, egységbontással, a „mérsékeltek" lekenyerezésével, azáltal, hogy miniszteri tárcához juttatja, duma-képviselővé, elektorrá teszi meg őket stb.

A tárgyalások „újrafelvételéről" szóló mondat a kadet „Recs"-ben szintén teljesen világos. Míg a szociáldemokraták egységesek voltak, s a forradalmár szociáldemokraták többségben voltak köztük — a tárgyalásokat felfüggesztették. Most, amikor „mindkét mérsékelt szocialista párt" levált a forradalomról, a kadetok kijelentik: „újra fel lehetne venni a tárgyalásokat".

Ha az olvasó előtt nem teljesen világos ezeknek a szavaknak a gyakorlati értelme, megmagyarázzuk. A kadetok két mandátumot (a hatból) adtak a baloldaliaknak, mégpedig: egy mandátumot a munkáskúriának, egyet általában a szocialistáknak. A tárgyalások félbeszakadtak. Most a kadetok ismét hívják a „mérsékelt szocialistákat": gyere vissza, vevő, meg tudunk majd egyezni! Vagy odaadjuk most az egyik mandátumot a mensevikeknek, a másikat a „népi szocialistáknak", vagy bőkezűen esetleg három mandátumot is adunk.

Lám, mit jelentenek a kadetoknak a tárgyalások „újrafelvételére" vonatkozó szavai: a *baloldaliaknak* nem engedtünk, *de a mérsékelt baloldaliaknak* engedünk!

Naiv vagy a politikában tapasztalatlan emberek csóválhatják a fejüket, kételkedhetnek, sopánkodhatnak stb., amennyit jólesik — ez mit sem változtat a helyzeten. Hiszen nem az a fontos, *hogyan is* jutottak el bizonyos eredményhez, a fontos maga az eredmény (vagyis a kadetok

számára ez nem fontos, de igen fontos a munkástömeg számára, amely szeretne a politikában *tudatos* álláspontot elfoglalni).

Hogy milyen formában folytak a tárgyalások a mensevikek és a kadetok között, azt nem tudjuk — levelezés útján-e vagy szóban vagy esetleg csak puszta célzásokkal. Lehetséges, hogy tekintélyes mérsékelt mensevikek csak egyszerűen *célzásokat tettek* a kadet vezetők előtt arra, hogy a szociáldemokraták között minden bizonnyal szakadásra kerül majd sor, célzásokat tettek arra, hogy megengedhetőknek tartják a *kerületenként kötendő* egyezményeket. S a kadetok persze értettek a röpke szóból: „ők" éket vernek a pétervári szociáldemokraták közé, mi meg felvesszük „őket" a kerületi listára! „Ők" — nekünk, mi meg — „nekik". Mennyivel kevésbbé reális, kevésbbé gyakorlati, kevésbbé tartós egyezség ez, mintha „ők" egyenesen elmentek volna Kutlerhez, Miljukovhoz vagy Nabokovhoz, s kereken megmondták volna: mi kettéosztjuk nektek a pétervári szociáldemokrata konferenciát, ti pedig juttassatok be bennünket valamelyik kerületi listátokon?

Tény, hogy *éppen ez* a liberális burzsoák és az opportunista szociáldemokraták politikája *minden* alkotmányos országban. *Tanulják meg* az orosz munkások *megérteni* ezt a politikát, ha nem akarják, hogy az orruknál fogva vezessék őket. Már Csernisevszkij is ezt mondotta: aki fél, hogy bemocskolja a kezét, ne nyúljon a politikához[120]. Aki részt vesz a választásokon, és fél, hogy bemocskolja a kezét, amikor széttúrja a burzsoá politikai intrikák szennyét, az álljon félre. A tiszta kezüket féltő naiv emberek csak ártanak a politikában azzal, hogy nem merik közvetlenül megvizsgálni a dolog lényegét.

A polgári sajtó egy másik véleménye, amely teljesen igazolja a *mi* értékelésünket a szakadásról, — Kuszkova úrnő véleménye a „Tovariscs"-ban (január 10). Ő is ugyanúgy üdvözli a mensevikeket, buzdítja őket a végleges szakításra, eltanácsolja őket a bolsevikokkal való „kompromisszumoktól", és segítséget ígér nekik a „rabocsegyelósok" nevében.

Hogy megértsük Kuszkova úrnőnek ezt a cikkét, tud-

nunk kell, hogy tulajdonképpen ki is ő. Elmondjuk, mert a munkások többsége ezt nem tudja.

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt 1898-ban alakult. 1899-ben Kuszkova úrnő és Prokopovics úr tagja volt a pártnak, mégpedig a párt külföldi szervezetének, melynek élén akkoriban Plehanov állott, aki *akkor* forradalmi szociáldemokrata volt. Kuszkova úrnő viszont akkor is, ugyanúgy mint most, opportunista volt, a szociáldemokráciában terpeszkedő kispolgári nézetek mellett szállt síkra, védelembe vette a bernsteinizmust, vagyis végeredményben azt a nézetet, hogy a munkásosztályt alá kell vetni a liberális politikának. Kuszkova úrnő a legvilágosabban a híres „Credó"-ban (jelentése: hitvallás, programm, világnézet kifejtése) fejezte ki nézeteit. Ebben a „Credó"-ban ezt olvastuk: a munkásoknak gazdasági harcot kell folytatniok, a liberálisoknak pedig — politikait. A „rabocsegyelósok" (ez a szociáldemokrácia opportunistáinak akkori elnevezése) lényegében ugyancsak e felé a nézet felé hajlottak. Plehanov élethalálharcot indított ezek ellen a nézetek ellen (s ebben segítségére voltak az orosz forradalmi szociáldemokraták), és ezen az alapon *kettéosztotta* az OSzDMP külföldi szervezetét. Az opportunisták és különösen Kuszkova úrnő ellen kiadta a „Vademecum" („Útikalauz" a rabocsegyelósok számára) című brosúrát.

Akkor Kuszkova úrnőt kiűzték a szociáldemokrata pártból. Prokopovics úrral együtt átállt a liberálisokhoz, a kadetokhoz. Később a kadetokat is otthagyta, és a „pártonkívüli"-kadet „Tovariscs" „pártonkívüli" írója lett.

Kuszkova úrnő nem áll egyedül. *Tipikus* alakja a kispolgári értelmiségnek, amely opportunizmust visz a munkáspártba, és a szociáldemokratáktól a kadetokhoz, a kadetoktól a mensevikekhez vándorol és így tovább.

Lám, milyen emberek verik a dobot és hurráznak, hogy üdvözöljék a szakadást, amelyet a mensevikek a pétervári szociáldemokráciában igyekeznek előidézni.

Lám, milyen emberekre bízzák a proletariátus ügyét azok a munkások, akik a mensevikeket követik.

IV

A POLITIKAI PÁRTOK ÉS A KÜSZÖBÖNÁLLÓ PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOK

Mi hát most a helyzet a pétervári választások körül? Most már világos, hogy a választásokon három fő jelöltlista lesz: a feketeszázas lista, a kadet lista és a szociáldemokrata lista.

Az elsőhöz csatlakoznak majd az októbristák, a másodikhoz, minden bizonnyal, a mensevikek és az eneszek, a harmadikhoz, talán, a trudovikok és az eszerek, bár teljesen elképzelhető az is, hogy ezek az ingadozó pártok, amelyek eddig nem adtak végleges választ, szintén (részben a szociáldemokraták között beállt szakadás miatt) a kadetok mellé állnak.

Fenyeget-e Pétervárott feketeszázas veszély, vagyis az a veszély, hogy a feketeszázasok a választásokon győznek? A mensevikek, akik most a szocialistáktól átállnak a kadetokhoz, azt mondják, hogy igen.

Amit mondanak, égbekiáltó hazugság.

Még a kadet „Recs"-ben, ebben az elővigyázatos, diplomatikus lapban is, amely minden apróságban óvja a liberálisok érdekeit, — még ebben a „Recs"-ben is azt olvassuk Vergezsszkij tollából, hogy a választási gyűléseken az októbristák teljesen háttérbe szorultak, hogy a választók a kadetok és a szocialisták között ingadoznak.

A választási gyűlésekről, a Lidval-esetnek[121], a Gercenstein gyilkosai ellen indított bírósági eljárásnak[122], a feketeszázasok mesterkedéseire rávilágító leleplezéseknek a visszhangjáról stb. szóló összes hírek világosan mutatják, hogy a választók között a jobboldali pártoknak nincsen semmi tekintélyük.

Aki még ma is arról szaval, hogy a választásokon feketeszázas veszély fenyeget, az becsapja önmagát és becsapja a munkástömeget. Ma már világosan látható, hogy a feketeszázas veszélytől intő kiabálással a kadetok a maguk oldalára próbálják vonni a kevéssé tudatos tömeget.

A feketeszázas veszély nem abban rejlik, hogy a választók talán a feketeszázasokra szavaznak majd, hanem

abban, hogy a kormány esetleg erőszakoskodik, letartóztatja az elektorokat stb. *Ezt* a veszélyt nem azzal kell próbálnunk leküzdeni, hogy megegyezésre lépünk a kadetokkal, hanem azzal, hogy fejlesztjük a tömegek forradalmi tudatát és forradalmi elszántságát. Viszont éppen a kadetok azok, akik mindenkinél jobban gátolják ennek a tudatnak és ennek az elszántságnak a fejlődését.

Csakugyan komoly harc Pétervárott a kadetok és a szociáldemokraták között folyik. A trudovik pártok bebizonyították gyengeségüket, bebizonyították ezt azzal, hogy a legmérsékeltebb és félkadet „népi szocialista" pártot követik, — és azzal, hogy egyáltalán nem mutatnak semmiféle önállóságot és állhatatosságot.

Ha a mensevikek közvetlenül a választások előtt nem árulták volna el a szocialistákat — kétségtelen, hogy a trudovikok és a szociálforradalmárok *elfogadták* volna a *mi* feltételeinket. Kétségtelen, hogy a választók *tömege*, amely Pétervárott is, mint mindenütt, a szegénynépből áll, a szocialistákat és a trudovikokat követné, nem pedig a kadetokat. A pétervári választás ez esetben csakugyan komoly harc volna, amely egész Oroszország előtt világos és érthető formában felvetné az eljövendő oroszországi forradalom *főbb* kérdéseit*.

A mensevikek árulása megnehezíti nekünk a választásokat, de ennek folytán *még nagyobb* elvi jelentőségre tesz szert *a szociáldemokrácia önálló választási kampánya.* A proletariátusnak nincs és nem is lehet más eszköze a kispolgárság ingadozása ellen, mint az, hogy fejleszti a tömegek osztályöntudatát, még jobban egybeforrasztja és a politikai fejlődés *tapasztalatai* alapján tanítja őket.

* Érdekes ebben a tekintetben a kolomnai választók gyűlése, amely a napokban zajlott le. Vodovozov „trudovik" (aki nyilván csak azért lett trudovik, hogy a trudovikokat a kadetok uszályhordozóinak fogja be) megszavazott és elfogadtatott egy határozatot, amelynek értelmében a közös baloldali blokkban hat mandátumból kettőt a kadetoknak kell adni. Micsoda naivitás! Hogy valaki a mandátumok kisebb részét adhassa át, ahhoz az szükséges, hogy *először* győzzön, Vodovozov úr, nem pedig a kadetok mögött kullogjon! De még egy *ilyen* gyűlésen is, amelynek *ilyen* előénekese volt, a szavazáskor kitűnt, hogy a tömeg baloldalibb a kadetoknál. Az ilyen tömeget választás elé kell állítanunk: a liberális burzsoázia mellett vagy a forradalmi proletariátus mellett.

Míg a trudovikok ingadoznak, míg a mensevikek alkudoznak, nekünk minden erőnkkel önálló agitációt kell folytatnunk. Hadd tudja meg mindenki, hogy a szociáldemokraták minden körülmények között és feltétlenül arra törekednek, hogy önálló listával lépjenek fel. S hadd tudja meg a választók valamennyi szegény rétege, hogy választaniok kell majd a kadetok és a szocialisták között.

Ezen a választáson gondolkozniok kell a választóknak. S ha ezen gondolkodnak, ez mindenképpen nagyban hozzájárul a tömegek *tudatának* fejlődéséhez — ami sokkal fontosabb, mint az, hogy egy mandátumot szerezzünk a kadetok közül X-nek vagy Y-nak. Ha a városi szegénynép tömegei még egyszer felülnek a kadetok ígéreteinek, ha még egyszer lépre mennek, és hisznek a „békés" haladásról, Gurko úrék és Kutlerov—Miljukov úrék „békés" törvényhozói tevékenységéről szóló liberális frázisoknak és liberális ígéreteknek — az események hamarosan szétoszlatják majd az utolsó illúziókat is.

A forradalmi szociáldemokrácia mondja meg a tömegeknek a tiszta igazságot, s hajthatatlanul menjen tovább a maga útján. Aki megbecsüli az oroszországi forradalom tényleges vívmányait, amelyeket proletár harccal értünk el, aki a dolgozó és kizsákmányolt ember ösztönével érez, az a proletariátus pártját fogja követni. S a tömegek az oroszországi forradalom fejlődésének mindegyik szakasza után egyre világosabban és világosabban látják majd, mennyire helyesek ennek a pártnak a nézetei.

UTÓSZÓ

A „Recs" január 14-i vezércikke újra bebizonyítja mindazt, amit fentebb mondottunk, amikor kifejtettük a szocialistáktól a burzsoázia oldalára átálló mensevikek pálfordulásának jelentőségét. A „Recs" diadalittasan megállapítja, hogy jóslata bevált, s a mensevikek Pétervárott csakugyan különválnak és önálló szervezetet alakítanak. „Így is történt — mondja a lap, előző számaira hivatkozva. — A szociáldemokrácia egy része, amely ugyan nem a legbefolyásosabb, de azért a leginkább hajlamos a parlamenti munkára, kedvezően fogadja javaslatainkat."

Hát igen, ez igaz. A mensevikek *kedvezően fogadják* a liberális burzsoáknak azt a törekvését, hogy a munkáspárttól különválasszák opportunista részét és a kadetok vezetése alá vonják. Fentebb láttuk, hogy a „Recs" máris különválasztotta a mensevikeket és az eneszeket a forradalmi pártoktól, s „mérsékelt szocialistáknak" nevezte el őket. Most a „Recs" egy lépéssel tovább megy. Azt mondja, hogy a szociál-narodnyikok (az eneszek) is minden bizonnyal kedvezően vélekednek majd a kadetokkal való blokkról. Ezt mondja: „a mensevikek határozottan kedvezően fogadják egy *közös ellenzéki blokk* alakításának gondolatát." „Kétségtelen, hogy a bolsevikok elutasító magatartása óta sokkal nagyobb lehetőség van arra, hogy létrejöjjön a kadetok, a mensevikek és a szociál-narodnyikok ellenzéki blokkja."

Tehát most maguk a kadetok is elismerték, hogy a választásokon három blokk vagy legalább is három fő politikai erő lesz: a kormányblokk, az ellenzéki blokk, a forradalmi blokk. Ez a felosztás teljesen helyes. Meg-

jegyezzük, a körülmények rákényszerítik a kadetokat arra, hogy elismerjék azt, amit oly régóta, olyan kitartóan állítunk. S megjegyezzük azt is, hogy a forradalmi „blokkban" *egyelőre* csak a forradalmi szociáldemokrácia áll teljesen szilárdan. A többi elem, és köztük elsősorban a forradalmi kispolgárság (a „szociálforradalmárok"), még mindig ingadozik.

Egyre világosabban látható, milyen elvi jelentősége van annak, hogy a mensevikek átálltak a kadetok oldalára. A mensevikek választási platformjainak és elvi határozatainak (például az országos szociáldemokrata konferencián hozott határozatoknak) a szép szavai arról, hogy ők le fogják leplezni a békés útba vetett illúziókat, és azt tanácsolják majd, hogy ne kérelmezőket, hanem harcosokat válasszunk a dumába stb. stb. stb. — mindezek a szép szavak, mint kitűnt, *csak szavak*. A gyakorlatban a mensevikek úgy cselekedtek, hogy a kadetok magukkal ragadták, *saját* politikájuknak nyerték meg őket. A gyakorlatban a mensevikek *beker lte* az „ellenzéki blokkba", vagyis a kadetok egyszerű függvényeivé váltak.

Sőt. A január 14-i „Recs" vezércikke arra is fényt derít, hogy *milyen árat* hajlandók a kadetok a mensevikeknek fizetni, amiért a kadetokat támogatják és belépnek az ellenzéki blokkba. Ez az ár — egy duma-mandátum, *amelyet a munkáskúriától vesznek el.* Figyeljünk csak:

„Minthogy ezáltal (vagyis a kadetok, a mensevikek és az eneszek ellenzéki blokkjának megalakulásával) csökkent azoknak a száma, akik duma-mandátumra pályáznak, lehetséges, hogy az új kombinációban mód nyílik arra, hogy elfogadják a népszabadság pártjának javaslatát és megelégednek két mandátummal a hatból. Ezt a javaslatot most természetesen minden bizonnyal valamelyest módosítani kell majd. *Az a mandátum, amely a munkáskúria képviselőjének jutott volna, a konferencia határozata után nyilván nem adható már át egy bolsevik munkásnak.* Az új összetételű blokkban a *mensevikek ezt a mandátumot törvényes jussuknak tekinthetnék.* A második a két mandátumból, amelyet a népszabadság pártja átenged, ilyen körülmények között a népi szocialista blokknak maradna."

Nagyszerű üzlet! Gratulálhatunk a kadetoknak az

olcsó vásárhoz! Ugyanazért a két mandátumért, amelyet „hajlandók átengedni", megszerezték maguknak valamennyi kispolgári pártot is, a munkáspárt kispolgári részét is, — mégpedig *a munkások rovására!*

A munkásoknak *azért* kell elveszteniök a munkáskúria által választandó képviselőre való jogukat, mert a mensevikek szakítottak a szociáldemokratákkal, és (a „Recs" megítélése szerint) mérsékelt szocialista párttá váltak, beléptek az ellenzéki blokkba. A pétervári munkások *azért* veszítik el azt a kadetoktól kapott jogukat, hogy saját mandátumuk legyen, mert a mensevikek nem a forradalmi szociáldemokratákkal, hanem a kadetokkal tartanak. A kadetokkal kötött „kis üzletért" a mensevikek kapnak egy „kis engedményt", de nem a kadetok rovására, hanem a munkásokéra . . . Ez nagyszerű példa arra, hogy a burzsoázia milyen engedményeket tesz a „népnek"! A „nép" bajnokainak a burzsoázia hajlandó átadni egy mandátumot, ha átállnak a burzsoázia oldalára . . .

A munkáskúria meghatalmazottai és elektorai most bizonyára látják, milyen *előnyökkel* jár rájuk nézve — nemcsak elvi, hanem gyakorlati szempontból is — a kadetokkal való egyezmény. Nem világos-e, hogy a kadetok azért adtak (nem adnak, hanem adtak) egy mandátumot a munkáskúriának, mert őszintén együttéreznek a nép tényleges szabadságának érdekeivel, s korántsem azért, hogy a burzsoázia oldalára vonják a felvilágosulatlan, ínségben élő tömeget?

„HALLGASD MEG AZ OSTOBA ÍTÉLETÉT...“

(EGY SZOCIÁLDEMOKRATA PUBLICISTA JEGYZETEIBŐL)

Pétervár, 1907 január 15.

A polgári sajtó ítéleteket és véleményeket mond a pétervári szociáldemokrata konferencia határozatairól. A liberálisok — kezdve a kimérten hivatalos „Recs“-en egészen a „Szevodnya“ című bulvárlapig — kórusban ujjonganak a mensevikek által előidézett szakadáson, diadalittasan ünneplik, hogy a „társadalomnak“ ezek az eltévelyedett fiai visszatértek az „ellenzéki blokk“ ölelő karjai közé, hogy kiszabadultak a „forradalmi illúziók“ hatása alól.

Nem árt, ha azok előtt a szociáldemokraták előtt, akik valóban a forradalmi proletariátus oldalán állnak, felvetjük a kérdést:

S kik a bírák?

Vegyük szemügyre az egyik bírót, aki alighanem a legjobb — a „Rodnaja Zemlja“ című lap január 15-i számát. Ez a lap irányát tekintve kétségtelenül baloldalibb a kadetoknál. Minden rendelkezésre álló adat alapján trudovik irányzatnak nevezhetjük ezt az irányzatot. Ezt a politikai jellemzést talán a legjobban az bizonyítja, hogy e lapban közreműködik Tan úr[123]. Tan úr neve szerepel a „trudovik (népi szocialista) párt“ szervezőbizottsága tagjainak nyilvánosságra hozott névsorában.

A bírák tehát — a trudovikok.

A trudovikok elítélik a bolsevikokat, és a kadetokhoz hasonlóan helyeslik a mensevikek tervét. A kadetoktól eltérően csak azt akarják, hogy valamennyi baloldali párt közös blokkjában a kadetok legfeljebb 2—3 mandátumot kapjanak.

Ez az ítélet. Vizsgáljuk meg az indoklást.

„A vita központi kérdése kétségtelenül az, hogy fenyeget-e Pétervárott feketeszázas veszély, vagy sem."

Ez nem igaz. Ha önök egy politikai lap vezércikkében ítéletet mernek mondani a bolsevik szociáldemokráciáról, *kötelesek* ismerni azt, amiről ítéletet mondanak. Ugyanabban a vezércikkben önök maguk is megállapítják: „a konferencia (mármint a szociáldemokrata konferencia) határozatai körül megindult vita kétségtelenül mindenkit érdekel." Aki kifejezésre juttatja azt a kívánságát, hogy nyilvánosan bekapcsolódjon a mindenkit érdeklő vitába, és ugyanakkor nyomban elárulja, hogy nem tudja, mi a vita „központi kérdése", az kiteszi magát annak, hogy nem éppen hízelgő dolgokat vágjanak a fejéhez . . .

A forradalmi szociáldemokrácia valamennyi nyilatkozatában már sokszor megmagyarázta és hangsúlyozta, hogy *nem lehet* az úgynevezett feketeszázas veszély kérdését a választási taktika körüli vita „központi kérdésének" tekinteni.

Miért nem lehet? Azért, mert a munkáspárt taktikája a választások alatt nem lehet más, mint a proletár szocialista taktika *általános alapelveinek alkalmazása* egy részletkérdésben. A szocialista proletariátusnak abban a harcában, amelyet a szabadságért és mindenféle kizsákmányolás megszüntetéséért vív, a választás csak az egyik küzdőtér, s emellett korántsem a legfontosabb, a leglényegesebb (s különösen nem az forradalmi időszakban). A szavazócédulákkal vívott harcon kívül van még egy másik fajta harc is, — s ez forradalmi időkben *elkerülhetetlenül* fellobban. Erről a másik fajta harcról szívesen megfeledkeznek a magukat műveltnek képzelő intellektuelek, akik a szabadsággal való együttérzésről legfeljebb csak fecsegnek. Szívesen megfeledkeznek róla a kistulajdonosok, akik nem vesznek részt a tőke és lakájai ellen vívott legélesebb, mindennapi harcban. De nem feledkezik meg erről a harcról a proletár.

S ezért az öntudatos proletariátus választási taktikája nem lehet egyéb, mint általános taktikájának alkalmazása a harc egyik különleges formájához, mégpedig a választási

harchoz, és semmiképpen sem jelentheti azt, hogy megváltoztatja taktikai alapelveit, hogy egy másik kérdést tesz meg ennek a taktikának „központi kérdésévé“.

Forradalom idején a szocialista taktika alapelvei abban foglalhatók össze, hogy az élenjáró osztálynak, a proletariátusnak, a népi forradalom élén kell haladnia (Oroszország mai forradalma polgári forradalom abban az értelemben, hogy a burzsoázia uralmától egyáltalán nem szabadulunk meg, ha ki is vívjuk a népnek a teljes szabadságot és meg is szerezzük neki az egész földet; világos, hogy a forradalomnak ettől a társadalmi és gazdasági jellegétől a forradalom még lehet népi forradalom). Az élenjáró osztálynak ezért hajthatatlanul fel kell világosítania a tömegeket arról, milyen hiú ábránd, ha valaki bármit is vár a régi hatalommal folytatott tárgyalásoktól és a vele kötött megegyezésektől, s különösen a földbirtokosoknak és a parasztoknak a földkérdés megoldására kötött megegyezésétől. Az élenjáró osztálynak önállóan a hajthatatlan harc útján kell járnia, s csak azokat szabad támogatnia, akik ténylegesen harcolnak, s csak olyan mértékben, amilyen mértékben harcolnak.

Ezek a szocialista taktika alapelvei, amelyek szabályként osztályönállóságot diktálnak a munkáspártnak, és csak kivételképpen engednek meg együttműködést és egyezményt, mégpedig csak a forradalmi burzsoáziával.

A liberálisok nem értik meg a szociáldemokrata taktikának ezeket az alapelveit. Idegen számukra az osztályharc eszméje, s visszariadnak, ha valaki az egyezségeket és a tárgyalásokat szembeállítja a népi forradalommal. A szociáldemokraták azonban elvben *valamennyien*, a bolsevikok is, sőt még a mensevikek is, elismerik ennek a taktikának az alapelveit. A trudovik urak, akik egy politikai lap kiadására vállalkoznak, jóllehet a szocializmus mai taktikai kérdéseinek az ábécéjét sem ismerik, megtudhatják ezt akár a szociáldemokrata párt választási platformjából is — a mensevikek platformjából, akik a Központi Bizottságban többségben vannak.

„Polgártársak, olvassuk ebben a platformban, olyan embereket kell a dumába választanunk, akik nemcsak

akarják, hogy Oroszország szabadsághoz jusson, hanem igyekeznek is segítséget nyújtani a népi forradalomnak e szabadság kivívásában ... Az első duma többsége, a «népszabadság» pártjával az élén, abban reménykedett, hogy a kormánnyal folytatott békés tárgyalások útján hozzájuthat a szabadsághoz és a földhöz ... Szavazzatok hát, polgártársak, a forradalom harcosaira, akik veletek együtt folytatják majd a tavaly (1905) januárban, októberben és decemberben megkezdett nagy ügyet."

A „vita központi kérdése", amelyben trudovikjaink egyáltalán nem látnak tisztán, az, hogy *ebből a szemszögből* nézve *elvileg* megengedhetők-e a kadetokkal való egyezmények. Erre a kérdésre a pétervári szociáldemokrata konferencia, az OSzDMP országos konferenciájának 14 küldöttével egybehangzóan, nemleges választ adott. Semmiképpen sem szabad egyezményeket kötnünk azzal a párttal, amely a régi hatalommal egyezkedik és tárgyal. A „népi forradalomban" a kadetok nem lehetnek szövetségeseink. Ha bevonjuk őket a „forradalom harcosainak" soraiba, ez nem erősíti, hanem gyengíti a harcosokat, hiszen a kadetok, akik most nyíltan a harc ellen, *mindenféle* forradalmi jelszó ellen lépnek fel, akadályozzák őket munkájukban.

Bíráink az „elefántot" nem látták meg, amikor nem vették észre, hogy a bolsevik szociáldemokrácia ilyen *elvi* álláspontot foglal el a kadetokkal szemben.

Ezek a trudovikok teljesen a liberális burzsoázia ideológiai befolyása alatt állnak. A választásoktól semmit sem látnak; a választási eredmények az ő szemükben fontosabbak, mint a *tömegek* felvilágosítása a választási kampány alatt. Fogalmuk sincs arról, hogy a teljesen világos, határozott, félreérthetetlen választási agitációnak óriási jelentősége van az elvhű szociáldemokrata szempontjából, aki híven kitart forradalmi álláspontja mellett, jóllehet egyrészt azzal kecsegtetik, hogy esetleg kap egy duma-mandátumot, másrészt meg azzal ijesztgetik, hogy a fővárosban nem jut majd mandátumhoz. A trudovikok viszont megfeledkeztek minden elvről, megfeledkeztek a forradalom valamennyi főbb feladatáról, s felültek a liberális fecsegésnek: semmit nem látnak, semmit nem

értenek, semmire sincs gondjuk, és egyre csak ezt darálják: „egy mandátum, két mandátum, három mandátum!“

„A központi kérdés . . . fenyeget-e Pétervárott feketeszázas veszély . . .“

Tehát a feketeszázas veszélyt önök arra a veszélyre redukálják, hogy a kormány által meghamisított választásokon esetleg győzelemre jutnak a feketeszázasok! Értsék már meg, uraim, hogy a kérdés *ilyen* felvetésével elismerik, hogy a kormány már végérvényesen győzelemre jutott, a szabadság ügye pedig, amelyről annyit fecsegnek, már végérvényesen el van temetve! Önök maguk nem látják, és a néptömegeket is meggátolják abban, hogy lássák *azt a tényleges* feketeszázas veszélyt, amely nem a szavazásokban mutatkozik meg, hanem a választás feltételeinek meghatározásában (gondoljunk csak a szenátusi magyarázatokra és a december 11-i választójogi törvény várható hatályon kívül helyezésére), a szavazások eredményeinek megsemmisítésében (a duma szétkergetése). Fenntartás nélkül magukévá teszik a banális liberális álláspontot, amikor minden gondolatukat — és az önök által félrevezetett néptömegek minden gondolatát — arra korlátozzák, hogy annak a törvénynek a talaján kell harcolni, amelyet meghamisítottak és még jobban meg fognak hamisítani. Abban nem látnak feketeszázas veszélyt, hogy esetleg letartóztatnak majd minden elektort. Azt, ami önöktől és csakis önöktől függ — azt, ami mindenképpen a forradalom tartós és komoly vívmánya volna, mégpedig: a tömegek forradalmi tudatának fejlesztését teljesen következetes agitációval, — ezt szem elől tévesztik. Az ellenben, amit önök elérni szeretnének, függ Sztolipinék hamisításaitól, egy újabb szenátusi magyarázattól, attól, hogy a rendőrség mennyire szegi majd meg újra a választójogi törvényt. Ezek szerint önök pontosan ugyanúgy harcolnak a „feketeszázas veszély“ ellen, mint ahogy a francia polgári köztársaságpártiak harcolnak a monarchista veszély ellen, — vagyis olymódon, hogy a köztársaságban megszilárdítják a monarchista intézményeket és a monarchista alkotmányt. Amikor ugyanis a népben elplántálják azt a gondolatot, hogy a fekete-

százas veszély a feketeszázas szavazás veszélyében rejlik, megerősítik a feketeszázas veszély igazi forrásairól és igazi jellegéről teljesen tájékozatlan tömegek tudatlanságát.

De menjünk tovább. Tegyük fel, hogy a választásokra és az elektorokra vonatkozólag nem lesznek további szenátusi magyarázatok. Vizsgáljuk meg, hogy milyen esélyei vannak egyik vagy másik pártnak arra, hogy a mai választási rendszer mellett Pétervárott győzelmet arasson a választásokon.

A trudovikok nem tagadhatják, hogy a jobboldali pártok nagyon kompromittálták magukat, hogy az október 17-i szövetség egymás után egyre szégyenletesebb vereségeket szenved, hogy „az utóbbi időben az októbristák a baloldaliak súlyos csapásaitól elkábultak s teljesen lecsendesedtek", hogy „a társadalom balra tolódott".

De... Scsedrin már régen lefordította köznyelvre ezt a liberális oroszországi „de"-t — kutyából nem lesz szalonna, de nem ám! — *de* „technikai nehézségekkel küzdünk", „nem küldenek irodalmat", „nem adnak szavazócédulákat", „a rendőrség akadékoskodik"...

Ez az oroszországi intellektuel mentalitása: szavakban merész radikális, a gyakorlatban meg becstelen kis hivatalnok.

A rendőrség akadékoskodása ellen nyújtsanak segítséget a kadetokkal való blokkok! De miért nem lépnek blokkra az októbristákkal, akik *„akarnak"* alkotmányt, és akik be vannak biztosítva minden „akadékoskodás" ellen? Igazán oroszországi politikai logika ez: kössünk választási egyezményeket, mert ezzel harcolhatunk az ellen, hogy a posta nem továbbítja az irodalmat, hogy nem adnak szavazócédulákat... Mi ellen harcolnak, uraim?

— Azok ellen a „törvények" ellen, amelyek alapján a rendőrség pimaszkodik, és „törvényteleneknek" nyilvánít, a szavazócéduláktól megfoszt bizonyos pártokat. — S hogyan harcolnak?

— Hát persze olymódon, hogy egyezményt kötünk azzal a párttal, amely a békés megújítóktól szerez majd szavazócédulákat, vagy még a duma előtt kiegyezik Sztolipinnal, vagy szintén szavazócédulák nélkül marad!

Az orosz hivatalnok (aki húszéves korában radikális, harmincéves korában liberális, negyvenéves korában meg egyszerűen hivatalnok) hozzászokott ahhoz, hogy négy fal között liberáliskodjon és zsebében szorítsa dacra öklét. A választási kampányt is ilyen csendes daccal szemléli. Vajjon szükség van-e a tömeg befolyásolására? Szamárság, hiszen a posta nem továbbítja irodalmunkat.

Nem volna-e jó, ha a „posta“ és hasonló intézmények kirekesztésével adnák ki és terjesztenék irodalmukat?

— Szamárság! Ezek régi forradalmi illúziók, amelyek nem egyeztethetők össze a „széleskörű“ alkotmányos munkával. A széleskörű alkotmányos munkának az a lényege, hogy lóvá tegyük a hatóságokat: „ők“ a szociáldemokraták vagy az eszerek között keresnek majd engem, én meg elbújok a kadet listán úgy, hogy nem találnak meg! A kormány mint forradalmárt keres majd, én meg lóvá teszem a kormányt is, a forradalmárokat is, s átszököm az „ellenzéki blokkba“. Lám, milyen ravasz vagyok!

— De vajjon nem az sül-e majd ki ebből, ó, igentisztelt politikusunk, hogy ön lóvá teszi a tömegeket is, hiszen azok nem tudják majd megkülönböztetni önt a hajbókoló liberálisok „ellenzékétől“?

— Szamárság! Mit számítanak ott a tömegek . . . ám legyen, adunk egy mandátumot a munkáskúriának . . . S különben is, bizonyos szempontból mindannyian a szabadság mellett vagyunk . . . a forradalom az egész nemzet forradalmává lett . . . a kadetok is készek harcolni a maguk módján . . .

Felmerül a kérdés, vannak-e trudovikjainknak *rendőri* megfontolásokon kívül politikai megfontolásaik is? Vannak. Mégpedig az, hogy nem az erélyes és mozgékony választóhoz kell alkalmazkodni, hanem az otthon ülő, megfélemlített vagy álmos választóhoz. Hallgassuk csak meg, hogyan érvel egy „baloldali“ ujság:

„A választási gyűlések hangulatából nem következtethetünk még a választók egész tömegének hangulatára . . . A választási gyűlésekre a választóknak legfeljebb $^1/_{10}$ része megy el — természetesen a legerélyesebb és legelevenebb, a legmozgékonyabb emberek.“

Ez csakugyan eléggé komoly ok arra, hogy a legkevésbbé erélyes, a legkevésbbé eleven, a legkevésbbé mozgékony kadet választók mögött kullogjanak! Az oroszországi radikálisnak az a tragédiája, hogy évtizedek óta sóvárog népgyűlések, szabadság után, vad szenvedéllyel áhitozta (szavakban) a szabadságot, — s amikor eljutott a népgyűlésekre, és látta, hogy a hangulat baloldalibb az övénél, elszomorodott: „nehéz ítéletet mondani", „ez nem több mint $^1/_{10}$", „óvatosabbaknak kellene lennünk, uraim!" Pontosan ugyanúgy, mint Turgenyev forrófejű hőse, aki elfutott Aszja elől, — s akiről Csernisevszkij megírta „Orosz ember randevun" című novelláját.

Eh uraim, akik a dolgozó tömegek híveinek nevezik magukat! Minek randevuznának a forradalommal, — üljenek csak otthon; igazuk van, nyugodtabb ott a légkör; s legalább nem lesz dolguk ezekkel a veszélyes „legerélyesebb és legelevenebb, legmozgékonyabb emberekkel". A megmozdíthatatlan nyárspolgárok önökhöz valók!

De talán most egy egyszerű kis példa alapján meg is értik, mi a kadetokkal való egyezmény körüli „vita központi kérdése"?

Ugyanis az, igentisztelt uraim, hogy a nyárspolgárt fel akarjuk rázni és állampolgári öntudatra akarjuk ébreszteni. Ehhez azonban rá kell *kényszerítenünk* arra, hogy *válasszon* az „alkotmány" (pfuj! pfuj!) előtt hajbókoló kadet nyárspolgár politikája és a szocialista proletariátus forradalmi politikája között.

„Valamennyi baloldali párt blokkja" csak arra alkalmas, hogy „a választók $^1/_{10}$ részét, a legerélyesebb és legelevenebb, a legmozgékonyabb embereket" *elsüllyesszék* a közömbös, nyugodt, álmos emberek tömegében, hogy a harcrakész elemeket (akik döntő pillanatban magukkal tudják ragadni a *tömegeket) alárendeljék* azoknak, akiknek az a szándékuk, hogy ugyanolyan illetlen módon lojáliskodjanak, mint a kadetok az első dumában, ugyanúgy alkudozzanak Sztolipinnal és ugyanolyan aljasul átszökjenek Sztolipin oldalára, mint a kadet Lvov.

A reakció támadja önöket, már elszedte az októberi vívmányoknak több mint a harmadát, s azzal fenyeget, hogy a fennmaradt kétharmadot is elveszi. Önök viszont

megjátsszák a rend embereit, azzal védekeznek, hogy a nyárspolgári mentalitáshoz apellálnak: semmiféle támadást, semmiféle forradalmat, mi a dumába azért megyünk, hogy törvényeket hozzunk, mi *védelemre* szorítkozunk, s a törvény talaján állunk!

Mikor értik már meg, hogy aki védelemre szorítkozik, már elismeri, hogy erkölcsi vereséget szenvedett? Hát igen, önök csakugyan erkölcsi vereséget szenvedtek. Önök már nem is alkalmasak másra, mint arra, hogy a kadetokra szavazzanak.

„Rá kell *kényszeríteni* a nyárspolgárt arra, hogy válasszon“, mondottuk. Igenis, rá kell erre *kényszeríteni*. A világ egyetlen szocialista pártja sem tudta a tömegeket kiszabadítani a nyárspolgári mentalitásra építő liberális vagy radikális polgári pártok befolyása alól, ha nem adott nekik bizonyos lökést, ha nem küzdött le bizonyos ellenállást, ha nem kockáztatta meg az *első* kísérletet: ki az, aki *valóban* a szabadság mellett száll síkra, a kadetok-e vagy mi.

Ha egyezményünk van a kadetokkal, a nyárspolgárnak *nem kell* ezen gondolkoznia. Megfontolták helyette a dolgot a radikális fecsegők és a szociáldemokrata opportunisták zugpolitikusai, megfontolták a kadetoknak adott randevun. A nyárspolgár balra tolódott (nem a mi hibánkból, nem *párt*propagandánk hatására, hanem Sztolipinék buzgósága folytán), a nyárspolgár balra tolódott, s ez elég nekünk. Balra tolódott, tehát „valamennyi baloldalinak a blokkja“ mellett lesz! Mégpedig az *egész* nyárspolgár tömeg, nem pedig holmi tizedrésznyi nyugtalan . . . bocsánat, mozgékony . . . ember. A gyűléseket is, s az egész politikát is hozzá kell idomítani a megrémült nyárspolgárhoz, *ezt jelenti a gyakorlatban a kadetokkal való blokk.*

Mi pedig ezt mondtuk: nemcsak röplapok és platformok, nemcsak határozatok és beszédek kellenek, hanem az egész politikát és választási kampányt úgy kell folytatni, hogy a megrémült nyárspolgárral *szembeállítsuk* az elszánt harcost. S ezt *csak* akkor tehetjük meg, ha szembeállítunk *két különböző* listát: a kadet listát és a szociáldemokrata listát. A fővárosban, amelynek sajtója eljut egész Oroszországba, a fővárosban, ahol valamennyi párt központja

van, a fővárosban, amely az egész országot ideológiailag és politikailag vezeti, ezerszer fontosabb, hogy ne a nyárspolgári közöny politikájára mutassunk példát, hanem olyan politikára, amely méltó az októberi harcoshoz, aki legalább részben ki tudta erőszakolni a szabadságot, — olyan politikára, amely méltó a proletariátushoz.

Mindaz, amit arról mondottunk, hogy fel kell ismerni a „békeszerető" kadet duma hibáit, hogy egy lépéssel tovább kell menni, — mindez üres frázis marad, ha mi *magunk* nem megyünk *egy lépéssel tovább* a nyárspolgári, oblomovi eszme: „valamennyi baloldali párt blokkja" elleni harcban. A *tovább*haladásra szólító felhívásaink hamisan csengenek majd és nem gyújtják lángra a népi harcosok szívét, ha mi magunk, a „vezetők", a „vezérek", a fővárosban, Oroszország valamennyi népe színe előtt *egyhelyben topogunk:* karöltve ugyanazokkal a kadetokkal, a mandátumok „közkedvelt" elosztása alapján, szépszerével, mindannyian együtt, síkraszállva egy és ugyanazért a célért: a szabadságért . . . Mi van itt még tisztázni való? S mit számít, ha Iván Ivanics mensevik valamikor valamilyen gorombaságot mondott Iván Nyikiforics kadetnak?

„. . . A gyűlésekre a választóknak legfeljebb $^1/_{10}$ része megy el" . . . Jól van, radikális uram, most kivételesen elhisszük önnek, amit mond, — megtesszük önnek ezt a szívességet, amiért . . . amiért olyan ügyetlenül érvelt.

A választók $^1/_{10}$ része Pétervár 130 000 választójából 13 000. Ez a tizenháromezer legerélyesebb és legelevenebb, legmozgékonyabb választó baloldalibb a kadetoknál. Felmerül a kérdés, lehetséges-e, hogy valaki, akinek ép esze és jó emlékezőtehetsége van, azt állítsa, hogy a gyűlések erélyes látogatói *nem visznek* magukkal néhányat a szomszédukban lakó kevésbbé erélyes választók közül? Mindenki tudja, hogy ezt *nem lehet* mondani, hogy egy másfélmilliós városban az ujságokon és a gyűléseken kívül van még ezer más út és csatorna, amelyen az élenjárók hangulata eljut a nagy tömeghez. Mindenki tudja — s ezt minden ország minden választása bizonyítja —, hogy minden erélyes választót, aki elmegy a gyűlésekre, nem

egy-egy választó követ, hanem többen is a közvetlen szomszédságában lakó választók közül.

A múlt választásokon Pétervár 150 000 választója közül 60 000 szavazott. Közülük vagy 40 000 a kadetokra, s egész Pétervárott összesen vagy 20 000 a jobboldaliakra. Hallottuk, magától a mi radikális urunktól, aki nem akar „optimista“ lenni . . . (isten ments! a mi radikálisaink „megbízható“ emberek akarnak lenni . . . olyanok, mint a múlt század negyvenes éveinek német radikálisai) . . . Hallottuk tőle, hogy az októbristák teljesen lecsendesedtek, s *tényekből* tudjuk, hogy teljes vereséget szenvedtek. Most meg azt halljuk, hogy 13 000 erélyes választó baloldalibb a kadetoknál. Gondoljanak csak arra, hogy e számok aránya az egyes választókerületek szerint erősen megváltozik. Gondoljanak csak arra, hányan szavaznak rendszerint azzal a választóval, aki a gyűléseket látogatja.

Világossá válik önök előtt, hogy Pétervárott a feketeszázas szavazás veszélye — olyan értelemben, hogy a kadetok és a szocialisták szavazatainak szétforgácsolódása miatt esetleg a jobboldaliak jutnak be a dumába — *ostoba dajkamese*. Hiszen ahhoz, hogy Pétervárott a jobboldaliak jussanak be a dumába, az szükséges, hogy *a legtöbb* kerületben necsak egyszerűen szétforgácsolódjanak a szavazatok, hanem éppen úgy forgácsolódjanak szét, hogy a kadetok *is*, a szocialisták *is* külön-külön kevesebb szavazatot kapjanak, mint a feketeszázasok listája. Ez nyilvánvaló badarság.

S éppen ezért kereken megmondjuk: ha nem fenyeget feketeszázas veszély „alkotmányon“ *kívüli* oldalról (s éppen *ennek* az oldalnak az értékelése az alapja annak, hogy a kadetok és a szocialisták taktikája eltér egymástól), akkor a kadetok és a szocialisták szavazatainak szétforgácsolódása Pétervárott *nem juttathatja* győzelemre a jobboldaliakat.

Aki azt mondja, hogy Pétervárott a választásokon *győzhetnek* a feketeszázasok, az *becsapja a népet*, mint ahogy ezt általában megteszik a kadetok, a „radikálisok“, mindenféle opportunisták és olyan emberek, akik a politikában a *nyárspolgárok* érdekeit szolgálják. Az *efféle*

feketeszázas veszélyről szóló dajkamese *a gyakorlatban* a kadetok érdekeit szolgálja, mert segítségükre van abban, hogy elhárítsák a *baloldali veszélyt*, — a tömegek *elbutítását* szolgálja, mert nem készteti őket arra, hogy a szavazáskor megkülönböztessék a „törvényhozó" kadet burzsoát a nép harcát vezető szocialistától.

S amikor tehát a liberálisok, a trudovikok és az opportunista szociáldemokraták közös kórusa azt kiabálja nekünk: ti el vagytok szigetelve! — mi nyugodtan azt válaszoljuk: igen örülünk, hogy elszigeteltük magunkat a csalástól. Igen örülünk, hogy elszigeteltük magunkat a piszkos ügyektől. Mert feltétlenül piszkos ügy, ha Pétervárott 1905 január 9-e után, 1905 októbere után, a 130 000-es választótömeg előtt Kutlerékat, Nabokovékat, Sztruvéékat és társaikat juttatják be a dumába.

Megjövendöljük a trudovikoknak és a szociáldemokrata opportunistáknak, akik már előre ujjonganak azon, hogy a kadetok őket viszik majd a dumába, nem pedig a bolsevikokat, — megjövendöljük nekik, hogy ha a második duma kadet duma lesz, akkor ők, a trudovikok és a szociáldemokrata opportunisták, *szégyelni* fogják, hogy besegítették a dumába a kadetokat. Most *közvetlenül* ők lesznek a felelősek ezért. A kadetok pedig a második dumában olyannyira jobbra tolódnak majd (ez egész magatartásukból és az utóbbi év alatt kiadott egész politikai irodalmukból látszik), hogy még a szélsőséges opportunisták is kénytelenek lesznek őket leleplezni. Az első dumában Lvov kadet a békés megújítók felé fordult, és igazolni próbálta a duma feketeszázas szétkergetését. A második dumában (ha a történelem nem hoz magával olyan éles fordulatot, amelynek következtében porba hullnak a kadetokkal kötött kis egyezségek is, meg a kadetok is), a második dumában a kadet Lvovok nem a duma végén fogják megmutatni igazi arcukat, hanem már a duma elején.

Csak rajta, uraim, szerezzenek maguknak duma-mandátumokat a kadetoktól! Nem irigyeljük önöket. Mi magunkra vállaljuk azt, hogy óva intsük a főváros munkás- és kispolgári tömegeit. Magunkra vállaljuk, hogy felvilágosítjuk őket — nemcsak beszédekkel, hanem maguknak a

választásoknak az alapján is — a kadetok és a szocialisták között tátongó *szakadékról.*

Mindenki csinálja a magáét, — „de cécót s munkát össze sose vetek“[124].

„S ők — mondja a „Rodnaja Zemlja“ vezércikkírója a bolsevikokról — még árvábbak lesznek majd most, mint régebben, minthogy az eszerek, akik azelőtt bojkottisták voltak, most részt vesznek a választásokon, sőt a kadetokkal való blokk mellett vannak.“

Ez új és érdekes megállapítás. Egyik alkalommal már mondottuk, hogy az eszerek a választási egyezmények kérdésében nem mint politikai párt viselkednek, hanem mint egy értelmiségi klikk, hiszen *szervezeteiktől* ebben a kérdésben nem láttunk semmiféle nyílt politikai fellépést. S most, ha az a lap, amelyben Tan úr ír, nem mond szemenszedett hazugságot, és nem ismétel ellenőrizetlen híresztelést, egy további következtetést vonhatunk le, — mégpedig a következőt: az eszerek a választási egyezmények kérdésében *politikailag becstelenül* viselkednek, vagy legalább is annyira ingatagok, hogy ez óhatatlanul bizonyos politikai veszéllyel jár.

Mindenki tudja, hogy a pétervári szociáldemokrata szervezet konferenciája visszautasította a kadetokkal való blokkot, és *a kadetokkal szemben* választási egyezményt javasolt a trudovikoknak és az eszereknek. Határozatunk minden lapban megjelent.

Az OSzDMP Pétervári Bizottsága *már folytatott* tárgyalásokat az eszereknek és a trudovik csoport bizottságának illetékes szerveivel. Nézeteltérések az eneszek („népi szocialisták“) általunk való kirekesztése és a dumamandátumok száma körül merültek fel. Ha az eszerek, akik *felvették* velünk a tárgyalásokat, *miután* kijelentettük, hogy eltökélt szándékunk, hogy Pétervárott felvesszük a harcot a kadetokkal, *mégis felvették* vagy *folytatták* a kadetokkal a blokkra vonatkozó tárgyalásokat, akkor nyilvánvaló, hogy az eszerek *politikailag becstelenül* jártak el.

Mi nyíltan megmondjuk: harcba indulunk a kadetok ellen. Ki tart velünk?

S az eszerek tárgyalásokat folytatnak velünk *is*, a kadetokkal *is*!

Ismételten hangsúlyozzuk: nem tudjuk, igaz-e, amit a „Rodnaja Zemlja" vezércikkírója mondott. De azt mégsem tehetjük, hogy teljesen mellőzzük egy olyan lap határozott állítását, amelybe az enesz párt szervező bizottságának tagja, Tan úr ír. Az eszerek és az eneszek blokkjáról tudunk a lapokból is, meg az eszereknek azokból a kijelentéseiből is, amelyeket a velünk folytatott tárgyalás során tettek (bár ennek a blokknak a feltételeit és igazi jellegét nem ismerjük — itt is valamilyen kulissza mögötti játék folyik).

Kötelességünk tehát, hogy a nyilvánosság előtt nyíltan felvessük ezt a kérdést, hogy *mindenki* tudjon ennek és ennek a politikai pártnak a magatartásáról. Eddig a pártok viszonyára csak a programmok és az irodalom alapján következtettünk, — igaz, hogy ezek végeredményben mind csak szavak. Az első dumában kirajzolódtak *egyes* pártok körvonalai *tevékenységük* alapján. Most okvetlenül a *választásokat* is fel kell használnunk, és fel is használjuk őket arra, hogy teljesen világos képet adjunk a tömegeknek a pártok *igazi* jellegéről.

Hogy az eszerek *elhallgatnak* valamit az eneszekkel való kapcsolataikról, ez most már politikai tény. Hogy az eszerek a gyakorlatban a tőlük elhajlott opportunista párt mögött kullognak, ez is tény. A gyakorlatban tehát az eszerek, ami a forradalmi önállóságot és elszántságot illeti, sokkal rosszabbak, mint gondolná az ember. S ha blokkra lépnek a kadetokkal — s még csak nem is azért, hogy maguknak, hanem azért, hogy az eneszeknek szerezzenek duma-mandátumot —, nagyszerű agitációs anyagunk lesz arra, hogy megmagyarázzuk a pétervári munkásoknak marxista tételünket a kispolgári pártok (még ha ezek forradalmiak is) teljes állhatatlanságáról és csalóka külsejéről.

Véleményünk szerint a szociáldemokratáknak nemcsak becsületbeli kötelességük, hanem egyetlen észszerű politikájuk is az, hogy „elszigeteljék" magukat az *ilyen* pártoktól. Csakhogy mi a politika észszerűségét nem a duma-mandátumok szempontjából ítéljük meg, hanem *az egész* munkásmozgalom szempontjából, a szocializmus legfőbb érdekei szempontjából.

De térjünk vissza a „Rodnaja Zemljá“-hoz. Hogy milyen könnyelműségre vetemedik ez a lap, azt a következő mondat mutatja:

„A bolsevikok konferenciája különben is, úgylátszik, elsietve és kellő körültekintés nélkül hozta határozatait. Csakugyan, mennyiben is volnának jobbak a trudovikok, mint az eneszek?“

Ez a „csakugyan“ igazán elképesztő. A szerző olyannyira nem ért a politikához, hogy még azt sem veszi észre, hogy meztelenül jár — akár valamilyen ausztráliai vadember. S ezek — a kispolgárság művelt politikusai!

Mit tehetünk egyebet, vállalnunk kell a publicista „átkozott feladatát“: mindent szájba kell rágnunk és elemi igazságokra kell tanítanunk.

A trudovikok, vagyis a trudovik csoport *bizottsága*, amelyhez a szentpétervári szociáldemokrata konferencia fordult, és az eneszek az első duma trudovik csoportjából kerültek ki. Ennek a trudovik csoportnak két szárnya volt: egy opportunista és egy forradalmi szárnya. A két szárny közötti különbség a legvilágosabban a trudovik csoport *két* agrártervezete: a 104-ek tervezete és a 33-ak tervezete közötti különbségben mutatkozott meg.

E tervezetek közös vonásai a következők: 1) amellett vannak, hogy a föld a földbirtokosoktól a parasztok birtokába menjen át; 2) teljesen áthatja őket a kispolgári utópizmus szelleme, annak az utópiának a szelleme, hogy az árutermelő társadalomban lehetséges (legalább bizonyos mértékben) a kisgazdák „egyenlősítése“.

E tervezetek különbsége abban áll, hogy az elsőn érződik a kistulajdonos *félelme* attól, hogy esetleg túlságosan hirtelen fordulatot hajt végre, hogy a nép túlságosan nagy és túlságosan szegény tömegeit vonja be a mozgalomba. Igen találóan fejezte ki a 104-ek tervezetének ezt a „szellemét“ a tervezet egyik szerzője, az eneszek egyik vezetője, Pesehonov úr, aki az „iparkodó parasztgazdáknak“ a dumában tett nyilatkozatára hivatkozott: „bennünket azért küldtek ide, hogy földet kapjunk, nem pedig azért, hogy azt odaadjuk.“ Ez azt jelenti, hogy a kispolgári kiegyenlítés utópiája mellett a trudovikoknak *ez* a szárnya

világosan kifejezte a parasztság *jobbmódú* részének *önző* érdekeit, amely attól tart, hogy esetleg „adnia" kell (ha sor kerülne a tervezett általános „kiegyenlítésre" — a kispolgár ugyanis ilyen formában képzeli el a szocializmust). Vegyük el a földet a földbirtokostól, de ne adjuk oda a proletárnak — ez az iparkodó parasztgazdák pártjának jelszava.

A 33-ak tervezete szerint ezzel szemben haladéktalanul és teljesen meg kell szüntetni a föld magántulajdonát. Ebben a tervezetben is megvan a „kiegyenlítés" utópiája, mégpedig ugyanolyan mértékben, mint a másikban, de nincs meg benne az „odaadástól" való félelem. Ez — nem az opportunista, hanem a forradalmi kispolgár, nem az iparkodó parasztgazda, hanem a tönkretett paraszt utópiája, ebben nem az a vágy jut kifejezésre, hogy a földbirtokos földjéből a proletár rovására meggazdagodjanak, hanem az a vágy, hogy kiegyenlítéssel mindenkit, a proletárokat is, boldoggá tegyenek. Ez — nem félelem a nép legnagyobb és legszegényebb tömegeinek a mozgalomba való bevonásától, hanem kívánság e tömegeknek a harcba való bevonására (olyan kívánság, amelyhez azonban nincs meg a kellő hozzáértés és tudás)*.

A duma után a trudovikok két áramlatának ez a különbsége két különböző politikai szervezetnek: a trudovik csoport bizottságának és az enesz pártnak a megalakulására vezetett. Az előbbi szervezet júliusi felhívásaival díszhelyet szerzett magának az oroszországi forradalom történetében. Egyelőre, amennyire a közönség tudja, még nem rontotta el ezt a jó hírnevét, sehol nem tagadta meg felhívásait, s nem csatlakozott a panaszkodók, csüggedők és renegátok kórusához.

Az utóbbi szervezet azonban éppen a duma szétkergetésének időszakát használta fel arra, hogy a Sztolipin-rendszer alatt legalizálja magát, — hogy a legális sajtóban, vagyis a baloldali kritika ellen védve, „szétzúzza" a fentemlített felhívásokat, s azt ajánlja a népnek, hogy „egyelőre" ne nyúljon hozzá a régi hatalom bizonyos intézményeihez stb. A szentpétervári szociáldemokrata szer-

* Ezeknek — és más — kispolgári forradalmároknak mi is azt mondhatnánk, amit az egyik anarchista költő nekünk mondott: „Rombolni együtt fogunk, de építeni — nem."

vezet konferenciája éppen ezért túlságosan enyhén fejezte ki magát, amikor erről a pártról azt mondotta, hogy „kitérő álláspontot foglal el a dumán kívüli harc főbb kérdéseiben“.

Tehát, a politikai *tények* eddig olyanok voltak, hogy a kispolgári vagy trudovik pártok világosan kettéoszlottak a forradalmi kispolgárok pártjaira (az eszerek és a trudovik csoport bizottsága) és az opportunista kispolgárok pártjára (az eneszek). Minthogy a választási kampány a szociáldemokrácia szempontjából a tömegek politikai felvilágosításának egyik eszköze, ebben az esetben is — azzal, hogy két trudovik pártot különválasztottunk a harmadiktól — *rákényszerítettük* a nyárspolgárt arra, hogy *gondolja meg*, mi lehet az oka ennek a különválasztásnak. S ha a nyárspolgár meggondolja ezt, és rájön arra, hogy mi a dolog lényege, *tudatosan* fog választani.

Végül, meg kell még jegyeznünk, hogy a „Rodnaja Zemlja“ naiv és tudatlan vezércikkírója ugyanakkor mulatságos szofizmákba bocsátkozik, hogy álláspontját igazolja. Nem haszontalan, ha szemügyre vesszük az egyik ilyen szofizmát, amely azt a látszatot kelti, mintha éppen a nyárspolgári álláspontot akarná igazolni:

„A bolsevikoknak nincsen igazuk abban az esetben sem, ha nem fenyeget feketeszázas veszély. Ebben az esetben ugyanis nincsen szükség arra, hogy blokkra lépjenek az eszerekkel és a trudovikokkal, s a szociáldemokrata pártnak osztályjellege tisztasága szempontjából hasznosabb, ha a választásokon teljesen önállóan lép fel.“

Lám, milyen emberek vagyunk — gondolja magában ez a radikális —, még az osztályjelleg tisztaságáról is tudunk ítéletet mondani!

Hát igen, a mai ujságíró „tud“ mindenről ítéletet mondani, de érteni nem érti a dolgot, s ismeretei nincsenek. Nem igaz, hogy az osztályálláspont tisztaságának megóvása kizár mindenféle egyezményt. Aki így gondolkodik, a képtelenségig viszi a marxizmus nézeteit, nevetségessé teszi ezeket a nézeteket. S ugyancsak nem igaz az sem, hogy nincsen szükség a szociálforradalmárokkal való blokkra, ha nem fenyeget feketeszázas veszély.

A szociáldemokrata munkáspárt teljesen önálló választási kampánya az általános szabály. Kivételek azonban

lehetségesek minden eleven életet élő tömegpártban — de csak észszerű és szigorúan meghatározott keretek között. A polgári forradalom időszakában *valamennyi* szociáldemokrata megengedte a *forradalmi* burzsoáziával való politikai egyezményeket, akkor is, amikor együtt dolgoztak a munkások, a parasztok, a katonák, a vasutasok stb. küldötteinek szovjetjeiben, akkor is, amikor aláírták a munkásküldöttek szovjetjének híres kiáltványát (1905 december) vagy a júliusi felhívásokat (1906 július). A „Rodnaja Zemlja" vezércikkírója nyilván nem ismeri a legközismertebb tényeket, amelyek rávilágítanak arra, milyen szerepük van a különböző pártoknak az oroszországi forradalomban. A forradalmi szociáldemokrácia elveti az elvtelen egyezményeket, elveti a káros és szükségtelen egyezményeket, de esze ágában sincs, hogy egyszersmindenkorra megkösse a kezét. Ez gyerekes dolog volna. Az országos szociáldemokrata konferencia 14 küldöttének platformja ezt dokumentumszerűen bebizonyította.

Továbbá. Pétervárott azért „szükséges" az eszerekkel és a trudovikokkal való egyezmény, mert *kadet* veszély fenyeget. Ha a „Rodnaja Zemlja" vezércikkírója járatos volna abban a témában, amelyhez hozzászólt, tudná, hogy még a kadetokkal való egyezmények mellett síkraszálló szociáldemokraták között is vannak igen befolyásos szervezetek (például a Bund), amelyek elismerik, hogy amikor nem fenyeget feketeszázas veszély, kadet veszély esetén blokkot kell kötni a forradalmi burzsoáziával. Pétervárott nemcsak arra volna lehetőség, hogy a tömegek forradalmi és szocialista nevelése szellemében bonyolítsuk le a választási kampányt (ezt mi, szociáldemokraták, mindenképpen megtesszük), hanem arra is, hogy *legyőzzük* a kadetokat, ha a mensevik szociáldemokraták nem árulnának el bennünket, ha *valamennyi* szocialistát *valamennyi* forradalmi trudovik követné. S ha már egyszer választási kampányt folytatunk, nincsen jogunk arra, hogy a győzelemnek akár csak egyetlen lehetőségét is elszalasszuk, hacsak ezért nem kellene megszegnünk a szocialista taktika elveit.

Hogy Pétervárott komoly harc *csak* a kadetok és a szociáldemokraták között folyik, azt *bebizonyították* a választási gyűlések (ugyanez vonatkozik Moszkvára is;

sőt hozzáfűzhetjük, hogy *valamennyi* egyéni közvéleménykutatás, például a „Vek“ című lap vagy a kereskedősegédek „Egységben az erő“ nevű szakszervezete által rendezett közvéleménykutatás eredményei is ezt bizonyítják)[125].

Hogy a kadetokkal való egyezmény biztosítja a kadetok ideológiai és politikai hegemóniáját szövetségeseik felett, ezt az egész politikai sajtó is, a tárgyalások jellege is bizonyítja. A kadetok diktálják a feltételeket. A kadetok nagy hangon meghatározzák az egyezmények *értelmét* (gondoljunk csak arra, hogy mit mondtak a mensevikekről és az eneszekről: „mérsékelt szocialista pártok“, „ellenzéki blokk“). A kadetoktól maximális engedményként egyenlő számú mandátumot kérnek.

S ugyanolyan kétségtelen az is, hogy a szociáldemokratáknak a forradalmi demokrata pártokkal kötött egyezménye lényegében biztosítja a szociáldemokrácia hegemóniáját a kispolgárság felett. A szociáldemokrata sajtó nyíltan, világosan és részletesen kifejtette *összes* nézeteit, míg az eszerek és a trudovik csoport bizottsága egyáltalán nem nyilatkoztak önállóan az egyezmények kérdésében. A hangadók a szociáldemokraták. Szocialista nézeteik, osztályálláspontjuk csorbításáról nincs és nem is lehet szó. A mandátumok elosztásakor sem jutna eszébe senkinek, hogy kevesebb mandátumot ajánljon fel nekik. A munkáskúriában folytatott választási kampányuk feltétlenül önálló, s arról tanúskodik, hogy túlsúlyban vannak.

Ilyen körülmények között szinte nevetséges volna, ha nem mernénk a kadetok elleni harcba magunkkal vinni a forradalmi kispolgárság táborához tartozó szövetségeseket. Ilyen körülmények között még az eneszeket is magunkkal vihetnénk, ha ez az ügy szempontjából szükségesnek mutatkozna. Pártunk elvi tisztaságán ezáltal semmiféle folt nem esne: a vonal a régi marad, a liberális egyezkedő burzsoák vezető pártja ellen vívott harcunkat ugyanolyan eréllyel folytatjuk. Egyetlen épeszű ember sem mondaná, hogy az eneszek nyomdokain indultunk el (ha nekik, az eszerekkel és a trudovik csoport bizottságával együtt a hatból két mandátumot adunk). Ellenkezőleg, ez a *gyakorlatban* azt jelentené, hogy a szociáldemokraták önálló kampányt folytatnak, és hogy a kadetoktól *elsza-*

kitjuk a kadetok egyik függvényét. Hát nem világos, hogy a kadetok ellen vívott harc feladataival nincsen ellentétben, hanem ellenkezőleg, éppenséggel szolgálja ezeket a feladatokat, ha a kadetok ellen mozgósítjuk a félkadetokat, amennyiben azok a mi listánkhoz csatlakoznak?

A pétervári szociáldemokrata szervezet konferenciája helyesen járt el, amikor *nyíltan* és nyilvánosan kijelentette, hogy elutasító álláspontot foglal el az eneszekkel szemben. Kötelességünk volt, hogy intsük a forradalmi trudovikokat *ettől* az áltrudovik párttól. Ha azonban a forradalmi trudovikokról kitűnik, hogy a formailag teljesen önálló enesz párttól *függnek*, — ezt nyíltan meg kell mondani. A mi szempontunkból igen fontos, hogy ezt a tényt napvilágra hozzuk, hogy kikényszerítsük e tény elismerését, hogy a munkások között, a nép között folytatott széleskörű agitációnkban levonjuk ebből a tényből *valamennyi* szükséges következtetést.

Hogy aztán Pétervárott a kadetok ellen vívott harchoz a jobbfajta vagy a rosszabbfajta trudovikokat nyerjük-e meg szövetségeseknek — ezt a kérdést már tisztán gyakorlati úton oldjuk meg. Az elvi vonalat megjelöltük. *Mindenképpen* önállóan megyünk harcba. Nyíltan kijelentettük, hogy a teljesen megbízhatatlan trudovikokért felelősséget nem vállalunk, és másra hárítjuk ezt a felelősséget.

* * *

A „Tovariscs" baloldali kadetjai próbálták a bolsevikokat kinevetni, amikor azok már novemberben kijelentették: Pétervárott három fő párt harcol egymással: a feketeszázasok, a kadetok és a szociáldemokraták.

Rira bien qui rira le dernier (az nevet, aki utoljára nevet).

Jövendölésünk beigazolódott.

A pétervári duma-választásokon *három* jelöltlista lesz: feketeszázas lista, kadet lista és szociáldemokrata lista.

Polgártársak, válasszatok!

Megjelent külön brosúra formájában a „Novaja Duma" kiadásában. 1907 január.

JEGYZETEK

[1] Lenin „*Nagy események küszöbén*" c. cikkét távíró útján juttatták el a „Rabotnyik" c. lap szerkesztőségének.

„*Rabotnyik*" („A Munkás") — legális bolsevik ujság, Kievben adták ki; két száma jelent meg: 1906 június 8-án (21-én) és 9-én (22-én). A lap első számát elkobozták. A második szám megjelenése után az ujságot betiltották. — *1*

[2] Az „*ünnepélyes fogadalomra*" a dumáról szóló rendelet 13. pontja kötelezte az Állami Duma tagjait. Az első Állami Duma szociáldemokrata képviselői a „fogadalom" aláírása után, 1906 júniusában a sajtóban közzétették a Lenin által idézett nyilatkozatot. — *6*

[3] „*Kurir*" („A Futár") — legális mensevik napilap; Pétervárott jelent meg 1906 május—júniusában. — *6*

[4] „*Csillagkamara*" — Anglia különleges törvényszéke, politikai és vallási ügyekkel foglalkozó rendkívüli bíróság, amelyet a XVII. századi angol forradalom szüntetett meg.

Oroszországban az 1905—1907-es időszakban „csillagkamarának" nevezték az udvari klikket, a reakciós méltóságok maroknyi csoportját, amely a jobbágytartó földesurak és a bürokrácia felső köreit képviselte. — *8*

[5] *Trudovikok*, „trudovik csoport" — kispolgári demokraták csoportja; 1906 áprilisában alakult az I. Állami Duma parasztképviselőiből.

A trudovikok követelték minden rendi és nemzetiségi korlát ledöntését, a zemsztvo-önkormányzat és a városi önkormányzat demokratizálását, az általános választójog biztosítását az Állami Duma választásain. A trudovikok

agrárprogrammja az egyenlősítő földhasználat narodnyik elveiből indult ki; e programm szerint egy általános népi földalapot kell létesíteni a kincstári földekből, az uralkodóház birtokainak, a koronabirtokoknak és a kolostori birtokoknak a földjeiből, valamint azoknak a magánbirtokoknak a földjeiből, amelyek nagysága meghaladja a megállapított munkanormát; az elidegenített magánbirtokokért a programm szerint kártérítést kellett volna fizetni. A földreformot helyi parasztbizottságok hajtották volna végre. — *9*

[6] „*Vperjod*" („Előre") — legális bolsevik napilap; Pétervárott jelent meg 1906 május 26-tól (június 8-tól) a kormány által betiltott „Volna" c. lap helyett. A lapban Leninnek vezetőszerepe volt. A lap munkájában részt vett M. Sz. Olminszkij, V. V. Vorovszkij, A. V. Lunacsarszkij. A rendőrség üldözte a lapot; a 17. szám után 1906 június 14-én (27-én) a lapot betiltották. Ezután a „Vperjod" helyett az „Eho" („Visszhang") c. bolsevik lap jelent meg. — *9*

[7] *Buligin-duma* — tanácskozó „képviseleti intézmény", amelyet a cári kormány 1905-ben szándékozott összehívni. A tanácskozó testület jellegű Állami Duma létesítéséről szóló törvényjavaslatot és a duma-választásokról szóló rendeletet egy bizottság dolgozta ki Buligin belügyminiszter elnöklete alatt. A törvényjavaslatot és a rendeletet az 1905 augusztus 6-i (19-i) cári kiáltvánnyal együtt hozták nyilvánosságra. A bolsevikok aktív bojkottot hirdettek a Buligin-duma ellen. A kormánynak nem sikerült összehívni a dumát, a forradalom ereje elsöpörte. — *15*

[8] *Vitte-duma* — az I. Állami Duma, amelyet 1906 április 27-én (május 10-én) Sz. J. Vitte, a minisztertanács elnöke által kidolgozott rendelet alapján hívtak egybe. 1906 július 8-án (21-én) a dumát a cári kormány szétkergette. — *15*

[9] Lenin e cikkének indítóoka a szociáldemokrata dumafrakció nyilatkozata, amelyet 1906 június 16-án (29-én) Sz. Dzsaparidze olvasott fel a dumában a gyülekezési jogról szóló törvényjavaslat megvitatása során. A nyilatkozat kidolgozása folyamán a bolsevik duma-frakció elvetette a Lenin által megírt bolsevik nyilatkozattervezetet (ezt a tervezetet némi rövidítésekkel Lenin közli ebben a cikkben),

és a mensevik Központi Bizottság által jóváhagyott nyilatkozattervezetet fogadta el. — *18*

[10] Lenin az I. Ramisvili által előterjesztett határozati javaslatot tévesen „a belosztoki pogrommal kapcsolatban előterjesztett határozati javaslatnak" nevezi. Lenin, mint az a cikkből is kitűnik, arra a határozati javaslatra gondol, amelyet I. Ramisvili a szociáldemokrata frakció 13 tagja nevében a duma 24. ülésén 1906 június 9-én (22-én) a vologdai, kljazmai és a caricini pogrom kérdésének megvitatása során terjesztett elő (lásd „Az I. Állami Duma gyorsírói jegyzőkönyve". II. köt. 1160. old., oroszul). A belosztoki pogromról szóló határozati javaslatot a szociáldemokrata duma-frakció nevében Sz. Dzsaparidze terjesztette elő a duma 35. ülésén, 1906 június 29-én (július 12-én) (lásd „Az I. Állami Duma gyorsírói jegyzőkönyve". II. köt. 1925. old., oroszul). — *18*

[11] 1906 június 12-én (25-én) a duma ülésén Sztolipin belügyminiszter válaszolt a duma interpellációjára, amely felvetette azt a kérdést, hogy milyen intézkedéseket foganatosított a kormány az éhínség leküzdésére. A vita során hozzászólt Alagyin trudovik képviselő, és ragaszkodott ahhoz, hogy „ne adjanak egyetlen kopejkát sem" a kormánynak. Nabokov kadet képviselőnek mégis sikerült sajátmaga és Alagyin nevében elfogadtatni a kadetok vitazáró javaslatát. A szociáldemokrata képviselők nem tiltakoztak, és nem terjesztették be saját határozati javaslatukat. Ezzel a kérdéssel Lenin részletesen foglalkozik „Az éhezők megsegítése és a duma taktikája", valamint „A kadet duma pénzt adott a pogromlovagok kormányának" c. cikkében (lásd ebben a kötetben 30—34, 47—51. old.). — *18*

[12] „*Nasa Zsizny*" („Életünk") — a kadet párt balszárnyához közelálló napilap; megszakításokkal 1904 november 6-tól (19-től) 1906 július 11-ig (24-ig) jelent meg Pétervárott.

„*Miszl*" („A Gondolat") — az eszer párt legális napilapja; Pétervárott jelent meg 1906 június—júliusában. — *24*

[13] *Jogrendpártiak* — a jogrend pártja — a nagykereskedő és nagyiparos burzsoázia, a földbirtokosok és a felsőbb hivatalnokrétegek ellenforradalmi pártja; 1905 őszén alakult. 1907-ben a párt feloszlott. — *24*

[14] A népgyűlést 1906 május 9-én (22-én) a társadalmi és politikai klub rendezte Pétervárott, Panyina grófnő palotájában, a duma munkájával és a dumának a cári trónbeszédre adott válaszfeliratával kapcsolatban.

A gyűlésen körülbelül háromezer ember vett részt; a fele közülük munkás volt. Lenin, Karpov néven, felszólalt Mjakotyin „népi szocialista" és F. Dan mensevik ellen, akik a kadetokkal való blokk mellett szálltak síkra. A Lenin által előterjesztett határozati javaslatot (lásd Lenin Művei. 10. köt. 1954. 427. old.) a gyűlés csaknem egyhangúlag elfogadta. Lenin felszólalásáról tudósítás jelent meg a „Volna" („A Hullám") c. bolsevik és a „Nyevszkaja Gazeta" („Névai Újság") c. mensevik lapban (lásd Lenin Művei. 10. köt. 1954. 425—426. old.). — *25*

[15] *Összoroszországi Parasztszövetség* — forradalmi-demokratikus szervezet, 1905-ben alakult. A parasztszövetség a politikai szabadság biztosítását és az alkotmányozó gyűlés haladéktalan egybehívását követelte; az I. Állami Duma bojkottjának taktikáját követte. A szövetség agrárprogrammja követelte, hogy szüntessék meg a földmagántulajdont, s hogy a kolostori birtokoknak, az egyházi birtokoknak, az uralkodóház birtokainak, a koronabirtokoknak és az állami birtokoknak a földjeit megváltás nélkül adják át a parasztoknak. A szövetség határozatlan és ingadozó politikát folytatott. A földesúri földtulajdon megszüntetését követelte, de belement a földesurak részleges kártalanításába. A rendőrség a parasztszövetséget működésének első perceitől kezdve üldözte. Az Összoroszországi Parasztszövetség 1906 vége felé feloszlott. — *27*

[16] „*Recs*" („A Szó") — napilap, a kadet párt központi lapja; Pétervárott jelent meg 1906 februárjától. A Forradalmi Katonai Bizottság 1917 október 26-án (november 8-án) betiltotta a lapot. — *30*

[17] „*Golosz Truda*" („A Munka Hangja") — mensevik napilap, Pétervárott jelent meg 1906 június—júliusában. — *37*

[18] „*Szvetocs*" („A Fáklya") — legális bolsevik napilap, Moszkvában adták ki 1906 május 11-től (24-től) május 31-ig (június 13-ig). 17 száma jelent meg. A lap munkájában részt vett I. I. Szkvorcov-Sztyepanov, M. N. Pokrovszkij

és mások. A lapot a moszkvai törvényszék végzése értelmében betiltották. — *38*

[19] *Demokratikus reformpárt* — a liberális-monarchista burzsoázia egyik politikai csoportja. 1906-ban, az I. Állami Duma választásai idején alakult; a kadet pártnál jobboldalibb álláspontot foglalt el; valójában a kadet párt egyik jelentéktelen elágazása volt. — *43*

[20] *Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciájának ötödik kongresszusa* 1906 június 18-tól 25-ig (új időszámítás szerint) értekezett Zakopanéban (Galícia). A kongresszuson részt vett 52 küldött szavazati joggal és 8 küldött tanácskozási joggal. Kongresszusi küldött volt többek között V. V. Vorovszkij, a „Vperjod" c. lap szerkesztőségének képviselője. A párt központi vezetősége nevében F. E. Dzerzsinszkij (a kongresszuson — Frankovszkij) mondott előadói beszédet. A kongresszus főbb határozatai az „Eho" („Visszhang") c. lap 1906 június 25-i (július 8-i) 4. számában jelentek meg. — *52*

[21] *Az OSzDMP pétervári szervezetének kerületközi konferenciája* Finnországban, Terijokiban zajlott le 1906 június 11—12-én (24—25-én). A konferenciát a Pétervári Bizottság hívta össze, hogy kidolgozza a pétervári proletariátusnak az Állami Dumával kapcsolatos taktikáját. A konferencia küldötteinek megválasztása előtt megvitatták a két taktikai platformot: a Központi Bizottság mensevik határozatát, amely a kadetokból alakítandó duma-kormány jelszavának támogatása mellett foglalt állást, és a Pétervári Bizottság bolsevik határozatát (lásd Lenin Művei. 10. köt. 1954. 506—507. old.).

A konferencián körülbelül 80 küldött vett részt, majdnem 4 000 párttag képviseletében. A Pétervári Bizottság nevében Lenin tartott beszámolót. A Központi Bizottság álláspontját védelmező ellenfele Dan volt. A konferencia szavazattöbbséggel olyan határozatot hozott, amely a Pétervári Bizottság vonalát hagyta jóvá.

A konferencia Leninnek a pártegységről szóló beszámolója alapján elfogadott határozatában leszögezte, hogy a Központi Bizottság csak a párt kisebbségének véleményét fejezi ki, és azt követelte, hogy a pártban előállott helyzet tisztázására új pártkongresszust kell összehívni. A konferencia hozott egy határozatot, amely szerint állandó

kapcsolatot kell teremteni a pétervári pártszervezet és a szociáldemokrata duma-frakció között. — *52*

[22] *Az OSzDMP moszkvai területi konferenciája* (az északi bizottságok konferenciája) 1906 június első felében zajlott le. A konferencián a Moszkvai, a Moszkva-környéki, a Vologdai, a Jaroszlavli, a Kinyesemai, a Kosztromai, a Vlagyimir-környéki, az Ivanovovoznyeszenszki, a Boriszoglebszki, a Nyizsnyijnovgorodi, az Oreli, a Kozlovi Bizottság és a sujai szociáldemokrata csoport képviselői vettek részt, 14 000 szervezett munkás képviseletében.

A konferencia elítélte a mensevik Központi Bizottságnak az Állami Dumával kapcsolatban követett taktikáját, és a következő határozatot hozta: „Az Északi Szövetség kijelenti, hogy nem ért egyet a Központi Bizottság platformjával, mert ez, véleménye szerint, nem felel meg a pártkongresszus irányelveinek, és javasolja a duma szélső balszárnyának támogatását." — *52*

[23] „*Szlovo*" („A Szó") — napilap, Pétervárott jelent meg 1904-től 1909-ig. 1905 novemberétől 1906 júliusáig az októbristák pártjának lapja, azután pedig a „békés megújítók" alkotmányos-monarchista pártjának lapja, amelyet Lenin a „békés megrablás pártjának" nevezett. — *62*

[24] „*Eho*" („Visszhang") — legális bolsevik napilap. Pétervárott adták ki 1906 június 22-től (július 5-től) július 7-ig (20-ig), a kormány által betiltott „Vperjod" c. lap helyett. 14 száma jelent meg. A lap szerkesztője a gyakorlatban Lenin volt. A lap minden száma közölt cikkeket Lenintől. Lenin közvetlenül részt vett az „Ujságok és folyóiratok olvasása közben" c. rovat munkájában.

Az „Eho" ellen majdnem minden száma miatt eljárást indítottak. Közvetlenül az I. Állami Duma szétkergetése előtt a lapot betiltották. — *63*

[25] *K. P—v* — K. A. Popov. — *63*

[26] Az 1906 március 8-i (21-i) cári rendeletről van szó (melyet március 11-én (24-én) tettek közzé). E rendelet szerint a választás bojkottálása mellett agitáló személyeket négytől nyolc hónapig terjedő börtönbüntetéssel sujtották. — *67*

[27] A „*33 képviselő agrártervezete*" — „A földről szóló alap-

törvény tervezete", amelyet 33 képviselő, nagyrészt trudovikok, aláírásával az I. Állami Duma 1906 június 6-i (19-i) ülésén előterjesztettek. A 33 képviselő tervezetének fő követelése, a „104 képviselő" javaslatától eltérően, a földmagántulajdon azonnali és teljes megszüntetése volt. A kadet duma június 8-án (21-én) elvetette a javaslatot.
A trudovik agrártervezetek közötti különbségről lásd ebben a kötetben 485—486. old. — *74*

[28] *A. L—j* — A. V. Lunacsarszkij. Az „Eho" 8. számában Lunacsarszkij válaszolt Izgojev cikkére, amely Leninnek „A kadetok kontrásai" c. írása ellen irányult. — *77*

[29] 1906 júniusában az eszer párt pétervári szervezete agitációt indított a Munkásküldöttek Szovjetjének helyreállításáért. Az eszer agitációt támogatta Hrusztaljov mensevik, aki 1905 október—novemberében a Pétervári Munkásküldöttek Szovjetjének elnöke volt. Az OSzDMP Pétervári Bizottsága hangsúlyozta, hogy a szovjet megalakítása nem időszerű, és leleplezte az eszerek agitációjának provokációs jellegét. A Pétervári Bizottság határozata az „Eho" c. lap 1906 június 27-i (július 10-i) 5. számában jelent meg. — *78*

[30] „*A duma feloszlatása és a proletariátus feladatai*" c. brosúra, amelyet Lenin a sveaborgi felkelés kitörése előtt írt, már csak a felkelés után jelent meg. A brosúrát 1906 augusztus 12-én (25-én) Moszkvában betiltották, szerzője ellen pedig bírói eljárást indítottak. A brosúra ennek ellenére nemcsak Moszkvában és Pétervárott, hanem vidéken is elterjedt. — *97*

[31] Lenin az I. Állami Duma tagjainak „Viborgi Kiáltvány" címen ismeretes felhívására gondol. A felhívást 1906 július 9—10-én (22—23-án) a viborgi tanácskozáson fogadták el, amelyen, az I. duma szétkergetése után, kb. 200 — főképp kadet — küldött gyűlt össze. A kiáltvány „passzív ellenállásra" szólította fel a népet, vagyis arra, hogy ne fizessen adót és ne állítson újoncokat, míg a cár ki nem írja az új duma-választásokat. 1906 szeptemberében a kadet párt kongresszusa nyíltan beismerte, hogy a „passzív ellenállás" taktikája „gyakorlatilag megvalósíthatatlan". — *100*

[32] *Szuvorin, A. Sz.* — 1876-tól 1912-ig a „Novoje Vremja" („Új Idő") c. reakciós ujság szerkesztője. — *100*

[33] „*Moszkovszkije Vedomosztyi*" („Moszkvai Közlöny") — 1756 óta megjelenő lap; a XIX. század hatvanas éveitől a földbirtokosok és a papság legreakciósabb rétegeinek nézeteit hirdette; 1905-től a feketeszázasok egyik legfőbb lapja. Az 1917-es Októberi Forradalom után hamarosan betiltották. — *101*

[34] „*Grazsdanyin*" („A Polgár") — reakciós lap; Pétervárott jelent meg 1872-től 1914-ig. A XIX. század nyolcvanas éveitől a szélsőséges monarchisták lapja. Főképpen a cári kormány anyagi támogatásával működött. — *101*

[35] *Ledru-Rollin* (1807—1874) — francia politikus, a kispolgári demokraták képviselője. — *108*

[36] A *sveaborgi erődben* (Helsingfors közelében) a felkelés spontánul tört ki július 17-én (30-án), később az OSzDMP katonai szervezetének tagjai, A. Jemeljanov és J. Kohanszkij hadnagy álltak az élére. A párt Pétervári Bizottsága, miután értesült a sveaborgi helyzetről és a fegyveres felkelés lehetőségéről, határozatot hozott, amelynek értelmében haladéktalanul küldöttséget menesztett Sveaborgba. A határozat szövegét Lenin írta (lásd ebben a kötetben 120. old.).

A felkelés három napig tartott. Július 20-án (augusztus 2-án), miután az erődöt hadihajók bombázták, a felkelést elfojtották. Ugyanezen a napon fojtották el a kronstadti felkelést is. — *119*

[37] Lenin kéziratában a város nevét (Sveaborg), konspirációs okokból, olvashatatlan kacskaringó helyettesíti. — *120*

[38] Lenin az I. duma szétkergetése után, 1906 júliusában kiadott felhívásokra gondol: felhívás „A hadsereghez és a hajóhadhoz", „Kiáltvány Oroszország egész parasztságához", felhívás „Az egész néphez". A felhívások a fegyveres felkelés szükségességét hangsúlyozták. — *126*

[39] Lenin e szavakat M. Gorkijnak „A viharmadár dala" c. költeményéből idézi, lásd Orosz Költők (Antológia). Új Magyar Könyvkiadó 1947. 60—61. old. — *128*

[40] „*Proletarij*" („A Proletár") — illegális bolsevik hetilap, az OSzDMP Központi Lapja; a III. pártkongresszus határ-

rozata értelmében alapították. A párt Központi Bizottsága 1905 április 27-i (május 10-i) plénumának határozatával a Központi Lap felelős szerkesztőjévé Lenint nevezték ki.

A „Proletarij"-t Genfben adták ki 1905 május 14-től (27-től) november 12-ig (25-ig). 26 száma jelent meg. A szerkesztőség munkájában állandóan részt vett V. V. Vorovszkij, A. V. Lunacsarszkij és M. Sz. Olminszkij. A „Proletarij" a régi, lenini „Iszkra" vonalát követte, és a bolsevik „Vperjod" utóda volt. Lenin több mint 50 kisebb-nagyobb cikket írt a lap számára. Leninnek a „Proletarij"-ban megjelent cikkeit a helyi bolsevik lapok is átvették, s külön röplapok formájában is kiadták. Különösen szoros együttműködés fejlődött ki a „Proletarij" és a „Proletariatisz Brdzola" („A Proletariátus Harca") c. illegális bolsevik lap között. Az utóbbi az OSzDMP Kaukázusi Szövetségének lapja volt, s Sztálin, A. G. Culukidze és Sz. G. Saumjan vezetésével jelent meg.

Amikor Lenin Oroszországba utazott, 1905 novemberében, a „Proletarij" hamarosan megszűnt. Két utolsó száma (a 25. és 26.) V. V. Vorovszkij szerkesztésében jelent meg. *—129*

[41] „*Partyijnije Izvesztyija*" („Párthírek") — az OSzDMP Egyesített Központi Bizottságának lapja; illegálisan jelent meg Pétervárott közvetlenül a párt IV. (egyesítő) kongresszusa előtt. Két száma jelent meg: az egyik 1906 február 7-én (20-án), a másik március 20-án (április 2-án). A „Partyijnije Izvesztyija" szerkesztősége a bolsevik „Proletarij" és a mensevik új „Iszkra" egyenlő számú szerkesztőiből alakult. A bolsevikok részéről tagja volt Lenin, Lunacsarszkij és mások.

A „Partyijnije Izvesztyijá"-ban Lenin következő cikkei jelentek meg: „Oroszország mai helyzete és a munkáspárt taktikája", „Az orosz forradalom és a proletariátus feladatai" „Bolsevik" aláírással (lásd Lenin Művei. 10. köt. 1954. 105—112, 130—141. old.). A kongresszus után a „Partyijnije Izvesztyija" kiadását beszüntették. — *130*

[42] *Az 1905 december 11-i (24-i) törvény* — az Állami Duma választásait szabályozó törvény. E törvény szerint a választók 4 kúriára oszlottak: földbirtokos (földesúri), városi (burzsoázia), paraszti és munkáskúriára. Egy földbirtokos szavazata egyenlő értékű volt 3 városi polgár, 15 paraszt és 45 munkás szavazatával. Ez a törvény túlnyomó több-

séget biztosított a dumában a földbirtokosok és a tőkések maroknyi csoportjának. — *131*

[43] „*Tovariscs*" („Bajtárs") — burzsoá napilap; Pétervárott jelent meg 1906 márciusától 1908 januárjáig; hivatalosan egyik pártnak sem volt a lapja, valójában azonban a baloldali kadetok szócsöve volt. Az ujság munkájában a mensevikek is részt vettek. — *133*

[44] Lenin a Központi Bizottság bolsevik részének 1906 július 20-i (augusztus 2-i) nyilatkozatára utal; megjelent külön röplap formájában „A Központi Bizottság három tagjának nyilatkozata az OSzDMP Központi Bizottságában" címmel és a „Volt-e a pártnak Központi Bizottsága 1906—1907-ben?" c. brosúrában. — *141*

[45] Lenin az OSzDMP Egyesítő Kongresszusának „Az ideiglenes forradalmi kormány és a forradalmi hatalom helyi szervei" címmel benyújtott bolsevik határozati javaslat második pontjára gondol (lásd „A Szovjetunió Kommunista Pártja kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész. 1954. 124—125. old.). — *144*

[46] „*Oszvobozsgyenyije*" („Felszabadulás") — a burzsoá liberálisok kéthetenként megjelenő folyóirata; külföldön jelent meg 1902-től 1905-ig P. B. Sztruve szerkesztésében. 1904 januárjától a liberális-monarchista „Felszabadulás Szövetségé"-nek lapja. Az „oszvobozsgyenyisták" később Oroszország fő burzsoá pártjának, a kadetok pártjának a magvát alkották. — *146*

[47] „*Poljarnaja Zvezda*" („Sarkcsillag") — hetilap, a kadet párt jobbszárnyának lapja; Pétervárott jelent meg 1905—1906-ban P. B. Sztruve szerkesztésében. — *146*

[48] Az OSzDMP Kurszki, Kalugai, Moszkva-környéki Bizottságának, a központi vidék területi irodájának és az 1906 július 25-én (augusztus 7-én) tartott kosztromai pártkonferenciának a határozatairól van szó. — *149*

[49] A vasutasok 1906 augusztusában összehívott konferenciájáról van szó, amely az első Állami Duma feloszlatásával kapcsolatos általános sztrájk kérdésével foglalkozott.

A konferencián 23 vasútvonal munkásainak és alkalmazottainak küldöttei, az Összoroszországi Vasutas Szövetség központi irodájának, a trudovik csoportnak, az OSzDMP Központi Bizottságának, a Bundnak, az eszerek központi bizottságának képviselői és mások vettek részt. A konferencia határozatában leszögezte: „A küszöbön álló általános sztrájk a népi erőknek olyan előretörése lesz, amelynek feladata, hogy kiragadja a hatalmat az önkényuralmi kormányzat kezéből." — *149*

[50] „*Véres nap*" — 1906 augusztus 2-a (15-e), amikor Varsóban, Lodzban, Radomban, Plockban és Lengyelország más városaiban támadásokat intéztek a rendőrség ellen. A megmozdulást a Lengyel Szocialista Párt szervezte (lásd Lenin kis cikkét „A Lengyel Szocialista Párt partizánakciójáról"; ebben a kötetben 185. old.). — *156*

[51] A Sztolipin elleni merényletet maximalista eszerek hajtották végre 1906 augusztus 12-én (25-én).
Min tábornokot, aki a moszkvai decemberi fegyveres felkelés elfojtását vezette, az eszer párt egyik tagja ölte meg 1906 augusztus 13-án (26-án). — *156*

[52] *A harci csoportok koalíciós tanácsa* az OSzDMP Moszkvai Bizottsága, a szociáldemokraták moszkvai csoportja, az eszer párt moszkvai bizottsága harci csoportjainak és a „Volnaja Rajonnaja", az „Unyiverszityetszkaja", a „Tyipografszkaja" és a „Kavkazszkaja" nevű csoportnak a képviselőiből állott. — *160*

[53] Marx. Osztályharcok Franciaországban 1848—1850. Lásd Marx—Engels. Válogatott művek. 1. köt. 1949. 116. old. — *161*

[54] Marx—Engels. Forradalom és ellenforradalom Németországban. Lásd K. Marx. Selected Works. 2. köt. London 1945. 135. old. — *165*

[55] Ezt a tételt Engels több ízben kifejtette munkáiban, többek között az „Anti-Dühring"-ben is. — *165*

[56] Lenin Engelsnek Marx „Osztályharcok Franciaországban 1848—1850" c. művéhez írott „Bevezetés"-ére gondol. A német szociáldemokraták, amikor 1895-ben közzétették a „Bevezetés"-t, kiforgatták eredeti értelmét, majd úgy magyarázták, mintha a „Bevezetés"-ben Engels lemondott

volna a fegyveres felkelésről és a barikádharcokról. A „Bevezetés" teljes szövege Engels kézirata szerint először a Szovjetunióban jelent meg (lásd Marx—Engels. Válogatott művek. 1. köt. 1949. 95—115. old.). — *166*

[57] Lenin a cári kormány két rendeletére gondol: az egyik az 1906 augusztus 12-i (25-i) rendelet, amely az uralkodóház (a cári család) birtokai egy részének eladásáról szól, a másik az 1906 augusztus 17-i (szeptember 9-i) rendelet, melyben kincstári (állami) földek eladásával bízzák meg a Parasztbankot. — *177*

[58] Az „*Izvesztyija Moszkovszkovo Szovjeta Rabocsih Deputatov*" („A Munkásküldöttek Moszkvai Szovjetjének Hírei") c. lapról van szó, amely 1905 december 7-től (20-tól) 12-ig (25-ig), az általános sztrájk és a fegyveres felkelés idején jelent meg Moszkvában. Az „Izvesztyija Moszkovszkovo Szovjeta Rabocsih Deputatov"-ot, éppúgy, mint a pétervári „Izvesztyija Szovjeta Rabocsih Deputatov"-ot, egyéni kezdeményezés alapján, és a harci csoportok tagjainak őrizete alatt nyomták ki különböző nyomdákban (Szityin, Mamontov, Kusnyerev, Csicserin nyomdájában). Az „Izvesztyija" 5—10 ezres példányszámban jelent meg. December 12-én (25-én) jelent meg az utolsó, hatodik száma. — *181*

[59] „*A Lengyel Szocialista Párt partizánakciójáról*" c. kis cikk Lenin megjegyzése a „Lengyelországból" c. cikkhez, amely a „Proletarij" 1906 szeptember 8-i (21-i) 3. számában jelent meg. — *185*

[60] „*Tver*" — Pétervárott, a névai sorompó mögött álló teázó, amely a feketeszázasok gyülekezőhelye volt. — *185*

[61] *Tag—in* — A. G. Troickij maximalista eszer álneve. — *189*

[62] „*Golosz*" („A Hang") — az eszer párt napilapja; Pétervárott jelent meg 1906 áprilistól júniusig.

„*Gyelo Naroda*" („A Nép Ügye") — az eszer párt napilapja; Pétervárott jelent meg 1906 májusában. — *189*

[63] *V. V.* (V. P. Voroncov álneve) és *Nyikolaj —on* (N. F. Danyielszon álneve) — a XIX. század nyolcvanas—kilencvenes éveinek liberális narodnyik ideológusai. — *190*

[64] „*Russzkoje Bogatsztvo*" („Orosz Gazdagság") — havi folyóirat; Pétervárott jelent meg 1876-tól 1918 derekáig. A kilencvenes évek elejétől a liberális narodnyikok sajtószerve volt. 1906-tól a „Russzkoje Bogatsztvo" valójában az eneszek („népi szocialisták") félkadet pártjának lapjává vált. — *190*

[65] *Usakov* — Zubatov ügynöke; 1905 őszén megszervezte a „Független Szociális Munkáspártot", és a kormány pénzén kiadta a „Rabocsaja Gazeta" („Munkásujság") c. lapot. A „függetlenek" pártja harcolni próbált a szociáldemokraták ellen, de nem ért el eredményeket a munkások között. — *196*

[66] „*Otkliki Szovremennosztyi*" („A Jelenkor Visszhangja") — mensevik folyóirat, Pétervárott adták ki legálisan 1906 márciustól júniusig. 5 száma jelent meg. — *198*

[67] 1906 február 20-án (március 5-én) kiadtak egy törvényt és a szenátusnak szóló két utasítást az Állami Dumára és az Államtanácsra vonatkozólag. A cári kormány ezzel a törvénnyel valójában visszavonta október 17-i kiáltványát.
Az új törvény értelmében az Államtanácsot, amelynek tagjait fele részben a legfelsőbb hatalom nevezte ki, fele részben pedig a nemesek, nagytőkések és a papság feketeszázas rétegeiből választották, tanácsadó testületből törvényhozó testületté változtatták. Az Államtanács elvethette a duma bármely határozatát. — *203*

[68] „*Bezzaglavecek*" — félkadet csoport (Sz. Prokopovics, J. Kuszkova, V. Bogucsarszkij és mások), amely 1906-ban Pétervárott kiadta a „Bez Zaglavija" („Cím nélkül") c. folyóiratot. A „bezzaglavecek" a nyugateurópai szociáldemokraták revizionista szárnya (Bernstein és mások) híveinek vallották magukat, és ellenezték a proletariátus önálló osztálypolitikáját. Lenin a „bezzaglaveceket" „mensevikeskedő kadetoknak" vagy „kadetoskodó mensevikeknek" nevezte. — *207*

[69] Ez a kis cikk „A szerkesztőség megjegyzése"-ként az OSzDMP Moszkvai Bizottságának a partizánháborúról szóló határozatával együtt jelent meg. A Moszkvai Bizottság 1906 szeptemberében hozta ezt a határozatot. A határozat indoklásának 3. pontjában rámutatnak arra, hogy „bár a forradalomnak nincs annyi ereje, hogy egyidejű népi meg-

mozdulással megdöntse a hatalmat, annyi ereje mégis van, hogy nem maradhat passzív, és ösztönösen áttér az ellenség elleni partizántámadásokra, s ezek különösen a falvakban az újonctoborzás alkalmával várhatók". — *218*

[70] Az „*amszterdami határozatot*" — „a szocialista taktika nemzetközi alapelveit" — a II. Internacionálénak 1904 augusztus 14 és 20 között Amszterdamban lezajlott kongresszusa fogadta el. A határozat megtiltotta a szocialistáknak, hogy részt vegyenek polgári kormányokban, és elvetette a szocialista pártoknak a polgári pártokkal való együttműködését. — *219*

[71] Az „*alkotmánypártiak demokratikus szövetsége*" — ellenforradalmi szervezet; 1905 őszén alakult meg; a főnemességnek, az ipari burzsoázia és a felsőbb hivatalnoki kar konzervatív rétegeinek a képviselőit egyesítette. 1905 végén beolvadt az októbristák pártjába. — *220*

[72] „*Szocial-Demokrat*" („A Szociáldemokrata") — az OSzDMP Központi Bizottságának illegális lapja; Pétervárott jelent meg 1906 szeptember 17-től (30-tól) november 18-ig (december 1-ig). Valójában mensevik lap volt, mivel a Központi Bizottság ebben az időben a mensevikek kezében volt. — *226*

[73] „*Tkacsevizmus*" — orosz blanquizmus; az irányzat P. N. Tkacsevről, a XIX. század hatvanas—hetvenes éveinek forradalmáráról, Auguste Blanqui követőjéről kapta elnevezését. — *226*

[74] „Az orosz radikális későn kapott észbe!" c. cikk a „Vesztnyik Zsiznyi" 12. számában jelent meg.

„*Vesztnyik Zsiznyi*" („Az Élet Hírnöke") — tudományos, irodalmi és politikai heti folyóirat; legális bolsevik lap; Pétervárott jelent meg rendszertelenül 1906 március 30-tól (április 12-től) 1907 szeptemberéig; 1906 november 19-ig (december 2-ig) 13 száma jelent meg. 1907 januárjától a „Vesztnyik Zsiznyi" havi folyóirat lett; 7 száma jelent meg. A folyóirat munkájában részt vett: Lenin, M. Sz. Olminszkij, V. V. Vorovszkij, A. V. Lunacsarszkij, A. M. Gorkij és mások. Az említett cikken kívül a folyóiratban (a 6. számban) megjelent Leninnek „Kautsky az Állami Dumáról" c. cikke (lásd Lenin Művei. 10. köt. 1954. 473—476. old.). — *231*

[75] *V. V. H—ov* — V. V. Hizsnyakov. — *231*

[76] „*Sztolicsnaja Pocsta*" („Fővárosi Posta") — baloldali kadet napilap; Pétervárott jelent meg 1906 októberétől 1908 februárjáig. — *236*

[77] „*Proletarij*" („A Proletár") — illegális lap; a bolsevikok a párt IV. („egyesítő") kongresszusa után alapították; 1906 augusztus 21-től (szeptember 3-tól) 1909 november 28-ig (december 11-ig) jelent meg Lenin szerkesztésében. A „Proletarij" a Moszkvai és a Pétervári, egy ideig pedig a Moszkva környéki, a Permi, a Kurszki és a Kazáni Bizottság sajtószerveként jelent meg. A „Proletarij" valójában a bolsevikok központi lapja volt. 50 száma jelent meg; az első 20 számot Finnországban adták ki. 1908 február 13-tól (26-tól) december 1-ig (14-ig) Genfben jelent meg; 1909 január 8-tól (21-től) pedig Párizsban.

A lapban Leninnek több mint 100 kisebb-nagyobb cikke jelent meg. A sztolipini reakció éveiben a „Proletarij" kiemelkedő szerepet játszott a bolsevik szervezetek megőrzésében és megszilárdításában. Az OSzDMP Központi Bizottságának 1910 januári plénumán a „békítgetőknek", Trockij leplezett ügynökeinek és segítőtársainak sikerült elfogadtatniok egy határozatot, amellyel a „Proletarij" kiadását beszüntették. — *243*

[78] A „*Martov és Cserevanyin a polgári sajtóban*" c. brosúrát 1906 októberében adták ki Pétervárott. 1912-ben a sajtóügyi bizottság betiltotta a brosúrát, a pétervári törvényszék pedig elrendelte megsemmisítését; a brosúra addig már elfogyott. — *254*

[79] „*Novij Puty*" („Új Út") — baloldali kadet napilap; Moszkvában jelent meg 1906 augusztus—novemberében. — *254*

[80] 1906 augusztusában, a Központi Bizottság által a sveaborgi felkelés idején kitűzött sztrájk kudarca után az OSzDMP Pétervári Bizottsága határozatot hozott egy rendkívüli pártkongresszus azonnali összehívásának szükségességéről. A Pétervári Bizottság döntése értelmében a helyi szervezeteket értesítették erről a határozatról, és felkérték ezeket a szervezeteket, mondjanak véleményt ebben a kérdésben.

A kongresszus összehívása mellett foglalt állást számos nagy pártszervezet, többek között a Moszkvai és a Péter-

vári Bizottság, Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciájának Központi Vezetősége, Közép-Oroszország szociáldemokrata szervezeteinek területi irodája, a Lett határvidék Szociáldemokráciájának Központi Bizottsága. Ugyancsak a kongresszus összehívása mellett foglalt állást az Urali, a Nyizsnyijnovgorodi, a Brjanszki, a Minszki, a Kurgani Bizottság és más bizottságok. Az OSzDMP novemberi országos konferenciája elhatározta, hogy 1907 március 15-én (28-án) összehívja a kongresszust. — *262*

[81] „*A szociáldemokrácia és a választási egyezmények*" c. brosúrát 1906 novemberben adta ki a „Vperjod" könyvkiadó Pétervárott. 5 évvel később, 1912-ben, a sajtóügyi bizottság betiltotta a brosúrát, a törvényszék pedig jóváhagyta ezt a végzést. 1912 január 30-án (február 12-én) a pétervári városi nyomdában megsemmisítették a brosúra megmaradt példányait. — *273*

[82] *Általános-titkos* — az általános, egyenlő, közvetlen és titkos választójogon alapuló demokratikus választási rendszer rövidített elnevezése. — *280*

[83] „*Vesztnyik Partyii Narodnoj Szvobodi*" („A Népszabadság Pártjának Híradója") — heti folyóirat; a kadet párt lapja; Pétervárott jelent meg 1906 február 22-től (március 7-től) megszakításokkal. Az 1917-es Októberi Forradalom után a folyóiratot betiltották. — *284*

[84] „*Szoznatyelnaja Rosszija*" („Öntudatos Oroszország") — eszer gyűjtemény; Pétervárott adták ki 1906 őszén. A harmadik kiadványtól „Mai témákkal foglalkozó gyűjtemény" alcímmel jelent meg. — *292*

[85] *Az OSzDMP második konferenciája* („első összoroszországi konferencia") Tammerforsban ülésezett 1906 november 3-a és 7-e (16-a és 20-a) között. A konferencián 32 küldött vett részt.

A konferencián négy előadói beszéd hangzott el a II. Állami Duma választásait megelőző kampányról. A kadetokkal való blokkot elvető bolsevik platform védelmében Lenin szólalt fel. A mensevikek és a bundisták a kadetokkal kötendő blokk mellett szálltak síkra. 18 szavazattal 14 ellenében a mensevik határozati javaslatot fogadták el. E határozat ellen Lenin „Különvélemény"-t terjesztett be —

a bolsevikok platformját, 14 küldött (6 bolsevik, 5 lengyel és 3 lett szociáldemokrata) aláírásával.

A konferencia november 6-i ülésén Lenin megbírálta a választási platform mensevik tervezetét, amelyet a Központi Bizottság a konferencia elé terjesztett jóváhagyás végett (a tervezet november 3-án (16-án) jelent meg a „Szocial-Demokrat" c. lap 6. számában). A konferencia határozatot hozott a választási platformtervezet módosításáról. Ugyanezen a napon Lenin felszólalt a konferencián a rendkívüli pártkongresszus összehívása körüli vitában, s azt követelte, hogy vitassák meg a „munkáskongresszus" mellett kifejtett agitáció kérdését is, minthogy az ilyenirányú agitáció a pártfegyelem megsértése.

A konferencia jóváhagyta „A vidéki választási kampány egysége" c. határozatot, és ezzel elfogadta Lenin módosító javaslatát. A határozat szövegét és a módosító javaslatot Lenin „A kadetoskodó szociáldemokraták elleni harc és a pártfegyelem" c. cikkében idézi (lásd ebben a kötetben 324. old.). A konferencia megbízta a Központi Bizottságot, hogy a konferenciáról szóló beszámolóban tegye közzé az összes határozati javaslatokat és különvéleményeket. A mensevik Központi Bizottság azonban csak a konferencia határozatait hozta nyilvánosságra, és kihagyta a bolsevikok különvéleményét (lásd „Szocial-Demokrat" 7. sz.).

Lenin a konferencia munkáját (a fentnevezett cikken kívül) „A kadetokkal való blokkokról" c. cikkében bírálta (lásd ebben a kötetben 307—320. old.). — *298*

[86] *Cionista szocialisták* („cionista-szocialista munkáspárt") — kispolgári zsidó nacionalista szervezet; 1904-ben alakult Odesszában. — *300*

[87] A duma nyilatkozatának bolsevik tervezetét Lenin írta; a tervezetet „Duma-frakciónk nyilatkozatával kapcsolatban" c. cikkében idézi (lásd ebben a kötetben 19—23. old.). — *313*

[88] Plehanov leveléről van szó (lásd ebben a kötetben 269—271. old.). — *322*

[89] „*Volna*" („A Hullám") — legális bolsevik napilap; Pétervárott jelent meg 1906 április 26-tól (május 9-től) május 24-ig (június 6-ig); 25 száma jelent meg. 1906 május 5-től (18-tól), a 9. számtól kezdve (miután a IV. kongresszus

befejezte munkáját és Lenin visszaérkezett Stockholmból) a lapot ténylegesen Lenin szerkesztette. Leninnek több mint 20 cikke jelent meg a lapban. A szerkesztőség munkájában részt vett V. V. Vorovszkij és M. Sz. Olminszkij. A „Volna" ellen a rendőrség gyakran foganatosított megtorló intézkedéseket; a cári kormány a lapot betiltotta. A „Volna" helyett azután a „Vperjod" c. legális bolsevik lap jelent meg. — *326*

[90] „*Russzkije Vedomosztyi*" („Orosz Közlöny") — napilap; Moszkvában adták ki 1863-tól a Moszkvai Egyetem liberális professzorai és zemsztvo-képviselők; a liberális földbirtokosok és a burzsoázia érdekeit képviselte. 1905-től a jobboldali kadetok lapja volt; az 1917-es Októberi Forradalom után betiltották. — *327*

[91] A „*Kit válasszunk meg az Állami Dumába?*" c. röplapot Lenin a második duma választásai előtt írta. A „Hogyan hamisítja meg a kormány a dumát és mik a szociáldemokrácia feladatai?" c. cikkben (lásd ebben a kötetben 394. old.) Lenin a duma-választásokban részt vevő „három *fő* pártot ismertető plakátnak" nevezte ezt a röplapot. A röplap Pétervárott jelent meg három kiadásban: két rövidített és egy teljes kiadásban. Rövidített formában a Harkovi, a Kosztromai, az Ivanovovoznyeszenszki Bizottság és az OSzDMP obi csoportja is kiadta a röplapot. — *328*

[92] Lenin irónikusan összehasonlítja Plehanov „Nyílt válasz a «Tovariscs» egyik olvasójának" c. opportunista írását F. Lassalle „Nyílt válasz a német munkáskongresszus egybehívására alakult lipcsei központi bizottságnak" (1863) c. brosúrájával. —*336*

[93] Marx. A polgárháború Franciaországban. Lásd Marx—Engels. Válogatott művek. 1. köt. 1949. 503. old. — *339*

[94] A „*hires párizsi egyezmény*" — az önkényuralom elleni harc „alapelveire és fő követelményeire" vonatkozó egyezmény; 1904 novemberében a párizsi konferencia fogadta el, amelyen az eszer pártnak, a Lengyel Szocialista Pártnak, a föderalista szocialisták grúz burzsoá-nacionalista pártjának („Szakartvelo") képviselői és mások vettek részt. Az OSzDMP és a nemzetiségi szociáldemokrata szervezetek küldötteinek az OSzDMP Párttanácsa által összehívott értekezlete visszautasította a párizsi konferencián való részvételt. — *342*

[95] Az egyesítő kongresszus elé terjesztett bolsevik határozati javaslat: „A demokratikus forradalom jelenlegi szakasza". Lásd „A Szovjetunió Kommunista Pártja kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész. 1954. 119—120. old. — *345*

[96] Lásd „A Szovjetunió Kommunista Pártja kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész. 1954. 121—123. old. — *349*

[97] A fegyveres felkelésre vonatkozólag az egyesítő kongresszus elé terjesztett határozati javaslatról van szó (lásd „A Szovjetunió Kommunista Pártja kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész. 1954. 121—123. old.). — *349*

[98] „*Narodnaja Szvoboda*" („Népszabadság") — a kadetok pártjának lapja; Pétervárott jelent meg 1905 decemberben. — *350*

[99] Lenin az 1849-ben kitört dél- és nyugatnémetországi felkelésekre gondol. A kispolgári vezetők határozatlan és gyáva magatartása miatt a porosz csapatoknak sikerült leverni a felkeléseket.

Az 1902-es belgiumi általános sztrájkot a liberálisokkal szövetségben a Belga Munkáspárt készítette elő; a sztrájk az általános választójogért vívott harc jegyében zajlott le. A munkáspárt élén álló opportunisták — Vandervelde és mások — megijedtek a sztrájkmozgalom lendületétől, és teljesen kapituláltak a kormány előtt. — *355*

[100] *Rabocsemiszlencek* — az „ökonomisták" „Rabocsaja Miszl" c. lapjának (megjelent 1897-től 1902-ig) hívei. A „Rabocsaja Miszl" nézeteit, a nemzetközi opportunizmusnak ezt az orosz válfaját Lenin több művében bírálta, különösen az „Iszkrá"-ban megjelent cikkeiben és „Mi a teendő?" c. könyvében.

Akimovisták — V. P. Akimovnak (Mahnovecnek), az „ökonomizmus" egyik képviselőjének elvbarátai. — *359*

[101] *Fehérorosz szocialista gromada* — narodnyik típusú kispolgári nacionalista szervezet; az 1903-as kongresszuson alakult meg. — *361*

[102] Lenin a munkáskongresszusról szóló határozatra gondol, amelyet a Pétervár különböző kerületeit képviselő munkások gyűlése fogadott el 1906 szeptember elején. A gyűlést az OSzDMP Pétervári Bizottsága hívta egybe. — *362*

[103] „*Vperjod*" („Előre") — illegális bolsevik lap; Genfben adták ki 1904 december 22-től (1905 január 4-től) 1905 május 5-ig (május 18-ig). 18 száma jelent meg. A lap szervezője, eszmei irányítója és vezetője Lenin volt. A szerkesztőség tagja volt továbbá V. V. Vorovszkij, M. Sz. Olminszkij és A. V. Lunacsarszkij.

Az OSzDMP III. kongresszusa külön határozatban méltatta a „Vperjod"-nak a mensevizmus ellen, a párt helyreállításáért folytatott harcban, a forradalmi mozgalom által napirendre tűzött taktikai kérdések felvetésében és megvilágításában betöltött kimagasló szerepét, és köszönetét fejezte ki a lap szerkesztőségének. — *366*

[104] „*Novaja Zsizny*" („Új Élet") — az első legális bolsevik napilap, Pétervárott jelent meg 1905 október 27-től (november 9-től) december 3-ig (16-ig). Amikor Lenin november elején az emigrációból Pétervárra érkezett, átvette a lap közvetlen irányítását. A „Novaja Zsizny" ténylegesen az OSzDMP Központi Lapja volt. A lap legközelebbi munkatársai V. V. Vorovszkij, M. Sz. Olminszkij, A. V. Lunacsarszkij és mások. A „Novaja Zsizny" munkájában tevékenyen részt vett A. M. Gorkij, s komoly anyagi segítséget is nyújtott a lapnak.

A „Novaja Zsizny" 1905 november 10-i (23-i) 9. számában jelent meg Lenin első cikke: „A párt újjászervezéséről". Ezután Leninnek még több mint tíz cikkét közölte a lap. Napi példányszáma elérte a 80 ezret. A „Novaja Zsizny"-nek sok üldözésben volt része. A lap 27 száma közül 15-öt elkoboztak és megsemmisítettek. A december 2-i (15-i) 27. szám megjelenése után a kormány betiltotta a „Novaja Zsizny"-t. Az utolsó, 28. szám illegálisan jelent meg. — *368*

[105] „*Die Neue Zeit*" („Új Idő") — a német szociáldemokrácia folyóirata; Stuttgartban jelent meg 1883-tól 1923-ig. A kilencvenes évek második felétől, Engels halála után, a folyóirat rendszeresen közölte a revizionisták cikkeit. Az imperialista világháború éveiben (1914—1918) centrista, kautskysta álláspontot foglalt el, a szociálsovinisztákat támogatta. — *370*

[106] „*Narodno-Szocialisztyicseszkoje Obozrenyije*" („Népi Szocialista Szemle") — a félkadet „népi szocialista" párt lapja; Pétervárott jelent meg 1906—1907-ben. — *374*

[107] „*Szovremennaja Zsizny*" („Mai Élet") — mensevik folyóirat; Moszkvában jelent meg 1906 áprilisától 1907 márciusáig. — *375*

[108] Lenin Marx „Válság és ellenforradalom" c. cikkére gondol, amely a „Neue Rheinische Zeitung"-ban jelent meg 1848 szeptember 14-én (lásd Marx—Engels. Die Revolution von 1848. Dietz, Berlin 1953. 194. old.). — *380*

[109] Az OSzDMP második („első összoroszországi") konferenciájának határozatáról van szó: „Módosítás a Központi Bizottság által javasolt választási platformtervezethez" (lásd „A Szovjetunió Kommunista Pártja kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész. 1954. 162—163. old.). — *385*

[110] A frankfurti parlamentnek, a márciusi forradalom után, 1848 májusában összehívott német nemzetgyűlésnek a képviselőiről van szó.

Nemzeti liberálisok — politikai párt Németországban. 1866-ban vált ki a porosz haladópártból; az ellenforradalmi ipari nagyburzsoázia érdekeit képviselte. — *395*

[111] Lenin ezt a tételt Marx „A gothai programm kritikája" c. művéből idézi (lásd Marx. A gothai programm kritikája. 1953. 25—26. old.). — *395*

[112] *Nyik. I—szkij* — N. I. Jordanszkij, aki abban az időben a mensevikekhez csatlakozott. — *396*

[113] „*A politikai helyzet és a munkásosztály feladatai*" c. cikk a bolsevik „Tyernyii Truda" c. lapban jelent meg.

„*Tyernyii Truda*" („A Munka Tüskéi") — legális bolsevik hetilap; Pétervárott adták ki 1906 december 24-től (1907 január 6-tól) 1907 január 6-ig (19-ig). 3 száma jelent meg. Az említett cikken kívül a hetilapban (2. sz.) megjelent Leninnek „Milyen álláspontot foglalnak el a duma-választások kérdésében a polgári pártok és milyet a munkáspárt?" c. cikke (lásd ebben a kötetben 426—431. old.). A hetilapot a kormány betiltotta. — *398*

[114] Lenin „*A munkáspárt feladatai és a parasztság*" c. cikkét a „Szamarszkaja Luka" („Szamárai Kanyar") c. szamárai legális bolsevik ujság számára irta. Lenin a cikk kéziratát Pétervárról Szamárába, a lap szerkesztősége címére küldte. A csendőrség a kéziratot elfogta és csak 1929-ben találták meg a szamárai kormányzósági csendőrparancsnokság archívumának anyaga között. — *406*

[115] „*Nasa Tribuna*" („Szószékünk") — a Bund hetilapja; Vilnoban adták ki 1906 decemberétől 1907 márciusáig. 12 száma jelent meg. — *412*

[116] Lenin N. Scsedrin „Külföldön" c. karcolataira gondol, amelyek az „Otyecsesztvennije Zapiszki" („Hazai Emlékiratok") 1881 januári füzetében jelentek meg (lásd Szaltikov-Scsedrin. Külföldön. Művelt Nép Könyvkiadó 1951. 209—285. old.). — *436*

[117] „*A munkáspárt választási kampánya Pétervárott*" c. cikk a „Prosztije Recsi" c. bolsevik lap 1. számának vezércikkeként jelent meg.

„*Prosztije Recsi*" („Egyszerű Szavak") — legális bolsevik hetilap; Pétervárott adták ki 1907-ben. 3 száma jelent meg: január 14-én (27-én), január 21-én (február 3-án), január 30-án (február 12-én). A lapban az említett cikken kívül Lenin következő cikkei jelentek meg: „A szociáldemokrácia választási kampánya Pétervárott", „A pétervári munkáskúria választásai", „A szociáldemokraták és a szociálforradalmárok harca a pétervári munkáskúria választásain". A kormány betiltotta a lapot. — *440*

[118] Az OSzDMP pétervári szervezetének konferenciája, amely a II. Állami Duma választásain követendő választási taktika kérdését tárgyalta, 1907 január 6-án (19-én) zajlott le. A választási egyezményekről Lenin mondott előadói beszédet. Lenin előadói beszédéről a „Proletarij" c. bolsevik lap 1907 január 25-i (február 7-i) 12. száma közölt tudósítást.

Az előadói beszéd megvitatása után a konferencia jóváhagyta a 14 küldött határozatát (a „Különvélemény"-t), amelyet az OSzDMP novemberi országos konferenciáján terjesztettek elő. Lenin „A szociáldemokrácia és a dumaválasztások", és „«Hallgasd meg az ostoba ítéletét . . .» (Egy szociáldemokrata publicista jegyzeteiből)" c. brosúrá-

jában részletesen foglalkozott a pétervári konferencia munkájával és összehívásának körülményeivel (lásd ebben a kötetben 445—470, 471—490. old.). — *440*

[119] „*A szociáldemokrácia és a duma-választások*" c. brosúrát a pétervári „Novaja Duma" könyvkiadó adta ki 1907 januárban; a „Gyelo" társaság nyomdájában nyomták. Ugyanott nyomták ezzel egyidőben Lenin „«Hallgasd meg az ostoba ítéletét. . .» (Egy szociáldemokrata publicista jegyzeteiből)" c. brosúráját. 1912-ben a kormány mindkét brosúrát betiltotta. — *445*

[120] Lenin N. G. Csernisevszkij „Politikai és gazdasági levelek G. K. Carey-nek, az Amerikai Egyesült Államok elnökének" c. munkájára gondol (lásd N. G. Csernisevszkij válogatott művei öt kötetben. II. köt. II. félköt. 1935. 458. old., oroszul). — *463*

[121] „*Lidval-eset*" — Lidval nagyspekulánsnak, aki 1906-ban az éhező kormányzóságokba élelmiszert szállított, és Gurko belügyminiszterhelyettesnek az ügye. Minthogy leleplezték sikkasztásukat és az éhínség kihasználásával üzött spekulációikat, a cári kormány kénytelen volt az ügyet bíróság elé vinni. Gurkónak ott kellett hagynia pozícióját, de különben ránézve semilyen más következményei nem voltak az ügynek. — *465*

[122] M. J. Gercensteint, az I. Állami Duma kadet képviselőjét Finnországban 1906 július 18-án (31-én) feketeszázasok gyilkolták meg. — *465*

[123] *Tan* (V. G. Bogoraz álneve) — a félkadet „népi szocialista párt" egyik szervezője. — *471*

[124] Lenin Csackijnak, A. Sz. Gribojedov „Az ész bajjal jár" c. vígjátéka főszereplőjének szavait idézi. — *483*

[125] Lenin arra utal, hogy a „Vek" („Század") c. baloldali kadet lap próbált anyagot gyűjteni a választók hangulatáról. A lap 1907 január 9-i (22-i) 5. számában megjelent az olvasók szavazásának előzetes eredménye: kitűnt, hogy a kadetokra 765-en szavaztak, a szociáldemokratákra 407-en. A többi párt jelentéktelen számú szavazatot kapott. — *489*

V. I. LENIN

ÉLETÉNEK ÉS TEVÉKENYSÉGÉNEK DÁTUMAI

(1906 június—1907 január)

1906

Június 6 (19). Lenin Karpov néven előadói beszédet és zárszót mond az agrárkérdésről a néptanítók összoroszországi kongresszusának küldöttei előtt Pétervárott.

Június 8 (21). Lenin „Nagy események küszöbén" c. cikke, amelyet távirati úton juttattak el Pétervárról Kievbe, megjelent a „Rabotnyik" c. kievi bolsevik lap 1. számában.

Lenin megírja „Ingadozás fent, elszántság lent" c. cikkét. A cikk a „Vperjod" június 9-i (22-i) 13. számának vezércikkeként jelent meg.

Június 9 (22). Lenin megírja „Egységre!" c. cikkét. A cikk a „Vperjod" június 10-i (23-i) 14. számának vezércikkeként jelent meg.

Június 10 (23). Lenin megírja „A duma és a nép" c. cikkét. A cikk a „Vperjod" június 11-i (24-i) 15. számának vezércikkeként jelent meg.

Június első fele. Lenin egy balti üzem szociáldemokrata szervezetének gyűlésén hozzászólásában megbírálja a mensevikeket, akik a „felelős dumakormány" kadet jelszavát támogatták.

Június 11—12 (24—25). Lenin Terijokiba (Finnország) utazik, hogy részt vegyen az OSzDMP pétervári szervezetének kerületközi konferenciáján.

Lenin elnököl a konferencián. Azt javasolja, hogy a konferencia a taktika kérdésének megvitatásával kezdje meg munkáját. Javaslatát elfogadják. Lenin előadói beszédet mond „A párt taktikája az Állami Dumával kapcsolatban" és „A pártegységről" címmel.

Június 14 (27) előtt. Lenin kidolgozza a szociáldemokrata dumafrakció nyilatkozattervezetét. A tervezet június 22-én (július 5-én) jelent meg az „Eho" 1. számában.

Június 14 (27). A „Vperjod" 17. számának vezércikkeként megjelenik Lenin „Harc a hatalomért és «harc» alamizsnákért" c. cikke.

Június 22 (július 5). Az „Eho" 1. számában megjelennek Lenin következő cikkei: „Duma-frakciónk nyilatkozatával kapcsolatban", „Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra!" és „Egy hasznos vita".

Lenin megírja „Az éhezők megsegítése és a duma taktikája" és „Kormányalakítási tárgyalások" c. cikkét. A cikkek június 23-án (július 6-án) az „Eho" 2. számában jelentek meg.

Június 23 (július 6). Lenin megírja „Ki van amellett, hogy szövetségre lépjünk a kadetokkal?" c. cikkét. A cikk az „Eho" június 24-i (július 7-i) 3. számának vezércikkeként jelent meg.

Június 24 (július 7). Lenin megírja „A kadet duma pénzt adott a pogromlovagok kormányának" c. cikkét. A cikk az „Eho" június 25-i (július 8-i) 4. számának vezércikkeként jelent meg.

Június 25 (július 8). Lenin előadói beszédet és zárszót mond az agrárkérdésről az OSzDMP pétervári kerületi bizottsága által szervezett munkásgyűlésen.

Június 26 (július 9). Lenin megírja „A kadetok kontrásai" c. cikkét. A cikk az „Eho" június 27-i (július 10-i) 5. számának vezércikkeként jelent meg.

Június 28 (július 11). Az „Eho" 6. számában (vezércikként) megjelenik Lenin „Még néhány szót a dumakormányról" c. cikke.

Lenin elnököl a pétervári Narva kerületi szociáldemokrata munkásgyűlésen. Előadói beszédet mond az agrárkérdésről. A konferencia elfogadja a Lenin által javasolt határozatot, amely jóváhagyja az OSzDMP pétervári kerületközi konferenciájának határozatait.

Június vége (július eleje). Lenin részt vesz a pétervári vezető bolsevik pártfunkcionáriusok gyűlésén, amelyen a párttaktika kérdését vitatják meg.

Július 1 (14). Az „Eho" 9. számában megjelenik Leninnek „A «pártonkívüli» bojkottisták helytelen ítéletei" és „A burzsoázia dorgál, a proletariátus harcra mozgósít" c. cikke.

Július 2 (15). Az „Eho" 10. számának vezércikkeként megjelenik Lenin „A hadsereg és a nép" c. cikke.

Július eleje. Lenin beszédet mond a pétervári Sapsala Dohánygyár munkásnőinek gyűlésén; támogatja a munkásoknak azt a kezdeményezését, hogy sztrájkba lépjenek, mert a gyárvezetőség elutasította gazdasági követeléseiket.

Július 4 (17). Az „Eho" 11. számában megjelenik Lenin „A tömegek szervezéséről és a harc időpontjának megválasztásáról" és „Ujságok és folyóiratok olvasása közben" c. cikke.

Július 5 (18). Az „Eho" 12. számának vezércikkeként megjelenik Lenin „Merész támadás és félénk védelem" c. cikke.

Lenin megírja „A duma-pártok és a nép" c. cikkét. A cikk az „Eho" július 6-i (19-i) 13. számának vezércikkeként jelent meg.

Július 6 (19). Lenin megírja „A reakció összeesküvései és a pogromlovagok fenyegetései" c. cikkét. A cikk az „Eho" július 7-i (20-i) 14. számának vezércikkeként jelent meg.

Július 7 (20). Lenin Karpov néven az OSzDMP pétervári szervezete pátfunkcionáriusainak gyűlésén előadói beszédet mond, és határozati javaslatot terjeszt be az Állami Duma szociáldemokrata frakciójának taktikájáról.

Július 9 vagy 10 (22 vagy 23). Lenin Kuokkalában (Finnország) vezeti a pártfunkcionáriusok gyűlését, amely a pártnak a duma szétkergetésével kapcsolatos feladataival foglalkozik.

Július 13 és 17 (26 és 30) között. Lenin megírja „A duma feloszlatása és a proletariátus feladatai" c. brosúráját.

Július 16 (29). Lenin megírja az OSzDMP Pétervári Bizottsága Végrehajtó Bizottságának határozattervezetét a sveaborgi felkelés vezetésére kiküldendő delegációról.

Július 20 (augusztus 2). Lenin útmutatást ad a bolsevikoknak, a Pétervári Bizottság tagjainak a kronstadti felkelést támogató sztrájk lebonyolítására.

Augusztus első fele. Lenin kéthetes viborgi tartózkodása alatt irányítja a „Proletarij" 1. számának előkészítésével és kiadásával kapcsolatos munkát.

Augusztus 12 (25). Lenin megírja „A bojkottról" c. cikkét.

Augusztus 21 (szeptember 3).	A „Proletarij" 1. számában megjelennek Lenin következő cikkei: „Vihar előtt" (vezércikk), „A bojkottról", „A politikai válság és az opportunista taktika bukása" és „A napi eseményekhez".
Augusztus 27 (szeptember 9).	Lenin elnököl a Terijokiban tartott pártgyűlésen, beszédet mond a „munkáskongresszus" mensevik jelszava ellen, és hangsúlyozza, hogy össze kell hívni az OSzDMP V. kongresszusát. A Lenin által előterjesztett határozati javaslatot a gyűlés egyhangúlag elfogadja.
Augusztus 29 (szeptember 11).	A „Proletarij" 2. számában megjelenik Lenin „A moszkvai felkelés tanulságai" (vezércikk) és a „Taktikai ingadozások" c. cikke.
Nyár.	Lenin megírja „Egy egyszerű marxista megjegyzései a filozófiáról" c. cikkét A. Bogdanov „Empiriomonizmus" (3. kiad.) c. művének megjelenése alkalmából.
Nyár vége.	Lenin elutazik Finnországba, Kuokkalába, a „Vaza" nyaralóba.
Szeptember 8 (21).	A „Proletarij" 3. számában megjelenik Leninnek „A kormány politikája és a közelgő harc" (vezércikk) és „El a kezekkel!" c. cikke.
Szeptember első fele.	Lenin megírja „A Bund egyesülése az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárttal" c. kis cikkét.
Szeptember 19 (október 2).	A „Proletarij" 4. számában megjelenik Lenin „Eszer mensevikek" c. cikke.
Szeptember 30 (október 13).	A „Proletarij" 5. számában megjelennek Lenin következő cikkei: „Újabb államcsíny készül!", „A partizánháború" és „Kísérlet az orosz politikai pártok osztályozására".

Október eleje. Lenin megírja „Megjegyzések a «Szocial-Demokrat» 1. számához" c. cikkét.

Október 13 (26) után. Lenin megírja „Martov és Cserevanyin a polgári sajtóban" c. brosúráját; a brosúrát a „Proletarszkoje Gyelo" könyvkiadó adta ki 1906 októberben.

Október 18 (31). A „Vesztnyik Zsiznyi" 12. számában megjelenik Lenin „Az orosz radikális későn kapott észbe!" c. cikke.

Október 29 (november 11). A „Proletarij" 6. számában megjelenik Lenin „A kadet kongresszus eredményeihez" (vezércikk) és „Nyárspolgári szellem forradalmárok körében" c. cikke.

Október 31 (november 13). Lenin befejezi „A szociáldemokrácia és a választási egyezmények" c. brosúráját.

November 3 (16). Az OSzDMP második („első összoroszországi") konferenciáján Tammerforsban Lenint beválasztják az elnökségbe.

Lenin felszólal a konferencia napirendjének kérdésében.

Lenin azt javasolja, hogy vitassák meg, hogyan hajtják végre a helyi pártszervezetekben a Bunddal való egyesülést.

November 4 (17). Lenin a konferencián előadói beszédet és zárszót mond a duma választásokon kötendő választási egyezmények kérdéséről; „Különvélemény"-t terjeszt be az OSzDMP-nek a duma-kampány alatt követendő taktikájáról. (A „Különvélemény"-t a konferencia 14 küldötte írta alá.)

November 6 (19). Lenin a konferencián megbírálja a választási platform mensevik tervezetét, amelyet az OSzDMP Központi Bizottsága terjesztett elő.

Lenin a vita során felszólal a rendkívüli pártkongresszus összehívása mellett.

November 7 (20). Lenin hangsúlyozza, hogy a konferenciának meg kell vitatnia a „munkáskongresszus" érdekében kifejtett agitáció kérdését, mert az ilyen agitációval megsértik a pártfegyelmet. A konferencia elfogadja Lenin módosító javaslatát „A helyi választási hadjárat egységéről" szóló határozathoz.

November 10 (23). A „Proletarij" 7. számában megjelennek Lenin következő cikkei: „Egy rendkívüli pártkongresszus összehívásáról", „Hogyan írják a történelmet . . .", „Utóirat «A szociáldemokrácia és a választási kampány» című cikkhez".

November 16 (29) előtt. Lenin útmutatást ad (szóban és külön levélben) azoknak, akik az OSzDMP katonai és harci szervezetei tammerforsi első bolsevik konferenciájának összehívását szervezik.

November 22 (december 5). Lenin beszélget az OSzDMP katonai és harci szervezetei első konferenciájának részvevőivel a konferencia eredményeiről.

November 23 (december 6). A „Proletarij" 8. számában megjelennek Lenin következő cikkei: „Felhívás a választókhoz. Tervezet" (vezércikk), „A kadetokkal való blokkokról", „A kadetoskodó szociáldemokraták elleni harc és a pártfegyelem", „Hogyan folytatják az armaviri szociáldemokraták a választási kampányt?".

A „Proletarij" 8. számának mellékletében megjelenik a „Kit válasszunk meg az Állami Dumába?" c. röplap, amelyet Lenin írt.

1906 november 15 és 1907 január 15 között. Lenin előadást tart Pétervárott a névai kerület Szemjannyikov alkerületének munkásai előtt „Választási egyezmények Nyugaton és nálunk" címmel.

December 7 (20). A „Proletarij" 9. számában megjelenik Lenin „Egy újabb szenátusi magyarázat" (vezércikk) és „A mensevizmus válsága" c. cikke.

December 10 (23). Lenin megírja „A proletariátus és szövetségese az oroszországi forradalomban" c. cikkét. A cikk 1906 december 20-án (1907 január 2-án) a „Proletarij" 10. számában jelent meg.

December 14 (27). Lenin megírja „Hogyan hamisítja meg a kormány a dumát és mik a szociáldemokrácia feladatai?" c. cikkét. A cikk 1906 december 20-án (1907 január 2-án) a „Proletarij" 10. számában jelent meg.

December 20 (1907 január 2). A „Proletarij" 10. számában megjelenik Lenin „A Bund lapjának egyik cikke alkalmából" c. cikke.

December 24 (1907 január 6). A „Tyernyii Truda" című bolsevik hetilap 1. számának vezércikkeként megjelenik Lenin „A politikai helyzet és a munkásosztály feladatai" c. cikke.

Legkorábban december 27 (1907 január 9). Lenin előszót ír W. Liebknecht „Semmiféle kompromisszumot, semmiféle választási egyezményt!" c. brosúrájának orosz fordításához.

December 28 (1907 január 10). Lenin megírja „A munkáspárt feladatai és a parasztság" c. cikkét, és Pétervárról Szamárába küldi a „Szamarszkaja Luka" c. bolsevik lap szerkesztőségének.

December 31. A „Tyernyii Truda" c. hetilap 2. számának vezércikkeként megjelenik Lenin „Milyen álláspontot foglalnak el a duma-választások kérdésében a polgári pártok és milyet a munkáspárt?" c. cikke.

December. Lenin szerkeszti K. Kautsky „Az oroszországi forradalom hajtóerői és távlatai" c. brosúrájának orosz fordítását, és előszót ír a brosúrához.

1907

Január 6 (19). Lenin a moszkvai kerület obvodniji és szapozsnyiki alkerületének küldötteként részt vesz a pétervári szervezet konferenciáján.

Lenint a konferencia elnökévé választják. Lenin előadói beszédet mond a küszöbönálló duma-választásokon kötendő választási egyezményekről.

Január 7 (20). A „Proletarij" 11. számában megjelenik Lenin „Plehanov és Vasziljev" c. cikke.

Január 14 (27). A „Prosztije Recsi" c. bolsevik hetilap vezércikkeként megjelenik Lenin „A munkáspárt választási kampánya Pétervárott" c. cikke.

Január 13—14 (26—27). Lenin megírja „A szociáldemokrácia és a duma-választások" c. brosúráját.

Január 15 (28). Lenin megírja „Hallgasd meg az ostoba ítéletét . . .» (Egy szociáldemokrata publicista jegyzetéből)" c. brosúráját.

TARTALOM

Előszó ..... VII—VIII

1906

NAGY ESEMÉNYEK KÜSZÖBÉN ..... 1—2
INGADOZÁS FENT, ELSZÁNTSÁG LENT ..... 3—5
EGYSÉGRE! ..... 6—9
A DUMA ÉS A NÉP ..... 10—12
HARC A HATALOMÉRT ÉS „HARC" ALAMIZSNÁKÉRT ..... 13—17
DUMA-FRAKCIÓNK NYILATKOZATÁVAL KAPCSOLATBAN ..... 18—23
„AMIT MA MEGTEHETSZ, NE HALASZD HOLNAPRA!" ..... 24—26
EGY HASZNOS VITA ..... 27—29
AZ ÉHEZŐK MEGSEGÍTÉSE ÉS A DUMA TAKTIKÁJA ..... 30—34
KORMÁNYALAKÍTÁSI TÁRGYALÁSOK ..... 35—36
UJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK OLVASÁSA KÖZBEN 37—39
KI VAN AMELLETT, HOGY SZÖVETSÉGRE LÉPJÜNK A KADETOKKAL? ..... 40—46

A KADET DUMA PÉNZT ADOTT A POGROMLOVAGOK KORMÁNYÁNAK ..... 47—51

A KADETOK KONTRÁSAI ..... 52—56

MÉG NÉHÁNY SZÓT A DUMA-KORMÁNYRÓL ... 57—61

UJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK OLVASÁSA KÖZBEN 62—64

A „PÁRTONKÍVÜLI" BOJKOTTISTÁK HELYTELEN ÍTÉLETEI ..... 65—70

A BURZSOÁZIA DORGÁL, A PROLETARIÁTUS HARCRA MOZGÓSÍT ..... 71—72

A HADSEREG ÉS A NÉP ..... 73—75

UJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK OLVASÁSA KÖZBEN 76—77

A TÖMEGEK SZERVEZÉSÉRŐL ÉS A HARC IDŐPONTJÁNAK MEGVÁLASZTÁSÁRÓL ..... 78—81

UJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK OLVASÁSA KÖZBEN 82—83

MERÉSZ TÁMADÁS ÉS FÉLÉNK VÉDELEM ..... 84—88

A DUMA-PÁRTOK ÉS A NÉP ..... 89—92

A REAKCIÓ ÖSSZEESKÜVÉSEI ÉS A POGROMLOVAGOK FENYEGETÉSEI ..... 93—96

A DUMA FELOSZLATÁSA ÉS A PROLETARIÁTUS FELADATAI ..... 97—119

I. 99
II. 104
III. 106
IV. 112
V. 117
VI. 119

A SVEABORGI KÜLDÖTTSÉGRŐL. *Az OSzDMP Pétervári Bizottsága Végrehajtó Bizottságának határozata* 120

VIHAR ELŐTT ..... 123—128

A BOJKOTTRÓL ..... 129—137

A POLITIKAI VÁLSÁG ÉS AZ OPPORTUNISTA TAKTIKA BUKÁSA ..... 138—155

I. 138
II. 139
III. 142
IV. 148
V. 152

A NAPI ESEMÉNYEKHEZ ..... 156—158

A „MUNKÁSKONGRESSZUSRÓL". *Megjegyzés* 159

A MOSZKVAI FELKELÉS TANULSÁGAI ..... 160—168

TAKTIKAI INGADOZÁSOK ..... 169—173

A KORMÁNY POLITIKÁJA ÉS A KÖZELGŐ HARC 174—179

EL A KEZEKKEL! ..... 180—184

A LENGYEL SZOCIALISTA PÁRT PARTIZÁNAKCIÓJÁRÓL 185

A BUND EGYESÜLÉSE AZ OROSZORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRTTAL ..... 186—187

ESZER MENSEVIKEK ..... 188—198

ÚJABB ÁLLAMCSÍNY KÉSZÜL! ..... 199—205

A PARTIZÁNHÁBORÚ ..... 206—217

I. 206
II. 208
III. 209
IV. 215

A PARTIZÁNHÁBORÚ KÉRDÉSÉHEZ 218

KÍSÉRLET AZ OROSZ POLITIKAI PÁRTOK OSZTÁLYOZÁSÁRA ..... 219—225

MEGJEGYZÉSEK A „SZOCIAL-DEMOKRAT" 1. SZÁMÁHOZ ..... 226—230

AZ OROSZ RADIKÁLIS KÉSŐN KAPOTT ÉSZBE! 231—235

A KADET KONGRESSZUS EREDMÉNYEIHEZ ... 236—241

NYÁRSPOLGÁRI SZELLEM FORRADALMÁROK KÖRÉBEN ... 242—253

MARTOV ÉS CSEREVANYIN A POLGÁRI SAJTÓBAN ... 254—261

Milyen valótlanságot terjeszt L. Martov a polgári sajtó útján ... 254
Martov és Cserevanyin ... 257
Szociáldemokraták polgári lapokban ... 259

EGY RENDKÍVÜLI PÁRTKONGRESSZUS ÖSSZEHÍVÁSÁRÓL ... 262—264

HOGYAN ÍRJÁK A TÖRTÉNELMET ... 265—268

UTÓIRAT „A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÉS A VÁLASZTÁSI KAMPÁNY" CIMŰ CIKKHEZ ... 269—271

A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÉS A VÁLASZTÁSI EGYEZMÉNYEK ... 273—297

I. ... 275
II. ... 277
III. ... 279
IV. ... 282
V. ... 286
VI. ... 289
VII. ... 295

KÜLÖNVÉLEMÉNY, AMELYET LENGYELORSZÁG, A LETT HATÁRVIDÉK, SZENTPÉTERVÁR, MOSZKVA, A KÖZPONTI IPARVIDÉK ÉS A VOLGAVIDÉK SZOCIÁLDEMOKRÁCIÁJÁNAK KÜLDÖTTEI AZ OSzDMP ORSZÁGOS KONFERENCIÁJA ELÉ TERJESZTETTEK ... 298—300

FELHÍVÁS A VÁLASZTÓKHOZ. TERVEZET ... 301—306

A KADETOKKAL VALÓ BLOKKOKRÓL ... 307—320

A KADETOSKODÓ SZOCIÁLDEMOKRATÁK ELLENI HARC ÉS A PÁRTFEGYELEM ... 321—325

HOGYAN FOLYTATJÁK AZ ARMAVIRI SZOCIÁLDEMOKRATÁK A VÁLASZTÁSI KAMPÁNYT? 326—327

KIT VÁLASSZUNK MEG AZ ÁLLAMI DUMÁBA? .. 328—334
Melyik a három fő párt? 328
Kinek az érdekeit védi a három fő párt? .. 328
Mire törekszik a három fő párt? 329
Milyen szabadságot akar adni a népnek a három fő párt? 329
Milyen álláspontot foglal el a három fő párt a parasztok földkövetelésével szemben? 330
Mit érhet el egész harca sikeres kimenetele esetén a három fő párt? 330
A szociáldemokrácia és a trudovik pártok ... 331
Mely pártok készek síkraszállni a munkásosztály és általában valamennyi dolgozó érdekeiért? 331
Kinek az érdekeit védik a gyakorlatban ezek a pártok? 332
Mennyire állhatatosak ezek a pártok a munka és a tőke nagy nemzetközi harcában? 332
Mit érhetnek el ezek a pártok végső cé'juk teljes megvalósítása esetén? 333
Milyen szabadságot akarnak kivívni a népnek ezek a pártok a mostani forradalomban? ... 333
Milyen álláspontot foglalnak el ezek a pártok a parasztok földkövetelésével szemben? 334

EGY ÚJABB SZENÁTUSI MAGYARÁZAT ..... 335—344

A MENSEVIZMUS VÁLSÁGA ..... 345—369

I. 345
II. 352
III. 358
IV. 364

A PROLETARIÁTUS ÉS SZÖVETSÉGESE AZ OROSZORSZÁGI FORRADALOMBAN ..... 370—381

A BUND LAPJÁNAK EGYIK CIKKE ALKALMÁBÓL 382—390

HOGYAN HAMISÍTJA MEG A KORMÁNY A DUMÁT ÉS MIK A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA FELADATAI? 391—397

A POLITIKAI HELYZET ÉS A MUNKÁSOSZTÁLY FELADATAI ..... 398—405

A MUNKÁSPÁRT FELADATAI ÉS A PARASZTSÁG 406—410

ELŐSZÓ W. LIEBKNECHT „SEMMIFÉLE KOMPROMISSZUMOT, SEMMIFÉLE VÁLASZTÁSI EGYEZMÉNYT!" CÍMŰ BROSÚRÁJÁNAK OROSZ FORDÍTÁSÁHOZ ..... 411—418

ELŐSZÓ K. KAUTSKY „AZ OROSZORSZÁGI FORRADALOM HAJTÓERŐI ÉS TÁVLATAI" CÍMŰ BROSÚRÁJÁNAK OROSZ FORDÍTÁSÁHOZ ... 419—425

MILYEN ÁLLÁSPONTOT FOGLALNAK EL A DUMA-VÁLASZTÁSOK KÉRDÉSÉBEN A POLGÁRI PÁRTOK ÉS MILYET A MUNKÁSPÁRT? ..... 426—431

1907

PLEHANOV ÉS VASZILJEV ..... 432—439

A MUNKÁSPÁRT VÁLASZTÁSI KAMPÁNYA PÉTERVÁROTT ..... 440—444

A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÉS A DUMA-VÁLASZTÁSOK ..... 445—470

A szociáldemokrácia és a pétervári választások 447

I. A szociáldemokrata konferencia összehívásának körülményei és a konferencia összetétele 447
II. A konferencia kettéosztásának kérdése. 455
III. Mit jelent az, hogy a mensevikek otthagyták a konferenciát? 459
IV. A politikai pártok és a küszöbönálló pétervári választások 465
Utószó 468

„HALLGASD MEG AZ OSTOBA ÍTÉLETÉT..." *(Egy szociáldemokrata publicista jegyzeteiből)* 471—490

Jegyzetek ..... 491—515

Lenin életének és tevékenységének dátumai (1906 június—1907 január) ..... 517—527

KÉPMELLÉKLETEK

Az „Eho“ c. lap 1906 június 24-i 3. számának első oldala Lenin „Ki van amellett, hogy szövetségre lépjünk a kadetokkal?“ c. vezércikkével 41

A „Proletarij“ c. lap 1906 augusztus 21-i 1. számának első oldala. A „Proletarij“-nak ebben a számában jelent meg Lenin „Vihar előtt“, „A bojkottról“ c. cikke és más cikkei 121

A „Tyernyii Truda“ c. hetilap 1906 december 24-i 1. számának első oldala Lenin „A politikai helyzet és a munkásosztály feladatai“ c. vezércikkével 399

Lenin. „A munkáspárt feladatai és a parasztság“. A kézirat első oldala. — 1906 ..... 406—407

6363. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc.